RAZSTAVE V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED LETOMA 1919 IN 1945

Uredila Miha Valant in Beti Žerovc

DRUŠTVO
IGOR ZABEL
ZA KULTURO
IN TEORIJO

KAZALO

Razstave v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945. Uvod 3

Kontekst in različni vidiki razstavljanja v Jakopičevem paviljonu 7

Neža Lukančič
Zgodovinski kontekst razstavljanja v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945 10

Jera Krečič
Institucionalne in kulturno-politične razmere med obema svetovnima vojnama 16

Neža Lukančič in Ana Obid
Organizacijski in finančni vidiki razstavljanja v Jakopičevem paviljonu med obema svetovnima vojnama 30

Ana Obid
Vrste in tipologija razstav v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945 42

Hana Čeferin
Umetnice v Jakopičevem paviljonu med obema svetovnima vojnama 54

Lara Mejač
Medijsko poročanje in likovna kritika o razstavah v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945 64

Hana Čeferin
Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu med obema svetovnima vojnama 82

Literatura 95

Katalog razstav v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945 103

Pojasnila h kataložnim enotam 105

Razstave v letu 1919, Ana Obid 108

Razstave v letu 1920, Ana Obid 112

Razstave v letu 1921, Ana Obid 122

Razstave v letu 1922, Ana Obid 138

Razstave v letu 1923, Ana Obid 146

Razstave v letu 1924, Ana Obid 162

Razstave v letu 1925, Ana Obid 178

Razstave v letu 1926, Ana Obid 204

Razstave v letu 1927, Neža Lukančič 228

Razstave v letu 1928, Neža Lukančič 252

Razstave v letu 1929, Neža Lukančič 282

Razstave v letu 1930, Neža Lukančič 296

Razstave v letu 1931, Neža Lukančič 312

Razstave v letu 1932, Neža Lukančič 334

Razstave v letu 1933, Hana Čeferin 346

Razstave v letu 1934, Hana Čeferin 362

Razstave v letu 1935, Hana Čeferin 378

Razstave v letu 1936, Hana Čeferin 410

Razstave v letu 1937, Lara Mejač 446

Razstave v letu 1938, Lara Mejač 482

Razstave v letu 1939, Lara Mejač 536

Razstave v letu 1940, Lara Mejač 580

Razstave v letu 1941, Jera Krečič 618

Razstave v letu 1942, Jera Krečič 648

Razstave v letu 1943, Jera Krečič 666

Razstave v letu 1944, Jera Krečič 680

Razstave v letu 1945, Jera Krečič 684

Viri slikovnega gradiva 713

RAZSTAVE V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED LETOMA 1919 IN 1945. UVOD

Jakopičev paviljon je v začetku 20. stoletja v Ljubljani začel služiti kot osrednji prostor za predstavljanje sodobne likovne umetnosti. Leta 1909 ga je ob vhodu v park Tivoli, v neposredni bližini Narodnega doma, z lastnimi sredstvi postavil slikar Rihard Jakopič.[1] Njegova ideja je bila, da bi razstavišče postalo središče likovnega življenja v Ljubljani in prostor mednarodnih likovnih izmenjav. V organizacijski zasnovi je sledil podobnim razstaviščem, kot so bila Secesiji na Dunaju in v Münchnu, dunajski Hagenbund ali zagrebški Umetniški paviljon, čeprav so takšna prizorišča praviloma vzpostavila in vodila lokalna društva umetnikov, običajno ob podpori sodobni ustvarjalnosti naklonjenega meščanstva in mestnih politik.[2] Tudi Jakopič je svoj individualni nastop ovil v kolektivni interes in tako načrtovani paviljon v časopisju in javnosti predstavljal kot prihodnje javno dobro. Pri ustanavljanju paviljona je imel na svoji strani tako dobršen del javnega mnenja in mestne politike, ki mu je odstopila tudi prostor za gradnjo paviljona.[3] Načrte zanj je leta 1908 naredil arhitekt Maks Fabiani in gradnja se je začela še istega leta. Zasnovan je bil kot pritlična stavba s šestimi prostori. Za lesenim stebriščnim vhodom s kupolo se je odpiral največji in najvišji razstavni prostor. Na njegovi levi strani je bil načrtovan razstavni prostor z manjšim ateljejem in desno prostor za Jakopičevo slikarsko šolo, vendar so vsaj vsi trije večji prostori v dvajsetih in tridesetih letih služili razstavnim namenom.[4] Jakopič je paviljon leta 1923 prodal Mestni občini Ljubljana, ta pa ga je kmalu zatem v upravljanje predala Društvu Narodna galerija.[5] S tem se je spremenila njegova organizacijska struktura, saj z njim ni več upravljal lastnik in zasebnik, temveč društvo brez jasne razstavljalske agende, ki je tam razstavljalo svoje projekte, predvsem pa dajalo paviljon v najem zelo različnim razstavljavcem, med drugim fotografom, arhitektom, likovnim amaterjem, različnim promotorjem umetne obrti ipd.

V letih med obema svetovnima vojnama v časopisju lahko zasledimo številne kritike na račun slabega stanja paviljona, pa tudi njegove majhnosti. Med drugim je Izidor Cankar v *Zborniku za umetnostno zgodovino* zanj zapisal, da je »gradbeno ruina in razstavno-tehnično skoraj sramota«.[6] Paviljon je bil delno sicer obnovljen leta 1935, ko so ga tudi elektrificirali.[7] Izidor Cankar pa je v tem času že uspešno vodil pobudo za novo institucijo za sodobno likovno umetnost, Moderno galerijo, in gradnjo galerijske stavbe zanjo, ki je bila končana šele po drugi svetovni vojni.[8] Kljub vsem pomanjkljivostim je tako Jakopičev paviljon – vse do otvoritve Moderne galerije leta 1948 – ostal osrednje ljubljansko prizorišče, kjer so se predstavljali živeči likovni umetniki in arhitekti. Različne umetniške razstave pa je nato paviljon gostil še vse v zgodnja šestdeseta leta, ko so ga leta 1962, zaradi premika železniške proge, porušili.[9]

Pričujoča publikacija je nastala v sklopu študentskega seminarja pri predmetu Izbrana poglavja iz slovenske umetnosti novega veka na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Jedro projekta, ki je nastajalo od marca 2020, je kronološko urejen pregled

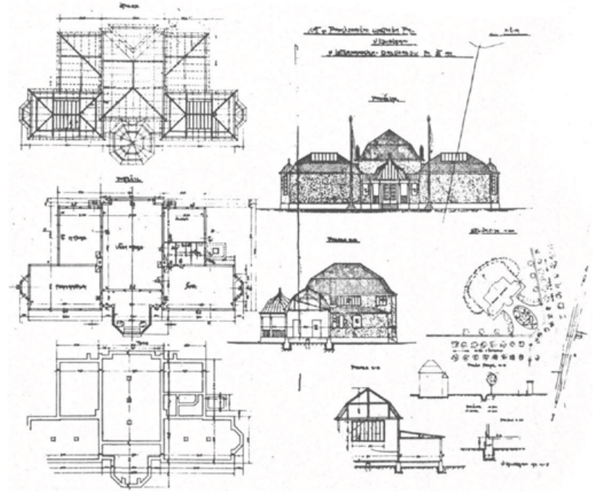
[1] Pobude za ustanovitev likovnega razstavišča v Ljubljani so se pojavljale že prej. Leta 1906 je župan Ivan Hribar mestnemu občinskemu svetu celo predložil že izdelan načrt za galerijo na Ljubljanskem gradu (KOS 1993, p. 87).
[2] Več informacij o tem v: JENSEN 1996.
[3] VALANT, ŽEROVC 2019, pp. 10–11.
[4] SLIVNIK 2009, pp. 64–66. V prošnji mestni občini za rabo zemljišča je zapisal, da »hoče zidati provizorno poslopje – paviljon – za prirejanje rednih umetniških razstav, za stalne razstave, del prostorov pa da hoče uporabljati za slikarsko in risarsko šolo« (KOS 1993, p. 89).
[5] Kupna pogodba je bila podpisana 13. 3. 1924, kupnino pa je mesto poravnalo že pred tem. Društvo Narodna galerija je z mnenji sodelovalo v procesu odkupa, pogodbo o najemu pa so z mestno občino podpisali 20. 5. 1924 (KOS 1993, p. 95).
[6] CANKAR 1932-1933, p. 88.
[7] Novost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/5, 4. 2. 1935, p. 3.
[8] SMREKAR 1998, p. 30.
[9] KOS 1993, p. 96. Za pregled likovnega dogajanja v paviljonu v povojnem obdobju glej ČOPIČ 1993, pp. 102–103.

1
Paviljon v času *Razstave portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes*, 1925.

2
Jakopičev paviljon in pogled na Ljubljanski grad.

3
Načrti Maksa Fabianija za Jakopičev paviljon.

razstav, ki so se v Jakopičevem paviljonu zvrstile med letoma 1919 in 1945. Temelji na pregledu sočasnih virov, povezanih z razstavami ali delovanjem paviljona, kot so katalogi in drugo obrazstavno gradivo, vse možne oblike medijskega odzivanja ter zapisniki sej in občnih zborov Društva Narodna galerija. Umeščen je v drugi del publikacije, medtem ko so interpretativna besedila, ki to gradivo kontekstualizirajo in analizirajo, nanizana v prvem delu. Prvo besedilo vzpostavlja kratek družbeno-politični okvir razstavljanju v Jakopičevem paviljonu. Povezuje se z drugim sestavkom, ki govori o kulturnem kontekstu in pojasnjuje umetnostno dogajanje ter vidnejše kulturne premene, ki so zaznamovale obravnavani čas. Tretje besedilo se ukvarja z organizacijo paviljona in načini prirejanja razstav, medtem ko četrto analizira vrste razstav in poskuša sistematizirati široko paleto umetnostne, arhitekturne in obrtne produkcije, ki se je v razstavišču zvrstila v tem obdobju. Sledi besedilo s podrobnejšim vpogledom v razstavno dejavnost umetnic, nato pa poglavje s preučitvijo medijskih in kritiških odzivov na razstave. Zadnje besedilo umešča razstavišče v širši jugoslovanski in mednarodni kontekst. Interpretativni sklop zaključuje seznam v njem uporabljene literature. Publikacija je izšla v založbi Društva Igor Zabel za kulturo in teorijo s sofinanciranjem Sveta za kulturo Univerze v Ljubljani. Pri njenem nastajanju so z nami sodelovali različni strokovnjaki in svetovalci: Jana Intihar Ferjan, Mojca Jenko, Petar Prelog, Vladimir Vidmar in Asta Vrečko, ki se jim na tem mestu zahvaljujemo. Slikovno gradivo so nam prijazno posredovali zasebniki ter muzejske in arhivske institucije: Galerija Božidar Jakac, Galerija Miha Maleš, Moderna galerija, Muzej in galerije mesta Ljubljane, Muzej novejše in sodobne zgodovine, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Narodna galerija, Narodna in univerzitetna knjižnica, Narodni muzej Slovenije in Zgodovinski arhiv Ljubljana. Za uredniško pomoč se še posebej zahvaljujemo Urški Jurman, za lektoriranje Tinetu Logarju in Jeri Krečič, za oblikovanje publikacije ter priložnostne razstave, ki je pospremila njen izid, pa Žanu Kobalu.

Za pomoč ali svetovanje na različnih področjih se zahvaljujemo še Ani Cergol Paradiž, Jerneju Prodniku Amonu, Božu Repetu, Marijanu Rupertu, Urški Sterle, Arnetu Vehovarju, Petru Vodopivcu, Zali Volkar in Zori Žbontar ter družini Travice Maleš Grešak.

Urednika in avtorice

KONTEKST IN RAZLIČNI VIDIKI RAZSTAVLJANJA V JAKOPIČEVEM PAVILJONU

ZGODOVINSKI KONTEKST RAZSTAVLJANJA V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED LETOMA 1919 IN 1945

Neža Lukančič

Zgodovinske okoliščine, ki so botrovale razstavljanju v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945, niso strogo omejene na izbrano obdobje. Povojni čas je bil namreč po eni strani doba obnove in restavracije, po drugi pa obdobje sprememb in vpenjanja v kulturni prostor nove, prve jugoslovanske države ter začetka izgradnje njene umetnostne infrastrukture. Čeprav so si Slovenci obetali, da jim bo v novi državi bolje, so prvo Jugoslavijo že od začetka prekinjali ideološki razkoli in politična polarizacija, trideseta leta pa so se začela še z zajedanjem gospodarske krize v vse pore življenja. Že po dobrih dvajsetih letih, leta 1941, je Jugoslavijo zopet zajela vojna. Vsesplošno stanje krize in nemir zaradi korenitih političnih ter družbenih sprememb sta tako stalnici obdobja, o katerem govori pričujoča publikacija. Za slovensko kulturno polje je bil razpad avstro-ogrske monarhije in vstop v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev – ta je 1. decembra 1918 nastala z združitvijo Države Slovencev, Hrvatov in Srbov s Kraljevino Srbijo – obdobje preloma. Že v času nekdanje monarhije obstoječa ideja jugoslovanstva kot tudi nasprotja med nemško in slovensko čutečimi političnimi opcijami so pripomogli k temu, da Slovencem pri združitvi v novo državo gospodarske in kulturne razlike ter neobstoj skupne preteklosti z drugimi jugoslovanskimi narodi niso bili tako bistveni.[10] Povojno utišanje in odhod dela nemško govorečega prebivalstva z ozemlja novoformirane države sta do določene mere sprostila slovenski strah pred germanizacijo.[11]

Kljub temu da slovensko gospodarstvo v habsburškem državnem okviru ni bilo med najnaprednejšimi, je Slovenija konec leta 1918 postala gospodarsko in tehnološko najrazvitejši del nove jugoslovanske države.[12] Gospodarsko se je uspešno odpirala proti Balkanu, pri čemer je pomembno središče postal Zagreb. V obdobju med obema svetovnima vojnama je bil Zagreb dinamično in hitro rastoče mesto, v katerem je svoje ekonomske, gospodarske in študijske interese uresničevalo precej Slovencev. Med njimi so bili tudi likovni ustvarjalci, ki so se ob ohranjanju vpetosti v širši srednjeevropski prostor vedno bolj navezovali na Zagreb. Ta je namreč skoraj vse do druge svetovne vojne edini v državi imel likovno akademijo, ki je bila eno od središč, kjer so se umetnostna snovanja srečevala z aktualnimi družbenimi in političnimi vprašanji.[13]

Že v nekaj letih po vojni so se kulturne in družbeno-ekonomske razlike v državi postopoma pokazale za večjo prepreko, kot se je zdelo ob začetku združevanja. Prav tako pa so Slovenci močno in trajno občutili še frustracijo ob izgubah ozemlja po koroškem plebiscitu 10. oktobra 1920 in nato še po razmejitvi z Italijo z rapalsko mejo, do katere je prišlo le dober mesec po koroškem odločanju o meji.[14] Politični problemi so bili v medvojnem času pogosto tudi kulturni problemi. Veliko pozornosti je bilo posvečene tako imenovanemu »kulturnemu problemu slovenstva«. Odločanje med priključitvijo srbo-hrvaškemu kulturnemu miljeju ali ohranitvijo lastne nacionalne kulture je bilo pravzaprav tedaj aktualno politično vprašanje, ki je pri nas vodilo v nihanja med zagovarjanjem centralistične in federalistične državne ureditve.[15]

[10] Razkorak v razvitosti med narodi je prek razlik v pismenosti ilustriral Ervin Dolenc, ki je navedel, da je bila pismenost leta 1921 v Sloveniji okoli 90-odstotna, na Hrvaškem in v Vojvodini 65-odstotna, v Dalmaciji in Srbiji 30-odstotna, v Črni gori 25-odstotna, v Bosni, Makedoniji in na Kosovu pa manj kot 20-odstotna (glej: DOLENC 2010, p. 52). Omeniti velja še, da so se po prvi svetovni vojni v skupni državi znašli jugoslovanski narodi, ki so iz vojne izšli bodisi kot zmagovalci bodisi kot poraženci. Združili so se torej ne le brez temeljev skupne preteklosti, temveč na podlagi tedaj še nedavne politične razklanosti. Oboje je vplivalo tudi na kulturo in umetniško produkcijo (glej: ŽEROVC 2019, pp. 203–228).

[11] DOLENC 2005, p. 419. O področju kulture na Kranjskem na prelomu stoletja in pred prvo svetovno vojno ter o anatgonizmu med slovensko in avstrijsko (nekaterimi tudi nemško) čutečimi na tem področju glej: VALANT 2023.

[12] LAZAREVIĆ 2013, pp. 122–123.

[13] VREČKO 2021, p. 15. Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

[14] NEĆAK, REPE 2003, pp. 40–44.

[15] DOLENC 2005, p. 420.

Ta razprava se je vlekla še celo desetletje, kljub temu da je država leta 1921 sprejela Vidovdansko ustavo, katere temelj sta bila politični centralizem in unitarizem, ki sta določala, da »plemena« Slovencev, Hrvatov in Srbov tvorijo en skupen, jugoslovanski narod.[16] Namesto pomirjenja nasprotij je ustava med drugim porajala resna nacionalistična trenja, katerih vrhunec je bil srbsko orkestrirani atentat na kontroverznega populističnega voditelja Hrvaške kmečke stranke Stjepana Radića leta 1928.[17] Sledečo parlamentarno in nacionalno krizo je nekaj mesecev zatem zapečatil kralj z razpustitvijo parlamenta in političnih strank, uvedbo šestojanuarske diktature ter preimenovanjem Kraljevine SHS v Kraljevino Jugoslavijo. Narodi niso bili več omenjeni v državnem imenu, nacionalne oznake in simboli pa so bili prepovedani. Jugoslovansko ozemlje so razdelili na devet banovin, imenovanih po rekah, med katerimi je bila večina slovenskega prebivalstva zajetega v t. i. Dravski banovini.[18]

Po uvedbi kraljeve diktature v tridesetih letih so se na Slovenskem nasprotja med centralistično liberalno politiko in slovensko narodno zavedno inteligenco še poglobila.[19] Unitaristični pritisk je bil eden od povodov za leta 1932 sproženo razpravo, ki jo je začela knjižica Josipa Vidmarja *Kulturni problemi slovenstva*.[20] Vidmar je v njej zagovarjal slovenske partikularne interese v jeziku in kulturi ter se postavil proti t. i. jugoslovenarstvu, zaradi česar je bil deležen široke javne podpore. Razmišljanja Otona Župančiča, istega leta objavljena v liberalnem leposlovnem mesečniku *Ljubljanski zvon*, o v Ameriko izseljenem rojaku in pisatelju Louisu Adamiču pa so nasprotno od Vidmarja obravnavala potrebo po večji, samozavestni odprtosti slovenskega kulturnega prostora in preseganje stalne nacionalnoobrambne pozicije ter omejitev, ki si jih prostor nalaga, ko sprejema in poveličuje predvsem ali celo le tisto, kar se deklarativno opredeljuje kot slovensko.[21] Esej *Adamič in slovenstvo* je povzročil pravi kulturni nemir in val odstopov iz uredništva *Ljubljanskega zvona*.[22] Ker Vidmarjevega polemičnega odgovora, v katerem je zagovarjal pomen nacionalnega v umetnosti ter slovensko nacionalno samobitnost in avtonomnost, v *Ljubljanskem zvonu* niso želeli objaviti, je skupina slovenskih književnikov prekinila sodelovanje z revijo in njeno založnico Tiskovno zadrugo,[23] del njenega bivšega uredništva pa je leta 1933 ustanovil mesečnik *Sodobnost*, katerega eno od vodil je bilo »obramba slovenstva«.[24] Napetosti v krogu uredništva *Ljubljanskega zvona* in literarni odziv nanje je spremljalo še izrazitejše poudarjanje potrebe po jasni nacionalni opredeljenosti umetnosti, ki ga zaznamo tudi v časopisnih objavah ob razstavah v Jakopičevem paviljonu.[25]

Avtoritarizem Aleksandra I. se je končal z atentatom nanj 4. oktobra 1934 v Marseillu. Po tem je sledilo iskanje političnega ravnovesja,

[16] REPE 2019, p. 50.

[17] Leta 1927 je bila z ustanovitvijo Kmečko-demokratske koalicije (KDK) vzpostavljena najmočnejša opozicija jugoslovanskemu unitarizmu. Ideološki spori so vrhunec dosegli 20. junija 1928, ko je črnogorski poslanec narodne radikalne stranke Puniša Račić, ki je v skupščini zagovarjal skrajno srbsko nacionalno stališče, streljal na pet poslancev KDK in članov Hrvaške kmečke stranke. Med dvema ubitima je bil tudi sopredsednik KDK Stjepan Radić, kar je zadalo močan udarec strankarskemu sodelovanju, dolgoročno pa odprlo vrata za konec parlamentarne ureditve in začetek diktature kralja Aleksandra. Glej: NEĆAK, REPE 2003, p. 78.

[18] ŠTIH, SIMONITI, VODOPIVEC 2016, pp. 536–542.

[19] ŠTIH, SIMONITI, VODOPIVEC 2016, p. 556.

[20] Glej: VIDMAR 1932.

[21] Slovenski kulturni prostor naj med drugim ne bi bil vezan le na izražanje v slovenščini – Adamič, ki se je tedaj prvič po štirinajstih letih vrnil v Jugoslavijo, je menil, da lahko pisatelj namreč ostane zvest narodu, tudi če ne piše več v slovenskem jeziku (ŽUPANČIČ 1932, p. 519).

[22] Glej: *Kriza Ljubljanskega zvona* 1932.

[23] Bivši urednik Ljubljanskega zvona, Fran Albreht, je 1932 v knjižici *Kriza Ljubljanskega zvona* pojasnil razloge in okoliščine odhoda, objavljeni pa so bili tudi prispevki Josipa Vidmarja, Ferda Kozaka, Lojzeta Udeta in Stanka Lebna, ki so se odločili za odmik od revije. Glej: *Kriza Ljubljanskega zvona* 1932; INTIHAR FERJAN, ROGINA 2019, pp. 425–426.

[24] ŠTIH, SIMONITI, VODOPIVEC 2016, p. 556.

[25] DOLENC b 2005, p. 423; KRANJC a 2004, p. 6. Glej tudi poglavje *Medijsko poročanje in likovna kritika*, pp. 64–80.

4
Od leve proti desni, član Presbiroja Milović, škof Gregorij Rožman, ljubljanski dopisnik Presbiroja Toni Zobec, ban Drago Marušič in general Bogoljub Ilić po otvoritvi *Razstave Centralnega presbiroja* leta 1931 pred Jakopičevim paviljonom. Fotografija, ki je bila objavljena v časniku *Jugoslovan* (II/123a,31. 5. 1931, p. 5), se danes nahaja kot del fotografskega arhiva časnika *Jutro* v NUK.

5
Prihod kraljice Marije na *Razstavo Kluba likovnih umetnic* v Jakopičevem paviljonu. Fotografija, ki je bila objavljena v časniku *Jutro* (XII/208, 10. 9. 1931, p. 3), se danes nahaja kot del fotografskega arhiva časnika *Jutro* v NUK.

ki je kulminiralo v volitvah maja leta 1935.[26] V Dravski banovini so na oblast namesto liberalcev prinesle mehkejšo zagovornico centralizma, katoliško Slovensko ljudsko stranko, kar pa državnih pritiskov ni bistveno omililo.[27] Država je posameznike, ki jih je čutila kot ideološko oporečne, zapirala ali jih načrtno preseljevala in odmikala od polj odločanja. Tudi številni slovenski ustvarjalci so se znašli v takšnem položaju, saj so na primer nekatere od njih za več let premestili na jug države.[28] Med drugim je denimo uprava Dravske banovine izvajala strogo cenzuro, ki je obsegala vsakršno pisanje, izdajanje, tiskanje in razpečevanje knjig in časopisov, ki bi kritično merili na obstoječo državno oblast.[29] V kombinaciji s politično krizo je jugoslovansko realnost prve polovice tridesetih let zaostrovala še svetovna gospodarska kriza, ki je že tako razdraženi režim silila v še večje pritiske na družbo. Glavni val krize je pretežno agrarno Jugoslavijo resno zajel šele leta 1931, okoli leta 1935 pa so gospodarska gibanja že kazala blago okrevanje. Kriza je imela tudi pomembno družbeno dimenzijo, saj je z brezposelnostjo prizadela predvsem kmečko, delavsko in uradniško delovno silo ter mnoge posameznike potisnila v revščino, družbo pa v še večjo razslojenost.[30]

V letih pred začetkom druge svetovne vojne na tleh Kraljevine Jugoslavije aprila 1941 ter njeno hitro kapitulacijo se je državna politika začela aktivneje povezovati z režimoma fašistične Italije in nacistične Nemčije.[31] To se je zgodilo kljub izkušnjam raznarodovalne politike, ki jo je italijanski fašizem izvajal nad Slovenci in Hrvati, ki so že po prvi svetovni vojni po končanem razkosanju ozemlja ostali zunaj Jugoslavije. Nemška militantna in ekspanzionistična politika se je slovenskemu in s tem tudi jugoslovanskemu ozemlju pred drugo svetovno vojno najbolj približala leta 1938 z anšlusom Avstrije.[32] Družbena razklanost na področju odnosa do ideologij v naši soseščini, še posebej fašizma (in nacizma), pa tudi komunizma, se je pojavila že pred začetkom druge svetovne vojne. Pri tem je, ne samo za položaj v Evropi, ampak tudi v Jugoslaviji, pomembna španska državljanska vojna.[33] Čeprav je Jugoslavija do tega konflikta zavzela nevtralen položaj in prepovedala kakršno koli sodelovanje svojih državljanov, se je v španski državljanski vojni, predvsem na strani republikancev, borilo veliko Jugoslovanov.[34] Zelo poenostavljeno rečeno je s to vojno polarizacija med politično desnico in levico, zagovorniki laicizma in zagovorniki klerikalizma ipd., v Jugoslaviji in na Slovenskem postala še očitnejša.[35] Začelo se je nakazovati, v katero smer se bo med vojno razvijal konflikt na Slovenskem.[36] Tudi tokrat lahko razmere razberemo iz krize ugledne slovenske kulturne revije, katoliškega *Doma in sveta*. Polemika je nastala, ko se je levo usmerjeni katoliški mislec, krščanski socialist Edvard Kocbek, v članku *Premišljevanja o Španiji* leta 1937 jasno izrekel za levico kot pozitivno stran v španski državljanski vojni.

[26] KOZAK 1935, pp. 372–374.
[27] KRANJC b 2004, p. 6; ŠTIH, SIMONITI, VODOPIVEC 2016, p. 565.
[28] V odročne kraje Jugoslavije so bili zaradi domnevne ideološke nevarnosti tako kot učitelji nastavljeni mdr. France Mihelič, Zoran Didek, Dore Klemenčič (glej: VREČKO a 2021, p. 19).
[29] KRANJC a 2004, p. 6.
[30] VREČKO a 2021, p. 19.
[31] REPE 2019, pp. 58–59.
[32] ŠTIH, SIMONITI, VODOPIVEC 2016, p. 587.
[33] V tretjem desetletju 20. stoletja se je Cerkev izrazito postavljala proti socializmu, že leta 1931 ga je zavrnil papež Pij XI. z okrožnico *Quadragesimo anno* (Štirideseto leto). Poleg tega je, zaradi nagibanja k stanovskemu korporativizmu, Cerkev vedno bolj simpatizirala z Mussolinijem. Tudi zaradi tega je med špansko državljansko vojno prišlo do razkola na desnici, z razcepom med krščanskimi socialisti in bolj desno klerikalno strujo (REPE 2019, p. 57).
[34] Več o slovenskih borcih v Španiji je zbrano v zborniku prispevkov *Slovenci v španski državljanski vojni* iz leta 2010, ki je dostopen tudi na spletu: zb-koper.si/publikacije/spanski-borci.pdf.
[35] ŠTIH, SIMONITI, VODOPIVEC 2016, p. 567; REPE 2010; REPE 2019, p. 57.
[36] REPE 2019, pp. 57–58.

Uredništvo revije *Dom in svet* je odstopilo, revija je za leto dni prenehala izhajati, del njenih piscev pa je prešel h Kocbekovi reviji *Dejanje*.[37]

Druga svetovna vojna se je v Jugoslaviji začela 6. aprila 1941, ko so nemške oborožene čete brez predhodne napovedi prestopile jugoslovanske meje. Prek teh je v Dravsko banovino kmalu vdrla tudi italijanska vojska, v Prekmurje pa Madžari.[38] Na Hrvaškem je bila 10. aprila 1941 razglašena Neodvisna država Hrvaška (NDH), kjer so oblast prevzeli ustaši. Na Slovenskem so na pobudo SLS ustanovili Narodni svet, ki je predlagal, da bi Nemci zasedli vso Slovenijo, ki bi dobila poseben status (podobno kot Tisova Slovaška), česar pa okupator ni sprejel, saj je bil nemškim vojakom že sporočen Hitlerjev načrt razkosanja Jugoslavije. Italijani, ki so napredovali počasneje kot Nemci, so Ljubljano zasedli 11. aprila, šest dni kasneje pa je bila podpisana kapitulacija Jugoslavije.[39] Slovensko ozemlje je bilo po začetku vojne razdeljeno med štiri okupatorje, katerih odnos do umetnosti se je razlikoval. Nemški, ki je zasedel območje Gorenjske in Štajerske, je že takoj začel uresničevati ponemčevalni načrt, ki je obsegal germanizacijo jezika, uradov, šolstva, kar bi najverjetneje doseglo vrh v uničenju slovenske kulturne dediščine in identitete. Podobno je bil do slovenske kulture odklonilen madžarski zavojevalec, ki mu je pripadlo Prekmurje. Italijanski okupator, ki je zasedel Ljubljansko pokrajino z Dolenjsko in je že januarja 1942 Ljubljano ogradil z bodečo žico, je bil v primerjavi z drugima dvema vsaj na področju kulture nekoliko mehkejši. Dopuščal je določeno stopnjo avtonomije in dvojezičnosti, slovenske kulturne in družbene elite pa so poskušali pridobiti s premišljeno pokroviteljsko politiko, ki je sprva prikrivala stališče o večvrednosti italijanske kulture nad slovensko.[40]

Poveljstvo aprila 1941 ustanovljenega osvobodilnega gibanja, katerega središče je bila Ljubljana, se je zavedalo pomena slovenske kulture pri propagiranju boja in upiranja okupatorju. Po kapitulaciji Italije leta 1943 sta se na osvobojeno ozemlje preselili kulturna in politična baza, ki sta organizirali različne manifestacije v podporo osvobodilnemu boju, mnogo umetnikov pa se je pridružilo partizanom. Z nastankom Osvobodilne fronte se je vzpostavila tudi ilegalna likovna, predvsem grafična dejavnost, ki se je v letih vojne okrepila in postala ključno likovno področje znotraj partizanske umetnosti.[41] Njena pomembna vloga je vidna tudi na razstavah v Jakopičevem paviljonu po letu 1945.

[37] KOVAČIČ PERŠIN 2016, pp. 64, 70–76.
[38] ŠTIH, SIMONITI, VODOPIVEC 2016, p. 590.
[39] Ibid., p. 593; NEĆAK, REPE 2003, pp. 134–135. Za Tisovo Slovaško glej: GODEŠA 2004.
[40] Ibid., pp. 595–596; GODEŠA 1995; NEĆAK, REPE 2003, pp. 135–142. Nekaj vasi na Dolenjskem je zasedla tudi Neodvisna država Hrvaška.
[41] KOMELJ 2011, pp. 24–29. Podrobneje o tem v: KOMELJ 2009.

INSTITUCIONALNE IN KULTURNO-POLITIČNE RAZMERE MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Jera Krečič

Slovensko ozemlje, ki se je po prvi svetovni vojni priključilo Jugoslaviji, je imelo že pred tem razvito določeno umetnostno in kulturno infrastrukturo, ki je ustrezala perifernemu avstrijskemu prostoru. V nekaj mestih, največ v Ljubljani, ki je bila že prej deželna prestolnica, so bile koncentrirane šole in druge institucije, najpogosteje gledališča.[42]

Že v tem času so Slovenci sodelovali tudi z bodočim jugoslovanskim prostorom. Močnejše zbliževanje južnoslovanskih narodov je še posebej po prelomu stoletja spodbujala Kraljevina Srbija, ki je Jugoslavijo želela predstaviti kot že obstoječe kulturno dejstvo. Vsaj od let 1903/1904 je te povezave želela okrepiti z jugoslovanskimi shodi, povezovanjem intelektualcev, kulturnikov, pa tudi skupnimi umetniškimi razstavami.[43] Prav tako se je to kazalo v društvenem in skupinskem delovanju – Zveza jugoslovanskih umetnikov Lada je nastala v Sofiji leta 1904, še pred tem je bila osnovana Jugoslovanska likovna kolonija, katere ustanovitelji so bili med drugim tudi Ivan Grohar, Rihard Jakopič in Ferdo Vesel.[44] Umetniško društvo Vesna je bilo leta 1903 ustanovljeno kot združenje slovenskih in hrvaških študentov upodabljajoče umetnosti na Dunaju.[45] Že pred vojno je bil Zagreb zaradi geografske bližine in pripadnosti istemu imperiju ter nekaterih razvitih umetnostnih institucij in tradicije razstavljanja pomembno mesto srečevanja hrvaške in slovenske umetnosti. Po vojni je Zagreb postal osrednje likovno središče celotne nove jugoslovanske države.[46]

Dediščina nekdanje avstrijske države je pri nas pustila določene institucije, ki so s svojim delom po vojni v enaki ali spremenjeni obliki nadaljevale, ravno tako pa so v dvajsetih in tridesetih letih na področju znanosti in kulture nastale še številne nove. Je pa bilo društveno delovanje nemško čutečih Kranjcev, ki so se znašli v novi južnoslovanski državi, s strani Deželne vlade po vojni močno omejeno ali celo ukinjeno.[47] Med drugim je bilo sekvestrirano in v roke slovenskih liberalcev predano ljubljansko družabno društvo **Kazina**, v katerem so se pred prvo svetovno vojno zbirali večinoma proavstrijsko usmerjeni meščani.[48] To društvo je med letoma 1903 in 1911 članom v svojem družabnem koledarju med drugim ponudilo celo večje razstave. Na njih so se predstavili pretežno avstrijski, zlasti graški in dunajski avtorji, pa tudi del ljubljanskih umetnikov okoli Kazine.[49]

Sicer pa je bil pospešen razvoj slovenskih kulturnih institucij po vojni prisoten na vseh umetniških in kulturnih področjih. Občasno je slonel tudi na tem, da je prej dvonacionalno kulturo nadomestila samo slovenska. Slovenska opera in balet sta denimo leta 1918 začela delovati v stavbi nekdanjega Kranjskega deželnega gledališča (današnja SNG Opera in balet), v stavbi nekdanjega nemškega gledališča (današnja SNG Drama) pa je leta 1919 prostore dobil slovenski dramski ansambel.[50] Filharmonično društvo, ki je imelo pred 1918 v javnosti predvsem značaj t. i. nemške institucije, je bilo po prvi svetovni vojni ukinjeno. Njegovo premoženje je prevzela Glasbena matica, sama **Slovenska filharmonija** pa je bila nato ustanovljena šele

[42] Za gledališča v tem obdobju glej: JENKO 2017; o razcvetu gledališč pri nas v dolgem 19. stoletju pričajo številne novogradnje ali obnove gledaliških stavb, glej: SAPAČ, LAZARINI 2014, pp. 149–155.
[43] ŽEROVC 2019, p. 207; več o fenomenu jugoslovanskih razstav pred prvo svetovno vojno v: GEORGIEVA 2008. Glej tudi poglavje *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.
[44] BULIMBAŠIĆ 2016, p. 25.
[45] VALANT, ŽEROVC b 2019, p. 11; ŽEROVC 1999, p. 57. Glej tudi poglavje *Zgodovinski kontekst*, pp. 9–15.
[46] ŽEROVC 2014 b, p. 147. Med primeri sodelovanja Slovencev in Hrvatov okoli 1900 lahko izpostavimo prenos Prve slovenske umetniške razstave v Zagreb leta 1900/1901 (glej: KRAŠEVAC, ŠLOSEL 2018, pp. 23–27).
[47] DOLENC 1996, pp. 55–56.
[48] ZAJC 2009, pp. 136–137.
[49] VALANT, ŽEROVC 2019, p. 10; VALANT 2023, pp. 197–318.
[50] DOLENC 1996, p. 15; JENKO 2017, pp. 51–54.

leta 1947.[51] **Radio Ljubljana** je začel delovati 1. septembra 1928, šest let kasneje pa so ustanovili še **radijski simfonični orkester**.[52]

Spremembe so se dogajale tudi na področju muzejev in zbirk. Nekdanji Deželni muzej za Kranjsko so leta 1921 preimenovali v **Narodni muzej**, ki sta mu v Ljubljani sledili še ustanovitvi **Etnografskega muzeja** leta 1923 in ljubljanskega **Mestnega muzeja** leta 1937.[53] Z delom so nadaljevali oziroma so bili na novo vzpostavljeni tudi manjši muzeji po drugih slovenskih mestih, denimo Pokrajinski muzej Maribor, ki je bil odprt že leta 1903.[54] Manjša kulturna središča, v katerih so občasno ravno tako priredili umetniške razstave, so se pojavila oziroma nadaljevala z delom tudi v nekaterih drugih mestih, na primer v Narodnem domu v Novem mestu.[55]

Tik pred koncem vojne je bilo leta 1918 ustanovljeno **Društvo Narodna galerija**, ki je poslopje Narodnega doma prevzelo leta 1925. Leto kasneje je bil ustanovljen **Državni arhiv Slovenije**.[56] Deželni konservatorski urad za Kranjsko iz leta 1913 so leta 1919 razširili v **Urad za spomeniško varstvo za Slovenijo**, ko je začel v novi državi opravljati svojo svetovalno in nadzorno funkcijo.[57] Za razvoj likovne umetnosti in umetnostne zgodovine pa je bila pomembna tudi ustanovitev **Umetnostno-zgodovinskega društva** (predhodnika današnjega Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva) leta 1921, pobudnik katerega je bil Izidor Cankar.[58]

V drugi polovici tridesetih let je slovenska umetnost našla tudi pomembnega političnega zaveznika v banu Marku Natlačenu, ki je funkcijo opravljal med letoma 1935 in 1941. Natlačen se je v želji po kulturni prenovi zavzel za intenzivno odkupovanje umetnin in vzpostavitev učinkovitih mehanizmov za promocijo likovne umetnosti. Banska uprava je tako odkupila več kot 180 umetniških del za opremo svojih prostorov, pa tudi za javne zbirke. V času Natlačena je banovina razpisala štiri natečaje, s katerimi je želela spodbuditi razvoj slovenskega zgodovinskega slikarstva.[59]

V tem obdobju so se pojavila še prizadevanja za ustanovitev **Akademije znanosti in umetnosti**, ki so bila sicer uresničena šele konec tridesetih let, ko se je pričela tudi gradnja nove stavbe **univerzitetne knjižnice** (1936–1941; načrti objavljeni že leta 1933).[60] Tudi ta projekta je podprl ban Marko Natlačen,[61] medtem ko je v teh procesih treba omeniti še zasebne pobude, kjer je na primer vidnejšo vlogo odigral gospodarstvenik Fran Windischer.[62]

Izobraževanje

K samostojnemu kulturnemu in znanstvenemu razvoju slovenskega prostora je zagotovo veliko prispevala ustanovitev **Univerze v Ljubljani** leta 1919. Naslednje leto se je na Filozofski fakulteti vzpostavil **Oddelek za umetnostno zgodovino**, katerega prvi profesorji so bili Izidor Cankar, Vojeslav Mole in Josip Mantuani.[63]

[51] KURET 2005, pp. 448–453; KURET 2008, p. 5.
[52] REPE 2019, p. 56.
[53] DOLENC 1996, pp. 12–13.
[54] KOVAČIČ 1928.
[55] Osrednji Dolenjski pokrajinski muzej v Novem mestu pa je bil ustanovljen šele leta 1950 (GABRIČ 2000, p. 44).
[56] DOLENC b 2005, pp. 418–420.
[57] DOLENC 1996, pp. 12–13.
[58] JENKO 2016, p. 248.
[59] JAKI 2019, p. 7. Glej tudi poglavje *Medijsko poročanje in likovna kritika*, pp. 64–80.
[60] PLEČNIK 1933; KREČIČ 1992, pp. 223–236.
[61] MOHOR 2019, p. 10.
[62] BASSIN 2011, pp. 10–18.
[63] GOLOB 2020, p. 60.

Prav tako je bil **Oddelek za arhitekturo** na **Tehniški fakulteti**, članici novoustanovljene univerze, ustanovljen leta 1920. Pri tem je bil zelo aktiven arhitekt Ivan Vurnik, ki je k poučevanju povabil prav tako dunajsko šolana znamenita arhitekta Maksa Fabianija in Jožeta Plečnika. Vabilu se je odzval le Plečnik in leta 1921 začel s predavanji.[64]

V tem obdobju so bile zelo žive pobude za ustanovitev **likovne akademije** v Ljubljani. Največji zagovornik za njeno ustanovitev je bil Rihard Jakopič, mnogi pa so bili prepričani, da zanjo ni pravih potreb in so rešitev videli v razširitvi **Višje obrtne šole mehansko-tehniške smeri v Ljubljani**.[65] Morda smo tudi zaradi takšnih razhajanj v stališčih v obdobju med obema svetovnima vojnama na koncu ostali brez obeh in je bila likovna akademija ustanovljena šele leta 1945. Zaradi tega so se morali naši umetniki do tedaj šolati zunaj slovenskih meja.[66] Politični, gospodarski, geografski in kulturni premiki po vojni so vplivali na spremembe v izbiri krajev šolanja slovenskih umetnikov, živečih v Jugoslaviji. Manj kot prej so se odločali za nemški kulturni prostor, čeprav sta aktualna še vedno ostala zlasti Dunaj in München, vsaj v prvih letih po vojni pa tudi češka Praga.[67] Ključno središče je postal Zagreb, kjer se je veliko slovenskih umetnic in umetnikov šolalo na tamkajšnji likovni akademiji, ki ima svoje začetke že pred prvo svetovno vojno.[68] Pozneje so imeli možnost študija tudi na likovni akademiji v Beogradu, ustanovljeni leta 1937.

V Ljubljani je možnost osnovnega likovnega izobraževanja obstajala že vsaj od leta 1888, ko sta bili ustanovljeni **Strokovna šola za lesno industrijo** ter **Strokovna šola za umetno vezenje in šivanje čipk**. Leta 1901 sta se šoli združili v Cesarsko kraljevo umetno-obrtno strokovno šolo, osem let kasneje pa so ustanovili še Oddelek za kiparstvo. Od leta 1917 je bilo na šoli mogoče tudi študirati, ta je namreč dobila dva višja oddelka – Stavbno strokovno šolo in Višjo obrtno šolo mehansko tehniške smeri. Po nastanku Kraljevine SHS je bila to zopet samo srednješolska institucija, ki se je nato leta 1920 preimenovala v Tehnično srednjo šolo z ločenima Moško in Žensko obrtno šolo. V okviru Moške obrtne šole je deloval Kiparski in rezbarski oddelek.[69] Za ženske, ki so se izobraževale na tej šoli, pa se je kot zelo privlačen izkazal leta 1925 ustanovljeni Oddelek za keramiko, ki je deloval pod vodstvom Franceta Kralja in Františka Berana.[70]

V prostorih Tehnične srednje šole je svoj pouk in razstave prirejala še zasebna risarska in slikarska šola **Probuda**. Leta 1921 jo je ustanovilo Društvo jugoslovanskih umetnikov, industrijcev in trgovcev Probuda in je najprej delovala pod vodstvom slikarja Franja A. Sterleta, nato Franceta Goloba. Šola je učence želela usmerjati k ohranjanju in razvijanju slovenskih oblikovnih tradicij.[71] Prav tako so vse do prve svetovne vojne in tudi po njej obstajale zasebne možnosti likovnega izobraževanja, učili so na primer Sternen, Jakopič, Žmitek in drugi. Slednjim so se skozi celotno obravnavano obdobje priključevale nove generacije zasebnih učiteljev, denimo še v času vojne, pomladi leta 1944, je kipar France Gorše prav v Jakopičevem paviljonu začel s svojo risarsko šolo.[72]

64 KREČIČ 2013.
65 ŽEROVC 2002, pp. 230–233.
66 Vladimir KOCH, Akademija upodabljajočih umetnosti – najvišji zavod za vzgojo umetniškega naraščaja, *Tovariš,* III/20, 23. 5. 1947, pp. 478–479.
67 AVMAN 2013. Glej tudi poglavje *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.
68 VREČKO 2014.
69 GOLOB 1984, pp. 101–104.
70 NIKOLČIĆ 2019, p. 195.
71 GOLOB 1986, pp. 160–161.
72 Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (vir: Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 5. odborova seja, 26. oktober 1944).

Pisanje in poročanje o umetnosti se je v ljubljanskem dnevnem časopisju razvijalo že od sredine 19. stoletja dalje.[73] Proti koncu stoletja pa so se temu pridružile tudi za umetnost in kulturo specializirane revije, kot so *Dom in svet, Ljubljanski zvon* in *Slovan*, ki so s svojim delom nadaljevale tudi v času med obema svetovnima vojnama. Že leta 1921 je začel izhajati ***Zbornik za umetnostno zgodovino***,[74] ki je bil povezan z Oddelkom za umetnostno zgodovino. Med letoma 1929 in 1931 je izhajala poljudna revija o družbi, kulturi in umetnosti ***Ilustracija***,[75] od leta 1931 do leta 1934 pa revija ***Arhitektura***, prva arhitekturna revija na Slovenskem.[76] Pomembna je bila tudi prva slovenska izključno sodobni umetnosti namenjena revija ***Umetnost***, ki je izhajala med letoma 1936 in 1945.[77]

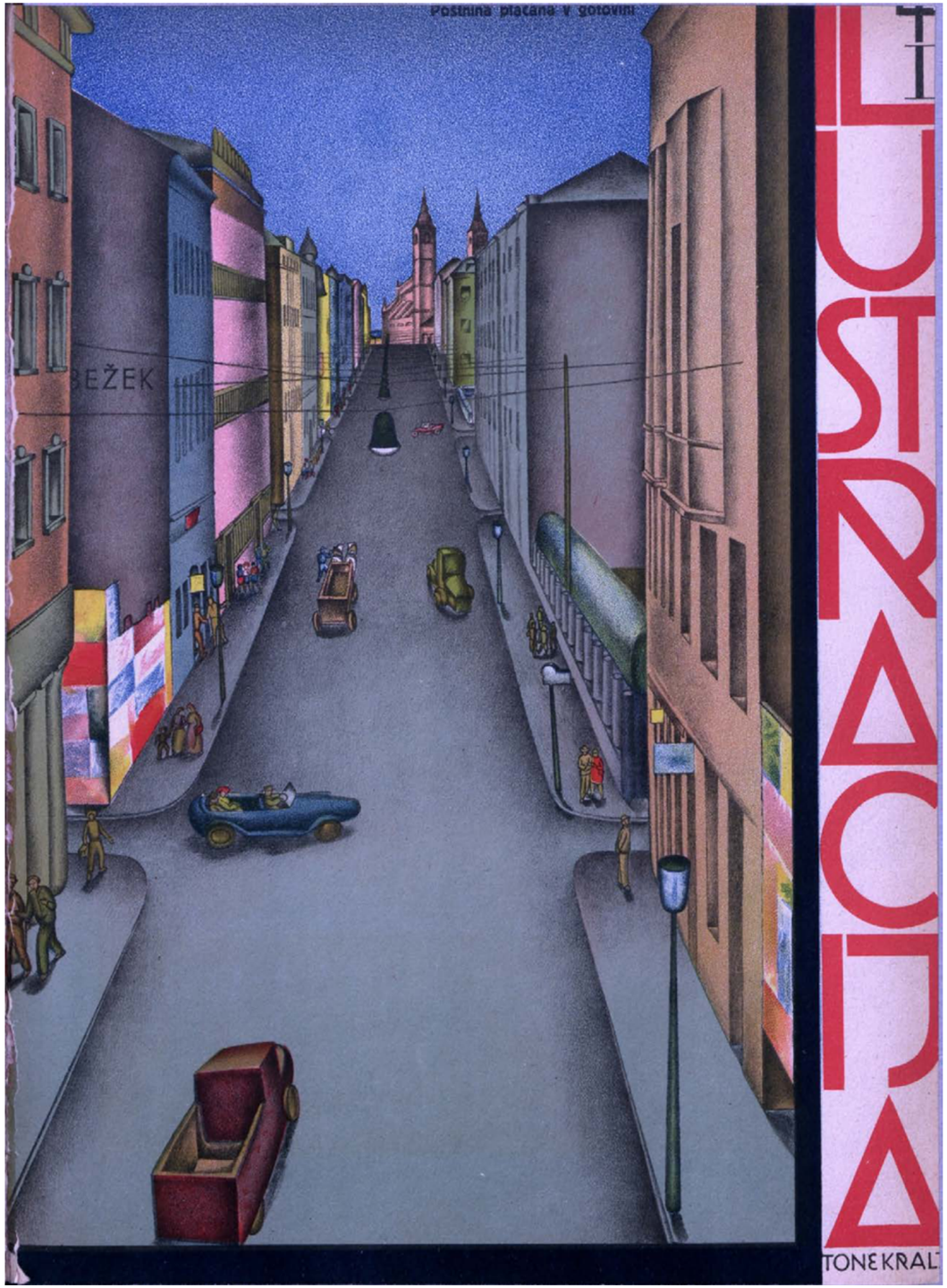
Društva, klubi in skupine

V tretji četrtini 19. stoletja je s podružnico **Avstrijskega umetnostnega društva** v Ljubljani že delovalo prvo meščansko združenje za likovno umetnost, na prelomu stoletja pa je opazno močnejše združevanje likovnih umetnikov v društva, klube ali skupine.[78] V namen ohranjanja, raziskovanja in spodbujanja produkcije religiozne umetnosti na Kranjskem je bilo leta 1894 ustanovljeno **Društvo za krščansko umetnost**,[79] leta 1899 je bilo nato ustanovljeno **Slovensko umetniško društvo**.[80] Na Dunaju sta se pojavili še dve manjši umetniški združenji, osredotočeni med drugim na zagotavljanje čim boljših razstavnih možnosti svojim članom, društvo **Vesna** (1903) in **Sava** (1904).[81]

V medvojnem obdobju, v katerem se je tradicija združevanja umetnikov v skupine in društva še okrepila, pa je na položaj umetnikov in tovrstnih združenj med drugim močno vplivalo več zgodovinskih dejavnikov: vpliv posledic pravkar končane prve svetovne vojne, vključitev v novo državo, posebej pa je naš kulturni prostor pretresla velika gospodarska kriza, ki je bila najizrazitejša prav v začetku tridesetih let. O slednji zgovorno priča razglas *Umetnikom kruha!* Društva Narodna galerija, ki ga je julija 1932 poslalo časopisom.[82] Podoben poziv širši slovenski javnosti in politični eliti je v *Ljubljanskem zvonu* oktobra 1932 objavil še Rihard Jakopič.[83] Z njim so javnost pozivali h kupovanju likovnih del in zaposlovanju umetnikov – tako so se pojavljali na primer tudi predlogi, da bi se umetnike obvezno angažiralo ob novogradnjah, kjer bi določili odstotek za umetniška dela.

Tudi zaradi omenjenih neugodnih razmer, ki so vplivale na trg umetnin in zmožnost preživetja umetnikov z lastnim delom, pa tudi neurejenih stanovskih razmer in slabega položaja umetnikov, to obdobje zaznamuje velik porast v ustanavljanju različnih društev, klubov in skupin. Že leta 1919 je bilo ustanovljeno **Društvo slovenskih upodabljajočih umetnikov (DSUU)**, ki je imelo pomembno vlogo pri organiziranju razstav in podpori umetnikov. Med drugim so se zavzemali tudi za ustanovitev Umetniškega doma v Ljubljani, v katerem bi stalno domovanje dobila zbirka Narodne galerije, hkrati pa bi bil to prostor za občasne razstave.

73 VALANT 2023, p. 191.
74 *Zbornik za umetnostno zgodovino*, I/1-2, 1921.
75 INTIHAR FERJAN, ROGINA 2019, p. 422.
76 Več o tem v: DI BATTISTA 2021, pp. 187–195.
77 VREČKO 2019, p. 153; Za revije in časopise glej tudi poglavje *Medijsko poročanje in likovna kritika*, pp. 64–80.
78 VALANT, ŽEROVC 2019, pp. 7–8.
79 CERKOVNIK 2007, p. 288.
80 ŽEROVC 2002, p. 42.
81 ŽEROVC 1999, p. 53.
82 Umetnikom kruha!, *Jutro*, XIII/187, 12. 8. 1932, p. 2. Glej tudi poglavje *Zgodovinski kontekst*, pp. 9–15.
83 Rihard JAKOPIČ, Opomin Slovenskemu narodu, *Ljubljanski zvon*, LII/10, 1932, pp. 615–619.

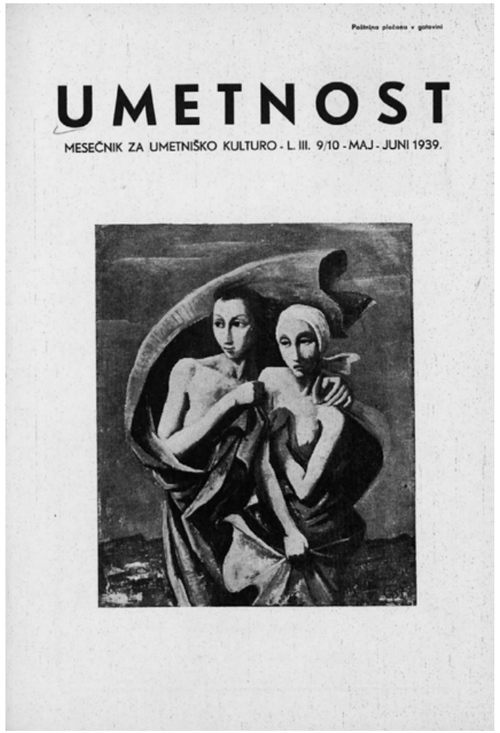

6
Tone Kralj, naslovnica revije *Ilustracija*, I/4, 1929.

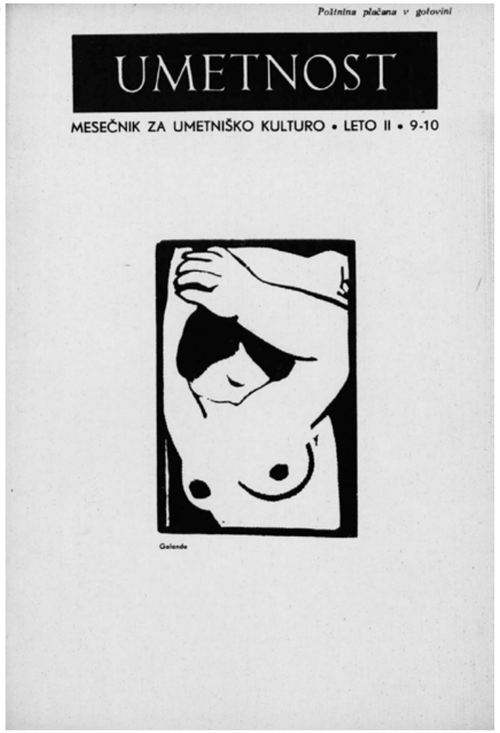

7
Franjo Stiplovšek, naslovnica revije *Ilustracija*, II/12, 1930.

8

9

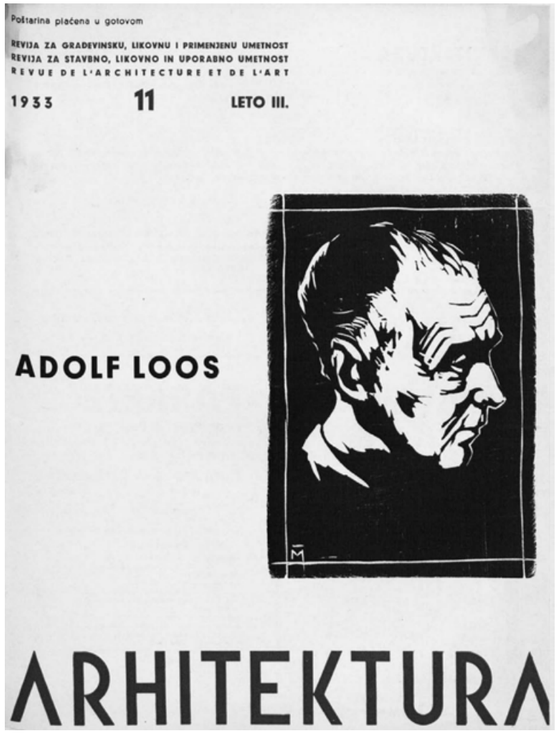
8
Naslovnica revije *Umetnost*, II/9-10, 1938.

9
Naslovnica revije *Umetnost*, II/9-10, 1939.

10

11

10
Naslovnica revije *Arhitektura*, III/5-6, 1933.

11
Naslovnica revije *Arhitektura*, III/11, 1933.

Tovrstno povezovanje pa ni bilo vezano izključno na prestolnico, temveč se je prav tako dogajalo po drugih slovenskih krajih. V kratkem pregledu so v nadaljevanju kronološko po njihovem nastanku omenjena društva, ki so se v obravnavanem obdobju vidneje pojavila na razstavah v Jakopičevem paviljonu.

V času prve povojne slikarske razstave štajerskih umetnikov leta 1920 v Mariboru so tam ustanovili svoj **Umetniški klub Grohar**.[84] Spodnja Štajerska je imela v predvojnem obdobju svoje središče (tudi likovno) v Gradcu. Po vojni so se počasi začele vzpostavljati še vezi z Ljubljano, Štajerci pa so se sicer veliko povezovali z Zagrebom, kjer so tudi študirali. Za tamkajšnjo likovno društveno dejavnost so se kot pomembni izkazali Primorci, ki so se po določitvi meje med kraljevinama Italijo in SHS leta 1920 začeli aktivneje priseljevati v Maribor. Člani Umetniškega kluba Grohar so bili tako Avgusta in Henrika Šantel, njegov predsednik in ustanovitelj pa je bil v Trstu rojeni Viktor Cotič. Podoben primer v mariborski Brazdi sta bila Albert Sirk iz Trsta in Zoran Mušič z Goriške.[85]

Odmevno je bilo tudi dogajanje v Novem mestu, ki ga imenujemo novomeška pomlad. Leta 1920 je bila prirejena *Prva pokrajinska slikarska razstava v Novem mestu*, ki jo je organiziral **Klub mladih**.[86] Ta je deloval brez zavezujočega skupnega programa in je s svojimi deli in novimi nazori želel prodirati v vedno širši družbeni prostor in na vsa področja umetniškega ustvarjanja.[87]

Iz omenjenega kluba je pod vodstvom Franceta Kralja kmalu, leta 1921, izšel krog likovnih umetnikov pod imenom **Klub mladih oblikujočih umetnikov**, ki je bil posvečen samo likovni umetnosti. Sprva so bili njegovi člani umetniki bivšega Kluba mladih, kasneje pa je Kralj vanj povabil še mlade umetnike – Vena Pilona, Ivana Čarga in Lojzeta Špacapana – in tako vzpostavil stik med Dolenjsko in Primorsko. Leta 1926 se je društvo preimenovalo v **Slovensko umetniško društvo**.[88]

Septembra 1928 je v Jakopičevem paviljonu nastopila skupina Četrta generacija, ki je povezovala prvo generacijo likovnih umetnikov, ki so se po vojni izšolali na zagrebški likovni akademiji (z izjemo Mihe Maleša, ki je študiral v Pragi). Leta 1931 so v Mariboru ustanovili že prej omenjeni **Umetniški klub Brazda**, ki je združeval mariborske likovne umetnike in prijatelje likovne umetnosti,[89] njegov glavni namen pa je bil združevanje umetnikov in organizacija razstav na področju Spodnje Štajerske.[90]

Istega leta je bil ustanovljen tudi **Fotoklub Ljubljana**, ki so ga sestavljali predvsem ljubiteljski fotografi. Društvo je bilo do začetka druge svetovne vojne izjemno aktivno – uredili so si društvene prostore na Levstikovi ulici, organizirali klubske ekskurzije, projekcije diapozitivov in razne tečaje, udeleževali so se fotografskih natečajev in razstav po vsem svetu.[91]

Leto kasneje sta v Ljubljani nastali še dve širše zastavljeni stanovski društvi – **Klub nenameščenih slovenskih upodabljajočih umetnikov** (društvo umetnikov brez stalne zaposlitve) ter **Društvo likovnih umetnikov Dravske banovine**, ki je bilo namenjeno vsem umetnikom (tudi zaposlenim,

[84] VETRIH 1969, pp. 30–37.
[85] POTOČNIK 2011, pp. 55–70.
[86] Več o tem v: MUŠIČ 1974.
[87] KRANJC 2002, p. 14.
[88] KOMELJ 1986, p. 10.
[89] Brazda, novi klub mariborskih likovnih umetnikov, *Slovenec,* LIX/243, 25. 10. 1931, p. 6.
[90] VREČKO 2019, p. 153.
[91] ROGINA, INTIHAR FERJAN 2019, p. 425. Več o Fotoklubu Ljubljana v: ČEFERIN 2022. Glej tudi poglavje *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.

na primer v pedagoški službi). Slednji so se leta 1936 preimenovali v **Društvo slovenskih likovnih umetnikov** (DSLU). Njihova vloga je bila skrbeti za zaščito avtorskih pravic, pomoč pri razstavah in dražbah, organiziranje lastnih prireditev in študijskih potovanj, ustanovitev bolniškega sklada in podobno, zavzemati pa so se začeli tudi za ustanovitev likovne akademije v Ljubljani.[92] Istega leta so začeli izdajati predvsem sodobni likovni umetnosti namenjeno revijo *Umetnost,* ki je pod njihovim okriljem izšla v le eni številki.[93]

Nekatera društva so bila zasnovana tudi širše južnoslovansko. Tak primer je na primer **Klub slovanskih likovnih umetnikov – Lada**, ki so mu poleg slovenskih pripadali tudi srbski, hrvaški in celo bolgarski umetniki. Zveza jugoslovanskih umetnikov Lada je bila ustanovljena decembra leta 1904 v Sofiji. Po prvi svetovni vojni so v klubu nehali sodelovati Bolgari, s čimer je leta 1922 postal izključno jugoslovanski.[94] Najbolj aktivno je v medvojnem obdobju delovala njena sekcija v Beogradu.[95] Dejavnosti ljubljanske Lade v dvajsetih in tridesetih letih ni mogoče zaznati, je pa obnovljena slovenska Lada skupaj z beograjsko v Jakopičevem paviljonu leta 1939 priredila prvo skupno razstavo, nato pa še eno leta 1941. S tem naj bi želeli dati impulz za obuditev delovanja oddelkov kluba po drugih mestih Jugoslavije.[96]

Slovenke in Hrvatice so bile povezane v **Klubu likovnih umetnic**, ki je bil leta 1927 ustanovljen v Zagrebu, kjer je imel tudi sedež. Nekaj let pred začetkom druge svetovne vojne je klub zapadel vse močnejši hrvaški nacionalistični retoriki, kar je botrovalo prekinitvi sodelovanja s številnimi članicami, tudi Slovenkami.[97]

Pomembno je bilo tudi društvo **Slovenski lik** (1934–1942), ki ga je zaznamovala usmeritev v iskanje in promocijo slovenskega likovnega izraza. Njegov ustanovitelj je bil France Kralj, med člani pa na primer najdemo še Franja Stiplovška ter brata Nandeta in Draga Vidmarja. Kritiki in javnost delovanju društva niso bili naklonjeni, nekateri so predlagali celo njegovo sankcioniranje, saj sta v našem prostoru takrat postala popularna estetika in odnos do umetnosti pod vplivom nacistične Nemčije, za katero je bilo značilno javno obračunavanje z modernistično umetnostjo. V tem smislu je veliko prahu dvignila Kraljeva razstava v Jakopičevem paviljonu leta 1935. Med drugim sta politična klima v Kraljevini Jugoslaviji pred drugo svetovno vojno in širjenje odklonilnega odnosa do moderne umetnosti, ki je odstopala od ustaljenih realističnih vzorcev, vodila tudi v uničenje Kraljeve javne skulpture *Priroda*.[98]

Zaradi aktivnega delovanja na številnih ravneh lahko kot presežek v slovenskem likovnem društvenem delovanju med vojnama smatramo **Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov**. Formalno je bil ustanovljen leta 1938, z delovanjem pa je skupina začela že s prvo skupno razstavo leta 1936 v Ljubljani.[99] Večina članov društva je študirala v Zagrebu, na primer Zoran Didek, Zdenko Kalin, France Mihelič, Zoran Mušič, Nikolaj Omersa, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat, Marij Pregelj, Karel Putrih, Maksim Sedej, Frančišek Smerdu in Evgen Sajovic, izjemi sta bila le praška študenta Stane

[92] DOLENC 1996, p. 76. Glej tudi poglavje *Organizacijski in finančni vidiki*, pp. 30–41.
[93] INTIHAR FERJAN, ROGINA 2019, p. 428. Vse ostale številke do leta 1945 je založila Bibliofilska založba, ki jo je leta 1936 ustanovil Miha Maleš (več o tem v: KOMELJ 2017, pp. 141–155).
[94] GEORGIEVA 2008, p. 37–38. Glej tudi poglavje *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.
[95] ALUJEVIĆ, NEKIĆ 2019, p. 174.
[96] –nt /Ante Gaber/, Razstava umetnostnega kluba »Lada«, *Jutro*, XX/280, 1. 12. 1939, p. 9.
[97] NIKOLČIĆ 2019, p. 199. Glej tudi poglavje *Umetnice v Jakopičevem paviljonu*, pp. 54–63.
[98] VREČKO 2019, pp. 159–160. Glej tudi poglavje *Medijsko poročanje in likovna kritika*, pp. 64–80.
[99] VREČKO 2018, p. 178. Glej tudi poglavje *Vrste in tipologija razstav*, pp. 42–53.

Kregar in Karel Putrih. Namen kluba je bil zastopati strokovne interese svojih članov, materialno ščititi umetnike in skupaj prirejati razstave doma in v tujini. Mlade umetnike so želeli povezati v enotno usmerjeno organizacijo, med prednostne naloge pa so postavili ustanovitev umetnostne obrtne šole in umetniške akademije.[100] V obdobju med letoma 1936 in 1943 so razstavljali na petnajstih razstavah v Sloveniji in enkrat v Zagrebu leta 1940.[101]

Razstavišča

Med umetnostnimi razstavišči je v povojnem obdobju poleg Jakopičevega paviljona pomembno vlogo igral **Ljubljanski velesejem**, ki je deloval od leta 1921. Razstavni program velesejma je bil izjemno raznolik,[102] v sklopu njihove vsakoletne kulturne in gospodarske razstave *Ljubljana v jeseni* pa so od leta 1926 organizirali tudi umetnostne razstave.[103] Sicer pa so slovenski umetniki razstave prirejali tudi na primer v izložbenih oknih, kavarnah (denimo kavarna Zvezda), različnih dvoranah in umetniških ateljejih.[104]

V tem obdobju se je pojavilo tudi nekaj pomembnih poskusov zasebnih prodajnih galerij. Leta 1930 je prodajno galerijo **Umetniški salon** odprl **Miha Maleš**, vendar jo je že naslednje leto opustil.[105] Trgovec **Anton Kos** je v Ljubljani maja leta 1931 odprl prodajni salon umetnosti **Salon Kos**, ki se je sprva nahajal na Mestnem trgu 25, nato pa je leta 1939 prodajno galerijo preselil v pasažo Nebotičnika. Privatna galerija je zastopala vse struje slovenske likovne umetnosti, Kos pa je prirejal različne razstave tudi v manjših krajih po Sloveniji.[106] Aprila leta 1940 je prodajno galerijo umetniških del in okvirjev na Gosposvetski ulici 3 odprl tudi **Pavle Obersnel**.[107] V Obersnelovi galeriji so razstavljali predvsem mlajši umetniki, ki so ob svojih razstavah organizirali tudi vodstva.[108]

Jakopičev paviljon, ki je bil dolgo edino razstavišče v Ljubljani, namenjeno rednemu razstavljanju sodobne umetnosti, je bil takoj po prvi svetovni vojni še vedno v lasti Riharda Jakopiča, leta 1923 pa ga je prodal ljubljanski občini, ki ga je v upravljanje predala Društvu Narodna galerija.[109]

Društvo Narodna galerija in pobuda za Moderno galerijo

Za razvoj slovenske likovne umetnosti je bila ključna ustanovitev Društva Narodna galerija (ustanovitveni občni zbor je potekal 18. septembra 1918), katerega prvi predsednik je bil med letoma 1918 in 1929 Ivan Zorman.[110] Sprva je organizacija namreč delovala kot društvo, po drugi svetovni vojni pa se je društvena galerija spremenila v državno institucijo in tako dobila trdnejše gospodarske in organizacijske temelje.

Leta 1920 so v prostorih ljubljanske Kresije priredili prvo razstavo del v zbirki, druga in stalna razstava v prvem nadstropju Narodnega doma pa je bila za javnost odprta 23. decembra 1928.[111] Leta 1933 je Društvo Narodna

[100] VREČKO 2018, pp. 172–173.
[101] Več v: VREČKO b 2021, pp. 164–167.
[102] O razstavah na Ljubljanskem velesejmu glej: LOZAR ŠTAMCAR 2010.
[103] Za razstavljanje v okviru Ljubljanskega velesejma glej knjižico: *Ljubljanski velesejem. Ob desetletnici. 1921–1930* (ed. Milan Dular), Ljubljana 1930.
[104] VREČKO 2019, p. 153.
[105] INTIHAR FERJAN, ROGINA 2019, p. 424.
[106] DRAŽIL 2019.
[107] VREČKO 2019, p. 153.
[108] DRAŽIL 2019.
[109] Glej tudi poglavje *Zgodovinski kontekst*, pp. 9–15.
[110] SMREKAR 1998, p. 16.
[111] JENKO, KOROŠAJ, ŠTER JENKO 1998, p. 117.

galerija odprlo razširjeno stalno zbirko v Narodnem domu, ki je vključevala tudi umetnine iz zbirke Narodnega muzeja, Škofijskega muzeja in Društva za krščansko umetnost.[112] Tekom procesov oblikovanja galerijske zbirke v dvajsetih in tridesetih letih je moč zaznati številna nelagodja in nesoglasja, povezana z njenim koncipiranjem, pojavljala so se tudi vprašanja, kaj spada v narodno umetniško zbirko in kako jo postaviti. Prav tako pa je vidno, da se je v času predsednika Društva Narodna galerija Frana Windischerja zbirka redno dopolnjevala s številnimi (osebnimi in galerijskimi) nakupi. Prvega junija 1946 je bila Narodna galerija prestrukturirana v državno ustanovo, zaradi česar je bilo Društvo Narodna galerija razpuščeno.[113]

Zaradi zgoraj omenjenih razhajanj in zadreg so se še posebej v tridesetih letih stopnjevali tudi pozivi za oblikovanje **Moderne galerije**, razstavišča, ki bi skrbelo za sodobno produkcijo, vključevalo območje celotne Slovenije in bilo manj vezano na že tako najbolj izpostavljen osrednjeslovenski prostor. Tako je Izidor Cankar leta 1936 na občnem zboru Društva Narodna galerija predstavil zamisel o Moderni galeriji in prve načrte za novo stavbo.[114] Oktobra 1939 so začeli z gradnjo – Kraljevska banska uprava Dravske banovine je prispevala parcelo ob vhodu v park Tivoli in dodala manjkajoča sredstva, ki so jih z mecensko darežljivostjo za novo galerijsko poslopje darovali dediči industrialca Dragotina Hribarja. Načrte za stavbo je izdelal arhitekt Edvard Ravnikar.[115] Leta 1941 je bila gradnja zaradi vojne prekinjena in dokončana šele po njej, leta 1948 pa je bila uradno ustanovljena Moderna galerija.

Razmere med drugo svetovno vojno

Začetek druge svetovne vojne je zamajal nastajajoče kulturne temelje v našem prostoru. Kulturno delovanje je bilo v času do kapitulacije Italije možno le v Ljubljanski pokrajini, na nemškem in madžarskem okupiranem ozemlju pa slovenske kulture (in jezika) sploh ni smelo biti. Ob okupaciji leta 1941 in nekoliko milejši začetni italijanski politiki v primerjavi z nemško so se slovenski kulturniki razhajali v oceni, ali naj slovenski kulturniki in kulturne ustanove delujejo dalje ali ne. Leta 1941 sta se tako oblikovala dva kulturna kroga: prvi je deloval legalno in upošteval zahteve italijanske cenzure, drugi pa je svoja načela izražal v ilegalnem tisku.[116] Razdvojenost je pomenila tudi uvod v kulturni molk, ki ni zahteval popolne prekinitve kulturnega udejstvovanja, ampak je »/n/asprotoval [...] kulturnim akcijam, ki bi prispevale k občutku sožitja s kulturo okupatorja«.[117]

Predstavniki impresionistov, Lade, Vesne, Neodvisnih, Slovenskega lika ter tudi mlajši so do kapitulacije Italije še vedno imeli številne skupinske ali samostojne razstave. Največ razstav v letih 1941 in 1942 je bilo v Galeriji Obersnel in Jakopičevem paviljonu, manjše samostojne prodajne razstave pa so prirejali tudi v Salonu Kos. Kulturo so italijanske oblasti očitno izrabljale kot sredstvo širjenja svojega političnega vpliva. Ljubljanska pokrajina, ki jo je vodil visoki komisar Emilio Grazioli, je od vseh kulturnih institucij, ki jim je omogočila delovanje in jih financirala, zahtevala lojalnost.[118]

[112] SMREKAR 1998, p. 16.
[113] SMREKAR 1998, pp. 30–33.
[114] SMREKAR 1998, p. 30.
[115] INTIHAR FERJAN, ROGINA 2019, pp. 431–432.
[116] GABRIČ 2001, pp. 211–217. Glej tudi poglavje *Zgodovinski kontekst*, pp. 9–15.
[117] GABRIČ 2001, p. 218.
[118] GABRIČ 1989, pp. 389–390.

Grazioli in vojaški poveljniki so bili navzoči na številnih kulturnih prireditvah, časopisje pa je poročalo o vsakem daru italijanske države slovenskim kulturnim ustanovam. Tudi italijanski minister za narodno prosveto Giuseppe Bottai je 24. maja 1941 v Ljubljani obiskal univerzo, Narodni muzej, Narodno galerijo, Jakopičev paviljon in Ljubljanski grad ter obljubil finančna sredstva za nadaljnji razvoj teh ustanov.[119]

Po kapitulaciji Italije se je odnos do kulturnih delavcev močno spremenil, saj je pokrajinska uprava pod vodstvom generala Leona Rupnika začela veliko trši boj s kulturnim molkom in kulturnimi delavci, povezanimi z NOB.[120] Ta čas zaznamuje upad dogajanja na razstavljavskem področju. Večje razstave so postale redkost, v Jakopičevem paviljonu[121] in Galeriji Obersnel jih je bilo prirejenih občutneje manj, manjših samostojnih razstav pa je bilo več v prodajnem Salonu Kos. Po letu 1943 je razstavna dejavnost večinoma temeljila na mladih, neizkušenih umetnikih, saj so bili starejši pogosto del narodnoosvobodilnega boja ali pa so molčali.[122]

[119] GABRIČ 2001, p. 213.
[120] GABRIČ 1989, p. 397.
[121] Edina razstava v Jakopičevem paviljonu v času po kapitulaciji Italije je bila pregledna razstava Mateja Sternena. V zadnjem letu pred osvoboditvijo so bili v Jakopičevem paviljonu ateljeji umetnikov. Francetu Goršetu, ki je imel v paviljonu atelje in risarsko šolo, so se pridružili Karel Putrih, Zdenko Kalin in Ivan Zajec, ki so morali na hitro zapustiti prostore Tivolskega hotela. Decembra je z zgornjimi omenjen še Stanko Dremelj. Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 5. odborova seja 26. 10. 1944 in 18. občni zbor 7. 12. 1944).
[122] GABRIČ 1989, p. 392.

ORGANIZACIJSKI IN FINANČNI VIDIKI RAZSTAVLJANJA V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Neža Lukančič, Ana Obid

Upravitelji paviljona in organizatorji razstav

Jakopičev paviljon je od odprtja leta 1909 do prodaje leta 1923 imel v lasti in upravljanju njegov ustanovitelj Rihard Jakopič. Njegova vloga je bila v tem času ključnega pomena, saj so bile razstave v tem obdobju zasnovane pod njegovim vodstvom, pri čemer je razstavljavce večine razstav verjetno izbiral sam.[123] Nekaj mesecev pred otvoritvijo posamezne razstave je v časopisih redno objavljal pozive umetnikom. Za njihovo prirejanje je pridobival javne doklade, dohodek pa si je zagotavljal tudi z vstopnino, ki je po navadi znašala 10 ali 12 kron, ter z 10 % provizijo od prodanih del.[124] Pregled razstav v obdobju njegovega upravljanja ter objav v časopisju priča, da so bile razstave najpogosteje prodajnega značaja. Jakopič je prodajo opravljal sam, kupci pa so bili navadno zasebniki ter javne ustanove, med njimi deželna vlada, mestna občina in pred prvo svetovno vojno tudi Avstrijska državna galerija (Österreichische Staatsgalerie) na Dunaju (predhodnica današnje galerije Belvedere).[125]

Finančno zahtevna gradnja, neodplačani krediti in vzdrževanje paviljona so Jakopiča, edinega lastnika in vlagatelja, potiskali v vedno večje dolgove, ki se jih ni mogel znebiti. Paviljon je večkrat zaman ponujal v odkup mestni občini, v začetku leta 1923 pa je mestni upravi sporočil, da ga bo moral zaradi gmotne stiske zapreti.[126] Ljubljanska občina je razstavišče marca 1924 odkupila in ga maja 1924 dala v najem Društvu Narodna galerija.[127] Paviljon je imelo v najemu do 25. januarja 1946, pri čemer so pogodbo podaljševali vsaka tri leta.[128]

Večino razstav v obdobju od maja 1924 do januarja 1946 je organiziralo Društvo Narodna galerija, paviljon pa so lahko najemali tudi umetniki ter razna umetniška društva in druge organizacije.[129] Kot lahko sklepamo na podlagi opravljene raziskave, temelječe na arhivskem gradivu in zapisih v sočasnem časopisju, je društvo paviljon za razstavljanje proti plačilu oddajalo različnim posameznikom, društvom in institucijam, ki so v njem v skladu z dogovorom poljubno dolgo razstavljali.[130] Ni jasno, ali so bili pogoji za najem vsa leta enaki. Primer cene in najemnih pogojev lahko najdemo v korespondenci med Društvom Narodna galerija in dr. Tomšičem, ki je leta 1928 organiziral razstavo Oskarja Pistorja. Potencialnemu najemniku so namreč sporočili: »Izvolite nam nemudoma javiti, da Vam moremo dodeliti razstavni termin ter poslati najemninski račun, katerega je poravnati vnaprej. Najemnina znaša 51 din dnevno za vse tri razstavne prostore. Najemnina za razpoložljive okvirje s šipami, ki bi jih event. potrebovali, znaša 8 din od kosa za čas razstave.«[131] V primeru dveh razstav, in sicer *Razstave slik in kipov slovenskih umetnikov* (1933) ter *Razstave del slovenskih umetnikov* (1934),

[123] Pri vodenju paviljona je imel Jakopič najverjetneje pomoč. Beti Žerovc v monografiji *Rihard Jakopič – umetnik in strateg* izpostavi korespondenco med Ivanom Zormanom in njegovim bratrancem z istim imenom, ki kaže na to, da je v določenem obdobju začetka dvajsetih let Zorman Jakopiču pomagal oskrbovati paviljon ter plačeval vsaj del stroškov in uslužbence (ŽEROVC 2002, pp. 149, 154–156, 223–224). Primer izjeme v obravnavanem obdobju je *XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu* (1922), ko je umetnike, ki so sodelovali na razstavi, po poročanju časopisa *Naprej* izbrala žirija: »Pri tej izbiri bo poslovalo umetniško razsodišče.« (XXIV. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/160, 19. 7. 1922, p. 3.)

[124] Ibid., pp. 149–150. Za občutek približnih vrednosti glej opombo 179.

[125] Iz XIX. umetnostne razstave, *Slovenec*, XLIX/147, 2. 7. 1921, p. 4; SMREKAR 1999, pp. 242–247.

[126] DOLENC 1996, p. 78.

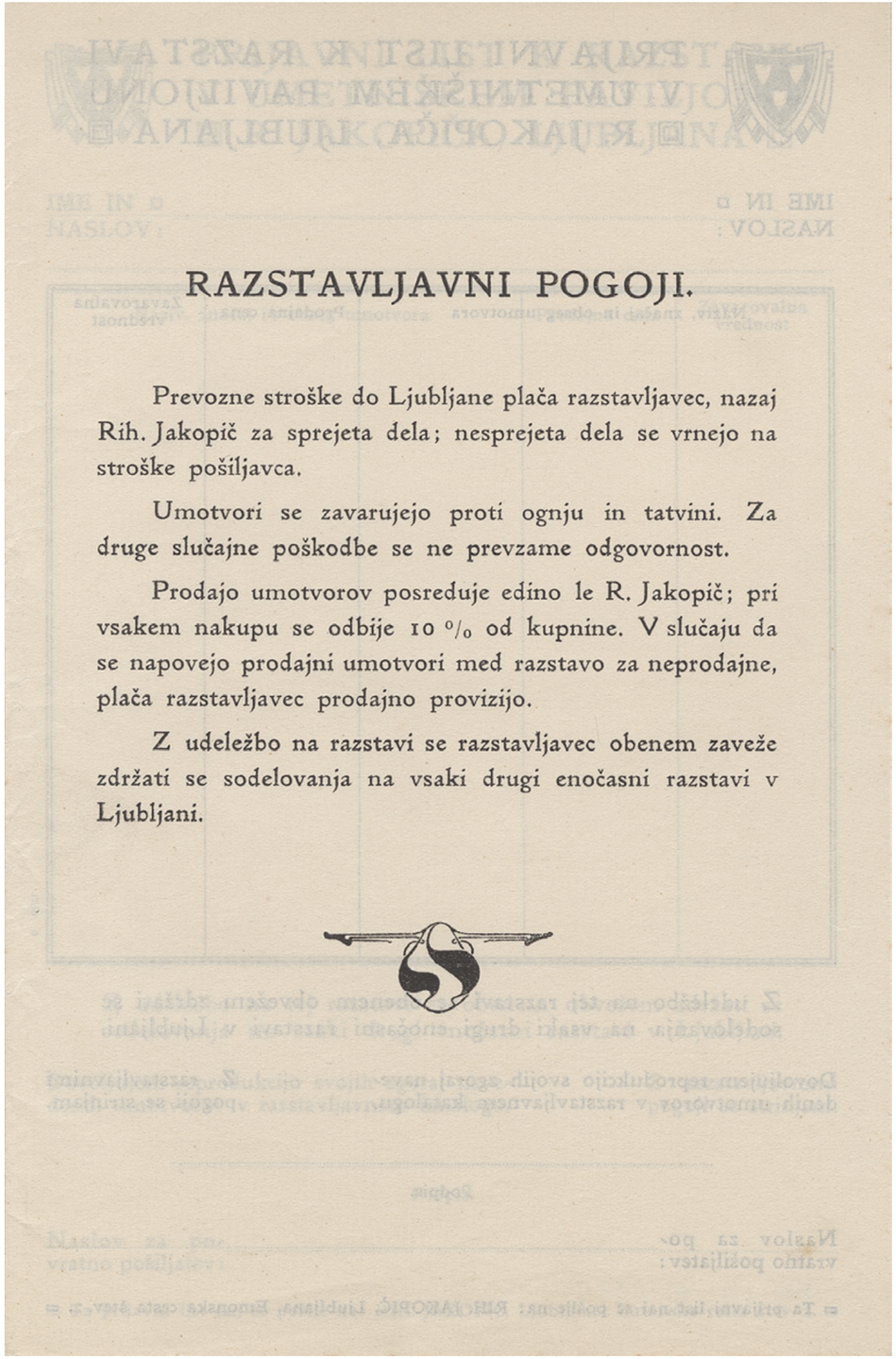
[127] Ibid., pp. 78–79; Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (vir: Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 11. odborovna seja, 8. 5. 1924).

[128] JENKO, KOROŠAJ, ŠTER JENKO 1998, p. 117.

[129] Za društva, ki so razstavljala v Jakopičevem paviljonu, glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

[130] Razstave so v Jakopičevem paviljonu potekale različno dolgo časa, po navadi med dvema in štirimi tedni. Določene postavitve, za katere je bil izkazan velik interes, so organizatorji – če je to bilo mogoče – s privolitvijo najemodajalca tudi podaljšali.

[131] Korespondenca z dr. Tomšičem, Razstava Oskarja Pistorja, Zapuščina Frana Vesela, Ljubljana, 1928, Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana, Rokopisna zbirka in zbirka redkih tiskov, škatla MS1761, Mapa 87, Razstave 1928.

RAZSTAVLJAVNI POGOJI.

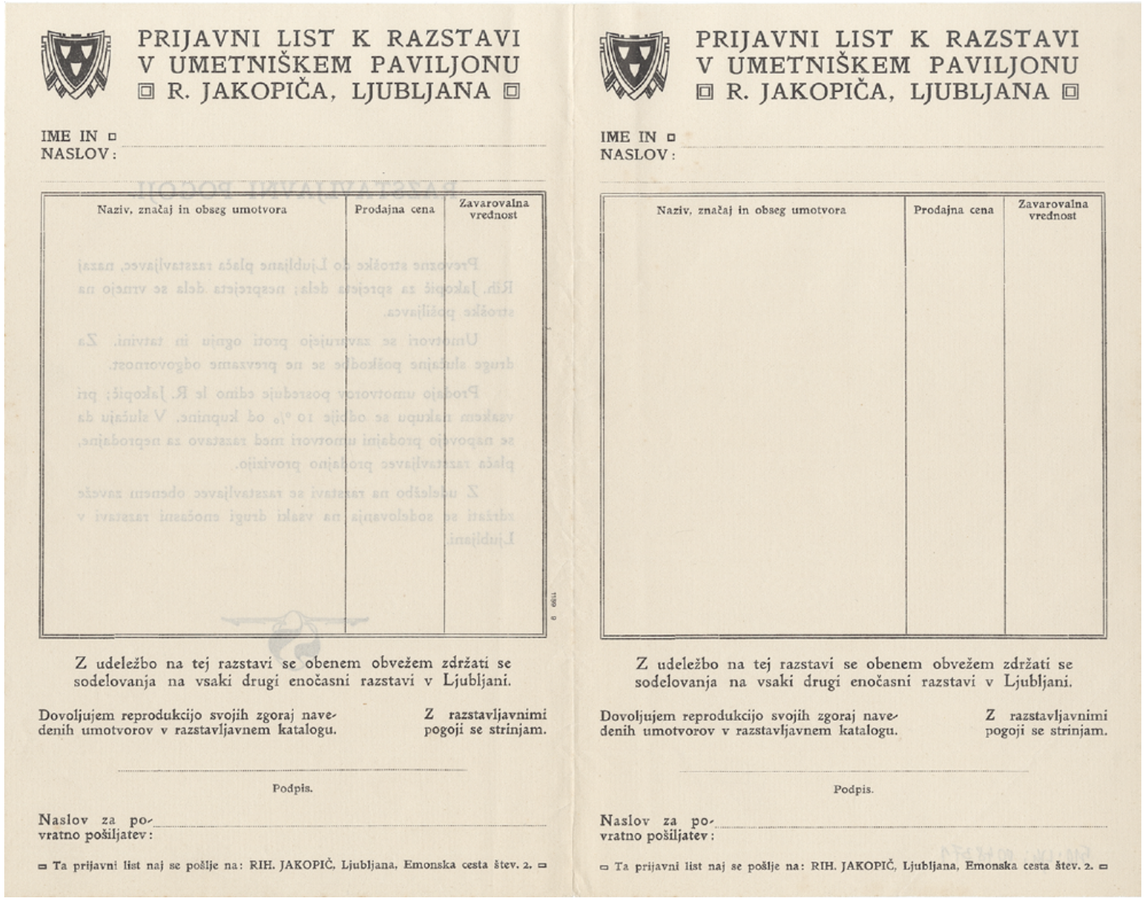
Prevozne stroške do Ljubljane plača razstavljavec, nazaj Rih. Jakopič za sprejeta dela; nesprejeta dela se vrnejo na stroške pošiljavca.

Umotvori se zavarujejo proti ognju in tatvini. Za druge slučajne poškodbe se ne prevzame odgovornost.

Prodajo umotvorov posreduje edino le R. Jakopič; pri vsakem nakupu se odbije 10 % od kupnine. V slučaju da se napovejo prodajni umotvori med razstavo za neprodajne, plača razstavljavec prodajno provizijo.

Z udeležbo na razstavi se razstavljavec obenem zaveže zdržati se sodelovanja na vsaki drugi enočasni razstavi v Ljubljani.

12
Prva stran obrazca za prijavo na razstavo v Jakopičevem paviljonu z razstavljalnimi pogoji, ok. 1920.

PRIJAVNI LIST K RAZSTAVI V UMETNIŠKEM PAVILJONU ◻ R. JAKOPIČA, LJUBLJANA ◻

IME IN ◻ NASLOV: .....

Naziv, značaj in obseg umotvora	Prodajna cena	Zavarovalna vrednost

Z udeležbo na tej razstavi se obenem obvežem zdržati se sodelovanja na vsaki drugi enočasni razstavi v Ljubljani.

Dovoljujem reprodukcijo svojih zgoraj navedenih umotvorov v razstavljavnem katalogu. Z razstavljavnimi pogoji se strinjam.

Podpis. .....

Naslov za povratno pošiljatev: .....

◻ Ta prijavni list naj se pošlje na: RIH. JAKOPIČ, Ljubljana, Emonska cesta štev. 2. ◻

PRIJAVNI LIST K RAZSTAVI V UMETNIŠKEM PAVILJONU ◻ R. JAKOPIČA, LJUBLJANA ◻

IME IN ◻ NASLOV: .....

Naziv, značaj in obseg umotvora	Prodajna cena	Zavarovalna vrednost

Z udeležbo na tej razstavi se obenem obvežem zdržati se sodelovanja na vsaki drugi enočasni razstavi v Ljubljani.

Dovoljujem reprodukcijo svojih zgoraj navedenih umotvorov v razstavljavnem katalogu. Z razstavljavnimi pogoji se strinjam.

Podpis. .....

Naslov za povratno pošiljatev: .....

◻ Ta prijavni list naj se pošlje na: RIH. JAKOPIČ, Ljubljana, Emonska cesta štev. 2. ◻

13
Notranji strani obrazca za prijavo na razstavo v Jakopičevem paviljonu, ok. 1920.

je organizacijo prevzel prodajalec umetnin Anton Kos, ki je predstavljal in prodajal dela iz ponudbe svojega Salona Kos.[132] Množica različnih najemnikov je v tem obdobju povzročila, da so bile razstave zelo raznolike. Tudi njihova kakovost, postavitev, spremljevalni program in katalogi so bili pogosto odvisni od organiziranosti, ambicioznosti in razpoložljivih finančnih sredstev razstavljavcev samih. To se je kazalo v obsegu, vsebini in načinu oblikovanja katalogov ter v frekvenci poročanja o razstavah v dnevnem časopisju. S tega vidika se je razstavna politika Jakopičevega paviljona razlikovala od bolj strukturirano delujočih institucij, kot sta praški Mánes ali dunajski Hagenbund. Slednja so upravljala društva umetnikov, ki so zaradi ustvarjanja in ohranjanja ugleda, ključnega za dobro delovanje razstavišča, izmenjavo in prodajo, skrbno oblikovala razstavni program.[133]

[132] Uspehi umetnostne razstave, *Slovenski narod,* LXVI/217, 23. 9. 1933, p. 3; Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XV/206, 7. 9. 1934, p. 5. Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.
[133] Poglobljeno o delovanju Hagenbunda v: *Hagenbund. A European Network* … 2014.

Selekcija in postavitev del

Jakopičevo samostojno izbiranje in postavljanje razstavljenih del je že na začetku delovanja paviljona med umetniki v Ljubljani sprožalo negodovanje in očitke pristranskosti, vezane na želje, da bi o tem odločala posebna žirija.[134] Postavitev razstav v obdobju njegovega lastništva, tudi v zgodnjih dvajsetih letih, je bila značilna za predvojni čas: gosto nanizane slike na steni – včasih v več vrstah –, kipi na podstavkih in okrasno rastlinje.

Po letu 1924 so se v vlogi organizatorja razstav znašli upravitelj Društvo Narodna galerija in najemniki paviljona, kot so posamezniki, klubi, društva itd. Naša raziskava je pokazala, da tudi v tem času razstave pogosto niso bile žirirane in je na njih lahko razstavljal tako rekoč kdor koli.[135] To je med drugim vodilo v nihanje kakovosti razstavnega programa, na kar so pisci večkrat opozorili v sočasnih medijskih odzivih.[136]

V tridesetih letih so časopisi v primeru nekaterih razstav posebej poudarili vlogo »aranžerja« – danes bi ga verjetno lahko imenovali oblikovalec razstav –, ki je razstavo najverjetneje postavil samostojno in navadno ambiciozneje od tedaj ustaljenih praks. Med tovrstnimi primeri lahko med drugim izpostavimo *Božično razstavo* (1927, aranžer: Dragotin Fatur),[137] *Razstavo Kluba slovenskih arhitektov* (1933, aranžer: Maks Strenar)[138] in *Razstavo društva Oblik* (1933, aranžer: Marino Tartaglia).[139] Svoje razstave so na drugačen način od ustaljenega postavili tudi nekateri umetniki, denimo brata Kralj (*XXII. umetnostna razstava: II. umetnostna razstava bratov Kralj*, 1922), ki sta izdelala premišljen koncept svoje razstave in dela prostorsko ločila na štiri dele.[140] Klub mladih (*V. umetnostna razstava Kluba mladih*, 1924) je na primer luči v razstavišču za čas svoje razstave zastrl z barvanim papirjem in s tem vplival na svetlobo v njem.[141] Tlorisi, prerezi, fasade, perspektivične risbe in mavčni modeli na *II. arhitektonski razstavi* (1926) so bili postavljeni na izrazito dinamičen način, tako kot tudi diagrami, statistične tabele, zemljevidi, grafike in fotografije, razstavljene na *Razstavi Centralnega presbiroja* (1931).[142] Jakac je stene paviljona v času svoje razstave *Božidar Jakac: Amerika* (1931) po poročanju v časopisju okrasil z indijanskimi ročnimi deli ter na gramofonu predvajal ameriške staroselske pesmi, medtem ko je bilo drugje omenjeno, da se je kot atmosferska podlaga razstavljenim delom vrtel jazz.[143] Podobno je za glasbeno podlago ob ogledovanju razstavljenih del poskrbel tudi Srečko Magolič (1930), pri čemer so v *Slovenskem narodu* zapisali: »Ali si muzika in slikarstvo nasprotujeta in motita? Nasprotno in vsakemu je znano, da se le izpopolnjujeta.«[144]

[134] ŽEROVC 2002, pp. 149, 154–156.
[135] Primera razstav, za katera je umetnine odbrala žirija, sta denimo, *1. pomladanska razstava društva likovnih umetnikov dravske banovine* (1935) in *Otrok v sliki in plastiki* (1938).
[136] Glej tudi poglavje *Medijsko poročanje in likovna kritika*, pp. 64–80.
[137] A. G. /Ante Gaber/, Božična darila, *Jutro*, VII/196, 24. 12. 1926, p. 7.
[138] Slovenska mlada arhitektura razstavlja, *Slovenec*, LXI/231, 10. 10. 1933, p. 4.
[139] Umetnostna razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/130, 9. 6. 1933, p. 2.
[140] Razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/64, 18. 3. 1922, p. 4.
[141] F. M. /France Mesesnel/, V. razstava »Mladih« v Ljubljani, *Jutro*, V/43, 19. 2. 1924, p. 3.
[142] Pogled na II. arhitektonsko razstavo, *Ilustrirani Slovenec*, II/82, 11. 4. 1926, p. 3; Osrednji razstavni prostor, *Ilustrirani Slovenec*, VII/24, 14. 6. 1931, p. 190.
[143] Vek. /Vinko Košak/, Razstava Božidarja Jakca. »Amerika«, *Jugoslovan*, II/230, 4. 10. 1931, p. 9; Marijana KOKALJ - ŽELJEZNOVA, Božidar Jakac. Amerika, *Ženski svet*, X/6, 1932, p. 173. Nekaj podobnega najdemo pri Jakčevi razstavi z deli, vezanimi na Afriko leta 1929 (V. /Stanko Vurnik/, Za duha in srce. Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec*, LVI/289, 19. 12. 1928, p. 7).
[144] A. G. /Ante Gaber/, Profanacija umetnosti?, *Slovenski narod*, LXIII/96, 28. 4. 1930, p. 3.

14
Žiriranje *1. pomladanske razstave Društva likovnih umetnikov Dravske banovine*, 1935.

15
Pogled na recepcijo v Jakopičevem paviljonu ob *XXVIII. umetnostni razstavi* z deli mlajših slovenskih in hrvaških umetnikov (detajl), 1923.

Tiskovine

Uveljavljena praksa je bila, da so ob razstavah izdali zloženko s seznamom razstavljenih del in navedbo tehnike, ki je bila občasno opremljena tudi s fotografijami. Ob nekaterih razstavah so bili izdani katalogi. Njihova oprema in obseg sta bila velikokrat odvisna od organizacije, ambicioznosti in finančnih zmožnosti posameznih umetnikov oziroma organizatorjev in so se tudi zato med seboj močno razlikovali. Bolje opremljeni katalogi so denimo imeli grafično oblikovane naslovnice, posebno tipografijo in so pogosto vsebovali črno-bele reprodukcije del.[145] V nekaj primerih so imeli celo daljše tekste, ki so jih napisali umetniki sami ali drugi, na primer strokovnjaki s področja umetnostne zgodovine.[146] Nekateri katalogi so imeli na uvodnih ali končnih straneh natisnjen propagandni material različnih podjetij, za katera morda lahko sklepamo, da so razstave finančno podprla.[147] V času italijanske okupacije so bili katalogi in zloženke razstav večinoma dvojezični.

Ob razstavah so bila pogosto izdana tudi vabila na otvoritve in reklamni plakati, ki so se pojavili že v času Jakopičevega upravljanja paviljona, ko se reklamni plakati pretežno niso pretirano oblikovno spreminjali.[148] V času, ko je z razstaviščem upravljalo Društvo Narodna galerija, so bili nekateri plakati zasnovani skromno, le z besedilnimi informacijami, spet druge so – tako kot nekatere kataloge – oblikovali umetniki sami. V teh primerih naletimo na inventivne izpeljave razstavnih motivov, ki so jih umetniki včasih kombinirali z avtorsko tipografijo.[149]

Obrazstavni program

Razstave je pogosto spremljal obrazstavni program, najpogosteje v obliki vodstev, ki so jih izvajali umetniki, strokovnjaki oziroma kulturni delavci na splošno. Občasno so potekala tudi različna tematska predavanja in dogodki, ki so imeli v določenih primerih izrazito didaktično oziroma politično vlogo. Ob razstavi Franceta Goršeta in Mihe Maleša leta 1942 je Gorše prikazal izdelavo kiparskega portreta: izmed gledalcev si je izbral model in v 40 minutah skoraj dokončal portret v glini.[150] Prav tako so ob nekaterih razstavah organizirali predavanja. Ob razstavi zagrebške Skupine treh leta 1933 sta na primer predavanja o različnih temah imela profesor umetnostne zgodovine na ljubljanski Filozofski fakulteti France Stele in profesor

[145] S katalogom so se na primer potrudili razstavljavci *XVIII. umetniške razstave* (1920): obsega 16 strani, Berholdove fotografske portrete sodelujočih umetnikov, vabila na umetniške dogodke in pesmi več slovenskih modernih pesnikov (na primer Murna - Aleksandrova, Ketteja). Enako velja za *1. pomladansko razstavo Društva likovnih umetnikov Dravske banovine* (1935), ki jo je spremljal katalog s kar 24 črno-belimi reproduciranimi deli. Takšni katalogi so bili značilni za bolj organizirane skupine, kot sta Slovenski lik in Društvo likovnih umetnikov Dravske banovine, kasneje pa na primer za Neodvisne.

[146] Kot primer spremnega besedila, ki ga je napisal umetnik sam, lahko navedemo besedilo v katalogu *Razstave arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja* iz leta 1935. V katalogu razstave *France Kralj* iz leta 1939 je kataložno besedilo prispeval umetnostni zgodovinar France Stele. Obsežnejši katalogi s strokovnimi teksti so bili ravno tako značilni za pregledne umetnostnozgodovinske razstave v organizaciji Društva Narodna galerija, na primer ob retrospektivni razstavi *Janez in Jurij Šubic* leta 1937, v katerem najdemo sestavek Rajka Ložarja.

[147] Katalogi, v katerih najdemo tovrstni material, so denimo: *XVIII. umetniška razstava* (1920), *Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana* (1927) in *Retrospektivna razstava Matije Jame* (1942).

[148] Izpostavimo lahko tudi, da so ob nekaterih razstavah izšle različne oblike tiskovin, na primer na *Jubilejni umetnostni razstavi ob priliki štiridesetletnice prve slovenske umetnostne razstave leta 1900 v Mestnem domu v Ljubljani* (1940), na kateri so prodajali fotografske razglednice. Izdelal jih je fotografski atelje Janko Pogačnik, naprodaj pa so bile v lični kartonasti škatlici, vezani v bel papir z rdečim potiskom, in so imele vlogo neke vrste male žepne galerije (Štirideset let slovenske likovne umetnosti, *Umetnost*, IV/10, 1939–1940, p. 320).

[149] Kot primere oblikovno bolj izstopajočih plakatov bi lahko na primer omenili Sternenov plakat za retrospektivno razstavo Ivana Groharja (1926), plakat za razstavo Četrta generacija (1928) in Pilonov plakat za promoviranje razstave *Slovensko moderno slikarstvo* (1927). Tisk je kot primer dobrega oblikovanja omenil tudi plakat za *XVIII. razstavo* leta 1920 (Fr/ance/ STELE, Nastop mlade umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, XLVIII/253, 5. 11. 1920, p. 1).

[150] Zanimiv prikaz nastanka umetniškega portreta, *Slovenski narod*, LIIV/144, 27. 6. 1942, p. 3; Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, 1942, V/10–12, p. 263.

zagrebške akademije Ljubo Babić.[151] Nekatera odprtja razstav so »pospremili« tudi otvoritveni govori, ki so jih včasih v celoti objavili v časopisju, v kasnejšem obdobju pa tudi prenašali po radiu. Ob določenih razstavah je bil ob večerih organiziran glasbeni program, denimo ob *XVIII. umetniški razstavi* (1920), ki jo je spremljal koncert Marija Kogoja ter recitacijski večer Antona Podbevška.[152]

Določeno vidnost in prestiž so razstavam dodajali tudi pokroviteljstva in obiski pomembnih osebnosti.[153] Včasih so mednarodne razstave podprle osebnosti na najvišji ravni, denimo predsedniki in člani kraljevih družin.[154] Še pomembnejši pa so bili dejanski obiski razstav pomembnih osebnosti; denimo *Razstavo Kluba likovnih umetnic* (1931) je obiskala jugoslovanska kraljica Marija in si jo ogledala v spremstvu slikarke Anice Zupanec Sodnik.[155] Prav tako so razstave obiskovali in podpirali bani Dravske banovine, kot sta na primer Drago Marušič in Marko Natlačen.[156] Visoke politične osebnosti so razstave v Jakopičevem paviljonu najpogosteje obiskovale v času italijanske okupacije. Ogledali so si jih denimo italijanski minister za prosveto Giuseppe Bottai, generalni direktor za starine in likovno umetnost na Ministrstvu za narodno vzgojo Marino Lazzari, politik in umetnostni zgodovinar Giulio Argan,[157] vrhovni tehnični inšpektor za glasbo na Ministrstvu za narodno vzgojo, Alessandro Bustini in drugi.[158] V času nemške okupacije pa lahko med pokrovitelji in govorci ob otvoritvi razstave *Matej Sternen – portreti* omenimo generala Leona Rupnika.[159]

Obisk razstav

V medijskem poročanju so se velikokrat pojavili različni podatki o obisku. Še posebej pogosto se je to zgodilo, če je bil obisk slab, v nekaterih primerih pa so okrcali tudi splošno nezanimanje slovenskega občinstva za obiskovanje razstav. Jubilejne in retrospektivne postavitve ter pregledne razstave tujih razstavljavcev so bile po drugi strani dobro obiskane, zaradi česar so jih po navadi tudi podaljšali. Občasno je v različnih časnikih prihajalo do nasprotujočih si poročil o obisku razstave, saj so na primer nekateri časopisi poročali o množičnem obisku, medtem ko so drugi navajali slab odziv.[160] Domnevamo lahko, da temu niso botrovale previsoke vstopnine, saj so se te

[151] Dnevne vesti, *Slovenski narod*, LXVI/287, 18. 12. 1933, p. 3; Prof. Babić o sodobnem hrvatskem slikarstvu, *Slovenec*, LXI/290a, 21. 12. 1933, p. 4.

[152] *XVIII. umetniška razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, november–december 1920), Ljubljana 1920. Nekateri primeri takih razstav so še: *Razstava slovenske pokrajine in človeka (Umetnostna razstava Krke)* (1932–1933), *I. razstava Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov Ljubljana* (1937) in *Razstava slovenskih umetnikov partizanov* (1945).

[153] *Razstava Mariborskega umetniškega kluba »Brazda« in njenih gostov* je potekala pod pokroviteljstvom banovega pomočnika Ota Pirkmajerja. Zadnji ban Marko Natlačen in ljubljanski župan Juro Adlešič sta bila pokrovitelja razstave *France Kralj* (1939). Primer podpore organizacije je pokroviteljstvo Umetniške matice v Ljubljani za *XIX. umetnostno razstavo Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani: Kos Tine, Vidmar Drago, Vidmar Nande* (1928).

[154] Pokrovitelji razstave *Male ženske antante* (1938) so bili jugoslovanska in romunska kraljica ter žena češkoslovaškega predsednika, pa tudi predsedniki jugoslovanske, češkoslovaške in romunske vlade (Vlasta TANCIGOVA, Paleta in čopič v ženski roki, *Slovenska beseda*, II/12, 18. 3. 1938, p. 4).

[155] Ante GABER, Razstava naših slikaric. Kraljica Marija na razstavi. Nekaj njenih ocen razstavljenih del, *Slovenski narod*, LXIV/206, 12. 9. 1931, p. 3.

[156] Umetnostna razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/130, 9. 6. 1933, p. 2; Razpis likovnih nagrad banske uprave, *Slovenec,* LXVI/101a, 4. 5. 1938, p. 5; Velika umetnostna razstava, *Slovenec*, LXVI/180a, 7. 8. 1938, p. 2.

[157] Za dolgotrajno sodelovanje Argana z našim prostorom po drugi svetovni vojni glej: ŽEROVC 2015, pp. 57, 61, 73, 74, 77. Glej tudi poglavje *Zgodovinski kontekst*, pp. 9–15.

[158] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, V/9–12, 1941, p. 313.

[159] Gospod prezident lastnikom Sternenovih portretnih del, *Jutro*, XXIV/114, 18. 5. 1944, p. 2; Otvoritev razstave portretov mojstra Sternena, *Družinski tednik*, XVI/22, 1. 6. 1944, p. 2.

[160] Na primer ob *Razstavi Metodija Lepavca, Srečka Magoliča in Jožice Bregar* je *Slovenec* poročal, da jo je obiskalo veliko ljudi, medtem ko je Čoro Škodlar v *Jutru* navajal, da je bilo obiska malo (Razstava Lepavac-Magolič-Bregar, *Slovenec,* LXV/139a, 22. 6. 1937, p. 3; Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magolič, Bregarjeva, Lepavac, *Jutro,* XVIII/154, 6. 7. 1937, p. 7).

navadno gibale med 5 in 10 dinarji, do znižane vstopnine pa so bili upravičeni dijaki in šolske skupine.[161]

Na nezanimanje širše javnosti za razstavno dejavnost Jakopičevega paviljona se je ostro odzval Karel Dobida: »Kdo pa obiskuje naše razstave? Zmeraj isti ljudje, po največ pripadniki srednjega sloja, uradniki, nekaj zelo redkih zastopnikov svobodnih poklicev, maloštevilni pridobitniki, peščica dijakov. In kdo kupuje slike pri nas? Tisti, ki bi jih mogli pošteno plačati – ne, deloma ker sploh nimajo smisla za kulturno življenje, deloma, ker so že saturirani z izdelki tujih avtorjev, pogostoma prav dvomljive vrednosti, a visoke cene. [...] Tako je slovenski oblikujoči umetnik obsojen na večno revščino.«[162]

Organizatorji razstav so zaradi tega začeli uporabljati najrazličnejše metode, s katerimi bi privabili čim večje število obiskovalcev. Na *Tretji društveni razstavi Fotokluba Ljubljana* (1937) je tako vsak stoti obiskovalec prejel zbornik *Slovenska fotografija*, v času razstave *Janez in Jurij Šubic* (1938) pa je bila vsakemu obiskovalcu omogočena znižana vstopnica za vožnjo z vlakom.[163] Ob nekaterih razstavah so organizirali tudi loterijo oziroma žrebanje, kjer je vsak obiskovalec s permanentno vstopnico imel priložnost osvojiti umetniško delo.[164]

Prodaja del in prodajni pogoji

Razstave v Jakopičevem paviljonu so bile, tako v času, ko je bil lastnik Jakopič, kot kasneje, ko je z njim upravljalo Društvo Narodna galerija, praviloma prodajne. Predvsem v časopisju so se namreč redno pojavljali pozivi ne le k obisku paviljona, temveč tudi k nakupom razstavljenih umetnin.[165] Ti so bili v mnogih primerih razumljeni kot nacionalnotvorna dejavnost, hkrati pa so bili velikokrat kapitalistično pogojeni, saj so se novi lastniki umetniških del nadejali porasta vrednosti artefakta.[166] Očitno je bila v obdobju med svetovnima vojnama razširjena praksa kupovanja reprodukcij, zaradi česar je bilo v časopisju pogosto opominjanje javnosti h kupovanju izvirnikov.[167]

Pregled poročanja o razstavah in odkupih kaže, da so bile prodajno verjetno najuspešnejše skupinske razstave. Ob *1. pomladanski razstavi Društva likovnih umetnikov Dravske banovine* leta 1935 lahko v sočasnih zapisih beremo poziv umetnikom, naj razstavljajo skupaj, saj »žele javne uprave zaradi boljše regulacije nakupov izbirati umetnine predvsem na preglednih umetniških razstavah«.[168] Na podlagi poročanja v sočasnem časopisju lahko ugotovimo, da so največ umetniških del, razstavljenih v Jakopičevem paviljonu, odkupili Ljubljanska mestna občina, Dravska banovina ter zasebniki. Za odkupe je poskrbelo tudi Društvo Narodna galerija, ki je širilo svojo zbirko, kar je osebno spodbujal tudi predsednik društva Fran

[161] Za občutek vrednosti cen glej opombo 179.

[162] Karel DOBIDA, Marginalije, *Ljubljanski zvon,* LVI/3-4, 1936, pp. 187–188.

[163] Tretja razstava našega Fotokluba, *Slovenski narod,* LXX/124, 3. 6. 1937, p. 2.

[164] Razstava v Jakopičevem paviljonu zaključena, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/34, 12. 8. 1938, p. 4.

[165] Mentor, Paviljon v samoti, *Jutro*, IV/135, 10. 6. 1923, p. 3; Slikani sprehodi, *Jutro*, VII/203, 4. 9. 1926, p. 5.

[166] Da je nakup umetnine naložba v prihodnost, je denimo menil Ante Gaber: »Eni ljudje bodo lastnikom zavidali njihov užitek, drugi vrednost v številkah.« (A. G. /Ante Gaber/, Božična darila, *Jutro*, VII/196, 24. 12. 1926, p. 7.)

[167] O tem lahko na primer beremo v zapisu anonimnega avtorja, objavljenem ob razstavi Srečka Magoliča: »Ravno take vrste slike bodo publiko ogrele, da bo začela spoznavati intimnosti originala in se odvrnila od površnosti ničvrednih reprodukcij. Občinstvo se bo preverilo, da je med originalno sliko in med podobami, ki še vedno vise po stanovanjih, ravno taka razlika, kot med pristnim nakitom in med steklenimi dragulji, ki bi jih nobena dama ne upala nositi.« (Slikani sprehodi, *Jutro*, VII/203, 4. 9. 1926, p. 5.) Podobno je ob razstavi *Dolinar-Kos-Pavlovec* pisal Ante Gaber, ki je cene originalov na razstavi primerjal s cenami reprodukcij v trgovinah, ter kupce pozival k nakupu prvih, saj »kdor ima le en original, bo kmalu pometel z reprodukcijami« (Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/272, 20. 11. 1929, p. 7).

[168] Likovnim umetnikom, *Slovenec*, LXII/295, 30. 12. 1934, p. 5.

Windischer.[169] Društvo je leta 1937 sprejelo sklep, da bo dela še živečih avtorjev pri njih kupovalo na prodajnih razstavah in ne iz »druge roke«. Izjema temu pravilu je veljala le, če je Društvo Narodna galerija za svojo zbirko želelo delo iz zgodnejšega obdobja, ki ga umetnik ni več imel.[170]

Prodajni pogoji so bili v obdobju, ko je s paviljonom upravljal Jakopič, drugačni od načina prodaje umetniških del v času najemanja Društva Narodna galerija. Jakopič je najverjetneje sam skrbel za prodajo del, od vsakega prodanega artefakta pa je zadržal 10 % vrednosti kupnine.[171] Društvo Narodna galerija je zaračunavalo najem paviljona, odstotka od kupnine posameznih umetniških del pa najbrž ni zahtevalo.[172] Na podlagi raziskanih razstav ni mogoče razbrati vpliva Društva na način prodaje, ki ga je najverjetneje določal vsakokratni najemnik prostora. Prodajni pogoji so bili namreč redko omenjeni, iz nekaterih primerov pa je razvidno, da je moral kupec del cene plačati na začetku, po zaključku razstave, ko je delo prevzel, pa je poravnal še preostali del kupnine.[173]

Društva, ki so za lastno razstavno dejavnost najemala prostore paviljona, so določala lastne pogoje, ki so jih pogosto naznanila v časopisnih objavah pred razstavo in med njo. Leta 1931 je Klub likovnih umetnic na primer objavil natančne pogoje prodaje – kupec je ob nakupu plačal le 10 % kavcijske cene, po koncu razstave pa je poravnal celotno kupnino, od katere je 10 % šlo v blagajno kluba.[174] Poročila o načinu nakupa umetnin najdemo tudi za nekatere druge razstave, ki so potekale v organizaciji društev, recimo za *Božično razstavo* s konca leta 1927.[175] Pred razstavo so bili v dnevnem časopisju objavljeni natančni pogoji razstavljanja in prodaje, pri čemer je moral razstavljavec vsako delo opremiti z navedbo avtorstva, naslovom in prodajno ceno. Organizator je od vsakega prodanega dela zahteval 10 % provizije, kar je šlo za kritje organizacijskih stroškov. Če je razstavljavec neko delo označil kot neprodajno šele po otvoritvi, je bil prireditelju dolžan 10 % sprva navedene prodajne cene. Kupec je moral najmanj 50 % kupnine poravnati ob sklenitvi prodaje, preostalih 50 % pa ob prevzemu dela po koncu razstave.[176] Iz prijavnih obrazcev na *I.* in *III. mednarodno razstavo* v organizaciji Fotokluba Ljubljana imamo ohranjene tudi prodajne pogoje, na katere so razstavljavci morali pristati že ob prijavi.[177] V njih je zavedeno, da je klubu pripadalo 15 % od prodajne cene, kar je bila sorazmerno visoka številka v primerjavi z omenjenim odstotkom, ki je pripadel organizatorkam razstave Kluba likovnih umetnic.[178] To gre morda na račun multiplikativnosti medija, ki je imel tudi nižje tržne cene. V večini primerov je bilo omenjeno le, da so bili cenik in pogoji prodaje na voljo pri blagajni paviljona, kar še dodatno priča o komercialni naravi večine razstav.

[169] Frana Windischerja se denimo kot glavnega kupca omenja v primeru *Razstave del slovenskih umetnikov* (1934) (Zaključek dveh razstav, *Ponedeljski Slovenec*, VII/38, 17. 9. 1934, p. 2). Več o Windischerju in njegovi vlogi na polju likovne umetnosti med obema svetovnima vojnama v: BASSIN 2011.

[170] Marjan MAROLT, Novo leto 1938 v Narodni galeriji, *Slovenec*, LXVI/6a, 9. 1. 1938, p. 8.

[171] Če se navežemo na obrazec za prijavo na razstavo v Jakopičevem paviljonu, ki je hranjen v Jakopičevi zapuščini v Mestnem muzeju v Ljubljani. Glej: Prva stran obrazca za prijavo na razstavo v Jakopičevem paviljonu, skupno z razstavljalnimi pogoji, Mestni muzej Ljubljana, Jakopičeva zapuščina, map. J1837.

[172] Izjema so bile morda razstave, ki jih je organiziralo samo Društvo Narodna galerija, ko je zahtevalo tudi 10 % zaslužka od prodaje umetnin. Glej npr: Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 2. odborova seja, 1. 4. 1927).

[173] V katalogu *Razstave J. Gorup, B. Jakac* iz leta 1926 na primer najdemo podatek, da se je tretjina kupne cene plačala ob nakupu, preostalo pa ob zaključku razstave (*Razstava J. Gorup, B. Jakac* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana, 1926).

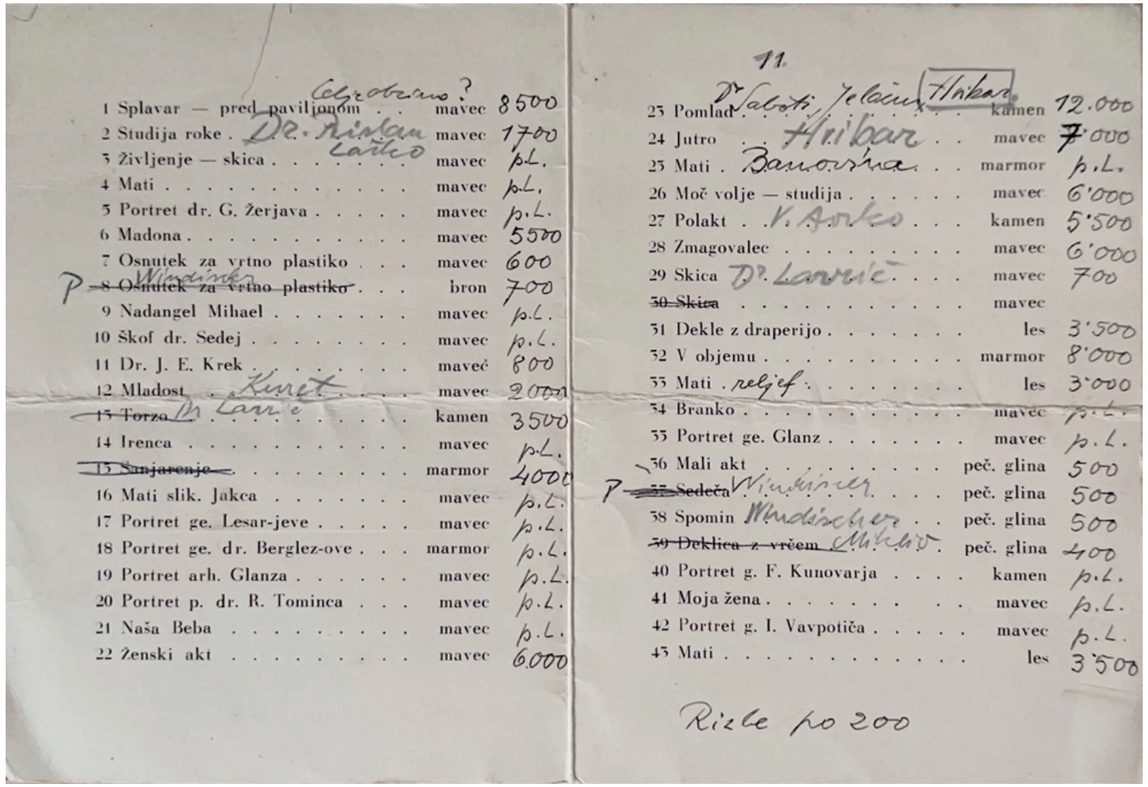
[174] *Razstava Kluba likovnih umetnic* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 8.–21. 9. 1931), Ljubljana 1931.

[175] Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu meseca decembra 1927, *Slovenec*, LV/261, 17. 11. 1927, p. 6.

[176] Ibid; Božična razstava umetnin, *Slovenski narod*, LX/264, 20. 11. 1927, p. 3.

[177] *Vabili na I. in III. mednarodno razstavo fotografske umetnosti*, 1933 in 1938, oboje arhiv Muzeja za arhitekturo in oblikovanje, kabinet za fotografijo.

[178] *Razstava Kluba likovnih umetnic* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 8.–21. 9. 1931), Ljubljana 1931.

16
Cenik razstave Borisa Kalina z ročno dopisanimi cenami in beležkami umetnika, 1938.

O cenah in številu prodanih del ni znano veliko relevantnih podatkov. Že v obdobju Jakopičevega upravljanja paviljona so se v časopisju pojavljale notice s podatki o prodaji razstavljenih del, na pogostejša poročanja o prodaji in točnih cenah umetnin pa naletimo šele v tridesetih letih. Podatki o cenah razstavljenih del so bili po navadi dostopni v razstavišču, v nekaterih obrazstavnih zloženkah pa so bili tovrstni podatki tudi natisnjeni, na primer ob *Kolektivni razstavi Mihe Maleša in Staneta Cudermana* (1927) ali pa ob razstavi *Četrta generacija: Umetnostna razstava* (1928).[179] Ob nekaterih razstavah so bili časopisni zapisi številnejši, ob njih pa so pisci izpostavljali, da so bile cene tedaj posebno nizke, saj so tako želeli pospešiti prodajo. Iz časopisnih objav je moč izvedeti, da je bil cenovni razpon umetniških del med 250 in 1.500 dinarji, cene določenih del pa so lahko dosegle tudi 3.500

[179] Kraljevina SHS je po svojem formiranju v zgodnjih dvajsetih letih uporabljala več valut. Nekdanji deli Avstro-Ogrske so uporabljali jugoslovanske krone, območja Srbije, Kosova in Makedonije srbski dinar ter Črna gora črnogorski perper. Leta 1921 je te valute zamenjal enotni dinar Kraljevine SHS oziroma kasnejši jugoslovanski dinar (*Standard Catalog of World Paper Money* 1990, p. 1216). Menjalni tečaj med krono in dinarjem je bil 4 : 1. Za primerjavo, nominalne dnevne mezde so leta 1919 znašale okoli 15 do 22,5 kron in se zaradi inflacije vsako leto podvojile do leta 1922. Z zamenjavo kron za dinarje so bile dnevne mezde leta 1924 okoli 39,7 din in leta 1929 padle na 32,5 din. V času krize so se do leta 1934 spustile na 19,61 din, nato do 1939 postopoma zrastle na 25,15 din in 1940 že dosegle 31 din. Stroški eksistenčnega minimuma na mesec (tj. cena košarice življenjskih potrebščin, obleka, stanovanje in energetika) so bili leta 1923 1.337 din, nato so do 1934 padli na 620 din in se v 1940 zvišali na 799 din (KRESAL 1995, pp. 13–15).

dinarjev.[180] V nekaterih primerih so bile cene postavljene izjemno visoko; na *XIX. umetnostni razstavi* (1921) so bila nekatera dela Frana Tratnika na primer ocenjena na 25.000 kron.[181] Na primeru *XX. razstave Narodne galerije* najdemo podatek, da so bili lesorezi ocenjeni med 150 in 600 dinarji.[182] O cenah kiparskih del lahko več izvemo v katalogu, izdanem ob razstavi Borisa Kalina leta 1938, saj so v tem, ki ga hrani arhiv Borisa Kalina, s svinčnikom dopisane cene del. Najdražje delo *Pomlad* je stalo 12.000 dinarjev, najcenejši pa so bili osnutki (700 dinarjev) in risbe (200 dinarjev).[183] Cene fotografij sicer niso dosegale vrednosti slikarskih in kiparskih del. Ob *II. mednarodni razstavi umetniške fotografije* imamo ohranjen podatek, da so slovenski fotografi cene svojih del postavili med 200 in 400 dinarji, cene tujih pa naj bi se gibale tudi do 1.200 dinarjev.[184]

Kljub nekajkrat omenjeni uspešni prodaji pa skozi celoten pregled razstav v časopisih spremljamo tudi zapise o maloštevilni prodaji in gmotni stiski umetnikov. Pisci so večkrat poudarjali slab odnos slovenskega občinstva do kupovanja umetnin. Ob razstavi umetnic Žensk male antante (1938) je bilo na primer v časopisju mogoče najti podatek, da je bilo od 170 del v Jugoslaviji prodanih le 20,[185] Stane Kregar pa je ob *Jubilejni umetnostni razstavi ob priliki štiridesetletnice prve slovenske umetnostne razstave leta 1900 v Mestnem domu v Ljubljani* (1940) opozoril, da se je prodala le ena slika.[186] Na gmotni uspeh razstav je gotovo vplivala tudi gospodarska kriza, ki je prežemala gospodarska gibanja v tridesetih letih, zaradi česar je trpela tudi prodaja umetnin. Karel Dobida je leta 1936 predlagal: »Ni krivda samo na umetnikih, mnogo, mnogo več je na nas vseh: v naši družbi in njeni organizaciji je nekaj gnilega. [...] Še nujnejša je pa ureditev nakupovanja umetnin za javni denar, ki se mora postaviti na čisto drugačne temelje. Doslej se je vršilo to nakupovanje kakor nekaka socialna akcija v podporo potrebnih slikarjev in kiparjev. Temu s človekoljubnega stališča ni oporekati, vendar se pa moramo zavedati, da bi morale take podpore iti iz drugih sredstev, ne pa iz tistih, ki so izrecno namenjena podpiranju umetnosti. [...] Na ljubiteljih slovenske upodabljajoče umetnosti je pa, da v teh hudih časih kar najprej polože temelje ustanovi, bodisi v obliki društva ali v okrilju javne korporacije, ki bi imela točno orisan načrt, po katerem bi skrbela za naš umetniški naraščaj, ki je prepuščen samemu sebi in usmiljenju slučaja. Potrebnost take Moderne galerije je očitna, saj ni nikogar, ki bi se brigal za mlado slovensko upodabljajočo umetnost.«[187] Zaradi slabega položaja umetnikov in drugih socialnih stisk ljudi je bil dobiček nekaterih razstav namenjen za socialno pomoč.[188]

[180] Razpon cen del najdemo tudi na primeru *Božične razstave slovenskih umetnikov* (1936). Najcenejši deli na razstavi naj bi bili sliki na steklo Mire Pregelj (300 dinarjev), najdražje delo pa je ponujal G. A. Kos, in sicer za 3.500 dinarjev (Pogled v Jakopičev paviljon, *Slovenski dom*, I/1b, 30. 12. 1935, p. 3).
[181] *XIX. umetnostna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1921), Ljubljana 1921.
[182] Razstava zagrebške »Trojice«, *Slovenec*, LXI/290a, 21. 12. 1933, p. 4.
[183] *Kipar Boris Kalin* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 18. 9.–2. 10. 1938), Ljubljana 1938.
[184] M. P., Mednarodna fotografska razstava, *Slovenski narod,* LXIX/104, 7. 5. 1936, p. 2.
[185] Vlasta TANCIGOVA, Paleta in čopič v ženski roki, *Slovenska beseda*, II/12, 18. 3. 1938, p. 4.
[186] Znak slabih narodov je, da ne skrbijo za umetnost (govor Staneta Kregarja), *Slovenski dom*, V/92, 22. 4. 1940, p. 2.
[187] Karel DOBIDA, Marginalije, *Ljubljanski zvon*, LVI/3-4, 1936, pp. 187–189.
[188] *Razstava Srečka Magoliča* (1940) in *Razstava Mateja Sternena* (1944) sta tako nastali v soorganizaciji s Socialnim mestnim uradom. Neke vrste finančno pomoč za umetnika pa je pomenila tudi *Razstava Rika Debenjaka* (1940), ker je bil umetnik v času razstave v bolnišnici (Otvoritev razstave slik Rika Debenjaka, *Jutro,* XXI/217, 17. 9. 1940, p. 4).

VRSTE IN TIPOLOGIJA RAZSTAV V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED LETOMA 1919 IN 1945

Ana Obid

V Jakopičevem paviljonu je bilo v obdobju med letoma 1919 in 1945 skupno organiziranih 176 raznolikih razstav. Na podlagi podatkov, dostopnih v kataložnih enotah v pričujoči publikaciji, bo v nadaljevanju najprej opravljena kratka statistična analiza, ki bo pokazala, v kolikšnem obsegu so bile zastopane razstave po posameznih umetniških medijih, nato pa jih bomo v nadaljevanju razvrstili še tipološko. Pri tem je treba opozoriti, da so bile informacije o razstavah in na njih razstavljenih predmetih ponekod pomanjkljive, zaradi česar je pri interpretaciji lahko prišlo do manjših odstopanj od realnega stanja.

Raznolikost umetniških medijev, zastopanih na razstavah v Jakopičevem paviljonu v preučevanem obdobju, je vodila tudi razmišljanje o vizualni predstavitvi teh podatkov, zbranih v grafičnem prikazu na straneh 50 in 51. Predstavlja v nadaljevanju opisane in izbrane kategorije, kjer so zbrane razstave z enim samim medijem (na primer samo slikarstvo ali samo kiparstvo). V kategorijo **razstave slikarstva** (31,18 %) smo uvrstili tiste, na katerih so bila razstavljena dela v eni ali več različnih slikarskih tehnikah (med njimi akvarelu, gvašu, olju, pastelu, risbi, temperi idr.), ali študije za slikarska dela. Razstavljena dela v različnih grafičnih tehnikah (na primer akvatinti, bakrorezu, lesorezu, litografiji, suhi igli) so evidentirana v kategoriji **razstave grafike** (8,5 %). Skupina **razstave arhitekture** (7,4 %) nato vsebuje prikazane izdelke, kot so arhitekturne makete, načrti ali osnutki. Med **razstave fotografije** (6,3 %) spadajo tiste, na katerih so bila razstavljena dela v eni ali več različnih fotografskih tehnikah. K vrsti **razstav obrtnih izdelkov** (6,3 %) prištevamo predstavitve različnih umetnoobrtnih in ročnih del (med njimi pohištva, posodja, okrasnih blazin, narodnih noš, prtov, vezenin, čipk, perzijskih preprog, jaslic idr.). Razstave, na katerih so bila na ogled postavljena dela, ki se uvrščajo v en ali več različnih tipov kiparstva (obla plastika, reliefna plastika, mala plastika, spomeniška plastika, arhitekturna plastika itd.) ter so izdelana v eni ali več različnih kiparskih tehnikah (med njimi v bronu, kamnu, lesu, marmorju, mavcu idr.), pa tudi makete, načrti in osnutki za kiparska dela ter odlitki, so zbrane v kategoriji **razstave kiparstva** (5,3 %). Med **razstave preostalega** pa so uvrščene le štiri razstave (2 %), in sicer dve dokumentarni in po ena filatelistična ter knjižna.

Najobsežnejša kategorija, t. i. **kombinirane razstave**, zajema kar 103 oziroma 59 % vseh razstav. Njihova skupna lastnost je, da so sestavljene iz kombinacije dveh ali več predhodno opredeljenih umetniških medijev, kot so na primer razstave slikarstva in kiparstva ali slikarstva, grafike in risbe ipd. Zaradi preglednosti je njihova struktura predstavljena ločeno na strani 51. Opravljena analiza kaže, da so bile razstave v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945 z vidika umetniškega medija zelo raznolike.

Po statističnem pregledu se bomo v nadaljevanju osredotočili na tipologije razstav, organiziranih v Jakopičevem paviljonu. Zaradi heterogenosti je bilo grupiranje in oblikovanje tipov razstav kompleksna naloga. Pri tem smo se odločili za uporabo številnih kriterijev, kot so poreklo na njih zastopanih umetnikov, njihovo šolanje, generacija, pa tudi namen razstav, razstavljeni material itd. V določeni meri je na to lahko vplival aktualni upravitelj paviljona. Do leta 1923 je bil v lasti Riharda Jakopiča, ki je v njem večinoma prirejal večje skupinske razstave sodobnih slovenskih umetnikov. Po letu 1923 je razstavišče v upravljanje dobilo Društvo Narodna galerija in v njem so se med drugim začele pojavljati pregledne razstave tuje umetnosti, umetnostnozgodovinske pregledne ter jubilejne in posthumne razstave.[189]

[189] Glej tudi poglavje *Organizacijski in finančni vidiki*, pp. 30–41.

Ko je osrednje razstavišče Narodne galerije v drugi polovici dvajsetih let postal Narodni dom, so tovrstne razstave pogosteje organizirali tam, v paviljonu pa v tem času morda zaznamo več razstav manjših skupin ali samostojnih predstavitev umetnikov. Besedilo je v nadaljevanju poglavja, v katerem so podrobneje predstavljeni najvidnejši tipi razstav, organizirani v paviljonu, zastavljeno kronološko. Določen tip razstave je predstavljen na mestu, kjer se je ta začel aktivneje pojavljati, oziroma se je pojavljal v največji meri.

Med letoma 1919 in 1923, ko je bil paviljon v lasti Jakopiča, so bile v razstavišču najpogosteje organizirane **večje skupinske razstave**. Jakopič je te naslavljal z zaporednimi številkami, s čimer je ustvaril občutek kontinuitete, saj številčenje razstave v času po prvi svetovni vojni povezuje s tistimi pred njo. Prav tako so se v povojnem obdobju na njih s svojimi deli najpogosteje predstavljali sodobni slovenski umetniki. Jakopič jih je navadno zbral na podlagi poziva, ki ga je v sočasnem dnevnem časopisju praviloma objavil nekaj mesecev pred otvoritvijo razstave.[190] Na tovrstnih razstavah so razstavljale tako mlajše kot starejše generacije umetnikov, ravno tako je bila razstavljena produkcija številna – v povprečju je bilo na njih predstavljenih okoli 140 umetniških del – ter tehnično in slogovno heterogena. Od tega je morda nekoliko odstopala *XVI. umetnostna razstava* leta 1919, na katero je Jakopič poleg del sodobnih umetnikov vključil tudi približno 30 slik nizozemskih in nemških umetnikov iz starejših obdobij, pridobljenih od domačih zasebnih zbirateljev, ki so bile, po besedah Ivana Zormana, namenjene »bujenju zanimanja za nadaljnje zbiranje lepih starin«.[191]

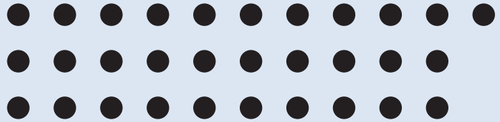
Poleg zgornjega so se v precej manjši meri pojavili še nekateri drugi tipi razstav. Od samostojnih predstavitev umetnikov lahko na primer izpostavimo dve, in sicer razstavo srbskega oblikovalca Dragutina Inkiostrija - Medenjaka (1920)[192] in hrvaškega kiparja ter profesorja na zagrebški akademiji Ivana Meštrovića (1923).[193] Nič pogostejše niso bile niti razstave, na katerih so sodelovali tuji umetniki – edina takšna razstava je bila *Češko-jugoslovanska grafika* (1921) –, kar gre morda pripisati visokim organizacijskim stroškom takšnih razstav.

S pomladjo leta 1924 je upravljanje Jakopičevega paviljona prevzelo Društvo Narodna galerija. Po tem času je mogoče zaznati, da se je v razstavišču med drugim povečalo število razstav tuje umetnosti, ki so bile organizirane v sodelovanju z različnimi institucijami ali društvi doma in/ali v tujini. Na otvoritve tovrstnih razstav so pogosto povabili pomembne politične akterje, kar je bilo pogosto poudarjeno tudi v poročilih o otvoritvah v sočasnem dnevnem časopisju.

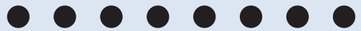
Med **razstavami tuje umetnosti** so bile nekatere večje pregledne razstave, na primer *Razstava češke moderne umetnosti* (1924), *Razstava poljske grafike* (1925), *Francoska grafika XIX. stoletja* (1925) in *Francoska grafika 17. in 18. stoletja* (1926). Število razstav tuje umetnosti se je v paviljonu izrazito zmanjšalo že v poznih dvajsetih letih, kar verjetno lahko povežemo s tem, da je imelo Društvo Narodna galerija tedaj prostore tudi v Narodnem domu, ki je takrat postalo njegovo osrednje razstavišče. Razstave tuje umetnosti so bile odtlej v paviljonu redkejše, pogosto vezane na umetniška

[190] O vprašanju izbiranja razstavljavcev na razstavah v Jakopičevem paviljonu glej tudi poglavje *Organizacijski in finančni vidiki*, pp. 30–41.
[191] Ivan ZORMAN, XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIX/11-12, 1919, pp. 738–744.
[192] Dragutin Inkiostri - Medenjak (1866–1942) je bil v Splitu rojeni oblikovalec in zbiralec pohištva v narodnem slogu. Prva povojna leta je po številnih selitvah preživel v Ljubljani, od koder je leta 1923 odšel v Beograd. V Jakopičevem paviljonu je razstavljal leta 1920 (več o Dragutinu Inkiostriju - Medenjaku: VULEŠEVIĆ 1998). Umetnik Dalmatiko Inkiostri, eden izmed njegovih sinov, je med vojnama deloval v Ljubljani in v paviljonu razstavljal v letih 1933, 1934, 1935 (samostojno) in 1938 (s Petrom Lobodo).
[193] Leto 1923 verjetno že lahko smatramo za prehodno obdobje, ko je bil lastnik paviljona še vedno Jakopič, kot organizator razstav pa se je že pojavljalo Društvo Narodna galerija.

RAZSTAVE SLIKARSTVA 31

RAZSTAVE GRAFIKE 8

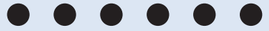
RAZSTAVE ARHITEKTURE 7

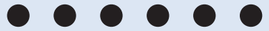
NEZNANO 6

RAZSTAVE OBRTNIH IZDELKOV 6

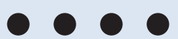
RAZSTAVE FOTOGRAFIJE 6

RAZSTAVE KIPARSTVA 5

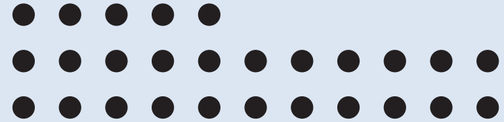

RAZSTAVE OSTALEGA 4

17
Prikaz števila razstav v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945 glede na umetniški medij.

KOMBINIRANE RAZSTAVE 103

SLIKARSTVO, KIPARSTVO 27

RAZSTAVE VEČ KOT TREH MEDIJEV 21

SLIKARSTVO, KIPARSTVO, RISBA 11

SLIKARSTVO, GRAFIKA, RISBA 11

SLIKARSTVO, RISBA 10

SLIKARSTVO, GRAFIKA 10

SLIKARSTVO, KIPARSTVO, GRAFIKA 6

SLIKARSTVO, FOTOGRAFIJA 2

SLIKARSTVO, KIPARSTVO, ARHITEKTURA 1

KIPARSTVO, GRAFIKA, ARHITEKTURA 1

KIPARSTVO, GRAFIKA, RISBA 1

KIPARSTVO, GRAFIKA 1

KIPARSTVO, RISBA 1

društva, njihovi nameni pa so bili različni, na primer zbliževanje odnosov med narodi. Kot takšne lahko navedemo razstave bolgarskih umetnikov, organizirane pod pokroviteljstvom ljubljanske Jugoslovansko-bolgarske lige, katerih namen je bil zbliževanje odnosov z Bolgari. Leta 1936 je bila prirejena tudi *Razstava bolgarskih grafikov umetniške skupine Novi hudožnici*, ki je bila organizirana po razstavljanju Slovencev v Sofiji. Podobno recipročnost v razstavljanju zasledimo že v primeru odnosa s Čehi v dvajsetih letih. Leta 1924 je praško Društvo Mánes v Jakopičevem paviljonu odprlo svojo umetniško razstavo, v zameno zanjo pa je Društvo Narodna galerija leta 1927 priredilo razstavo slovenskih modernih umetnikov v Pragi.[194]

V paviljonu so bile prirejene tudi **razstave jugoslovanskih umetnikov in združenj**, na katerih so ti razstavljali samostojno ali skupaj s Slovenci. Največ povezav je bilo s Hrvati, kar morda lahko med drugim pripišemo dejstvu, da je v tem času v Zagrebu študiralo večje število slovenskih umetnikov.[195] Že leta 1923 je na primer potekala skupna razstava mlajših slovenskih in hrvaških umetnikov ali leta 1930 *Razstava sodobne grafike*, na kateri so se skupaj predstavili slovenski avtorji in predstavniki zagrebške skupine Zemlja.[196] V tridesetih letih je mogoče zaslediti še več sodelovanja s Srbi, na primer leta 1933 s skupino Oblik iz Beograda,[197] znotraj katere so delovali tudi umetniki iz drugih delov Jugoslavije, ter skupno razstavljanje oddelkov Lade iz Ljubljane in Beograda v letih 1939 in 1941. Večjih razstav, na katerih bi skupno nastopali umetniki iz celotne Jugoslavije, ni bilo mogoče zaslediti. Kot kombinacijo obeh prejšnjih primerov tipov razstav – z rastavljavkami tako iz tujine kot jugoslovanskega prostora – lahko navedemo razstavo Žensk male antante leta 1938, kjer so Jugoslovanke nastopile s Čehoslovakinjami in Romunkami.[198]

Društvo Narodna galerija je, kot upravljalec Jakopičevega paviljona od leta 1923 dalje, v njem organiziralo tudi nekaj **umetnostnozgodovinskih preglednih razstav**,[199] ob katerih je bil praviloma izdan katalog, ki je pogosto vseboval tudi kompleksnejše umetnostnozgodovinsko besedilo in obsežnejšo slikovno prilogo. Med primeri bi lahko izpostavili *Razstavo portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes* (1925),[200] katere namen je bil, po besedah Stanka Vurnika, »vzbuditi zanimanje za našo zgodovino in osebnosti prednikov in tako vršiti dejanje narodne pobude in vzgoje, na drugi strani pa zbrati umetnostni material z namenom umetnostnozgodovinskega proučavanja ter z njim na motivu portreta podati pregled stilnega razvoja slikarstva na Slovenskem«.[201] Razstave z umetnostnozgodovinskimi tematikami so se pojavile tudi kasneje, ni pa jih nujno organiziralo Društvo Narodna galerija. Tak poudarek bi lahko zasledili pri razstavi *Otrok v sliki in plastiki* v organizaciji Telesnega kulturnega društva Atena leta 1938, kjer so se razstavljavci osredotočili na ikonografski in slogovni razvoj upodobitev otrok v slovenski umetnosti od 18. stoletja naprej.[202]

[194] Več o razstavah češkoslovaške umetnosti v slovenskem prostoru: JENKO 1981, pp. 271–277. Za več informacij o mednarodni vpetosti Jakopičevega paviljona glej tudi poglavje *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.

[195] Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

[196] Več o zagrebški skupini Zemlja (1929–1935), ki so jo ustanovili Antun Augustinčić, Vinko Grdan, Krsto Hegedušić, Drago Ibler, Leo Junek, Frano Kršinić, Omer Mujadžić, Oton Postružnik, Kamilo Ružička in Ivan Tabaković: *Umjetnost i život* … 2019.

[197] Več o skupini Oblik iz Beograda, aktivni v letih med 1926 in 1939, v: ROZIČ 2005.

[198] Glej tudi poglavji *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29, in *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.

[199] K temu tipu bi lahko umestili že v Jakopičevi režiji organizirano razstavo *80 let upodabljajoče umetnosti na Slovenskem* (1910).

[200] Več o *Razstavi portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes* (1925): KOMIĆ MARN 2019.

[201] S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava portretnega slikarstva Slovenije, *Slovenec*, LIII/202, 8. 9. 1925, p. 3.

[202] Med kipi in slikami naših otrok, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/42, 17. 10. 1938, p. 4; S./tane/ MIKUŽ, Otrok v sliki in plastiki, *Slovenec,* LXVI/247a, 26. 10. 1938, p. 3.

18
Postavljanje *Razstave portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes*, 1925. Na fotografiji lahko med drugim prepoznamo Ferda Kozaka, Franceta Mesesnela, Franceta Steleta, Mateja Sternena, Ivana Vavpotiča in Ivana Zormana.

K umetnostnozgodovinskim preglednim razstavam s poudarjeno historično dimenzijo bi lahko šteli tudi veliko retrospektivno razstavo del Janeza in Jurija Šubica, ki jo je 1937/1938 priredilo Društvo Narodna galerija. Razstave s poudarkom na prikazu razvoja opusa obeh slikarjev so blizu tudi **jubilejnim in posthumnim razstavam**, saj so bile večkrat zasnovane kot kompleksne retrospektive. Te je Društvo Narodna galerija v paviljonu večkrat priredilo že v poznih dvajsetih letih. Leta 1926 je tako v razstavišču potekala spominska razstava Ivana Groharja ob petnajstletnici njegove smrti, leta 1928 razstava dve leti pred tem umrle Ivane Kobilce in leta 1929 jubilejna razstava Riharda Jakopiča, organizirana ob njegovi šestdesetletnici. Društvo Narodna galerija je z organizacijo tovrstnih razstav poudarjalo predvsem pomen ter kakovost predstavljenih umetnikov, poleg tega si je nekatera razstavljena dela prizadevalo odkupovati in tako nadgrajevati svojo zbirko.[203]

Raznolikost razstav v času upravljanja Društva Narodna galerija morda lahko povežemo z dejstvom, da je to razstavišče oddajalo proti plačilu. Možnost najema je med drugim vodila v porast **samostojnih razstav umetnikov**. Pogosteje jih začnemo opažati v drugi polovici dvajsetih let, še intenzivneje pa v tridesetih letih. Najpogosteje, skoraj vsako leto, je svoja umetniška dela v njem na različnih razstavah v obravnavanem

[203] ČOPIČ 1993, p. 100. Za več informacij o Društvu Narodna galerija glej tudi poglavje *Organizacijski in finančni vidiki*, pp. 30–41.

obdobju razstavljal Matija Jama.[204] Zaradi tega je Rajko Ložar leta 1933 njegove razstave v časopisu *Slovenec* označil za »trdovratno ponavljajoče se«, čeprav je bil njegovi umetnostni produkciji načeloma naklonjen.[205] Pogosto je v paviljonu samostojno razstavljal tudi Božidar Jakac, kar šestkrat. Tudi sicer je Jakac eden od najpogostje zastopanih avtorjev na razstavah v Jakopičevem paviljonu med obema svetovnima vojnama, saj so se njegova dela pojavila na skupno kar 26 različnih razstavah.[206]

Znotraj zgornje kategorije lahko omenimo še samostojne razstave amaterskih umetnikov, saj so se ti v paviljonu večkrat pojavljali. Te so pogosto razburjale strokovno javnost, ki jim je očitala pomanjkanje kakovosti (na primer razstave Srečka Magoliča).[207] Kritika amaterizma se je pogosto mešala tudi s kritiko akademskih umetnikov, ki naj bi bili preveč prodajno usmerjeni. V drugi polovici tridesetih let so se pisci v dnevnem časopisju spraševali, ali naj prevlada izbor razstav s strani stroke ali naj paviljon še naprej odpira vrata vsakomur, ki lahko plača najem.[208] Anonimni pisec, podpisan s kratico -ga., je v časopisu *Slovenski dom* objavil negativno kritiko razstave Slavka Tomerlina,[209] v kateri je ostro kritiziral prav pogoje najema paviljona: »Neumetnost naj se razstavlja v trgovskih salonih, na trgu ali kjerkoli hoče. Pomislimo, kaj si misli tujec o nas, če vidi v Umetniškem paviljonu take razstave! Tudi v Opero in Dramo ne pustimo vsakega za silo pevca ali diletanta – igralca –, če nima resničnega stika z umetnostjo, so mu vrata v take prostore zaprta, pa če bi tudi najemnino plačal. [...] Ko pa naskakujejo razstavni prostor v Jakopičevem paviljonu diletantje in šarlatani vseh vetrov, se nikdo ne zgane. [...] Postaviti se na stališče, češ: kdor plača, naj razstavi, naj ne drži – ti malenkostni beliči, ki kanejo od najemnine takih razstav, naj vendar ne odtehtajo ugleda slovenske likovne umetnosti in tudi umetnikov samih!«[210] Pogosto negodovanje nad nekritično politiko oddajanja paviljona raznim amaterjem in samoukom je povzročilo, da je Društvo slovenskih likovnih umetnikov leta 1940 na svojem občnem zboru pridobilo dovoljenje s strani Društva Narodna galerija, da umetniški svet DSLU odloča o oddajanju paviljona.[211]

Sodelujoči na **razstavah manjših skupin umetnikov** so se v dvojice oziroma manjše skupine (običajno treh razstavljavcev) verjetno povezovali na podlagi osebnih poznanstev in iz pragmatičnih razlogov, kot je možnost razdelitve plačila stroškov najema paviljona. Na tovrstnih razstavah, ki praviloma niso bile vsebinsko enotne, sta se pogosto povezala dva slikarja, ki sta zapolnila stene razstavišča, ter kipar, ki je napolnil osrednji prostor razstavnih dvoran.[212] Kot primer takšnega razstavljanja, ki je postalo še popularnejše v tridesetih letih, lahko navedemo razstave trojice, slikarja Gojmir Anton Kos in Miha Maleš ter kipar France Gorše, ki so skupaj leta 1936 najprej razstavili v Mariboru, isto leto tudi v Jakopičevem paviljonu in tam nato ponovno leta 1938.[213] V takšnih kombinacijah so se Slovencem lahko pridružili tudi preostali Jugoslovani ali tujci (taka je bila na primer razstava slovenskih slikarjev Mihe Maleša, Zorana Mušiča in slikarja Mikulaša Galande iz Bratislave leta 1938).

V slovenskem prostoru je bilo še posebej v tridesetih letih ustanovljenih več umetniških društev in klubov, v katere so se umetniki združevali tudi z namenom lažjega razstavljanja in prodaje svojih del. **Razstave umetniških društev in klubov** so bile lahko »svobodne«, kar je pomenilo, da se je k razstavljanju lahko prijavil vsak član društva oziroma kluba, ali pa so bile žirirane. Kot primere vidnejših tovrstnih razstav, organiziranih med letoma 1919 in 1945, lahko omenimo razstave Kluba mladih (1924), mariborskega umetniškega kluba Brazda (1934, 1940), Slovenskega lika (1935, 1936 (dvakrat), 1939) ter Lade – Kluba slovenskih likovnih umetnikov (1939, 1940, 1941). Razstave je v paviljonu pogosto prirejalo tudi Društvo likovnih umetnikov Dravske banovine (1935), ki se je leta 1936 preimenovalo v Društvo slovenskih likovnih umetnikov (DSLU; 1936, 1937, 1940 (dvakrat)). Umetniška društva in klubi so organizirali tako samostojne razstave posameznega člana, nekaj izbranih članov (na primer Neodvisnih), pa tudi velike skupinske razstave članov, ki so pogosto potekale v spomladanskem ali božičnem terminu.[214]

Kot verjetno najaktivnejše društvene razstavljavce v Jakopičevem paviljonu lahko izpostavimo Klub neodvisnih umetnikov, ki je razstavljal v letih 1937, 1938, 1939 in 1940 (dvakrat). Čeprav so klub ustanovili leta 1938, so se umetniki, ki so se združili vanj, kot skupina javnosti prvič predstavili na *I. razstavi Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov Ljubljana*, ki je v Jakopičevem paviljonu potekala leta 1937, in se zatem v slovenskem prostoru, tudi s pomočjo razstavljanja, hitro uveljavili.[215] Mlada generacija umetnikov je kmalu spoznala, da mora za uspešno razstavljanje in prodajo svojih del uporabljati sodobnejše oziroma intenzivnejše načine promocije svojega dela. Zgostili so se prenosi otvoritvenih govorov po radiu, vodstva, predavanja in koncerti. Ob razstavi v Jakopičevem paviljonu leta 1937 so si Neodvisni izposlovali izložbeno okno Bonačeve papirnice na današnji Slovenski cesti, da bi v njem razstavljali po nekaj svojih slikarskih in kiparskih del in s tem naključne mimoidoče vabili na razstavo v paviljon.[216] Zavedali so se tudi pomena pojavljanja v medijih in predstavljanja svojega dela širši javnosti, zato so začeli sami pisati in objavljati intervjuje, osebne zapise ter članke z bogatimi slikovnimi prilogami.

Doslej smo zasledovali dve relativno enostavni tipologiji razstav. Prva je bila vezana na likovne medije, kar smo predstavili tudi statistično in z grafičnim prikazom (str. 50 in 51), pri drugi pa smo kot osnovne predpostavke za tipologijo razstav vzeli število razstavljenih del in razstavljavcev, njihovo narodnost, starost in šolanje, pa tudi združevanja tako v formalne oblike (društva, klubi) ali samo z namenom enkratnega skupnega razstavljanja na posamezni razstavi. Zaradi raznolikosti gradiva bomo določenim že predstavljenim tipologijam dodali še nekaj pojasnil, oziroma bomo predstavili še nekaj dodatnih možnosti tipološkega razvrščanja.

[204] Matija Jama je v obravnavanem obdobju v paviljonu na različnih vrstah razstav razstavljal v letih: 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1938 (dvakrat), 1940 (dvakrat) in 1942.
[205] Rajko LOŽAR, Razstava slik Matije Jame, *Slovenec,* LXI/67, 21. 3. 1933, p. 4.
[206] Božidar Jakac je v obravnavanem obdobju v paviljonu na različnih vrstah razstav razstavljal v letih: 1919, 1920 (dvakrat), 1921, 1922, 1923, 1925, 1926, 1927, 1928, 1931, 1933 (dvakrat), 1934 (dvakrat), 1935 (dvakrat), 1926, 1937 (dvakrat), 1938 (trikrat), 1940, 1941 in 1945.
[207] Srečko Magolič je v obravnavanem obdobju v paviljonu na različnih vrstah razstav razstavljal v letih: 1926, 1930, 1935, 1937 in 1940.
[208] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7/8, 1940, pp. 371–375. Glej tudi poglavje *Medijsko poročanje in likovna kritika*, pp. 64–80.
[209] Slikar Slavko Tomerlin se je sprva šolal na zagrebški Visoki šoli za umetnost in umetno obrt in nato na praški akademiji. Imel je specifično produkcijo v mejah realizma s tendenco k olepševanju (ŠEPAROVIĆ 2021, p. 283).
[210] -ga., Jakopičev paviljon ob prvi letošnji razstavi, *Slovenski dom*, I/14, 18. 1. 1936, p. 3.
[211] Občni zbor Društva slovenskih likovnih umetnikov, *Slovenski dom,* V/113, 20. 5. 1940, p. 4.
[212] Prve podobne razstave lahko zasledimo že v času, ko je s paviljonom še upravljal Jakopič, na primer leta 1923 na razstavi kiparja Lojzeta Dolinarja in slikarja Avgusta Bucika ali slikarja Matije Jame in kiparja Ivana Zajca.
[213] Kot trojico jih je v okviru skupinske razstave *Moderna slovenska umetnost* leta 1941 obravnaval tudi kritik Stane Mikuž (Stane MIKUŽ, Moderna slovenska umetnost, *Slovenec*, LXIX/132a, 7. 6. 1941, p. 5).
[214] Za več informacij o formiranju in delovanju posameznih umetniških društev glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.
[215] V Klub neodvisnih slovenskih umetnikov so se povezali: Zoran Didek, Boris Kalin, Zdenko Kalin, Dore Klemenčič, Stane Kregar, France Mihelič, Zoran Mušič, Nikolaj Omersa, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat, Marij Pregelj, Karel Putrih, Evgen Sajovic, Maksim Sedej in Frančišek Smerdu. Več o Klubu neodvisnih slovenskih umetnikov: VREČKO 2018, p. 174.
[216] Zapis ob članku Na velesejmu pospravljajo in zaklepajo, *Jutro,* XVIII/214, 14. 9. 1937, p. 3.

19
Žirija izbira dela za *II. mednarodno razstavo umetniške fotografije* v Jakopičevem paviljonu, 1936.

V paviljonu so se vse od sredine dvajsetih let dogajale **arhitekturne razstave**. Leta 1925 je bila prirejena razstava kombinacije del arhitekta Dragotina Faturja in kiparja Tineta Kosa,[217] medtem ko je naslednje leto že potekala izključno arhitekturna *II. arhitektonska razstava* z deli profesorjev, asistentov in dijakov Tehniške srednje šole v Ljubljani. Z dosežki iz tujine je slovenski prostor seznanila *Razstava češkoslovaškega stavbarstva* leta 1928, z vidika premisleka o sodobnem oblikovanju interiejev in bivalnih prostorov po meri človeka pa je bila zanimiva *Razstava kluba slovenskih arhitektov* leta 1933.[218] V poznih tridesetih letih so sledile še razstave, vezane večinoma na različne v tem času razpisane arhitekturne natečaje, kar se pokriva s tipom razstav načrtov in osnutkov, o katerih bo več govora v nadaljevanju.

V paviljonu so v tridesetih letih potekale večje **razstave fotografije**, na kar je vplivala predvsem ustanovitev Fotokluba Ljubljana leta 1931, ki je društveni razstavi v razstavišču priredil v letih 1932 in 1937. Posebej odmevna je bila *II. mednarodna razstava umetniške fotografije*, organizirana leta 1936,

[217] Arhitekti so se lahko pojavljali tudi na skupinskih razstavah, kot je denimo leta 1925 *VI. razstava Narodne galerije*, na kateri je bil poleg srbskega slikarja Petra Dobrovića, slovenskega kiparja Lojzeta Dolinarja in slikarja Gojmirja Antona Kosa še mladi srbski arhitekt Nikola Dobrović (*VI. razstava Narodne galerije v Ljubljani* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1925), Ljubljana 1925).

[218] Razstav, posvečenih oblikovanju notranjih interierjev, je bilo v tem času še več na nam bližnjem Hrvaškem. O tem glej: BJAŽIĆ KLARIN 2020.

na kateri sta sodelovala 202 fotografa s celotnega sveta.[219] Na Slovenskem je bila v letih fotografska dejavnost organizirana na podoben način kot na Hrvaškem ter v Avstriji.[220] Tako kot v Avstriji, a v manjšem obsegu, je tudi takratno fotografijo na Slovenskem zaznamovalo kratko obdobje eksperimentalnih poskusov nove stvarnosti, nato pa so se fotografi v luči političnih razmer v sredini tridesetih let začeli osredotočati na konservativnejše motive krajine in podeželja.[221] Tudi na *II. mednarodni razstavi umetniške fotografije* so prevladovali lirični prizori narave ter portreti v pretežno piktorialističnem slogu, ki so bili v kritiški javnosti pozitivno sprejeti.

V obravnavanem obdobju je bilo v Jakopičevem paviljonu organiziranih tudi nekaj razstav, ki so jim poročevalci ali avtorji sami pripisovali poudarjeno **pedagoško vlogo**. Avtorji so z njimi širšemu občinstvu želeli predstaviti nove trende v umetnosti, arhitekturi, notranjem oblikovanju ipd., ga zanje navdušiti in ostriti njegov čut za vizualno umetnost. Sklepamo pa lahko, da so hkrati s tem želeli občinstvo in potencialne kupce senzibilizirati za svojo produkcijo. Med tovrstnimi razstavami lahko izpostavimo *Razstavo arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja* leta 1935, s katero je umetnik med drugim želel izobraziti obiskovalce o arhitekturni plastiki in jim predstaviti čim večjo integriranost arhitekturne plastike s stavbo.[222] Željo po nazornosti in pedagoškosti je morda še bolj očitno želel izpostaviti Avgust Černigoj s svojo razstavo leta 1925. V *Slovencu* so dan pred otvoritvijo razstave denimo zapisali: »Slike bodo urejene tako, da bodo obiskovalci lahko natančno spoznali bistvene razlike med temi strujami [impresionistično, ekspresionistično in kubistično]. Namen razstave ne bo, da se slikar g. Černigoj sam proslavi, marveč, da se obiskovalci zamislijo v sodobne umetnostne probleme ter da bo stik med umetnikom in občinstvom organičen.«[223]

V Jakopičevem paviljonu so bile organizirane tudi **razstave načrtov in osnutkov**, s katerimi so umetniki sodelovali na najrazličnejših javnih natečajih. Med prvimi tovrstnimi razstavami lahko omenimo *Razstavo kiparskih osnutkov za palačo Trboveljske premogokopne družbe* leta 1921. Nekoliko pogostejše so razstave osnutkov in načrtov postale v drugi polovici tridesetih let. V tem času lahko na arhitekturno-kiparskem področju omenimo *Razstavo načrtov za spomenik kralju Aleksandru I.* (1936) in v domeni arhitekture *Razstavo načrtov za mestno otroško zavetišče v Trnovem in za kostnico padlih vojakov pri Sv. Križu* (1938) ter *Razstavo ljubljanskih regulacijskih načrtov* (1941). Tovrstne razstave so imele nalogo širši javnosti predstaviti raznolikost del na specifičnih natečajih in sočasno opozoriti na pomen natečajev za sprejemanje izvirnih likovnih oziroma arhitekturnih rešitev. V kontekstu tega tipa je ob koncu tridesetih let treba omeniti še razstave, vezane na javni slikarski natečaj, ki ga je leta 1938 naročila banovinska uprava pod vodstvom bana Marka Natlačena. Ta je z njim želel spodbuditi razvoj tukajšnjega historičnega slikarstva s tematikami iz slovenske zgodovine in hkrati podpreti domače umetnike z uradnim banovinskim naročilom. Leta 1939 so v Jakopičevem paviljonu priredili dve razstavi, na katerih so predstavili prispele osnutke različnih avtorjev, nato je leta 1940

[219] *I. mednarodna razstava umetniške fotografije* je leta 1934 potekala v Hedžet-Koritnikovi palači, ki se je nahajala na današnji Nazorjevi ulici (*Katalog I. mednarodne* ... 1934). Glej tudi poglavje *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.

[220] HOLZER 2013, p. 69.

[221] Ibid., pp. 99–102. Drugačen tip fotografije je bilo leta 1930 mogoče videti v Zagrebu na znameniti nemški razstavi *Film und Foto* (več o tem v: MAGAŠ BILANDŽIĆ 2019, pp. 321–323).

[222] Odgovor Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/207, 20. 11. 1935, p. 3; *Razstava arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 19. 10.–4. 11. 1935), Ljubljana 1935, s. p.

[223] Razstava A. Černigoj, *Slovenec*, LIII/147, 4. 7. 1925, p. 6.

sledila še razstava dokončanih slik in pripravljalnih skic zmagovalca natečaja Gojmirja Antona Kosa.[224]

V preučevanem obdobju je bilo mogoče v programu Jakopičevega paviljona zaslediti tri razstave, ki bi jih pogojno lahko opredelili kot **dokumentarne** ali **propagandne**. *Razstava Centralnega presbiroja* leta 1931 je imela denimo namen s pomočjo diagramov, statističnih tabel, zemljevidov, grafik in fotografij prikazati napredek Jugoslavije. K temu tipu lahko umestimo tudi razstavo *Spomini na našega kralja Aleksandra* (1935), na kateri je bila razstavljena množica umetnin in drugih predmetov, vezanih na življenje preminulega jugoslovanskega vladarja. Povabili so tudi obiskovalce, da so na razstavo prinašali svoje lastne z njim povezane predmete, ki so jih organizatorji sproti uvrščali v postavitev. Namen razstave *Slovenija po osvoboditvi*, organizirane leta 1945 po zaključku druge svetovne vojne, pa je bil prek fotografije prikazati kmečko, industrijsko in drugo dogajanje v povojnem gospodarstvu, s poudarkom na Primorski.

Čas druge svetovne vojne, ki se je na območju Kraljevine Jugoslavije začela aprila 1941 in končala maja 1945, v Jakopičevem paviljonu sprva ni pomenil prekinitve razstavljanja, na podlagi česar lahko sklepamo, da se je dalje odvijal že predvideni program. Nadaljevali so se tudi številni tipi razstav, ki so se v paviljonu pojavljali v predvojnih letih. Tako lahko zasledimo večje skupinske razstave, kot je razstava *Moderna slovenska umetnost*, odprta junija 1941, ko je Ljubljana že bila pod italijansko okupacijo. Med vojno so potekale tudi razstave dvojic in trojic, kot sta na primer razstavi slikarja Maksima Gasparija ter kiparjev Staneta Dremlja in Frančiška Smerduja leta 1941 ali slikarja Mihe Maleša in kiparja Franceta Goršeta leta 1942. Prav tako se je zvrstilo nekaj retrospektiv umetnikov, na primer jubilejni razstavi Matije Jame (1942) in Saše Šantla (1943) ter posthumna razstava Ivana Vavpotiča (1943). S kapitulacijo Italije in nemško okupacijo septembra 1943 se je obseg razstavljanja v paviljonu zmanjšal. V tem času je razstavljal le Matej Sternen, paviljon je dlje časa nudil tudi zatočišče mlajšim slovenskim kiparjem, ki so izgubili ateljeje drugje.[225]

Po koncu druge svetovne vojne pa so se v Jakopičevem paviljonu vrstile predvsem skupinske razstave, praviloma vezane na dogajanje med vojno, denimo razstave del partizanskih umetnikov, umetnikov, padlih v vojni ter preživelih v taboriščih. Sezono razstavljanja v Jakopičevem paviljonu je po osvoboditvi spomladi 1945 otvorila *Razstava slovenskih umetnikov partizanov*. Razstava je nato gostovala še v Zagrebu, v Jakopičev paviljon pa so od tam prenesli *Razstavo umetnikov partizanov Hrvatske* (1945). Po poročanju v sočasnem dnevnem časopisju je bil namen izmenjave predvsem prikazati enotnost hrvaških in slovenskih borcev proti fašizmu.[226]

[224] Karel DOBIDA, Razstava osnutkov za zgodovinske slike, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 170–173. Več o t. i. Vladni umetnostni zbirki: *Umetnost za nove …* 2014; *Umetnost za nove …* 2015; *Vrnitev ambasadorjev …* 2015; *Umetnost za nove …* 2019. Glej tudi poglavje *Medijsko poročanje in likovna kritika*, pp. 64–80.

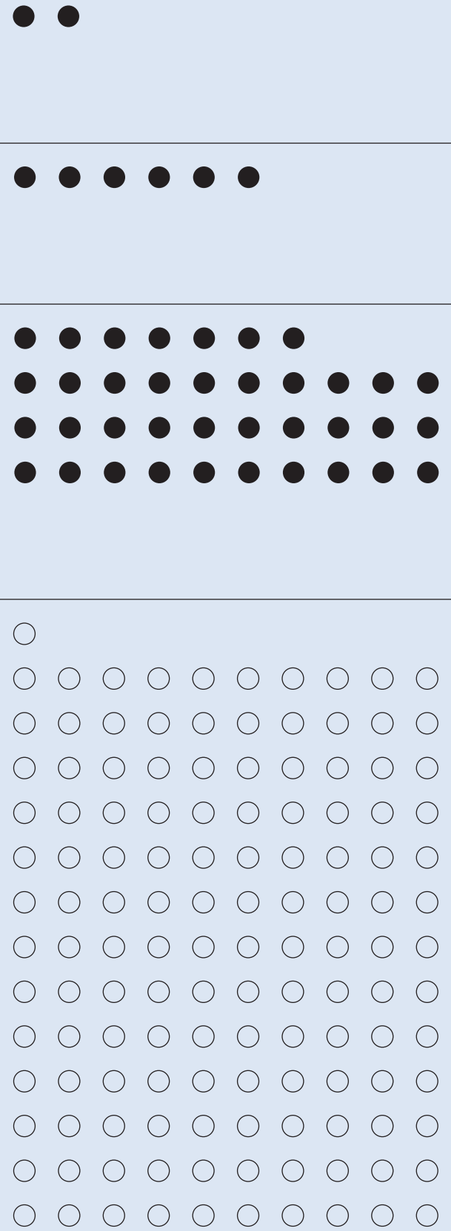
[225] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 5. odborova seja 26. 10. 1944 in 18. občni zbor 7. 12. 1944.

[226] Razstava hrvaških umetnikov partizanov, *Ljudska pravica*, VI/107, 26. 8. 1945, p. 6.

UMETNICE V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Hana Čeferin

UMETNICE S SAMOSTOJNIMI RAZSTAVAMI	2
RAZSTAVE ŽENSKIH DRUŠTEV	6
UMETNICE NA SKUPINSKIH RAZSTAVAH	37
OSTALE RAZSTAVE	131
SKUPNO ŠTEVILO RAZSTAV	**176**

20
Prikaz deleža umetnic na razstavah med letoma 1919 in 1945.

V pregledu razstav Jakopičevega paviljona med letoma 1919 in 1945 je opazen velik razkorak v neprimerljivo večji zastopanosti umetnikov kot umetnic. Od 176 razstav, prirejenih v tem času, jih je le 45, kar je le malo več kot četrtina, vključevalo ženske, tudi na velikih skupinskih razstavah pogosto le po eno ali dve.

K tej neuravnoteženi zastopanosti so pripomogli številni razlogi, povezani s širšo družbeno neenakostjo in ženskam omejeno aktivno participacijo v javnem življenju. Med njimi lahko omenimo še vedno otežen dostop do formalnega umetniškega šolanja na akademijah in razstavljanja ter slabšo izpostavljenost v medijskem poročanju o razstavah in na trgu.[227] Na splošno so v medvojnem obdobju pravice Slovenk vsaj v nekaterih pogledih nazadovale. Izgubile so posebne pravice, prav tako pa se splošna volilna pravica, ki so jo Avstrijke pridobile leta 1918, za Jugoslovanke ni uresničila vse do konca druge svetovne vojne.[228]

Možnosti umetniškega izobraževanja za ženske so se že od druge polovice 19. stoletja dalje postopoma širile. Že pred prvo svetovno vojno so se lahko vpisale na vse višje obrtne šole v monarhiji, medtem ko vpis na uradne likovne akademije ni bil mogoč. Zato so se začele odpirati t. i. »ženske« akademije, ki kljub dobro zastavljenemu učnemu načrtu in izvrstnim profesorjem vseeno niso dosegale ravni državnih akademij. Med umetnicami z našega območja sta bili priljubljeni münchenska Ženska likovna akademija, znana pod imenom »Damenakademie«, in dunajska ženska umetniška šola Kunstschule für Frauen und Mädchen.[229]

V Ljubljani so na področju likovnega izobraževanja za ženske pomembno vlogo igrali zasebni učitelji, na primer Heinrich Wettach, Celestin Mis, Rihard Jakopič, Matej Sternen in Peter Žmitek. V podobni obliki se je šolanje žensk pri zasebnikih nadaljevalo tudi po vojni in tako so se v svojih začetkih šolale tudi pomembne slikarke povojne generacije Mira Pregelj, Anica Zupanec Sodnik in Elda Piščanec.[230] Dodatno likovno izobraževanje deklet je bilo možno tudi na zasebni šoli Probuda, ki jo je osnovalo Društvo jugoslovanskih umetnikov, industrijcev in trgovcev »Probuda«. Obiskovali sta jo med drugimi Anica Zupanec Sodnik in Dana Pajnič, na njej pa je od leta 1929/1930 poučevala Henrika Šantel.[231]

Ženske so osnovno umetniško izobrazbo v Ljubljani lahko prejele tudi v okviru poklicnega šolanja na leta 1888 odprti državni obrtni šoli, znotraj katere je delovala t. i. Strokovna šola za vezenje in šivanje čipk. V šolskem letu 1899/1900 se je v njenem okviru odprla še risarska šola za dekleta in žene, na kateri so se med drugim učile prostoročnega risanja.[232] Na tej šoli, po vojni preimenovani v Tehnično srednjo šolo, je od leta 1925 deloval Oddelek za keramiko, ki sta ga vodila František Beran in France Kralj in ki je pomenil veliko prelomnico pri uveljavljanju žensk na umetnostnem polju. Med prepoznavnejšimi učenkami oddelka so bile denimo Dana Pajnič, Milena Dolgan in Mara Kralj Jeraj.[233]

227 Umetniške akademije so med obema vojnama večinoma omogočale vpis tudi ženskam, a razmerje med študenti in študentkami je bilo praviloma neuravnoteženo v korist moških. Pogosto je bil študij mogoč le za ženske iz višjih, premožnejših družbenih razredov, številni profesorji so jim bili nenaklonjeni, na splošno je prevladovalo prepričanje, da za ženske umetniški poklic ni primeren (TKALČIĆ, KOŠČEVIĆ 2007, pp. 35, 36, 124, 138; ALUJEVIĆ 2017, p. 130).

228 Ljubljanske davkoplačevalke in učiteljice so imele pred prvo vojno na primer osebno volilno pravico, torej so svoj glas na volišču lahko oddale samostojno. Več o tem v: SELIŠNIK 2012, pp. 28–31 in DANZER a 2019, p. 12.

229 Študij je veljal za finančno zahtevnega in je bil praviloma mogoč le za ženske iz višjih družbenih razredov. Po prvi svetovni vojni je potreba po takšni delitvi na ločene ustanove izginila (NIKOLČIĆ 2019, p. 194).

230 NIKOLČIĆ 2019, p. 195.

231 GOLOB 1986, pp. 167, 169. Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

232 GOLOB 1984, pp. 101–104; KOS 2009, pp. 132–133. Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

233 ZGONIK 2012, pp. 44–45.

Za nadaljnje šolanje je bil, tako kot za moške, tudi zanje pomemben center Zagreb, kjer sta študirali npr. Mira Pregelj in Bara Remec.[234] Od leta 1937 jim je bila na voljo tudi akademija v Beogradu, kjer sta med vojno med drugim študirali Milena Dolgan in Majda Kurnik. Na izpopolnjevanje ali študij so še vedno odhajale v nekatere bližje umetnostne centre – npr. Anica Zupanec Sodnik v München, Prago in Firence, Karla Bulovec Mrak v Prago, Elda Piščanec v Firence.[235] Kljub dobri izobrazbi pa so, vsaj sodeč po analizi razstav v Jakopičevem paviljonu, razstavljale v veliko manjšem obsegu kot njihovi moški sodobniki.

Med letoma 1919 in 1945 lahko razstavljanje umetniških del žensk v Jakopičevem paviljonu razdelimo na tri skupine: posamezne umetnice, ki so razstavljale kot del večjih skupinskih razstav ali znotraj društev; razstave ženskih društev, ki so imela praviloma poudarek na obrti; ter razstave specifično ženskih umetniških skupin in projektov, kot sta Klub likovnih umetnic in Mala ženska antanta. Edino samostojno razstavo živeče umetnice je v tem obdobju v paviljonu priredila Karla Bulovec Mrak (1940). Posthumno pregledno razstavo pa so priredili še Ivani Kobilci leta 1928.

V analizi medvojnih razstav v paviljonu izstopata tudi štajerski umetnici Tanna Kasimir - Hoernes in Elza Oeltjen - Kasimir, ki sta razstavljali skupaj z možema Luigijem Kasimirjem in Janom Oeltjenom. V primerjavi z njima sta umetnici razstavili manj del, prav tako ju je manj upoštevala sočasna kritika. Prostor Spodnje Štajerske se je po vojni sicer priključil novi jugoslovanski državi in se je umetniško začel povezovati predvsem z Zagrebom kot ključnim študijskim centrom, sočasno pa je ostal tesneje povezan z Avstrijo in Nemčijo (umetnice so še vedno gravitirale k šolanju na Dunaju in v Münchnu).[236] Čeprav sta Tanna Kasimir - Hoernes in Elza Oeltjen - Kasimir v času svojih razstav v Jakopičevem paviljonu leta 1935 živeli na Ptuju, sta večinoma razstavljali in delovali v Avstriji in Nemčiji. Obe sta študirali na Dunaju in bili članici Avstrijskega društva umetnic (Vereinigung bildender Künstlerinnen Österreichs).[237] Na Štajerskem so delovale tudi nekatere druge slovenske umetnice, ki so tja prišle z valom Slovencev, ki jih je italijanska agresija pregnala s Primorske. Med njimi lahko omenimo tudi sestri Henriko in Avgusto Šantel, ki sta se zato izraziteje vključevali v jugoslovanski in ne v avstrijski umetniški prostor.

Na skupinskih in društvenih razstavah v Jakopičevem paviljonu so se med slovenskimi umetnicami najpogosteje pojavljale Anica Zupanec Sodnik, Henrika Šantel, Mara Kralj, Mira Pregelj in Elda Piščanec. Kljub nekoliko boljši vidnosti in vključenosti v razstavljanje pogosto niso naletele na najboljši odziv kritikov. Nanje so se spravili celo na osebnem nivoju, npr. Miro Pregelj, Eldo Piščanec in Henriko Šantel so med drugim napadali tudi zato, ker so bile neporočene,[238] Mari Kralj Jeraj pa so očitali zvezo s Tonetom Kraljem, s katerim se je poročila leta 1928.[239] Umetnice so se poleg tovrstnih razstav, na katerih praviloma niso žele vidnih kritiških uspehov, vključevale tudi v nekatere umetniške skupine, odprte za članice. Mira Pregelj je bila članica Četrte generacije, Henrika in Avgusta Šantel sta bili pred vojno

[234] Prve generacije učenk so bile dejavne tudi v medvojnem obdobju, npr. Lina Crnčić Virant in Zdenka Pexidr - Srića. Med vojnama jo je obiskovalo tudi nekaj slovenskih študentk, med njimi Marija Cividini, Dragica Dekleva, Mira Pregelj, Bara Remec, Marija Kupfer, Alenka Gerlovič, Sonja Vončina, Gabrijela Sever Spanring, Vida Zmrzlikal Fülop, Zora Matić in Jelia Savec. Seznam povzet po: VREČKO 2014, pp. 66–69.

[235] SAVENC 2012, pp. 88–90.

[236] DANZER b 2020, pp. 62–79.

[237] *Ladies first!...* 2020, pp. 249–253.

[238] Glej: Miha MALEŠ, Umetniško življenje v Zagrebu, *Slovenec*, LX/230a, 7. 10. 1932, p. 2.

[239] Ob razstavi Kluba likovnih umetnic je Hinko Smrekar o njej na primer sarkastično zapisal: »Napake jasno izpričujejo popolno neodvisnost od pomoči soprogove roke.« (Hinko SMREKAR, Slikar o razstavi naših umetnic, *Jutro*, XII/209, 11. 9. 1931, p. 3.)

dejavni v Vesni in kasneje v mariborskem Klubu Grohar, pozneje pa še v Ladi in Združenju grafičnih umetnikov Jugoslavije.[240] V Ladi sta sodelovali tudi Bara Remec in Mara Kralj. Ob koncu tridesetih let so umetnice sodelovale na razstavah Društva likovnih umetnikov Dravske banovine (poznejšega Društva slovenskih likovnih umetnikov), niso pa sodelovale v Klubu Brazda ali Klubu neodvisnih. Največ umetnic na skupinski razstavi zasledimo na *II. pomladanski razstavi Društva slovenskih likovnih umetnikov* leta 1937 (Mara Kralj, Elda Piščanec, Mira Pregelj, Augusta Šantel, Henrika Šantel, Anica Zupanec Sodnik). Čeprav so na tovrstnih razstavah sodelovale, jih je kritika pogosto spregledala ter pozornost namenila večinoma moškim razstavljavcem.

Pogosto so se ženske v Jakopičevem paviljonu pojavljale kot organizatorke razstav obrtnih in ročnih del ali spominskih razstav, ki so večinoma nastale s pomočjo ženskih društev.[241] Take so bile npr. razstave *Blazina* (1928), *Zvesto srce in delovna ročica* (1930), *Razstava jaslic TKD Atena* (1933), *Spomini na našega kralja Aleksandra* (1935). Poročevalci so takim razstavam pogosto namenili le malo pozornosti, a so bile z vidika vključevanja umetnic v mehanizme razstavljanja in prodaje umetniških del vseeno pomembne. Med aktivnejšimi ženskimi društvi, ki so organizirala tovrstne razstave, je bilo telovadno kulturno društvo Atena.[242] Tako so se v na videz nepomembnih razstavah začele pojavljati (in svoja dela prodajati) tudi mlajše umetnice, velikokrat ob boku že uveljavljenih umetnikov, ki so takšne razstave tudi sami radi izkoristili za možnost prodaje. Tak primer je npr. razstava *Otrok v sliki in plastiki* (1938) v organizaciji društva TKD Atena, ki je vključila dela dvainštiridesetih umetnikov in sedmih umetnic. Isto društvo je leta 1934 priredilo tudi razstavo jaslic z morda nekoliko bolj poudarjenim obrtnim značajem, na njej pa so svoja dela predstavili avtorji, kot so Tone Kralj, Maksim Gaspari in Božo Pengov, pa tudi mlajši umetnici Mara Kralj in Dana Pajnič. Ženske so bile prav tako zastopane na razstavi *Spomini na našega kralja Aleksandra*, ki so jo organizirala tri ženska društva: Društvo Kneginja Zorka iz Beograda, Klub Primork iz Ljubljane in Kolo jugoslovanskih sester iz Celja.[243] Spominska razstava z vidika umetniške kritike morda res ni doživela večjega odmeva, vendar so na njej razstavljali uveljavljeni umetniki, kot so Božidar Jakac, Ivan Vavpotič in takrat že pokojna Ivana Kobilca.[244]

Kot homogena ženska likovna društva in skupine z neobrtniškim programom[245] so umetnice nastopile le ob treh priložnostih ob koncu tridesetih let – na *Razstavi Kluba likovnih umetnic* (1931), na razstavi *Male ženske antante* (1938) in na *Razstavi likovnih umetnic* (1939).[246] Klub likovnih umetnic (hrv. Klub likovnih umjetnica) je bil leta 1927 ustanovljen v Zagrebu in je razstave organiziral med letoma 1928 in 1940. Ustanovili sta ga Lina Crnčić - Virant in Nasta Rojc, ki sta imeli povezave z zvezo umetnic Women's

[240] NIKOLČIĆ 2019, p. 197.

[241] Splošno o ženskih društvih v: JERAJ 2000. Eden pomembnejših namenov ženskih društev je bilo prizadevanje za boljšo izobrazbo žensk in zavzemanje za njihove pravice (JERAJ 2000, p. 53).

[242] Žensko telovadno društvo je leta 1901 ustanovila Franja Tavčar, leta 1920 pa se je preimenovalo v Telesno kulturno društvo Atena (FERLE 2012, p. 41). TKD Atena ni imelo le funkcije fizične vadbe, pač pa je organiziralo različne dejavnosti, od tečajev lutkarstva in prosvete do poučevanja ortopedije (PAVLIN, MIKŠA 2012, p. 109). Poleg tega je lahko zaposlilo lasten kader (14 uslužbenk), predstavnice društev pa so bile vključene v občinske organe, ki so odločali o vprašanjih sociale in izobraževanja (SELIŠNIK 2012, p. 32).

[243] Tudi slednjega je vodila Franja Tavčar, osrednja predstavnica slovenskega meščansko-liberalnega ženskega gibanja, pokroviteljstvo pa je prevzela tudi na razstavi Kluba likovnih umetnic leta 1931 (Minka GOVEKAR, Franja dr. Tavčarjeva, *Slovenski narod*, LXI/29, 4. 2. 1928, p. 3).

[244] Na razstavi v spomin Viteškemu kralju. Odlično prirejena pietetna razstava je bila včeraj slavnostno otvorjena, *Jutro*, XVI/82, 7. 4. 1935, p. 3.

[245] Tovrstna ženska umetniška društva so se v Evropi pojavljala že od konca 19. stoletja dalje. Med drugim je bila članica Društva umetnic v Münchnu (Künstlerinnen-Verein München) tudi Ivana Kobilca (ŽEROVC 2013, pp. 172–174).

[246] Glej tudi poglavji *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29, ter *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.

International Art Club iz Velike Britanije. Na podlagi tega so hrvaške umetnice oblikovale program kluba, ki je temeljil na promociji njegovih članic skozi razstave, predavanja in mednarodno sodelovanje z drugimi podobnimi klubi. Med drugim so podobne podružnične organizacije želele ustanoviti še v Beogradu, Dubrovniku, Ljubljani in Sarajevu.[247] Poleg ljubljanske leta 1931 je klub po jugoslovanskih mestih skupno priredil enajst razstav.[248] Klubu so se leta 1930 pridružile Slovenke Elda Piščanec, Henrika Šantel, Avgusta Šantel ml., Anica Zupanec Sodnik in Mara Kralj Jeraj, pozneje pa še Mira Pregelj, Dana Pajnič, Karla Bulovec Mrak, Doroteja Hauser, Renée Dufour Gorjup in Bara Remec.[249] Leta 1931 so organizirale prvo ljubljansko razstavo Kluba v Jakopičevem paviljonu, ki je veliko odmevnost med drugim dosegla tudi zaradi obiska jugoslovanske kraljice Marije.[250] Sicer pa je bila kritika razstave pretežno negativna, predvsem so umetnicam očitali likovno šibkost. Vrlina umetnic naj bi bila predvsem konvencionalnost (po besedah Hinka Smrekarja »rutina«). Ob ogledu razstave je Smrekar zapisal: »Nič revolucijonarstva, pristnega ali poziranega, hvala Bogu! Saj nam je dovolj že revolucionarnih koket v hlačah.«[251] Že nekaj let pred vojno je Klub likovnih umetnic zašel v bolj poudarjeno hrvaško nacionalistično retoriko, zaradi česar so številne članice, vključno s Slovenkami, sodelovanje z njim prekinile. Razpuščen je bil leta 1942.[252]

Poleg te so umetnice odmevnejšo razstavo priredile tudi leta 1938 v okviru združenja Male ženske antante.[253] Ustanovile so jo ozaveščene ženske iz Grčije, Romunije, Poljske, Češkoslovaške in Jugoslavije, ki so v Rimu leta 1923 organizirale kongres z glavnimi vprašanji »osvoboditve in zaščite žene v pravnem smislu, dela na gospodarskem, socialnem, kulturnem in nacionalnem polju ter predvsem dela za mir«.[254] Namen in cilj zveze je bil zagotoviti politično, socialno in ekonomsko enakost žensk, kar je segalo tudi na področje kulture in likovnega razstavljanja. Od leta 1934 dalje je Mala ženska antanta povezovala le še Romunijo, Češkoslovaško in Jugoslavijo, njena prva kulturna prireditev pa je bila že omenjena razstava umetnic, ki je bila najprej predstavljena v Beogradu in Zagrebu, preden je leta 1938 potovala še v ljubljanski Jakopičev paviljon.[255] Razstavljalo je več kot sto umetnic iz Češkoslovaške, Jugoslavije in Romunije. Njen namen je bil »prikazati visok nivo feministične kulture tudi na umetnostnem podiju, ki bi posredno služil tudi za pomagalo pri ženskem pokretu za dosego večjih političnih pravic«.[256] Razstava je naletela na boljši odziv in naj bi bila po poročanju časopisja prodajno uspešnejša v tujini, pa tudi v Zagrebu in Beogradu.[257] Poleg tega pa je v kritiškem poročanju o njej viden razvoj v dojemanju umetnic na Slovenskem. Predvsem mladi kritik Stane Mikuž je razstavi posvetil zelo vzpodbudne besede: »Stari predsodki, izhajajoči iz tradicije in zastarelih družabnih vezi, se ne upoštevajo več ... [...] Socialne prilike, ki so nastale po svetovni vojni, so same po sebi določile ženi v družbenem in kulturnem oziru

[247] ALUJEVIĆ, NEKIĆ 2019, pp. 168–170.
[248] Razstave so potekale v Zagrebu v letih 1928, 1930, 1932, 1933, 1935 in 1936, leta 1932 v Osijeku in na Sušaku, 1937 v Dubrovniku in 1940 v Osijeku (ROGINA, INTIHAR FERJAN 2019, p. 425).
[249] NIKOLČIĆ 2019, p. 198.
[250] Kraljica je bila pokroviteljica Kluba likovnih umetnic v Zagrebu. Po razstavi jo je popeljala Anica Zupanec Sodnik, obisk pa so omenjala številna sočasna časopisna poročila.
[251] Hinko SMREKAR, Slikar o razstavi naših umetnic, *Jutro*, XII/209, 11. 9. 1931, p. 3.
[252] NIKOLČIĆ 2019, p. 199.
[253] Glej tudi poglavje *Jakopičev paviljon v jugoslovanskem in mednarodnem kontekstu*, pp. 82–93.
[254] S. E., Mala ženska antanta, *Ženski svet*, XVI/4, 1938, p. 75. Slovenske ženske je zastopalo Splošno žensko društvo, ki so ga leta 1901 ustanovile ljubljanske ženske (OGRAJŠEK GORENJAK, KARDUM 2019, p. 120; JERAJ 2000, p. 54).
[255] S. E., Mala ženska antanta, *Ženski svet*, XVI/4, 1938, pp. 73–74. Več o razstavi v Zagrebu v: ALUJEVIĆ, NEKIĆ 2019, pp. 176–179.
[256] Stane MIKUŽ, Razstava umetnic držav Male zveze, *Slovenec*, LXVI/60a, 13. 3. 1938, p. 9.
[257] A. V. /Vera Albrecht/, Namen in uspeh razstave umetnic Male Ženske antante, *Jutro*, XIX/58, 10. 3. 1938, p. 7.

K razstavi kluba likovnih umetnic v Ljubljani.

Vera Albrechtova.

Za slovensko kulturo je nedvomno velikega pomena prvi skupni nastop jugoslovanskih likovnih umetnic, ki bo za časa velesejma v Jakopičevem paviljonu prvič stopil kolektivno pred slovensko javnost. Lani so razstavile naše umetnice skupno s Hrvaticami v Zagrebu, letošnje razstave se udeleže tudi srbske umetnice.

Anica Zupanc-Sodnikova: **Tihožitje.**

Vse predpriprave za to skupno manifestacijo ženske likovne umetnosti vodi naša slikarica Elda Piščančeva. V njen atelje v Škofji ulici me je povedla pot, da mi kaj več pove o mladem klubu, ki je že po svoji razstavi v Zagrebu in Beogradu dokumentiral svojo pomembnost. V njem so zastopane že starejše, od prejšnjih razstav javnosti znane in priznane umetnice, a tudi najmlajše, ki jim v svoji umetniški individualnosti z uspehom tekmujejo.

Težko mi je bilo, da sem jo zmotila pri delu ogromne kompozicije, malone dovršene slike „Kalvarija", religijozne slike v modernem stilu. Hoče jo dovršiti še do razstave, čas beži in treba je hiteti.

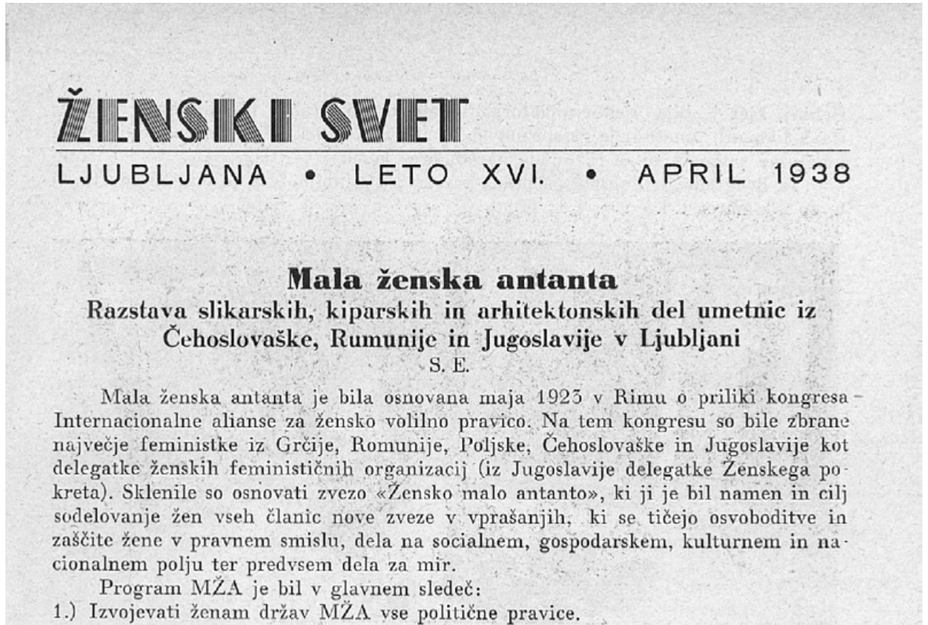
Zdenka Ostović Pexidr-Srića: **Haulikova ulica.**

Reska Šandrova: **Dvorište.**

265

21
Ženski svet, IX/9, 1931, p. 265.

ŽENSKI SVET

LJUBLJANA • LETO XVI. • APRIL 1938

Mala ženska antanta

Razstava slikarskih, kiparskih in arhitektonskih del umetnic iz Čehoslovaške, Rumunije in Jugoslavije v Ljubljani

S. E.

Mala ženska antanta je bila osnovana maja 1923 v Rimu o priliki kongresa Internacionalne alianse za žensko volilno pravico. Na tem kongresu so bile zbrane največje feministke iz Grčije, Romunije, Poljske, Čehoslovaške in Jugoslavije kot delegatke ženskih feminističnih organizacij (iz Jugoslavije delegatke Ženskega pokreta). Sklenile so osnovati zvezo «Žensko malo antanto», ki ji je bil namen in cilj sodelovanje žen vseh članic nove zveze v vprašanjih, ki se tičejo osvoboditve in zaščite žene v pravnem smislu, dela na socialnem, gospodarskem, kulturnem in nacionalnem polju ter predvsem dela za mir.

Program MŽA je bil v glavnem sledeč:

1.) Izvojevati ženam držav MŽA vse politične pravice.
2.) Boriti se za izenačenje vseh pravic žene s pravicami moža.
3.) Delati na to, da se že dosežene pravice izvajajo.
4.) Boriti se za ozdravljenje političnih metod.
5.) Zaščititi ženo pred raznimi načini izrabljanja.
6.) Pomagati ženam, da dobe dostop do vseh, tudi najvišjih služb.
7.) Zaščititi mater in otroka.
8.) Boriti se za načelo enake morale in delati na to, da se dvigne pojmovanje morale pri ženi in pri možu.
9.) Odstranjevati vse vzroke za neslogo med državami, članicami MŽA. Boriti se za mir in prijateljske odnose med vsemi narodi na svetu.

Podpisnice programa nove zveze niso bile le članice držav, ki tvorijo politično Malo antanto, t. j. Čehoslovaško, Romunijo in Jugoslavijo. — MŽA je imela namen, združiti v ozkem sodelovanju žene vseh držav Vzhodne Evrope. (Prvotno so se ji pridružile tudi Bolgarke, a so zaradi prilik v svoji državi takoj odstopile).

Prvi kongres MŽA se je vršil že leta 1923. v Bukarešti, drugi 1924 v Beogradu. Ob tej priliki je bila organizirana v Beogradu razstava ročnih del iz držav MŽA. Jugoslovanski del razstave je bil razširjen v toliko, da so bila tu razstavljena tudi slikarska in kiparska dela umetnic in pa dela književnic in novinark. — Kongres iz leta 1924. je bil prvi internacionalni ženski kongres v Jugoslaviji.

Po nadaljnjih kongresih — 1925 v Atenah, 1927 v Pragi in 1929 v Varšavi — je nastal v delovanju MŽA nekak zastoj, dokler niso predsednice nacionalnih ženskih zvez iz Jugoslavije, Čehoslovaške in Romunije na sestanku 1934 v Parizu sklenile, da naj se nadaljuje delo MŽA v njihovih državah, ki so bile članice politične Male antante.

Po tem je program dela postal nekoliko ožji in obstoja v težnji po zbližanju žen vseh treh narodov, po medsebojni podpori v važnih akcijah in po trajnem političnem in kulturnem sodelovanju vseh treh držav.

*

Letošnja potujoča razstava slikarskih, kiparskih in arhitektonskih del umetnic je prvo delo v programu reorganizirane MŽA. Zamisel za to razstavo je prišla od

73

22
Ženski svet, XVI/4, 1938, pp. 73–75.

mnogo važnejšo vlogo, kot jo je imela kdajkoli poprej. Žena, ki je morala skrbeti za družino in morda še za moža, sme logično zahtevati tudi drugačen socialni položaj, kot ga je imela doslej.«[258] A Mala ženska antanta, od leta 1934 skrčena na le tri države, ni bila več enako politično angažirana in učinkovita kot v dvajsetih letih. Ker ni organizirala večjih konferenc in ni bila enako prisotna v medijih, ostaja velika potujoča razstava leta 1938 njena kulturno najodmevnejša zapuščina.[259]

Leta 1939 so umetnice, neodvisno od Kluba likovnih umetnic, priredile še eno razstavo, ki je vključevala podobno zasedbo sodelujočih Slovenk kot leta 1931, pridružile pa so se jim še povabljene avtorice iz Zagreba, Beograda in Sušaka. Predsednica razstavnega odbora je bila Dana Pajnič, izbor umetnic pa je naredila Bara Remec. Takšne razstave so imele namen prirejati vsako drugo leto, kar morda nakazuje na sorodno idejo v delovanju zagrebškega Kluba likovnih umetnic. Razstava je prejela pozitivne kritike Franceta Mesesnela, Ede Stadler in Staneta Mikuža, ki so menili, da so dela na visokem nivoju.[260] Manj naklonjena sta ji bila Čoro Škodlar in Dušana Šantel - Kanoni – slednja je v reviji *Ženski svet* omenila predvsem prenizko število razstavljavk in slabšo kakovost del, kot jo je pokazala npr. razstava Male ženske antante.[261] Likovne umetnice kljub ambicioznim ciljem razstave, morda tudi zaradi vojne, niso ponovile.

Leta 1940 je Karla Bulovec Mrak, prva slovenska akademska slikarka, postala edina umetnica v obravnavanem obdobju, ki se je za časa življenja samostojno predstavila v paviljonu. Razstavila je dela iz obdobja desetih let svojega ustvarjanja, med katerimi je bilo pet plastik in enainštirideset risb.[262] Ker je bila likovna kritika umetnicam v tem obdobju nasploh pogosto nenaklonjena in sta Čoro Škodlar in Karla Bulovec imela zelo različna pogleda na umetnost, ni presenetljivo, da ji je prav on ob razstavi v *Jutru* napisal dokaj negativno kritiko. V njej ji je očital »slabo obvladanje perspektive, nemogoč[o] modelacij[o] zasenčenih delov, predvsem pa nesposobnost katerokoli lepo linijo izvesti do kraja«.[263] A kljub temu je bila razstava v sočasnem poročanju dobro sprejeta.

Po razstavi Karle Bulovec Mrak v Jakopičevem paviljonu umetnic med razstavljavci skoraj ne najdemo, izjemi sta le Alenka Gerlovič, ki je razstavljala na *Razstavi umetnikov partizanov* (1945), in Milena Dolgan, katere dela so bila uvrščena na *Razstavo v vojni padlih umetnikov* (1945). Po vojni so umetnice začele še aktivneje vstopati v do tedaj omejena ali celo nedostopna polja. Leta 1945 je bila končno ustanovljena ljubljanska Akademija za upodabljajoče umetnosti (danes Akademija za likovno umetnost in oblikovanje), ki je bila že od začetka odprta tudi za ženske.[264] Predvsem pa je v družbenem smislu velik korak naprej pomenila istega leta pridobljena splošna volilna pravica, ki je ženskam omogočila vstop v slovensko politiko in sooblikovanje njene prihodnosti.

Delež umetnic, ki so med vojnama sodelovale na razstavah v Jakopičevem paviljonu, se v primerjavi s položajem žensk v sosednjih deželah kaže kot posebej nizek. V avstrijskem Hagenbundu so ženske sicer

[258] Stane MIKUŽ, Razstava umetnic držav Male zveze, *Slovenec*, LXVI/60a, 13. 3. 1938, p. 9.
[259] OGRAJŠEK GORENJAK, KARDUM 2019, p. 125. Ženska Mala antanta je bila v tesni zvezi tudi s politično Malo antanto, ki se je leta 1920 oblikovala med Kraljevino SHS, Češkoslovaško in Romunijo (OGRAJŠEK GORENJAK, KARDUM 2019, pp. 118–119).
[260] Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Dom in svet*, LI/10, 1939, pp. 612–614; Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/259*,* 11. 11. 1939, p. 8; France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost*, VII/3, 1940, pp. 129–130; Eda STADLER, Razstava umetnic v Jakopičevem paviljonu, *Umetnost*, IV/5, 1940, pp. 141–143.
[261] Dušana ŠANTEL - KANONI, Umetnost. Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, XVIII/1, 1940, pp. 20–21; Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava likovnih umetnic, *Jutro,* XX/270a, 19. 11. 1939, p. 14.
[262] Več o razstavljanju Karle Bulovec Mrak v: GLOBOČNIK 2022, pp. 382–392 in *Karla Bulovec …* 2003.
[263] Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava Karle Bulovčeve, *Jutro,* XXI/10, 14. 1. 1940, p. 7.
[264] SAVENC 2012, p. 91.

od zgodnjega 20. stoletja naprej lahko razstavljale na društvenih razstavah,[265] niso pa mogle postati polnopravne članice in so šele leta 1924 dosegle pravico do »izrednega« članstva.[266] Razhajanje med zastopanostjo moških in žensk v Hagenbundu je na primer vidno v prirejanju spominskih in monografskih razstav – moškim so jih namenili petinpetdeset, ženskam pa le sedem (v primerjavi s tem so umetnicam v Jakopičevem paviljonu namenili le dve).[267] Enako je veljalo za večino večjih umetniških združenj, med drugim Secesijo in Künstlerhaus. Čeprav so lahko razstavljale v njihovih prostorih, so bile prikrajšane za nekatere finančne prednosti članstva v takšnih organizacijah. Umetnice so se kot enakovredne članice lahko pridružile dunajskemu Kunstschau ali Zvezi avstrijskih umetnikov (Bund Österreichischer Künstler), ki jo je leta 1912 ustanovil Gustav Klimt, prav tako Združenju avstrijskih vizualnih umetnikov in umetnic (Vereinigung Österreichischer bildender Künstler und Künstlerinnen) in Avstrijski zvezi umetnikov (Österreichischer Künstlerbund). Ker je vsaj delno izključevanje prevladovalo v večini večjih evropskih umetniških središč med obema svetovnima vojnama, so se ženske logično združevale v lastne organizacije, klube in društva.[268]

Podobne razmere zaznavamo na Hrvaškem, kjer so umetnice največ razstavljale z zelo dejavnim Klubom likovnih umetnic v Zagrebu. Ta je med letoma 1927 in 1942 redno prirejal razstave, predvsem v zagrebškem Umetniškem paviljonu.[269] Vidno je, da je Hrvaticam klub dajal organizirano in institucionalizirano obliko delovanja z jasno zastavljenimi cilji, razstavno strategijo in možnostmi trženja ter pojavljanja v javnosti. Umetnicam v našem prostoru je takšna organizacija manjkala – Klub likovnih umetnic je bil pri nas manj dejaven –, s čimer je bilo njihovo uveljavljanje, vključevanje v razstavne strukture ter že delujoče klube ipd. še toliko zahtevnejše. Prav tako praviloma niso sodelovale pri sicer že tako redkih javnih slikarskih in kiparskih naročilih, predvsem pa je soočanje s stalnim kritiškim podcenjevanjem zahtevalo veliko mero vztrajnosti in neomajnosti. Kakšna je bila realnost umetniškega poklica za ženske, pokaže intervju Vere Albrecht z Eldo Piščanec iz leta 1931, v katerem je Albrecht zgovorno sklenila: »In še eno vprašanje za slovo: kako živi slovenska slikarica od svoje umetnosti? – Nisem čakala odgovora. Njen in moj posmeh sta se razumela.«[270]

[265] FELLNER 2019, pp. 16–18.
[266] MATZNER 2022, pp. 37–39. Čeprav je bilo v tem času aktivnih veliko umetnic, ki so se uspešno uveljavile v umetniškem svetu, si pridobile kupce in javna naročila, se zdi izstopajoča znamenita dunajska razstava Kunstschau iz leta 1908, kjer so ženske izjemoma predstavljale kar eno tretjino vseh razstavljavcev (FELLNER 2019, pp. 23–25; PLAKOLM - FORSTHUBER 2019, pp. 51–56).
[267] JESSE 2014, p. 364.
[268] Ibid., p. 360.
[269] Hrvaške umetnice so sicer v Zagrebu razstavljale tudi v okviru Proljetnog salona in v Salonu Ullrich (ALUJEVIĆ 2021). Jelka Struppi, Leopoldina Auer - Schmidt, Zora Preradović, Slava Raškaj, Anka Löwenthal Maroičić in Nasta Rojc so redno razstavljale tudi v tujini (KRAŠEVAC, ŠLOSEL 2018, p. 36).
[270] Vera ALBRECHT, K razstavi Kluba likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, IX/9, 1931, p. 267.

MEDIJSKO POROČANJE IN LIKOVNA KRITIKA O RAZSTAVAH V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED LETOMA 1919 IN 1945

Lara Mejač

V slovenskih medijih lahko med letoma 1919 in 1945 naletimo na raznolike načine pisanja in poročanja o razstavah. V časopisju je bilo objavljenih veliko obvestil, notic in krajših, najpogosteje anonimnih poročil, manj pa obširnih likovnih kritik, člankov in diskusij. Pričujoča analiza se osredotoča na pisanje o razstavah v Jakopičevem paviljonu v obdobju med svetovnima vojnama, pri čemer se naslanja predvsem na daljše in kompleksnejše zapise.

Pregled časopisja in piscev o likovni umetnosti med svetovnima vojnama

Za obdobje med obema svetovnima vojnama sta značilna pestro dogajanje na področju publicistike ter polarizacija na liberalni in katoliški tabor, ki se odraža tudi v zapisih o likovni umetnosti. Osrednji katoliški časnik je bil *Slovenec* (1873–1945), v istem duhu je izhajala tudi umetnosti in kulturi namenjena revija *Dom in svet* (1888–1944). Bolj liberalno in sekularno usmerjeni so bili časopisa *Slovenski narod* (1868–1943) in *Jutro* (1920–1945) ter revije *Ljubljanski zvon* (1881–1941), *Sodobnost* (1933–1941) in *Književnost* (1932–1935).[271] *Dom in svet* ter *Ljubljanski zvon* sta skoraj skozi celotno obravnavano obdobje prinašala daljše zapise o likovni umetnosti.[272] V obravnavanem obdobju so o kulturnem dogajanju občasno poročali tudi v drugih časnikih in revijah, ki so obstajali različno dolgo, kot so bili *Jugoslavija* (1918–1922), *Mladika* (1920–1941), *Ženski svet* (1923–1941), *Mariborski večernik »Jutra«* (1927–1938), *Slovenija* (1932–1941) in *Slovenski dom* (1935–1945).

V *Zborniku za umetnostno zgodovino,* ki je začel izhajati leta 1921, se s sodobno umetnostjo niso specifično ukvarjali, zato so njihovi zapisi največkrat ostali na ravni poročil o razstavah. V tridesetih letih so začele izhajati tudi različne revije, namenjene umetnosti in kulturi. Revija *Ilustracija* (1931–1934) je na primer pokrivala širše družbene in kulturne tematike, na likovnem področju pa je prinašala reprodukcije umetniških del in predstavitve likovnih dogodkov ter umetnikov. *Umetnost* (1936–1945) se je osredotočala le na polje likovne umetnosti in je veljala za »v tej obliki prvi slovenski poskus stanovskega glasila slovenske upodabljajoče umetnosti«.[273] Omenimo lahko še revijo *Arhitektura* (1931–1934), ki je poleg arhitekturnih vključevala tudi vsebine s področja uporabne umetnosti, oblikovanja in likovne umetnosti.[274]

Kakovostne in obsežne zapise o razstavah so v tem obdobju pravilo ma podajali umetnostni zgodovinarji, pri čemer so se jim zlasti v dnevnem časopisju s krajšimi zapisi pogosto pridružili tudi umetniki in razni ljubitelji umetnosti. Na mlajše kritike je s svojim pisanjem ter vzpostavljanjem metodologije in terminologije za področje likovne umetnosti izrazito vplivala prva generacija umetnostnih zgodovinarjev, ki so se izšolali na Dunaju – Izidor Cankar, Vojeslav Mole in France Stele.[275] Medtem ko sta Cankar in Mole v tem obdobju o razstavah redkeje pisala, jih je redno spremljal **France Stele**.[276] V svojih objavah je v duhu dunajske umetnostnozgodovinske šole umetniškim delom opredelil časovni in prostorski okvir ter jih poskušal umestiti v kontekst kontinuiranega razvoja likovne umetnosti. Pomemben pisec je bil tudi umetnostni zgodovinar **France Mesesnel**, ki se je med študijem v Pragi v prvi polovici dvajsetih let srečeval s tamkajšnjimi umetnostnimi strujami. Po nekajletnem bivanju v Ljubljani je med letoma 1928 in 1938 živel in služboval v Skopju, a tudi v tem času spremljal dogajanje na likovnem področju v Sloveniji ter objavljal kritike in druge zapise o umetnosti.[277] Po sredini dvajsetih let so začeli vidneje pisati že na ljubljanski univerzi šolani umetnostni zgodovinarji, kot so bili **Stanko Vurnik, Rajko Ložar** in **Fran Šijanec**, od druge polovice tridesetih let pa še **Stane Mikuž**.

V obravnavanem obdobju je o razstavah sicer pisala široka paleta piscev z različno poklicno izobrazbo ter raznolikih svetovnonazorskih opredelitev. Posledično so bili kvalitativno raznoliki tudi zapisi; zlasti v dnevnem časopisju so bili mnogi od njih lahko bolj žurnalistične narave ali polemično obarvani. O razstavah je denimo veliko pisal **Karel Dobida**, ki je bil po poklicu sicer pravnik, a je aktivno deloval tudi na področju umetnosti.[278] Pisci, ki so občasno zavzemali precej radikalna stališča, pogosto zelo subjektivna ali zasidrana v političnih prepričanjih, pa so bili **Božidar Borko**, **Čoro Škodlar** in **Ante Gaber**. Najbolj polemični zapisi o razstavah so se pogosto ujemali z uredniško politiko in politično opredelitvijo posameznih časopisov, »njihovi« redni pisci pa so bili med seboj pogosto v trajnih srditih sporih.[279]

Omeniti je treba, da je pomembno vlogo pri pisanju o razstavah in naklonjenosti določenim umetnikom verjetno igralo tudi prijateljevanje med umetniki in kritiki.[280] O tem je umetnik Zoran Mušič – med umetniki, ki so se zlasti ob polemikah pogosto oglašali, lahko omenimo še Riharda Jakopiča, Hinka Smrekarja, Sašo Šantla in več članov Kluba neodvisnih – na primer zapisal: »Žal vlada v kritiki – ne samo pri nas – pristranost v največji meri. Prijateljstvo ali neprijateljstvo narekuje kritiku misli pri ocenjevanju. [...] Umetnik je tvegal za svoje delo vse – pa mu pride na pot lahkomiseln kritik, ki s svojo neodgovorno gesto vrže v prah vse to delo, ne da bi vsaj poizkusil izluščiti kak rezultat, pa če tudi bi bil ta rezultat samo nakazan.«[281]

Če se osredotočimo samo na razstave v Jakopičevem paviljonu, naša analiza pokaže, da so o njih v časopisih in revijah najpogosteje pisali naslednji pisci:[282] **Karel Dobida** je zapise o razstavah redno objavljal v *Ljubljanskem zvonu* med letoma 1920 in 1940 ter v *Mladiki* med letoma 1928 in 1940. Na njegove zapise lahko občasno naletimo tudi v *Jugoslaviji*, *Domu in svetu*, *Kritiki* in *Jutru*. Od leta 1920 je za *Slovenca* ter *Dom in svet* pisal **France Stele**, med letoma 1925 in 1926 pa je za zadnjega morda uvajal Rajka Ložarja, saj sta nekaj kritik napisala skupaj. Steletovi zapisi o razstavah v paviljonu so v *Slovencu* izhajali do leta 1933, v *Domu in svetu* pa do leta 1936, pri čemer je v slednjem pogosto pripravljal tudi celoletne preglede umetnostnih dogodkov. Od leta 1921 je o razstavah pisal **Stanko Vurnik**, in sicer v *Jutru* do leta 1922 ter *Slovencu* do leta 1931. **France Mesesnel** je svoje zapise med letoma 1923 in 1928 prispeval za *Ljubljanski zvon*, *Zbornik za umetnostno zgodovino* ter občasno za *Jutro*, *Slovenca*,

271 AMON 2008, pp. 17–19. Za cepitev liberalizma v času med obema svetovnima vojnama, ki tudi izraz naredi terminološko le pogojno ustrezen, glej: MELIK 1982; GODEŠA 1995, pp. 39–46.

272 *Ljubljanski zvon* je večjo krizo doživel leta 1932, ko se je zaradi njegove neopredeljenosti do narodnih vprašanj od njega ločil del uredništva in leto kasneje ustanovil revijo *Sodobnost* (KREČIČ 1976, p. 260; DOLENC 2010, p. 108). Med letoma 1937 in 1939 je kritiško pisanje zastalo v reviji *Dom in svet*; polemika, ki jo je povzročil prispevek Edvarda Kocbeka o dogodkih v Španiji, je vodila v odstop nekaterih urednikov, tudi Franceta Steleta (KREČIČ 1976, p. 269). Glej tudi poglavje *Zgodovinski kontekst*, pp. 9–15.

273 Ro, Beseda o umetnosti in 'Umetnosti', *Umetnost,* I/1, p. 7. Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

274 Več o tem v: DI BATTISTA 2021.

275 Za povezavo dunajske umetnostnozgodovinske šole s slovenskim prostorom, zlasti prek Izidorja Cankarja, glej: BREJC a 2006 in BREJC 2008. Za Cankarjevo poročanje o moderni umetnosti pa glej: BREJC 2017.

276 KREČIČ 1976, pp. 216–221.

277 M. V. 1984, pp. 413–414.

278 Dobida je bil med drugim od leta 1950 do 1964 ravnatelj Narodne galerije, med letoma 1952 in 1957 pa tudi Moderne galerije.

279 Pri tem moramo opozoriti, da ni bilo nujno vedno tako; za kompleksno situacijo politične in mnenjske orientacije slovenskega časopisja v času med obema svetovnima vojnama glej: MELIK 1982; GODEŠA 1995, pp. 39–46; AMON 1996; AMON 2008.

280 Več o prijateljevanju med umetniki in kritiki v: KREČIČ 1976, pp. 215–216.

281 /Zoran/ MUŠIČ, O umetnostni kritiki, *Umetnost*, VII/7–9, 1943, p. 132.

282 Pregled piscev in časopisja je povzet po analizi razstav v Jakopičevem paviljonu, ki se nahaja v kataložnih enotah v nadaljevanju te publikacije.

Dom in svet in *Narodni dnevnik*. Z ustanovitvijo revije *Sodobnost* leta 1933 je postal njen redni sodelavec in do leta 1940 redno objavljal zapise o razstavah. Po že omenjenih začetkih pri skupnem pisanju s Steletom je **Rajko Ložar** za *Dom in svet* pisal med letoma 1928 in 1929, za *Ilustracijo* med 1929 in 1931, najpogosteje pa za *Slovenca* od 1930 do 1939, vendar že od leta 1935 vse manj. Redno je o razstavah pisal tudi **Božidar Borko**, in sicer za *Jutro* od leta 1926 do 1939. Z izjemo nekaj poznejših objav je **Ante Gaber** v *Jutru* redno objavljal zapise med letoma 1926 in 1929, nakar je v letih med 1930 in 1933 pisal za *Slovenski narod*. Po Gabru je za *Jutro* likovno umetnost redneje spremljal **Čoro Škodlar** v letih 1931 do 1940, za njim pa **Franc K. Kos** v letih 1938 in 1942. Leta 1933 je začel izhajati časopis *Slovenija*, za katerega je do leta 1940 kritike o razstavah v paviljonu prispeval **Josip Regali**. Od sredine tridesetih let je bil pomemben pisec o razstavah **Stane Mikuž**, ki je med letoma 1935 in 1943 redno objavljal v *Slovencu*, njegovi zapisi pa se pojavljajo tudi v *Domu in svetu*, *Jutru*, *Slovenskem poročevalcu* in *Umetnosti*. Z izjemo nekaj objav leta 1937 in 1938 v *Jutru* je **Fran Šijanec** zapise tam pogosteje objavljal med letoma 1942 in 1945, njegove zapise pa lahko od konca tridesetih let beremo tudi v *Jugoslovanu*, *Domu in svetu*, *Slovencu*, *Sodobnosti* in *Umetnosti*. O razstavah v paviljonu so občasno pisali tudi **Miljutin Zarnik** v *Slovenskem narodu*, **Milan Zadnek** v *Slovenskem narodu* in *Glasu naroda* ter **Elda Piščanec** za revijo *Ženski svet*. V večini časopisov pa so se pojavljali tudi daljši, pogosto anonimni zapisi o razstavah.

Likovna kritika razstav v Jakopičevem paviljonu med obema svetovnima vojnama

Pisanje o umetnosti v obdobju med 1919 in 1945 se je skozi čas spreminjalo in je preveč raznoliko, da bi ga lahko opisali kot strnjeno celoto. Poleg Špelce Čopič, ki je naredila prvi splošen pregled likovne kritike v medvojnem obdobju, je poglobljeno analizo opravil tudi Peter Krečič, ki je obravnavano obdobje, glede na slogovno opredelitev takratne umetnosti, razdelil na tri dele. Po njegovem mnenju naj bi v prvem obdobju od 1918 do 1927 v umetnosti prevladovali ekspresionizem ter redki poskusi futurizma, kubizma in konstruktivizma. Med letoma 1927 in 1936 naj bi šlo za obdobje nove stvarnosti, vsebinsko pa naj bi se umetniki veliko osredotočali na socialnokritično problematiko. Od leta 1936 do 1941 naj bi šlo za obdobje novega barvnega realizma in nadrealizma.[283] Posredno so se v svojih besedilih z likovno kritiko obravnavanega obdobja intenzivneje ukvarjali še nekateri drugi umetnostni zgodovinarji, zlasti Tomaž Brejc, Iztok Durjava, Igor Kranjc in Asta Vrečko.[284]

V pričujoči analizi pisanja o razstavah v Jakopičevem paviljonu je ločnico manj smiselno postavljati glede na prevladujoče slogovne usmeritve in bolj glede na kritiško opredelitev do njih. V tem pogledu bomo pisanje razdelili na tri obdobja. Prvo, ki traja od 1919 do 1929, ko je bila kritiška javnost še sorazmerno odprta do tujih vplivov, predvsem do ekspresionizma. V drugem, med 1930 in 1941, se je s postopnim vzponom nacifašističnih nazorov in strank po Evropi, z zaostrovanjem razmer v Kraljevini Jugoslaviji ter v luči gospodarske krize tudi v slovenskem prostoru stopnjevalo

[283] ČOPIČ 1967; Krečič se je pri tem navezoval predvsem na slikarstvo (KREČIČ 1976, p. 207). Barvni realizem se je uveljavil v slovenskem slikarstvu v tridesetih letih, predvsem s slikarji, izšolanimi na zagrebški likovni akademiji, in v veliki meri pod vplivom sočasnega hrvaškega slikarstva. Več o tem glej: PRELOG 2019 in VREČKO b 2021.

[284] BREJC 1991, pp. 39–161; BREJC a 2006, pp. 242–325; DURJAVA 1999, pp. 78–84; KRANJC b 2004; VREČKO 2015, pp. 95–99; VREČKO 2017, pp. 459–463; VREČKO 2022, pp. 42–49.

nezaupanje do raznih »izmov« in naklonjenost samo »pravi slovenski« umetnosti. V zadnjem obdobju, med drugo svetovno vojno, so bili objavljeni večinoma le dokaj vsebinsko prazni, kratki, praviloma anonimni zapisi in najave promocijske narave, zato bo analiza tega obdobja krajša.

Ključne problematike, ki se pojavljajo v celotnem obravnavanem obdobju in se na različne načine kažejo tudi v takratni likovni kritiki, so vprašanje nacionalnega izraza (tako slovenskega kot tudi jugoslovanskega), ambivalenten odnos do vplivov iz tujine, kritika razstavnega programa Jakopičevega paviljona v povezavi z razstavljanjem amaterskih umetnikov ter vprašanje povezovanja umetnosti in umetnostnega trga.

Rdeča nit sporom, ki so v tem obdobju vzniknili ob razstavah, je bila najpogosteje tematika nacionalne identitete v umetnosti. Pisci so v nekaterih delih prepoznali uveljavitev slovenskega nacionalnega izraza in so se do njih praviloma pozitivno opredelili, največkrat pa tega izraza niso našli in so jim bili zato nenaklonjeni. Tovrstno prevpraševanje nacionalne identitete se je že v obdobju pred prvo svetovno vojno pojavljalo v različnih oblikah in političnih kontekstih po Evropi, kar se je po razpadu prejšnjih državnih tvorb in vzponu držav naslednic še stopnjevalo. Tudi vzpostavljanje slovenske kulturne, sploh pa likovne identitete je med vojnama pogosto potekalo v kontradiktornih, danes težko razumljivih procesih. Slovenska kulturna politika in jugoslovanska integralistična kulturna politika sta vse izraziteje stali na nasprotnih bregovih, pri čemer je bilo zavzemanje za eno ali drugo najpogosteje dojemano kot izključujoče.[285] Vse skupaj je oteževala še težko združljiva želja po izrazni samobitnosti, ki jo je del piscev praviloma zaznaval samo v realističnem in idealiziranem upodabljanju, ter hkratni modernosti in vpetosti v sočasne evropske umetnostne tokove, česar pa prav idealizirani, domačijski realizem ni mogel zagotoviti.[286] Tuje modernistične vplive so pri nas namreč pogosto razumeli kot dobeseden odmik od potreb in specifik lokalnega okolja do te mere, da so številni umetniki ob vrnitvi s študija ali bivanja v tujini svojo umetnost v tem pogledu vidno omilili. Predvsem v tridesetih letih lahko opazujemo izrazit porast razmišljanj o nacionalnem izrazu, ki naj bi imel svoje lastne vsebinske in formalne karakteristike. Petar Prelog je na podlagi analize hrvaškega slikarstva kot njegove najbolj razširjene značilnosti oz. metode za doseganje nacionalnega izraza izpostavil upodabljanje določenih ikonografskih motivov, povezanih z elementi narodne kulturne dediščine, dogodkov, ki prikazujejo ključne nacionalne zgodovinske trenutke ali poveličevanja krajine, ki naj bi bila specifična za posamezni nacionalni prostor.[287] Iz zapisov o razstavah v Jakopičevem paviljonu je razvidno, da so tudi pri nas nacionalni izraz na soroden način povezovali s podobnimi elementi, pri čemer se je njihovo razumevanje in vrednotenje le-teh pogosto razlikovalo od pisca do pisca.

[285] Med drugimi je tudi France Stele nastopil proti pretiranim poskusom enotenja jugoslovanske umetnosti; na primer že leta 1920 se je odzval na besedilo Branka Popovića, ki je nastalo ob razstavi *L'art moderne yugoslave* leta 1919 v Parizu: »Naša umetnost je namreč prav tako malo enotna kot ni enoten značaj jugoslovanskih plemen. […] Kdor pozna par jugoslovanskih razstav, posebno pa kdor pozna naše zgodovinske spomenike in našo ljudsko umetnost, se ne bo prepričal samo o različnosti formalnega značaja, ki je pač v glavnem slučajen produkt zgodovinskih razmer, ampak tudi o vsebinski različnosti […] Trdim torej, da bo jugoslovansko umetnost treba vzeti tako kot je, kot konglomerat treh značajev, proslediti razvoj vsakega posebej in poiskati velike skupne poteze, ki bi jih bilo pozneje sistematično gojiti, vendar bolj kot pedagoško sredstvo za utrditev jugoslovanske skupnosti in zavesti, kakor pa plodonosna zrna za bodočnost.« (Frst. /France Stele/, Popovič Branko. L'art moderne yougoslave, *Dom in svet*, XXXIII/3-4, 1920, p. 93; c. f. KREČIČ 1976, p. 217). Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

[286] »Prave slovenske« umetnosti tako niso nujno videli v tradicionalnosti v smislu vračanja k preteklim slogom, kar je razvidno iz zapisa ob razstavi Mihe Maleša in Staneta Cudermana leta 1927, ki ga je napisal Fran Šijanec: »V zgodovinski relaciji: da je vsako pogrevanje iluzionističnih aktov in pokrajin, starorealističnega žanra, klasičnoromantične alegorije in baročno – secesijonističnih svetih podob, če že ne življenjsko nevarno, vsaj brezpomembno.« (Ši. Fra. /Fran ŠIJANEC/, Kolektivna razstava Stane Cudermana in Mihe Maleša, *Domači prijatelj*, I/11, 30. 11. 1927, pp. 240–243.)

[287] PRELOG 2012, pp. 237–241; Več v: ANDERSON 2007.

Odzivi na razstave v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1929

Vprašanje pristno slovenskega izraza se je v likovni umetnosti pri nas pojavljalo že ob koncu 19. stoletja, vidnejše pa postalo s skupino t. i. slovenskih impresionistov.[288] Njihovo umetnost, še posebej Jakopičevo, je kritika ob *II. slovenski umetniški razstavi* leta 1902 sicer zavrnila kot tujo in neslovensko, vendar jo je Jakopič v nadaljnjih letih z usmerjenim pisanjem, razstavljanjem in aktivnim delovanjem na slovenskem umetniškem prizorišču uspešno uveljavil kot pristen nacionalen izraz.[289] Pri tem je bil ključen poudarek, da gre za avtentičen izraz, ki naj bi nastal brez posnemanja tujih vzorov. Jakopič je koncepte modernega in nacionalnega prepletel, tako da so se prilegali njemu in njegovim interesom, in se tako lahko uspešno predstavil kot hkrati moderen in pristno slovenski umetnik, pa tudi kot borec za slovensko umetnost. To pozicijo je pozneje še utrjeval z organizacijo razstav v svojem likovnem razstavišču, katerega gradnjo je dokončal leta 1909.[290]

Da se je Jakopičev koncept usidral in se kot eden vidnejših obdržal vse do druge svetovne vojne, lahko razberemo tudi iz zapisov o razstavah v Jakopičevem paviljonu v dvajsetih letih. V tem obdobju se je ob predstavnikih impresionizma in nekdanjih vesnanov namreč začel postopoma pojavljati ekspresionizem, ki se je po mnenju Petra Krečiča dokončno uveljavil na *XVII. umetnostni razstavi* leta 1920.[291] Takrat so kritiki izpostavili, da se dela na razstavi gibljejo med dvema poloma: »Oddaljevanje od prvega [impresionizma] in bližanje k drugemu [ekspresionizmu], to je smer, po kateri gre naša umetnost, kakor nam jo je pokazala ta razstava.«[292] Že v dvajsetih letih se je v kritiki tako začela pojavljati izrazitejša polarizacija na pristaše in nasprotnike ekspresionizma, pri čemer so z izrazom ekspresionizem sčasoma posplošeno začeli označevati vsakršne modernistične novosti.[293]

Primer razstave, ki je razdelila pisce, je bila *XIX. umetnostna razstava*, prirejena v Jakopičevem paviljonu leta 1921. Ob njej so se na stran ekspresionizma postavili Vojeslav Mole, France Stele in Stanko Vurnik, medtem ko sta slikarja starejše generacije Ivan Vavpotič in Matej Sternen predstavljala njihov protipol.[294] Predvsem France Stele se je že ob prvih razstavah zavzel za ekspresionizem v slovenski umetnosti, ga poglobljeno analiziral in hkrati poskušal približati občinstvu. Po vseh kritikah na njegovo podporo ekspresionizmu je ob razstavi *Slovenska umetnost (božična razstava)* v Jakopičevem paviljonu leta 1921, ki ni prinašala novitet, cinično zapisal: »Ljubljana se je oddahnila, češ, po tolikih razburjenjih zadnjih razstav vendar zopet umetnost, ki jo razumem, ki me ne sili k razmišljanju, ki me ne ogorča z novim, ki je že po vsem kulturnem svetu premagano.«[295]

[288] V literaturi se s tem vprašanjem povezuje tudi umetniško skupino Vesna. Pri tem je treba opozoriti, da je sprva slovensko-hrvaško, nato pa le slovensko društvo študentov upodabljajočih umetnosti na Dunaju delovalo le med letoma 1903 in 1906 ter da se v literaturi največkrat premalo poudarja vsesplošna povezanost Vesne z dunajsko secesijsko umetnostjo, za razliko od stalnega izpostavljanja njenih ciljev in delovanja na področju narodne umetnosti. Več v: ŽEROVC 1999.

[289] Beti Žerovc pri tem opozarja na problematiko povezovanja omenjene skupine z izrazom impresionizem, saj ni v skladu s sodobnim pojmovanjem tega termina. Na prelomu iz 19. v 20. stoletje se je izraz namreč uporabljal za vsako svobodnejše slikanje, ki je bilo v nasprotju z uveljavljenim akademskim realizmom. Zaradi sodobne rabe se ta izraz danes lahko avtomatično povezuje s francoskim impresionizmom, s katerim naše gibanje nima dejanske povezave, saj sta bila za umetnike ključna referenčna okvirja takratno avstrijsko in nemško slikarstvo. Za oznako omenjene skupine tako predlaga slogovno bolj nedoločen izraz »likovna moderna« (ŽEROVC 2012, s. p.).

[290] ŽEROVC 2002, pp. 207–208.

[291] KREČIČ 1976, p. 217.

[292] K/arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Ljubljani, Maj-junij 1920, *Ljubljanski zvon*, XL/6, 1920, pp. 382–383.

[293] Omenjena situacija okoli oznake »ekspresionizem« v obdobju med obema svetovnima vojnama tako nekoliko spominja na čas preloma stoletja, ko se je v slovenskem prostoru in tudi drugje za vsakršni modernejši slikarski izraz uveljavila označba »impresionizem«. Glej op. št. 289.

[294] Več v: VALANT 2015. Del kritike je ekspresionizem, predvsem zaradi usmerjenosti v človekov duhovni svet in izbora motivov, pa tudi zaradi eksplicitnih povezav umetnikov s Cerkvijo, povezovalo s katoliškim gibanjem. Več v: KOMELJ 1979.

[295] FRST. /France Stele/, Božična razstava l. 1921. v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXV/2, 1922, pp. 95–96.

Medtem ko so kritiki ekspresionizem vsaj v začetni fazi uspeli dokaj uspešno ovrednotiti, se v druge umetniške slogovne usmeritve niso pretirano poglabljali. Ker so jih poznali le bežno in jih morda niti niso povsem razumeli, so nanje lepili različna pogosto neustrezna poimenovanja.[296] O tovrstnih težavah pričata didaktična razstava Avgusta Černigoja leta 1925, s katero je želel umetnik slovensko kulturno javnost v tem pogledu opolnomočiti, in nerazumevanje njegovega poskusa. Umetnik je dela razvrstil po »razvojnih etapah«,[297] kar so pojasnili v zapisu v *Slovencu*: »Slike bodo urejene tako, da bodo obiskovalci lahko natančno spoznali bistvene razlike med temi strujami [impresionistično, ekspresionistično in kubistično]. Namen razstave ne bo, da se slikar g. Černigoj sam proslavi, marveč, da se obiskovalci zamislijo v sodobne umetnostne probleme ter da bo stik med umetnikom in občinstvom organičen.«[298] Kritika razstave ni dobro sprejela. Karel Dobida je na primer zapisal: »Globljih gibal in duševnih vzrokov, ki so ga s svojo nujnostjo primorala, da si je poiskal novih in sicer ravno takih izraznih načinov, pa razstavljena dela niso mogla razkriti. Ta nedostanek je Černigoj (morda nezavestno) tudi sam občutil in ga skušal omiliti s celim aparatom citatov, gesel in vse obširne pisane teorije modernih umetnostnih struj.«[299]

Sredi dvajsetih let se je v slovenski likovni umetnosti začela uveljavljati nova stvarnost, katere glavni predstavniki so bili France in Tone Kralj, Nande in Drago Vidmar, Franjo Stiplovšek in drugi. Šele ta premik k večjemu realizmu je požel večje, manj polarizirano odobravanje ter bil tudi razumljen kot korak k večji samobitnosti slovenske umetnosti, razumljivosti in približevanju realnemu življenju.[300] Na *V. umetnostni razstavi Kluba mladih* leta 1924 je na primer anonimni pisec pohvalil prav dejstvo, da se umetniki »ne zgledujejo več po tujih umetnikih v tolikšni meri, kot so se, ampak so temeljiteje pričeli z iskanjem svojih lastnih slogovnih izrazov«.[301]

Leta 1924 je upravljanje paviljona prevzelo Društvo Narodna galerija in ga proti plačilu začelo oddajati širšemu krogu zainteresiranih.[302] S tem so se v njegovem programu začele pogosteje pojavljati razstave amaterskih umetnikov oziroma »diletantov«, ki so povzročile veliko razburjenja v strokovnih vodah. France Stele je to problematiko izpostavil na primeru razstave očeta in sina Srečka Magoliča st. in Srečka Magoliča ml. leta 1926. Poudaril je problem razkoraka med strokovno kritiko in »žurnalistično propagando« ter obtožil časopisje, da je to razstavo neupravičeno propagiralo, saj je bila, po njegovem mnenju, izraz »diletantskega ustvarjanja« in je imela »pomen zabave v omenjenem družinskem krogu«, umetnika pa je označil za »slovensko umetniško življenje nepomembna«.[303] V *Jutru* pa je po drugi strani neznani avtor dela opisal kot »domovinska« in Društvo Narodna galerija pozival k odkupom.[304] Ob razstavi slikarjev Valentina Hodnika, Janeza Cvetka in kiparja Petra Lobode leta 1929 je Ante Gaber sicer izpostavil diletantizem Janeza Cvetka, ki je bil po poklicu drvar, vendar zapisal, da je slednji s svojimi deli odpiral pogled v dušo slovenskih planin, saj ni imel »pokvarjenih oči v šolah in galerijah«.[305] Ker so bile takšne razstave v razstavnem programu

[296] KREČIČ 1976, p. 210.

[297] Razstava Černigojevih risb, slik in grafik, *Jutro*, VI/153, 4. 7. 1925, p. 3.

[298] Razstava A. Černigoj, *Slovenec*, LIII/147, 4. 7. 1925, p. 6.

[299] Karel DOBIDA, Impresionizem, ekspresionizem, kubizem, *Kritika*, 6, 1925, pp. 89–90.

[300] O tem je pisal tudi Iztok Durjava; med drugim naj bi se tudi zagovorniki ekspresionizma do njega ohladili in ga pogosto videli predvsem kot odraz »duševnih blodenj in nekega prenosa iz tujine«. (DURJAVA 1986, pp. 63–64.)

[301] M. K., V. umetnostna razstava kluba »Mladih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVII/66, 19. 3. 1924, p. 3.

[302] Glej tudi poglavje *Organizacijski in finančni vidiki*, pp. 30–41.

[303] France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in svet*, XL/4, 1927, pp. 156–158.

[304] Slikani sprehodi, *Jutro*, VII/203, 4. 9. 1926, p. 5.

[305] A. G. /Ante Gaber/, Planinske slike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/133, 9. 6. 1929, p. 3. V tem obdobju je bila umetnost amaterskih umetnikov pogosto predmet razstavljanja, pisanja in razmišljanja tudi drugje, tudi v hrvaškem prostoru. Več v: PRELOG 2019, p. 98.

23
Hinko Smrekar, *Karikature štirih kritikov*, 1919.

paviljona še pogostejše v tridesetih letih, so postajali vse bolj napeti tudi kritiški spori o kakovosti razstavljenih del in smiselnosti takšnih prireditev.

Kritiki pa niso bili naperjeni le proti diletantstvu, ampak na splošno proti nedefiniranemu programu v paviljonu ter preveliki prodajni usmerjenosti razstav.[306] Leta 1926 je ljubljanski odsek Jugoslovanskega združenja likovnih umetnikov v Jakopičevem paviljonu priredil *Božično razstavo*, ki je imela izrazito prodajni značaj in je zato spet vzbudila nasprotujoča si mnenja piscev. Karel Dobida je ostro kritiziral sam koncept razstave: »Kajti razstava, ki noče biti zgolj kupčijska prireditev, mora biti pač nekaj več, nego samo izbor poljubnih slik in kipov, ki se postavijo javnosti na ogled in v nakup. Biti mora predvsem smotrna in dosledno izvedena revija umetnostnega ustvarjanja, ki obiskovalcu pregledno pokaže pravo stanje sodobne umetnosti, čeprav morda v subjektivni luči. Kajti razstava sama pod nezavestnim vplivom prireditelja mora nujno postati že kritika umetnostnega udejstvovanja. Prvi pogoj je seveda stroga, nepristranska in javnosti odgovorna jury, ki ji je edino merilo kakovost. Taka razstava bi bila res kulturno pomemben in plodonosen dogodek, ki bi v našem javnem življenju mogel kaj pomeniti, kar o dosedanjih večinoma ni mogoče trditi.«[307]

Odzivi na razstave v Jakopičevem paviljonu med letoma 1930 in 1941

V tridesetih letih so se problematike, ki smo jih zaznavali že v dvajsetih letih, kot so bile iskanje nacionalnega izraza, nasprotovanje ekspresionizmu in drugim modernističnim tendencam ter zbeganost pri vrednotenju amaterskih umetnikov, še poglobile in ostale v središču vse do druge svetovne vojne. Po prejšnjem obravnavanem obdobju, ki sta ga na našem likovnem področju v veliki meri zaznamovala ekspresionizem in nova stvarnost, lahko v letih med 1930 in 1941 spremljamo premik k zmernejšemu realizmu in okrepitev ideje iskanja nacionalnega v umetnosti. Ta preobrat je značilen tako za slovensko kot tudi na splošno za evropsko umetnost tega časa. Razmerje med umetnostjo in nacionalnimi identitetami se je intenzivno vzpostavljalo z iskanjem najpomembnejših karakteristik posameznih narodov, ki so bile vezane na tradicijo in nacionalne umetniške izraze, hkrati pa z iskanjem avtentičnih in specifičnih formalnih elementov, ki bi umetnost določenega naroda ločevali od drugih nacionalnih umetnosti.[308]

Znotraj tokov jugoslovanske umetnosti je imelo to iskanje lastnega izraza različne pojavnosti in ideološke predznake.[309] Čeprav se je po uvedbi diktature 1929 Kraljevina Jugoslavija še bolj intenzivno trudila, da bi ustvarila skupno jugoslovansko kulturo, so bili posamezni narodi znotraj nje vse bolj vezani na lastno nacionalno zavest.[310] Ne glede na to, da je v prvi polovici tridesetih let v jugoslovanskih medijih veljala tudi stroga prepoved vsakega pisanja in kakršnega koli izražanja, ki bi omajalo jugoslovansko

306 F./rance/ MESESNEL, Razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, III/289, 24. 12. 1926, p. 4; France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105. Na tem mestu velja omeniti še »neumetnostne« kritike paviljona, v katerih so se pisci pogosto obregnili ob stanje paviljona in poudarjali nujnost njegove obnove ali celo izgradnje novega razstavišča (Josip SUCHY, Križem Ljubljane, *Proletarec*, XXI/959, 28. 1. 1926, p. 5). Ideje po novem in večjem razstavišču so bile glasno izrečene že leta 1927, ko je bilo v *Domu in svetu* zapisano, da je »sedanji Jakopičev paviljon [...] itak samo provizorij« (Ivan VURNIK, Vurnikova šola za arhitekturo, *Dom in svet*, XL/1, 1. 1. 1927, p. 30).

307 K. D. /Karel Dobida/, Prirejanje umetnostnih razstav, *Kritika*, 2, 1925, p. 30.

308 VREČKO 2022, p. 51.

309 VREČKO 2019, p. 152.

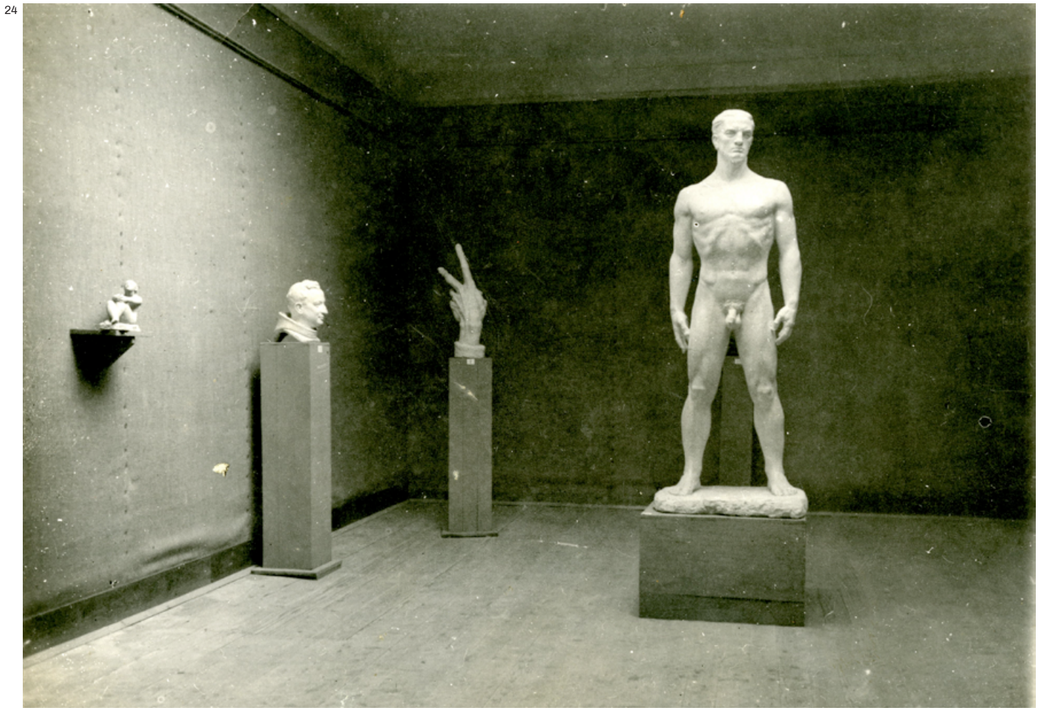
310 DOLENC 2010, pp. 103–108. Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

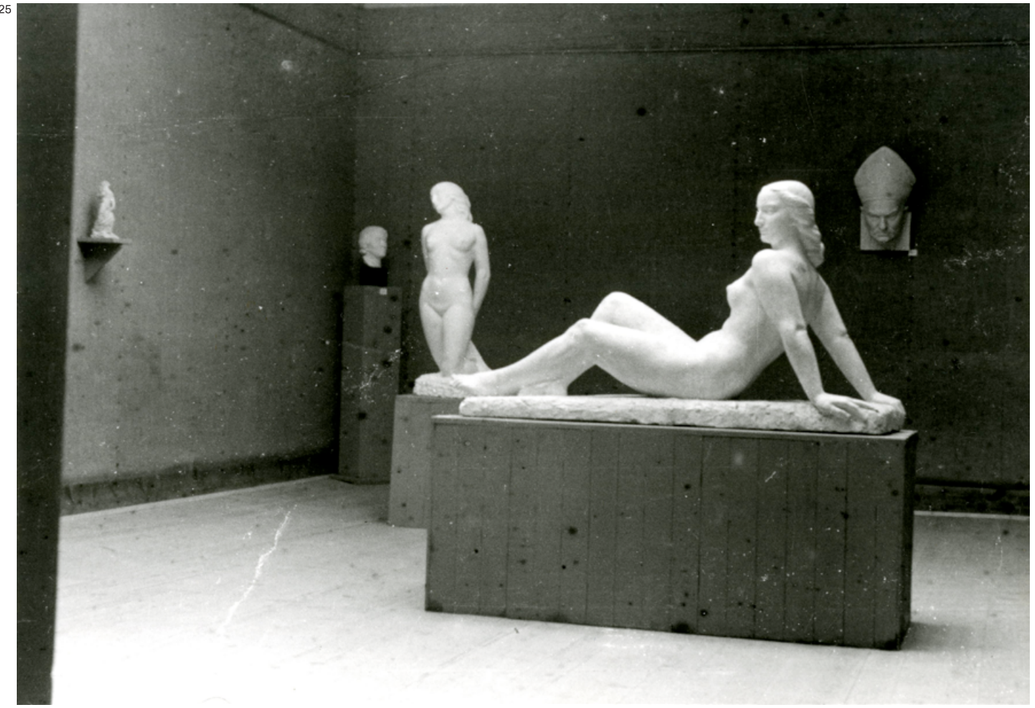
državno in nacionalno zavest,[311] je bilo ob velikem porastu časopisja in posledično tudi likovne kritike pri nas vse več pisanja v duhu slovenskega nacionalizma, prav tako pa tudi nasploh nestrokovnih, posplošenih sodb. Stanje v likovni kritiki je leta 1933 povzel Mesesnel ob velesejemski razstavi *Žena v slovenski umetnosti*. Naslovil je predvsem dejstvo, da se je vedno manj pisalo o dejanskem ustvarjanju in strokovno presojalo umetnost: »To se pa dandanes pri nas ne more nadomestiti ne z modernimi kozerijami o kulturi ne s kampanilskim slovenstvom, še najmanj pa z oholostjo in z avtoritativnim nerazumevanjem.«[312]

K zaostrenim razmeram na področju kritike je pripomogla tudi svetovna gospodarska kriza na začetku tridesetih let, ki je izrazito poslabšala gmotni položaj umetnikov. V zapisih o likovni umetnosti so bile zato pogosto izpostavljene preživetvene težave umetnikov ter pozivi k nakupom in naročanju umetniških del.[313] Peter Krečič trdi, da je med drugim zato v tem obdobju opazen upad kakovosti umetniških del, pa tudi ravni umetnostne kritike, ki naj bi na trenutke postala povsem nerazsodna in nestrokovna pri ocenjevanju določenih umetniških pojavov.[314] Umetnost se je pogosteje vrednotilo tudi glede na vključevanje socialnih problematik. Pri tem je Krečič pozitivno izpostavil vlogo Franceta Mesenela, saj je ta v svojem pisanju izoblikoval kriterij za branje »angažiranosti umetniških stvaritev v odnosu do *resničnega sveta* in *resničnih njegovih tegob*«.[315]

Likovna kritika je tako odsevala družbene, politične in ideološke probleme celotnega obdobja. Nasprotovanje sodobnim slogom in socialnim tematikam je med letoma 1933 in 1936 pri nekaterih piscih postalo tudi vse očitneje povezano z nacionalističnimi konotacijami in dikcijo v kritiki, ki je postajala še ostrejša in žaljivo naperjena proti raznim »izmom« – izraz ekspresionizem je vedno pogosteje posplošeno in praviloma pejorativno označeval vsakršne modernistične novosti –, pri čemer so se približevali nazorom, ki jih je spodbujala sočasna nacistična kulturna politika v Nemčiji. V tem kontekstu lahko razumemo besede Anteja Gabra, ki je ob razstavi Franceta Kralja leta 1935 v časopisu *Glas naroda* zapisal, da bi se umetnik moral vračati k realističnemu kiparstvu.[316] Božidar Borko pa je ob dogajanju v Nemčiji zapisal: »Kipi in slike, ki nam jih kaže Schreckenskammer der Kunst,[317] so onkraj najširših estetskih zakonov in zato tudi izven avtonomnega področja sleherne umetnosti. Ne sme nas presenetiti če se ti izrodki izrojenega obdobja izločajo iz javnih zbirk.«[318] Verjetno ni čudno, da je bila na področju kiparstva ena bolje kritiško sprejetih razstava Borisa Kalina leta 1938, na kateri je razstavil monumentalne heroizirane figure, podobne delom takrat znanih nemških kiparjev (npr. Arno Breker, Josef Thorak). Med drugim je pozornost piscev vzbudil mišičasti *Splavar*, ki je bil postavljen pred paviljon in posebej osvetljen.[319]

311 KRANJC a 2004, p. 6.
312 France MESESNEL, Zrcalo likovne kritike, *Sodobnost*, I/3, 1933, pp. 126–128.
313 VREČKO 2019, p. 152.
314 KREČIČ 1976, pp. 242–243.
315 Ibid, p. 243.
316 Ante GABER, Razstava Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/185, 3. 11. 1935, p. 7.
317 Že kmalu po nacističnem prevzemu oblasti leta 1933 se je v Nemčiji izoblikovala praksa postavljanja t. i. sob umetniških grozot (*Schreckenskammer der Kunst*). To so bile razstave, na katerih so muzeji po različnih nemških mestih iz svojih zbirk izdvojili modernistična dela in jih kot »izrojena« ločeno predstavili javnosti. Te predstavitve so med letoma 1933 in 1937 celo potovale po različnih nemških mestih. Z letom 1937 je nato nastala znamenita razstava t. i. degenerirane umetnosti (*Entartete Kunst*). Več o tem v: ZUSCHLAG 2012.
318 Božidar BORKO, Izprijena umetnost (poročilo o razstavi izprijene umetnosti v Dresdenu), *Jutro*, XVI/216, 18. 9. 1935, p. 7; Na podobne zapise lahko naletimo tudi ob razstavah v Jakopičevem paviljonu. Glej: Ante GABER, Razstava Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/185, 3. 11. 1935, p. 7; Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava bratov Vidmarjev v Ljubljani, *Jutro*, XVII/138, 17. 6. 1936, p. 7; R. L. /Rajko Ložar/, Razstava bratov Vidmarjev, *Slovenec*, LXIV/124a, 31. 5. 1936, p. 8.
319 Uspeh Borisa Kalina, *Slovenski narod,* LXXI/214, 24. 9. 1938, p. 2.

24

25

24–25
Pogled na razstavo *Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela*, 1938.

Kip Franceta Kralja na Muzejskem trgu

V muzejskem parku v Ljubljani, v hladnem brezovem gaju smo dobili nov spomenik. Preko noči je zrasel iz tal, kakor goba po obilnem dežju. Čeprav takih prilik ne izpustimo radi, da bi šle mimo nas brez parad, so ta spomenik odkrili tiho in skromno, zaprav na skrivaj. Niti besedice ni bilo zapisane, da nekdo pripravlja olepšanje Ljubljane z javnim monumentom.

povojih in snop žita. Plastika je v oblikah tako nakazna, da človeka odbija. Ni, da bi resno razčlenjal njene umetniške pomanjkljivosti, ko se zdi skoro nemogoče, da je delo izpod rok poklicnega kiparja.

Delu pa ni iskati vzroka morda v kakem nagnjenju po iznakaženju človeških oblik. Pač pa je ta kip naravna posledica propagiranja poduhovljene umetnosti, kakor jo

»Simbol slovenske žene«

Kar čez noč je bil spomenik tu, stoji na javnem prostoru, ne zasluži pa, da ga nosi slovenska zemlja. Prostor zanj je dala občina, ki ne more biti brezbrižna, kako so okrašeni javni prostori. Nikogar ne briga, kako si posameznik zadošča svojim duševnim potrebam, tudi ne bi imel ugovora, če si odrasli ljudje ogledujejo kot kuriozum take sorte monumenta artis, pač pa hodijo tod mimo otroci in dekleta ljudske šole na Mladiki in dijakinje obeh gimnazij na liceju, ki se ob spomeniku zgražajo in kvarijo estetski okus. Ko ne bi imeli nobenega drugega ugovora, bi moral že ta zadoščati, da spomenik pri priči odstranijo.

Kip naj bi predstavljal simbol slovenske žene: kmetico, ki objema z desnico govejo glavo, z levico pa drži otroka v

že mnogo let sem pridigajo nekateri kritiki in umetnostni zgodovinarji, pri katerih je našlo take sorte delo vsikdar poveličevanje in odlično pohvalo.

Brez ozira na plastiko samo je spomenik tudi v arhitektonskem pogledu nemogoč. Podstavek iz podpečana bi bil primeren in uporaben za kako drugo plastiko, za to cementno skupino, ki jo bo k sreči v par letih uničil čas, pa ga je res škoda. Tudi ! tako nizek, da je zvrha videti grde lise od malte in vse lesene zagozde, s katerimi so skupino podprli.

Rad bi vedel, koliko časa nas bodo pod krinko umetnosti s takimi nestvori vlekli za nos. Kdaj bomo poklicali na zagovor zaščitnike in propagatorje take »poduhovljene« umetnosti. Skrajni čas je, da obračunamo s tako »umetnostjo«. **Č. Š.**

26
Jutro, XX/144, 24. 6. 1939, p. 7.

Zaradi vsesplošne naperjenosti proti modernistični umetnosti in vplivom iz tujine so umetniki svoje razstave velikokrat kar sami napovedovali kot nemodernistične. Že leta 1928 je Slavko Tomerlin javnost nagovarjal, naj se ne ustraši, saj ni razstavil nobenega modernističnega dela.[320] Ob njegovi razstavi leta 1936 pa je kritik v *Jutru* s toplino zapisal: »Nikdar ni skušal na naša tla presajati modernih umetnostnih smeri iz tujine.«[321] Tudi brata Vidmar sta ob razstavi leta 1936 v uvodnem besedilu poskusila izraziti bistvo svojih novih del v odmiku od ekspresionizma: »Ekspresionizem se je uničil z lastno onemoglostjo, ker ni bil resničen, ne po obliki ne po vsebini. Ekspresionizem je bežal pred resnico in je iznakazil človeka in zemljo.«[322] Kljub temu pa kritikov s svojimi deli nista povsem prepričala – Rajko Ložar jima je sicer čestital za odrekanje modernizmu, a vseeno zapisal, da sta s svojimi živimi barvami in nekaterimi nedokončanimi figurami po njegovem še vedno »globoko v ekspresijonizmu lirične in poetične vrste«.[323] Kritikom takrat najverjetneje ni ustrezala tudi vsebinska usmeritev bratov Vidmar,samo dve leti kasneje pa so ob njuni pregledni razstavi že izpostavili, da naj bi bila njuna nova usmeritev vidna tako v tehniki kot tudi v vsebini, saj sta se po njihovem mnenju obrnila od proletarske delavske tematike h kmečki motiviki.[324] Označili so ju za »najizrazitejša predstavnika modernega ruralizma«, pri čemer je Milan Zadnek izpostavil, da so »njuna dela mnogo širša in globlja, kot dela večine njunih tovarišev« in da se večina mlajših umetnikov, za razliko od njiju, ne zanima več za socialne, gospodarske, politične, svetovnonazorske in druge probleme ter da jim je pomembna samo lepota.[325]

Upor proti ekspresionizmu oz. temu, kar so razumeli pod to oznako, je bil tako med drugim povezan z veliko željo likovnih razstavljavcev in kritikov, da bi definirali, kaj pomeni slovenska narodna umetnost ter kako se razlikuje od umetnosti preostalih jugoslovanskih in evropskih narodov. Kritiške objave se zato zdijo še posebej pozitivne, ko so v delih prepoznali nekakšno »slovenskost«, ki pa jo je vsak razumel na svoj način. Hkrati lahko spremljamo tudi razkorak med kritiško interpretacijo formalnih in vsebinskih značilnosti. Zanimiv primer tega neskladja lahko zasledimo ob razstavi Toneta Kralja leta 1934. Predstavil je vsebinsko neizpodbitno domače motive (npr. prizori iz Visoške kronike, Kralj Matjaž, Matija Gubec), formalno pa kritikom še vedno ni ustrezal.[326] Slednji so »slovenskost« pogosto našli v motivu krajine, če je bil le-ta posredovan v realistični maniri, kar med drugim lahko povežemo s pozitivno recepcijo razstav Matije Jame, Božidarja Jakca, Srečka Magoliča in Eda Deržaja.[327] Da je bila krajina najbolje sprejet motiv tega obdobja, priča tudi razstava Avgusta Černigoja, ki je v paviljonu leta 1937 razstavil krajine in tihožitja, ki so jih kritiki takrat prepoznali kot »neorealistična dela s klasičnimi vplivi«.[328] Čoro Škodlar je Černigojevo novo usmeritev pohvalil, njegovo preteklo ustvarjanje pa označil kot »revolucionarnost za vsako ceno«. Zapisal je, da dobra dela pričajo, da »slikar ni prirasel na svoje stare nazore, temveč se je z zdravim razumom otresel poti, po kateri je zašel v zagato«.[329]

[320] G. Slavko Tomerlin [...], *Slovenec*, LVI/8, 11. 1. 1928, p. 7.
[321] Na razstavi Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/14, 18. 1. 1936, p. 5.
[322] *Katalog umetniške razstave. Drago Vidmar, Nande Vidmar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 5.–14. 6. 1936), Ljubljana 1936.
[323] R. L. /Rajko Ložar/, Razstava bratov Vidmarjev, *Slovenec*, LXIV/131a, 10. 6. 1936, p. 5.
[324] F./ranc/ K. KOS, Kulturni pregled. Drago in Nande Vidmar, *Jutro,* XIX/214, 15. 9. 1938, p. 7; S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava bratov Vidmarjev v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVI/211a, 14. 9. 1938, p. 5; Karel DOBIDA, Brata Vidmarja, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 76–77.
[325] –nek /Milan Zadnek/, Ruralista brata Vidmarja, *Slovenski narod*, LXXI/205, 14. 9. 1938, p. 4.
[326] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Dve umetnostni razstavi v Ljubljani, *Jutro*, XV/134, 14. 6. 1934, pp. 3–4.
[327] Več o uveljavljanju motiva krajine pri nas lahko preberemo v: KUČAN 1998; ZGONIK 2002, pp. 136–147.
[328] R. L. /Rajko Ložar/, Razstava A. Černigoja, *Slovenec,* LXV/232a, 9. 10. 1937, p. 5.
[329] Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu se je začela, *Slovenski dom,* II/226, 5. 10. 1937, p. 2; Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/230a, 7. 10. 1937, p. 4.

Isti umetnik, ki je v sredini dvajsetih let naletel na izrazito neodobravanje kritike, je deset let pozneje po mnenju kritike napredoval: »Lepota mu je postala prvo.«[330]

V tridesetih letih se je pojavila tudi želja po upodabljanju historičnih motivov. O tem priča med drugim dejstvo, da je uprava Dravske banovine razpisala več natečajev in priredila tri razstave s prispelimi deli – leta 1939 *Razstavo osnutkov za zgodovinske slike v banski palači v Ljubljani* in *Razstavo slovenskih zgodovinskih podob* ter 1940 *Natečajna dela za razpis banske uprave za likovne umetnine*.[331] Samo pobudo in prvo razstavo so kritiki izjemno dobro sprejeli, zlasti so pozdravili možnost razvoja historičnega slikarstva pri nas in s tem povezanega spodbujanja narodne zavesti.[332] Rajko Ložar je med drugim poudaril tudi, da je razpis za monumentalna profana slikarska dela izredno pomemben, saj je prišel v času krize sodobne umetnosti na svetovni ravni in v teh časih izpostavljal njen narodnokulturni pomen.[333] Kljub temu pa že ob drugi razstavi naletimo na neodobravanje kritikov, predvsem zaradi po njihovem mnenju slabše kakovosti del, ki naj bi bila med drugim povezana z nizkimi nagradami, hkrati pa so postali skeptični, da je to res pravi način za spodbujanje historičnega slikarstva pri nas.[334]

Dejstvo, da je več kritikov dajalo prednost preprostejšim krajinskim motivom, je v kombinaciji z neprofiliranim razstavnim programom paviljona tudi v tridesetih letih vodilo v kritiška nestrinjanja o kakovosti razstavljenih del. Stele in Dobida sta pogosto nasprotovala pozitivnim kritikam amaterskih umetnikov, Ložar in Škodlar pa sta jim bila po večini naklonjena. Do trenj je denimo prišlo ob razstavi hrvaškega slikarja Slavka Tomerlina leta 1936, saj je neznani pisec prav ob tej priložnosti izpostavil neprofesionalnost Jakopičevega paviljona, ki svoje prostore nekritično oddaja tudi manj kakovostnim umetnikom. Tomerlin je v *Jutru* na to objavil svoj odgovor, v katerem je kritiziral slovensko »skupino modernistov«, ki naj bi si prilaščali monopol nad umetnostjo.[335] Ob razstavi Srečka Magoliča je bil France Stele do nadpovprečno pozitivnih kritik neodobravajoč, saj naj bi Magoliča nekateri primerjali z Matijo Jamo. Stele je to označil za naivno: »Pri Jami je uspela iluzija (dozdevnost) resničnosti polna krvi in temperamenta, pri Magoliču pa samo bleda, brezkrvna, netemperamentna podoba sveta, ki je komaj rahla, prav na površini pojava snujoča forma dozdevnosti.«[336] Do Magoliča je bil v *Jutru* kritičen celo Čoro Škodlar, ki je bil amaterskim umetnikom sicer večinoma naklonjen: »Njegova pot je pot poštenega diletanta, ki za svoje amaterstvo, za ljubiteljstvo slika krajine. Daleč, daleč od tega pa so pota starih mojstrov.«[337]

V drugi polovici tridesetih let se je v slovenski umetnosti vse bolj uveljavljala mlajša generacija umetnikov, ki so večinoma prihajali z zagrebške akademije in delovali pod imenom Klub neodvisnih ter se želeli predstavljati kot nova slovenska umetnost.[338] Ob njihovi razstavi leta 1937 je Kregar v zapisu v *Slovencu* predstavil usmeritev novega kluba, pri čemer je poudaril,

[330] Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu se je začela, *Slovenski dom,* II/226, 5. 10. 1937, p. 2.
[331] Leta 1940 so v Jakopičevem paviljonu priredili tudi razstavo dokončanih zgodovinskih slik za bansko palačo zmagovalca natečaja Gojmirja Antona Kosa. Več o natečajih in odkupih Dravske banovine v: MOHOR 2019, pp. 18–36.
[332] S./tane/ MIKUŽ, Razstava osnutkov za zgodovinske slike v banski palači, *Slovenec*, LXVII/63a, 16. 3. 1939, p. 8; S./tane/ MIKUŽ, Natečaj za zgodovinske slike na banovini, *Dom in svet*, LI/3, 1939, pp. 172–173; Karel DOBIDA, Razstava osnutkov za zgodovinske slike, *Ljubljanski zvon*, LIX/3-4, 1939, pp. 170–173.
[333] R./ajko/ LOŽAR, Natečaj zgodovinskih slik za bansko palačo v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/42a, 19. 2. 1939, p. 9.
[334] Karel DOBIDA, Razpis za dela z zgodovinskimi motivi, *Ljubljanski zvon*, LIX/5-6, 1939, pp. 289–290.
[335] -ga., Jakopičev paviljon ob prvi letošnji razstavi, *Slovenski dom*, I/14, 18. 1. 1936, p. 3; Slavko Tomerlin odgovarja, *Jutro*, XVII/17, 22. 1. 1936, p. 7.
[336] France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.
[337] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magoličeva jubilejna razstava, *Jutro*, XVI/112, 16. 5. 1935, p. 3.
[338] VREČKO 2022, p. 34. Glej tudi poglavji *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29, ter *Vrste in tipologija razstav*, pp. 42–53.

da sta za njih pomembna kakovost in svobodno ustvarjanje, hkrati pa si želijo približati sodobnim evropskim smerem v likovni umetnosti: »Ni sicer mogoče v umetnosti pri tem ali onem narodu naenkrat doseči višine kakršno najdemo pri narodih z veliko umetniško tradicijo, toda klub »Neodvisnih« ima vsaj težnjo približati se kar najbolj tej evropski višini ter tako ustvariti temelje, na katerih naj se dvigne mogočna stavba slovenske umetnosti.«[339] Neodvisni so ob svojih razstavah redno objavljali članke ter tako širši javnosti predstavljali svoja dela in poslanstvo. Pomembno zaslombo so imeli v časopisu *Jutro*, kjer tudi sicer naletimo na več objav in njim bolj naklonjene kritike.[340] Razstave neodvisnih v Jakopičevem paviljonu so nasploh sprva po večini dobro sprejeli in ob prvih dveh v letih 1936 in 1937 izpostavili velik potencial mladih umetnikov ter jih afirmativno poskušali opredeliti v luči evropskih tokov.[341] Tudi leta 1939 so ob svoji peti razstavi sicer prejeli dobre odzive, vendar so jim nekateri kritiki, predvsem Stane Mikuž, že očitali preveč vidne vplive francoske umetnosti.[342] Ta je bil do teh še bolj kritičen ob njihovi osmi razstavi leta 1940, ko jim je namenil oster zapis, v katerem je pisal o »zgrešenosti smeri prizadevanja enega dela mlade umetniške generacije, s čimer zanikava tako uspeh naše umetniške tradicije, kakor postavlja v nevarnosti napredek slovenske umetnosti«. Pri tem je bil kritičen tudi do pomanjkanja individualnega izraza v njihovi umetnosti ter svaril, da so neodvisni izgubili stik s slovensko umetnostjo in ji celo škodijo.[343] Primer razumevanja razstav Neodvisnih, pri katerih so pisci po eni strani njihov izraz prepoznali kot najboljšo možno pot za slovensko umetnost, po drugi strani pa so jim predvsem pri poznejših razstavah očitali preveliko navezanost na zahodne nazore, odraža splošno zbegano stanje likovne kritike v tem obdobju.[344] Ta razdvojenost se je zaostrovala in stopnjevala vse do začetka druge svetovne vojne.

Odzivi na razstave v Jakopičevem paviljonu med letoma 1941 in 1945

V obdobju druge svetovne vojne lahko spremljamo nenavadno veliko število medijskih objav ob razstavah, ki pa so pogosto vsebinsko prazne, manj pa je tudi polemik. Okupatorji so sicer vzdrževali tradicionalne meščanske časopise, kot so bili *Slovenec, Slovenski narod* in *Jutro,* vendar so jih programsko podredili smernicam svojega propagandnega urada. V medijskih odzivih so tako prevladovala poročila o razstavah in omembe pomembnih političnih osebnosti, ki so se udeležile razstav, npr. italijanski komisar

[339] Stane KREGAR, Klub »neodvisnih« umetnikov, *Slovenec*, LXV/211a, 15. 9. 1937, p. 6.
[340] K temu je pripomoglo tudi, da je bil sodelavec časopisa član Kluba neodvisnih Nikolaj Pirnat. Z objavami v reviji *Umetnost* jih je podpiral Miha Maleš, pogosto pa so objavljali tudi v revijah *Sodobnost* in *Prijatelj*, kjer so leta 1939 in 1940 predstavili skoraj vse umetnike Neodvisnih z daljšimi intervjuji (VREČKO 2022, p. 42).
[341] Stane MIKUŽ, Razstava Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov, *Slovenec,* LXV/221, 26. 9. 1937, p. 5; Fran ŠIJANEC, Razstava Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/218, 18. 9. 1937, p. 7; c. f. KREČIČ 1976, p. 265.
[342] –o. /Božidar Borko/, Zapiski in margine nove razstave, *Jutro,* XX/236, 10. 19. 1939, p. 7; Stane MIKUŽ, Peta umetnostna razstava »Neodvisnih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/236, 14. 10. 1939, p. 8.
[343] Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava neodvisnih, *Dom in svet*, LII/9, 1940, pp. 572–574. Pri tem je potrebno opozoriti, da naj bi bila Mikuževa nenaklonjenost Neodvisnim povezana z osebnimi spori med kritikom in umetniki (glej: Izjava »Kluba neodvisnih«, *Jutro,* XXI/271, 19. 11. 1940, p. 4).
[344] Na tem mestu moramo opozoriti tudi, da so kritiki v tem obdobju začeli opažati zaostalost slovenske umetnosti za preostalo jugoslovansko umetnostjo. Josip Tavčar je tako na primer ob pomladanski razstavi jugoslovanske umetnosti v paviljonu Cvijete Zuzorić v Beogradu leta 1936 zapisal: »V splošnem zapuste slovenska slikarska dela vtis provincializma, katerega pa ni mogoče smatrati za nekaj manj vrednega, ker pomeni pri nas doma mnogo več namreč poglobitev v domačo grudo in domačega človeka ... brez posebnih vplivov in vzorov. [...] V okolici forsiranega modernizma [Srbov in Hrvatov], ki črpa direktno iz vrela evropske umetnosti je jasno, da delujejo slovenska dela, kljub kvalitetam skromno [...].« (Josip TAVČAR, Umetniške prilike v nesodobni sodobnosti, *Slovenski narod*, LXIX/164, 21. 7. 1936, p. 4.) Stele naj bi za odpravljanje takšnih težav mladim umetnikom svetoval, naj gredo v tujino, Tavčar pa jim je za zgled svetoval Francijo, od koder so črpali tudi drugi jugoslovanski umetniki (KREČIČ 1976, p. 266).

Emilio Grazioli in kasneje domobranski general Leon Rupnik.[345] Raziskave časopisov Smilije Amon med vojno kažejo, da je v podporo italijanskim in nemškim okupatorjem najbolj vneto deloval *Slovenec.* Osrednji domobranski list je postal *Slovenski dom*, ki se je iz mnenjsko neopredeljenega časopisa spremenil v zagovornika fašizma in nacizma. Podoben obrat pa sta doživela tudi tradicionalno liberalna časnika *Slovenski narod* in *Jutro,* kljub temu da je bil slednji pri tem precej zadržan. Leta 1941 je v ilegali začel kontinuirano izhajati *Slovenski poročevalec*, ki je veljal za osrednjo propagandno glasilo narodnoosvobodilnega boja.[346] Pomemben časnik v tem obdobju je bilo prav tako nelegalno glasilo komunistične partije *Ljudska pravica,* ki je začelo kontinuirano izhajati leta 1943. Po osvoboditvi leta 1945 so se v *Slovenskem poročevalcu* in *Ljudski pravici* začeli pojavljali tudi zapisi o razstavah v paviljonu. Edini vidnejši likovni kritik v času druge svetovne vojne je bil Stane Mikuž, občasno pa je zapise o razstavah podal tudi Fran Šijanec. Mikuž je sprva pisal predvsem za *Slovenca*, ki so ga leta 1945 ukinili, od tega leta dalje pa lahko njegove zapise najdemo na straneh *Slovenskega poročevalca*.

Kljub spremenjenim okoliščinam in drugačnemu stanju likovne kritike pa so se v manjšem obsegu vseeno občasno še pojavile polemike o vplivih iz tujine in vprašanju pravega nacionalnega izraza. Velike medijske pozornosti je bila deležna prva umetniška razstava po italijanski okupaciji – skupinska razstava devetih slikarjev in petih kiparjev *Moderna slovenska umetnost: Arte moderna Slovena*. S to razstavo naj bi »naša umetnost dosegla višino, ki dosega raven katerega koli velikega naroda v svetovni družini«.[347] V otvoritvenem govoru ob razstavi naj bi Saša Šantel dejal, da so se umetniki »dokončno naslonili na italijanski umetnostni krog«, kar je Mikuž v zapisu v *Slovencu* demantiral in trdil, da »nad vso kolekcijo v glavnem plava duh francoskih vplivov«.[348] Temu je pritrdil tudi Ante Gaber, ki je zapisal, da je »popolnoma samorodna in samonikla slovenska umetnost […] pač zaenkrat še muzika bodočnosti«.[349] Na razstavi Maksima Sedeja in Zdenka Kalina je Mikuž problematiziral Sedejevo krajino, saj »[a]li bi ta krajina ne mogla biti prav tako tudi hrvatska ali francoska?«[350] O umetnosti Zdenka Kalina pa je napisal, da odlično ujame značaj in duh portretiranca, vendar mu je očital neinovativnost, na več mestih naj bi se čutilo škodljivi vpliv »tuje umetnostne okolice«.[351] Umetnike, ki so bili v tridesetih letih del skupine Neodvisnih, je tako Mikuž pohvalil le, če je opazil, da so se slogovno dovolj odmaknili od preteklih del in nakazali novo smer, ki se ni skladala z nekdanjim programom neodvisnih.[352] V luči teh zapisov je pisec krajšega članka v *Jutru* izrazil željo po objektivni umetniški kritiki, ki »ne piše slavospevov vedno le tistim, s katerimi stalno poseda privatno«.[353]

Stanje v likovni kritiki in prevpraševanje enakih problematik v odnosu do tuje umetnosti kot v letih poprej je med drugim vodilo tudi do različnih zapisov o vlogah likovnega kritika in umetnostne kritike nasploh. V poročilu z vodstva po razstavi *Z. Kalin, S. Kregar, Z. Mušič, N. Omersa, K. Putrih, M. Sedej* leta 1943 je Stane Kregar umetnostni kritiki očital, da je metoda

345 Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.
346 AMON 2008, pp. 22–23. Omeniti velja, da je levo usmerjeno časopisje v Kraljevini Jugoslaviji pogosto imelo zelo kratek rok izhajanja, oziroma so stvari izhajale v ilegali, saj je državna oblast preganjala levico in komunistično partijo. Leta 1938 sta na primer izšli le dve številki *Slovenskega poročevalca*, medtem ko je kontinuirano začel izhajati v ilegali šele med vojno.
347 Reprezentativna razstava slovenske umetnosti, *Slovenski dom*, VI/119, 26. 5. 1941, p. 3.
348 Stane MIKUŽ, Moderna slovenska umetnost, *Slovenec*, LXIX/136a, 11. 6. 1941, p. 5.
349 nt /Ante Gaber/, Razstava naše moderne umetnosti, I. Kiparji, *Jutro,* XXII/131, 5. 6. 1941, p. 4.
350 Stane MIKUŽ, Razstava M. Sedej-Z. Kalin, *Slovenec*, LXIX/259a, 5. 11. 1941, p. 5.
351 Ibid.
352 Stane MIKUŽ, Razstava Kregar-Omersa-Putrih, *Slovenec*, LXIX/285a, 5. 12. 1941, p. 5.
353 R., Akad. slikar Miklavž Omersa, *Jutro*, XXII/284, 4. 12. 1941, p. 5.

te kritike zastarela, da »ne gre vštric z razvojem umetnosti in da skuša aplicirati na sodobne umetnostne izraze načela impresionistične estetike«.[354] Pri tem je omenil Mikuževo kritiko, v kateri naj ne bi »napisal o tej razstavi domala nobene sodbe, s katero bi ne bila mogoča polemika«.[355] Razširjena ocena slovenske likovne kritike Staneta Kregarja je bila nato objavljena tudi v reviji *Umetnost*. V zapisu je izpostavil, da sta umetniška produkcija in kritika neločljivo povezani in ena brez druge ne moreta obstajati. Vendar pa je slovenski kritiki očital površnost (kritiki naj bi si za ogled razstave vzeli zgolj pol ure), nanašanje samo na impresionistične kriterije slikanja in neodzivnost kritikov nad kičem in diletantizmom, »ki danes raste kot gobe po dežju in ki so ga polna vsa izložbena okna in razstave«. Pri tem je poudaril, da ima likovni kritik »poleg kritike tudi dolžnost vzbuditi pri občinstvu smisel za umetnostno ustvarjanje, dvigati ga k pravemu pojmovanju umetnine, kakor tudi vzbujati ljubezen do umetnosti, iz česar bo izviralo hotenje po posesti umetnine domačega umetnika«. Kregar je v svojem zapisu izpostavil še: »Kdo bi po vsem tem dejal, da če je tako, potem pa kritike po vašem sploh ne sme biti. Temu odgovarja vsak, ki se je z ljubeznijo in z vso resnostjo posvetil umetnosti: Umetnik se pravične in poštene kritike ne boji. Pa tudi krivične in zlonamerne kritike ga ni strah. Ve sicer, da mu more taka kritika gmotno škodovati, ve in zaveda se, da je mogoče stresti in uničiti revno človeško telo, nikoli pa ne ustvarjalnega duha, ki, zavedajoč se danih mu darov, koraka neumorno naprej, ustvarjajoč to, kar mu narekujeta razum in srce.«[356]

Ključnim v članku predstavljenim temam, ki so jih med obema svetovnima vojnama razvijali kritiki razstav v Jakopičevem paviljonu – nacionalni izraz v umetnosti, ambivalenten odnos do modernizma in vplivov iz tujine ter njihovega uveljavljanja pri nas, razstavljanje amaterskih umetnikov ter povezovanja umetnosti in trga – lahko na koncu torej dodamo novo temo, analizo oz. kritiko likovne kritike same. Če je Kregar v zgoraj omenjenem besedilu zrelo predstavil napake in pomanjkljivosti slovenskega kritiškega pisanja, je Radivoj Rehar razmišljal, zakaj je temu tako in kaj bo treba spremeniti, če si želimo drugačne kritike. Gre za težave, ki niso vezane izključno na tisti specifični čas in jih lahko zaznavamo še danes: »Da smo Slovenci v kritiki (ne samo likovne umetnosti) na slabšem od drugih, je krivo predvsem to, da je kritika našim kritikom le periferno zanimanje njihovega siceršnjega dela, da je obseg njihovih spisov navadno že vnaprej omejen in da se ukvarjajo z njo pretežno mladi ljudje, ki jim manjka zrele ustaljenosti in iz nje izvirajoče avtoritete. Nimamo, nismo imeli in najbrže tudi zlepa ne bomo imeli strokovnjaka, kateremu bi postala kritika življenjski poklic, ki bi mu mogel posvetiti vse svoje sile.«[357]

354 Umetnik polemizira s kritikom, *Jutro*, XXIII/127, 8. 6. 1943, p. 3.
355 Ibid.
356 Stane KREGAR, Umetnostni kritiki pri nas, *Umetnost*, VII/10-12, 1942–1943, pp. 176–184.
357 Marij SKALAN /Radivoj Rehar/, Nekaj misli o umetnostni kritiki, *Umetnost*, VII/10-12, 1942–1943, p. 184.

JAKOPIČEV PAVILJON V JUGOSLOVANSKEM IN MEDNARODNEM KONTEKSTU MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Hana Čeferin

Med letoma 1919 in 1945 lahko v Jakopičevem paviljonu zasledimo številna sodelovanja tako z jugoslovanskimi kot mednarodnimi umetniki, društvi in organizacijami. Pregled razstav kaže, da so v tem obdobju v njem na kar 75 % razstav sodelovali izključno slovenski umetniki, medtem ko je bila preostala četrtina organizirana v sodelovanju z jugoslovanskimi in/ali tujimi avtorji.

Po Jakopičevem odhodu leta 1923 paviljona programsko ni več vodil en posameznik ali umetniško društvo. Njegovo upravljanje je prevzelo Društvo Narodna galerija, ki je deloma izvajalo svoj program, deloma pa ga je oddajalo v najem različnim umetnikom in umetniškim skupinam. Tako je z rednim razstavljanjem v paviljonu svojo razstavno politiko udejanjalo več umetniških skupin oz. posameznikov. Ko razmišljamo o mednarodni izmenjavi paviljona, je zato treba upoštevati, da je le-to sooblikovalo več različnih deležnikov in da v prvi vrsti niti ne gre za eksplicitno mednarodno izmenjavo paviljona, temveč predvsem za splet mednarodnega povezovanja tako Društva Narodna galerija kot tudi omenjenih skupin in posameznikov.[358]

Tematika je obsežna in zahtevna, saj zahteva preučitev široke mreže odnosov, ki zadeva celotni jugoslovanski kontekst in njegov odnos s tujino, pa tudi razmerja med posameznimi deli Kraljevine Jugoslavije in njihovih povezav z mednarodnim prostorom. Namen tega poglavja je podati temeljni kontekst za branje in razumevanje nekaterih razstav, društev, skupin, posameznikov, ki so v medvojnem času razstavljali v Jakopičevem paviljonu in ga s tem vpeli v širši srednjeevropski in nov jugoslovanski kontekst. Začetni del poglavja je posvečen obravnavi slovenskega vpenjanja v novo južnoslovansko kraljevino skozi skupno razstavljanje doma in v tujini. V nadaljevanju sledi pregled razstavljanja slovenskih umetnikov in skupin v tujini in v kakšnem razmerju je bilo to z njihovimi razstavami v paviljonu. Zadnji del pa je namenjen predstavitvi razstavljanja tujih umetnikov v Jakopičevem paviljonu.

Umetniki nove južnoslovanske kraljevine

Z ustanovitvijo Kraljevine SHS leta 1918 se je začelo konkretnejše formiranje enotnega kulturnega prostora južnih Slovanov. To se je med drugim odražalo tudi v nadaljevanju organiziranja skupinskih jugoslovanskih razstav, ki so jih prirejali že v obdobju pred prvo svetovno vojno. Prva tovrstna razstava po prevratu, t. i. *Peta jugoslovanska umetniška razstava*, je potekala leta 1922 v Beogradu, naslednjo (in zadnjo) pa so organizirali leta 1927 v Novem Sadu. Izbor del na obeh razstavah je bil zastavljen tako, da naj bi prikazal razvoj umetnosti južnoslovanskih narodov od začetka 20. stoletja do leta 1922 oz. 1927, ko sta bili razstavi organizirani.[359] Na obeh so sodelovale umetniške skupine in društva iz celotne Kraljevine SHS. Med slovenskimi so bili leta 1922 zastopani: mariborsko društvo Grohar, Društvo slovenskih upodabljajočih umetnikov in Klub mladih, leta 1927 pa Sava in Slovensko umetniško društvo, torej skupine, ki so v medvojnem obdobju redno razstavljale v Jakopičevem paviljonu.[360] V dvajsetih letih so skupne razstave umetnikov iz celotne države v Jugoslaviji postale standard, pri čemer so se poskušali izkazati zlasti v Beogradu (npr. razstave v paviljonu Cvijete Zuzorić).[361]

[358] Glej tudi poglavje *Organizacijski in finančni vidiki*, pp. 30–41.
[359] Tradicija jugoslovanskih razstav se je leta 1904 začela s prvo v Beogradu, sledile so ji 1906 v Sofiji, 1908 v Zagrebu in 1912 ponovno v Beogradu. Sponzorirala jih je Kraljevina Srbija, ki je z njimi Jugoslavijo tudi na kulturnem področju želela predstaviti kot že obstoječe dejstvo (za podrobnejšo obravnavo predvojnih jugoslovanskih razstav glej: GEORGIEVA 2008; glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29).
[360] TRAJKOV 2021, p. 226.
[361] Ibid., p. 228. Za razstavljanje v paviljonu Cvijete Zuzorić glej: VUČETIĆ 2009, pp. 709–713.

Pogled na razstavo v Rimu - Konjović - Miha Maleš (Adam in Eva in Odmev, ki ga je odkupil minister za zunanje zadeve grof Galeazzo Ciano za svojo zbirko)

27
Umetnost, II/1-2, 1937–1938, p. 12.

Kraljevina Jugoslavija je v zgodnjih tridesetih letih svojo umetnost začela aktivneje predstavljati v tujini.[362] Leta 1930 so se predstavili v Narodni galeriji Millbank v Londonu (danes Tate Britain) in razstavo prenesli še v nekatera druga angleška mesta.[363] Nato so sodobno jugoslovansko umetnost leta 1932 predstavili v Amsterdamu in Bruslju.[364] Leta 1937 je bila *Razstava moderne jugoslovanske umetnosti* v Galleria di Roma v Rimu s Slovenci Karlo Bulovec - Mrak, Božidarjem Jakcem, Karlom Jirakom, Gojmirjem Antonom Kosom, Tinetom Kosom, Francetom Kraljem, Tonetom Kraljem, Stanetom Kregarjem, Miho Malešem, Francetom Miheličem, Franom Pavlovcem, Maksimom Sedejem in Franom Tratnikom.[365] Istega leta pa se je Kraljevina

[362] Jugoslavija je s takšnimi razstavami sicer začela že takoj po prvi svetovni vojni. Glej npr. izčrpno kritiko razstave jugoslovanske moderne umetnosti v Parizu, ki jo je napisal France Stele: Frst. /France Stele/, Popovič Branko. L'art moderne yougoslave, *Dom in svet*, XXXIII/3-4, 1920, p. 93.
[363] BOGDANOVIĆ 2019, p. 71. Na razstavi so Slovenijo zastopali Matej Sternen, Lojze Dolinar, Stane Cuderman, Olaf Globočnik, Božidar Jakac, Rihard Jakopič, Tine Kos, France Kralj, Tone Kralj, Peter Loboda, Fran Pavlovec, Josip Petkovšek, Mira Pregelj, Saša Šantel, Albert Sirk, Fran Stiplovšek, Jurij Šubic, Fran Tratnik, Ferdo Vesel, Drago Vidmar, Nande Vidmar, Fran Zupan in Anica Zupanec - Sodnik (B., Slovenci in Jugoslovenska razstava v Londonu, *Jutro*, XI/119, 24. 5. 1930, p. 6; Hinko SMREKAR, Še k vprašanju jugoslovenske razstave v Londonu, *Jutro,* XI/125, 31. 5. 1930, p. 6).
[364] Od Slovencev so razstavljali Stane Cuderman, Lojze Dolinar, Olaf Globočnik, Božidar Jakac, Rihard Jakopič, Matija Jama, Gojmir Anton Kos, Tine Kos, France Kralj, Tone Kralj, Fran Stiplovšek, Ferdo Vesel, Drago Vidmar, ter Nande Vidmar. Poleg navedenih umetnikov so bili k udeležbi povabljeni še Ivan Napotnik, Nikolaj Pirnat, France Pavlovec, Matej Sternen, Fran Tratnik, Ivan Vavpotič in Fran Zupan, ki se pa razstave niso udeležili (Jugoslovanska umetnostna razstava v Amsterdamu, *Slovenec*, LX/229, 6. 10. 1932, p. 5).
[365] Razstava jugoslovanskih upodabljajočih umetnikov v Rimu, *Umetnost*, II/1-2, 1937–1938, p. 19.

Jugoslavija predstavila še na svetovni razstavi v Parizu, kjer so bili slovenski razstavljavci Matija Jama, Rihard Jakopič, Lojze Dolinar, Tine Kos, France Kralj, Tone Kralj, Matej Sternen in Ferdo Vesel.[366]

Naštete razstave so bile nekakšno iskanje in raziskovanje, kako bi Kraljevina Jugoslavija lahko učinkovito oblikovala svoje predstavitve v tujini. Organizirane so bile s spodbudami z različnih strani, kamor štejemo zasebne pobude, pa tudi uradne državne institucije, s čimer so bile njihove strukture in narativi raznoliki in so pogosto vodili v spore med posameznimi predstavniki umetniških centrov takratne države. Razstave v Londonu, Amsterdamu in Bruslju naj bi bile na primer prenatlačene, hudo nestrinjanje je povzročilo tudi nesorazmerno odmerjanje prostora umetnikom iz različnih delov kraljevine. Ob predstavitvi na pariški svetovni razstavi leta 1937 so se denimo na to odzvali slovenski umetniki, saj so se počutili prikrajšani.[367]

Že omenjeno jugoslovansko razstavo v Galleria di Roma leta 1937 so priredili kot del kulturnega programa, ki je v tem času potekal ob političnem zbliževanju Jugoslavije in Italije.[368] Posledica tega je bila tudi prva udeležba Jugoslavije na Beneškem bienalu leta 1938 in pridobitev lastnega paviljona v beneških Giardinih.[369] Kraljevina Jugoslavija je na bienalu razstavljala le dvakrat, in sicer v letih 1938 in 1940, komisar pa je bil v obeh primerih Milan Kašanin, direktor Muzeja kneza Pavla v Beogradu. Sodelujoče umetnike je razdelil v razmerju 2 : 2 : 1 (po dva iz Zagreba in Beograda ter eden iz Ljubljane).[370] Leta 1938 je slovenski umetniški krog zastopal Matija Jama, ki je imel dva meseca pred otvoritvijo beneške razstave tudi retrospektivno razstavo v Jakopičevem paviljonu.[371] Na drugem bienalu leta 1940 je bil predstavnik Maksim Sedej. Kakor pri jugoslovanskih razstavah v letih 1922 in 1927, omenjenih na začetku, je Kašanin želel prikazati zaokrožen razvoj jugoslovanske moderne umetnosti in po drugi strani izpostaviti njeno pripadnost in usmeritev k širšemu okviru evropske umetnosti. Na prvi razstavi se je narativ enotnosti začel z Matijo Jamo kot predstavnikom starejšega impresionizma, nadaljeval z Vladimirjem Becićem in Ljubom Babićem kot predstavnikoma povojne generacije ter končal s Petrom Dobrovićem in Milom Milunovićem, ki naj bi predstavljala najsodobnejšo strujo.[372]

Jugoslovani v Jakopičevem paviljonu

Slovenski umetniki so bili, kot smo pokazali v prvem delu poglavja, redno zastopani na večjih jugoslovanskih umetniških predstavitvah doma in v tujini. V sicer nekoliko skromnejšem obsegu pa so se v Jakopičevem paviljonu

366 Ob razstavi je Zveza za tujski promet za Slovenijo izdala celo obširen vodnik po Parizu (*Vodnik po Parizu in okolici. Svetovna razstava*, Ljubljana 1937); BOGDANOVIĆ 2019, p. 71; *Jugoslovenska umetnost XX veka* ... 1971, p. 183; Svetovna razstava, *Umetnost*, II/3-4, 1937, p. 62.

367 DOLENC 1996, pp. 72–73; BOGDANOVIĆ 2019, p. 83.

368 V tem kontekstu bi morda lahko razumeli razstavo Tržačanov Avgusta Černigoja in Uga Caràja v Jakopičevem paviljonu leta 1939. Kot eno od orodij utrjevanja te nove povezave jo omenja tudi časnik *Slovenski narod*: »Pred odličnimi zastopniki naše javnosti, kulturnih delavcev in pospeševateljev spoznavanja med jugoslovansko in italijansko kulturo, je sinoči odprl razstavo slik in kipov Černigoja ter Uga Caràja.« (Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/41, 20. 2. 1939, p. 2.) Za potrditev te trditve je na voljo premalo podatkov, saj iz obstoječega gradiva ni jasno, kdo je razstavo priredil, kdo vse se je udeležil njene otvoritve itd. Razstava je nato gostovala še v Mariboru in Salonu Ullrich v Zagrebu (L. B. /Lojze Bizjak/, Likovne razstave v Mariboru, *Jutro*, XX/79, 4. 4. 1939, p. 7; Izložba Avgusta Černigoja i Uge Cara, *Obzor*, 123, 1939, pp. 1–2).

369 Pobude za postavitev jugoslovanskega paviljona so že v začetku tridesetih let podali na jugoslovanskem diplomatskem predstavništvu v Trstu. Nato je inicitativo predstavnikom beneškega bienala in vladi v Beogradu leta 1935 posredovalo še društvo Slovenski lik, katerega predsednik je bil France Kralj (BOGDANOVIĆ 2019, p. 72).

370 BOGDANOVIĆ 2019, p. 77.

371 Jama je razstavo priredil aprila, bienale pa se je odvijal med junijem in septembrom istega leta (Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/11-12, 1938, pp. 189–190).

372 BOGDANOVIĆ 2019, pp. 77–83; *Jugoslovenska umetnost XX veka* ... 1971, pp. 184, 187. Kašanin je na drugi razstavi razvoj začel z Brankom Popovićem, nadaljeval s slikarjema Marinom Tartaglio in Milivojem Uzelcem, kot najsodobnejša pa izpostavil Maksima Sedeja in Predraga Milosavljevića (BOGDANOVIĆ 2019, p. 80).

28
Jugoslovanski paviljon na Beneškem bienalu, 1940.

v medvojnem obdobju pojavljale razstave umetnikov in društev iz drugih delov Jugoslavije, na katerih so nastopali samostojno ali skupaj s Slovenci. Povezave Jakopičevega paviljona z bodočim jugoslovanskim prostorom so se do določene mere sicer pojavile že pred prvo svetovno vojno, na primer leta 1909 je v njem gostovalo hrvaško umetniško društvo Medulić, leta 1910 pa se je skupaj s slovenskimi umetniki s številnimi deli predstavila srbska umetnica Nadežda Petrović.

V obdobju med obema svetovnima vojnama so vidne pogostejše izmenjave med slovenskimi in hrvaškimi umetniki, verjetno predvsem zaradi likovne akademije v Zagrebu, na kateri je v medvojnem obdobju študiralo več kot 90 slovenskih študentov.[373] Prvi hrvaški razstavljavci so se začeli pojavljati takoj po vojni, prvi hrvaški gost s samostojno razstavo pa je bil leta 1923 znameniti kipar Ivan Meštrović. Še istega leta je Društvo Narodna galerija organiziralo izmenjavo z zagrebškim Proljetnim salonom in v Jakopičevem paviljonu priredilo razstavo z naslovom *Slovenski in hrvaški mlajši umetniki.* Proljetni salon je v Zagrebu deloval med letoma 1916 in 1928 ter je vključeval ključne predstavnike sodobne umetnosti na Hrvaškem.[374] S slovenskimi

373 VREČKO b 2021, pp. 164–167.

374 Več o Proljetnem salonu v: PRELOG 2007, pp. 8–13.

umetniki so se nekateri starejši člani poznali že pred vojno, predvsem mlajši pa so se povezali v času študija v tujini, večinoma v Pragi. Njihovo prvo povojno sodelovanje je bilo leta 1921 v Zagrebu, ko so s predstavniki Proljetnega salona prvič razstavljali člani novoobujenega kluba Sava (Božidar Jakac, Fran Tratnik, Gojmir Anton Kos, Peter Žmitek, Ivan Napotnik, Veno Pilon in Rihard Jakopič).[375] Na naslednji skupni razstavi v Jakopičevem paviljonu leta 1923 je sodelovalo šest hrvaških in devet slovenskih umetnikov mlajše generacije. V kritiškem odzivu je doživela dokaj pozitiven sprejem, pri čemer so slovenski časopisi večji poudarek dali domačim avtorjem, hrvaškim pa je bilo večinoma namenjenih le nekaj vrstic.

S hrvaškimi umetniki je paviljon sodeloval tudi v tridesetih letih, opazno tudi s hrvaškimi umetnicami.[376] Poleg tega je leta 1933 v Ljubljani prvič nastopila Skupina treh (Grupa Trojice), ki je med letoma 1930 in 1935 združevala Jerolima Mišeja in profesorja zagrebške akademije Ljuba Babića in Vladimirja Becića. Slednja sta bila kot profesorja številnih slovenskih umetnikov v slovenskem prostoru dobro znana in tudi vplivna, zlasti z razmišljanjem, kako predstaviti nacionalni izraz v umetnosti.[377] Skupina treh je na svoje razstave pogosto vabila druge jugoslovanske avtorje in tujce s podobnimi nazori, med drugim znamenitega nemškega umetnika Maxa Pechsteina in poljskega grafika Władysława Skoczylasa, ki je z njo leta 1933 razstavljal tudi v Jakopičevem paviljonu. Njihove razstave, ki so bile na ogled v številnih jugoslovanskih mestih, so igrale vlogo vozlišč mreženja umetnikov po celotni državi in s tem pomagale pri utrjevanju Zagreba kot ključnega jugoslovanskega umetnostnega središča.[378]

Čeprav je nekaj protagonistov slovenske umetnosti pred prvo svetovno vojno že vzpostavilo stike z nekaterimi srbskimi umetniki, npr. z znamenito slikarko ter pobudnico likovnega povezovanja na Balkanu Nadeždo Petrović, je bilo razstavljanja srbskih umetnikov v Jakopičevem paviljonu v dvajsetih letih malo.[379] Od vidnejših razstav lahko omenimo samo skupno predstavitev arhitekta Nikole Dobrovića in slikarja Petra Dobrovića v sodelovanju s slovenskim kiparjem Lojzetom Dolinarjem in slikarjem Antonom Gojmirjem Kosom leta 1925. Nekoliko močnejše povezovanje je nato vidnejše od začetka tridesetih let, npr. leta 1930 so na *Razstavi sodobne grafike* sodelovali predstavniki iz širšega jugoslovanskega prostora. Leta 1933 je v Jakopičevem paviljonu razstavljalo v Beogradu ustanovljeno in delujoče društvo Oblik, v katerem so delovali tako srbski kot nekateri hrvaški umetniki. Društvo si je zadalo reformirati jugoslovansko moderno umetnost, jo približati sočasnim mednarodnim tendencam in gojiti odnose z umetniškimi krogi v Zagrebu, Ljubljani in drugih jugoslovanskih mestih.[380] Razstava v Jakopičevem paviljonu je ravno v slogovnem pogledu sprožila zmedo v poročanju slovenskih piscev o tem, ali razstavljena dela zares predstavljajo jugoslovansko umetnost.[381] Med sodelovanji s Srbi lahko v letih tik pred začetkom druge svetovne vojne omenimo še obnovljeno delovanje sekcije društva Lada v Ljubljani, ki je k dvema razstavama v Jakopičevem paviljonu leta 1939 in 1940 povabila tudi Ladin beograjski oddelek.[382]

375 PRELOG 2018, p. 161; Fran ZUPAN, Dve izložbi. Vtisi iz Zagreba, *Jugoslavija*, IV/263, 28. 10. 1921, p. 2. Društvo Sava, ustanovljeno leta 1904, je z delovanjem že po nekaj letih prekinilo in obudilo svoje aktivnosti le za posamezne večje razstave. Po letu 1918 je prišlo do resnejšega poskusa obujanja skupine, ki pa z izjemo nekaj skupnih razstav ni bil uspešen (ŽEROVC 2002, pp. 107–109).

376 Glej tudi poglavje *Umetnice v Jakopičevem paviljonu*, pp. 54–63.

377 VREČKO 2015, pp. 88–90; VREČKO 2018, p. 172.

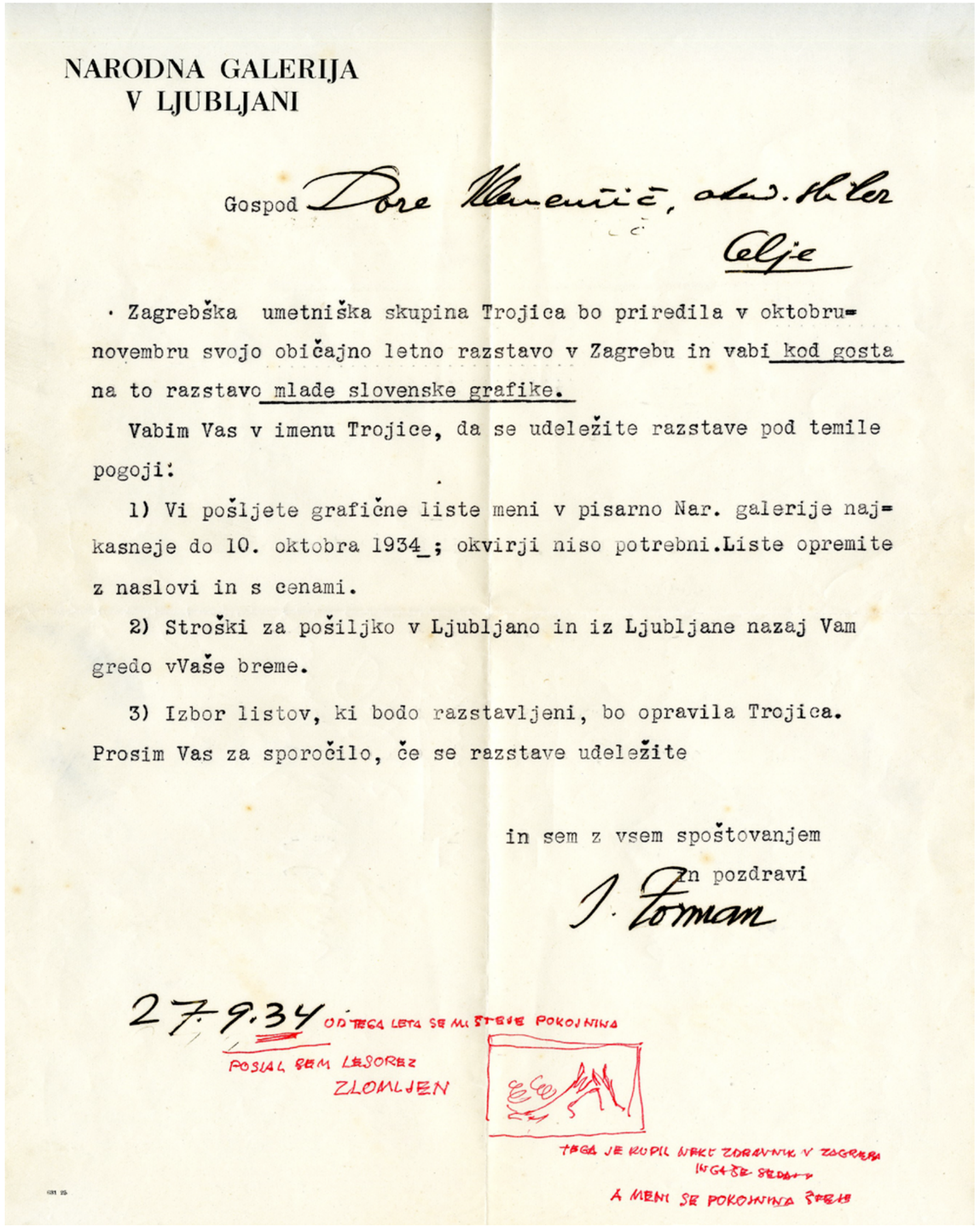
378 PRELOG 2019, p. 96. Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

379 Za povezavo slovenskih umetnikov in Nadežde Petrović glej SMREKAR 2016, pp. 57–83. Glej tudi poglavje *Vrste in tipologija razstav*, pp. 42–53.

380 JOVANOV 2014, p. 100.

381 Umetnostna razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/130, 9. 6. 1933, p. 2; R. L. /Rajko Ložar/, Oblikovci prvič v Ljubljani, *Slovenec,* LXVI/145a, 28. 6. 1933, p. 7.

382 Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

NARODNA GALERIJA
V LJUBLJANI

Gospod Dore Klemenčič, akad. slikar
Celje

· Zagrebška umetniška skupina Trojica bo priredila v oktobru-novembru svojo običajno letno razstavo v Zagrebu in vabi kod gosta na to razstavo mlade slovenske grafike.

Vabim Vas v imenu Trojice, da se udeležite razstave pod temile pogoji:

1) Vi pošljete grafične liste meni v pisarno Nar. galerije najkasneje do 10. oktobra 1934; okvirji niso potrebni. Liste opremite z naslovi in s cenami.

2) Stroški za pošiljko v Ljubljano in iz Ljubljane nazaj Vam gredo vVaše breme.

3) Izbor listov, ki bodo razstavljeni, bo opravila Trojica.

Prosim Vas za sporočilo, če se razstave udeležite

in sem z vsem spoštovanjem
in pozdravi
I. Zorman

27.9.34 OD TEGA LETA SE MI ŠTEJE POKOJNINA
POSLAL SEM LESOREZ
ZLOMLJEN
TEGA JE KUPIL NEKI ZDRAVNIK V ZAGREBU
ZATO ŠE SEDAJ
A MENI SE POKOJNINA ŠTEJE

29
Pismo Ivana Zormana Doretu Klemenčiču z vabilom za udeležbo na razstavi zagrebške Trojice, 1934.

Izmenjava s tujino

Leta 1928 je Karel Dobida v *Ljubljanskem zvonu zapisal:* »Take živahnosti v prirejanju umetnostnih razstav izven slovenskih meja, kakor smo je bili priča zadnje čase, že dobrih dvajset let ni bilo opaziti.«[383] Besede so bile namenjene delovanju Kluba mladih, ki se je pod vodstvom Toneta Kralja povezal na že omenjeni *Peti jugoslovanski umetniški razstavi* v Beogradu leta 1922. V naslednjih letih so poleg razstav doma, npr. v Jakopičevem paviljonu (1922 in 1924), več razstav priredili še v tujini. Najbolj odmevno so se predstavili ob koncu leta 1926 v Berlinu v pomembni galeriji Der Sturm, ki je pred vojno slovela kot ena najvplivnejših nemških galerij in promotorka najsodobnejših umetnostnih tendenc.[384] Razstava izstopa tudi zaradi dejstva, da povezovanje z nemškimi institucijami in umetniki ni bilo pogosto. Pred Berlinom je Klub mladih v isti zasedbi razstavljal v Pragi, leta 1927 pa so avtorji pod imenom Slovensko umetniško društvo razstavljali še v dunajskem Hagenbundu.[385]

Društvo Hagenbund je že okoli leta 1910 prevzelo vlogo najnaprednejšega umetniškega združenja na Dunaju, okoli katerega se je oblikovala mlada avstrijska ekspresionistična generacija.[386] Hagenbund je znotraj Avstro-Ogrske k razstavljanju v svojih prostorih vabil številne umetnike iz celotne monarhije, npr. Čehe, Madžare, Poljake, kar se je s propadom monarhije spremenilo v mednarodne stike.[387] To se vsaj v nekaj primerih odraža tudi v pregledu razstavnega programa v Jakopičevem paviljonu v medvojnem obdobju. Razstava društva Mánes, prirejena leta 1924 v Jakopičevem paviljonu, je denimo v tako rekoč enaki zasedbi leto prej gostovala v Hagenbundu.[388]

Leta 1927 pa so slovenski umetniki v Hagenbundu priredili svojo razstavo. Avstrijski mediji so jo očitno slabo sprejeli, med drugim jo je eden izmed kritikov označil za »jugoslovensko mučilnico«, kar je časopis *Jutro* komentiral: »Kar se tiče oficielne kritike nekaterih dunajskih listov, pa je treba že naprej pripomniti, da ji ni mogoče pripisovati absolutne važnosti, ker je že neštetokrat dokazala, da se ne potrudi dovolj, da bi razumela snovanje umetnikov, in sploh – da je idejno zastarela.«[389] Kljub temu (bolj slabemu) sprejemu so slovenski umetniki v Hagenbundu razstavljali še dvakrat. Leta 1930 so se na društveni 60. razstavi skupaj z umetniki s Češkoslovaške in Madžarske predstavili brata Vidmar, brata Kralj in France Stiplovšek. Dunajska kritika je tokrat kot najboljša med Slovenci omenila brata Kralj,[390] zato ni presenetljivo, da sta se leta 1935 v Hagenbundu samostojno predstavila Kralj in Mara Kralj Jeraj. V *Domu in svetu* so ob tem objavili prevedeno kritiko dunajskega pisca – z opombami Franceta Steleta –, ki je Kraljevo delo izjemno pohvalil, medtem ko Mare Kralj Jeraj v zapisu ni niti omenil.[391]

Poleg omenjenega se je Jakopičev paviljon v mednarodni kontekst vpenjal tudi s pomočjo organizacije razstav, prirejenih s strani tujih društev, ki so pogosto imela nalogo promocije svoje umetnosti v tujini. Posebej v

[383] Karel DOBIDA, Naša mlada umetnost v tujini, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/4, 1928, pp. 253–255.
[384] Več o Der Sturm v: WHITFORD 2014, p. 171.
[385] V Berlinu so razstavljali Gojmir Anton Kos, Božidar Jakac, Ivan Čargo, Veno Pilon, Tine Kos, France in Tone Kralj, Ivan Napotnik, Drago in Nande Vidmar, Fran Stiplovšek in France Zupan (Karel DOBIDA, Naša mlada umetnost v tujini, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/4, 1928, pp. 253–255; France MESESNEL, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino,* VI/4, 1926, p. 248; Exhibition Chronology ... 2014, p. 210).
[386] KREJCI 2014, pp. 20–21. Hagenbund so imeli v Ljubljani priložnost spoznati že v letih 1903 in 1904, ko je na vabilo ljubljanskega društva Kazina priredil dve večji skupinski razstavi svojih umetnikov (več o tem v: VALANT 2023, pp. 240–260).
[387] PUMBERGER 2013, p. 16; KREJCI 2014, pp. 21–22. Od slovenskih umetnikov je pred vojno v Hagenbundu leta 1909 eno sliko razstavil le Matija Jama (VALANT 2023, pp. 171–172).
[388] Exhibition Chronology ... 2014, p. 191.
[389] Jt., Slovenska umetnostna razstava na Dunaju, *Jutro*, VIII/144, 19. 6. 1927, p. 11.
[390] Exhibition Chronology ... 2014, p. 220.
[391] St. POGLAYEN-NEUWALL, Kolektivna razstava Toneta in Mare Kralj v Hagenbundu na Dunaju, *Dom in svet*, XLVIII/5, 1935, pp. 290–291.

Velik uspeh slovenskega umetnika na Dunaju

V nedeljo dopoldne je bila na Dunaju v razstavnem poslopju avstrijskega umetniškega društva Hagenbund slovesno otvorjena kolektivna razstava del slikarja in kiparja Toneta Kralja in njegove soproge Mare. Kakor znano, ta naš veliki talent dosega na vseh inozemskih razstavah po največjih svetovnih umetnostnih centrih evropskega severa in juga, torej tudi v za nas skrajno kritični Italiji take uspehe in in pohvalna priznanja, kakršnih ni dosegel še noben drug slovenski likovni umetnik. Vse kritike povdarjajo njegovo izrazito globoko vkoreninjenost v domačo zemljo in njegovo samoniklost iz naroda. Inozemstvo ga smatra poleg Meštrovića za najznačilnejšega jugoslovanskega umetnika ter z navdušenjem občuduje njegova dela.

Zaradi tesnih malomeščanskih umetnostnih razmer v Ljubljani, ki ovirajo njegov razmah in polet, se je sklenil mojster Tone Kralj preseliti vsaj za toliko časa v inozemstvo, da se tudi osebno seznani in sprijatelji z najvidnejšimi reprezentanti sodobne likovne umetnosti.

Prvi njegov uspeh na tem pohodu je pa velika njegova razstava v glavnem srednjeevropskem umetnostnem centru — Dunaju. Že to je velik uspeh, da je Tone Kralj prvi slovenski umetnik, ki v inozemstvu prireja kolektivno razstavo svojih del. To je dosegel le zaradi tega, ker ga tuji strokovnjaki tudi že dobro poznajo in cenijo z drugih razstav, ki je na vse povabljen, ne da bi mu bilo treba svoja dela predlagati razsodiščem.

Na naši sliki vidimo v ozadju znani »Pasion«

30
Glas naroda, I/6, 20. 4. 1935, p. 5.

obdobju, ko Društvo Narodna galerija še ni imelo prostorov v Narodnem domu, beležimo izmenjave s Francijo – predvsem s Francoskim društvom za širjenje in izmenjave umetnosti (*L'Association française d'Expansion et d'Échanges artistiques)*, ki je bilo zadolženo za promocijo francoske kulture v tujini. V Jakopičevem paviljonu so organizirali razstavi francoske grafike 18. in 19. stoletja (1925 in 1926), leta 1930 pa so v prostorih Narodnega doma odprli še razstavo francoske sodobne grafike.[392] Podoben primer predstavljata *Razstava ruske knjige in grafike* (1924), ki jo je priredila Ruska matica, in *Exhibition of Photographs from the Times*, razstava Angleškega društva oz. Londonskega društva za propagando (1936).

V dvajsetih letih v Jakopičevem paviljonu zasledimo nekaj razstav, na katerih so gostovali češki umetniki. Povezave med Slovenci in Čehi so se na različnih področjih, kot so glasba, arhitektura, likovna umetnost, tkale že vse od 19. stoletja naprej.[393] Prav tako je na praški likovni akademiji že pred prvo svetovno vojno in nato takoj po njej študiralo več slovenskih umetnikov, npr. France in Tone Kralj, Veno Pilon, Božidar Jakac.[394] Številni študenti so ob vrnitvi iz Prage v slovenskem prostoru pomagali utrditi zanimanje za grafiko (npr. Jakac, Maleš, brata Kralj),[395] morda pa bi povečanju zanimanja za ta medij lahko pripisali tudi leta 1921 prirejeni razstavi *Češko-jugoslovanska grafika* v Jakopičevem paviljonu. Nato pa je leta 1924 na pobudo slovenskih študentov na praški akademiji in v organizaciji Društva Narodna galerija razstavljalo že leta 1887 ustanovljeno društvo Mánes iz Prage.[396] V zameno za to razstavo so bili slovenski umetniki leta 1927 povabljeni v Prago, kjer so organizirali razstavo *Slovensko moderno slikarstvo.*[397] Ta je bila istega leta v zmanjšanem obsegu prenešena tudi v Jakopičev paviljon.[398] Leta 1928 je bila v paviljonu predstavljena še *Razstava češkoslovaškega stavbarstva*, ki je sprva potovala po češkoslovaških mestih, iz Ljubljane pa še v Zagreb in Beograd. Čeprav so različni stiki med Čehi in Slovenci obstajali skozi celotno obdobje med obema svetovnima vojnama – tam so delovali ter živeli nekateri slovenski umetniki (npr. Ante Trstenjak), o sodobni češki umetnosti se je pri nas tudi poročalo (npr. Maleš za revijo *Umetnost*)[399] –, razstav češke umetnosti v Jakopičevem paviljonu v tridesetih letih ni več mogoče zaslediti.[400] Zanimiva je tudi zgodba jugoslovansko-bolgarskih kulturnih odnosov. Bolgarski umetniki so bili v združevanje južnih Slovanov na področju kulture vključeni že pred prvo svetovno vojno, npr. v oblikovanju jugoslovanskega umetniškega društva Lada in s sodelovanjem na jugoslovanskih razstavah.[401] Zgodovinski dogodki ob drugi balkanski vojni leta 1913 pa so verjetno po politični poti narekovali izključitev Bolgarije iz nadaljnjega kulturnega sodelovanja z nastajajočim jugoslovanskim prostorom, ki se je zavlekla še v dvajseta leta. Položaj se je s političnim zbliževanjem balkanskih držav začel

[392] BASSIN 2011, p. 10.
[393] Za kulturne povezave med Čehi in Slovenci glej ŽEROVC a 2014. Že leta 1910 so v Jakopičevem paviljonu na *IV. umetnostni razstavi* razstavili umetniki Društva upodabljajočih umetnikov v Pragi (*IV. umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča. »Jednota umelcu vytvarnych v Praze«* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1910), Ljubljana 1910).
[394] AVMAN 2013, pp. 21–24.
[395] Ibid., p. 74.
[396] Ibid., p. 16; Jože GLONAR, Manes in »Manes«, *Slovenec*, LII/192, 23. 8. 1924, p. 5.
[397] To sicer ni bila prva razstava slovenskih umetnikov v Pragi. Že leta 1926 je potekala *Razstava slovenske sodobne umetnosti*, ki jo je pripravil odbor praškega društva Umetniška beseda (AVMAN 2013, p. 16).
[398] Karel DOBIDA, Slovensko moderno slikarstvo v Pragi, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/3, 1928, pp. 189–191.
[399] AVMAN 2013, pp. 71–72. Po letu 1925 je prišlo tudi do upada slovenskih študentov na praški akademiji, kar lahko povežemo z visokimi stroški študija – Češka je po vojni za nas postala tujina – in dejstvom, da se je po letu 1921 več Slovencev odločilo za študij v bližnjem, jugoslovanskem Zagrebu (AVMAN 2013, pp. 73–74).
[400] Zanimiv primer mednarodnega povezovanja, v katerega sta bili vključeni Jugoslavija in Češkoslovaška, predstavlja *Razstava umetnic Male ženske antante* leta 1938 v Jakopičevem paviljonu, ki je povezala 43 umetnic s Češkoslovaške, Jugoslavije in Romunije. (Glej tudi poglavje *Umetnice v Jakopičevem paviljonu*, pp. 54–63.)
[401] GEORGIEVA 2008, p. 37.

31

32

31–32
Pogled na razstavo *Slovensko moderno slikarstvo* v Pragi, 1927.

umirjati šele v prvi polovici tridesetih let.[402] Od sredine tridesetih let tako lahko sledimo intenzivnejšemu pojavljanju razstav Bolgarov v Jakopičevem paviljonu. Leta 1936 je v zameno za razstavo slovenskih umetnikov v Bolgariji v Jakopičevem paviljonu razstavila skupina bolgarskih grafikov Novi umetniki (Novi Hudožnici). Kritika Karla Dobide v *Ljubljanskem zvonu* nakazuje, da je bila razstava leta 1936 prva, ki so jo bolgarski umetniki priredili v Ljubljani: »Naj vedo Novi hudožnici, da smo jim hvaležni, da so kot prvi bolgarski upodabljajoči umetniki prišli prav oni.«[403] Sledile so ji tri samostojne razstave bolgarskih umetnikov Pavla Francaliskega (1937, 1939) in Spasa Toteva (1939). Eden od namenov tovrstnih razstav je bila tudi promocija slovenske dežele in propagiranje turistične izmenjave med državama. Pavel Francaliski se je tako na primer po svoji razstavi leta 1937 deset dni mudil na Gorenjskem in tam ustvarjal nove akvarele z motivi gorskih pokrajin, ki jih je nato naknadno dodal na razstavo v Jakopičevem paviljonu. Slike slovenskih krajin je kasneje razstavil tudi v Zagrebu in Beogradu, prav tako pa so organizirali vrsto predavanj/predstavitev del po različnih bolgarskih mestih.[404]

Leta 1931 je bil v Ljubljani ustanovljen Fotoklub Ljubljana, ki si je prizadeval za organizacijo in profesionalizacijo slovenske umetniške fotografije. Klub je bil do začetka druge svetovne vojne izjemno aktiven – uredili so si društvene prostore na Levstikovi ulici, organizirali klubske ekskurzije, projekcije in razne tečaje, oblikovali so potujoče fotografske mape svojih članov ter se udeleževali fotografskih natečajev in razstav po vsem svetu.[405] V paviljonu so leta 1936 organizirali drugo izmed svojih treh mednarodnih razstav v Ljubljani med obema vojnama.[406] Nagrade so podelili avtorjem iz Egipta, Avstralije, Belgije, Madžarske in ZDA, vsega skupaj pa je sodelovalo več kot 300 fotografov z vsega sveta. Fotoklub je bil ena najbolj mednarodno usmerjenih organizacij tudi zaradi logističnih prednosti fotografskega razstavljanja, saj so klubi praviloma svoje skupinske fotografske mape z izborom del zlahka pošiljali po vsem svetu. To je denimo fotografu Anteju Korniču, poleg predstavitve na razstavi v ljubljanskem Jakopičevem paviljonu, omogočalo, da je leta 1936 razstavljal v Detroitu, Bostonu, Antwerpnu, Ottawi, Budimpešti, Tokiu, Johannesburgu in Los Angelesu.[407]

Paviljon je med letoma 1919 in 1945 poskušal delovati čim bolj odprto za tuje razstavljavce, a v tem pogledu ni imel strukturirane razstavne politike. Kot rečeno uvodoma, razstavnega programa paviljona namreč od sredine dvajsetih let ni upravljalo nobeno umetniško društvo ali umetniški vodja, temveč so bile njegove mednarodne povezave odvisne od upravljavca paviljona Društva Narodna galerija in društev ter posameznikov, ki so paviljon najemali in v njem uresničevali svojo razstavno politiko. Pri tem je treba dodati, da so mednarodno razstavljanje pogosto pogojevale še politične okoliščine in šibka privlačnost majhnega kulturnega prostora Ljubljane. Izmenjave Jakopičevega paviljona so bile tako morda res nekonstistentne in jih je tudi težko opredeliti, vseeno pa lahko zaključimo, da je paviljon med obema vojnama predstavljal ključen prostor za srečevanje s tujo umetnostjo v Ljubljani.

[402] T. i. balkanske države (Grčija, Romunija, Turčija in Jugoslavija) so se o sodelovanju začele dogovarjati leta 1930 ter leta 1934 sklenile Balkanski sporazum. Istega leta je kralj Aleksander I. Karađorđević z Bolgarijo podpisal sporazum v Sofiji, članice pa so se z Bolgarijo dokončno sporazumele o enakopravnosti pri oboroževanju in izogibanju sili pri medsebojnih odnosih šele leta 1938. Sodelovanje se je končalo leta 1941 z drugo svetovno vojno (DOLENC a 2005, pp. 203–211).

[403] Karel DOBIDA, Novi hudožnici, *Ljubljanski zvon*, LVI/3-4, 1936, p. 187.

[404] Bolgarski slikar P. Francaliski, *Slovenski dom*, II/70, 27. 3. 1937, p. 5; Slovo umetnika Pavla Francaliskega, *Jutro*, XVII/84, 10. 4. 1937, p. 4.

[405] Več o tem v: ČEFERIN 2022.

[406] Prva razstava je leta 1934 potekala v najetih prostorih na današnji Nazorjevi ulici, tretja pa leta 1938 na Ljubljanskem velesejmu (ČEFERIN 2022, pp. 44, 50).

[407] Svet priznava našo fotografijo, *Slovenski narod*, LXIX/242, 22. 10. 1936, p. 2.

LITERATURA

Darija ALUJEVIĆ, Women Artists of Croatian Modernism, *The Challenge of Modernism. Vienna and Zagreb around 1900* (Dunaj, Belvedere, 20. 10. 2017–18. 2. 2019, eds. Stella Rollig, Irena Kraševac, Petra Vugrinec), Dunaj 2017, pp. 130–138.

Darija ALUJEVIĆ, Školovanje, emancipacija i afirmacija prvih hrvatskih kiparica krajem 19. i početkom 20. stoljeća, *Pojavnosti moderne skulpture u Hrvatskoj. Protagonisti, radovi, konteksti* (ed. Dalibor Prančević), Split 2021, pp. 112–135.

Darija ALUJEVIĆ, Dunja NEKIĆ, Women's Art Club and Women's Group Exhibitions in Zagreb from 1928 until 1940, *Artl@s Bulletin,* VIII/1, 2019, pp. 167–182.

Smilja AMON, *Tisk in politika v Jugoslaviji. 1918–1941*, Ljubljana 1996.

Smilja AMON, Vloga slovenskega časopisja v združevaju in ločevanju slovenske javnosti od 1797 do 1945, *Javnost,* XV, Ljubljana 2008, pp. 9–24.

Benedict ANDERSON, *Zamišljene skupnosti*, Ljubljana 2007.

Maruša AVMAN, *Slovenski umetniki, ki so študirali na Akademiji upodabljajočih umetnosti v Pragi v letih od 1900 do 1939*, Kranj 2013 (diplomska naloga, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

Aleksander BASSIN, *Fran Windischer. 1877–1955. Gospodarstvenik, publicist, predsednik Narodne galerije* (Ljubljana, Narodna galerija, 24. 2.–27. 3. 2011, ed. Barbara Jaki), Ljubljana 2011.

Alenka DI BATTISTA, Revija Arhitektura (1931–1934). Prelom s tradicijo, *Arhitektura i vizuelne umetnosti u jugoslovenskom kontekstu. 1918–1941* (eds. Aleksandar Kadijević, Aleksandra Ilijevski), Beograd 2021, pp. 187–195.

Tamara BJAŽIĆ KLARIN, Housing Exhibitions in Croatia in the 1930s and 1950s – from Subversive Critical Platform to the Vehicle of the New Ideology, *The Housing Project. Discourses, Ideas, Models and Politics in 20th Century Exhibitions* (eds. Gaia Carmellino, Stephanie Dandour), Leuven 2020, pp. 264–289.

Ana BOGDANOVIĆ, Predstavljanje jugoslovanske umetnosti v tujini. Kraljevina jugoslavija in Beneški bienale, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji. 1929–1941* (Ljubljana, Moderna galerija, 25. 4.–15. 9. 2019, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc), Ljubljana 2019, pp. 71–84.

Tomaž BREJC, *Temni modernizem. Slike, teorije, interpretacije*, Ljubljana 1991.

Tomaž BREJC a, *Realizem, impresionizem, postimpresionizem*, Ljubljana 2006.

Tomaž BREJC b, Pro et contra. Osemdesetletnica znamenite knjižice, *Umetnostna kronika*, 13, Ljubljana 2006.

Tomaž BREJC, Terminologija Izidorja Cankarja, *Umetnostna kronika*, 20, Ljubljana 2008.

Tomaž BREJC, Izidor Cankar na razstavah moderne umetnosti, *Acta historiae artis Slovenica*, XXII/1, 2017, pp. 111–136.

Sandi BULIMBAŠIĆ, Nadežda Petrović i Ivan Meštrović. Motivacije nastojanja i pristupi oblikovanju nacionalne ideje u umjetnosti početkom 20. stoljeća, *Naučni skup posvećan Nadeždi Petrović (1873–1915)* (ed. Jasna Jovanov), Novi Sad 2016, pp. 23–42.

Izidor CANKAR, Narodna galerija, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XII, 1932–1933, pp. 86–88.

Ana CERGOL PARADIŽ, Irena SELIŠNIK, Spremembe v uradniškem poklicu in njegova feminizacija, *Slovenski prelom 1918* (ed. Aleš Gabrič), Ljubljana 2019, pp. 267–293.

Gašper CERKOVNIK, Društvo za krščansko umetnost v Ljubljani, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XLIII/43, 2007, pp. 288–305.

Hana ČEFERIN, *Dejavnost Fotokluba Ljubljana med obema vojnama. Fotografija v iskanju nacionalnega izraza*, Ljubljana 2022 (magistrska naloga, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

Špelca ČOPIČ, Umetnička kritika u Sloveniji, *Jugoslovenska umetnost XX. veka. Treća decenija – konstruktivno slikarstvo* (ed. Miodrag B. Protić), 2, Beograd 1967.

Špela ČOPIČ, Likovna umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Rihard Jakopič. To sem jaz, umetnik* (Ljubljana, Narodna galerija, Mestni muzej, 13. 5.–17. 10. 1993, ed. Dragica Trobec Zadnik), Ljubljana 1993, pp. 99–103.

Gudrun DANZER a, 63 Women Artists from Styria – their Environment, their Opportunities, their Careers, *Ladies first! Künstlerinnen in und aus der Steiermark 1850–1950* (Gradec, Neue Galerie Graz, 25. 2. 2020–21. 2. 2021, ed. Gudrun Danzer), Gradec 2020, pp. 62–79.

Gudrun DANZER b, Ladies first!, *Ladies first! Künstlerinnen in und aus der Steiermark 1850–1950* (Gradec, Neue Galerie Graz, 25. 2. 2020–21. 2. 2021, ed. Gudrun Danzer), Gradec 2020, pp. 10–13.

Ervin DOLENC, *Kulturni boj. Slovenska kulturna politika v Kraljevini SHS. 1918–1929*, Ljubljana 1996.

Ervin DOLENC, Razvoj kulturnih ustanov v slovenskih mestih in Novo mesto do leta 1941, *Oblikovanje kulturnih ustanov in razvoj Novega mesta v kulturno središče Dolenjske* (ed. Aleš Gabrič), Novo mesto 2000, pp. 21–35.

Ervin DOLENC a, Mednarodni položaj prve Jugoslavije, *Slovenska novejša zgodovina 1. 1848–1992* (ed. Jasna Fischer), Ljubljana 2005, pp. 203–211.

Ervin DOLENC b, Kultura 1918–1941, *Slovenska novejša zgodovina 1. 1848–1992* (ed. Jasna Fischer), Ljubljana 2005, pp. 415–441.

Ervin DOLENC, *Med kulturo in politiko. Kulturnopolitična razhajanja v Sloveniji med svetovnima vojnama*, Ljubljana 2010.

Maruša DRAŽIL, Razstave v Salonu Kos in Galeriji Obersnel v 1930-ih in 1940-ih, *Razstavljanje na Slovenskem. Simpozij ob 110-letnici Jakopičevega paviljona* (Ljubljana, Muzej in galerije mesta Ljubljana, 5.–6. 12. 2019). ULR: https://vimeo.com/396542152 (Citirano: 5. 6. 2023).

Iztok DURJAVA, Nova stvarnost na Slovenskem, *Ekspresionizem in nova stvarnost na Slovenskem. 1920–1930* (Ljubljana, Moderna galerija, 10. 10.–21. 12. 1986, eds. Milček Komelj, Igor Kranjc), Ljubljana 1986, pp. 63–78.

Iztok DURJAVA, Slovenski impresionizem v luči polemike 1948–1949 in pogled v zgodovino, *Potlačena umetnost* (eds. Barbara Borčič, Jure Mikuž), Ljubljana 1999, pp. 78–84.

Exhibition Chronology. 1899–1938, *Hagenbund. A European Network of Modernism. 1900 to 1938* (Dunaj, Belvedere, 11. 10. 2014–1. 2. 2015; eds. Agnes Husslein-Arco, Harald Krejci), Dunaj 2014, pp. 113–256.

Sabine FELLNER, City of Women – Women of the City, *Stadt der Frauen. Künstlerinnen in Wien 1900–1938* (Dunaj, Belvedere, 15. 1.–19. 5. 2019, eds. Stella Rollig, Sabine Fellner), Dunaj 2019, pp. 23–25.

Mojca FERLE, Franja Tavčar, prvakinja narodnih dam, *Slovenke v dobi moderne* (eds. Mateja Tominšek Perovšek, Božidar Jezernik, Jože Hudales), Ljubljana 2012, pp. 40–45.

Aleš GABRIČ, Kulturni molk, *Prispevki za novejšo zgodovino*, XXIX/2, 1989, pp. 385–413.

Aleš GABRIČ, Odziv slovenskih kulturnikov na okupacijo leta 1941, *Prispevki za novejšo zgodovino*, XLI/2, 2001, pp. 211–225.

Aleš GABRIČ, Policentrični razvoj slovenskih kulturnih ustanov sredi 20. stoletja, *Oblikovanje kulturnih ustanov in razvoj Novega mesta v kulturno središče Dolenjske* (ed. Aleš Gabrič), Novo mesto 2000, pp. 39–49.

Milena GEORGIEVA, *South Slav Dialogues in Modernism. Bulgarian Art and the Art of Serbia, Croatia and Slovenia. 1904–1912*, Sofia 2008.

Damir GLOBOČNIK, *Spomeniki,* Ljubljana 2022.

Bojan GODEŠA, *Kdor ni z nami, je proti nam. Slovenski izobraženci med okupatorji, Osvobodilno fronto in protirevolucionarnim taborom*, Ljubljana 1995.

Bojan GODEŠA, Tisova Slovaška – »priljubljeni sen slovenskega klerofašizma«?, *Zgodovinski časopis*, LVIII/1-2, 2004, pp. 69–80.

France GOLOB, Ivan Šubic, utemeljitelj umetne in umetno-obrtne šole na Slovenskem, *Loški razgledi*, XXXI/1, 1984, pp. 98–114.

France GOLOB, Franjo Sterle, ustanovitelj Umetniške šole »Probuda« in vloga šole v tedanjem likovnem življenju, *Kronika,* XXXIV/3, 1986, pp. 160–170.

Nataša GOLOB, *Prvo stoletje Oddelka za umetnostno zgodovino*, Ljubljana 2020.

Hagenbund. A European Network of Modernism 1990 to 1938 (Dunaj, Belvedere, 11. 10. 2014–1. 2. 2015, eds. Agnes Husslein-Arco, Harald Krejci), Dunaj 2014.

Anton HOLZER, *Fotografie in Österreich*, Dunaj 2013.

Jana INTIHAR FERJAN, Bojana ROGINA, Kraljevina Jugoslavija. Likovna umetnost 1929–april 1941, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji. 1929–1941* (Ljubljana, Moderna galerija, 25. 4.–15. 9. 2019, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc), Ljubljana 2019, pp. 422–433.

Barbara JAKI, Predgovor, *Umetnost za nove dni. Zbirka Dravske banovine (1929–1941)* (Ljubljana, Narodna galerija, 5. 9. 2019–5. 1. 2020, ed. Nataša Ciber), Ljubljana 2019, pp. 7–8.

Mojca JENKO, Češkoslovaška umetnost v Zborniku za umetnostno zgodovino, *Kronika*, XXIX/3, 1981, pp. 271–277.

Mojca JENKO, Dr. France Stele in Društvo Narodna galerija. Iz arhiva Narodne galerije, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, LII/52, 2016, pp. 247–269.

Mojca JENKO, Majča KOROŠAJ, Mojca ŠTER JENKO, 80 let razstav*, Osemdeset let Narodne galerije. 1918–1998* (ed. Ferdinand Šerbelj), Ljubljana 1998, pp. 117–136.

Sandra JENKO, Nemško gledališče na Slovenskem, *Uprizoritvene umetnosti, migracije, politika. Slovensko gledališče kot sooblikovalec medkulturnih izmenjav* (ed. Barbara Orel), Ljubljana 2017, pp. 47–64.

Robert JENSEN, *Marketing Modernism in Fin-de-Siècle Europe*, Princeton 1996.

Mateja JERAJ, Slovenska ženska društva med obema vojnama (1918–1941), *Arhivi*, XXIII/2, 2000, pp. 53–61.

Kerstin JESSE, »Extraordinary« Women in the Hagenbund. Female Artists and their Networks, *Hagenbund. A European Network of Modernism. 1900 to 1938* (Dunaj, Belvedere, 11. 10. 2014–1. 2. 2015; eds. Agnes Husslein-Arco, Harald Krejci), Dunaj 2014, pp. 357–364.

Jasna JOVANOV, The »Oblik« Art Group, 1926–1939, *On the Very Edge. The Modernism and Modernity in the Arts and Architecture of Interwar Serbia (1918–1941)* (eds. Jelena Bogdanović, Lilien Filipovitsch Robinson, Igor Marjanović), Leuven 2014, pp. 97–114.

Jugoslovenska umetnost XX veka. Četvrta decenija – ekspresionizam boje, kolorizam, poetski realizam, intimizam, koloristički realizam (ed. Miodrag B. Protić), Beograd 1971.

Karla Bulovec. 1895–1957 (Ljubljana, Cankarjev dom, 21. 1.–23. 3. 2003, eds. Lev Menaše, Nina Pirnat Spahić), Ljubljana 2003.

Katalog I. mednarodne razstave fotografske umetnosti v Ljubljani (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1934), Ljubljana 1934.

Milček KOMELJ, *Slovensko ekspresionistično slikarstvo in grafika. Duhovno usmerjena umetnost dvajsetih let dvajsetega stoletj*a, Ljubljana 1979.

Milček KOMELJ, Slovensko ekspresionistično slikarstvo, risba in grafika, *Ekspresionizem in nova stvarnost na Slovenskem* (Ljubljana, Moderna galerija, 10. 10.–21. 12. 1986, eds. Milček Komelj, Igor Kranjc), Ljubljana 1986, pp. 7–36.

Miklavž KOMELJ, *Kako misliti partizansko umetnost?*, Ljubljana 2009.

Miklavž KOMELJ, Partizanska umetnost, *20. stoletje. Kontinuitete in prelomi* (Ljubljana, Moderna galerija; ed. Marko Jenko), Ljubljana 2011, pp. 24–29.

Miklavž KOMELJ, Maleš in tisk kot umetnostni medij, *Miha Maleš, slikajoči pesnik* (ed. Nela Malečkar), Ljubljana 2017, pp. 125–170.

Renata KOMIĆ MARN, »Kot kulturno zgodovinski pojav je pa portret naravnost neizčrpen.« Portreti, njihovi lastniki in raziskovalci v luči Razstave portretnega slikarstva na Slovenskem, *Razstavljanje na Slovenskem. Simpozij ob 110-letnici Jakopičevega paviljona* (Ljubljana, Muzej in galerije mesta Ljubljana, 5.–6. 12. 2019). URL: https://vimeo.com/396534097 (Citirano: 5. 6. 2023).

Janez KOS, Umetniški paviljon Riharda Jakopiča, *Rihard Jakopič. To sem jaz, umetnik* (Ljubljana, Narodna galerija, Mestni muzej, 13. 5.–17. 10. 1993, ed. Dragica Trobec Zadnik), Ljubljana 1993, pp. 87–98.

Mateja KOS, Reforme oblikovanja v 19. stoletju in obrtno šolstvo, *Zbornik za Staneta Bernika* (ed. Gojko Zupan), Ljubljana 2009, pp. 118–142.

Fran KOVAČIČ, Postanek in razvoj mariborskega muzeja, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, XXIII/5, 1928, pp. 255–268.

Peter KOVAČIČ PERŠIN, Kocbekovo Premišljevanje o Španiji, *Prispevki za novejšo zgodovino*, LVI/1, 2016, pp. 56–79.

Ferdo KOZAK, In »slovensko vprašanje«?, *Sodobnost*, III/7-8, 1935, pp. 372–374.

Igor KRANJC, *Resničnost in mit umetnosti tridesetih let. Trideseta leta 20. stoletja v slovenski likovni umetnosti*, Ljubljana 2002, pp. 5–34.

Igor KRANJC a, Modernizem v obdobju diktature, *Umetnost tridesetih let iz zbirk Moderne galerije Ljubljana. 1928–1934. Prvi študijski zvezek* (ed. Igor Kranjc), Ljubljana 2004, pp. 4–11.

Igor KRANJC b, Umetnost v navzkrižjih utilitarnih nazorov, *Umetnost tridesetih let iz zbirk Moderne galerije Ljubljana. 1935–1937. Drugi študijski zvezek* (ed. Igor Kranjc), Ljubljana 2004, pp. 5–18.

Irena KRAŠEVAC, Petra ŠLOSEL, Networking of Central European Artists' Associations via Exhibitions. The Slovenian Art Association, Czech Mánes and Polish Sztuka in Zagreb in the Early 20th Century, *Modern and Contemporary Artists' Networks. An Inquiry into Digital History of Art and Architecture* (eds. Liljana Kolešnik, Sanja Horvatinčić), Zagreb 2018, pp. 16–34.

Peter KREČIČ, Slovenska likovna kritika med dvema vojnama, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XI-XII, Ljubljana 1976, pp. 205–290.

Peter KREČIČ, *Jože Plečnik*, Ljubljana 1992.

Peter KREČIČ, Ivan Vurnik. 1884–1971. *Slovenska biografija*, 2013. URL: http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi828088/#slovenski-biografski-leksikon (Citirano: 30. 3. 2023).

Harald KREJCI, Internal Dynamics and External Influences. The Hagendund Artists Network, *Hagenbund. A European Network of Modernism. 1900 to 1938* (Dunaj, Belvedere, 11. 10. 2014–1. 2. 2015; eds. Agnes Husslein-Arco, Harald Krejci), Dunaj 2014, pp. 17–25.

France KRESAL, Mezde in plače na Slovenskem od novele obrtnega reda 1885 do kolektivnih pogodb 1991*, Prispevki za novejšo zgodovino,* XXXV/1-2, 1995, pp. 7–23.

Kriza Ljubljanskega zvona (ed. Fran Albrecht), Ljubljana 1932.

Ana KUČAN, *Krajina kot nacionalni simbol*, Ljubljana 1998.

Primož KURET, *Ljubljanska filharmonična družba. 1794–1919. Kronika ljubljanskega glasbenega življenja v stoletju meščanov in revolucij*, Ljubljana 2005.

Primož KURET, *100 let Slovenske filharmonije*, Ljubljana 2008.

Ladies first! Künstlerinnen in und aus der Steiermark 1850–1950 (Gradec, Neue Galerie Graz, 25. 2. 2020–21. 2. 2021, ed. Gudrun Danzer), Gradec 2020.

Žarko LAZAREVIĆ, Družba in gospodarstvo med obema vojnama. Vprašanja ravni modernizacij, *Zgodovinski časopis*, LVII/1-2, 2013, pp. 110–134.

Maja LOZAR ŠTAMCAR, Pohištvo slovenskih arhitektov v dvajsetih in tridesetih, *Predmet kot reprezentanca. Okus, ugled, moč* (ed. Maja Lozar Štamcar), Ljubljana 2010, pp. 471–531.

Lovorka MAGAŠ BILANDŽIĆ, Desetletje pluralizmov. Fotografija v Kraljevini Jugoslaviji, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji. 1929–1941* (Ljubljana, Moderna galerija, 25. 4.–15. 9. 2019, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc), Ljubljana 2019, pp. 320–356.

Antonin MATEJČEK, Moderna češka umetnost, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/3, 1924, pp. 105–123.

Alexandra MATZNER, Dissonante Harmonie. Die Hagenbund und die »Frauenfrage«, *Hagenbund. Von der gemäßigten zur radikalen Moderne* (Dunaj, Leopoldmuseum, 16. 9. 2022–6. 2. 2023; ed. Hans Peter Wipplinger), Dunaj, Köln 2022, pp. 37–59.

Vasilij MELIK, Slovenski liberalni tabor in njegovo razpadanje, *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, 1-2, 1982, pp. 19–24.

Michel MOHOR, Umetnost za nove dni. Zbirka Dravske banovine (1929–1941), *Umetnost za nove dni. Zbirka Dravske banovine (1929–1941)* (Ljubljana, Narodna galerija, 5. 9. 2019–5. 1. 2020, ed. Nataša Ciber), Ljubljana 2019, pp. 9–43.

Marjan MUŠIČ, *Novomeška pomlad*, Ljubljana 1974.

Marja NIKOLČIĆ, Slovenske likovne umetnice v medvojnem obdobju, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji. 1929–1941* (Ljubljana, Moderna galerija, 25. 4.–15. 9. 2019, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc)*,* Ljubljana 2019, pp. 194–202.

Ida OGRAJŠEK GORENJAK, Marijana KARDUM, Mala ženska antanta (1923–1939), *Historijski zbornik*, LXXII/1, 2019, pp. 111–138.

Tomaž PAVLIN, Peter MIKŠA, »Ni zadosti, da slovensko ženstvo samo pripenja trakove na sokolske zastave«, *Slovenke v dobi moderne* (eds. Mateja Tominšek Perovšek, Božidar Jezernik, Jože Hudales), Ljubljana 2012, pp. 106–115.

Sabine PLAKOLM-FORSTHUBER, Education, Associations and Networks, *Stadt der Frauen. Künstlerinnen in Wien 1900–1938* (Dunaj, Belvedere, 15. 1.–19. 5. 2019, eds. Stella Rollig, Sabine Fellner), Dunaj 2019, pp. 51–56.

Petar PRELOG, Proljetni salon. 1916–1928, *Proljetni salon. 1916–1928* (Zagreb, Umjetnički paviljon, 12. 4.–20. 5. 2007; ed. Radovan Vuković), Zagreb 2007, pp. 8–18.

Petar PRELOG, Problemi samoprikazivanja. Umjetnost i nacionalni identitet u međuratnom razdoblju, *Moderna umjetnost u Hrvatskoj. 1898–1975* (eds. Ljiljana Kolešnik, Petar Prelog), Zagreb 2012, pp. 236–257.

Petar PRELOG, *Hrvatska moderna umjetnost i nacionalni identitet*, Zagreb 2018.

Petar PRELOG, Prostor iskanja identitete. Hrvaška likovna umetnost v tridesetih letih, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji. 1929–1941* (Ljubljana, Moderna galerija, 25. 4.–15. 9. 2019, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc)*,* Ljubljana 2019, pp. 94–151.

Dragan POTOČNIK, Primorski Slovenci v Mariboru 1918–1941, *Annales. Anali za istrske in mediteranske študije*, XXI/1, 2011, pp. 55–70.

Božo REPE, Pomen španske državljanske vojne v slovenski in jugoslovanski družbi, *Slovenci v španski državljanski vojni. Zbornik referatov znanstvenega simpozija v Kopru* (Koper, 12. 2. 2010, ed. Sandi Volk), Koper 2010, pp. 36–45.

Božo REPE, Slovenija v tridesetih letih. Med odprtostjo v Evropo, nacionalno ogroženostjo in ideološkimi boji, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji. 1929–1941* (Ljubljana, Moderna galerija, 25. 4.–15. 9. 2019, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc)*,* Ljubljana 2019, pp. 47–67.

Vladimir ROZIĆ, *Umetnička grupa »Oblik«. 1926–1939*, Beograd 2005.

Irena SELIŠNIK, Vstop Slovenk v politiko. Od sprejemnice do volišča, *Slovenke v dobi moderne* (eds. Mateja Tominšek Perovšek, Božidar Jezernik, Jože Hudales), Ljubljana 2012, pp. 24–33.

Barbara SAVENC, Vstop umetnic na slovensko likovno prizorišče, *Slovenke v dobi moderne* (eds. Mateja Tominšek Perovšek, Božidar Jezernik, Jože Hudales), Ljubljana 2012, pp. 86–91.

Aleksandra SERŠE, Ženska obrtna strokovna šola v Ljubljani od njene ustanovitve do 1918, *Arhivi*, XVIII/1-2, 1995, pp. 64–66.

Lara SLIVNIK, Umetnostni paviljoni, *AR*, 1, 2009, pp. 63–69.

Andrej SMREKAR, Društvo Narodna galerija 1918–1945, *Osemdeset let Narodne galerije. 1918–1998* (ed. Ferdinand Šerbelj), Ljubljana 1998, pp. 9–34.

Andrej SMREKAR, Slovenački umetnici i Nadežda Petrović, *Naučni skup posvećan Nadeždi Petrović (1873–1915)* (ed. Jasna Jovanov), Novi Sad 2016, pp. 57–83.

Standard Catalog of World Paper Money 1368–1960 (ed. George S. Cuhaj), Iola 1990.

France STELE, *Projekt Univerzitetne biblioteke ljubljanske*, Ljubljana 1933.

Ana ŠEPAROVIĆ, »Tko nije kolorista, nije slikar«. Grupa trojice kao građansko-elitistička opcija hrvatske likovne scene tridesetih godina 20. vijeka, *Arhitektura i vizuelne umetnosti u jugoslovenskom kontekstu. 1918–1941* (eds. Aleksandar Kadijević, Aleksandra Ilijevski), Beograd 2021, pp. 277–285.

Peter ŠTIH, Vasko SIMONITI, Peter VODOPIVEC, *Slovenska zgodovina. Od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja*, Ljubljana 2016.

Antonia TKALČIĆ KOŠČEVIĆ, *Sjećanja na prve generacije Umjetničke akademije u Zagrebu*, Zagreb 2007.

Jasmina TRAJKOV, Jugoslovenske umetničke izložbe u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, *Arhitektura i vizuelne umetnosti u jugoslovenskom kontekstu. 1918–1941* (eds. Aleksandar Kadijević, Aleksandra Ilijevski)*,* Beograd 2021, pp. 226–231.

Umetnost za nove dni. Slike iz Vladne umetnostne zbirke (Ljubljana, Narodna galerija, 5. 3.–29. 6. 2014, ed. Mateja Krapež), Ljubljana 2014.

Umetnost za nove dni. Kipi iz Vladne umetnostne zbirke (Ljubljana, Narodna galerija, 19. 3.–14. 6. 2015, eds. Mateja Breščak, Nataša Kovačič), Ljubljana 2015.

Umetnost za nove dni. Zbirka Dravske banovine (1929–1941) (Ljubljana, Narodna galerija, 5. 9. 2019–5. 1. 2020, ed. Nataša Ciber), Ljubljana 2019.

Umjetnost i život su jedno. Udruženje umjetnika Zemlja. 1929–1935 (Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 28. 11. 2019.–1. 3. 2020, eds. Danijela Markotić, Petar Prelog), Zagreb 2019.

M. V., s. v. Mesesnel, France, *Primorski slovenski biografski leksikon* (ed. Martin Jevnikar), II, Gorica 1984, pp. 413–414.

Miha VALANT, *XIX. razstava v Jakopičevem paviljonu*, Ljubljana 2015 (diplomska naloga, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

Miha VALANT, *Ljubljansko društvo Kazina in združenja za likovno umetnost na Kranjskem med leti 1848 in 1918*, Ljubljana 2023 (doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

Miha VALANT, Beti ŽEROVC, Društva za likovno umetnost na Kranjskem v obdobju od 1848 do 1918, *Likovne besede,* 113, 2019, pp. 4–13.

Nika VAVPOTIČ, *Povezovanje in razstavljanje v Mariboru med obema vojnama. Umetniški klub Grohar*, Maribor 2017 (magistrska naloga, Univerza v Mariboru, tipkopis).

Maja VETRIH, Likovno življenje v Mariboru in razstave umetnikov mariborskega kroga med obema vojnama, *Kronika*, XVII/1, 1969, pp. 30–37.

Josip VIDMAR, *Kulturni problem slovenstva*, Ljubljana 1932.

Asta VREČKO, *Pomen Zagreba kot likovnega in kulturnega centra za slovensko slikarstvo (1927–1941)*, Ljubljana 2014 (doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, tipkopis).

Asta VREČKO, Vzpostavljanje nacionalnega izraza v delovanju Kluba neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov, *Ars & Humanitas*, IX/2, 2015, pp. 84–103.

Asta VREČKO, Skupina Četrta generacija z vidika organiziranja mladih umetnikov med obema vojnama, *Litterae pictae. Scripta varia in honorem Nataša Golob septuagesimum annum feliciter complentis* (eds. Tine Germ, Nataša Kavčič), Ljubljana 2017, pp. 455–470.

Asta VREČKO, Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, LIV/54, 2018, pp. 171–193.

Asta VREČKO, Pomnoženo zrcalo družbe. Slovenska umetnost tridesetih let, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji. 1929–1941* (Ljubljana, Moderna galerija, 25. 4.–15. 9. 2019, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc), Ljubljana 2019, pp. 152–185.

Asta VREČKO a, Slovenska umetnost in Zagreb, *Vezi. Zagrebška likovna akademija in slovenski umetniki med obema vojnama* (Kostanjevica na Krki, Galerija Božidar Jakac, 10. 9. 2021–13. 2. 2022; eds. Asta Vrečko, Dajana Vlaisavljević), Kostanjevica na Krki 2021, pp. 12–43.

Asta VREČKO b, Slovenski študenti in študentke Akademije likovne umetnosti v Zagrebu, *Vezi. Zagrebška likovna akademija in slovenski umetniki med obema vojnama* (Kostanjevica na Krki, Galerija Božidar Jakac, 10. 9. 2021–13. 2. 2022; eds. Asta Vrečko, Dajana Vlaisavljević), Kostanjevica na Krki 2021, pp. 164–167.

Asta VREČKO, Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov in umetnost tridesetih let, *Izven okvirja. Umetnost tridesetih let* (Ljubljana, Galerija Cankarjevega doma, 21. 4.–2. 10. 2022, eds. Katarina Hergouth, Asta Vrečko), Ljubljana 2022, pp. 29–62.

Vrnitev ambasadorjev umetnosti. Umetnine iz nasledstva Jugoslavije (Ljubljana, Narodna galerija, 11. 5.–6. 9. 2015, eds. Urška Kramberger Mendek, Michel Mohor), Ljubljana 2015.

Radina VUČETIĆ, Jugoslavenstvo u umjetnosti i kulturi – od zavodljivog mita do okrutne realnosti (Jugoslavenske izložbe 1904.–1940.), *Časopis za suvremenu povijest*, XLI/1, 2009, pp. 701–714.

Sonja VULEŠEVIĆ, *Dragutin Inkiostri Medenjak, pionir jugoslovenskog dizajna*, Beograd 1998.

Frank WHITFORD, The Tale of Two Cities. Expressionism in Berlin and Vienna, *Vienna–Berlin. The Art of Two Cities* (Dunaj, Belvedere, 14. 2.–15. 6. 2014, eds. Agnes Husslein-Arco, Thomas Köhler, Ralf Burmeister, Alexander Klee, Annelie Lütgens), Dunaj, Berlin 2014, pp. 169–174.

Marko ZAJC, Kazina skozi čas, *Zgodovinopisje v zrcalu zgodovine. 50 let Inštituta za novejšo zgodovino* (ed. Aleš Gabrič), Ljubljana 2009, pp. 127–138.

Nadja ZGONIK, *Podobe Slovenstva*, Ljubljana 2002.

Nadja ZGONIK, Umetniške osebnosti tovarne za fino keramiko Dekor, *Umetnost iz tovarne. Keramika Dekor* (Ljubljana, Narodni muzej Slovenije, 18. 5.–30. 9. 2012; ed. Mateja Kos), Ljubljana 2012, pp. 44–63.

Christoph ZUSCHLAG, Von »Schreckenskammern«, »Horrorkabinetten« und »Schandausstellungen«. Die NS-Kampagne gegen »Entartete Kunst«, *Moderne am Pranger. Die NS-Aktion »Entartete Kunst« vor 75 Jahren. Werke aus der Sammlung Gerhard Schneider* (eds. Christiane Ladleif, Gerhard Schneider), Aschaffenburg 2012, pp. 21–31.

Beti ŽEROVC, Vesna ob izviru umetnosti, *Potlačena umetnost* (eds. Barbara Borčič, Jure Mikuž), Ljubljana 1999, pp. 50–77.

Beti ŽEROVC, *Rihard Jakopič. Umetnik in strateg*, Ljubljana 2002.

Beti ŽEROVC, *Slovenski impresionisti,* Ljubljana 2012.

Beti ŽEROVC, Ivana Kobilca and Her Painting for the Ljubljana Town Hall, Slovenia Bows to Ljubljana, in the Context of Women's Painting in the Late Nineteenth Century, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37, 2013, pp. 167–178.

Beti ŽEROVC a, *Stiki med Čehi in Slovenci na likovnem področju od začetka 19. stoletja do druge svetovne vojne*, Ljubljana 2014 (študijsko gradivo).

Beti ŽEROVC b, The Exhibition of Ivana Kobilca in Zagreb in 1890, *Peristil,* 57, 2014, pp. 147–158.

Beti ŽEROVC, *When Attitudes Become the Norm. The Contemporary Curator and Institutional Art*, Ljubljana 2015.

Beti ŽEROVC, Javni spomeniki in spomeniki, posvečeni prvi svetovni vojni, na območju Jugoslavije od poznega 19. stoletja do leta 1941, *Ars & Humanitas*, XIII/2, 2019, pp. 203–230.

KATALOG RAZSTAV V JAKOPIČEVEM PAVILJONU MED LETOMA 1919 IN 1945

Vaše blagorodje!

Dovoljujemo si Vam sporočiti, da se otvori VI. rastava N. G. ... ja ob enajstih v Jakopičevem paviljonu in Vas ... bo.

Razstavljajo slike, kipe, arhitekturo in risbe gospodje:

DOBROVIĆ PETAR, Beograd.
DOBROVIĆ NIKOLA, Praga.
KOS GOJMIR ANTON, Ljubljana.
DOLINAR LOJZE, Ljubljana.

Ljubljana, 11. maja 1925. Narodna Galerija.

„KLUB MLADIH" nabi Vaše blagorodje k otvoritvi svoje

V.

UMETNOSTNE RAZSTAVE

v paviljonu pod Tivolijem

V LJUBLJANI, DNE 17/II 1924

UMETNIŠKA RAZSTAVA
OLAFA GLOBOČNIKA, MIHE MALEŠA, JANEZA MEŽANA, MIRE PREGLJEVE, FR. PAVLOVCA IN NIKOLAJA PIRNATA

P. n.

Čast nam je povabiti Vas k otvoritvi naše skupne razstave v Jakopičevem paviljonu v nedeljo, dne 2. septembra 1928 ob 11. uri dopoldne.

Razstavljalci.

RAZSTAVA OD 2./9. DO 22./9. 1928. OD 10. DO 18. URE DNEVNO.

Narodna galerija v Ljubljani
otvori
Razstavo poljske moderne grafike
v nedeljo, 15. novembra ob 11. uri v Jakopičevem paviljonu. Z ozirom na mednarodni značaj prireditve Vas vabimo, da se izvolite udeležiti otvoritve.

UMETNOSTNA RAZSTAVA
ANTE TRSTENJAK
6.–19. I. 1926
JAKOPIČEV PAVILJON
VAŠE BLAGORODJE SE UDJUDNO VABI K OTVORITVI DNE 6. I. 1926 OB 11. URI DOPOLDNE

VI. RAZSTAVA
NARODNE GALERIJE V LJUBLJANI

SLIKARSTVO
DOBROVIĆ PETAR
BEOGRAD
KOS GOJMIR ANTON
LJUBLJANA
PLASTIKA
DOLINAR LOJZE
LJUBLJANA
ARHITEKTURA
DOBROVIĆ NIKOLA
PRAGA

MAJ — JUNIJ
1925
JAKOPIČEV PAVILJON

Vabimo Vaše Blagorodje k otvoritvi razstave slik in grafik
J. GORUP — B. JAKAC
na Binkoštno nedeljo, dne 23. maja 1926 ob 11. v Jakopičevem paviljonu.

Slovensko umetniško društvo v Ljubljani — Dunajska ...

Ljubljana, dne 30. ...

Vaše blagorodje!

Vabimo Vas, da se udeležite otvoritve XIX. umetnostne ... S. U. D. v Ljubljani, dne 3. junija 1928. v Jakopičevem ... 11. uri.

Za odbor:

F. S. Stopovšek, t. č. tajnik. Ivan Kos, t. č. predsednik.

...TITE
...DERNE UMETNOSTI
...ES IZ PRAGE
...VEL. KRALJA ALEKSANDRA I.
...RSTVO
...TIKA
...IKA
...KTURA
...TNIŠKEM PAVILJONU
...VNEM DREVOREDU)
...H VELESEJMA S POPUSTOM.
...D 9 DO 7.

SOUS LES AUSPICES DE L' ASSOCIATION FRANÇAISE D' EXPANSION ET D' ÉCHANGES ARTISTIQUES

RAZSTAVA
FRANCOSKE GRAFIKE XIX. STOL.

se otvori v nedeljo, 29. marca ob 11. uri v Jakopičevem paviljonu.

Prosimo Vaše blagorodje, da izvolite prisostvovati otvoritvi.

NARODNA GALERIJA.

NARODNA GALERIJA V LJUBLJANI vabi Vaše blagorodje k otvoritvi
RAZSTAVE PORTRETNEGA SLIKARSTVA NA SLOVENSKEM OD XVI. ST. DO DANES,
ki se vrši v soboto, 29. avgusta 1925 ob 12·30
V JAKOPIČEVEM PAVILJONU

K PRIREDITVI NARODNE GALERIJE

RAZSTAVA
POLJSKE GRAFIKE

LJUBLJANA JAKOPIČEV PAVILJON
15. NOVEMBRA — 6. DECEMBRA 1925.

IV. RAZSTAVA
NARODNE GALERIJE V LJUBLJANI

RAZSTAVA
ČEŠKE MODERNE UMETNOSTI

ki jo priredi društvo upodabljajočih umetnikov „Mánes" iz Prage v Jakopičevem paviljonu, bo otvorjena dne 15. avgusta 1924 ob pol eni uri.

Vabimo Vas k otvoritvi in posetu razstave.

NARODNA GALERIJA.

Boris Kalin

VLJUDNO VAS VABIM, DA SE IZVOLITE UDELEŽITI OTVORITVE RAZSTAVE MOJIH KIPARSKIH DEL, KI BO V JAKOPIČEVEM PAVILJONU DNE 18. SEPTEMBRA 1938 OB 11. URI. RAZSTAVA BO ODPRTA OD 18. SEPTEMBRA DO 3. OKTOBRA 1938.

BORIS KALIN

I. UMETNIŠKA RAZSTAVA
SLIK-PORTRETOV IN PLASTIČNIH DEL V KNJIGOVEZNI
V JAKOPIČEVEM PAVILJONU, LJUBLJANA
STERLE — SEPIČ
...tembra 1924

Vaše blagorodje!

V sobato, dne 27. junija 1925. ob 10. uri otvorimo ... mentarno slik portretov in plastičnih del ... sliko ... Jakopičevem paviljonu v Ljubljani.

Razstava ostane do vključ. 30. junija odprta vsak dan od 8.—13. in od 15.—18. ure.

Dovoljujemo si poslati Vaši blagorodji s svojim ... na razstavo.

Z odličnim spoštovanjem

...ednik: Fran... Sterle, ...ajnik.

...ednik: Alojzij ...ajnik.

VABIMO VAS, DA SE UDELEŽITE OTVORITVE
II. ARHITEKTONSKE RAZSTAVE
ARH. KREGAR RADA, PROFESORJA TEHN. SRED. ŠOLE V LJUBLJANI, ARH. ŠPINČIČ IVA, ASISTENTA, IN NJIHOVIH UČENCEV VIŠJE STAVBNE ŠOLE ISTEGA ZAVODA

Ing. Arh. Kregar R.

RAZSTAVA SE OTVORI V NEDELJO 21. MARCA 1926 OB 11. URI V JAKOPIČEVEM PAVILJONU V LJUBLJANI

PODPISANI SI USOJA VABITI VAŠE BLAGORODJE

NA OTVORITEV XIX. UMETNOSTNE RAZ... KI SE VRŠI DNE 6. MAJA 1921 OB 11. UR... V UMETN. PAVILJONU POD TURNOM ŠT...

V LJUBLJANI, 12. MAJA 1921.

R. JA...

POJASNILA H KATALOŽNIM ENOTAM

Med letoma 1919 in 1945 se je v Jakopičevem paviljonu zvrstilo več kot 170 razstav. Predstavljene so v kataložnih enotah, ki temeljijo predvsem na pregledu sočasnih virov, kot so katalogi in drugo obrazstavno gradivo, širok spekter medijskega odzivanja ter zapisniki sej in občnih zborov Društva Narodna galerija, ki je s paviljonom upravljalo večino obravnavanega obdobja. Vsaka razstava je predstavljena z naslednjimi enotno organiziranimi in tipsko zastavljenimi kategorijami.

V prvih dveh kategorijah, naslovljenih »Naslov razstave« in »Datum«, so informacije povzete po razstavnih katalogih oziroma brošurah, če tovrstnega obrazstavnega gradiva ni ali ga ne poznamo, pa po poročanju v medijih. S pomočjo slednjih smo večkrat prišli tudi do informacij o morebitnem podaljšanju razstav.

Razdelek »Organizator« prinaša informacije o posameznikih, društvih, klubih in drugih deležnikih, ki so razstave organizirali oziroma bili pomembneje udeleženi pri njihovem nastanku.

Sledi kategorija »Avtorji/-ice s številom del«. Te podatke smo pridobili iz razstavnih katalogov oziroma brošur. Če teh gradiv za določeno razstavo ni bilo možno pridobiti, so ti podatki v celoti ali vsaj deloma rekonstruirani s pomočjo sočasnih medijskih odzivov. Imena sodelujočih avtorjev in avtoric so tukaj, tako kot tudi drugod v publikaciji, zapisana v izvirniku, kakor so navedena v virih, v poševnicah pa so na primer skrajšana imena dopolnjena ali pa so dodane pogosteje rabljene oblike imen (npr. Miha /Mihajlo/ Osolin ali Marin /Marino/ Tartaglia). Obseg podatkov ni nujno povsod enak, saj pri vsaki razstavi tudi ni bilo mogoče najti informacij enakega tipa in obsega.

V razdelku »Katalog in tiskovine« so podane informacije o tiskanih obrazstavnih gradivih, kot so katalogi, zloženke, plakati, druge publikacije ipd. V primeru ohranjenih razstavnih katalogov oziroma brošur je raziskovalcu v pomoč v opombi podana tudi informacija o njihovem nahajališču. Nekateri so digitalizirani in dostopni v Digitalni knjižnici Slovenije (dLib.si). Fizično jih v večjem številu hranijo različne institucije, na primer knjižnici Narodne galerije in Moderne galerije ter Rokopisna zbirka in Zbirka drobnega tiska in sive literature v Narodni in univerzitetni knjižnici.

Razdelek »Spremljevalni program« se osredotoča na informacije o dogodkih, ki so potekali v času trajanja razstav. Zajema razne dogodke ob otvoritvah razstav (npr. govore, prenose po radiu), koncerte, predavanja, vodstva in podobno, pa tudi obiske takrat pomembnih javnih, najpogosteje političnih osebnosti. Te informacije so v največji meri pridobljene na podlagi novic in notic v sočasnem dnevnem časopisju ter periodiki, občasno pa o njih poročajo tudi katalogi.

Pomembna informacija o sprejetju razstav v javnosti je tudi »Obisk«. S pomočjo zapisov v medijih in/ali zapisnikov sej in občnih zborov Društva Narodna galerija je pri nekaterih razstavah mogoče dobiti bolj ali manj točne številčne podatke o obisku. Pri nekaterih razstavah so kvantitativne podatke o obiskovalcih nadomestile le kvalitativne in pogosto subjektivne označbe, kot sta »obiska je bilo malo« ali »razstava je bila dobro obiskana«, ki jih kot take povzemamo z navedbo njihovega vira.

Pri kategoriji »Vrsta razstave« je poudarek predvsem na tipu razstave, podatkih o njeni postavitvi, informacijah o njenem morebitnem potovanju v druge kraje in podobnem. Ker so bile razstave v Jakopičevem paviljonu praviloma prodajne, so v to kategorijo vključeni tudi podatki, povezani s prodajo.

Najobširnejši del analize po navadi predstavlja razdelek »Poročanje in kritika«. Namenjen je poskusu opredelitve medijskega odziva na vsako razstavo. Pri tem natančneje obravnavamo daljše zapise o razstavah, kot so kritike, intervjuji z avtorji, na razstave vezani tematski članki in podobno.

Pri nekaterih razstavah je dodan še razdelek »Posebnosti«. Sem so avtorice umestile informacije o dogodkih in ravnanjih, ki so, po njihovem mnenju, odstopali od običajnega dogajanja in ustaljenih praks.

V kategoriji »Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika« so zbrani medijski odzivi razvrščeni po časovnem zaporedju njihovega izida in ne abecedno. Citirano gradivo je večinoma dostopno v Digitalni knjižnici Slovenije (dLib.si).

Vsako kataložno enoto ilustrira sočasno slikovno gradivo, če smo ga našli. Gre za obrazstavne tiskovine ali za fotografije iz arhivov ali objavljene v sočasnem časopisju. Nekateri časopisi, kot so bili *Slovenec, Jutro* ali *Slovenski dom*, in revije, denimo *Umetnost* in *Ilustracija*, so redno objavljali fotografije z razstav, reprodukcije posameznih umetnin in portrete umetnikov ali žirij.

Kljub poskusu poenotenja kataložne enote niso uniformne in so avtorsko delo, ne le v interpretaciji in načinu podajanja informacij, temveč tudi načinu iskanja podatkov ter celostnem raziskovanju. Rezultati so raznoliki in odvisni od specifičnega načina dela posamezne avtorice. Kataložne enote so sprva nastale kot seminarske naloge sedmih študentk in študenta. Za sodelovanje v publikaciji se je odločilo pet študentk, ki so svoje seminarske naloge in naloge dveh kolegov nadgradile v pričujoče kataložne enote.

Urednika in avtorice

RAZSTAVE V LETU 1919

Ana Obid

Naslov razstave:	XVI. umetnostna razstava
Datum:	8. 6.–20. 7. 1919
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorji/-ice s številom del:	116 del; Fran Ančik, Lojze Dolinar (4), Božidar Jakac, France Kralj (7), Gojmir Anton Kos, Mile Milunović (3), Veno Pilon, Franjo Sterle, Marin Studin (7), Friderik Šubic, Fran Zupan (7), Anica Zupanec (1).[408]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	20. 7. je bil v Jakopičevem paviljonu organiziran ogled razstave za Klub beograjskih maturantov. Po razstavi sta vodila Rihard Jakopič ter Ivan Vavpotič.[409]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava, na katero je Rihard Jakopič k razstavljanju povabil predvsem mlajšo generacijo umetnikov: »Razstavo sem si omislil namenoma takšno, kakršna je. Zato sem nabral dela mladega, za bodočo slovensko in jugoslovansko umetnost važnega naraščaja.«[410] Na razstavo je v dve večji sobi uvrstil še 30 slik iz preteklih stoletij, ki jih je pridobil iz zasebnih zbirk.[411] Umetnostni kritik Ivan Zorman je v svoji kritiki opozoril na pomen, ki ga imajo ta dela »za bujenje zanimanja za nadaljnje zbiranje lepih starin«.[412]
Poročanje in kritika:	Pisci so bili navdušeni predvsem nad razstavljenimi deli Vena Pilona, še posebej nad njegovimi pejsaži iz vojnega ujetništva. Poleg njega so se izrazito pozitivno opredelili tudi do del Božidarja Jakca, Gojmirja Antona Kosa in Frana Zupana.[413] Izidor Cankar je pod psevdonimom Franc Bregar v *Slovencu* opozoril na potrebo po ustanovitvi slikarske šole: »Ne samo z ozirom na to, da vsi naši mladi ljudje ne bodo imeli potrebnih sredstev, da gredo študirat v tujino, je ta šola potrebna, važna je posebno za to, da postane umetnost, ki bo izšla iz te šole res naša, domača, da bo nosila vse znake, ki so za nas značilne; na ta način se bo naša umetnost na najlažji način osvobodila vseh tujih vplivov.«[414] Ivan Zorman, ki je sicer v uvodu svojega zapisa izpostavil aktualno vprašanje razvoja in obstoja slovenske upodabljajoče umetnosti ter se pritoževal nad (ne)vztrajnostjo mlajših umetnikov, se je negativno opredelil do del Frana Ančika in Franja Sterleta.[415] Avtor anonimnega zapisa, objavljenega v *Slovencu*, se je obregnil tudi ob postavitev razstavljenih del: »Prireditev prostorov je tako površna, da se človek, ki je nekaj časa notri, komaj zave, da je sploh na razstavi. Za to prireditev ne bi bilo treba nobenih posebnih denarnih sredstev, pač pa malo več časa in iznajdljivosti.«[416] Na zapis se je v istem časopisu čez tri dni odzval Jakopič, sicer »prepričan, da je prišlo dotično poročilo le pomotoma v list«.[417] Kritiziral je predvsem po njegovem mnenju netočno poročanje o zasnovi razstave ter anonimnost pisca. Obenem je pozval slovensko časopisje, naj objavlja le zapise »zanesljivih strokovnih poročevalcev, ki prevzemajo s svojim podpisom odgovornost, da bodo umetniške prireditve tolmačene javnosti z resnostjo, kot je resen njih namen«.[418]

[408] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Ivan ZORMAN, XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIX/11-12, 1919, pp. 738–744. Časopis *Jugoslavija* je napovedal še, da se bo razstave udeležil Tomislav Krizman, ki se kot razstavljavec v preostalih navedenih člankih ne pojavlja (Umetnostna razstava v Ljubljani, *Jugoslavija*, II/113, 10. 5. 1919, p. 4).
[409] Razpored obiska »Kluba Beogradskih maturanta« v Ljubljani 19.–24. julija, *Jugoslavija*, II/137, 19. 7. 1919, p. 2.
[410] Ivan ZORMAN, XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIX/11-12, 1919, pp. 738–744.
[411] F. B. /Franc Bregar/ (Izidor Cankar), Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVII/146, 28. 6. 1919, p. 5.
[412] Ivan ZORMAN, XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIX/11-12, 1919, pp. 738–744.
[413] M. Z. /Miljutin Zarnik/, Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LII/151, 30. 6. 1919, p. 3; Ivan ZORMAN, XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIX/11-12, 1919, pp. 738–744.
[414] F. B. /Franc Bregar/ (Izidor Cankar), Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVII/146, 28. 6. 1919, p. 5.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava v Ljubljani, *Jugoslavija*, II/113, 10. 5. 1919, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVII/132, 11. 6. 1919, p. 4.
- R./ihard/ JAKOPIČ, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVII/135, 14. 6. 1919, p. 5.
- XVI. umetniška razstava, *Naša moč*, XIV/29, 19. 6. 1919, p. 4.
- Umetniška razstava v Ljubljani, *Njiva*, I/7, 19. 6. 1919, p. 112.
- F. B. /Franc Bregar/ (Izidor Cankar), Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVII/146, 28. 6. 1919, p. 5.
- M. Z. /Miljutin Zarnik/, Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LII/151, 30. 6. 1919, p. 3.
- »Klub beogradskih maturanta v Ljubljani«, *Slovenski narod*, LII/168, 19. 7. 1919, p. 3.
- Razpored obiska »kluba beogradskih maturanta« v Ljubljani, *Slovenec*, XLVII/164, 19. 7. 1919, p. 3.
- Razpored obiska »Kluba Beogradskih maturanta« v Ljubljani 19.–24. julija, *Jugoslavija*, II/137, 19. 7. 1919, p. 2.
- Umetnostna razstava, *Naprej*, III/163, 19. 7. 1919, p. 8.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, II/174, 20. 7. 1919, p. 4.
- Srbski maturantje v Ljubljani, *Jugoslavija*, II/175, 22. 7. 1919, p. 2.
- Ivan ZORMAN, XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIX/11-12, 1919, pp. 738–744.

[415] Ivan ZORMAN, XVI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIX/11-12, 1919, pp. 738–744.
[416] Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVII/132, 11. 6. 1919, p. 4.
[417] R./ihard/ JAKOPIČ, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVII/135, 14. 6. 1919, p. 5.
[418] Ibid.

Ana Obid

Naslov razstave:	Razstava planinskih in pokrajinskih slik
Datum:	1.–?. 4. 1920[419]
Organizator:	Slovensko planinsko društvo, Ljubljana
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Valentin Hodnik, /Maks?/ Koželj,[420] Jože Kunaver, Ivan Tavčar.[421]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka; vstopnina za dijake je znašala dve kroni, za druge pa štiri krone.[422]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava na temo gora in krajine. Medtem ko sta Jože Kunaver in Ivan Tavčar razstavila fotografije, sta se Valentin Hodnik in /Maks?/ Koželj predstavila z akvareli in slikami v oljni tehniki.[423] Poleg planinskih in pokrajinskih slik ter fotografij so bile razstavljeni tudi preproge in zastori.[424]
Poročanje in kritika:	O razstavi, ki je potekala v času velikonočnih praznikov, je bil objavljen en daljši zapis, katerega anonimni pisec je pohvalil predvsem akvarele in oljne slike Triglavskega pogorja ter Kamniških planin Valentina Hodnika ter /Maksa?/Koželja.[425]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Jugoslavija*, III/73, 24. 3. 1920, p. 3.
- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Slovenec*, XLVIII/68, 24. 3. 1920, p. 3.
- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Naprej*, IV/69, 25. 3. 1920, p. 3.
- Razstava planinskih slik, *Slovenec*, XLVIII/72, 30. 3. 1920, p. 4.
- Razstava planinskih slik, *Jugoslavija*, III/80, 1. 4. 1920, p. 3.
- Razstava planinskih slik, *Slovenec*, XLVIII/74, 1. 4. 1920, p. 3.
- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Učiteljski tovariš*, LX/13, 1. 4. 1920, p. 5.
- Razstava planinskih slik, *Slovenski narod*, LIII/76, 2. 4. 1920, p. 3.
- Srbska domača industrija v Pirotu, *Slovenec,* XLVIII/75, 2. 4. 1920, p. 4.
- Razstava planinskih slik, *Večerni list*, II/75, 2. 4. 1920, p. 2.
- Razstava planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* XLVIII/77, 4. 4. 1920, p. 5.
- Razstava planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIII/82, 11. 4. 1920, p. 5.

[419] Razstava planinskih slik, *Jugoslavija*, III/80, 1. 4. 1920, p. 3.
[420] Iz časopisnih poročil ni mogoče razbrati, ali je razstavil Maks ali Anton Koželj. Najverjetneje je razstavljal Maks Koželj, ki se je v Jakopičevem paviljonu s slikami gorskih motivov predstavil tudi leta 1921.
[421] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki S*očasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Naprej*, IV/69, 25. 3. 1920, p. 3. Časopis *Slovenski narod* je napovedal še, da se bo razstave udeležil Koželj, ki se kot razstavljavec v preostalih navedenih člankih ne pojavlja (Razstava planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIII/82, 11. 4. 1920, p. 5).
[422] Razstava planinskih slik, *Slovenec*, XLVIII/72, 30. 3. 1920, p. 4.
[423] Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Jugoslavija*, III/73, 24. 3. 1920, p. 3.
[424] Razstava planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIII/82, 11. 4. 1920, p. 5.
[425] Ibid.

Naslov razstave:	XVII. umetnostna razstava
Datum:	15. 5.–11. 7. 1920[426]
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorji/-ice s številom del:	141 del v katalogu; Ivan Čargo (2), Lojze Dolinar (5), Maksim Gaspari (7), Pavel Gustinčič (2), Božidar Jakac (7), Rihard Jakopič (5), Fran Klemenčič (5), France Kralj (12), Tone Kralj (16), Gojmir Anton Kos (3), Tine Kos (5), Ivan Napotnik (8), Ivanka Omahen (7), Veno Pilon (2), Ivan Povirek (1), Franjo Sterle (3), Fran Tratnik (20), Ivan Vavpotič (11), Ivan Zajec (6), Fran /France/ Zupan (5), Anica Zupanec (8), Peter Žmitek (1).[427]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[428]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava, na kateri je bilo kar nekaj del prodanih, med njimi: *Kamnolom* (Ivan Čargo), *Gozd*, *Jutro* in *Akvarelna študija* (Božidar Jakac), *Zločin*, *Ciril in Metod*, *Sv. Anton*, *Baccus* (Tone Kralj), *Plesalka* (Ivan Napotnik) ter *V zgodnji pomladi* in *Padajoče listje* (Ivan Vavpotič).[429] Umetniški oddelek ministrstva za prosveto je odkupil Jakopičev pejsaž ter Tratnikov ženski portret.[430]
Poročanje in kritika:	Pisci so o razstavi, ki je bila oglaševana v časopisih *Naprej*, *Slovenec* ter *Slovenski narod*, poročali pozitivno, še posebej o mlajši generaciji umetnikov ter o Franu Tratniku. Karel Dobida je zapisal, da »njegove slike osvajajo z globočino zasnove, s svojo iskrenostjo in s toploto harmoničnega tona, njegova grafična dela so odraz umetnikove oblikovalne dovršenosti in popolnega obvladovanja tehnike«.[431] Po poročanju Franceta Steleta, ki je v svojem zapisu orisal razvoj slovenske umetnosti zadnjih 20 let, se je zanj bolj zanimalo tudi občinstvo. Podobno kot Dobida je tudi Stele opazil, da se so se razstavljena dela gibala med dvema poloma, t. i. impresionizmom in ekspresionizmom, njuna vez pa je bil Tratnik.[432] Ekspresionizmu sta se po njunem mnenju najbolj približala brata Kralj.[433]

[426] Poziv umetnikom, ki bi želeli razstaviti, je bil v časopisu *Jugoslavija* objavljen 16. aprila. (XVII. umetniška razstava, *Jugoslavija*, III/92, 16. 4. 1920, p. 3).
[427] *XVII. umetnostna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 15. 5.–11. 7. 1920), Ljubljana 1920. Katalog vsebuje 141 del, medtem ko časopis *Naprej* 15. maja navaja podatek, da je bilo na razstavi 136 del (XVII. umetnostna razstava, *Naprej*, IV/111, 15. 5. 1920, p. 3), 23. 5. pa 140 del (XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, IV/118, 23. 5. 1920, p. 3).
[428] *XVII. umetnostna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 15. 5.–11. 7. 1920), Ljubljana 1920. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo narodna galerija.)
[429] XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, IV/118, 23. 5. 1920, p. 3.
[430] Kupljene slike, *Jutro*, I/49, 17. 10. 1920, p. 2.
[431] K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Ljubljani, maj–junij 1920, *Ljubljanski zvon*, XL/6, 1920, pp. 382–383.
[432] FRST. /France Stele/, XVII. umetnostna razstava, *Dom in svet*, XXXIII/7-8, 1920, p. 197; K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Ljubljani, maj–junij 1920, *Ljubljanski zvon*, XL/6, 1920, pp. 382–383.
[433] Fr./ance/ STELE, XVII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/137, 19. 6. 1920, p. 2.

Lojze Dolinar je zaradi negativne kritike Karla Dobide, objavljene v *Jugoslaviji*, svojih sedem del z razstave umaknil.[434] Dobida je namreč v njej zapisal: »Spoznava, da dosedanje delo ni imelo pravega zaključka, ni dovedlo do zaželenega rezultata. Tudi vplivi so ga doslej odvajali od tega, da bi podal samega sebe. Odtujil se je naturi, ki jo je gledal s tujimi očmi, zato nejasno, megleno. Ni mu bilo mogoče spoznati bistva predmetov, videl je le njih površino, do jedra ni prodrl. Tako so ostala dela njegovih rok brez pečata osebnosti in globokega doživljanja. Oživljajoče vernosti, prepričane o svoji upravičenosti in nujni zmagi ideje, ni bilo v vseh dosedanjih delih.«[435] Stele Dolinarjevega dela v svoji kritiki ni posebej obravnaval, je pa v njej izrazil obžalovanje nad dejstvom, da igra kiparstvo na slovenskih tleh razmeroma majhno vlogo v primerjavi s slikarstvom.[436]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- XVII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/84, 14. 4. 1920, p. 3.
- XVII. umetnostna razstava, *Naprej*, IV/85, 15. 4. 1920, p. 3.
- XVII. umetniška razstava, *Jugoslavija*, III/92, 16. 4. 1920, p. 3.
- XVII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/108, 13. 5. 1920, p. 3.
- XVII. umetnostna razstava, *Naprej*, IV/111, 15. 5. 1920, p. 3.
- Otvoritev umetniške razstave, *Večerni list*, II/110, 15. 5. 1920, p. 3.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVIII/110, 16. 5. 1920, p. 3.
- XVII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/115, 22. 5. 1920, p. 4.
- XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, IV/118, 23. 5. 1920, p. 3.
- K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. (Dalje.), *Jugoslavija*, III/129, 1. 6. 1920, p. 7.
- K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. (Dalje.), *Jugoslavija*, III/130, 2. 6. 1920, p. 7.
- K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. (Dalje.), *Jugoslavija*, III/131, 3. 6. 1920, p. 7.
- K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. (Dalje.), *Jugoslavija*, III/132, 4. 6. 1920, p. 7.
- K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. (Konec.), *Jugoslavija*, III/134, 6. 6. 1920, p. 2.
- Fr./ance/ STELE, XVII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/137, 19. 6. 1920, p. 2.
- Fr./ance/ STELE, XVII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/138, 20. 6. 1920, p. 1.
- Umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/148, 3. 7. 1920, p. 4.
- Umetnostna razstava, *Naprej*, IV/151, 4. 7. 1920, p. 3.
- Umetniška razstava, *Slovenski narod*, LIII/150, 4. 7. 1920, p. 4.
- /Karel/ D./obida/, Zur Kunstausstellung in Ljubljana, *Agramer Tagblatt*, 7. 7. 1920.
- XVII. umetnostna razstava, *Jugoslavija*, III/164, 10. 7. 1920, p. 3.
- XVII. umetnostna razstava, *Naprej*, IV/157, 11. 7. 1920, p. 3.
- S. VIDOVIČ, XVII. umetnostna razstava, *Naprej*, IV/139, 19. 7. 1920, p. 2.
- Kupljene slike, *Jutro*, I/49, 17. 10. 1920, p. 2.
- K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Ljubljani, maj–junij 1920, *Ljubljanski zvon*, XL/6, 1920, pp. 382–383.
- FRST. /France Stele/, XVII. umetnostna razstava, *Dom in svet*, XXXIII/7-8, 1920, pp. 197–201.

[434] S. VIDOVIČ, XVII. umetnostna razstava, *Naprej*, IV/139, 19. 7. 1920, p. 2.
[435] K./arel/ DOBIDA, XVII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. (Dalje.), *Jugoslavija*, III/132, 4. 6. 1920, p. 7.
[436] FRST. /France Stele/, XVII. umetnostna razstava, *Dom in svet*, XXXIII/7-8, 1920, pp. 197–201.

33

34

35

36

37

33–37
Pogled na *XVII. umetnostno razstavo* v Jakopičevem paviljonu, 1920.

Naslov razstave:	Razstava pohištva v narodnem slogu
Datum:	21.–?. 9. 1920
Organizator:	Dragutin Inkiostri - Medenjak
Avtor s številom del:	Ni podatka; Dragutin Inkiostri - Medenjak.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	20. 9. 1920 je v Jakopičevem paviljonu potekalo predavanje Dragutina Inkiostrija - Medenjaka o jugoslovanski ornamentiki in izdelovanju umetniškega pohištva za ožji krog povabljenih strokovnjakov, novinarjev ter »drugih merodajnih interesiranih faktorjev«.[437] Predavanja se je po poročanju medijev udeležil tudi češki generalni konzul Otokar Beneš in zastopnik češkoslovaških železnic /?/ Vondraček.[438]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Dragutina Inkiostrija - Medenjaka, ki je na njej razstavil pohištvo v »narodnem jugoslovanskem slogu«.[439] Umetnik je imel pred tem svojo delavnico pohištva v Trstu, a naj bi se po poročanju medijev v Ljubljano zatekel pred njenim morebitnim opustošenjem s strani tržaških fašistov. Ker je Trst zapustil prej, kot je prvotno nameraval, so bila nekatera razstavljena dela nedokončana. V Ljubljani naj bi imel celo namen odpreti lastno obrtno šolo za izdelovanje pohištva v narodnem slogu.[440]
Poročanje in kritika:	Daljših zapisov o razstavi v časopisju ni bilo. Objavljena so bila le kratka poročila in notice.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava pohištva v Narodnem domu, *Slovenec*, XLVIII/213, 18. 9. 1920, p. 4.
- Razstava pohištva v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIII/214, 19. 9. 1920, p. 4.
- Razstava pohištva v narodnem slogu, *Jugoslavija*, III/225, 19. 9. 1920, p. 3.
- Predavanje, *Jutro*, I/27, 23. 9. 1920, p. 2.
- Predavanje o naši ornamentiki, *Slovenski narod*, LIII/217, 23. 9. 1920, p. 3.

[437] Razstava pohištva v narodnem slogu, *Jugoslavija*, III/225,19. 9. 1920, p. 3.
[438] Predavanje o naši ornamentiki, *Slovenski narod*, LIII/217, 23. 9. 1920, p. 3.
[439] Razstava pohištva v narodnem slogu, *Jugoslavija*, III/225,19. 9. 1920, p. 3.
[440] Ibid.

Naslov razstave:	XVIII. umetniška razstava
Datum:	11. 11.–?. 12. 1920
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorji s številom del:	113 del v katalogu; Božidar Jakac, Fran /France/ Kralj (31), Tone Kralj (15), Marijan /Marjan/ Mušič (37), Ivan Napotnik (5), Zdenko Skalicky (25).[441]
Katalog in tiskovine:	Katalog sta oblikovala France Kralj in Tone Kralj. Vsebuje tudi vabili na koncert Marija Kogoja in recitacijski večer Antona Podbevška ter pesmi Silvina Sardenka, Paula Remerja, Ivana Preglja, Cvetka Golarja, Josipa Murna Aleksandrova in Dragotina Ketteja.[442] V Jakopičev paviljon so po poročanju medijev vabili »pisani, s slikarsko roko lastnoročno izgotovljeni plakati«,[443] o katerih je Stele zapisal: »Vse figuralno je izključeno. Valovite linije in same barve. Okrašena ploskev, ki neizogibno opozori nase, vse je uravnovešeno, – organizem, ki ga ni mogoče zanikati, – razumljiv pa edino sam iz sebe, tak kot je, brez razlage, brez kompliciranih teorij. Eden redkih dobrih plakatov pri nas!«[444]
Spremljevalni program:	Ob razstavi sta 3. 3. potekala koncert Marija Kogoja ter recitacijski večer Antona Podbevška.[445]
Obisk:	Po poročanju *Jutra* je bilo za razstavo veliko zanimanja.[446]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava mladih umetnikov, izmed katerih so nekateri določena dela le mesec prej pod pokroviteljstvom Riharda Jakopiča razstavili na »prvi pokrajinski umetnostni razstavi« v sklopu t. i. Novomeške pomladi.[447] Na tej razstavi v Jakopičevem paviljonu je Marjan Mušič prodal osem del, Zdenko Skalicky šest, Božidar Jakac tri pastele in štiri risbe, France Kralj dve deli (*Bratec*, *Nežna misel*) ter Tone Kralj eno (*Objem*).[448]
Poročanje in kritika:	Razstava je pisce razdelila na dva pola. Medtem ko sta se France Stele in Karel Dobida do razstavljene produkcije sodelujočih umetnikov opredelila izrazito pozitivno, jo je arhitekt Rado Kregar ostro kritiziral. Stele, ki je bodočim obiskovalcem razstave, nevajenim tovrstne ekspresionistične umetnosti, svetoval naj »skušajo čisto naivno gledati in poslušati in opazovati to, kar jim bo podanega, […] in naj se obnašajo tako, kakor bi jih čez noč prestavili kam v tujo jim kulturo, recimo na Japonsko, Kitajsko, v Indijo«,[449]

[441] *XVIII. umetniška razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, november–december 1920), Ljubljana 1920. Dela Napotnika so bila na razstavo dodana po odprtju. (Iz XVIII. umetniške razstave, *Jugoslavija*, III/296, 8. 12. 1920, p. 3).
[442] *XVIII. umetniška razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, november–december 1920), Ljubljana 1920. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-UC4C81OY>.)
[443] Umetniški dnevi v Ljubljani, *Mladika*, 1920, I/9, p. 222.
[444] Fr/ance/ STELE, Nastop mlade umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, XLVIII/253, 5. 11. 1920, p. 1.
[445] XVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVIII/253, 5. 11. 1920, p. 1.
[446] XVIII. umetniška razstava, *Jutro*, I/17, 12. 11. 1920, p. 2.
[447] Vojeslav MOLE, XVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XXXIV/1-2, 1920, pp. 61–62.
[448] XVIII. umetniška razstava, *Slovenski narod*, LIII/275, 30. 11. 1920, p. 3.
[449] Fr./ance/ STELE, Nastop mlade umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, XLVIII/253, 5. 11. 1920, p. 1.

je zavračal obtožbe piscev, da razstavljavci niso umetniki.[450] Z njim se je strinjal Karel Dobida, ki sta ga najbolj prepričala brata Kralj, še posebej Tone.[451] Umetnostni zgodovinar Vojeslav Mole se je do del bratov Kralj ter Jakca opredelil pozitivno, medtem ko je za Mušiča in Skalickega zapisal, da »njun ekspresionizem nikakor ni originalen«.[452] Razstavljajočim umetnikom sicer naklonjeni pisci so kritizirali odločitev Božidarja Jakca, da razstavi tolikšno količino osnutkov, skic in študij.[453]

Rado Kregar je o Skalickem ter Mušiču zapisal, da ju »smatra za dilletanta na podlagi njihovih razstavljenih del, ki vsakemu jasno kažejo popolno neznanje anatomije, perspektive, harmonije barv, itd.«.[454] Prav tako je zaradi tega zbodel Riharda Jakopiča: »Da mi je bilo nerazumljivo, kako so prišle slike g. Skalickega in Mušiča v razstavo opravičujem s tem, da sem smatral g. Jakopiča za umetnika, ki upošteva in goji le resno umetnost.«[455] Na zapis mu je Jakopič odgovoril: »Razodeti mu hočem na kratko to enostavno skrivnost: razstaviti sta mogla namreč radi tega, ker smatram produkte teh dveh ljudi […] za produkte umetnosti, in ker sem razstavo priredil jaz in ne gospod prof. R. Kregar.« [456]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Za tridnevno umetniško prireditev, *Jutro*, I/61, 31. 10. 1920, p. 3.
- Iz otvoritve razstave mlajših slovenskih slikarjev v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, III/263, 2. 11. 1920, p. 3.
- XVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVIII/253, 5. 11. 1920, p. 1.
- Fr./ance/ STELE, Nastop mlade umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, XLVIII/253, 5. 11. 1920, p. 1.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Večerni list*, II/253, 6. 11. 1920, p. 3.
- XVIII. umetnostna razstava, *Jutro*, I/67, 7. 11. 1920, p. 2.
- 18. umetniška razstava, *Slovenec*, XLVIII/255, 7. 11. 1920, p. 3.
- Umetnostno razstavo, *Večerni list*, II/254, 8. 11. 1920, p. 3.
- 18. umetniška razstava, *Jutro*, I/68, 9. 11. 1920, p. 2.
- XVIII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/256, 9. 11. 1920, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Večerni list*, II/254, 9. 11. 1920, p. 2.
- XVIII. umetnostna razstava, *Jutro*, I/69, 10. 11. 1920, p. 2.
- XVIII. umetniška razstava, *Slovenec*, XLVIII/257, 10. 11. 1920, p. 4.
- XVIII. umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LIII/258, 11. 11. 1920, p. 4.
- 18. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLVIII/259, 12. 11. 1920, p. 4.
- XVIII. umetniška razstava, *Jutro*, I/17, 12. 11. 1920, p. 2.
- XVIII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, I/71, 12. 11. 1920, p. 2.
- Rado KREGAR, XVIII. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, III/278, 18. 11. 1920, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu, *Večerni list*, II/263, 19. 11. 1920, p. 2.
- K članku. Nastop naraščaja, *Jugoslavija*, III/283, 24. 11. 1920, p. 3.
- Rihard JAKOPIČ, K članku. Nastop naraščaja. XVIII. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, III/283, 24. 11. 1920, p. 8.
- XVIII. umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LIII/275, 30. 11. 1920, p. 3.

[450] Fr./ance/ STELE, Nastop mlade umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, XLVIII/253, 5. 11. 1920, p. 1.
[451] K. D. /Karel Dobida/, Sodobne misli o upodabljajoči umetnosti (O priliki XVIII. umetnostne razstave v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani novembra 1920), *Ljubljanski zvon*, XLI/2, 1921, pp. 103–112.
[452] Vojeslav MOLE, XVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXIV/1-2, 1920, pp. 61–62.
[453] Ibid.
[454] Rado KREGAR, Odgovor gospodu R. Jakopiču, *Jugoslavija*, III/297, 9. 12. 1920, p. 2.
[455] Ibid.
[456] Rihard JAKOPIČ, K članku. Nastop naraščaja. XVIII. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, III/283, 24. 11. 1920, p. 8.

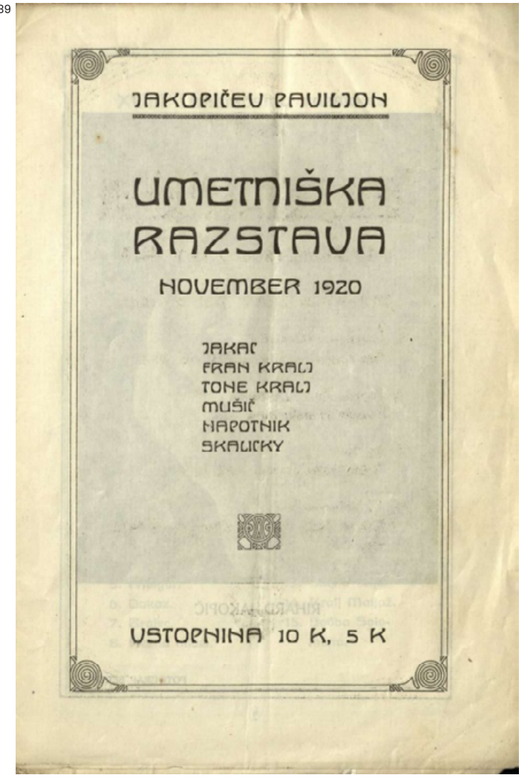
- XVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, IV/276, 30. 11. 1920, p. 3.
- France STELE, XVIII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/278, 5. 12. 1920, p. 1.
- XVIII. umetnostna razstava, *Naprej*, IV/282, 7. 12. 1920, p. 3.
- France STELE, XVIII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/279, 7. 12. 1920, p. 1.
- Iz XVIII. umetniške razstave, *Jugoslavija*, III/296, 8. 12. 1920, p 3.
- Rado KREGAR, Odgovor gospodu R. Jakopiču, *Jugoslavija*, III/297, 9. 12. 1920, p. 2.
- XVIII. umetnostna razstava v Ljubljani, *Jutro*, I/96, 11. 12. 1920, p. 2.
- XVIII. umetnostna razstava v Ljubljani, *Naprej*, IV/287, 14. 12. 1920, p. 3.
- XVIII. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLVIII/285, 15. 12. 1920, p. 4.
- M./iljutin/ ZARNIK, Umetniška razstava, *Slovenski narod*, 16. 12. 1920, LIII/287, p. 1.
- M./iljutin/ ZARNIK, Umetniška razstava, *Slovenski narod*, 17. 12. 1920, LIII/288, p. 1.
- Umetniški dnevi v Ljubljani, *Mladika*, 1920, I/9, p. 222.
- Vojeslav MOLE, XVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXIV/1-2, 1920, pp. 61–62.
- K. D. /Karel Dobida/, Sodobne misli o upodabljajoči umetnosti (O priliki XVIII. umetnostne razstave v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani novembra 1920), *Ljubljanski zvon*, XLI/2, 1921, pp. 103–112.
- Vojeslav MOLE, Par opazk o kritiki, *Naši zapiski*, XIII/1, 1921, pp. 21–23.
- Novembarski umetnički pokret u Ljubljani, 1920. godine. Izložba slikarskih radova u Jakopičevom paviljonu, *Svetokret*, 1, 1921, pp. 9–10.

38–39
Katalog *XVIII. umetniške razstave*, 1920.

38

39

RAZSTAVE V LETU 1921

Ana Obid

Naslov razstave:	Razstava kiparskih osnutkov za palačo Trboveljske premogokopne družbe
Datum:	6.–10. 3. 1921
Organizator:	Rihard Jakopič, Trboveljska premogokopna družba, Trbovlje
Avtorji s številom del:	8 del; Lojze Dolinar (1), Ivan Jurkovič (1), Tine Kos (2), France Kralj (2), Ivan Napotnik (1), Ivan Zajec (1).[457]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava kiparskih osnutkov za natečaj Trboveljske premogokopne družbe, razpisan novembra 1920. Namen razstave je bil izbira umetnika, ki bi izdelal relief za pročelje bodoče palače Trboveljske premogokopne družbe.[458]
Poročanje in kritika:	V medijih je bil o razstavi objavljen le en daljši zapis. V *Jutru* ga je objavil Rado Kregar in se v njem pozitivno opredelil izključno do Dolinarja. Ivanu Jurkoviču in Francetu Kralju je očital »neupoštevanje arhitekture stavbe«, Ivanu Napotniku in Ivanu Zajcu »površnost«, Kosu pa »dolgočasnost«.[459] Kritičen je bil tudi do Trboveljske premogokopne družbe, ki je razpolagala z milijonskim premoženjem, vendar je določila preskromno nagrado za zmagovalca natečaja. To naj bi po njegovem mnenju do določene mere pojasnilo (nizko) kakovost osnutkov.[460] Komisija v sestavi Rihard Jakopič, Matej Sternen, Fran Tratnik, Josip Costaperaria in Dragotin Fatur, ki je o nagradah odločala 24. 2., zmagovalne nagrade ni podelila, saj osnutki po njihovi presoji niso dosegli dovolj visoke kakovosti. Vsi sodelujoči umetniki so dobili odškodnino, in sicer 1.500 kron, Ivan Napotnik in Tine Kos pa 2.500 kron, saj je komisija njuna osnutka ocenila za kakovostnejša od preostalih. Lojze Dolinar je za svoj osnutek prejel le priznanje, saj se ta ni mogel upoštevati, ker ni ustrezal predpisanim smernicam razpisa.[461]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Tekmovanje slovenskih kiparjev, *Slovenski narod*, LIV/50, 3. 3. 1921, p. 4.
- Tekmovanje slovenskih kiparjev, *Naprej*, V/52, 5. 3. 1921, p. 3.
- Rado KREGAR, Razstava kiparskih osnutkov za palačo trboveljske premogokopne družbe, *Jutro*, II/64, 17. 3. 1921, p. 2.

[457] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Temovanje slovenskih kiparjev, *Slovenski narod*, LIV/50, 3. 3. 1921, p. 4.
[458] Ibid.
[459] Rado KREGAR, Razstava kiparskih osnutkov za palačo Trboveljske premogokopne družbe, *Jutro*, II/64, 17. 3. 1921, p. 2.
[460] Ibid.
[461] Dragotin Fatur je zastopal stavbno vodstvo Trboveljske premogokopne družbe (Tekmovanje slovenskih kiparjev, *Naprej*, V/52, 5. 3. 1921, p. 3).

Naslov razstave:	XIX. umetnostna razstava
Datum:	15. 5.–2. 7. 1921 (podaljšana do 6. 7. 1921)[462]
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorji/-ice s številom del:	236 del v katalogu; Maksim Gaspari (3), Pavel Gustinčič (1), Mihael Kambič (5), Fran Klemenčič (6), Gojmir Anton Kos (7), Fran /France/ Kralj (57), Tone Kralj (65), Ivan Napotnik (7), Vera Simonič Blumenau (1), Henrika Šantel (5), Saša Šantel (27), Fran Tratnik (16), Ivan Vavpotič (3), Ivan Zajec (2), Fran Zupan (17), Anica Zupanec (5), Peter Žmitek (9). V katalogu sta med razstavljavci navedena še Marjan Mušič (4) in Zdenko Skalicky (4), ki nato na razstavi nista sodelovala.[463] Kasneje je bilo na razstavo dodanih še 8 plaket Tineta Kosa.[464]
Katalog in tiskovine:	Katalog vsebuje seznam razstavljenih del in kratka pojasnila Franceta Kralja o nekaterih njegovih delih.[465]
Spremljevalni program:	12. 6. sta po razstavi vodila Rihard Jakopič ter /?/ Kralj. Ob dogodku je bila vstopnina znižana.[466]
Obisk:	Po poročanju *Novega časa* je za razstavo »vladalo veliko zanimanje«.[467]
Vrsta razstave:	XIX. umetnostna razstava je bila z vidika motivov, sloga, tehnike ter starosti razstavljavcev ena izmed najraznovrstnejših skupinskih razstav prirejenih v Jakopičevem paviljonu v povojnem času, ko je z razstaviščem še upravljal Rihard Jakopič. Razstavljena dela so bila razporejena v štiri sobe, dve od teh sta bili namenjeni izključno predstavitvi del bratov Kralj ter Frana Tratnika. Deželna vlada je kupila dela Mihaela Kambiča (*Za mestom*), Frana Klemenčiča (*Pokrajina I*, *Pokrajina II*), Franceta Kralja (*Zlatica*), Toneta Kralja (6 radirank iz cikla *Življenje*), Gojmirja Antona Kosa (*Voda*, *Ženjica*), Henrike Šantel (*V skrbeh*, *Študija z lučjo*, *Počitek*), Saše Šantel (*Kvarnerski motiv*, *Zimski dan*, *Motiv iz Rovinja*, *Motiv iz Podgore*, *Motiv iz Pazina*), Frana Tratnika (*Mati in otrok*), Frana Zupana (*Samotna breza*), Anice Zupanec (*Pogled na Bogatin*) in Petra Žmitka (*Pogled na Tlake*). Pri zasebnikih so bili najbolj prodajno uspešni France Kralj (serija 12 radirank *Kralj Matjaž*), Tone Kralj in Fran Tratnik (*Učenca*), pa tudi Ivan Napotnik (*Mati*) in Saša Šantel (*Trsatski grad*).[468]

[462] Iz XIX. umetnostne razstave, *Slovenec*, XLIX/147, 2. 7. 1921, p. 4.
[463] Imeni Mušiča in Skalickega sta prečrtani v katalogu *XIX. umetnostna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1921), Ljubljana 1921, ki je hranjen v Narodni in univerzitetni knjižnici (Rokopisna zbirka, Zapuščina Frana Vesela).
[464] Iz XIX. umetnostne razstave, *Naprej*, V/131, 13. 6. 1921, p. 2.
[465] *XIX. umetnostna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1921), Ljubljana 1921. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-I628NMJA>.)
[466] Pridite, da si ogledate letošnjo umetnostno razstavo v Jakopičevem paviljonu v Tivoli!, *Naprej*, V/130, 11. 6. 1921, p. 3.
[467] Veliko zanimanje, *Novi čas*, I/116, 25. 5. 1921, p. 2.
[468] Iz XIX. umetnostne razstave, *Slovenec*, XLIX/147, 2. 7. 1921, p. 4.

Poročanje in kritika:

Ena najbolj oglaševanih razstav, organiziranih v Jakopičevem paviljonu v prvih povojnih letih, je vzbudila odziv večjega števila piscev, ki so se razdelili na dva pola, in sicer zagovornike ekspresionizma (France Stele, Jože Piber) ter njegove nasprotnike (Matej Sternen, Stanko Vurnik, Vojeslav Mole).[469]

France Stele se je najbolj pozitivno opredelil do razstavljenih del Frana Tratnika, čigar sliko *Slepa* je označil za njegovo najboljše delo. Prepričali so ga tudi Gojmir Anton Kos in brata Kralj, predvsem France, pa tudi Saša Šantel, Ivan Vavpotič ter Ivan Napotnik.[470] Po Steletovem pozitivnem odzivu na razstavo v *Domu in svetu* so v *Slovencu* objavili obsežen in zelo kritičen zapis dijaka Jožeta Pibra. V njem se je pozitivno opredelil do del Frana Tratnika, Gojmirja Antona Kosa ter bratov Kralj, medtem ko je preostale razstavljavce označil za »povprečneže, ki se ravnajo po okusu publike«.[471]

Piber je s svojim zapisom med nekaterimi razstavljavci sprožil buren odziv in po poročanju medijev naj bi dva celo vložila tožbo.[472] Med prizadetimi umetniki je bil denimo Maksim Gaspari, za katerega je Piber zapisal, da »sploh ni umetnik in nima niti ene svoje lastne ideje«.[473] Ivan Vavpotič je v časopisju objavil zapis, v katerem je opravičeval sebe in svojo umetnost ter napadel Pibra (in Steleta) ter generacijo mlajših umetnikov, med njimi brata Kralj, Gojmirja Antona Kosa ter Frana Tratnika.[474] Pibra je v svoji kritiki, objavljeni v *Slovencu*, posredno okrcal tudi umetnostni zgodovinar Stanko Vurnik.[475]

Matej Sternen, ki se je v svojem zapisu opredelil proti ekspresionizmu, se je obregnil tudi ob samo postavitev in koncept razstave. Zdela se mu je slabo osvetljena, preobširna po številu razstavljenih del in »kaotična«. Predlagal je, da bi v prihodnje prirejali prodajne ter »umetniške« in pedagoške razstave, s čimer bi se temu izognili.[476] Na razstavo se je odzval tudi umetnostni zgodovinar Vojeslav Mole, ki je med temi kritiškimi pozicijami skušal loviti ravnotežje, a je na podlagi njegovega zapisa vseeno mogoče razbrati večjo naklonjenost zmernejšemu modernizmu kot pa ekspresionizmu.[477]

Posebnosti:

V *Jutru* je bila 7. 6. objavljena vest, da je na razstavi »neznan storilec zlobno pokvaril umotvor enega naših odličnih umetnikov«.[478]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/79, 9. 4. 1921, p. 4.
- Umetniška razstava, *Jugoslavija*, IV/83, 9. 4. 1921, p. 3.
- Umetniška razstava, *Naprej*, V/79, 9. 4. 1921, p. 2.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/83, 9. 4. 1921, p. 2.
- Umetniška razstava, *Slovenski narod*, LIX/92, 24. 4. 1921, p. 5.
- Umetniška razstava v Ljubljani, *Jutro*, II/103, 1. 5. 1921, p. 2.

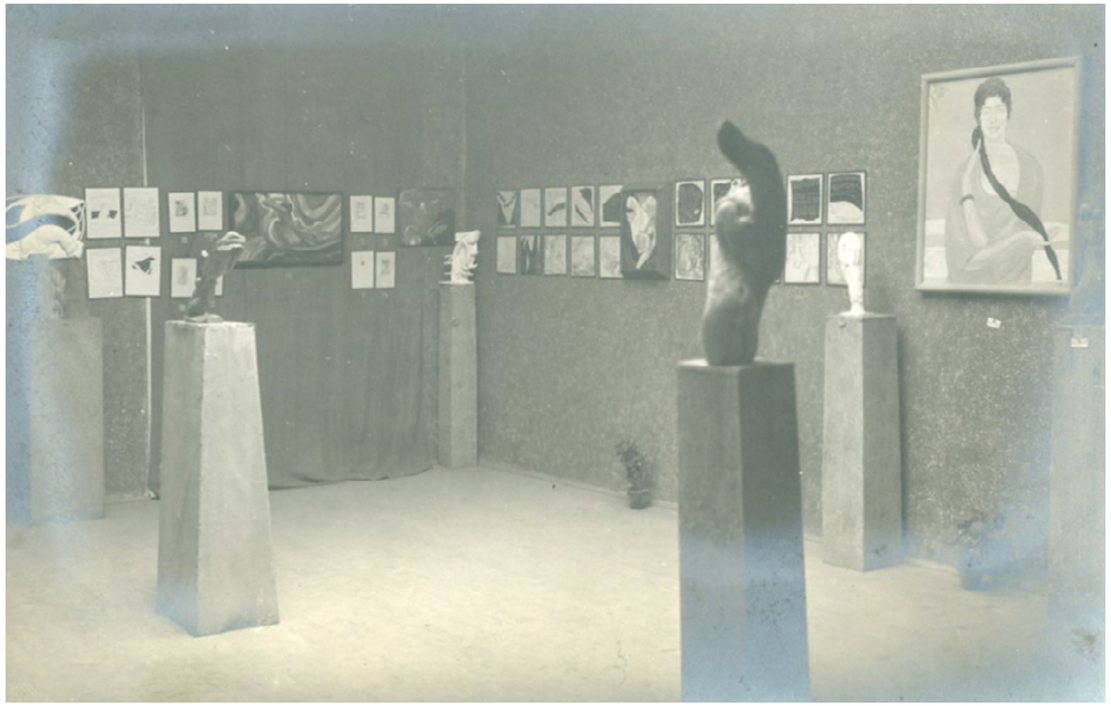
[469] FRST. /France Stele/, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXIV/7/9, 1921, pp. 172–173; Matej STERNEN, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Vesna*, I/3, 1921, pp. 14–17.
[470] FRST. /France Stele/, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXIV/7/9, 1921, pp. 172–173.
[471] Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/120, 31. 5. 1921, p. 2; Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/121, 1. 6. 1921, p. 2.
[472] Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/121, 1. 6. 1921, p. 2.
[473] Ibid.
[474] Iv./an/ VAVPOTIČ, Dr. Tavčar in slovenska upodabljajoča umetnost, *Slovenski narod*, LIV/192, 28. 8. 1921, p. 10.
[475] Stanko VURNIK, Nekaj umetnostnih vprašanj, ki so danes aktualna, *Slovenec*, XLIX/131, 12. 6. 1921, p. 2.
[476] Matej STERNEN, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Vesna*, I/3, 1921, pp. 14–17.
[477] Vojeslav MOLE, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIV/117, 28. 5. 1921, p. 2.
[478] Na umetniški razstavi […], *Jutro*, II/133, 7. 6. 1921, p. 1.

- Umetnostna razstava v Ljubljani, *Naprej*, V/98, 2. 5. 1921, p. 2.
- Umetniška razstava v Ljubljani, *Jugoslavija*, IV/110, 10. 5. 1921, p. 3.
- Umetnostna razstava v Ljubljani, *Slovenec*, XLIX/104, 10. 5. 1921, p. 3.
- Spomladanska umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/106, 12. 5. 1921, p. 4.
- Umetniška razstava, *Slovenski narod*, LIX/107, 13. 5. 1921, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Naprej*, V/108, 14. 5. 1921, p. 3.
- XIX. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/114, 14. 5. 1921, p. 3.
- Otvoritev umetniške razstave, *Slovenec*, XLIX/109, 15. 5. 1921, p. 3.
- XIX. umetniška razstava, *Slovenec*, XLIX/110, 18. 5. 1921, p. 3.
- Spomladanska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/116, 18. 5. 1921, p. 3.
- Otvoritev XIX. umetnostne razstave, *Jugoslavija*, IV/117, 19. 5. 1921, p. 3.
- Otvoritev umetniške razstave, *Slovenski narod*, LIX/111, 19. 5. 1921, p. 4.
- Vse naše čitatelje opozarjamo, *Novi čas*, I/111, 19. 5. 1921, p. 2.
- Spomladansko razstavo, *Tabor*, II/112, 20. 5. 1921, p. 3.
- XIX. umetnostna razstava, *Jugoslavija*, IV/122, 25. 5. 1921, p. 3.
- Veliko zanimanje, *Novi čas*, I/116, 25. 5. 1921, p. 2.
- Umetnostno razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/117, 26. 5. 1921, p. 3.
- Izjemna redkost, *Naprej*, V/117, 27. 5. 1921, p. 2.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/124, 27. 5. 1921, p. 3.
- Vojeslav MOLE, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIV/117, 28. 5. 1921, p. 2.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Jutro*, II/126, 29. 5. 1921, p. 2.
- Vojeslav MOLE, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIV/118, 29. 5. 1921, p. 3.
- Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/120, 31. 5. 1921, p. 2.
- Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/121, 1. 6. 1921, p. 2.
- Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/122, 2. 6. 1921, p. 2.
- Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/121, 1. 6. 1921, p. 2.
- Jože PIBER, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/122, 2. 6. 1921, p. 2.
- K. K., Skrajna zanimivost, *Naprej*, V/124, 4. 6. 1921, p. 2.
- Umetnik in kritika, *Slovenec*, XLIX/125, 5. 6. 1921, p. 3.
- Maksim GASPARI, V obrambo, *Slovenski narod*, LIV/124, 5. 6. 1921, p. 4.
- Umetnik in kritika, *Slovenec*, XLIX/126, 5. 6. 1921, p. 3.
- Na umetniški razstavi […], *Jutro*, II/133, 7. 6. 1921, p. 1.
- Dijaštvo našim umetnikom, *Naprej*, V/126, 7. 6. 1921, p. 2.
- Sodrugi in sodružice!, *Naprej*, V/130, 11. 6. 1921, p. 2.
- Pridite, da si ogledate letošnjo umetnostno razstavo v Jakopičevem paviljonu v Tivoli!, *Naprej*, V/130, 11. 6. 1921, p. 3.
- Prosveta. Teolog Ivan Vavpotič, *Slovenec*, XLIX/131, 12. 6. 1921, p. 4.
- Stanko VURNIK, Nekaj umetnostnih vprašanj, ki so danes aktualna, *Slovenec*, XLIX/131, 12. 6. 1921, p. 2.
- Iz XIX. umetnostne razstave, *Naprej*, V/131, 13. 6. 1921, p. 2.
- Našega skupnega poseta letošnje umetnostne razstave, *Naprej*, V/133, 15. 6. 1921, p. 2.
- Prosveta. Brata Kralj. V odgovor g. Vavpotiču, *Slovenec*, XLIX/134, 16. 6 .1921, p. 3.
- Iz XIX. umetnostne razstave, *Slovenec*, XLIX/147, 2. 7. 1921, p. 4.
- Nakup umetnin, *Slovenski narod*, LIX/145, 2. 7. 1921, p. 3.
- Umetniška razstava v Ljubljani, *Glas naroda*, XXXIX/155, 5. 7. 1921, p. 2.
- Iv./an/ VAVPOTIČ, Dr. Tavčar in slovenska upodabljajoča umetnost, *Slovenski narod*, LIV/192, 28. 8. 1921, p. 10.
- 19. umetnostna razstava, *Mladika*, II/9–10, 1921, p. 158.
- XIX. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Plamen. Ilustrirani list*, I/11, 1921, p. 123.
- FRST. /France Stele/, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXIV/7-9, 1921, pp. 172–173.
- Matej STERNEN, XIX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Vesna*, I/3, 1921, pp. 14–17.

40

41

42

43

44

45

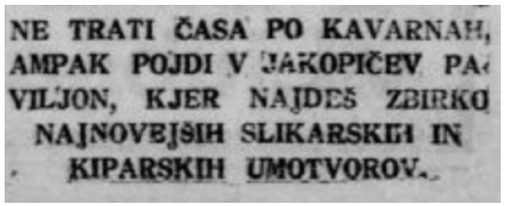
46

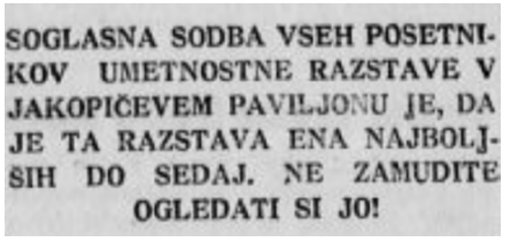
47

48

49

40–47
Pogled na *XIX. umetnostno razstavo* v Jakopičevem paviljonu, 1921.

48
Jutro, II/128, 1. 6. 1921, p. 3.

49
Jutro, II/154, 2. 7. 1921, p. 2.

Naslov razstave:	Razstava planinskih in pokrajinskih slik
Datum:	3.–20. 9. 1921
Organizator:	Slovensko planinsko društvo, Ljubljana
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Bogumil Brinšek, I. /?/ Domicelj, Valentin Hodnik, Maks Koželj, Josip Kunaver, Janko Ravnik.[479]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Razstava najverjetneje ni bila dobro obiskana, saj so v *Jutru* zapisali: »Ne vemo sicer, ali je razstavo obiskalo dovolj obiskovalcev, da bi se bile lepote našega dela lepe jugoslovanske domovine bolj popularizirale.«[480]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava planinskih slik in krajin, ki je potekala v sklopu Ljubljanskega velesejma. Na njej so bile razstavljene fotografije Bogumila Brinška, Valentina Hodnika, Josipa Kunaverja in Janka Ravnika ter slike Maksa Koželja in /?/ Domicelja iz Rakeka. Razstava naj bi bila po poročanju medijev prodajno uspešna.[481] Dopolnjevale so jo Dolinarjeve »keramične reprodukcije«,[482] poleg tega je trgovec /?/ Medved »brezplačno odičil prostore s številnimi perzijskimi preprogami«.[483]
Poročanje in kritika:	O razstavi, razvrščeni v tri prostore Jakopičevega paviljona, sta pisala dva anonimna avtorja, ki sta se v svojih zapisih osredotočila na obravnavo razstavljenih del v tehniki olje na platno ter akvarelu. Anonimni pisec, ki je svoj zapis objavil v *Jutru*, se je najbolj pozitivno opredelil do del Hodnika in Koželja: »[I]menujemo lahko i V. Hodnika i Maksa Koželja za planinca – impresionista, ki sta cepin in dereze zamenjala s čopičem in paleto.«[484] Kljub temu je Hodnikove upodobitve narodnih noš označil za »diletantske«.[485] Nekoliko bolj pozitivno se je do njih opredelil pisec F. G., avtor zapisa, objavljenega v *Slovenskem narodu*, ki je bil sicer najbolj navdušen nad Koželjevimi olji in akvareli, še posebej nad *Panoramo kamniških planin*.[486]

[479] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Naprej*, V/193, 27. 8. 1921, p. 3.
[480] Razstava planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/217, 14. 9. 1921, p. 2.
[481] Ibid.
[482] Ibid.
[483] Ibid.
[484] Ibid.
[485] Ibid.
[486] F. G., Razstava planinskih slik, *Slovenski narod*, LIV/212, 22. 9. 1921, p. 5.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Naprej*, V/193, 27. 8. 1921, p. 3.
- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Slovenec*, XLIX/194, 27. 8. 1921, p. 4.
- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Slovenec*, XLIX/196, 30. 8. 1921, p. 4.
- Slavnostna otvoritev razstave planinskih in pokrajinskih slik, *Jutro*, II/208, 3. 9. 1921, p. 2.
- Razstava pokrajinskih in planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Trgovski list*, IV/93, 6. 9. 1921, p. 4.
- Razstava pokrajinskih in planinskih slik, *Trgovski list*, IV/93, 8. 9. 1921, p. 4.
- Razstava planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/217, 14. 9. 1921, p. 2.
- Razstava planinskih slik v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/222, 17. 9. 1921, p. 4.
- F. G., Razstava planinskih slik, *Slovenski narod*, LIV/212, 22. 9. 1921, p. 5.
- Razstava planinskih in pokrajinskih slik, *Trgovski list*, IV/89, 27. 9. 1921, p. 5.
- Društvene vesti, *Planinski vestnik*, XXI/2, 1921, pp. 41–45.
- Obzor, *Planinski vestnik*, XXI/6-7, 1921, pp. 143–144.

Naslov razstave:	XX. umetnostna razstava. Češko-jugoslovanska grafika
Datum:	1. 11.–4. 12. 1921
Organizator:	Rihard Jakopič in Milenko D. Gjurić
Avtorji/-ice s številom del:	210 del v katalogu; A./?/ Alex (6), Ivan Benković (1), Vera Bojničić (1), Vratislav Brunner (1), Milenko D. Gjurić (29), Božidar Jakac (73), Jan Konupek (1), /R./ichard Lauda (4), Arno Neuman (2), Ivka Orešković (1), Veno Pilon (39), Mirko Rački (1), Marko Rašica (2), Vladimir Silovsky (2), Hinko Smrekar (4), Saša Šantel (22), Tavik František Šimon (8), Marjan Trepše (1), Milivoj Uzelac (3), Karel Vir (6), Fran Zupan (3).[487]
Katalog in tiskovine:	Ob razstavi je bil izdan katalog s seznamom razstavljavcev in njihovih del.[488]
Spremljevalni program:	Ob razstavi so bila organizirana tri predavanja, in sicer dve Milenka D. Gjurića o visoki grafiki ter eno Saše Šantla o tehniki grafike.[489] 10. 11. je poročilo v *Jugoslaviji* navedlo, da se je »vkljub aplavzu po predavanju [Gjurićevem predavanju 6. 11.] končala prireditev z rezko disonanco. G. Podbevšek je namreč smatral za potrebno inzultirati g. predavatelja in ironizirati predavanje. Čudimo se, da ni vodstvo Jakopičevega paviljona ukrenilo najbolj umesten korak in pognalo neotesanca preko praga.«[490]
Obisk:	Po poročanju v *Jugoslaviji* je bila razstava dobro obiskana.[491]
Vrsta razstave:	Potujoča grafična razstava, ki je po poročanju *Jutra* že gostovala v Pragi, Zagrebu, Beogradu, na Dunaju in v Osijeku.[492] Razstava je bila razporejena v tri prostore Jakopičevega paviljona: eden izmed njih je bil namenjen predstavitvi del Jakca, drugi slovenskih umetnikov, tretji pa preostalih umetnikov.[493]
Poročanje in kritika:	V časopisju sta bila razstava češko-jugoslovanske grafike in njen spremljevalni program redno oglaševana, vendar je o njej poročalo majhno število piscev. Nanjo so se odzvali arhitekt Rado Kregar, pesnik Anton Podbevšek in umetnostni zgodovinar France Stele, ki so se v svojih zapisih osredotočili predvsem na dela slovenskih umetnikov. Rado Kregar se je, kljub temu da so po njegovih besedah »nekatere stvari še nekoliko trde, včasih suhoparne«,[494] najbolj pozitivno opredelil do del Saše Šantla in Maksima Gasparija. Slednjega je označil za najboljšega slovenskega grafika: »[Gasparijeva] dovršenost v grafično tehničnem znanju in v obvladovanju risbe je naravnost neverjetna.«[495] Razočarala so ga »zelo površna« dela Vena Pilona, nič bolj ga ni prepričal niti Božidar Jakac, kateremu je očital tudi odločitev, da se predstavi s tolikšno količino del.[496] Glede tega se je z njim strinjal tudi Anton Podbevšek, ki je sicer za osrednji točki razstave imenoval prav Vena Pilona ter Božidarja Jakca.[497] France Stele je že v uvodu svoje kritike izrazil razočaranje nad preslabo zastopanostjo jugoslovanskih umetnikov ter odsotnostjo umetniških del mlajše generacije češkim grafikov. Kot najzanimivejša razstavljavca je označil Vena Pilona ter Božidarja Jakca. Kljub temu je Jakcu očital, da »njegovim delom, ki kažejo močno hotenje in stremljenje po težavnih nalogah, očividno manjka i dekorativne uravnovešenosti […] i konstruktivne sigurnosti njenega reza«.[498] V času trajanja razstave je bil v *Jutru* objavljen poziv bralcem, da »naj sega[jo] po Smrekarjevih umotvorih na razstavi [dokler je še čas]«, saj je bil umetnik hudo bolan,[499] ter kritika občinstvu, ki naj bi se, po mnenju avtorja zapisa, premalo zanimalo za umetnost: »Ponovim! Dvajset let se trudiš Ti [Jakopič] in še kopica drugih umetnikov, da bi vcepili Slovencem, posebno Ljubljančanom oni čudni serum, kateri se zove ljubezen do umetnosti. Garantiram Ti, da ga ne boš vcepil nikdar niti stari Ljubljani, niti stari Sloveniji. A vcepiti se da mladini. […] In ko bo oko mladine zazrlo in razumelo te krasote, takrat bo zadostoval mali inserat: XCLX razstava v Jakopičevem paviljonu. In ljudje si bojo pri vratih kljuko podajali.«[500]
Posebnosti:	Gre za prvo povojno skupinsko razstavo v Jakopičevem paviljonu, na kateri so sodelovali tuji umetniki.

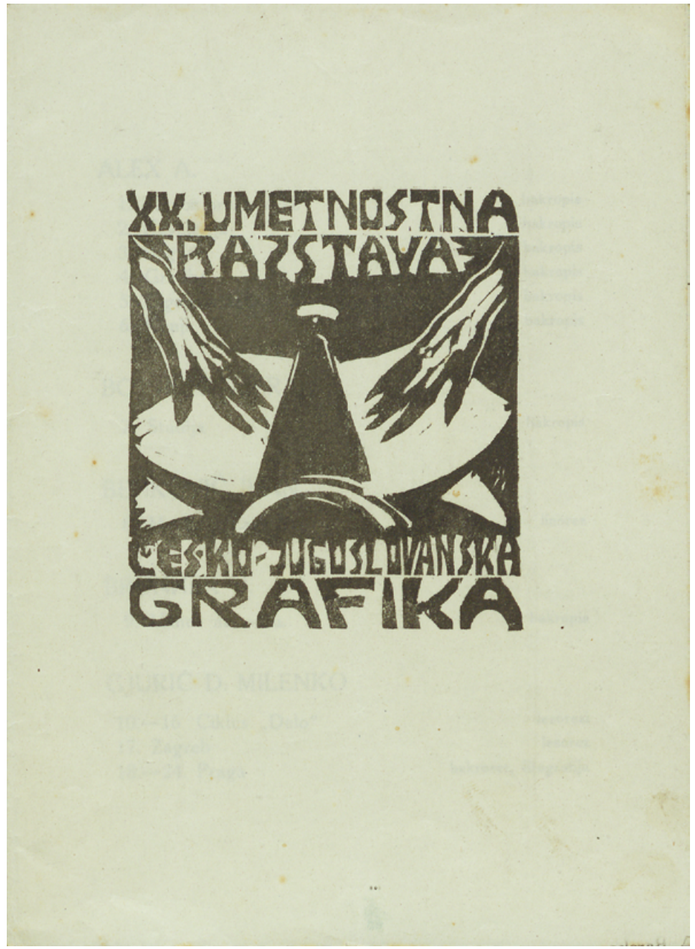
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- XX. umetnostna razstava, *Slovenec*, XLIX/210, 16. 9. 1921, p. 3.
- Grafična razstava, *Jutro*, II/247, 19. 10. 1921, p. 3.
- XX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/257, 30. 10. 1921, p. 3.
- Češko-jugoslovanska razstava, *Slovenec*, XLIX/249, 1. 11. 1921, p. 3.
- Umetniška razstava. Prva razstava te vrste v Ljubljani, *Jutro*, II/258, 1. 11. 1921, p. 7.
- Češko-jugoslovanska grafična razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/250, 3. 11. 1921, p. 3.
- Otvoritev XX. umetniške razstave (Jugoslovanska in Češka umetnost), *Jutro*, II/259, 3. 11. 1921, p. 2.
- Otvoritev Češko-Jugoslovanske grafične razstave, *Jugoslavija*, IV/269, 4. 11. 1922, p. 3.
- Grafična razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/271, 6. 11. 1921, p. 3.
- Predavanje o grafiki, *Jutro*, II/252, 6. 11. 1921, s. p.
- Razstava jugoslovanske grafične umetnosti, *Slovenski narod*, LIV/251, 8. 11. 1921, p. 3.
- O visoki grafiki, *Jutro*, II/265, 10. 11. 1921, p. 2.
- Predavanje v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/275, 10. 11. 1921, p. 4.
- Hinko Smrekar, *Jutro*, II/268, 13. 11. 1921, p. 2.
- Iz grafične razstave, *Jutro*, II/268, 13. 11. 1921, p. 2.
- Anton PODBEVŠEK, 20. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, V/261, 17. 11. 1921, p. 1.

[487] *XX. umetnostna razstava. Češko-jugoslovanska grafika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1. 11.–4. 12. 1921), Ljubljana 1921. V katalogu je navedeno, da je Jakac razstavil 73 del ter Silovsky 2 deli, medtem ko Stele v *Domu in svetu* poroča o 48 razstavljenih delih prvega ter 9 drugega. (FRST. /France Stele/, XX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. Češko-jugoslovanska grafika, *Dom in svet*, XXXV/1, 1922, pp. 44–48).
[488] *XX. umetnostna razstava. Češko-jugoslovanska grafika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1. 11.–4. 12. 1921), Ljubljana 1921. (Katalog je dostopen v Narodni in univerzitetni knjižnici Rokopisna zbirka, Zapuščina Frana Vesela.)
[489] Češko-jugoslovanska grafična razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/250, 3. 11. 1921, p. 3; Predavanje o grafiki, *Jutro*, II/252, 6. 11. 1921, s. p.; Predavanje v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/275, 10. 11. 1921, p. 4; FRST. /France Stele/, XX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. Češko-jugoslovanska grafika, *Dom in svet*, XXXV/1, 1922, p. 45.
[490] Predavanje v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/275, 10. 11. 1921, p. 4.
[491] Otvoritev Češko-jugoslovanske grafične razstave, *Jugoslavija*, IV/269, 4. 11. 1921, p. 3.
[492] XX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/257, 30. 10. 1921, p. 3.
[493] Češko-jugoslovanska grafična razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/250, 3. 11. 1921, p. 3.
[494] Rado KREGAR, XX. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/290, 25. 11. 1922, p. 2.
[495] Rado KREGAR, XX. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/290, 25. 11. 1922, p. 2.
[496] Ibid.
[497] Anton PODBEVŠEK, 20. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, V/261, 17. 11. 1921, p. 1.
[498] FRST. /France Stele/, XX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. Češko-jugoslovanska grafika, *Dom in svet*, XXXV/1, 1922, pp. 44–48.
[499] Hinko Smrekar, *Jutro*, II/268, 13. 11. 1921, p. 2.
[500] Reklama, *Jutro*, II/274, 20. 11. 1921, p. 2.

- Grafična razstava, *Jutro*, II/247, 19. 10. 1921, p. 3.
- Reklama, *Jutro*, II/274, 20. 11. 1921, p. 2.
- Predavanje za ljubljansko učiteljstvo, *Jutro*, II/276, 23. 11. 1921, p. 2.
- Sodrugi delavci, *Naprej*, V/266, 23. 11. 1921, p. 2.
- Predavanje o grafiki, *Slovenec*, XLIX/268, 24. 11. 1921, p. 3.
- Predavanje za ljubljansko učiteljstvo, *Slovenski narod*, LIX/265, 24. 11. 1921, p. 3.
- Sodrugi delavci, *Naprej*, V/167, 24. 11. 1921, p. 2.
- Rado KREGAR, XX. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/290, 25. 11. 1922, p. 2.
- Sodrugi delavci, *Naprej*, V/269, 26. 11. 1921, p. 3.
- Stano KOSOVEL, Češko-jugoslovanska grafika v Ljubljani, *Učiteljski list*, II/24, 16. 12. 1921, p. 2.
- S. V. /Stanko Vurnik/, Vtisi z grafične razstave v Ljubljani, *Jutro*, II/301, 24. 12. 1921, p. 14.
- XX. umetnostna razstava. Češko-jugoslovanska grafika, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, I/3-4, 1921, p. 197.
- Frst. /France Stele/, XX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. Češko-jugoslovanska grafika, *Dom in svet*, XXXV/1, 1922, pp. 44–48.

50
Katalog *XX. umetnostne razstave: Češko-jugoslovanska grafika*, 1921.

Naslov razstave:	Slovenska umetnost (božična razstava)
Datum:	17. 12. 1921–8. 1. 1922
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka; Lojze Dolinar, Maksim Gaspari, Rudi Marčič, Hinko Smrekar, Avgusta Šantel, Saša Šantel, Ivan Vavpotič, Ivan Zajec, Anica Zupanec, Peter Žmitek.[501]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava, ki je bila po poročanju v medijih prodajno izjemno uspešna. Največ del je prodal (in razstavil) Rudi Marčič.[502] Ivan Hribar je za deželno vlado nakupil slike Maksima Gasparija, Rudija Marčiča, Saše Šantla, Avguste Šantel, Anice Zupanec in Petra Žmitka.[503]
Poročanje in kritika:	Razstava ni bila medijsko odmevna. O njej je poglobljeno pisal umetnostni zgodovinar France Stele, ki je že v uvodu svojega zapisa kritiziral sam koncept razstave, pa tudi razstavljena dela, katerih najpogostejši motiv je bila krajina: »Ljubljana se je oddahnila, češ, po tolikih razburjenjih zadnjih razstav vendar zopet umetnost, ki jo razumem, ki me ne sili k razmišljanju, ki me ne ogorča z novim, ki je že po vsem kulturnem svetu premagano.« Posebej ostro je pisal o Marčičevih delih: »Izposodil si je od impresionizma prav toliko sredstev in motivov, da lahko zadovolji okus najširše meščanske družbe, ki si ne upa vzeti v stanovanje originala kakega domačega slikarja iz preprostega razloga, ker so rekvizit njene stanovanjske dekoracije efektne barvane razglednice, lovski in pokrajinski žanr in barvne priloge družinskih listov. Okus prirejen nivoju t. zv. »umetniških« razglednic je tu našel obilo zadovoljstva.«[504] V pozitivnem smislu je izpostavil zgolj Ivana Vavpotiča, ki ga, po poročanju časopisja, edini ni ničesar prodal.[505] Stele je kritiziral tudi očiten prodajni vidik razstave in o njem ironično zapisal: »Gmotni uspeh božične razstave, ki nas ga je, po pravici povedano, lahko sram, je zbegal duhove.«[506]

[501] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Frst. /France Stele/, Božična razstava l. 1921. v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXV/2, 1922, pp. 95–96.
[502] Ibid.
[503] Božična umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/310, 22. 12. 1921, p. 3.
[504] Frst. /France Stele/, Božična razstava l. 1921. v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXV/2, 1922, pp. 95–96.
[505] Ibid.
[506] France STELE, Umetnostna razstava bratov Kraljev, *Slovenec*, L/77, 4. 4. 1922, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- *Jugoslavija*, IV/296, 4. 12. 1921, p. 1.
- Božična umetn. razstava, *Slovenec*, XLIX/280, 10. 12. 1921, p. 3.
- 21. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, V/284, 16. 12. 1921, p. 2.
- Božična razstava slovenskih umetnikov, *Slovenec*, XLIX/285, 16. 12. 1921, p. 3.
- Božična umetniška razstava slovenskih umetnikov, *Jugoslavija*, IV/305, 16. 12. 1921, p. 3.
- Božična umetniška razstava slovenskih umetnikov, *Slovenec*, XLIX/287, 18. 12. 1921, p. 3.
- Božična razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XLIX/290, 22. 12. 1921, p. 3.
- Božična umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, IV/310, 22. 12. 1921, p. 3.
- Božična razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, II/303, 28. 12. 1921, p. 2.
- Božična umetn. razstava, *Jugoslavija*, V/1, 1. 1. 1922, p. 3.
- Božična umetnostna razstava, *Slovenec*, L/1, 1. 1. 1922, p. 5.
- Frst. /France Stele/, Božična razstava l. 1921. v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXV/2, 1922, pp. 95–96.

RAZSTAVE V LETU 1922

Ana Obid

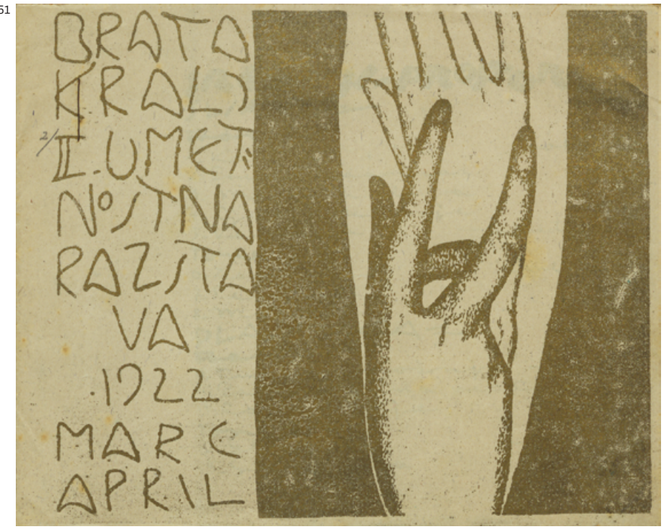
Naslov razstave:	XXII. umetnostna razstava. II. umetnostna razstava bratov Kralj
Datum:	5. 3.–19. 4. 1922
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorja s številom del:	81 del v katalogu; Fran /France/ Kralj (35), Tone Kralj (46).[507]
Katalog in tiskovine:	Katalog sta oblikovala France in Tone Kralj.[508] Stele je o njem zapisal: »Tiskan je na slabem papirju, a vseeno je oblika in naslovna stran izredno okusna in reprezentativna, dekorativno gotovo posrečena. Risal jo je Tone, tiskana je z zlatom na belo. Notranjščino je spisal v svoji originalni pisavi France.«[509]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Po poročanju v *Jugoslaviji* je bila razstava slabo obiskana.[510]
Vrsta razstave:	Razstava bratov Kralj je bila vsebinsko in formalno načrtno razdeljena na štiri dele in postavljena v štiri prostore Jakopičevega paviljona. Po poročanju *Slovenca* so bila v osrednji sobi »dela najekstremnejše smeri«, v sobi na desni plakete in kipi manjših dimenzij, v tretji dela z religiozno tematiko ter zadnji, četrti, risbe, lesorezi in jedkanice.[511]
Poročanje in kritika:	O razstavi je bilo objavljenih malo zapisov, svoje mnenje so podali France Stele, M. J. /Matija Jama?/ ter anonimni pisec, ki je svoj zapis objavil v *Jutru*. Stele je o odnosu javnosti do umetnosti Toneta in Franceta Kralja zapisal: »Publika pa se ne mara ogreti, ne more najti pravega stališča do teh umetnin razen nekaterih, v kritiki pa sta si priborila vsaj toliko, da se, koliko se peča ž njima, bavi ž njima na več ali manj resni podlagi.«[512] Za razliko od splošne javnosti je bil sam nad razstavo navdušen, predvsem nad deli Franceta Kralja. Izpostavil je tudi osnutke za poslikavo župnijske cerkve na Premu Toneta Kralja: »Vse te kompozicije so zasnovane res monumentalno. […] Naše cerkveno slikarstvo je v rokah rokodelcev; tu se nam prvič po daljšem presledku kaže talent, ki ga miče cerkveno slikarstvo in ki bi znal prinesti vanje kaj novega.«[513] Anonimni pisec zapisa v *Jutru* je prepoznal določene odlike slikarstva bratov Kralj, vendar ga njuna dela vseeno niso popolnoma prepričala: »Vse preveč je prisiljenih gest in sklonjenih glav ter sključenih postav. Ta enoličnost utruja, ker so oblike povsod enake in žal, povsod tako čisto zunanje, da nočejo več učinkovati. Pravzaprav nikjer prave poglobitve zase, povsod večinoma samo program.«[514]

[507] *XXII. umetnostna razstava. II. umetnostna razstava bratov Kralj* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 5. 3.–19. 4. 1922), Ljubljana 1922.
[508] *XXII. umetnostna razstava. II. umetnostna razstava bratov Kralj* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 5. 3.–19. 4. 1922), Ljubljana 1922. (Katalog je dostopen v Narodni in univerzitetni knjižnici, Rokopisna zbirka, Zapuščina Frana Vesela).
[509] France STELE, Umetnostna razstava bratov Kraljev, *Slovenec*, L/77, 4. 4. 1922, p. 2.
[510] Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/94, 23. 4. 1922, p. 4.
[511] Razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/64, 18. 3. 1922, p. 4.
[512] France STELE, Umetnostna razstava bratov Kraljev, *Slovenec*, L/77, 4. 4. 1922, p. 2.
[513] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

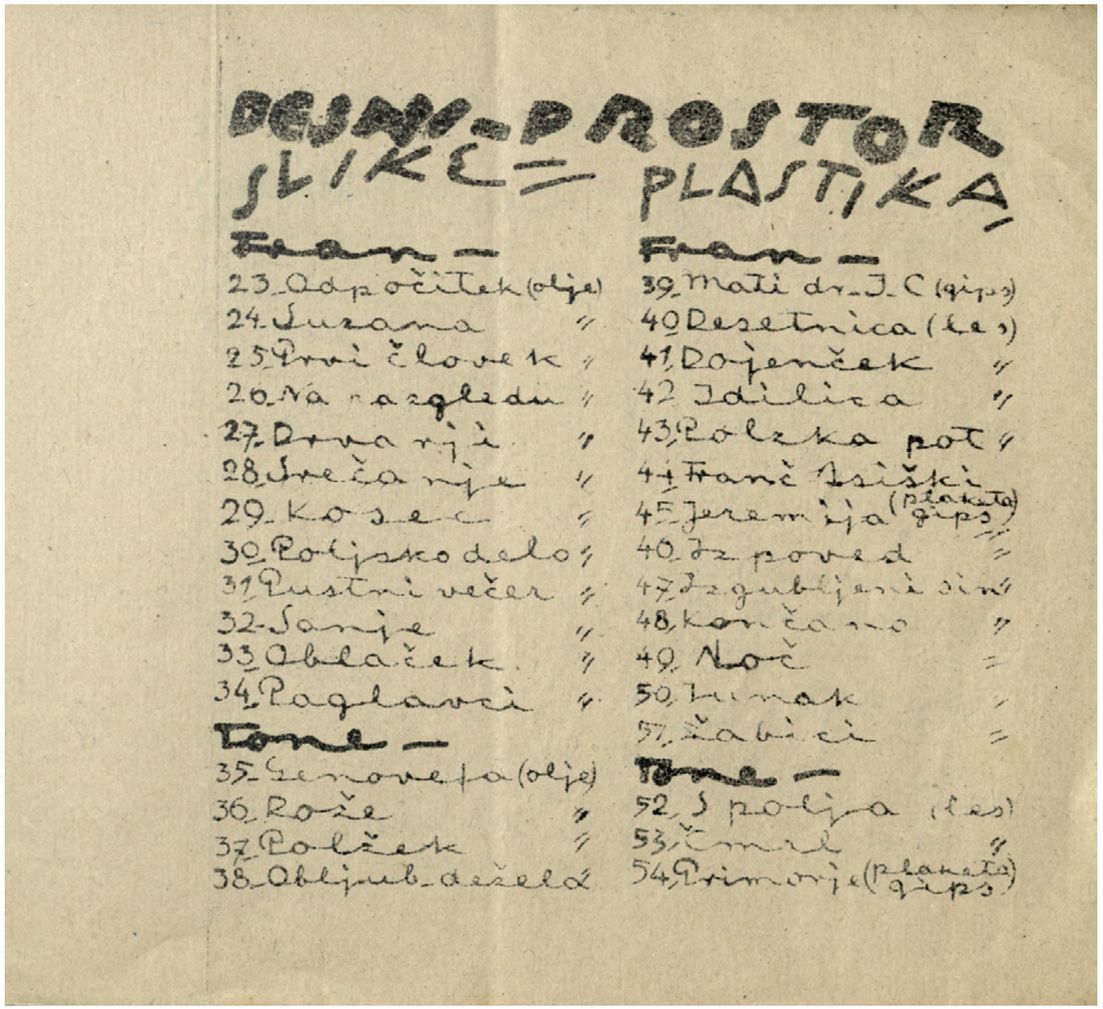
- Umetniška razstava v Ljubljani, *Slovenec*, L/51, 3. 3. 1922, p. 3.
- II. umetnostna razstava bratov Kraljev, *Jutro*, III/54, 4. 3. 1922, p. 2.
- Umetniška razstava v Ljubljani, *Naprej*, VI/51, 4. 3. 1922, p. 3.
- XXII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/53, 5. 3. 1922, p. 3.
- XXII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/53, 5. 3. 1922, p. 3.
- Razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/53, 7. 3. 1922, p. 3.
- Razstava bratov Kraljev, *Jutro*, III/56, 7. 3. 1922, p. 2.
- Razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/57, 11. 3. 1922, p. 3.
- Razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/63, 18. 3. 1922, p. 3.
- Razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/64, 18. 3. 1922, p. 4.
- Umetnostna razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/67, 19. 3. 1922, p. 2.
- XXII. umetnička razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/77, 2. 4. 1922, p. 2.
- France STELE, Umetnostna razstava bratov Kraljev, *Slovenec*, L/77, 4. 4. 1922, p. 2.
- II. umetnostna razstava bratov Kralj, *Jugoslavija*, V/86, 13. 4. 1922, p. 4.
- II. umetnostna razstava bratov Kralj, *Slovenec*, L/85, 13. 4. 1922, p. 4.
- II. umetnostna razstava bratov Kraljev, *Jutro*, III/89, 14. 4. 1922, p. 3.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/94, 23. 4. 1922, p. 4.
- F. B. /France Bevk/, Razstava bratov Kraljev, *Mladika*, III/5, 1922, p. 159.
- M. J. /Matija Jama?/, Poletno pismo, *Mladika*, III/10, 1922, pp. 319–320.

51

51–52
Katalog *XXII. umetnostne razstave: II. umetnostne razstave bratov Kralj*, 1922.

[514] Umetnostna razstava bratov Kralj v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/67, 19. 3. 1922, p. 2.

Naslov razstave:	III. umetnostna razstava Kluba mladih. XXIII. umetnostna razstava
Datum:	23. 4.–14. 5. 1922
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Tine Kos, Marjan Mušič, Drago Vidmar, Nande Vidmar, Fran Zupan.[515]
Katalog in tiskovine:	Katalog ni bil izdan. Čoro Škodlar je o tem zapisal: »Kataloga ni! Še vedno bolje kot kak neokusno počečkan kos papirja, ki bi nam rad sugeriral kako genijalnost 'avtorjev'.«[516]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava, postavljena v tri prostore Jakopičevega paviljona.[517] V prvi dvorani so razstavljali Drago Vidmar, Marijan Mušič in Tine Kos, v drugi Fran Zupan in v tretji Nande Vidmar.[518]
Poročanje in kritika:	Medtem ko sta se Čoro Škodlar in Stanko Vurnik do razstave opredelila negativno, je Ivan Podržaj razstavljavcem vseeno priznaval posamezne odlike. Škodlar je sodelujoče umetnike imenoval za »diletante«.[519] Umetnost bratov Vidmar je po njegovem mnenju »dokumentirala brezprimerno risarsko impotentnost«, Mušičeve slike je primerjal z »na kup zmetano pisano volno«, Kosu je svetoval, naj se »ne ozira po mlajših«, Zupanu je očital, da je razstavil stvari, »ki mu res ne pristajajo«, ter da je »razstavil toliko kičev, da nas domov grede glava boli«.[520] Na koncu je pozval še, »naj se razstava kmalu zatvori, da se zdrav okus ljudstva ne pokvari, ki dosedaj še ni bil okužen s tako škrofulozno umetnostjo«.[521] Stanko Vurnik je zapisal, da razstavljavcem manjka »sramu« in »samokritike«, še posebej Franu Zupanu, ki mu je očital tudi pomanjkanje znanja anatomije: »Ekspresionizem je bil in še bo najhvaležnejše polje vseh tistih, ki niso v stanu pogoditi nobene figure anatomično pravilno.«[522] Najbolj pozitivno se je opredelil do dela Marjana Mušiča, za katerega je menil, da ima »dosti koloristič nega talenta«.[523] Nekoliko pozitivnejšo kritiko si je prislužil tudi Kos, ki po njegovem mnenju

[515] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Quidam, II. letošnja umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, IV/100, 3. 5. 1922, p. 2.
[516] Fr./anc/ ŠKODLAR, Druga pomladanska razstava kluba mladih, *Jugoslavija*, V/110, 13. 5. 1922, p. 2.
[517] Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/94, 23. 4. 1922, p. 4.
[518] Quidam, II. letošnja umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, IV/100, 3. 5. 1922, p. 2.
[519] Fr./anc/ ŠKODLAR, Druga pomladanska razstava kluba mladih, *Jugoslavija*, V/110, 13. 5. 1922, p. 2.
[520] Ibid.
[521] Ibid.
[522] Stanko VURNIK, XXIII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/107, 7. 5. 1922, p. 4.
[523] Ibid.

»napravi vsaj vtis resnobe in ne vsiljivosti«.[524] Ivan Podržaj je kritiziral predvsem odločitev razstavljavcev, da se predstavijo s tolikšno količino del. Menil je, da »nobenemu umetniku ne moreš odreči talenta«,[525] kljub po njegovem mnenju zelo pomanjkljivi tehniki. Prepričala ga je predvsem *Zimska krajina* Nandeta Vidmarja, za osrednjo točko razstave pa je imenoval Frana Zupana, o katerem je zapisal: »Zupan je že znan talent, zato je negotovost izražanja njegovega umetniškega stremljenja povod, da mu očitajo celo diletantizem, kar bi bilo zlo, da je res. […] Zupan mora na vsak način ven, da se strokovno izobrazi in da razširi svoje obzorje. Otresti se mora vsake manire in se osamosvojiti v pozitivni smeri ustvarjanja …«[526]

Posebnosti:

Škodlar je v zaključku svojega zapisa opisal tudi paviljon: »Paviljon ni v tako slabem stanju, kakor se je pisalo po dnevnikih. Moj strah pred obiskom razstave je bil popolnoma odveč, ker sem pozneje dognal, da bo dve ali tri razstave še preživel.«[527]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- 24. t. m. se odpre […], *Naprej*, VI/90, 21. 4. 1922, p. 2.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/95, 22. 4. 1922, p. 2.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/92, 22. 4. 1922, p. 5.
- III. umetnostna razstava Kluba »mladih«, *Jutro*, III/97, 23. 4. 1922, p. 2.
- III. umetnostna razstava Kluba »mladih«, *Slovenec*, L/93, 23. 4. 1922, p. 4.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/92, 23. 4. 1922, p. 6.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/94, 23. 4. 1922, p. 4.
- III. umetnostna razstava Kluba »mladih«, *Jutro*, III/97, 25. 4. 1922, p. 2.
- Naši najmlajši, *Jutro*, III/103, 3. 5. 1922, p. 3.
- Quidam, II. letošnja umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, IV/100, 3. 5. 1922, p. 2.
- III. umetnostna razstava kluba »Mladih«, *Edinost*, XLII/108, 7. 5. 1922, p. 4.
- Stanko VURNIK, XXIII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/107, 7. 5. 1922, p. 4.
- XXIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/108, 12. 5. 1922, p. 4.
- Ivan PODRŽAJ, K XXIII. umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LV/109, 13. 5. 1922, p. 1.
- Fr./anc/ ŠKODLAR, Druga pomladanska razstava kluba mladih, *Jugoslavija*, V/110, 13. 5. 1922, p. 2.

[524] Stanko VURNIK, XXIII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/107, 7. 5. 1922, p. 4.
[525] Ivan PODRŽAJ, K XXIII. umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LV/109, 13. 5. 1922, p. 1.
[526] Ibid.
[527] Fr./anc/ ŠKODLAR, Druga pomladanska razstava kluba mladih, *Jugoslavija*, V/110, 13. 5. 1922, p. 2.

Naslov razstave:	**XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu**
Datum:	3. 9.–2. 10. 1922
Organizator:	Rihard Jakopič
Avtorji s številom del:	129 del v katalogu; Maksim Gašpari /Gaspari/ (6), Božidar Jakac (14), Rihard Jakopič (14), Gojmir Anton Kos (2), Fran /France/ Kralj (3), Tone Kralj (5), Ivan Napotnik (5), Saša Šantel (11), Brunon /Bruno/ Vavpotič (17), Ivan Vavpotič (9), Toni Zabukovec (1), Ivan Zajec (21), Fran Zupan (12), Lojze Žagar (9)[528] Kasneje sta bili na razstavo dodani še eno Jakopičevo in eno Napotnikovo delo.[529]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del.[530]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Po poročanju *Mladike* in *Jutra* naj bi bila razstava dobro obiskana.[531]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slovenskih umetnikov starejše in mlajše generacije. Kljub povpraševanju naj bi bilo po poročanju v časopisju prodanih del malo: »Povprašujejo pač po njih, toda – zastonj pač niso.«[532] V prvi dvorani so bile razstavljene slike Riharda Jakopiča, Ivana Vavpotiča in bratov Kralj, v drugi so se nahajala dela Bruna Vavpotiča, Frana Zupana, Božidarja Jakca, Tonija Zabukovca ter Gojmirja Antona Kosa, v tretji pa Saše Šantla, Ivana Vavpotiča, Lojzeta Žagarja, Maksima Gasparija in Ivana Zajca.[533] Umetnike, ki so sodelovali na razstavi, je po poročanju časopisa *Naprej* izbrala žirija: »Pri tej izbiri bo poslovalo umetniško razsodišče.«[534]

Poročanje in kritika:

O razstavi so v sočasni periodiki pisali France Stele, Rado Kregar, Stanko Vurnik in štirje anonimni pisci.

France Stele je najbolj pozitivno obravnaval dela bratov Kralj, še posebej Toneta, pa tudi Jakopiča, o katerem je zapisal: »Barvno in atmosferično razpoloženje podaja s tako intenzivnostjo kakor pri nas nihče drug in ravno zaradi svoje lirično-pesniške barvne vsebine nam je kljub modernim strujam in poleg njih, ki še boljše izražajo hotenje sedanje generacije, še vedno blizek.«[535] Jakopič je s svojimi krajinami prepričal tudi Rada Kregarja, ki je njegova dela z drugo motiviko ocenil manj naklonjeno. O *Portretu gospe L* je denimo zapisal, da na njem ni najti »onega živega veselega temperamenta portretiranke«.[536]

Avtorja anonimnega zapisa, objavljenega v *Edinosti*, razstava ni prepričala. Negativno je ocenil predvsem Gasparija, čigar slike po njegovem

[528] *XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3. 9.–2. 10. 1922), Ljubljana 1922.
[529] XXIV. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/222, 27. 9. 1922, p. 3.
[530] *XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3. 9.–2. 10. 1922), Ljubljana 1922. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-P5TV7O46>.)
[531] M. J., II., *Mladika*, III/10, 1922, p. 319; Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu je precej dobro obiskana, *Jutro*, III/220, 16. 9. 1922, p. 2.
[532] Ibid.
[533] S. V. /Stanko Vurnik/, XXIV. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/214, 9. 9. 1922, p. 2.
[534] XXIV. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/160, 19. 7. 1922, p. 3.
[535] France STELE, XXIV. Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/214, 30. 9. 1922, p. 2.
[536] Rado KREGAR, XXIV. umetnostni razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/207, 9. 9. 1922, p. 1.

mnenju niso »ne posebno narodne, niti umetniške«.[537] Bolje kot Jakopiča je ocenil brata Kralj: »Jakopič se ni spremenil, vedno isti obraz kaže v svojih delih. Tu vidimo jasno razliko med dvema hotenjema. Pri prvih pokrajine, idile, portreti, sami barvni efekti, pri drugih (mislim oba Kralja) pa življenje, strast, duševnost, potencirana do najvišje potence, ki jo je zmogla umetnikova roka doseči.«[538]

Avtor anonimnega zapisa, objavljenega v *Slovenskem narodu*, je za osrednje točke razstave imenoval Jakopiča, brata Kralj in Ivana Vavpotiča. Prvega je imenoval za »dobrega kolorista«, pri delih Franceta Kralja ga je prepričala predvsem »sigurnost potez«, pri njegovem mlajšem bratu »idejna vsebina«, o Vavpotiču pa je zapisal, da »on pripoveduje, in nas postavlja na točko, ki jo je bil izbral sebi, ko je zasnoval sliko. S tem prisili tudi v nas, da odmeva ista struna, ki jo misli on sam. In tedaj smo eno z umetnikom.«[539] Pisec anonimnega zapisa, objavljenega v *Jutru*, je v svojem zapisu izpostavil tudi, da postavitev del umetnikov mlajše generacije ob bok umetninam starejše ni bila moteča.[540]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/160, 19. 7. 1922, p. 3.
- XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/161, 19. 7. 1922, p. 4.
- V Jakopičevem paviljonu XXIV. umetnostna razstava, *Jutro*, III/190, 13. 8. 1922, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu XXIV. umetnostna razstava, *Slovenec*, L/178, 18. 8. 1922, p. 3.
- XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/207, 1. 9. 1922, p. 2.
- XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/209, 3. 9. 1922, p. 2.
- XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/202, 3. 9. 1922, p. 4.
- Razstava živečih slovenskih umetnikov, *Jutro*, III/210, 5. 9. 1922, p. 2.
- Razstave in gledališča, *Jugoslavija*, V/203, 5. 9. 1922, p. 3.
- V Jakopičevem paviljonu XXIV. umetnostna razstava, *Jutro*, III/211, 6. 9. 1922, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu XXIV. umetnostna razstava, *Jutro*, III/212, 7. 9. 1922, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu XXIV. umetnostna razstava, *Jutro*, III/213, 8. 9. 1922, p. 2.
- Rado KREGAR, XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/207, 9. 9. 1922, p. 1.
- S. V. /Stanko Vurnik/, XXIV. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/214, 9. 9. 1922, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu XXIV. umetnostna razstava, *Jutro*, III/215, 10. 9. 1922, p. 2.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu je precej dobro obiskana, *Jutro*, III/220, 16. 9. 1922, p. 2.
- XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/221, 17. 9. 1922, p. 2.
- XXIV. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Naprej*, VI/160, 19. 9. 1922, p. 3.
- XXIV. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/209, 24. 9. 1922, p. 3.
- V Jakopičevem paviljonu XXIV. umetnostna razstava, *Jutro*, III/227, 24. 9. 1922, p. 2.
- B. /France Bevk/, Moderna razstava, *Edinost*, XLVII/226, 24. 9. 1922, p. 3.
- XXIV. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslavija*, V/222, 27. 9. 1922, p. 3.
- France STELE, XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, L/214, 30. 9. 1922, p. 2.
- XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/223, 1. 10. 1922, p. 2.
- Josip MANTUANI, XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LV/226, 5. 10. 1922, p. 1.
- Josip MANTUANI, XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LV/227, 6. 10. 1922, p. 1.
- M. J., II., *Mladika*, III/10, 1922, p. 319.

[537] B. /France Bevk/, Moderna razstava, *Edinost*, XLVII/226, 24. 9. 1922, p. 3.
[538] Ibid.
[539] XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LV/226, 5. 10. 1922, p. 1.
[540] XXIV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, III/221, 17. 9. 1922, p. 2.

Ana Obid

Naslov razstave:	**Avgust Bucik, Lojze Dolinar**
Datum:	29. 4.–22. 5. 1923
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	Ok. 73 del; Avgust Bucik (ok. 50), Lojze Dolinar (ok. 23).[541]
Katalog in tiskovine:	Razstavo so oglaševali plakati.[542]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Po poročanju časopisa *Edinost* naj bi bila razstava dobro obiskana.[543]
Vrsta razstave:	Razstava kiparja Lojzeta Dolinarja in slikarja Avgusta Bucika, ki je razstavil večje število portretov znanih Ljubljančank in Ljubljančanov.[544] Pisec V. K. je v svojem zapisu opisal tudi samo razstavišče in njegovo okolico: »Plakat je resen, v svoji preprostosti prekaša prejšnje, pot iz drevoreda v paviljon je flankirana z oleandri, nad vhodom sta dve novi, svetli, na način banderca prikrojeni zastavi, vse skupaj je skrbnejše pripravljeno, čeprav z majhnim izdatkom. Tudi notranjost, razporedba, večinoma isti slog okvirjev (bežite, snobi, ko govorim o okvirjih prej ko o slikah!), kratkomalo, Bucikova in Dolinarjeva razstava je nekaj novega v nizu sličnih prejšnjih prireditev in že tukaj kaže pretenzije.«[545] Po poročanju Viktorja Cotiča so bile na novo prepleskane tudi stene paviljona.[546]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila medijsko precej odmevna. Franceta Steleta, ki je svoja zapisa objavil v reviji *Dom in svet* ter v *Slovencu*, razstavljena »konservativna produkcija«[547] ni prepričala: »Bucik je spreten, pa ne porabi svoje spretnosti za reševanje recimo strogo umetniških problemov, ki mu jih nudi model; značaj portretiranega ga sicer zanima, toda enostransko, in tako govore vsi njegovi portreti z malimi izjemami eno pesem o gladki koži, rožnatih ustih, zapeljivih gestah in vabečih očeh.«[548] Nekoliko bolj pozitivno se je opredelil do Dolinarjeve plastike, vendar ga je zmotilo kiparjevo preveliko zgledovanje po tujih vzorih.[549] Dolinarjeva dela so bila bliže kot Bucikova tudi Vojeslavu Moletu.[550] Do razstave je bil kritičen Stano Kosovel. Zmotilo ga je, da sta umetnika razstavila v tandemu, saj po njegovem mnenju nista imela ničesar skupnega.

[541] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Dolinar-Bucikova razstava, *Jutro*, IV/94, 21. 4. 1923, p. 2.
[542] dr. V. K., Zopet pri Jakopiču, *Jutro*, IV/102, 1. 5. 1923, p. 5.
[543] O. P., Pismo iz Jugoslavije, *Edinost*, XLVIII/134, 17. 6. 1923, p. 2.
[544] Dolinar-Bucikova razstava, *Jutro*, IV/94, 21. 4. 1923, p. 2.
[545] dr. V. K., Zopet pri Jakopiču, *Jutro*, IV/102, 1. 5. 1923, p. 5.
[546] V./iktor/ COTIČ, Razstava Bucik-Dolinar v Ljubljani, *Tabor*, IV/102, 6. 4. 1923, p. 5.
[547] France STELE, Dve razstavi, *Dom in svet*, XXXVI/6, 1923, pp. 191–192.
[548] Ibid.
[549] Ibid.
[550] Vojeslav MOLE, XXV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XLIII/5, 1923, pp. 319–320.

Dolinarju je očital, da ne napreduje, Bucikove portrete pa je označil za »plitke«.[551] Pisca V. K. je pritegnil Bucikov portret *Gradnikova mati*, medtem ko je manj pozitivnih besed našel za njegova dela v pastelni tehniki.[552]

V časopisju je izšel tudi zapis Saše Šantla, ki se je bolj kot razstave, ki jo je sicer pohvalil, dotaknil zapisov o njej ter obiskovalcem svetoval: »Ampak, dragi bralec, svetujem Ti, da se držiš mojega recepta, ki se glasi: Moda je za presojanje umotvorov najmanj važna stvar. V poštev pridejo samo: 1. talent, 2. tehniška sposobnost, 3. dober vtis in ev. 4. še marljivost. Posebno talent, ki se očituje v vsaki maniri, vsakem slogu in v vsaki modi.«[553]

Posebnosti:	To je bila prva razstava, prirejena po polletnem premoru, ko je Jakopič paviljon prodal. V vmesnem času so 31. 3. v *Jutru* zapisali: »Razstav ni nič. Zakaj ne? Jakopičev paviljon se skoraj podira, Jakopič nima sredstev, ne časa, da bi se brigal zanj in za razstave, ker se bori za zaslužkom, da bi od danes do jutri preskrbel družino.«[554]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Slovenska upodabljajoča umetnost, *Jutro*, IV/77, 31. 3. 1923, p. 13.
- Kipar Dolinar in slikar Bucik […], *Jutro*, IV/89, 15. 4. 1923, p. 2.
- Jakopičev paviljon, *Slovenec*, XLIX/86, 17. 4. 1923, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVI/88, 17. 4. 1923, p. 2.
- Dolinar-Bucikova razstava, *Jutro*, IV/94, 21. 4. 1923, p. 2.
- Slikar Bucik in kipar Dolinar, *Jutro*, IV/97, 25. 4. 1923, p. 2.
- Dolinar in Bucik, *Jutro*, IV/98, 26. 4. 1923, p. 5.
- Razstava Dolinarjevih in Bucikovih del, *Jutro*, IV/101, 29. 4. 1923, p. 2.
- Umetniška razstava Dolinar - Bucik, *Slovenski narod*, LXI/99, 29. 4. 1923, p. 4.
- dr. V. K., Zopet pri Jakopiču, *Jutro*, IV/102, 1. 5. 1923, p. 5.
- Rado KREGAR, Umetniška razstava (Bucik-Dolinar), *Slovenski narod*, LVI/104, 6. 5. 1923, pp. 2–3.
- V./iktor/ COTIČ, Razstava Bucik-Dolinar v Ljubljani, *Tabor*, IV/102, 6. 5. 1923, pp. 5–6.
- V. K., Pro, contra itd., *Jutro*, IV/107, 8. 5. 1923, p. 4.
- Ljubo D. JURKOVIĆ, Bista i portret, *Jutranje novosti*, I/85, 9. 5. 1923, p. 2.
- Saša ŠANTEL, Še o kolektivni razstavi Bucik-Dolinar v Ljubljani, *Tabor*, IV/104, 9. 5. 1923, p. 2.
- Ljudevit GROBELNIK, Lojze Dolinar. (Glosa k razstavi v J. p.), *Slovenski narod*, LVI/107, 10. 5. 1923, p. 4.
- V. K., Kipar Dolinar (K njegovi razstavi pri Jakopiču.), *Jutro*, IV/109, 10. 5. 1923, p. 5.
- Stano KOSOVEL, Bucik-Dolinar pri Jakopiču, *Učiteljski list*, IV/14, 10. 5. 1923, pp. 110–111.
- Fr./ance/ STELE, Razstava Bucik-Dolinar, *Slovenec*, LI/108, 15. 5. 1923, p. 2.
- Naši kritiki, *Jutranje novosti*, I/95, 20. 5. 1923, pp. 2–3.
- Umetniška razstava v Ljubljani, *Naprej*, VII/116, 27. 5. 1923, p. 2.
- O. P., Pismo iz Jugoslavije, *Edinost*, XLVIII/134, 17. 6. 1923, p. 2.
- Stano KOSOVEL, Bucik-Dolinar pri Jakopiču, *Učiteljski list*, IV/20-21, 20. 7. 1923, pp. 165–166.
- Vojeslav MOLE, XXV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XLIII/5, 1923, pp. 319–320.
- France STELE, Dve razstavi, *Dom in svet*, XXXVI/6, 1923, pp. 191–192.
- B., Jakopičev paviljon v letu 1924, *Jutro*, V/4, 4. 1. 1925, p. 2.

[551] Stano KOSOVEL, Bucik-Dolinar pri Jakopiču, *Učiteljski list*, IV/20-21, 20. 7. 1923, pp. 165–166.
[552] dr. V. K., Zopet pri Jakopiču, *Jutro*, IV/102, 1. 5. 1923, p. 5.
[553] Saša ŠANTEL, Še o kolektivni razstavi Bucik-Dolinar v Ljubljani, *Tabor*, IV/104, 9. 5. 1923, p. 2.
[554] Slovenska upodabljajoča umetnost, *Jutro*, IV/77, 31. 3. 1923, p. 13.

Naslov razstave:	Matija Jama, Ivan Zajec
Datum:	1. 6.–15. 7. 1923
Organizator:	Rihard Jakopič[555]
Avtorja s številom del:	51 del; Matija Jama (42), Ivan Zajec (9).[556]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Za razstavo naj bi bilo po poročanju v medijih malo zanimanja: »Toliko lepote, toliko divote je bilo razstavljene, toda nikogar ni bilo, da bi jo užival. […] Kako vse drugače je bilo, ko je razstavil Bucik. Ni bilo treba drugo, ko da je ljubljanski dnevnik napisal o pikantnosti njegovih ženskih portretov in da se je drugi nad njimi zgražal in dober obisk razstave je bil siguren.«[557] V časopisju je bilo veliko prostora namenjenega zapisom o vzgibih za slabo obiskanost razstave. Anonimni pisec je tako v zaključku svojega zapisa pozval obiskovalce: »Dvigni se Ljubljana in romaj k Jakopiču, da spoznaš svojega resničnega, velikega pesnika, ki te poveličuje z barvnimi razpoloženji, kakor zna le on sam! Kdor ima v žepu pet dinarjev, žrtvuj jih za Jamovo razstavo! Užitek, ki ga boš pri tem deležen, bo vplival nate lepše in plemenitejše nego karkoli, kar bi lahko kupil za to malenkostno vsotico!«[558]
Vrsta razstave:	Razstava krajin Matije Jame in kipov manjših dimenzij Ivana Zajca.
Poročanje in kritika:	Na razstavo, ki v medijih sicer ni doživela večjega odmeva, so se odzvali France Mesesnel, Stano Kosovel in anonimni pisec. Medtem ko so bili pisci Jami izjemno naklonjeni, so bila Zajčeva dela nekoliko slabše sprejeta. Mesesnel je pohvalil Jamove krajine, vendar so se mu bolj kakovostne kot holandske zdele ljubljanske in sotelske. V prvih po njegovih besedah »manjka toplina čistega veselja in artistični problem prevladuje v teoretičnih svojstvih«.[559] V zaključku svojega zapisa je bežno omenil tudi Zajca in mu očital »hudo nerazumevanje plastike«.[560] Slikarjeva produkcija je navdušila tudi Stana Kosovela, ki je o njej zapisal: »Vsa ta Jamova dela so pobožna občutja, himne in spevi na domačo grudo v vseh niansah solnca, dežja, jutranje zarje in večernega somraka.«[561] Pisca I. R.-ja je prevzela predvsem Jamova *Veja nad jezerom*, ki jo je imenoval za »eno najboljših del slovenskega impresionizma«, o kiparju pa sklenil: »Zajec ni silen v izrazu, ni monumentalen, je pa pravi plastik, ki mu je modeliranje in ustvarjanje oblik življenje in slast.«[562]

[555] B., Jakopičev paviljon v letu 1924, *Jutro*, V/4, 4.1.1925, p. 2.
[556] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: France MESESNEL, XXVI. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XLIII/7-8, 1923, pp. 462–463.
[557] O. P., Pismo iz Jugoslavije, *Edinost*, XLVIII/134, 17.6.1923, p. 2.
[558] mentor, Paviljon v samoti, *Jutro*, IV/135, 10. 6. 1923, p. 3.
[559] France MESESNEL, XXVI. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XLIII/7-8, 1923, pp. 462–463.
[560] Ibid.
[561] Stano KOSOVEL, Jama, *Učiteljski list*, IV/20-21, 20. 7. 1923, pp. 165–166.
[562] dr. I. R., Kolektivna razstava slik Marija Jama. Zajčeve skulpture, *Slovenec*, LI/129, 10. 6. 1923, p. 4.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- XXVI. umetnostna razstava, *Slovenec*, LX/121, 31. 5. 1923, p. 7.
- Jakopičev paviljon v Ljubljani, *Jutro*, IV/127, 31. 5. 1923, p. 5.
- Umetniška razstava Matije Jama in Ivana Zajca v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXI/123, 31. 5. 1923, p. 4.
- I. R., Kolektivna razstava slik Matija Jama. Zajčeve skulpture, *Slovenec*, LI/129, 10. 6. 1923, p. 4.
- mentor, Paviljon v samoti, *Jutro*, IV/135, 10. 6. 1923, p. 3.
- Ljubljano in njeno okolico, *Jutro*, IV/136, 12. 6. 1923, p. 8.
- O. P., Pismo iz Jugoslavije, *Edinost,* XLVIII/143, 17. 6. 1923, p. 2.
- Stano KOSOVEL, Jama, *Učiteljski list*, IV/20-21, 20. 7. 1923, pp. 165–166.
- France MESESNEL, XXVI. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljubljanski zvon*, XLIII/7-8, 1923, pp. 462–463.
- Jakopičev paviljon v letu 1923, *Jutro*, V/4, 4. 1. 1924, p. 2.
- B., Jakopičev paviljon v letu 1924, *Jutro*, V/4, 4. 1. 1925, p. 2.

Naslov razstave:	Ivan Meštrović
Datum:	28. 6–?. 7. 1923
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana in Ivan Meštrović
Avtor s številom del:	62 del v katalogu; Ivan Meštrović.[563] 11. 7. je bilo na razstavo dodanih 11 novih del, ki so iz Zagreba prišla naknadno.[564]
Katalog in tiskovine:	Katalog z reprodukcijo Meštrovićeve litografije na naslovnici vsebuje umetnikov življenjepis in seznam razstavljenih del.[565]
Spremljevalni program:	Društvo Narodna galerija je izvedlo več javnih vodstev po razstavi, ki so bila po poročanju v medijih dobro obiskana.[566] Po poročanju *Jutra* si je Meštrović 24. 7. ogledal postavitev svoje razstave v družbi slovenskih umetnikov.[567]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo skoraj 3.000 ljudi.[568] Kljub temu so v *Jutru* pozivali bralce k večjemu obisku razstave: »Ker izkazuje obisk do sedaj preskromno zanimanje, upamo, da bodo v teh zadnjih dneh posetili razstavo vsi zamudniki.«[569]
Vrsta razstave:	Meštrovićeva pregledna samostojna razstava kipov in litografij.[570] Kipar, ki je v obdobju trajanja svoje razstave v paviljonu vsaj dvakrat obiskal Ljubljano,[571] je sočasno razstavljal tudi v Zagrebu, in sicer v okviru Proljetnega salona.[572]
Poročanje in kritika:	Meštrovićeva razstava je bila v časopisju oglaševana kot razstavni dogodek leta.[573] Svoje mnenje o njej so podali France Stele, Izidor Cankar, Jože Glonar in France Mesesnel, ki je v svojem zapisu opredelil kiparjev slogovni razvoj,[574] ter trije anonimni pisci. Stele je v svojem zapisu, objavljenem v *Domu in svetu*, sklenil: »Znanje z Meštrovičevo umetnostjo je za razumevanje sodobne umetnosti osnovnega pomena. Vsebina in njen izraz je vse: forma je važna, neobhodna, obvladati jo je treba brezhibno kot virtuoz svoj instrument, a vseeno je le posrednik in ni sama sebi namen. Življenje umetnikovo,

[563] *Ivan Meštrović* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, junij–julij 1923), Ljubljana 1923. Katalog vsebuje 62 del, medtem ko Stele navaja podatek, da je bilo na razstavi 40 del (Fr./ance/ STELE, Meštrovićeva razstava, *Slovenec*, LI/150, 6. 7. 1923, p. 2).
[564] Meštrovićeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IV/160, 11. 7. 1923, p. 2.
[565] *Ivan Meštrović* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, junij–julij 1923), Ljubljana 1923. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:-DOC-C2XRSR2J>.)
[566] Meštrovićeva razstava, *Jutro*, IV/176, 29. 7. 1923, p. 2.
[567] Kipar Ivan Meštrović, *Jutro*, IV/172, 25. 7. 1923, p. 3.
[568] Jakopičev paviljon v letu 1924, *Jutro*, V/4, 4. 1. 1924, p. 2.
[569] Meštrovićeva razstava, *Jutro*, IV/176, 29. 7. 1923, p. 2.
[570] F./rance/ M./esesnel/, Ivan Meštrović. Ob njegovi razstavi v Ljubljani, *Jutro*, IV/165, 16. 7. 1923, p. 3.
[571] Ivan Meštrović vnovič v Ljubljani, *Jutro*, IV/181, 4. 8. 1923, p. 7.
[572] France STELE, Ivan Meštrović, *Dom in svet*, XXXVI/9-10, 1923, pp. 301–302.
[573] Ibid.
[574] F./rance/ M./esesnel/, Ivan Meštrović. Ob njegovi razstavi v Ljubljani, *Jutro*, IV/165, 16. 7. 1923, p. 3.

njegova doživetja so obenem življenje njegove umetnosti. Pri Meštroviću je oboje nerazdružno. V tem sta si z arhitektom Plečnikom na las sorodna, kakor različna je sicer njuna snov in forma.«[575] Zapisal je tudi, da »čuti, da se tudi ostali, ki so obiskali razstavo, resnično in živo zanimajo za to umetnost«,[576] ki bo po njegovem mnenju »ustvarila nesporno merilo za slovensko kiparstvo«.[577] Nad hrvaškim kiparjem je bil navdušen tudi anonimni pisec, ki ga je imenoval za »enega najgenialnejših učencev Francoza Rodina«,[578] ter Jože Glonar. Ta je v svojem zapisu kritiziral tudi razmere, ki so povzročile, da se je Meštrović v obdobju po koncu razstave selil v Ameriko, ter domnevo, da postane umetnik v svoji domovini cenjen šele takrat, ko se uveljavi v tujini.[579]

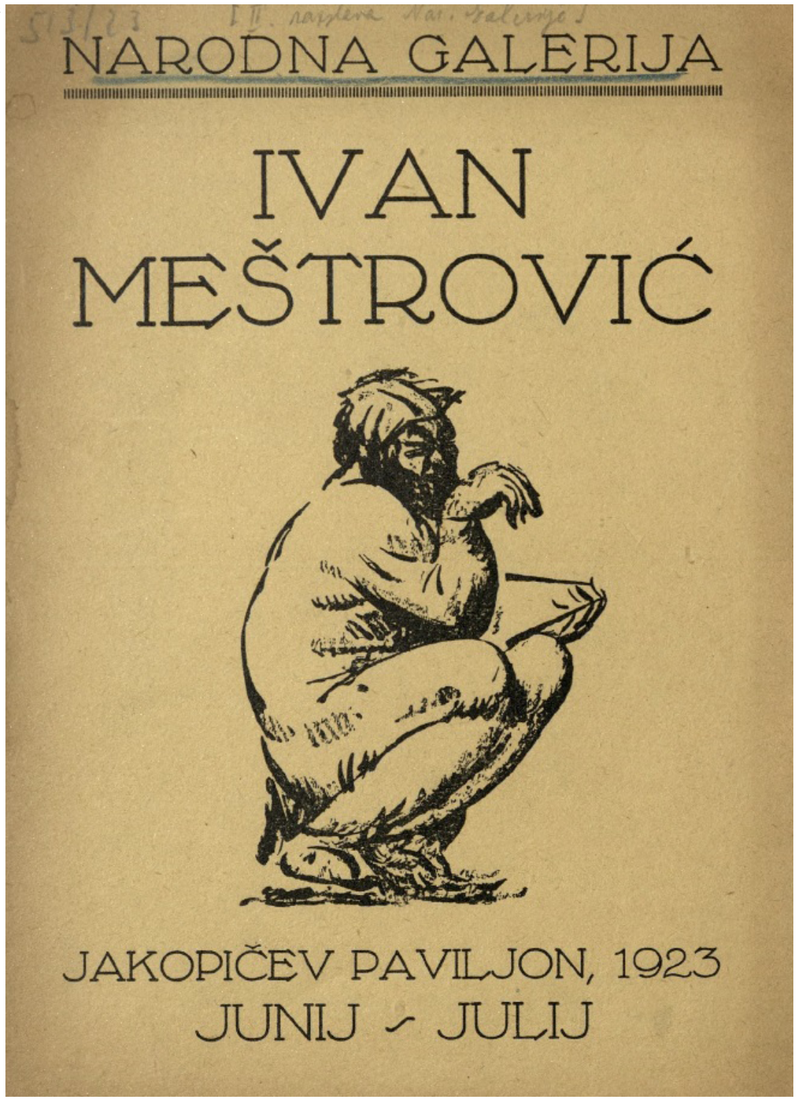
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Meštrovićeva razstava v Ljubljani, *Jutro*, IV/118, 20. 5. 1923, p. 2.
- Velika razstava Meštrovićevih umetnin v Ljubljani, *Slovenski narod*, LVI/124, 2. 6. 1923, p. 3.
- Meštrovićeva razstava v Ljubljani, *Jutro*, IV/149, 27. 6. 1923, p. 2.
- Razstavo Meštrovićeve plastike, *Slovenski narod*, LXI/145, 27. 6. 1923, p. 3.
- Razstavo Meštrovićeve plastike otvori Narodna galerija v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/143, 27. 6. 1923, p. 5.
- Razstava Meštrovićeve plastike v Ljubljani, *Jutro*, IV/150, 28. 6. 1923, p. 5.
- Meštrovićeva razstava, *Slovenski narod*, LVI/146, 28. 6. 1923, p. 4.
- Meštrovićeva razstava v Ljubljani, *Jutro*, IV/151, 30. 6. 1923, p. 2.
- Iz prosvetnega življenja, *Jutranje novosti*, I/127, 1. 7. 1923, p. 2.
- Fr./ance/ STELE, Meštrovićeva razstava, *Slovenec*, LI/150, 6. 7. 1923, p. 2.
- Meštrovićeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IV/160, 11. 7. 1923, p. 2.
- M. A. C., Meštrović, *Jutro*, IV/164, 14. 7. 1923, p. 7.
- F./rance/ M./esesnel/, Ivan Meštrović. Ob njegovi razstavi v Ljubljani, *Jutro*, IV/165, 16. 7. 1923, p. 3.
- Dr. P., Meštrovićeva razstava. Moje doživetje Ivana Meštrovića, *Slovenski narod*, LVI/160, 17. 7. 1923, p. 3.
- Meštrovićeva razstava, *Slovenec*, LX/169, 19. 7. 1923, p. 4.
- Kipar Ivan Meštrović, *Jutro*, IV/172, 25. 7. 1923, p. 3.
- Narodna galerija, *Naprej*, VII/162, 26. 7. 1923, p. 3.
- Meštrović v Ljubljani, *Jutro*, IV/175, 28. 7. 1923, p. 3.
- Meštrovićeva razstava, *Jutro*, IV/176, 29. 7. 1923, p. 2.
- Meštrovićeva razstava, *Jutranje novosti*, I/151, 29. 7. 1923, p. 2.
- Meštrovićeva dela, *Slovenec*, LI/169, 29. 7. 1923, p. 4.
- Vodstvo po Meštrovićevi razstavi, *Slovenec*, LI/169, 29. 7. 1923, p. 4.
- Meštrovićeva razstava, *Slovenski narod*, LVI/171, 29. 7. 1923, p. 7.
- Ivan Meštrović vnovič v Ljubljani, *Jutro*, IV/181, 4. 8. 1923, p. 7.
- Ivanske kresnice. Posvečeno Meštroviću, *Jutro*, IV/182, 5. 8. 1923, p. 3.
- Obisk Ivana Meštrovića, *Jutro*, IV/183, 7. 8. 1923, p. 3.
- Fran ZUPAN, Umetniške razstave, *Učiteljski tovariš*, LXIII/32, 7. 8. 1923, s. p.
- Pred zaključkom Meštrovićeve razstave, *Jutro*, IV/188, 12. 8. 1923, p. 3.
- Jože GLONAR, Povest o dveh umetnikih. Ob zaključku Meštrovićeve razstave v Ljubljani, *Slovenec*, LI/181, 12. 8. 1923, p. 2.

[575] France STELE, Ivan Meštrović, *Dom in svet*, XXXVI/9-10, 1923, pp. 301–302.
[576] Ibid.
[577] Ibid.
[578] Razstava Meštrovićeve plastike v Ljubljani, *Jutro*, IV/150, 28. 6. 1923, p. 5.
[579] Jože GLONAR, Povest o dveh umetnikih. Ob zaključku Meštrovićeve razstave v Ljubljani, *Slovenec*, LI/181, 12. 8. 1923, p. 2.

- Feljton. Ivan Meštrović, *Učiteljski list*, IV/4, 10. 9. 1923, pp. 205–206.
- France STELE, Ivan Meštrović. Dve razstavi, *Dom in svet*, XXXVI/9-10, 1923, pp. 301–302.
- C. /Izidor Cankar/, Narodna galerija (zapisnik IV. rednega občnega zbora Narodne galerije), *Zbornik za umetnostno zgodovino*, III/1-2, 1923, pp. 65–67.
- Jakopičev paviljon v letu 1924, *Jutro*, V/4, 4. 1. 1924, p. 2.

53

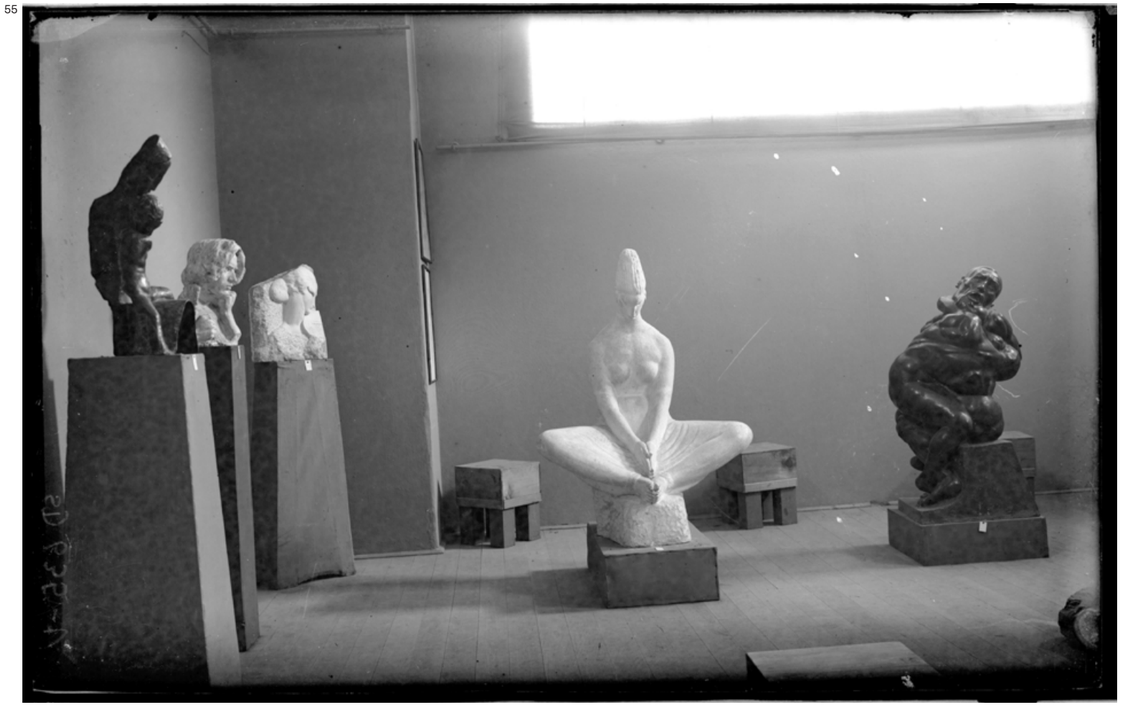
53
Naslovnica kataloga *Ivan Meštrović*, 1923.

54–57
Pogled na razstavo *Ivan Meštrović* v Jakopičevem paviljonu, 1923.

54

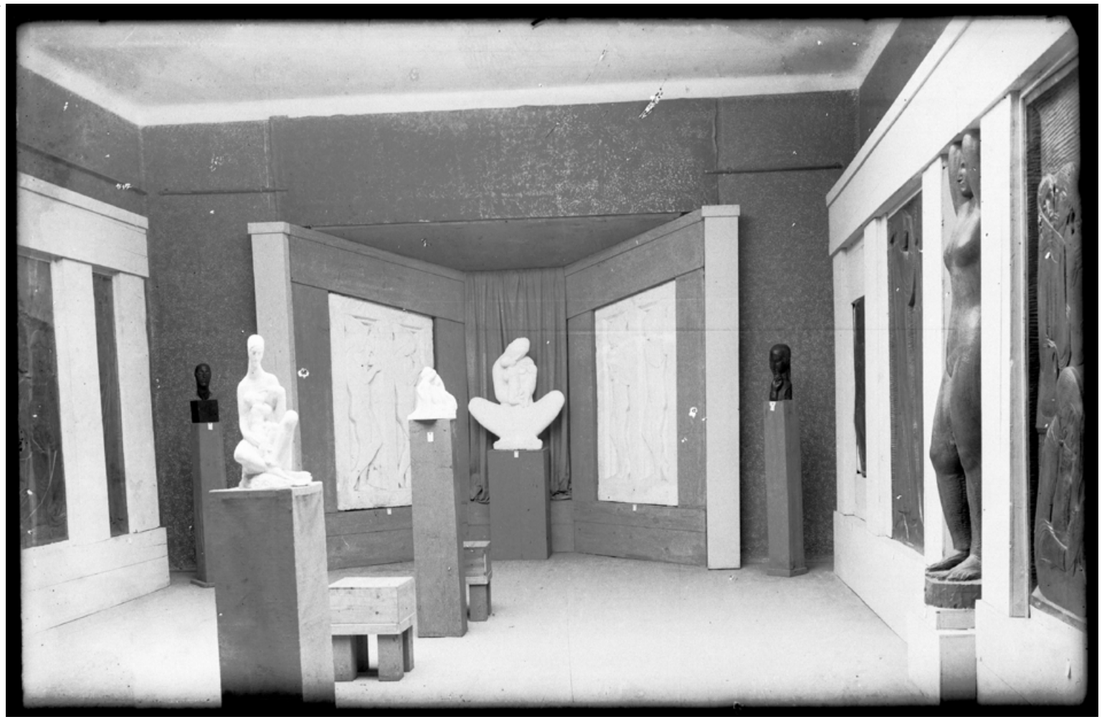
55

56

57

Naslov razstave:	XXVIII. umetnostna razstava. Jesenska razstava. Slovenski in hrvaški mlajši umetniki
Datum:	8. 9.–21. 10. 1923
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji s številom del:	145 del v katalogu; Vilko Gecan (10), Božidar Jakac (61), Hugo Johan (1), Gojmir Anton Kos (6), Tine Kos (4), Franc /France/ Kralj (1), Tone Kralj (1), Ivan Napotnik (1), Veno Pilon (28), Marin /Marino/ Tartaglia (1), Marijan Trepše (14), Milivoj Uzelac (3), Vladimir Varlaj (5), Bruno Vavpotič (3), Fran Zupan (6).[580]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del.[581] Razstavo so oglaševali plakati.
Spremljevalni program:	Društvo Narodna galerija je organiziralo več vodstev po razstavi.[582]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 770 ljudi.[583]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slovenskih in hrvaških umetnikov mlajše generacije.
Poročanje in kritika:	Na razstavo so se odzvali France Stele, France Mesesnel, Saša Šantel ter dva anonimna pisca. Večji del njihovih zapisov je bil namenjen oceni slovenskih umetnikov, medtem ko je bilo hrvaškim po večini namenjenih le nekaj vrstic. Kljub temu so se pisci do del hrvaških umetnikov opredelili razmeroma pozitivno. France Stele, ki so ga najbolj prepričali Gojmir Anton Kos, Božidar Jakac in Veno Pilon, je v zaključku svojega zapisa sklenil: »Rezultat te in drugih letošnjih razstav je zopet kakor doslej: med mladimi imamo štiri izrazite talente, ki se razvijajo močno samostojno; to sta brata Kralj, Jakac in Pilon. Vsi so dosedaj vsak po svoje zanimivi, ker se vidno razvijajo in imajo veselje in skoro strast do dela.«[584] Drugačnega mnenja glede Gojmirja Antona Kosa je bil Mesesnel, ki mu je očital »neizravnanost«.[585] Za osrednjo točko razstave je imenoval Pilona, »umetnika, ki mu umetnost in življenje nista samo artističen problem, ampak globoka etična celina, ki ga sili z usodno močjo v realizacijo«.[586] Razočarala so ga dela Frana Zupana in kiparski del razstave.[587] V časopisju sta bila objavljenega tudi dva zapisa, namenjena izključno predstavitvi Pilonove razstavljene produkcije. V obeh primerih sta pisca o slikarjevem delu pisala pohvalno.[588]

[580] *XXVIII. umetnostna razstava. Jesenska razstava. Slovenski in hrvaški mlajši umetniki* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 8. 9.–21. 10. 1923), Ljubljana 1923.
[581] *XXVIII. umetnostna razstava. Jesenska razstava. Slovenski in hrvaški mlajši umetniki* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 8. 9.–21. 10. 1923), Ljubljana 1923. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-PG9AHIVA>.)
[582] Narodna galerija, *Jutro*, IV/217, 16. 9. 1923, p. 2.
[583] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 6. odborovna seja, 23. 10. 1923).
[584] Fr./ance/ STELE, XXVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXVI/9-10, 1923, p. 302.
[585] F./rance/ MESESNEL, Slovenski in hrvatski mlajši umetniki, *Jutro*, IV/244, 18. 10. 1923, pp. 3–4.
[586] Ibid.
[587] Ibid.
[588] Veno Pilon na jesenski razstavi pri Jakopiču, *Jutro*, IV/230, 9. 10. 1923, p. 1; Slikar Veno Pilon, *Edinost*, XLVIII/244, 13. 10. 1923, p. 2.

Saša Šantel je vzbudil polemiko o tem, ali je prav, da se v Jakopičevem paviljonu razstavljajo tudi dela »nepriznanega značaja«, in ali organizator prevzame odgovornost za razstavljena dela »dvomljive vrednosti«.[589] Slikarja je namreč zmotilo, da se je razstavo oglaševalo kot »splošno slovensko umetniško razstavo«, vendar so na njej razstavljali zgolj umetniki mlajše generacije.[590] Odbor Društva Narodna galerija mu je odgovoril, da je njihova dolžnost seznanjati občinstvo z nastajajočo umetnostjo ne glede na to, kakšna je in ali bo našla pritrjevanje ali ne. V polemiko se je vključil tudi Stele, ki je zapisal: »Razstava ima kakor tudi poročanje edini smisel kot informacija, prilika, da se ustvarijo stiki med umetniki in publiko in se pojasnijo stremljenja umetnikov.«[591] Šantel se je na kritiko odzval s »popravkom« v ciničnem tonu, objavljenem v *Jutru*, v katerem je dejal, da je »zaradi tega jasno, da razstava ne more imeti one tendence, ki sem jo predpostavljal, kajti N.G. je vzvišena nad umetniškimi strujami«.[592]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Jesenska umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/203, 8. 9. 1923, p. 6.
- Slovenski in hrvatski naraščaj pri Jakopiču, *Jutro*, IV/210, 8. 9. 1923, p. 2.
- Otvoritev XXVIII. umetnostne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXI/206, 11. 9. 1923, p. 4.
- Saša ŠANTEL, XXVIII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IV/216, 15. 9. 1923, p. 3.
- Narodna galerija, *Jutro*, IV/217, 16. 9. 1923, p. 2.
- Jesenska razstava pri Jakopiču, *Jutro*, IV/218, 18. 9. 1923, p. 2.
- Saša ŠANTEL, Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IV/222, 22. 9. 1923, p. 4.
- V umetnostni razstavi slovenskih in hrvaških mlajših umetnikov, *Slovenski narod*, LVI/217, 23. 9. 1923, p. 5.
- Ljubiteljem umetnosti, *Slovenec*, LX/221, 30. 9. 1923, p. 4.
- Vodstvo, *Jutro*, IV/229, 30. 9. 1923, p. 2.
- Vodstvo po razstavi, *Slovenski narod*, LVI/223, 30. 9. 1923, p. 8.
- Slovenski in hrvatski umetniki, *Jutro*, IV/230, 2. 10. 1923, p. 3.
- Veno Pilon na jesenski razstavi pri Jakopiču, *Jutro*, IV/230, 9. 10. 1923, p. 1.
- Slikar Veno Pilon, *Edinost*, XLVIII/244, 13. 10. 1923, p. 2.
- Fr./ance/ STELE, Slovenski in hrvatski mlajši umetniki, *Slovenec*, LI/233, 14. 10. 1923, p. 4.
- Posetite umetnostno razstavo, *Slovenec*, LX/236, 18. 10. 1923, p. 3.
- F./rance/ MESESNEL, Slovenski in hrvatski mlajši umetniki, *Jutro*, IV/244, 18. 10. 1923, pp. 3–4.
- Posetite umetnostno razstavo, *Slovenec*, LX/237, 19. 10. 1923, p. 3.
- Posetite umetnostno razstavo, *Slovenski narod*, LXI/239, 19. 10. 1923, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Jutro*, IV/245, 19. 10.1923, p. 2.
- Posetite umetnostno razstavo, *Slovenec*, LX/238, 20. 10. 1923, p. 3.
- Posetite umetnostno razstavo, *Slovenski narod*, LXI/240, 20. 10. 1923, p. 3.
- Posetite umetnostno razstavo, *Slovenec*, LX/239, 21. 10. 1923, p. 3.
- Fr./ance/ STELE, XXVIII. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet*, XXXVI/9-10, 1923, p. 302.

[589] Saša ŠANTEL, XXVIII. umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IV/216, 15. 9. 1923, p. 3.
[590] Ibid.
[591] Fr./ance/ STELE, Slovenski in hrvatski mlajši umetniki, *Slovenec*, LI/233, 14. 10. 1923, p. 4.
[592] Saša ŠANTEL, Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IV/222, 22. 9. 1923, p. 4.

58

59

60

61

62

63

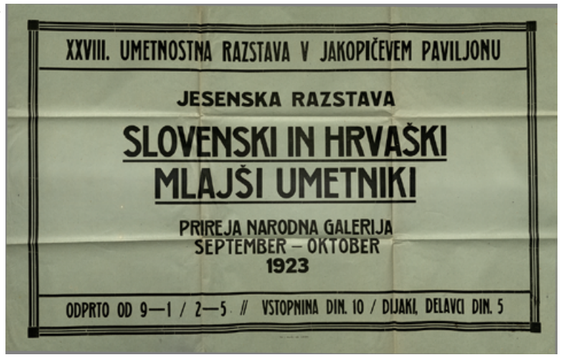
64

65

66

58–65
Pogled na *XXVIII. umetnostno razstavo: Jesenska razstava: Slovenski in hrvaški mlajši umetniki* v Jakopičevem paviljonu, 1923.

66
Plakat *XXVIII. umetnostne razstave: Jesenske razstave: Slovenski in hrvaški mlajši umetniki* v Jakopičevem paviljonu, 1923.

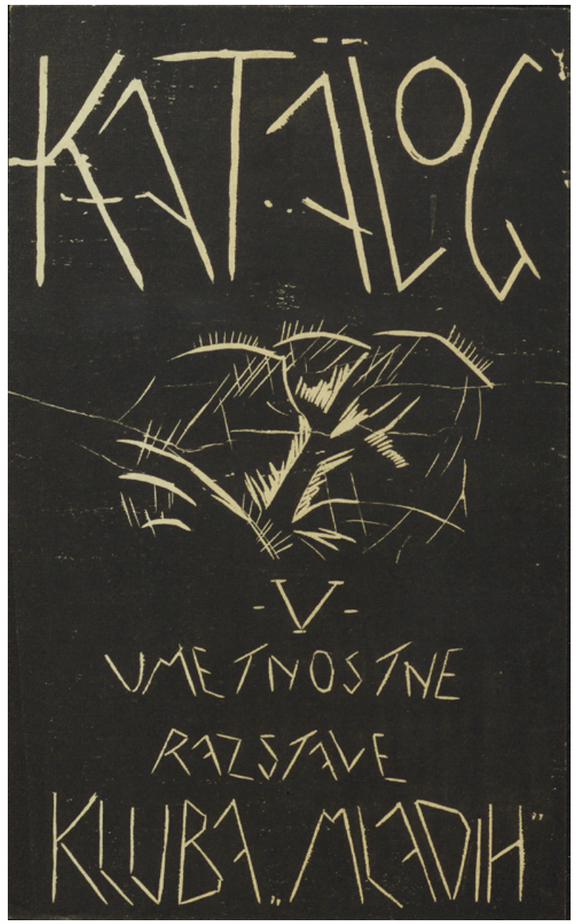
Ana Obid

Naslov razstave:	V. umetnostna razstava Kluba mladih
Datum:	17. 2.–6. 4. 1924
Organizator:	Klub mladih, Ljubljana
Avtorji s številom del:	91 del v katalogu; Val. /Tine/ Kos (4), Fran /France/ Kralj (21), Tone Kralj (5), Marjan Mušič (2), Ivan Napotnik (2), Miroslav Oražem (2), Veno Pilon (3), Domicijan Serajnik (2), Luis /Lojze/ Spazzapan (4), Fran Stiplovšek (10), Bruno Vavpotič (2), Drago Vidmar (12), Nande Vidmar (18), Fran Zupan (4).[593]
Katalog in tiskovine:	Ob razstavi je izšel skromen katalog.[594]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slik, risb ter kipov vidnejših predstavnikov Kluba mladih. Z deli sta bila najbolj zastopana brata Kralj, ustanovitelja kluba, ter brata Vidmar.[595] Umetnine so bile razvrščene v tri dvorane Jakopičevega paviljona, svetlobo v razstavišču pa so zastrli z barvanim papirjem.[596]
Poročanje in kritika:	Na razstavo so se odzvali France Stele, France Mesesnel in dva anonimna pisca. Stele se je do razstavljene produkcije opredelil pozitivno.[597] Najbolj ga je navdušil kip *Pasijon* Toneta Kralja, o katerem je zapisal: »To delo, ki je originalno po zamisku, globoko po občutju in kaže vso spretnost v obdelavi, je samo vredno obiska, brez ozira na ostalo razstavo.«[598] Oltar je očaral tudi Franceta Mesesnela, ki pa ga je zmotila njegova postavitev v prostoru. Mesesnel, ki na splošno z razstavo ni bil zadovoljen, je za najbolj »dozorelega« člana kluba označil Vena Pilona.[599] Razočarala so ga dela Tineta Kosa, Ivana Napotnika, Lojzeta Spazzapana, Marjana Mušiča, Frana Zupana in Frana Stiplovška. V zaključku svoje kritike je sklenil: »Rezultat je torej v velikem nasprotju z voljo: 'Mladi' ustvarjajo mesto duševnih emocij dobro umetno obrt (kar naj se ne razume kot podcenjevanje!), mesto ekspresivne linije se je pojavila arabeska, ki bo gotovo dosegla še v tej generaciji svojo klasičnost in pa svoj akademizem.«[600] Anonimnega pisca je razveselilo spoznanje, da se člani Kluba mladih ne zgledujejo več po tujih umetnikih v tolikšni meri, kot so se, ampak so temeljiteje začeli z iskanjem svojih lastnih slogovnih izrazov. Negativno je ocenil samo dela Nandeta Vidmarja in Frana Stiplovška.[601]

[593] *V. umetnostna razstava Kluba mladih* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 17. 2.–6. 4. 1924), Ljubljana 1924.
[594] *V. umetnostna razstava Kluba mladih* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 17. 2.–6. 4. 1924), Ljubljana 1924. (Katalog je dostopen v Narodni in univerzitetni knjižnici, Rokopisna zbirka, Zapuščina Frana Vesela).
[595] Fr./ance/ STELE, V. umetnostna razstava »Kluba mladih«, *Slovenec*, LII/64, 16. 3. 1924, p. 6.
[596] F. M. /France Mesesnel/, V. razstava »Mladih« v Ljubljani, *Jutro*, V/43, 19. 2. 1924, p. 3.
[597] Frst. /France Stele/, Razstave slovenske umetnosti I. 1924, *Dom in svet*, XXXVII/6, 1924, pp. 259–262.
[598] Fr./ance/ STELE, V. umetnostna razstava »Kluba mladih«, *Slovenec*, LII/64, 16. 3. 1924, p. 6.
[599] F. M. /France Mesesnel/, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/4, 1924, p. 219.
[600] F. M. /France Mesesnel/, V. razstava »Mladih« v Ljubljani, *Jutro*, V/43, 19. 2. 1924, p. 3.
[601] M. K., V. umetnostna razstava kluba »Mladih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVII/66, 19. 3. 1924, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:
- V. umetniška razstava kluba »Mladih«, *Tabor*, V/38, 15. 2. 1924, p. 3.
- Umetnostna razstava »Kluba mladih« v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, I/40, 16. 2. 1924, p. 3.
- F. M. /France Mesesnel/, V. razstava »Mladih« v Ljubljani, *Jutro*, V/43, 19. 2. 1924, p. 3.
- Umetnostna razstava »Kluba mladih«, *Slovenski narod*, LVII/51, 1. 3. 1924, p. 2.
- Fr./ance/ STELE, V. umetnostna razstava »Kluba mladih«, *Slovenec*, LII/64, 16. 3. 1924, p. 6.
- M. K., V. umetnostna razstava kluba »Mladih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVII/66, 19. 3. 1924, p. 3.
- Zadnji dan za obisk, *Narodni dnevnik*, I/81, 4. 4. 1924, p. 3.
- Stano KOSOVEL, Letošnja razstava »Kluba Mladih«, *Učiteljski list*, V/9, 1. 5. 1924, pp. 71–72.
- F. M. /France Mesesnel/, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/1, 1924, pp. 54–55.
- F. M. /France Mesesnel/, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/4, 1924, p. 219.
- Frst. /France Stele/, Razstave slovenske umetnosti I. 1924, *Dom in svet*, XXXVII/6, 1924, pp. 259–262.

67
Katalog *V. umetnostne razstave Kluba mladih* v Jakopičevem paviljonu, 1924.

68

69

70

71

72

68–72
Pogled na *V. umetnostno razstavo Kluba mladih* v Jakopičevem paviljonu, 1924.

Naslov razstave:	Razstava ruske knjige in grafike
Datum:	10.–17. 6. 1924
Organizator:	Ruska matica, Ljubljana[602]
Avtorji s številom del:	Več kot 2.000 knjig ter večje število grafik.[603] *Jutro* je 15. 6. poročalo, da je bilo na razstavo dodanih še 70 grafik iz Tretjakovske galerije v Moskvi.[604]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Na prvi dan razstave je bil obisk po poročanju *Narodnega dnevnika* zelo slab.[605]
Vrsta razstave:	Razstava knjig in grafik, ki je trajala en teden. Obiskovalci so si lahko ogledali veliko število ruskih knjig različnih tematik, večinoma izdanih po vojni in natisnjenih zunaj meja Rusije.[606]
Poročanje in kritika:	Razstava ni bila medijsko odmevna. Nanjo sta se s krajšim zapisom odzvala dva anonimna pisca. Avtor zapisa, objavljenega v *Jutru*, je pohvalil opremo knjig, še posebej mladinskih, ki bi po njegovem mnenju lahko predstavljala zgled slovenskim založnikom. Pisca so navdušile tudi grafike.[607] Z njim se je strinjal tudi avtor zapisa, objavljenega v *Narodnem dnevniku*, ki je zapisal: »Razstava je zato zgovoren dokument kulturne delavnosti ruskih beguncev in častno izpričevalo za rusko inteligenco.«[608]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava ruske knjige in grafike, *Jutro*, LII/130, 7. 6. 1924, p. 5.
- Razstava ruske knjige in grafike, *Slovenec*, LII/130, 7. 6. 1924, p. 5.
- Razstava ruske knjige, *Narodni dnevnik*, I/135, 11. 6. 1924, p. 4.
- Razstava ruskih knjig in grafik v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/137, 11. 6. 1924, p. 4.
- Razstava ruskih knjig in slik v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/141, 15. 6. 1924, p. 3.
- Razstava ruske knjige in grafike, *Slovenec*, LII/136, 15. 6. 1924, p. 5.

[602] Razstava ruske knjige in grafike, *Jutro*, LII/130, 7. 6. 1924, p. 5.
[603] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava ruske knjige, *Narodni dnevnik*, I/135, 11. 6. 1924, p. 4.
[604] Razstava ruskih knjig in slik v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/141, 15. 6. 1924, p. 3.
[605] Razstava ruske knjige, *Narodni dnevnik*, I/135, 11. 6. 1924, p. 4.
[606] Razstava ruskih knjig in grafik v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/137, 11. 6. 1924, p. 4.
[607] Ibid.
[608] Razstava ruske knjige, *Narodni dnevnik*, I/135, 11. 6. 1924, p. 4.

Naslov razstave:	I. umetniška razstava slik – portretov akademičnega slikarja Franja Sterleta in plastičnih del iz kiparstva akademičnega kiparja Alojzija Repiča
Datum:	21. 6.–13. 7. 1924
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	106 del v katalogu; Alojz Repič (25), Franjo Sterle (81).[609]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del.[610]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Obisk naj bi bil po poročanju *Jutra* dober.[611]
Vrsta razstave:	Razstava portretov, pokrajinskih slik in študij Franja Sterleta, vodje umetniške šole Probuda, ter kipov in reliefov Alojza Repiča, profesorja na ljubljanski Srednji tehniški šoli.
Poročanje in kritika:	Umetnostni zgodovinar Stanko Vurnik je Sterletu, ki ga je označil za »srednje izvežbanega obrtnika, ki je prespal petsto let kulture«, očital predvsem njegovo težnjo k mimetičnemu upodabljanju svojih portretirancev: »Danes zahtevamo od portreta dojem značaja, temperamenta, duše upodobljenčeve, Sterle nam je predstavil celo vrsto podob ljudi v pozah, navadno en face, v kakršne jih postavljajo amaterski fotografi na deželi: vsakemu se bere z obraza le to, da se krčevito trudi vzdržti se mirno v zaukazani poziciji, o psihi upodobljenca nobene sledi.«[612] Vurnik je Sterletu namenil skoraj celoten zapis, medtem ko je Repiča obravnaval le v zadnjem odstavku. O njem je zapisal: »Repič je – še hujši. Le kako je mogoče nositi kravate po okusu dvajsetega stoletja, slikati pa baročno! Le kako je mogoče živeti v reki kot riba, pa ostati suh!«[613] Nekoliko bolj sta razstavljavca prepričala tri anonimne pisce. Avtor zapisa, objavljenega v *Slovenskem narodu*, je tako Sterleta imenoval za »odličnega portretista […] velikih zmožnosti«, Repiča pa »solidnega delavca, resnega ustaljenega umetnika, ki se je umiril in zdaj v lepi zadovoljnosti izvršuje svoja dela«.[614]

[609] *I. umetniška razstava slik* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 21. 6.–13. 7. 1924), Ljubljana 1924.
[610] *I. umetniška razstava slik* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 21. 6.–13. 7. 1924), Ljubljana 1924. (Katalog je dostopen v Narodni in univerzitetni knjižnici, Rokopisna zbirka, Zapuščina Frana Vesela.)
[611] S., V Jakopičevem Paviljonu, *Jutro*, V/151, 27. 6. 1924, p. 3.
[612] S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava Sterle-Repič, *Narodni dnevnik*, I/151, 9. 7. 1924, p. 2.
[613] Ibid.
[614] Umetniška razstava slikarja Sterleta in kiparja Repiča, *Slovenski narod*, LVII/158, 13. 7. 1924, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava, *Narodni dnevnik*, I/129, 1. 6. 1924, p. 2.
- Razstava portretov v Ljubljani, *Jutro*, V/134, 6. 6. 1924, p. 3.
- Razstava, *Slovenec*, LII/135, 14. 6. 1924, p. 5.
- Razstava, *Slovenski narod*, LVII/135, 14. 6. 1924, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Jutro*, V/140, 14. 6. 1924, p. 3.
- Razstava, *Učiteljski tovariš*, LXIV/25, 19. 6. 1924, p. 2.
- Umetniška razstava, *Jutro*, V/146, 21. 6. 1924, p. 3.
- S., V Jakopičevem Paviljonu, *Jutro*, V/151, 27. 6. 1924, p. 3.
- J. D., Umetniška razstava Sterleta in Repiča, *Slovenec*, LII/146, 28. 6. 1924, p. 8.
- Razstava, *Slovenec*, LII/154, 9. 7. 1924, p. 4.
- Razstava Sterle-Repič, *Narodni dnevnik*, I/151, 9. 7. 1924, p. 2.
- Razstava Sterle-Repič v Ljubljani, *Jutro*, V/160, 9. 7. 1924, p. 3.
- S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava Sterle-Repič, *Narodni dnevnik*, I/151, 9. 7. 1924, p. 2.
- Umetniška razstava slikarja Sterleta in kiparja Repiča, *Slovenski narod*, LVII/158, 13. 7. 1924, p. 3.

73
Katalog *I. umetniške razstave slik – portretov akademičnega slikarja Franja Sterleta in plastičnih del iz kiparstva akademičnega kiparja Alojzija Repiča*, 1924.

I.
UMETNIŠKA
RAZSTAVA
SLIK - PORTRETOV
akademičnega slikarja Franja Sterleta
vodje umetniške šole „Probude“ v Ljubljani
in
PLASTIČNIH DEL IZ
KIPARSTVA
akademičnega kiparja Alojzija Repiča
profesorja Tehniške srednje šole
v Jakopičevem umetniškem paviljonu
v Ljubljani
1924.

Naslov razstave:	Razstava češke moderne umetnosti. Društvo upodabljajočih umetnikov »Mánes« iz Prage
Datum:	15. 8.–5. 10. 1924
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana in Društvo upodabljajočih umetnikov Mánes, Praga.
Avtorji/-ice s številom del:	318 del v katalogu; Břetislav Benda (2), Ladislav Beneš (3), Vincenc Beneš (9), Hugo Boettinger (2), Bohuslav Dvořák (2), Karel Dvořák (4), Emil Filla (8), Josef Gočár (7), Otto Gutfreund (1), Jaroslav Horejc (2), Antonín Hudeček (2), Pavel Jának (5), Božena Jelínková (1), Josef Jiříkovsky (1), Bohumil Kafka (6), Josef Kalous (5), Ladislav Kofránek (2), Oldřich Koníček (10), Jan Konůpek (68), Rudolf Kremlička (18), Jaroslav Kubín (2), Ladislav Machoň (4), Josef Mařatka (3), Herbert G. Masaryk (2), František Muzika (1), Vratislav Nechleba (1), Otakar Nejedly (10), Otakar Novotny (10), Josef Paša (1), Bedřich Piskač (2), Karel Pokorny (2), Jan Preisler (2), Antonín Procházka (4), Jan Rambousek (11), Jan Slavíček (5), Jaromír Stretti - Zamponi (14), Viktor Stretti (16), T. /Tavik/ F. /František/ Šimon (14), Václav Špála (7), Otokar Španiel (4), Jan Štursa (8), Max Švabinsky (12), Sláva Tonderová (2), Jan Trampota (3), Karel Vik (11), Jan C. /?/ Vondrouš (6), Alois Wachsman (3).[615]
Katalog in tiskovine:	Obsežen katalog poleg seznama razstavljenih del vsebuje še 17 reprodukcij in spremno besedilo o češki moderni umetnosti Antonína Matějčeka.[616] Tekst je bil pred tem že objavljen v *Zborniku za umetnostno zgodovino*.[617] Obiskovalce je v paviljon vabil plakat, ki ga je oblikoval Alois Hrska. Nekatere izmed njih so vandali po poročanju *Slovenca* ponoči »opremili s svojimi nedostojnimi risbami«.[618]
Spremljevalni program:	Z namenom približevanja češke umetnosti slovenskemu občinstvu je bilo po razstavi organiziranih več predavanj in vodstev, med njimi Franceta Steleta, Franceta Mesesnela in Ivana Vavpotiča. France Mesesnel je predaval o moderni grafiki in grafičnih tehnikah.[619]
Obisk:	Razstavo je obiskalo 2.632 ljudi.[620] Do 28. 9. jo je obiskalo samo 1.200 obiskovalcev, kar je anonimnega kritika vzpodbudilo, da je v *Jutru* objavil zapis, v katerem je kritiziral okus Ljubljančanov ter jih vabil v paviljon.[621]

[615] *Razstava češke moderne umetnosti. Društvo upodabljajočih umetnikov »Mánes« iz Prage* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 15. 8.–5. 10. 1924), Ljubljana 1924.
[616] *Razstava češke moderne umetnosti. Društvo upodabljajočih umetnikov »Mánes« iz Prage* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 15. 8.–5. 10. 1924), Ljubljana 1924. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FOB14F0T>.)
[617] Antonin MATEJČEK, Moderna češka umetnost, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/3, 1924, pp. 105–123.
[618] Netaktnost, *Slovenec*, LII/189, 20. 8. 1924, p. 6.
[619] Razstava češke moderne umetnosti, *Jutro*, V/210, 5. 9. 1924, p. 4.
[620] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', VI. redni občni zbor, 12. 12. 1925).
[621] Kulturni škandal, *Jutro*, V/229, 28. 9. 1923, p. 3.

Vrsta razstave:

Na skupinski razstavi, ki so jo v medijih oglaševali kot prvo predstavitev češke umetnosti v Ljubljani, so bila razstavljena dela čeških umetnikov in arhitektov, članov praškega kluba Mánes, ustanovljenega leta 1887. Razstavljena dela na razstavi, katere protektor je bil kralj Kraljevine SHS, Aleksander I., so nastala med letoma 1900 in 1924.[622] Razstava je novembra in decembra 1924 gostovala tudi v Umjetničkem paviljonu v Zagrebu.[623] Razstava v Ljubljani je po poročanju v medijih doživela lep prodajni uspeh, kupci pa naj bi se zanimali predvsem za grafike.[624]

Poročanje in kritika:

Navkljub aktivnemu oglaševanju razstave v časopisju se je nanjo odzvalo majhno število piscev. Svoje mnenje o njej so podali umetnostna zgodovinarja Stanko Vurnik in France Stele ter literarni zgodovinar Jože Glonar.

Vurnik je v svojem zapisu opozoril na velik vpliv zahodne, predvsem francoske, umetnosti na češko. Po njegovem mnenju naj to ne bi bilo pozitivno, saj je vpliv ostal zgolj na ravni posnemanja. Čehom je tako svetoval »naj se vrnejo iz Pariza v Prago«: »Čeh in Francoz – sta dva miselnostna svetova. Čeh ne more misliti in čustvovati po francosko, to je gotovo. […] Da je pa to res, vidiš pri Koničku, iz katerega gleda krivo razumljen Derrain, iz Fille spačen Bracque, iz Piskača in Waschsmana bolan Picasso, iz Muzike čuden Rousseau, iz drugih neverjeten Flamink, Cezanne, iz kiparjev Rodin in Bourdelle.«[625] Vurnika sta najbolj prepričala Vincenc Beneš in Antonín Procházka.[626]

Stele je poudaril, da je razstava pomembna za spoznavanje sodobne umetnosti nam bližnjih in sorodnih narodov ter jo postavlja v linijo predstavitev, kot sta Meštrovićeva razstava leta 1923 in razstava mladih slovenskih in hrvaških umetnikov leta 1924. [627] Nad razstavljeno produkcijo je bil navdušen: »To društvo si je znalo priboriti prepotrebno avtoriteto v umetniških zadevah in združiti v sebi toliko odličnih zastopnikov češke umetnosti, da nudi razstava njegovih članov res pogled v snovanje češke umetnosti sploh.«[628]

Jože Glonar je v svojem zapisu predstavil slikarsko rodbino Mánes, predvsem Josefa Mánesa, ki so ga po njegovem mnenju odlikovale »prisrčnost, nežnost, vdanost, plemenitost, prešernost narodnega karakterja«.[629] V zaključku svojega zapisa je opozoril na pomen slednjega za umetnost na Češkem.[630]

Posebnosti:

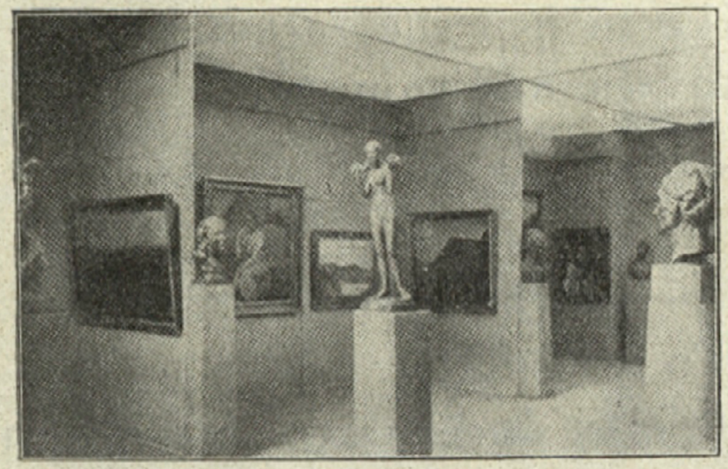
Na arhitekturni del razstave je bil vključen portret Jožeta Plečnika, profesorja na Umetnoobrtni šoli v Pragi med letoma 1911 in 1921.[631]

[622] Razstava češke moderne umetnosti v Ljubljani, *Edinost*, XLIX/208, 30. 8. 1924, p. 2.
[623] *Izložba češke moderne umjetnosti, Društvo likovnih umjetnika Manes iz Praga* (Zagreb, Umjetnički paviljon, november–december 1924), Zagreb 1924.
[624] Razstava društva čeških upod. umetnikov »Manes« v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, I/218, 27. 9. 1924, p. 2.
[625] S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava češke moderne umetnosti, *Narodni dnevnik*, I/207, 26. 9. 1924, p. 2.
[626] Ibid.
[627] Fr./ance/ STELE, Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenec*, LII/204, 6. 9. 1924, p. 6.
[628] Frst. /France Stele/, Razstave slovenske umetnosti l. 1924, *Dom in svet*, 1924, XXXVII/6, pp. 259–262.
[629] Jože GLONAR, Manes in »Manes«, *Slovenec*, LII/192, 23. 8. 1924, p. 5.
[630] Ibid.
[631] IV. razstava Narodne galerije v Ljubljani, *Slovenec*, LII/187, 17. 8. 1924, p. 6.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

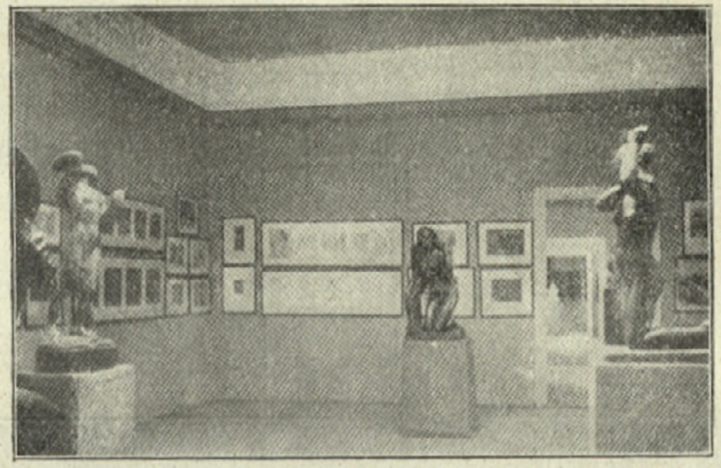
- Razstava češke moderne umetnosti, *Jutro*, V/184, 6. 8. 1924, p. 3.
- Razstava čeških upodabljajočih umetnikov v Ljubljani, *Narodni dnevnik*, I/175, 7. 8. 1924, p. 3.
- IV. razstava Narodne galerije v Ljubljani, *Slovenski narod*, LVII/185, 14. 8. 1924, p. 3.
- K razstavi društva upodabljajočih umetnosti »Mánes« v Ljubljani, *Narodni dnevnik*, I/182, 15. 8. 1924, p. 3.
- Razstava, *Slovenski narod*, LVII/186, 15. 8. 1924, p. 4.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenec*, LII/186, 15. 8. 1924, p. 6.
- IV. razstava Narodne galerije v Ljubljani, *Slovenec*, LII/187, 17. 8. 1924, p. 6.
- Otvoritev razstave društva čeških upodabljajočih umetnikov »Mánes« v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, I/184, 17. 8. 1924, p. 5.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenski narod*, LVII/187, 17. 8. 1924, p. 4.
- Češki umetniki v Sloveniji, *Narodni dnevnik*, I/186, 20. 8. 1924, p. 2.
- Netaktnost, *Slovenec*, LII/189, 20. 8. 1924, p. 6.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Jutro*, V/196, 20. 8. 1924, p. 3.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Jutro*, V/198, 22. 8. 1924, p. 4.
- Jože GLONAR, Manes in »Manes«, *Slovenec*, LII/192, 23. 8. 1924, p. 5.
- V razstavi češke moderne umetnosti, *Slovenski narod*, LVII/193, 24. 8. 1924, p. 3.
- Razstava češke moderne umetnosti v Ljubljani, *Edinost*, XLIX/208, 30. 8. 1924, p. 2.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Jutro*, V/209, 4. 9. 1924, p. 3.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Narodni dnevnik*, I/199, 4. 9. 1924, p. 3.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenec*, LII/202, 4. 9. 1924, p. 4.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Jutro*, V/210, 5. 9. 1924, p. 4.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenec*, LII/203, 5. 9. 1924, p. 4.
- Fr./ance/ STELE, Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenec*, LII/204, 6. 9. 1924, p. 6.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Narodni dnevnik*, I/202, 7. 9. 1924, p. 3.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Jutro*, V/213, 10. 9. 1924, p. 4.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenec*, LII/206, 10. 9. 1924, p. 3.
- O moderni grafiki in grafičnih tehnikah, *Jutro*, V/222, 20. 9. 1924, p. 3.
- O moderni grafiki in grafičnih tehnikah, *Slovenec*, LII/215, 20. 9. 1924, p. 4.
- O moderni grafiki in grafičnih tehnikah, *Slovenski narod*, LVII/215, 20. 9. 1924, p. 3.
- S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava češke moderne umetnosti, *Narodni dnevnik*, I/207, 26. 9. 1924, p. 2.
- Razstava društva čeških upod. umetnikov »Manes« v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, I/218, 27. 9. 1924, p. 2.
- Razstava društva čeških upodabljajočih umetnikov »Manes« v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, I/218, 27. 9. 1924, p. 2.
- H kritiki o razstavi češke moderne umetnosti, *Narodni dnevnik*, I/219, 28. 9. 1924, p. 2.
- Kulturni škandal, *Jutro*, V/229, 28. 9. 1924, p. 3.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Slovenski narod*, LVII/222, 28. 9. 1924, p. 3.
- Razstava češke moderne umetnosti, *Narodni dnevnik*, I/220, 30. 9.1924, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LII/224, 1. 10. 1924, p. 3.
- Stano KOSOVEL, Feljton, *Učiteljski list*, V/21, 1. 11. 1924, p. 167.
- F. M. /France Mesesnel/, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/3, 1924, p. 162.
- Frst. /France Stele/, Razstave slovenske umetnosti l. 1924, *Dom in svet*, 1924, XXXVII/6, pp. 259–262.
- Antonin MATEJČEK, Moderna češka umetnost, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/3, 1924, pp. 105–123.

74

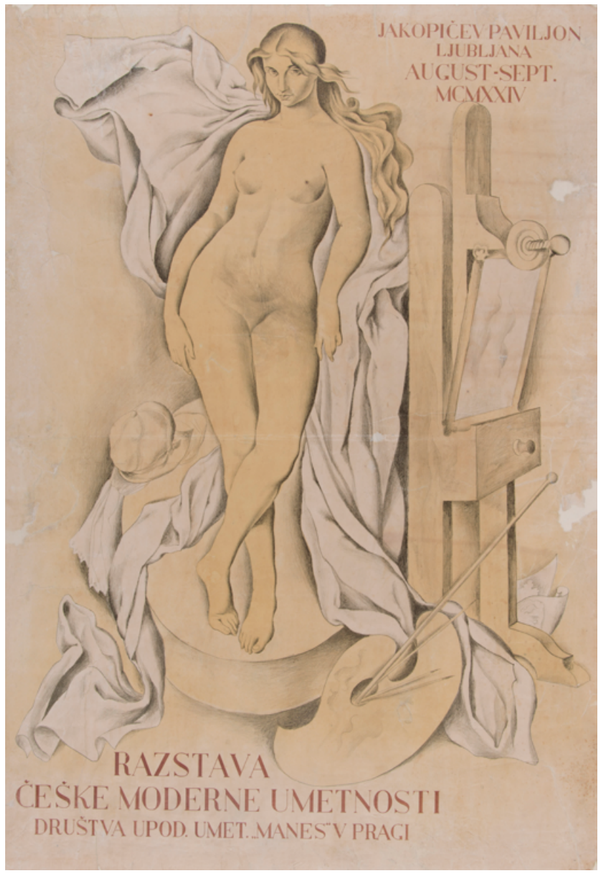

IV. razstava 1924.

Razstava čeških modernih slikarjev, kiparjev, grafikov in arhitektov društva „Mánes“, ki je bila po inicijativi NG. prva mednarodna razstava v Jugoslaviji. Obsegala je 323 del.

75

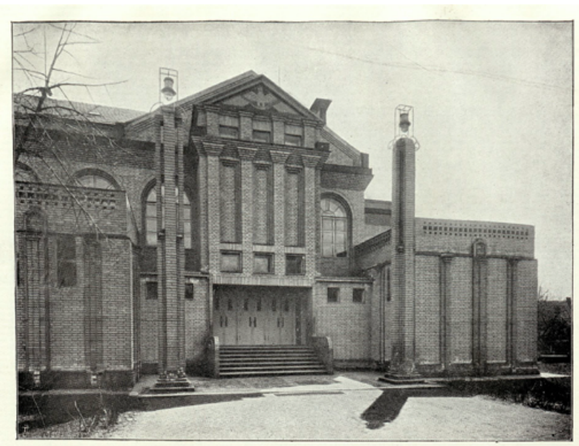

76

I. Konůpek, Iz cikla „Dantejevo Peklo“.

77

O. Novotný, Telovadnica v Rakovníku.

74
Pogled na *Razstavo češke moderne umetnosti: Društvo upodabljajočih umetnikov »Mánes« iz Prage* v Jakopičevem paviljonu, 1924.

75
Alois Hrska, Plakat za *Razstavo češke moderne umetnosti: Društvo upodabljajočih umetnikov »Mánes« iz Prage*, 1924.

76–77
Iz kataloga *Razstave češke moderne umetnosti: Društvo upodabljajočih umetnikov »Mánes« iz Prage*, 1924.

Naslov razstave:	XXXI. umetnostna razstava. Božična razstava
Datum:	23. 11.–31. 12. 1924
Organizator:	Matija Jama
Avtorji/-ice s številom del:	158 del v katalogu; Karolina /Karla/ Bukovčeva /Bulovec/ (6), Rikard /Rihard/ Jakopič (21), Matija Jama (35), Fran Klemenčič (10), Ivana Kobilca (5), Gojmir Anton Kos (3), Ivan Napotnik (1), Saša Šantel (6), Bruno Vavpotič (5), Ivan Vavpotič (9), Ferdo Vesel (21), Ivan Zajec (4), Fran Zupan (13), Anica Zupančeva /Zupanec/ Sodnik (18).[632] Kasneje je bilo na razstavo dodanih še šest del Pavla Gustinčiča, tri dela Ivana Zajca ter eno delo Frana Klemenčiča.[633]
Katalog in tiskovine:	Katalog, ki obsega 16 strani, vsebuje nakupne pogoje, seznam razstavljenih del in komentar Riharda Jakopiča o slabem stanju na področju slovenske umetnosti in kulture.[634]
Spremljevalni program:	Ob razstavi je bilo organizirano predavanje Stanka Vurnika »o pravilnem gledanju umetnine«, za katerega naj bi bilo po poročanju medijev veliko zanimanja.[635] Po razstavi so vodili France Stele, Stanko Vurnik, Marijan Marolt, Anton Vodnik in Rado Kregar.[636]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo več kot 1.600 ljudi.[637]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava večjega števila pretežno starejše generacije slovenskih umetnikov. Med drugim so bila prodana dela Matije Jame (*Spomin na Ljubljano*, *Ljubljana v snegu*, *Beograd – Bitoljska*), Saše Šantla (*V bakarskem zalivu*), Riharda Jakopiča (*Ob košnji*, *Dvorišče*, *Orači*), Ivane Kobilca (*Dalije*), Ferda Vesela (*Študija starega moža*), Bruna Vavpotiča (dve sliki, med njima *Gorenjska krajina*), Gojmirja Antona Kosa (*Kokra*), Anice Zupanec Sodnik (*Frančiškanska cerkev*) in Ivana Zajca (*Indijska idila*, *Kleopatra*).[638]
Poročanje in kritika:	Na razstavo so se odzvali France Stele, Rado Kregar, France Mesesnel, Karel Dobida in Miljutin Zarnik. Stele nad razstavo ni bil pretirano navdušen. Še najbolj so ga prepričala dela Riharda Jakopiča, Matije Jame in Ferda Vesela, ki jih je pozitivno ocenil tudi Karel Dobida.[639] Arhitekt Rado Kregar je razstavo označil za »retrospektiv moderne umetnosti« in zapisal, da je slovenska umetnost v njeni zadnji fazi razvoja postala »večini nerazumljiva«: »Umetnost, ki gre preko življenja, ki izgubi stik z njim, ki ne posega neposredno v življenje naroda, ki mu ni več vodnik v dneh revolucijonarne dobe, se mu odtuji, postane akademična, filozofska. Umetnik ne ustvarja več za narod, temveč za sebe, kvečjemu za galerijo ali muzej.«[640] Največji vtis so na Kregarja napravili Rihard Jakopič, Ferdo Vesel, Matija Jama, Ivan Vavpotič in Gojmir Anton Kos, ki so po njegovem mnenju »za naše bivše in današnje razmere skoro prevelike umetniške potence«.[641] Mesesnela je razočarala predvsem postavitev razstave.[642] V *Slovenskem narodu* je v dveh delih izšel obširen zapis Miljutina Zanika, ki je bil nad razstavljavci in razstavo navdušen: »Že precej časa nismo imeli v celoti tako zadovoljive razstave in toliko dobrih umetnin združenih v Jakopičevem paviljonu.«[643] Pozornost med obiskovalci je vzbujala lesena skulptura *Satira* Ivana Napotnika, katere reprodukcijo je (poleg reprodukcij Napotnikove skupine *Pogreb* in *Damskega portreta*) po poročanju *Jutra* objavil tudi beograjski *Ilustrovani list*.[644]

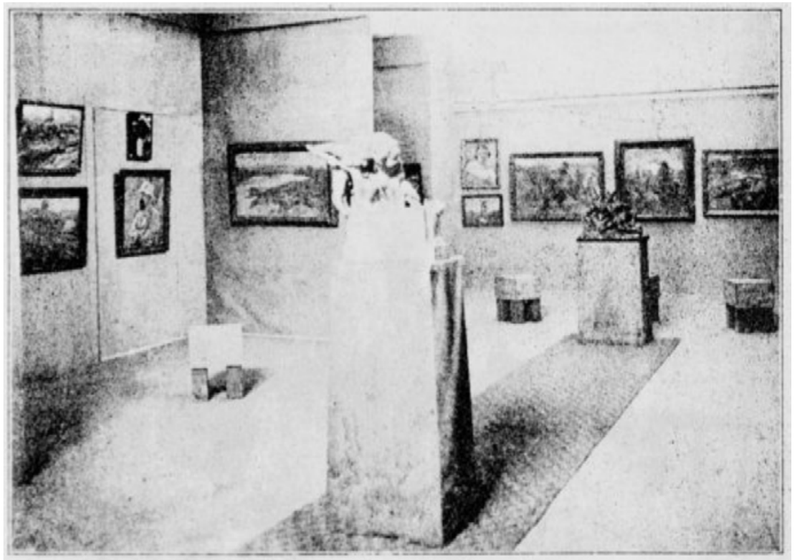
[632] *XXXI. umetnostna razstava. Božična razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 23. 11.–31. 12. 1924), Ljubljana 1924.
[633] Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/292, 14. 12. 1924, p. 4; Nova slika v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/298, 21. 12. 1924, p. 9.
[634] *XXXI. umetnostna razstava. Božična razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 23. 11.–31. 12. 1924), Ljubljana 1924. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-R5GMDXEM>.)
[635] Nedeljske prireditve, *Jutro*, V/293, 16. 12. 1924, p. 3.
[636] XXXI. razstava v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Jutro*, V/282, 30. 11. 1924, p. 3.
[637] Zatvoritev razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/8, 10. 1. 1925, p. 3.
[638] Iz razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LII/279, 6. 12. 1924, p. 5.
[639] K./arel/ DOBIDA, Po božični umetnostni razstavi, *Kritika*, I/1, 1925, pp. 3–6; Frst. /France Stele/, Razstave slovenske umetnosti I. 1924, *Dom in svet*, XXXVII/6, 1924, pp. 259–262.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Jakopičev paviljon, *Program*, I/5, 22. 11. 1924, p. 2.
- Umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LVII/268, 22. 11. 1924, p. 2.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVII/269, 23. 11. 1923, p. 3.
- Rado KREGAR, XXXI. Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/276, 23. 11. 1924, p. 6.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu nov.–dec. 1924, *Slovenski narod*, LVII/270, 25. 11. 1924, p. 2.
- R./ado/ KREGAR, XXXI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/281, 29. 11. 1924, p. 5.
- XXXI. razstava v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Jutro*, V/282, 30. 11. 1924, p. 3.
- XXXI. umetniška razstava, *Slovenec*, LII/275, 30. 11. 1924, p. 7.
- Umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LVII/275, 30. 11. 1924, p. 3.
- XXXI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/285, 5. 12. 1924, p. 5.
- Iz razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/286, 6. 12. 1924, p. 3.
- Iz razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LII/279, 6. 12. 1924, p. 5.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Program*, I/9, 6. 12. 1924, p. 1.
- Iz razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LII/280, 7. 12. 1924, p. 4.
- Pravilno gledanje umetnine, *Slovenec*, LII/284, 13. 12. 1924, p. 5.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/292, 14. 12. 1924, p. 4.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LII/285, 14. 12. 1924, p. 6.
- Nedeljske prireditve, *Jutro*, V/293, 16. 12. 1924, p. 3.
- Nova slika v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/298, 21. 12. 1924, p. 9.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/229, 23. 12. 1924, p. 4.
- Umetnostna razstava v Ljubljani, *Ilustrirani Slovenec*, LII/294, 25. 12. 1924, p. 2.
- M. Z. /Miljutin Zarnik/, Razstava umetnin, *Slovenski narod*, LVII/294, 25. 12. 1924, p. 6.
- Z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LII/295, 28. 12. 1924, p. 4.
- M. Z. /Miljutin Zarnik/, Razstava umetnin, *Slovenski narod*, LVII/295, 28. 12. 1924, p. 6.
- F. M. /France Mesesnel/, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, IV/4, 1924, p. 219.
- Frst. /France Stele/, Razstave slovenske umetnosti I. 1924, *Dom in svet*, XXXVII/6, 1924, pp. 259–262.
- Izjava slikarja Zupana, *Slovenec*, LIII/1, 1. 1. 1925, p. 6.
- Zatvoritev razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/8, 10. 1. 1925, p. 3.
- K./arel/ DOBIDA, Po božični umetnostni razstavi, *Kritika*, 1, 1925, pp. 3–6.
- France MESESNEL, Razstava umetnin v Ljubljani, *Ljubljanski zvon*, XLV/1, 1925, pp. 62–64.

[640] Rado KREGAR, XXXI. Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/276, 23. 11. 1924, p. 6.
[641] R./ado/ KREGAR, XXXI. razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/281, 29. 11. 1923, p. 5.
[642] France MESESNEL, Razstava umetnin v Ljubljani, *Ljubljanski zvon*, XLV/1, 1925, pp. 62–64.
[643] M. Z. /Miljutin Zarnik/, Razstava umetnin, *Slovenski narod*, LVII/294, 25. 11. 1924, p. 6.
[644] Iz razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, V/286, 6. 12. 1924, p. 3.

78
Slovenec, LII/294, 25. 12. 1924, p. 18

Pogled v prvi razstavni prostor.
Spredaj stoji Napotnikova »Satira«, v ozadju pa Zajčeva »Indijska idila«. Po stenah je videti Jakopičeve, Jamove in slike Anice Zupanec.

RAZSTAVE V LETU 1925

Ana Obid

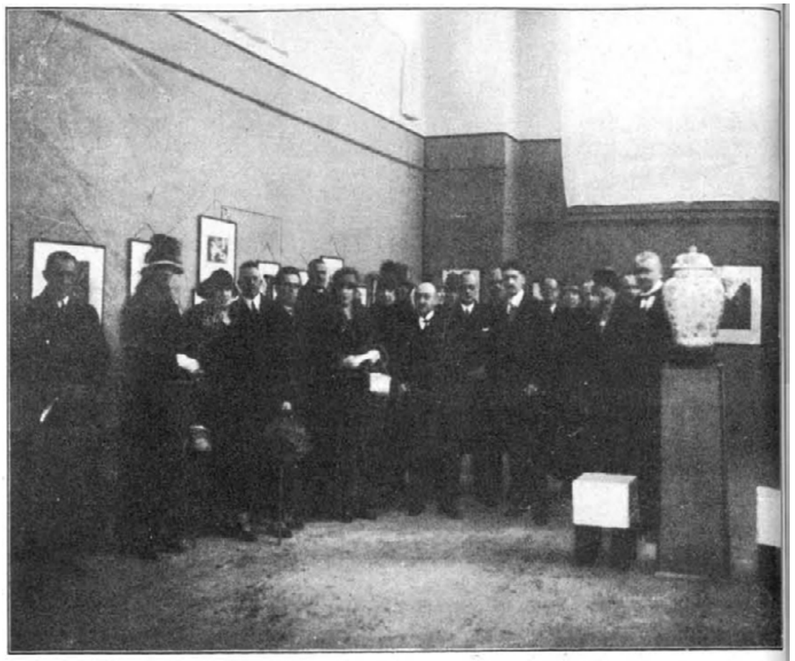
Naslov razstave:	Francoska grafika XIX. stoletja
Datum:	29. 3.–13. 4. 1925
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana in Francosko društvo za širjenje in izmenjave umetnosti (*L'Association française d'Expansion et d'Echanges artistiques*), Pariz.
Avtorji s številom del:	72 del v katalogu; Félix Bracquemond (4), Eugène Carrière (4), Paul Cézanne (1), Nicolas-Toussaint Charlet (4), Camille Corot (4), Charles-François Daubigny (5), Honoré Daumier (12), Edgar Degas (1), Eugène Delacroix (2), Henri Fantin-Latour (5), Paul Gavarni (7), Amédée Joyau (2), Auguste-Louis Lepère (2), Édouard Manet (2), Jean-François Millet (2), Camille Pissarro (2), August Raffet (4), Théophile Alexandre Steinlen (3), Henri de Toulouse-Lautrec (4)[645]
Katalog in tiskovine:	Skromen katalog s seznamom umetnikov in njihovih del.[646]
Spremljevalni program:	Društvo Narodna galerija je po razstavi prirejalo vodstva. Organizirani sta bili tudi predavanji Franceta Mesesnela in Renéja Martela, lektorja francoščine na Univerzi v Ljubljani, čigar predavanje je tolmačil Izidor Cankar.[647]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 361 ljudi.[648]
Vrsta razstave:	Pregledna razstava grafik pomembnih francoskih avtorjev 19. stoletja. Prodana so bila dela Daubignyja (*Trgatev*), Fantin-Latourja (*Sanjarija*) in Steinleina (*Pošteni delavec*).[649]
Poročanje in kritika:	Na razstavo, ki je bila redno oglaševana v sočasnem časopisju, se je odzval le anonimni pisec, ki je svoj zapis objavil v *Jutru*. V uvodu je orisal razvoj grafične tehnike v Franciji v 19. stoletju, nato pa predstavil ključne umetnike. Kljub temu da se do razstavljene grafične produkcije ni opredelil, je iz zapisa mogoče razbrati, da ga je najbolj prepričal Honoré Daumier, ki ga je imenoval »veliki stvarnik moderne karikature«.[650] V zaključku svojega zapisa je poudaril pomen, ki ga je imela francoska umetnost 19. stoletja za razvoj modernega evropskega slikarstva.[651]

[645] *Francoska grafika XIX. stoletja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 3.–13. 4. 1925), Ljubljana 1925.
[646] *Francoska grafika XIX. stoletja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 3.–13. 4. 1925), Ljubljana 1925. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-1WKB87WR>.)
[647] Vodstvo po razstavi francoske grafike XIX. stoletja, *Jutro*, VI/82, 5. 4. 1925, p. 6.
[648] 6. redni občni zbor Narodne galerije, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 179–180.
[649] Umetniška razstava francoske grafike XIX. stoletja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVIII/88, 19. 4. 1925, p. 3.
[650] Francoska grafika XIX. stoletja, *Jutro*, VI/92, 19. 4. 1925, p. 6.
[651] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava francoske grafike v XIX. stol., *Jutro*, VI/70, 22. 3. 1925, p. 6.
- Razstava francoske grafike XIX. stol., *Slovenec*, LIII/69, 27. 3. 1925, p. 4.
- Razstava francoske grafike XIX. stol., *Slovenski narod*, LVIII/71, 29. 3. 1925, p. 3.
- Otvoritev razstave francoske grafike XIX. stoletja, *Narodni dnevnik*, II/50, 30. 3. 1925, p. 3.
- Predavanje o francoski grafiki XIX. stol., *Slovenec*, LIII/72, 30. 3. 1925, p. 5.
- Predavanje o francoski grafiki XIX. stoletja, *Narodni dnevnik*, II/51, 31. 3. 1925, p. 3.
- Razstava francoske grafike XIX. stol., *Slovenski narod*, LVIII/72, 31. 3. 1925, p. 3.
- Razstava francoske grafike 19. stoletja v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* VI/77, 31. 3. 1925, p. 4.
- Predavanje o francoski grafiki XIX. stol., *Slovenski narod*, LVIII/73, 1. 4. 1925, p. 2.
- Vodstvo po razstavi francoske grafike XIX. stol., *Narodni dnevnik*, II/55, 4. 4. 1925, p. 4.
- Vodstvo po razstavi francoske grafike XIX. stol., *Jutro*, VI/82, 5. 4. 1925, p. 6.
- Otvoritev razstave francoske grafike XIX. stoletja*, Ilustrirani Slovenec*, I/16, 11. 4. 1925, p. 2.
- Razstava francoske grafike XIX. stol., *Jutro*, VI/87, 11. 4. 1925, p. 7.
- Razstava francoske grafike XIX. stol, *Slovenec*, LIII/82, 11. 4. 1925, p. 5.
- Razstava francoske grafike XIX. stol., *Slovenski narod*, LVIII/83, 12. 4. 1925, p. 3.
- Francoska grafika XIX. stoletja, *Jutro*, VI/92, 19. 4. 1925, p. 6.
- Umetniška razstava francoske grafike XIX. stoletja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVIII/88, 19. 4. 1925, p. 3.
- France STELE – Rajko LOŽAR, Umetnostne razstave I. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, pp. 47–54.

79
Ilustrirani Slovenec, I/16, 11. 4. 1925, p. 2.

Otvoritev razstave francoske grafike XIX. stoletja
v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani dne 29. marca t. l. Razstavljenih je 72 del 19 francoskih grafikov in daje lep pregled francoske grafične umetnosti.

Naslov razstave:	VI. razstava Narodne galerije v Ljubljani
Datum:	17. 5.–21. 6. 1925
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji s številom del:	101 delo v katalogu; Nikola Dobrović (12), Petar Dobrović (44), Lojze Dolinar (24), Gojmir Anton Kos (21).[652]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljavcev in njihovih del ter kratkimi življenjepisi.[653] Plakata ni bilo, anonimni pisec je v *Jutru* pisal o slabem oglaševanju razstave.[654]
Spremljevalni program:	Vodstva po razstavi je prirejalo Društvo Narodna galerija.[655]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 859 ljudi.[656]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slikarjev Petra Dobrovića in Gojmirja Antona Kosa ter kiparja Lojzeta Dolinarja in arhitekta Nikole Dobrovića. Vsak od razstavljavcev se je predstavil v svojem prostoru Jakopičevega paviljona. Do 7. 6. ni bilo prodanega nobenega dela, o nakupih v sočasnem časopisju niso poročali niti kasneje.[657]
Poročanje in kritika:	Na razstavo dveh slovenskih in dveh srbskih umetnikov so se odzvali Ivan Zorman, Karel Dobida in trije anonimni pisci. Zorman se je do razstavljene produkcije opredelil razmeroma pozitivno. Pohvalil je slogovni razvoj Petra Dobrovića ter njegovi deli *Mučeništvo* in *Bidermajer*, medtem ko je Kosu zaradi že pridobljenega tehničnega znanja svetoval, »da se temeljito brusi, si pridobiva umetniški značaj in skuša doseči in obogatiti tradicijo«.[658] Dolinarju je očital, da so njegova dela preveč »površinska« in brez vsebine, načrte Nikole Dobrovića pa označil za »disciplinirane«.[659] Anonimni pisec je v *Jutru* za Petra Dobrovića menil, da je preveč »akademski« in da mu šola škoduje, saj ne pride do izraza njegov temperament.[660] Načrte Nikole Dobrovića je označil za »dobra dela«, ki sicer še niso popolnoma »samosvoja«, zadovoljen je bil tudi s slikami Gojmirja Antona Kosa.[661] Najbolj pa ga je navdušila razstavljena produkcija Lojzeta Dolinarja, še posebej *Portret gdč. P.*[662]

652 *VI. razstava Narodne galerije v Ljubljani* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1925), Ljubljana 1925.
653 *VI. razstava Narodne galerije v Ljubljani* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1925), Ljubljana 1925. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QGU9R6ZY>.)
654 K., Dobrović – Kos – Dolinar, *Jutro*, VI/140, 19. 6. 1925, p. 7.
655 Razstava Dobrović, Dolinar, Kos v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/136, 14. 6. 1925, p. 5.
656 6. redni občni zbor Narodne galerije, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 179–180.
657 Razstava Dobrović, Kos, Dolinar v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/131, 7. 6. 1925, p. 6.
658 J. Z. /Janez Zorman/, P. Dobrović, N. Dobrović, L. Dolinar, A. G. Kos; VI. razstava Narodne galerije v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, II/122, 27. 6. 1925, p. 3. Pod članek je podpisan avtor Janez Zorman, pri čemer je mogoče, da je šlo za takratnega predsednika Društva Narodna galerija, Ivana Zormana.
659 Ibid.
660 K., Dobrović-Kos-Dolinar, *Jutro*, VI/140, 19. 6. 1925, p. 6.
661 Ibid.
662 Ibid.

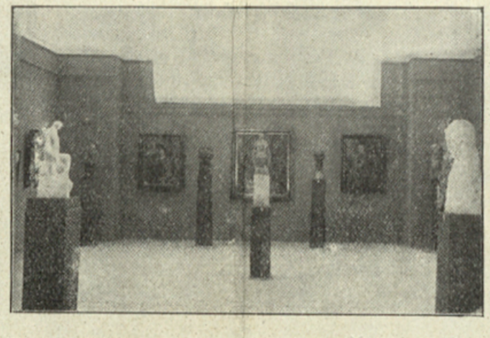
V *Jutru* je izšel zapis anonimnega pisca, v katerem je ta natančno predstavil Dolinarja, ki ga je označil za »samobitnega, samostojnega in krepkega umetnika«.[663] V istem časopisu je bil nekaj dni kasneje objavljen tudi nepodpisani življenjepis in poročilo o razstavljeni produkciji Petra Dobrovića. Pisca je najbolj očaral njegov *Portret slikarjevega brata Jurija*: »Njegova razstava v Ljubljani nas seznanja z zrelim možem, ki dovršeno obvlada slikarsko tehniko ter s svetim ogljem dela, da bi kdaj dosegel visoke ideale umetnosti.«[664] Karel Dobida je v svojem daljšem zapisu, objavljenem v reviji *Kritika*, najbolj pozitivno ovrednotil dela Petra Dobrovića: »S Petrom Dobrovićem vstaja Jugoslovanski slikar, ki se hoče povzpeti po vseh blodnjah svojih prednikov do monumentalnega izraza časa in naroda. Način, kako se je lotil te velike naloge, izgleda, da je pravi. Bodočnost bo pokazala rezultate.«[665]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Kipar Lojze Dolinar, *Jutro*, VI/109, 10. 5. 1925, p. 11.
- VI. umetnostna razstava, *Narodni* dnevnik, II/89, 16. 5. 1925, p. 3.
- VI. umetnostna razstava Narodne galerije, *Slovenec*, LIII/109, 16. 5. 1925, p. 4.
- Pomladanska razstava v Ljubljani, *Jutro*, VI/114, 16. 5. 1925, p. 3.
- Razstava Dobrović-Dolinar-Kos, *Tabor,* VI/111, 17. 5. 1925, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LVIII/111, 17. 5. 1925, p. 3.
- VI. umetnostna razstava Narodne galerije, *Slovenski narod*, LVIII/112, 19. 5. 1925, p. 2.
- Slikar Petar Dobrović, *Jutro*, VI/120, 24. 5. 1925, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Slovenec*, LIII/115, 24. 5. 1925, p. 5.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVIII/116, 24. 5. 1925, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Narodni dnevnik*, II/96, 26. 5. 1925, p. 2.
- B. /Božidar Borko/, VI. razstava Narodne galerije v Ljubljani, *Tabor*, VI/124, 4. 6. 1925, p. 3.
- Razstava Dobrović, Kos, Dolinar v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/131, 7. 6. 1925, p. 6.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/126, 7. 6. 1925, p. 3.
- Razstava Dobrović, Dolinar, Kos, *Slovenski narod*, LVIII/132, 14. 6. 1925, p. 2.
- Razstava Dobrović, Dolinar, Kos v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/136, 14. 6. 1925, p. 5.
- K., Dobrović-Kos-Dolinar, *Jutro*, VI/140, 19. 6. 1925, p. 7.
- Razstava Dobrović, Dolinar, Kos, *Slovenski narod*, LVIII/138, 21. 6. 1925, p. 3.
- Razstava Dobrović, Dolinar, Kos v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/137, 21. 6. 1925, p. 4.
- J. Z. /Janez Zorman/, P. Dobrović, N. Dobrović, L. Dolinar, A. G. Kos., VI. razstava Narodne galerije v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, II/122, 27. 6. 1925, p. 3.
- K./arel/ DOBIDA, Spomladanska umetnostna razstava, *Kritika*, I/5, 1925, pp. 67–71.
- Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, pp. 47–54.

663 Kipar Lojze Dolinar, *Jutro*, VI/109, 10. 5. 1925, p. 11.
664 Slikar Petar Dobrovič, *Jutro*, VI/120, 24. 5. 1925, p. 3.
665 K./arel/ DOBIDA, Spomladanska umetnostna razstava, *Kritika*, I/5, 1925, pp. 67–71.

80

VI. razstava 1925.

Razstava bratov Dobrovičev, L. Dolinarja in A. G. Kosa, oljnate slike, akvareli, risbe, kipi, arhitektura, skupno 101 delo.

81

80
Pogled na *VI. razstavo Narodne galerije v Ljubljani* v Jakopičevem paviljonu, 1925.

81
Lojze Dolinar in Gojmir A. Kos na razstavi v Jakopičevem paviljonu, 1925.

82
Jakopičev paviljon v času *VI. razstave Narodne galerije v Ljubljani*, 1925.

83
Ilustrirani Slovenec, V/29, 24. 5. 1925, p. 2.

84
Iz kataloga *VI. razstave Narodne galerije v Ljubljani*, 1924.

82

83

Iz VI. razstave Narodne galerije
v Jakopičevem paviljonu, ki je bila otvorjena dne 17. maja. Dobrović: Lastni portret.

84

KOS GOJMIR ANTON, Rdeči parazol.

Jutro, VI/109, 10. 5. 1925, p. 11.

«JUTRO» št. 109 — 11

Kipar Lojze Dolinar

K letošnji spomladni razstavi v Ljubljani

Na letošnji spomladni razstavi v Jakopičevem paviljonu, ki se otvori najbrže prihodnjo nedeljo, bodo razstavili svoja dela naši umetniki Dobrovič, Dolinar in Kos.

Lojze Dolinar je brezdvomno danes eden prvih jugoslovenskih kiparjev. Ni Mestrović, ali je Dolinar, je samobitен, samostojen, krepak umetnik, je individualnost in razred zase in si je umel priboriti tudi priznanje in mnogo več, kakor takozvani »Achtungserfolge«. Njegova letošnja razstava za nam kaže sredi silnega razmaha in moškega ustvarjanja.

Lojze Dolinar.

Lojze Dolinar je še mlad. Rojen je 19. aprila 1893 v Trnovem v Ljubljani, stare meščanske obrtniške rodbine, srednjo šolo in obrtno šolo je obiskoval v Ljubljani in ta obrtni šoli delal pri profesorju Repiču, znanemu kiparju, umetniku starejše naše kiparske generacije. Že v šolskih delih je vzbudil pozornost. Ko mu Ljubljana ni mogla več nuditi nadaljne izobrazbe, je odšel na Dunaj na umetnostno akademijo k profesorju Millnerju, po enoletnem študiju v skratno Meko upodabljajočih umetnikov, v Monakovo, k profesorju Müllerju. Oba profesorja umetnostnih akademij sta bila in sta še na najboljšem glasu kot prava umetnika in vzgojevalca.

Dolinarjev prijazni atelier v Levstikovi ulici.

Iz Monakova je Dolinarja peljala pot za nekaj časa v Prago in potem nazaj v Ljubljano, kjer je prvič javno nastopil v razstavi svojih mladih del v Jakopičevem paviljonu 1914. Spominjamo se mnogih njegovih portretnih študij, kompozicijskih študij, več torzov. Začutili smo, da smo dobili v Dolinarju prvovrstnega umetnika ali vsaj bodočega in da obeta postati naš slovenski kipar. Kritika je postala nanj potrpežljiva, čeprav iz početka ni vedela, kam bi ž njim, in sploh ni bila vajena drugačnih del kakor na platnu.

Pozneje je moral tudi Dolinar k vojakom, v Judenburg k sedemnajstemu. Tam je dovršil od Peruzzija pričeti veliki spomenik padlim »Janezom« na judenburškem pokopališču. Tudi to delo je ponovno obrnilo pozornost nanj. Ko je potem leta 1916. otvoril svojo prvo veliko razstavo v Jakopičevem paviljonu, je bil že znanec publike, ki je prišla v razstavo s pretenzijami. Ni bila razočarana, marveč prav prijetno presenečena. Razstavljene umetnine so dokazale, s kako velikimi koraki napreduje kiparjeva zmožnost, da ustvarja drugače, kakor smo bili vajeni gledati, in da je pokazal že ves samovoljen, ves v neki duhovni svoji razvojni smeri, s krenko začrtano lastno individualnostjo. Zanj je pričel

Nagrobni spomenik dr. Kreka.

slovi obraz Martje Gubca, ki je izrazil tragiko našega človeka v zadnjih stoletjih in baš zopet v oni dobi. Ta Gubec je til že ekspresija vsega onega, kar je dihalo v nas, in je obenem tako realističen ilk, da je po pravici na vso zaslovel z Dolinarjem in Dolinar z Gubcem. Evo, tu je mož! Kje je sedaj prilika, da pokaže na monumentalnem delu, kako daleč je razpet njegov lok, koliko sveta in naše duše je ž njim objel in zajel?

Poleg Gubca pa, poleg tega orjaškega načrta, evo ti portretni kip mojstra Jakopiča, portretni kip gdč. F. S., vrsto kompozicij in študij, šavnov, vil itd. Kritika v »Slovanu«, »Zvonu« in dnevnikih je iznova dvignila glave in obrvi, postala je pozorna, hodila okrog mladega mojstra, iskala, primerjala in ni štedila s priznanjem, dasi se je končno rezervirala za vse mogoče eventualnosti. Postala je sila previdna, morda, ker pri presoji umetnin te dimenzije ni imela ... rutine.

«Delo — Sila.»
(Velik haute-reliefa za palačo OUZD na Miklošičevi cesti.)

Dolinar pa gre svojo pot smotreno dalje. Pri natečaju za Krekov spomenik 1917 z lahkoto zmaga njegov osnutek. Dve leti pozneje je delo dovršeno.

Leto 1918. povede Dolinarja za nekaj časa v Ameriko v New York in Cleveland. Med drugim dogotovi tukaj portretni kip miss Hoffmanove, slovite ameriške kiparice, učenke Rodinove. Po obveljosti se Dolinar vrne v Ljubljano, kjer kmalu zopet razstavi 1919. nova, čeprav manjša dela, vile, nimfe, osnutke, študije, torze, skice. Tej razstavi iznova slede leta intenzivnega poglabljanja. Leto 1922 prinese Dolinarju končno zmago nad skepso. Sedaj je prodrl, je poznan in priznan. Razstava 1922 pri Jakopiču iznova pokaže Gubca ter portrete gdč. S. B. portret Ruckla, gdč. R. T. in druge, dalje kralja Matjaža, pendant Gubčev. Osnutek morda za ... slovenski Pantheon? Portreti njegovi so, po kakšni? Pričela je težava, kam bi ga klasificiral. Realist, naturalist, ekspresionist? Kakšen izem je zanj pripraven? Njegovi portreti so se smehljali. Bili so in so živi, smehljajo se in ... izražajo karakterne črte portretiranca. Izražajo več, kakor vsakdanji njegov obraz! Krepki so, živi so, dihajo, žive, mislijo ...

Poleg njih zopet vrsta kompozitornih študij, osnutkov, in dovršeni kipi. »Počivajoča plesalka«. »Melancholija«. »Sama«. Ali si videl to življenje, to kretnjo, to živo zibanje telesa iz mramorja? Črni mramor podčrtava karakteristiko in ni izbran za portret morda le radi tehnike ali kaprice. Tudi izbira materiala ima svoj pomen in namen. Kip »Sate« dečle elgve, ni kip. To je živa glavica, ki je sama prisilila gledalca, da je po celo uro obstal pred njo in si jo vtisnil v spomin.

Kritika je sedaj priznavala v en sam glas, čeprav mnogokrat nerodno. Po zunanjosti, po slučajni, včasih in nikakor vedno opravljani, vsem modernim kiparjem lastni hlinji, ki jo pa najdemo že tudi pri Asircih in potem v mnogih dobah do današnje, so nekateri kritiki hoteli videti v Gubcu, v Matjažu in v nekih osnutkih, da sledi Dolinar Mestrovića. Sodba, lahkomiselno izrečeno in lahkomiselno ponavljana samo dokazuje, kako so ti kritiki nesamostojno gledali, nevedoč, kaj naj poreko o neznanem šim ustvarjanju. Končno pa je le obveljalo priznanje povsem.

Ob kraljevi poroki so njegova dela vzbudila pozornost tudi na — sicer ne preveč spretno organizirani — razstavi v Beogradu, kjer so tudi postavljeni sadovi dveletnega njegovega trudapolnega dela v palači Jadranske banke: Deset velikih reliefov na pročelju palače, sredi dvorane pa 27 m dolgi dekorativni friz. Relieli in friz predstavljajo prizore iz našega življenja, idealizirane in stilizirane: obrt, industrijo, pomorstvo, poljedelstvo, rudarstvo, trgovino, ladjarstvo itd.). Vse to delo je dokaz neprestanega hlenja navzgor, dokaz moči in znanja.

Jeseni 1924. Pariz, — potem zopet delo v ateljeju, in evo zopet se čez teden dni ot-

«Skrb za delo.»
(Velik haute-relief za palačo OUZD na Miklošičevi cesti.)

vori nova razstava njegovih del, skupno z razstavo slikarjev, Slovenca Gojmira Kosa in Srbina Dobrovića, o kojih spregovorimo posebej.

Upamo, da bomo na tej razstavi videli dva velika visoka reliefa, dvoje monumentalnih del, ki brezpogojno spadata na to razstavo. Kakor čujemo, hoče jih lastnik dati vzidati že te dni brez ozira na razstavo — upamo pa, da pode tudi drezače in da se z vzidanjem lahko še kakšna dva tedna počaka. Umetnik gotovo zaslužbi ta obstr, in prav gotovo tudi občinstvo. Oba ogromna visoka reliefa (no 2 m višine in 1.50 m širine) predstavljata »Delo - silo« in »Skrb za delo« in sta namenjena za novo zgradbo »Okrožnega urada« na Miklošičevi cesti.

Na razstavi bome dalje videli dela, ki jih nekateri poznajo iz ateljeja. »Mladost« (les), »Sence«, mistično ekspresionistično, in vendar mirno, trezno delo, tragično »Glavo« (črn mramor), »Mati«, veliko skulpturo

«Glava».
(Črn mramor.)

za grobišče zasebne rodbine, zopet portrete kakor tudi kolekcijo študij, portretnih in komporicijskih.

Umetnik po božji volji postal je Dolinar po zaslužnju prele klasnik krenke, sočne umetnosti pri nas, kakor mnogi eksperimen-

Naslov razstave:	Avgust Černigoj
Datum:	5.–19. 7. 1925
Organizator:	Avgust Černigoj
Avtor s številom del:	Ni podatka; Avgust Černigoj.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Avgusta Černigoja, ki je po poročanju medijev slike in grafike v prostore Jakopičevega paviljona razvrstil po svojih »razvojnih etapah«.[666] V *Slovencu* je bil dan pred otvoritvijo razstave objavljen kratek zapis o razlogu za njeno postavitev: »Slike bodo urejene tako, da bodo obiskovalci lahko natančno spoznali bistvene razlike med temi strujami [impresionistično, ekspresionistično in kubistično]. Namen razstave ne bo, da se slikar g. Černigoj sam proslavi, marveč, da se obiskovalci zamislijo v sodobne umetnostne probleme ter da bo stik med umetnikom in občinstvom organičen.«[667] Namen razstave je bil didaktičen, avtor zapisa v *Narodnem dnevniku* je tako obiskovalce vabil: »Namen razstave je poučnega značaja, ne pa efektnega. Obiskovalci morajo poznati sodobne umetnostne probleme. Umetnost ne sme biti predmet luksusa, marveč mora izobraziti ljudstvo za duševne časovne geometrije. Zatorej: Pridite!«[668] Razstavljena dela so bila dopolnjena z razlagalnimi napisi.[669]
Poročanje in kritika:	Na razstavo Avgusta Černigoja so se odzvali Silvester Škerl, Karel Dobida, France Stele in Rajko Ložar. Silvester Škerl je o Černigoju ter ciljih, ki jih je hotel umetnik z razstavo doseči, zapisal: »Tej novi umetnosti, ki se širi navse drugačen način kot ona doslej poznana, hoče biti Černigoj v bodoče goreči pripovednik in v nji se hoče udejstvovati kot človek, kot osebnost, kot umetnik. V kolikor se mu bo posrečilo, bo pokazala bodočnost. Tudi bo pokazala bodočnost, ali so Černigojeve nade glede pomena vzhodne umetnosti za nas kaj vredne. Zaenkrat nam je le pokazal, da ne najde utehe, zadovoljstva, v izumirajoči zapadni umetnosti, ki je v svojem smrtnem boju segla v revolucijo in v anarhijo. Ta nujni in potrebni samomor zapadne umetnosti ilustrira Černigojeva razstava.«[670] Razstava ni prepričala ne Franceta Steleta ne Rajka Ložarja. Umetniku sta očitala »nepedagogičnost«, saj je na lastnem delu poskušal utemeljevati razvoj umetnosti celotne generacije umetnikov.[671]

[666] Razstava Černigojevih risb, slik in grafik, *Jutro*, VI/153, 4. 7. 1925, p. 3.
[667] Razstava A. Černigoj, *Slovenec*, LIII/147, 4. 7. 1925, p. 6.
[668] Razstava A. Černigoj, *Narodni dnevnik*, II/127, 4. 7. 1925, p. 3.
[669] Silvester ŠKERL, Černigojeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/154, 12. 7. 1925, p. 5.
[670] Ibid.
[671] Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, p. 48.

O razstavi je za revijo *Kritika* poročal tudi Karel Dobida, ki je prav tako menil, da razstava svojega namena ni dosegla: »Iz razstavljenih slik, osnutkov in risb si je bilo mogoče ustvariti precej pregledno podobo o umetnostih kvalitetah avtorja, obenem tudi dovolj jasen pregled, kako se je razvijalo njegovo umetnostno pojmovanje. Globljih gibal in duševnih vzrokov, ki so ga s svojo nujnostjo primorala, da si je poiskal novih in sicer ravno takih izraznih načinov, pa razstavljena dela niso mogla razkriti. Ta nedostanek je Černigoj (morda nezavestno) tudi sam občutil in ga skušal omiliti s celim aparatom citatov, gesel in vse obširne pisane teorije modernih umetnostnih struj.«[672]

Posebnosti: Društvo Narodna galerija je prostor za razstavo Černigoju odobrilo šele takrat, ko je svojo razstavo odpovedal Srečko Magolič.[673]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava A. Černigoj, *Narodni dnevnik*, II/127, 4. 7. 1925, p. 3.
- Razstava A. Černigoj, *Slovenec*, LIII/147, 4. 7. 1925, p. 6.
- Razstava Černigojevih risb, slik in grafik, *Jutro*, VI/153, 4. 7. 1925, p. 3.
- Razstava A. Črnigoja, *Slovenski narod*, LVIII/149, 5. 7. 1925, p. 3.
- Silvester ŠKERL, Černigojeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/154, 12. 7. 1925, p. 5.
- Karel DOBIDA, Impresionizem, ekspresionizem, kubizem, *Kritika*, I/6, 1925, pp. 89–90.
- Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, pp. 47–54.

[672] Karel DOBIDA, Impresionizem, ekspresionizem, kubizem, *Kritika*, I/6, 1925, pp. 89–90.
[673] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 9. odborovna seja, 25. 6. 1925).

Naslov razstave:	**Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes**
Datum:	29. 8.–15. 10. 1925
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana (prireditelјski odbor: Janez Zorman (predsednik), France Mesesnel, Matej Sternen, Viktor Steska)[674]
Avtorji/-ice s številom del:	310 del v katalogu; nemški grafik srede 16. stol. (1), slikar ok. l. 1600 (1), slikar zač. 17. stol. (1), slikar zač. 17. stol. (2), slikar 1. polovice 17. stol. (1), slikar srede 17. stol. (2), slikar srede 17. stol. (1), ljubljanski slikar 2. pol. 17. stol. (1), slikar 2. polovice 17. stol. (1), slikar 2. pol. 17. stol. (1), slikar konca 17. stol. (1), slikar ok. 1700 (4), domač slikar 18. stol. (1), slikar zač. 18. stol. (2), slikar 1. polovice 18. stol. (3), franc. miniaturist sr. 18. stol. (1), pariški slikar srede 18. stol. (2), slikar srede 18. stol. (9), domač slikar 2. polovice 18. stol. (2), slikar 2. polovice 18. stol. (4), goriški slikar konca 18. stol. (2), ljubljanski slikar ok. 1800 (5), slikar iz Kranja ok. 1800 (2), slikar ok. 1800 (1), slikar ok. 1800 (3), ljubljanski miniaturist zač. 19. stol. (5), ljubljanski miniaturist zač. 19. stol. (1), ljubljanski slikar zač. 19. stol. (3), ljubljanski slikar zač. 19. stol. (3), avstrijski miniaturist 1. polovice 19. stol. (1), domač miniaturist 1. polovice 19. stol. (1), tržaški miniaturist 1. polovice 19. stol. (1), dunajski portretist 1. pol. 19. stol. (1), ljubljanski miniaturist sr. 19. stol. (1), ljubljanski slikar srede 19. stol. (1), J. Adam (1), Almanach? (1), Anton Ažbe (1), Elija Bäck (1), Fortunat Bergant (4), Burdach Bernard (1), Jorger Blasger (2), August Andrej Bucik (1), Andrea de Castro (1), Ludovik Cetinović (4), Čelešnig (1), Avguštin Dahlstein (1), Vincenc Dorfmeister (1), Johann Ender (2), Anton Mihael Fayenz (1), Roman Fekonja (1), Heinrich Fostler (3), Ivan Franke (3), Frelich (1), Maksim Gaspari (2), Franc Globočnik (1), Ivan Grohar (1), Anton Gvaiz (1), H. Hanson (1), Hauptmann (1), Peter Hauzendorffer (1), F. Herr (1), Andrej Herrlein (2), Božidar Jakac (3), Rihard Jakopič (3), Matija Jama (2), Jurij Jurčič? (3), Anton Karinger (3), Josip Kastner (1), Matija Kencel (1), Luka Kilian (1), Milan Klemenčič (1), T. Klimess (1), Ivana Kobilca (4), Jožef Kogovšek (1), Gojmir Anton Kos (2), Janez Luka Kracker (1), Jožef Kriehuber (2), Franc Kurz pl. Goldenstein (3), Pavel Künl (4), Viljem Künl (2), Henrika Langus (4), Matevž Langus (5), Lanzedelly (2), Leopold Layer (6), Julij Lehmann (1), Valentin Metzinger (2), Viljem Michaelson (1), Jakob Michl (1), Baronica Elizabeta Minutillo (1), Josephus Montategre (1), Janez Krstnik Mottbas (2), Simon Ogrin (1), Ludovik Patek (1), Josip Petkovšek (3), Veno Pilon (4), Jožef Plank (1), Anton Podevin (1), France Podrekar (2), Gašper Porenta (1), Janez K. Potočnik (8), Prinzhofer (1), Mihael Reinwalt (1), Janez Jurij Remb? (1), David Richter (1), Daniel Savoye (3), Schlanderer (1), Ferdinand Steiner (1), Matej Sternen (4), Roza Sternen - Klein (1), Mihael Stroj (9), Saša Šantel (1), Janez Šubic (6), Jurij Šubic (6), Štefan Šubic (1), August Tischbein (2), Miroslav Tomec (1), Jožef Tominc (1), Tomšič (2), Fran Tratnik (4), Jožef Tybaldi (1), M. Umek (1), Ivan Vavpotič (2), Herman Verelst? (1), Ferdo Vesel (1), Karel Vogel (1), Jožef Wachtl (1), Weinrauch (1), Wergantova šola (3), Edvard pl. Wolff (1), Ivan Žabota (1).[675] Umetniška dela iz Furlanije - Julijske krajine so v Jakopičev paviljon prispela po otvoritvi razstave, restavriranje bolj poškodovanih slik pa je trajalo dlje časa, zaradi česar je bila razstava 2. 10. dopolnjena.[676]

[674] *Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 8.–15. 10. 1925), Ljubljana 1925.
[675] Ibid.
[676] France MESESNEL, Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stol. do danes, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, p. 191.

Katalog in tiskovine:

Ob razstavi je izšel obširen katalog, ki vsebuje predgovor, kratko predstavitev vsakega obdobja ter seznam umetnikov z razstavljenimi deli. Publikacijo je uredil France Mesesnel. Na naslovnici kataloga je reproducirana risba Mateja Sternena, ki je nastala po freski Andreja iz Ostroga iz okrog leta 1450. Prva izdaja kataloga navaja 297 del, druga, izdana 3. 10., pa 320 del. Sternenova risba je bila reproducirana tudi na plakatu, ki je bil izdelan v štiribarvni litografiji, ter na letakih.[677]

Spremljevalni program:

Ob razstavi sta predavala France Stele in Viktor Steska.[678] Društvo Narodna galerija je poleg tega organiziralo 40 brezplačnih vodstev. Vodili so Izidor Cankar, France Stele in Viktor Steska.[679]

Obisk:

Razstavo naj bi obiskalo 3.110 ljudi.[680]

Vrsta razstave:

Skupinska pregledna slikarska razstava portretnega slikarstva od 16. stoletja do sodobnosti. Umetniška dela so bila razvrščena v štiri prostore Jakopičevega paviljona: v prvi dvorani so bili portreti iz 16. in 17. stoletja, v drugi dela, ki so segala v 18. stoletje, v osrednji dvorani so bili portreti iz 19. stoletja, v četrti pa so se predstavili sodobni avtorji. Dan pred otvoritvijo razstave je bila v *Jutru* objavljena notica o »strokovnjaškem« restavriranju portretov, ki so ga opravili Rihard Jakopič, Anton Jebačin in Matej Sternen.[681] France Stele in Rajko Ložar sta kritizirala dejstvo, da je bilo med iskanjem slik za razstavo po zbirkah najti vse preveč neprimerno restavriranih slik, saj je, po besedah prvega, »večina slikarskih tehnikov za to delo nezmožna«.[682] Razstavo portretnega slikarstva so finančno podprli Urad Ljubljanskega velesejma (5.000 dinarjev), Ljubljanska kreditna banka (7.000 dinarjev), Zadružna gospodarska banka (2.000 dinarjev) in Obrtna banka (250 dinarjev).[683]

Poročanje in kritika:

O razstavi so že pred njeno otvoritvijo obširno poročali v medijih. Svoje mnenje o njej so podali France Mesesnel, Stanko Vurnik, France Stele, Rajko Ložar ter več anonimnih piscev.

Vurnik je v svojem zapisu izpostavil namen razstave, ki je po njegovih besedah »vzbuditi zanimanje za našo zgodovino in osebnosti prednikov in tako vršiti dejanje narodne pobude in vzgoje, na drugi strani pa zbrati umetnostni material z namenom umetnostnozgodovinskega proučavanja ter z njim na motivu portreta podati pregled stilnega razvoja slikarstva na Slovenskem.«[684] Stele in Ložar, ki sta bila nad razstavo navdušena, sta zapisala, da bi bila občinstvu še privlačnejša, če bi bil njen fokus na kulturnozgodovinskem elementu: »Razstava je bila prirejena po umetnostnozgodovinskih vidikih, čeprav bi bila lahko mnogo bolj privlačna za občinstvo, če bi bili poudarili kulturnozgodovinski vidik in bi jo bili spremenili v galerijo slik odličnih osebnosti naše preteklosti.«[685] Na Ložarja je vtis

677 *Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 8.–15. 10. 1925), Ljubljana 1925. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:IMG-3IO3UP9T>.)
678 Ob razstavi portretnega slikarstva na Slovenskem od 16. stoletja do danes, *Narodni dnevnik*, II/175, 31. 8. 1925, p. 2.
679 France MESESNEL, Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stol. do danes, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, p. 191.
680 6. redni občni zbor Narodne galerije, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 179–180.
681 Priprave za portretno razstavo, *Jutro*, VI/198, 27. 8. 1925, p. 3.
682 Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926.
683 6. redni občni zbor Narodne galerije, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 179–180.
684 France MESESNEL, Portretno slikarstvo na Slovenskem od XVI. stoletja do danes, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 122–141; Dr. S. V., Razstava portretnega slikarstva Slovenije, *Slovenec*, LIII/202, 8. 9. 1925, p. 3.
685 Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926.

napravila tudi postavitev, saj slike v prostore niso bile razvrščene le tako, da je vsakemu umetniškemu obdobju pripadal svoj prostor, temveč so bila dela tudi znotraj prostora razvrščena upoštevajoč »simetrijo, responzijo, ravnovesje mas, alternacijo členov itd.«.[686]

Na razstavi so bila predstavljena tudi dela sodobnih avtorjev, med njimi predstavnikov mlajše generacije, npr. Vena Pilona in Božidarja Jakca. Z izborom sodelujočih sodobnih umetnikov se nista strinjala brata Kralj. Po njunem mnenju bi morala namreč biti mlajša generacija bolje zastopana: »Po statistiki povabljencev si je [Društvo Narodna galerija] mislila prisvojiti klasifikacije samo »mladih«. Povabila jih je le par, dočim vsakdo ve, da je tukaj cela generacija, ki predstavlja današnjo dobo. V modernem oddelku je hotela na ta način na prijateljsko korist enih slabiti druge. Ta svoj že zastarani sistem je ponovno pokazala tudi pri razpostavljanju s tem, da ji je bilo preje omenjeno protekcioniranje važnejše nego umetniška kvaliteta slik. Vsled tega sva v zadnjem hipu odrekla udeležbo in slike umaknila iz razstave.«[687]

Posebnosti:

Na podlagi zbranih (razstavljenih in nerazstavljenih) umetniških del (vseh skupaj 470), je bil narejen fotografski arhiv.[688]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava slovenskih portretov, *Slovenec*, LIII/189, 23. 8. 1925, p. 4.
- Portretna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/191, 26. 8. 1925, p. 3.
- Zgodovina razstave portreta, *Narodni dnevnik*, II/173, 26. 8. 1925, p. 2.
- Priprave za portretno razstavo, *Jutro*, VI/198, 27. 8. 1925, p. 3.
- Priprave za portretno razstavo, *Slovenec*, LIII/192, 27. 8. 1925, p. 3.
- F. K., Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem, *Narodni dnevnik*, II/172, 27. 8. 1925, p. 2.
- Portretna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/199, 28. 8. 1925, p. 3.
- Priprave za portretno razstavo, *Slovenski narod*, LVIII/194, 28. 8. 1925, p. 2.
- Zgodovinska razstava portreta, *Slovenec*, LIII/193, 28. 8. 1925, p. 3.
- Otvoritev razstave portretnega slikarstva na Slovenskem od 16. stoletja do danes, *Narodni dnevnik*, II/174, 29. 8. 1925, p. 3.
- Otvoritev razstave portretnega slikarstva na Slovenskem od 16. stoletja do danes, *Slovenec*, LIII/194, 29. 8. 1925, p. 3.
- Priprave za portretno razstavo, *Tabor*, VI/195, 29. 8. 1925, p. 1.
- Zgodovinska razstava portreta, *Jutro*, VI/200, 29. 8. 1925, p. 2.
- Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem, *Edinost*, I/204, 30. 8. 1925, p. 1.
- Razstava slovenskega portreta, *Ilustrirani Slovenec*, I/36, 30. 8. 1925, p. 14.
- Zgodovinska razstava portreta v Ljubljani, *Tabor*, VI/196, 30. 8. 1925, p. 4.
- K., Ob historični razstavi portreta XVI.–XX. veka v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/201, 30. 8. 1925, p. 4.
- Ob razstavi portretnega slikarstva na Slovenskem od 16. stoletja do danes, *Narodni dnevnik*, II/175, 31. 8. 1925, p. 2.
- Portretna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/197, 2. 9. 1925, p. 3.
- Razstava portreta na Slovenskem, *Jutro*, VI/204, 3. 9. 1925, p. 3.
- Razstava portretnega slikarstva na slovenskem ozemlju, *Ilustrirani Slovenec*, I/37, 6. 9. 1925, p. 2.
- Brata Kralj /France in Tone Kralj/, Pojasnila Javnosti o prireditvi portretne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/205, 4. 9. 1925, p. 4.

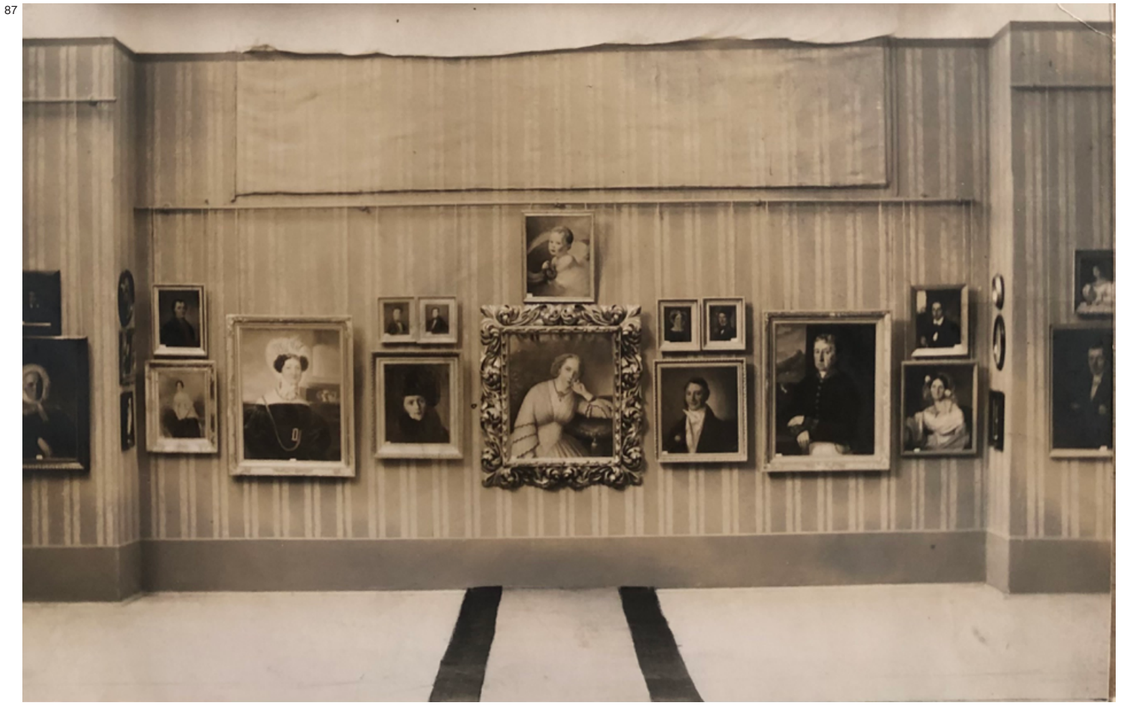
686 R. L. /Rajko Ložar/, Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem, *Narodni dnevnik*, II/193, 22. 9. 1925, p. 2.
687 Brata Kralj /France in Tone Kralj/, Pojasnila Javnosti o prireditvi portretne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/205, 4. 9. 1925, p. 4.
688 France MESESNEL, Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stol. do danes, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, p. 191.

- S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava portretnega slikarstva Slovenije, *Slovenec*, LIII/202, 8. 9. 1925, p. 3.
- Prešeren in njegovi sodobniki na razstavi portreta pri Jakopiču, *Jutro*, VI/210, 11. 9. 1925, p. 3.
- Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem, *Narodni dnevnik*, II/185, 12. 9. 1925, p. 2.
- Razstava portretnega slikarstva, *Socialist*, III/40, 18. 9. 1925, p. 3.
- Portretna razstava, *Slovenec*, LIII/211, 19. 9. 1925, p. 3.
- Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem, *Narodni dnevnik*, II/193, 22. 9. 1925, p. 2.
- R. L. /Rajko Ložar/, Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem, *Narodni dnevnik*, II/193, 22. 9. 1925, p. 2.
- Od impresijonistov do zastopnikov najmlajše struje, *Jutro*, VI/224, 27. 9. 1925, p. 6.
- Josip MANTUANI, Razstava portretov, *Slovenec*, LIII/220, 30. 9. 1925, p. 2.
- Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/222, 2. 10. 1925, p. 3.
- Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVIII/223, 2. 10. 1925, p. 2.
- Vodstvo v razstavi portretov, *Jutro*, VI/228, 2. 10. 1925, p. 3.
- V portretni razstavi, *Slovenec*, LIII/223, 3. 10. 1925, p. 3.
- Jožef Tominc, *Jutro*, VI/231, 6. 10. 1925, p. 3.
- Goriški slikar Jožef Tominc, *Slovenec*, LIII/225, 8. 10. 1925, p. 3.
- Razstava portretnega slikarstva, *Slovenski narod*, LVIII/229, 9. 10. 1925, p. 3.
- Vodstva v portretni razstavi, *Narodni dnevnik*, II/208, 10. 10. 1925, p. 10.
- 6. redni občni zbor Narodne galerije, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 179–180.
- France MESESNEL, Portretno slikarstvo na Slovenskem od XVI. stoletja do danes, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 122–141.
- France MESESNEL, Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stol. do danes, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, p. 191.
- France STELE, Spomeniki starejšega portretnega slikarstva na Slovenskem, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 142–161.
- Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, pp. 47–54.

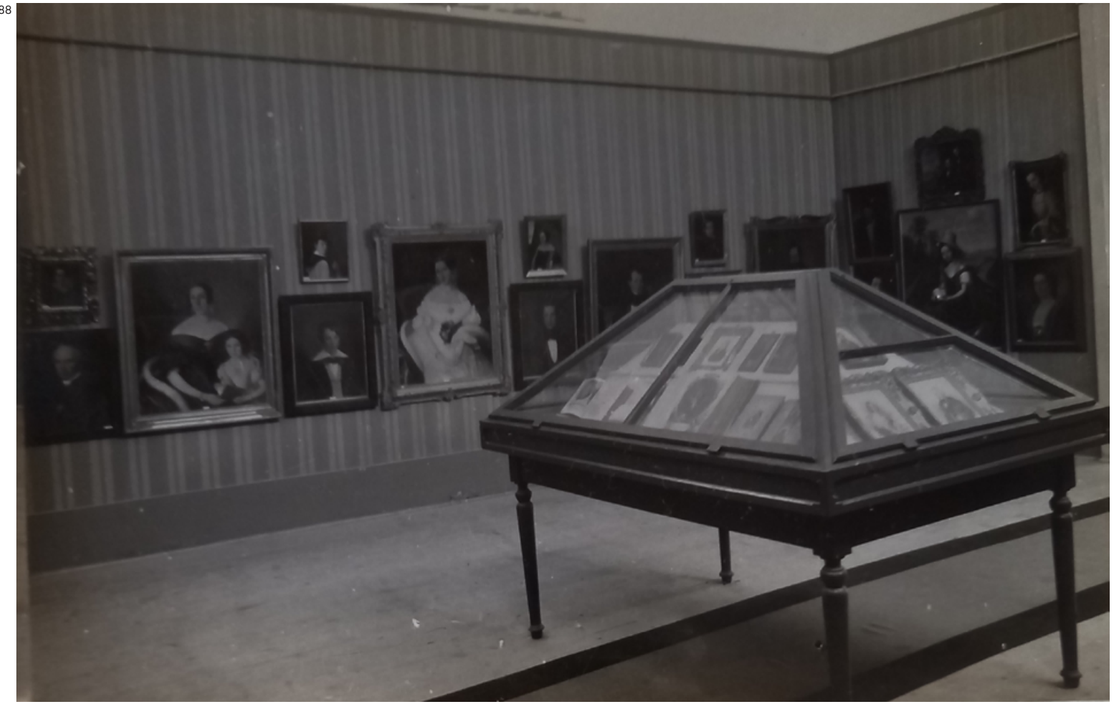
86
Katalog *Razstave portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes*, 1925.

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

87–97
Pogled na *Razstavo portretnega slikarstva na Slovenskem od XVI. stoletja do danes* v Jakopičevem paviljonu, 1925.

Naslov razstave:	Razstava arhitekture in kiparstva
Datum:	18. 10.–5. 11. 1925
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	Ok. 161 del; Dragotin Fatur (ok. 150), Tine Kos (ok. 11).[689]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Po razstavi je vodil Dragotin Fatur.[690]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava Dragotina Faturja in Tineta Kosa je bila razporejena v tri dvorane Jakopičevega paviljona. Arhitekt Fatur je razstavil arhitekturne načrte, osnutke, dekoracije, lesoreze ter akte, kipar Kos pa enajst plastik.
Poročanje in kritika:	Razstava v medijih ni doživela večjega odmeva. V sklopu pregleda umetniških razstav v letu 1925 sta jo ocenila Rajko Ložar in France Stele, ki sta skulpture Tineta Kosa označila za »harmonične« in jih s tega vidika primerjala s slikarstvom Gojmirja Antona Kosa.[691] Nasprotno so ju razočarali Faturjevi osnutki palač, kopališč, zabavišč, tovarn, vil, družinskih hišic, tovarn, paviljonov itd. Zmotilo ju je tudi, da je arhitekt na podlagi svojih del želel utemeljevati razvoj arhitekture, in sta jo s tega vidika primerjala z razstavo Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu iz istega leta: »Arhitekturna razstava pa je bila rojena iz istega duha kot Černigojeva prireditev. Začetnik v svoji stroki, je zavzel pozo pedagoga, po sistematični zamisli priredil dela za razstavo z namenom pokazati razvoj arhitekture zadnjih desetletij, njeno sedanje stanje, dokazati, da je tradicionalna arhitektura odigrala svojo vlogo in naznačiti pot arhitekturi bodočnosti, ki računa z možnostmi novega materiala in njemu adekvatnih konstrukcij. Zamisel njegova je bila teoretično gotovo pravilna, napaka pa ista kakor pri Černigoju: sam iz sebe, iz lastne konstrukcije namesto iz zgodovinskih dejstev je skušal dokazati svojo tezo.«[692] Faturjevo razstavljeno produkcijo je negativno ocenil tudi Karel Dobida, ki je arhitekta označil za »neiskrenega« umetnika »povprečnega talenta«:[693] »Tako so Faturjevi medli odsevi neke svetovne moderne arhitekture ostali le poučen vzorec brez znakov veljavnega organizma. Drugi del njegovih načrtov hoče biti nacionalen; v to svrho se poslužuje nekaterih historičnih oblik prav zunanje dekorativno. Kako je mogoč kompromis med modernim konstruktivističnim radikalizmom in neživo frazo arhitekturnega nacionalizma?«[694]

[689] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirani po člankih, navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava arhitekture in kiparstva v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/243, 20. 10. 1925, p. 3.
[690] Razstava arhitekture in kiparstva, *Jutro*, VI/154, 1. 11. 1925, p. 5.
[691] Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, pp. 47–54.
[692] Ibid.
[693] F./rance/ MESESNEL, Tri razstave naraščaja, *Dom in svet*, XLVI/4, 1926, pp. 317–318.
[694] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstavo arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/230, 10. 10. 1925, p. 3.
- Jakopičev paviljon, *Slovenec*, LIII/231, 13. 10. 1925, p. 6.
- Razstavo arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/232, 13. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Narodni dnevnik*, II/112, 14. 10. 1925, p. 2.
- Razstavo arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/233, 14. 10. 1925, p. 2.
- Razstavo arhitekture in kiparstva, *Narodni dnevnik*, II/213, 15. 10. 1925, p. 2.
- Razstavo arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/234, 15. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Narodni dnevnik*, II/215, 17. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/236, 17. 10. 1925, p. 2.
- Razstava arhitekture in kiparstva v Ljubljani, *Jutro*, VI/241, 17. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/237, 18. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva v Ljubljani, *Jutro*, VI/242, 18. 10. 1925, p. 6.
- Razstava arhitekture in kiparstva v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/243, 20. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva v Jakopičevem paviljonu, *Nova doba*, VII/117, 22. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Jutro*, VI/246, 23. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/240, 23. 10. 1925, p. 3.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/248, 31. 10. 1925, p. 2.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Jutro*, VI/154, 1. 11. 1925, p. 5.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Slovenec*, LIII/248, 1. 11. 1925, p. 4.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Narodni dnevnik*, II/230, 4. 11. 1925, p. 2.
- Razstava arhitekture in kiparstva, *Slovenski narod*, LVIII/251, 4. 11. 1925, p. 2.
- V razstavi arhitekture in kiparstva, *Slovenec*, LIII/250, 4. 11. 1925, p. 3.
- F./rance/ MESESNEL, Tri razstave naraščaja, *Ljubljanski zvon*, XLVI/4, 1926, pp. 317–318.
- France MESESNEL, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 191–192.
- Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, pp. 47–54.
- F./rance/ MESESNEL, Tri razstave naraščaja, *Dom in svet*, XLVI/4, 1926, pp. 317–318.

Naslov razstave:	**Razstava poljske grafike**
Datum:	15. 11.–8. 12. 1925
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	268 del v katalogu; Edmund Bartlomiejczyk (4), Konstanty Brandl (7), Eduard Cerwinski (8), Jan Choppen (2), Halina Frojadóvna (1), M. /?/ Gluszkiewicz (1), Leopold Gottlieb (2), Henryk Grambecki (1), Jan Gumowski (3), Gustav Gwozdecki (1), Józef Hecht (6), Józef Hrynkowski (2), Feliks Jablczynski (11), Wladyslav Jarocki (4), Antoni Kamienski (2), Stanislaw Kamocki (2), Janina Konarska (4), Vladimir Konieczny (7), Leon Kowalski (1), Bogna Krasnodembska (4), Vladimir Kugler (1), Vladislav Lam (4), Ignacy Lopienski (4), Karol Mandral (4), Aleksander Mann (5), Jósef Mehofer (3), Józef Miezejewski (1), Tadeusz Noskowski (1), Andrzej Oles (1), W. Osecki (2), Józef Pankiewicz (41), Józef Perkowski (2), Tadeusz Pruszkowski (1), Józef Rapacki (2), Jan Rembowski (1), Jan Rubczak (3), Kazimir Sichulski (4), Franciszek Siedlecki (12), Wladyslaw Skoczylas (24), Jan Skotnicki (3), Žofja Stankiewicz (11), Zofja Stryjenska (2), Henryk Szcyglinski (2), Jozef Tom (1), Eduard Trajanowski (1), Henryk Weissenhoff (2), Karol Wisniewski (2), Jan Wojnarski (4), Zofja Wojnianka (2), Vaclav Wonsowicz (8), Leon Wyczólkowski (35), Helena Zakrzewska (2), Tadeusz Zeslewski (3), Stanislaw Žetski (1).[695]
Katalog in tiskovine:	Katalog s kratkim, informativnim uvodom, seznamom razstavljavcev in njihovimi deli, ki ga je uredil Ivan Zorman.[696]
Spremljevalni program:	Po razstavi sta vodila France Mesesnel in France Stele, ki je imel tudi predavanji o poljski grafiki in zgodovini grafičnih tehnik in grafike.[697] Več predavanj je priredilo tudi Društvo prijateljev Poljske.[698]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 421 ljudi.[699]
Vrsta razstave:	Retrospektivna potujoča razstava moderne poljske grafike, ki je pred tem gostovala v Pragi, Beogradu in Zagrebu.[700] Umetniška dela so bila razvrščena v štiri prostore Jakopičevega paviljona.[701]
Poročanje in kritika:	O razstavi so daljše sestavke napisali France Stele in dva anonimna pisca. Stele je v svojem obširnem poročilu najprej predstavil zgodovino poljske grafike od leta 1818 dalje in nato podrobneje pisal o razstavljavcih, ki so po njegovem mnenju ključni. Najbolj so ga prepričala dela Jablczynskega,

[695] *Razstava poljske grafike* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 15. 11.–8. 12. 1925), Ljubljana 1925.
[696] *Razstava poljske grafike* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 15. 11.–8. 12. 1925), Ljubljana 1925. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-6WH7Y7NB>.)
[697] Vodstva v razstavi poljske umetnosti, *Jutro*, VI/282, 5. 12. 1925, p. 4; France MESESNEL, Razstava arhitekture in kiparstva, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 122–141.
[698] Razstava moderne poljske grafike v Ljubljani, *Jutro*, VI/260, 14. 11. 1925, p. 3.
[699] 6. redni občni zbor Narodne galerije, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 179–180.
[700] Razstava moderne poljske grafike v Ljubljani, *Jutro*, VI/260, 14. 11. 1925, p. 3.
[701] Razstava poljske sodobne grafike, *Slovenec*, LIII/268 , 25. 11. 1925, p. 5.

Lopienskega, ki ga je opredelil kot utemeljitelja moderne poljske grafike, ter Stryjenske, predvsem njen grafični cikel *Slovanski bogovi*: »Splača se poglobiti v ta ciklus, ki nas pri bližjem študiju vsebinsko zainteresira, posebno pa nas prepriča o popolnosti svoje forme, ki je mnogokrat idealno prikladna vsebini, katero podaja.« Stele je v zaključku svoje kritike izrazil upanje, da bi grafična umetnost na Slovenskem pridobila na priljubljenosti.[702] Razstavljene grafike sta pohvalila tudi anonimna pisca.[703] Avtor zapisa v *Slovencu* je izpostavil njihov »originalen naslon na narodno poljsko umetnost« in »vsebinsko nenavadno bogatost«.[704]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava moderne poljske grafike, *Jutro*, VI/264, 13. 11. 1925, p. 3.
- Razstava moderne poljske grafike, *Narodni dnevnik*, II/238, 13. 11. 1925, p. 2.
- Razstava moderne poljske grafike, *Slovenec*, LIII/258, 13. 11. 1925, p. 4.
- Razstava moderne poljske grafike, *Jutro*, VI/260, 14. 11. 1925, p. 3.
- Razstava moderne poljske grafike, *Narodni dnevnik*, II/239, 14. 11. 1925, p. 5.
- Razstava moderne poljske grafike, *Slovenski narod*, LVIII/260, 14. 11. 1925, p. 3.
- Vabilo, *Slovenec*, LIII/259, 14. 11. 1925, p. 5.
- Glasovi časopisja o razstavi poljske sodobne grafike, *Slovenec*, LIII/260, 15. 11. 1925, p. 5.
- Razstava poljske moderne grafike, *Jutro*, VI/266, 15. 11. 1925, p. 11.
- Razstava moderne poljske grafike, *Slovenski narod*, LVIII/261, 15. 11. 1923, p. 3.
- Razstava moderne poljske grafike, *Narodni dnevnik*, II/240, 16. 11. 1925, p. 3.
- Otvoritev razstave poljske grafike v Ljubljani, *Jutro*, VI/267, 17. 11. 1925, p. 3.
- Razstava poljske grafike, *Slovenski narod*, LVIII/262, 17. 11. 1925, p. 2.
- Vodstvo po razstavi, *Narodni dnevnik*, II/241, 17. 11. 1925, p. 3.
- Vodstvo po razstavi, *Slovenec*, LIII/261, 17. 11. 1925, p. 4.
- Vodstvo po razstavi, *Slovenski narod*, LVIII/263, 18. 11. 1925, p. 2.
- Razstava poljske sodobne grafike, *Slovenec*, LIII/268, 25. 11. 1925, p. 5.
- Vodstvo v razstavi poljske grafike, *Jutro*, VI/274, 25. 11. 1925, p. 4.
- Razstava poljske grafike v Ljubljani, *Jutro,* VI/279, 1. 12. 1925, p. 11.
- Razstava sodobne poljske grafike, *Slovenec*, LIII/273, 1. 12. 1925, p. 7.
- Razstava sodobne poljske umetnosti (grafike), *Narodni dnevnik*, II/253, 2. 12. 1925, p. 2.
- Razstava sodobne poljske umetnosti (grafike), *Slovenski narod*, II/253, 2. 12. 1925, p. 2.
- Razstava poljske umetnosti, *Slovenski narod*, LVIII/276, 4. 12. 1925, p. 3.
- Vodstva v razstavi poljske umetnosti, *Jutro*, VI/282, 5. 12. 1925, p. 4.
- France STELE, Razstava sodobne poljske grafike, *Slovenec*, LIII/276, 5. 12. 1925, pp. 3–6.
- Vodstva v razstavi poljske umetnosti, *Narodni dnevnik*, II/256, 5. 12. 1925, p. 3.
- France MESESNEL, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 191–192.

[702] France STELE, Razstava sodobne poljske grafike, *Slovenec*, LIII/276, 5. 12. 1925, pp. 3–6.
[703] Razstava poljske grafike, *Slovenski narod*, LVIII/262, 17. 11. 1925, p. 2; Razstava sodobne poljske grafike, *Slovenec*, LIII/273, 1. 12. 1925, p. 7.
[704] Razstava sodobne poljske grafike, *Slovenec*, LIII/273, 1. 12. 1925, p. 7.

Naslov razstave:	Kolektivna razstava Jaro Hilbert, Vlado Štoviček
Datum:	13.–31. 12. 1925
Organizator:	Jaro Hilbert
Avtorja s številom del:	78 del v katalogu; Jaro Hilbert (39), Vlado /Vladimir/ Štoviček (39)[705]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del.[706]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava dveh umetnikov mlajše generacije, slikarja Jara Hilberta in kiparja Vlada Štovička, ki se je predstavil s plaketami ter deli v mavcu, bronu, žgani glini in marmorju. Razstavila sta svojo produkcijo, nastalo v zadnjih treh letih.[707]
Poročanje in kritika:	Razstavi dveh mladih še neznanih umetnikov Jara Hilberta in Vlada Štrovička, ki sta se na Slovenskem predstavila prvič, pisci niso namenili večje pozornosti. Nanjo so se odzvali Stanko Vurnik, Josip Mantuani ter Rajko Ložar in France Stele. Vurnik je v razstavljeni produkciji opazil vplive češke moderne umetnosti, saj sta se oba šolala v Pragi. Medtem ko je Hilberta imenoval za slikarja »precej zaostale, konservativne smeri [impresionizma]«,[708] se je do Štovičkovih kipov opredelil razmeroma pozitivno: »Predmete pojmuje taktično, telesa skoro kanonsko, vzor češkega učitelja (Šturse?) zveni iz proporcij in nestatičnih stojnih motivov.«[709] Drugačnega mnenja je bil Josip Mantuani, ki je bil nad razstavo, predvsem deli slikarja, navdušen: »Hilbert je pokazal v teh slikah poznavanje in globoko pojmovanje predmeta, ki se ga loti, bujno in učinkovito, razumljivo fantazijo in urejena estetska načela za kompozicijo. Izraža se odločno, krepko; tu pa tam prodre mladeniška sila na površje, ki se ne ustraši nikake zapreke, niti miselne, niti tehniške.«[710] V okviru pregleda razstav v letu 1925 sta razstavo obravnavala tudi Ložar in Stele, ki sta Hilbertu očitala, da se v njegovih delih prepleta »preveč raznolikih umetniških slogov«.[711]

[705] *Kolektivna razstava Jaro Hilbert, Vlado Štoviček* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 13.–31. 12. 1925), Ljubljana 1925.
[706] *Kolektivna razstava Jaro Hilbert, Vlado Štoviček* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 13.–31. 12. 1925), Ljubljana 1925. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-61EEZFUV>.)
[707] Razstava slik dveh mladih umetnikov, *Slovenski narod*, LVIII/278, 6. 12. 1925, p. 4.
[708] S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava Hilbert-Štoviček, *Slovenec*, LIII/294, 31. 12. 1925, p. 4.
[709] Ibid.
[710] Jos./ip/ MANTUANI, Kolektivna razstava umetnin J. Hilbert-V. Štoviček, *Slovenski narod*, LVIII/293, 25. 12. 1925, p. 3.
[711] Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, p. 51.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Nova razstava v Ljubljani, *Jutro*, VI/283, 6. 12. 1925, p. 11.
- Razstava slik dveh mladih umetnikov, *Slovenski narod*, LVIII/278, 6. 12. 1925, p. 4.
- Umetnostna razstava Jaro Hilbert-Vlado Štoviček, *Jutro*, VI/284, 8. 12. 1925, p. 6.
- Otvoritev razstave, *Slovenec*, LIII/280, 11. 12. 1925, p. 3.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LVIII/281, 11. 12. 1925, p. 3.
- Otvoritev kolektivne razstave Hilbert-Štoviček, *Narodni dnevnik*, II/261, 12. 12. 1925, p. 2.
- Otvoritev razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/288, 12. 12. 1925, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIII/181, 12. 12. 1925, p. 3.
- Razstava Hilbert-Štoviček v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VI/283, 13. 12. 1925, p. 11.
- Otvoritev razstave Hilbert-Štoviček, *Jutro*, VI/290, 15. 12. 1925, p. 3.
- Otvoritev umetniške razstave, *Slovenski narod*, LVIII/284, 15. 12. 1925, p. 2.
- Razstava Hilbert-Štoviček, *Jutro*, VI/293, 18. 12. 1925, p. 4.
- Jos./ip/ MANTUANI, Kolektivna razstava umetnin J. Hilbert-V. Štoviček, *Slovenski narod*, LVIII/293, 25. 12. 1925, p. 3.
- S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava Hilbert-Štoviček, *Slovenec*, LIII/294, 31. 12. 1925, p. 4.
- Umetnostne razstave v Ljubljani 1925, *Jutro*, VII/1, 1. 1. 1926, p. 6.
- France MESESNEL, Razstave, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, V/4, 1925, pp. 191–192.
- Fr./ance/ MESESNEL, Tri razstave naraščaja, *Dom in svet*, XLVI/4, 1926, pp. 317–318.
- Fr./ance/ STELE – R./ajko/ LOŽAR, Umetnostne razstave l. 1925, *Dom in svet*, XXXIX/1, 1926, pp. 47–54.

RAZSTAVE V LETU 1926

Ana Obid

Naslov razstave:	Umetnostna razstava. Ante Trstenjak
Datum:	6.–19. 1. 1926[712]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	87 del v katalogu; Ante Trstenjak. Seznamu 78 razstavljenih umetnin je v katalogu, hranjenem v Narodni in univerzitetni knjižnici, s svinčnikom pripisanih še devet del.[713]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del in grafiko na naslovnici.[714]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Anteja Trstenjaka. Na njej se je predstavil z akvareli, olji, lesorezi in bakrorezi, ki so nastali med njegovim več kot enoletnim bivanjem v Franciji (Pariz, Bretanija) in potovanjem po Italiji (Neapelj, Rim, Firence, Benetke).[715]
Poročanje in kritika:	Trstenjakova razstava v medijih ni doživela večjega odmeva. Nanjo se je odzval Božidar Borko, ki se je pozitivno opredelil do Trstenjakovega, po njegovih besedah, »tradicionalnega okusa«: »Trstenjak je umetnik, ker vidi mnoge reči, ki jih drugi ne vidijo, ker doživlja v njih samega sebe tar daje svojo dušo. Zanj ne obstoji umetnost kot intelektualen problem, kakor za mnoge naše najmlajše, temveč kot manifestacija življenja, kot izraz lepega. In nazadnje se tudi najtrdovratnejši zanikovalci tradicionalne umetnosti vračajo k temu – če so resnični umetniki, kajpa.«[716] Borko je kritiziral tudi preostale pisce, ki so podali mnenje o razstavi. Označil jih je za »otroke časa, ki sodijo umetnine le po modernosti«.[717] Najverjetneje je s to trditvijo želel kljubovati Francetu Mesesnelu in Francetu Steletu.[718] Mesesnel je namreč Trstenjakov »turistični pogled, ki se je kazal v ljubeznivih akvarelih« dojemal kot »dolgočasen«.[719] Po njegovem mnenju umetnik v svojem izražanju ni bil dovolj »moderen«.[720] Razstavljena produkcija ni popolnoma prepričala niti Steleta: »Trstenjak ni jak temperament, vendar pa so nas le ogreli nekateri precej nežno občuteni akvareli.«[721] Avtor anonimnega zapisa, objavljenega v *Jutru*, je poudaril pomen, ki ga imajo potovanja za slikarjevo ustvarjalnost.[722]

[712] Trstenjakova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/14, 19. 1. 1926, p. 9.
[713] *Umetnostna razstava. Ante Trstenjak* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6.–19. 1. 1926), Ljubljana 1926.
[714] *Umetnostna razstava. Ante Trstenjak* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6.–19. 1. 1926), Ljubljana 1926. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FTSW9YG1>.)
[715] Trstenjakova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/14, 19. 1. 1926, p. 9.
[716] Božidar BORKO, Ante Trstenjak, *Jutro*, VII/1, 1. 1. 1926, p. 6.
[717] Ibid.
[718] Ibid.
[719] F./rance/ MESESNEL, Tri razstave naraščaja, *Dom in svet*, XLVI/4, 1926, pp. 317–318.
[720] Ibid.
[721] France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in svet*, XL/4, 15. 5. 1927, pp. 156–158.
[722] Trstenjakova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/14, 19. 1. 1926, p. 9.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:
- Samostojna razstava slik, *Slovenec*, LIII/292, 29. 12. 1925, p. 5.
- Božidar BORKO, Ante Trstenjak, *Jutro*, VII/1, 1. 1. 1926, p. 6.
- Ante Trstenjak, *Slovenec*, LIV/4, 6. 1. 1926, p. 6.
- Razstava akad. slikarja Anteja Trstenjaka, *Jutro*, VII/4, 6. 1. 1926, p. 12.
- Razstava A. Trstenjaka v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/7, 10. 1. 1926, p. 6.
- Občinstvo se opozarja, *Slovenec*, LIV/14, 19. 1. 1926, p. 4.
- Trstenjakova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/14, 19. 1. 1926, p. 9.
- France MESESNEL, Kronika. Domači pregled, *Ljubljanski zvon*, XLVI/4, 1926, pp. 317–318.
- France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in svet*, XL/4, 1927, pp. 156–158.

98

99

98
Katalog *Umetnostne razstave: Ante Trstenjak*, 1924.

99
Tedenske slike, I/8, 22. 1. 1926, p. 2.

Naslov razstave:	Slavko Tomerlin
Datum:	25. 2.–7. 3. 1926[723]
Organizator:	Slavko Tomerlin
Avtor s številom del:	90 del; Slavko Tomerlin.[724]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava olj in akvarelov Slavka Tomerlina iz Zagreba, na kateri je razstavil predvsem krajine in portrete.[725]
Poročanje in kritika:	Razstava medijsko ni bila odmevna. Nanjo sta se s krajšima zapisoma odzvala dva anonimna pisca, ki sta razstavljeno produkcijo ocenila pozitivno. Avtor zapisa, objavljenega v *Jutru*, je bil navdušen nad številčnostjo tem in motivov, s katerimi se je slikar predstavil na razstavi, in obiskovalce vabil v paviljon: »Kdor je torej prijatelj najmodernejše umetnosti, naj ne gre na to razstavo, ker ne pride na svoj račun. Kdor pa ima rad lepo vedro umetnost četudi v malo starejšem slogu, naj ne zamudi posetiti razstavo, ker jo bo gotovo zadovoljen zapustil.«[726]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava slikarja Slavka Tomerlina, *Jutro*, VII/32, 9. 2. 1926, p. 7.
- Razstavo slik priredi, *Jutro*, VII/44, 24. 2. 1926, p. 3.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Delavska politika*, I/46, 25. 2. 1926, p. 3.
- Razstava Slavka Tomerlina, *Jutro*, VII/46, 25. 2. 1926, p. 12.
- Umetniška razstava, *Narodni dnevnik,* III/44, 25. 2. 1926, p. 3.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIV/45, 25. 2. 1926, p. 4.
- Razstava slik Slavka Tomerlina pri Jakopiču, *Jutro*, VII/47, 26. 2. 1928, p. 3.
- Umetniška razstava, *Narodni dnevnik*, III/45, 26. 2. 1926, p. 3.
- Razstava slik Slavka Tomerlina, *Slovenec*, LIV/49, 28. 2. 1926, p. 4.
- Tomerlinova razstava slik, *Jutro*, VII/49, 28. 2. 1926, p. 11.
- Razstava slik g. Slavka Tomerlina, *Jutro*, VII/50, 2. 3. 1926, p. 3.
- Razstava akad. slikarja Slavka Tomerlina, *Slovenec*, LIV/53, 5. 3. 1926, p. 4.
- Opozarjamo na razstavo akad. slikarja Slavka Tomerlina, *Jutro*, VII/54, 6. 3. 1926, p. 3.
- Slikarska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/55, 7. 3. 1926, p. 5.
- Tomerlinova razstava slik, *Jutro*, VII/55, 7. 3. 1926, p. 11.
- Od g. Slavka Tomerlina, *Jutro*, VII/56, 9. 3. 1926, p. 4.
- Privatna razstava, *Slovenec*, LIV/57, 10. 3. 1926, p. 3.

[723] Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Delavska politika*, I/46, 25. 2. 1926, p. 3.
[724] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava Slavka Tomerlina, *Jutro*, VII/46, 25. 2. 1926, p. 12.
[725] Od g. Slavka Tomerlina, *Jutro*, VII/56, 9. 3. 1926, p. 4.
[726] Tomerlinova razstava slik, *Jutro*, VII/49, 28. 2. 1926, p. 11.

Naslov razstave:	II. arhitektonska razstava
Datum:	21. 3.–11. 4. 1926[727]
Organizator:	Rado Kregar, Ivo Spinčič, Tehniška srednja šola, Ljubljana[728]
Avtorji/-ice s številom del:	Ok.10 modelov in 40 projektov; Rado Kregar, Ivo Spinčič in dijaki Tehniške srednje šole v Ljubljani (/?/ Bezlaj, M./?/ Košnik, Zorko Lah, /?/ Marinšek, /Jože?/ Mesar, /?/ Mozetič, /?/ Miklavčič, /?/ Šenk, Vera Pertotova, /?/ Valdes, /?/ Vrhovc, /Gabrijel?/ Arko, /?/ Hojkar, /Beno?/ Svetina in drugi).[729]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ob otvoritvi razstave je imel Rado Kregar predavanje o moderni stavbni umetnosti, po njem pa je sledil vodeni ogled razstave.[730]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava profesorja Rada Kregarja in asistenta Iva Spinčiča ter približno 30 dijakov Tehniške srednje šole v Ljubljani. Razstavljenih je bilo okoli 10 modelov in 40 projektov (tlorisi, prerezi, fasade, perspektivične risbe).[731]
Poročanje in kritika:	Ob razstavi sta bila v *Jutru* objavljena govor Rada Kregarja ter kratka refleksija anonimnega pisca. Kregar je v svojem govoru orisal razvoj slovenske moderne arhitekture ter predstavil ključne arhitekte, med njimi Maksa Fabianija, Jožeta Plečnika, Dragotina Faturja, Hermana Husa in Ivana Vurnika.[732] V *Slovencu* je izšel zapis anonimnega avtorja, ki je v uvodu svojega besedila izpostavil pomen Tehniške srednje šole v Ljubljani za razvoj slovenske arhitekture. V nadaljevanju je orisal »značilne poteze moderne arhitekture in njih govor«[733] in sklenil: »Ne, nova arhitektura ni več »lepa«, po dosedanjih pojmih niti nekaj tako dolgolasega in fantastičnega, kakor je 'umetnost' ni več. In vendar je svetoven ta stil, je socialna last vsega sveta enako. […] Zgleda, da je glasnik novega življenja, zgleda, da je že posegel v umetnost in znanost enako, pa ne samo vanjo, nego tudi v družbo in državo je posegel z isto trdo, geometrično roko kakor v dušo posameznika. Pa neprenehoma raste njegova moč.«[734] Najbolj pozitivno je ocenil razstavljena dela Spinčiča: »Njegova božjepotna cerkev na Blokah je iz surovega lesa in kamna, je v notranjščini kakor stroj vsa prepletena s konstruktivnimi rebri stavbni element in njegova tektonska,

[727] Izvestije, *Izvestije za šolsko leto 1925/1926*, 1926, p. 15.
[728] Ibid.
[729] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Druga razstava arhitekture v Ljubljani, *Jutro*, VII/67, 23. 3. 1926, p. 3.
[730] Druga razstava arhitekture v Ljubljani, *Jutro*, VII/67, 23. 3. 1926, p. 3.
[731] Ibid.
[732] Naša najnovejša arhitektura, *Jutro*, VII/69, 25. 3. 1926, p. 11.
[733] V., II. razstava arhitektonskih del in moderna stavba, *Slovenec*, LIV/77, 3. 4. 1926, p. 8.
[734] Ibid.

konstruktivna funkcija je glavno, kar ti udari v oko, saj drugega na stavbi skoro ni kakor le ta brutalna logika, račun nošnje in teženja v svoji apoteozi, je edina umetnostna misel stavbe.« [735]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Druga arhitektonska razstava v Ljubljani, *Jutro*, VII/63, 17. 3. 1926, p. 3.
- Otvoritev II. arhitektonske razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIX/66, 23. 3. 1926, p. 2.
- Druga razstava arhitekture v Ljubljani, *Jutro*, VII/67, 23. 3. 1926, p. 3.
- Arhitektonska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/67, 23. 3. 1926, p. 3.
- Naša najnovejša arhitektura, *Jutro*, VII/69, 25. 3. 1926, p. 11.
- Arhitektonska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/72, 28. 3. 1926, p. 5.
- Na II. arhitektonski razstavi, *Slovenec*, LIV/72, 28. 3. 1926, p. 3.
- Z II. arhitektonske razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/72, 28. 3. 1926, p. 3.
- Predavanje, *Narodni dnevnik*, III/74, 3. 4. 1926, p. 6.
- V., II. razstava arhitektonskih del in moderna stavba, *Slovenec*, LIV/77, 3. 4. 1926, p. 8.
- Izvestije, *Izvestije za šolsko leto 1925/1926*, 1926, p. 15.

100
Ilustrirani Slovenec, II/82, 11. 4. 1926, p. 3.

Pogled na del II. arhitektonske razstave,
ki se vrši te dni v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Razstavila sta arhitekta R. Kregar in I. Spinčič ter njiju učenci in je vzbudila v umetniških krogih mnogo pozornosti.

[735] Ibid.

101
Jutro, VII/72, 28. 3. 1926, p. 3.

Z II. razstave arhitekture v Ljubljani

Razstavili so: arh. Rado Kregar, profesor Tehnične srednje šole v Ljubljani, njegov asistent arh. Ivo Spinčič ter njihovi dijaki višje stavbne šole istega zavoda.

mevanje novih form v stavbni umetnosti. V ozadju na levi visi projekt za cerkev Sv. Magdalene v Mariboru ter projekt za zgradbo palače osrednjega zavoda za osiguranje radnika v Zagre-

V sredini stoječi modeli so delo lesnjih absolventov. Najvišje stoječi model tvori plastično študijo za vilo, tovarno in avtogaražo trgovca g. Šibenika. (Delo g. Miklavčiča.)

Model v sredini je študija za moderni Sokolski dom na nekdanjem ljubljanskem dirkališču s stadionom za lahko

bu. (Oboje delo arh. Kregarja in arh. Šubica.)

Visokostoječi model je študija za novo poslopje čekovnega zavoda v Ljubljani. (Delo g. Mesarja.) Model v ospredju je v glavnih potezah izvršena plastična skica za večje kopališče z dvema bazenoma. Desno od njega leži

tletiko. Stavba ima veliko pokrito tovadnico, veliki plavalni bazen, društvene prostore, stanovanje hišnika ter velike tribune za gledalce. (Delo gospoda Košnika.)

Model na desni je študija za Njegošev spomenik na Lovčenu s kapelico, grobnico in muzejem. (Delo g. Bezlaja.)

Pred modeli radiomaterijal, računski stroj ter plakat firme Bar. Tehnični predmeti tvorijo razlago za lažje razu-

model za večji, moderni kino. (Delo gospoda Marinška.) Model v ozadju je zopet študija za vilo g. Šibenika. (Delo g. Arka.) V ozadju vise projekt za večjo delavsko kolonijo (Delo g. Laha.) Na levi pa vise načrti za hleve in skladišča trgovca in gostilničarja g. Pengova, kateremu so predlanskim omenjena poslopja zgorela. (Delo g. Šenka.) V ospredju pisalni in računski stroj firme The Rex s plakatom.

Naslov razstave:	Francoska grafika 17. in 18. stoletja
Datum:	1.–16. 5. 1926
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana in Francosko društvo za širjenje in izmenjave umetnosti (*L'Association française d'Expansion et d'Échanges artistiques*), Pariz
Avtorji s številom del:	99 del v katalogu; Michel Pierre Alix (2), Pierre Audouin (1), Jean Joseph Balechou (1), Pierre-Francois Basan (2), Jacques-Firmin Beauvarlet (5), Audran Benoit (3), Louis Marin Bonnet (1), Manuel Salvador Carmona (1), Laurent Cars (2), A. F. /?/ Clavareau (1), Carles Nicholas Cochin (4), Jean-Baptiste De Lorraine (1), Gilles De Marteau (1), Philibert Louis Debucourt (4), Nicholas B. F. /?/ Dequevauvillers (1), Claude Drevet (1), Pierre Drevet (3), Pierre Imbert Drevet (2), Antoine Jean Duclos (1), Claude Augustin Duflos (1), Simon Duflos (1), Robert Gaillard (4), Claude-Lorrain Gelee (4), Jean Baptiste Grateloup (1), Henri Guttenberg (1), Luis Michel Halbou (2), Halm (1), Isidore Stanislass Helmann (1), Ingouf (1), Nicolas de Larmessin (1), Jacques Philippe Le Bas (3), Auguste Le Grand (1), Louis Simone Lempereur (1), Francois Bernard Lepicie (1), Charles Francois Levachez (1), Jean Michel Liotard (1), Jean Baptiste Lucien (1), Georges Malbeste (1), Pietro Antonio Martini (2), Jean Baptiste Masse (1), Antoine Masson (2), Claude Melan (1), Jean Baptiste Michel (2), Pierre Etienne Moitte (2), Johann Gothard Müller (2), Robert Nanteuil (4), Jean Ouvrier (1), Jean Baptiste Patas (2), Louis Michel Petit (5), Jean Baptiste Rigaud (1), Antoine Louis Romanet (1), J. Lud Roullet (1), Pierre Savart (2), Gerard Scotin (1), Pierre Louis Surugue (3), Jean Nicholas Tardieu (1), Philippe Triere (1), Cornelis Vermeulen (1), Gerard Vidal (4), /?/ Vovez (1), Johann Georg Wille (2), anonimna grafika (2).[736]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del.[737]
Spremljevalni program:	Ob razstavi je bilo organizirano predavanje Franceta Mesesnela, v katerem je obravnaval tematiki grafičnih tehnik in umetnostnih smeri v francoski umetnosti 17. in 18. stoletja.[738] Ob razstavi je predaval tudi René Martel, lektor francoščine na Univerzi v Ljubljani.[739]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskali 403 obiskovalci.[740]
Vrsta razstave:	Skupinska potujoča razstava, ki je pred tem gostovala v Zagrebu in Beogradu. Razstava je bila razvrščena v tri prostore Jakopičevega paviljona.[741]

[736] *Francoska grafika 17. in 18. stoletja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1.–16. 5. 1926), Ljubljana 1926.
[737] *Francoska grafika 17. in 18. stoletja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1.–16. 5. 1926), Ljubljana 1926. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VPOONO5B>.)
[738] Predavanje o francoski grafiki, *Jutro*, VII/104, 8. 5. 1926, p. 4.
[739] Predavanje na razstavi francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Delavska politika*, I/101, 5. 5. 1926, p. 3.
[740] Občni zbor Narodne galerije, *Narodni dnevnik*, IV/71, 30. 3. 1927, p. 3.
[741] Razstava francoske grafike 17. in 18. stol., *Edinost*, LI/103, 1. 5. 1926, p. 2.

Poročanje in kritika:

Na razstavo, ki je bila pogosto oglaševana v medijih, se je odzvalo majhno število piscev. V *Jutru* je bil objavljen kratek informativen opis razstavljavcev anonimnega avtorja, ki ga je sklenil z besedami: »Kolekcija slik je prav srečno izbrana in nudi tudi laiku hvaležen vpogled v francosko grafično umetnost 17. in 18. stoletja.«[742] Prispevek o francoski grafiki 17. in 18. stoletja je bil objavljen tudi v *Narodnem dnevniku*. Njegov anonimni avtor je v njem poudaril pomen, ki ga ima razstava kot »kulturnozgodovinski dokument dobe«,[743] ter o njej zapisal: »Število na razstavi zastopanih umetnikov je veliko, razlika med njimi pa je obsežna skoro izključno v znanju in tehnični dovršenosti. Predmet upodabljanja v tem oziru je manj merodajen. Pred gledalcem se vrste intimni prizori iz življenja bogatega meščana, ljubke pastirske scene, čutne iluzije – vse pričujoče o okusu in duhovitosti, o visokem znanju in prirodni gracioznosti. […] Razstava je okusno aranžirana, povsem odgovarjajoče razstavljenim umetniškim pridobitvam francoskega genija.«[744]

Karel Dobida je zapisal, da razstava na obiskovalcu pusti »enostranski« in »nepravilen« vtis o francoski grafiki 17. in 18. stoletja, saj po njegovem mnenju na njej niso bile predstavljene grafike najpomembnejših predstavnikov, niti niso bila izbrana najreprezentativnejša dela razstavljavcev.[745]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava francoske grafike, *Jutro*, VII/101, 5. 4. 1926, p. 3.
- Francoska grafika pri Jakopiču, *Jutro*, VII/98, 30. 4. 1926, p. 3.
- Razstava francoske grafike, *Slovenec*, LIV/98, 30. 4. 1926, p. 4.
- Razstava francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Narodni dnevnik*, III/96, 30. 4. 1926, p. 6.
- Razstava francoske grafike 17. in 18. stol., *Edinost*, LI/103, 1. 5. 1926, p. 2.
- Razstava francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Slovenski narod*, LIX/98, 1. 5. 1926, p. 3.
- Otvoritev razstave francoske grafike, *Jutro*, VII/100, 4. 5. 1928, p. 3.
- Predavanje na razstavi francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Narodni dnevnik*, III/98, 4. 5. 1926, p. 3.
- Predavanje na razstavi francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Slovenec*, LIV/100, 4. 5. 1926, p. 4.
- Predavanje na razstavi francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Delavska politika*, I/101, 5. 5. 1926, p. 3.
- Predavanje na razstavi francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Slovenski narod*, LIX/100, 5. 5. 1926, p. 2.
- Prof. Martel, *Slovenec*, LIV/102, 6. 5. 1926, p. 4.
- Razstava francoske grafike, *Tabor*, VII/101, 6. 5. 1926, p. 1.
- Razstava francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Narodni dnevnik*, III/100, 6. 5. 1926, p. 5.
- Razstava grafike francoskega galantnega stoletja, *Jutro*, VII/102, 6. 5. 1926, p. 3.
- Razstava francoske grafike, *Slovenski narod*, LIX/102, 7. 5. 1926, p. 2.
- Predavanje o francoski grafiki, *Jutro*, VII/104, 8. 5. 1926, p. 4.
- Predavanje o francoski grafiki, *Narodni dnevnik*, III/102, 8. 5. 1926, p. 3.
- Predavanje o francoski grafiki, *Slovenec*, LIV/104, 8. 5. 1926, p. 4.
- Predavanje o francoski grafiki, *Slovenski narod*, LIX/104, 9. 5. 1926, p. 4.
- Z razstave francoske grafike, *Jutro*, VII/105, 9. 5. 1926, p. 3.
- Predavanje na razstavi francoske grafike, *Narodni dnevnik*, III/105, 12. 5. 1926, p. 3.
- Predavanje na razstavi francoske grafike, *Slovenec*, LIV/107, 12. 5. 1926, p. 4.
- Francoska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/110, 15. 5. 1926, p. 4.

[742] Razstava grafike francoskega galantnega stoletja, *Jutro*, VII/102, 6. 5. 1926, p. 3.
[743] Razstava francoske grafike 17. in 18. stoletja, *Narodni dnevnik*, III/100, 6. 5. 1926, p. 5.
[744] Ibid.
[745] K. D. /Karel Dobida/, Francoska grafika XVII. in XVIII. stoletja, *Ljubljanski zvon*, XLVI/6-7, 1926, p. 475.

- Francoska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIV/109, 15. 5. 1926, p. 4.
- K. D. /Karel Dobida/, Francoska grafika XVII. in XVIII. stoletja, *Ljubljanski zvon*, XLVI/6-7, 1926, p. 475.
- Občni zbor Narodne galerije, *Narodni dnevnik*, IV/71, 30. 3. 1927, p. 3.
- France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in sve*t, XL/4, 1927, pp. 156–158.

102

Halbou: Venerini dragonci, po sliki Pisena.

103

Duflos: Pastirska igra, po sliki Bouchera.

102–103
Jutro, VII/105, 9. 5. 1926, p. 3.

Naslov razstave:	**Razstava J. Gorup, B. Jakac**
Datum:	23. 5.–13. 6. 1926
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	159 del v katalogu; Josip Gorup (56), Božidar Jakac (103).[746]
Katalog in tiskovine:	Katalog z grafično obdelano naslovnico vsebuje seznam razstavljenih del in osem reprodukcij.[747]
Spremljevalni program:	Po razstavi je vodil Stanko Vurnik.[748]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava Josipa Gorupa in Božidarja Jakca je bila razvrščena v tri razstavne dvorane Jakopičevega paviljona. V prvi so bila razstavljena Jakčeva olja in pasteli, v drugi njegova grafika in risbe, v tretji pa Gorupovi akvareli, tempere, risbe in olja. Jakac je razstavil predvsem krajine iz obdobja njegovega šolanja v Parizu ter potovanja po Afriki, Gorup pa slike z živalsko motiviko.[749] Katalog razstave vsebuje tudi informacije v primeru nakupa umetniškega dela: tretjino njegove prodajne vrednosti je bilo treba plačati takoj, preostali del vsote pa po njegovemu prevzetju.[750]
Poročanje in kritika:	O razstavi so poročali številni pisci. Anonimni avtor daljšega zapisa, objavljenega v *Jutru*, je v njem podrobno predstavil razstavljavca in razstavo, nad katero je bil navdušen: »Če nisi zakrknjen, odrevenel za slehern impulz in če čutiš kaj zveze z življenjem in zdravjem ter ne zametuješ lepote v umetnosti – boš stopil na to razstavo in boš našel na nji vsega v izobilju.«[751] Stanko Vurnik je v uvodu svojega zapisa Gorupa oklical za obetavnega »homo novusa«, v zaključku pa sklenil: »Oba slikarja skupaj, Jakac s svojimi plastično-kompozicionalnimi težnjami in Gorup s svojim naturalizmom se uvrščata v enotno moderno smer, smer plastičnega realizma, sta oba v isti meri kolesi v stroju iste nove, umetnostne mašinerije [nove stvarnosti], ki je namenila staro subjektivno zdenje in individualno hlepenje po originalnosti, ki je končno dovedlo do nekake mučne dekadence in anarhije v umetnosti zadnjih let.«[752] Tudi anonimna avtorja zapisov, objavljenih v *Slovenskem narodu* in *Jutru*, sta se do razstave opredelila pozitivno. Pisca prispevka, objavljenega v *Slovenskem narodu*, so prevzele Jakčeve »odločne linije, krepka barvitost in osvobojenost vsake literarnosti«.[753] O Gorupu pa je zapisal: »Ni dvoma,

[746] *Razstava J. Gorup, B. Jakac* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana, 1926.
[747] *Razstava J. Gorup, B. Jakac* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana, 1926. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-8TX5X57V>.)
[748] Vodstvo po razstavi risb, slik in grafik akad. slikarjev Jakca in Gorupa, *Jutro*, VII/126, 5. 6. 1926, p. 4.
[749] Slike, grafike in risbe pri Jakopiču, *Jutro*, VII/118, 26. 5. 1926, p. 6.
[750] Razstava J. Gorup, B. Jakac (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana, 1926.
[751] St. K. /Stane Kregar/, Kulturni pregled. Slikarska razstava J. M. Gorupa in B. Jakca, *Jutro*, VII/117, 23. 5. 1926, p. 11.
[752] Stanko VURNIK, Razstava slik in grafik. J. Gorup–B. Jakac, *Slovenec*, LIV/129, 10. 6. 1926, p. 6.
[753] Razstava Gorup–Jakac, *Slovenski narod*, LIX/123, 3. 6. 1926, p. 3.

da bodo Gorupove stvari dale razstavi svežost in novost, ne samo motivno, temveč tudi po izvedbi. Njegove slike se odlikujejo po točni opazovanosti predmeta, iz katerega pa on ne skuša doseči cenenega svetlobnega efekta, temveč prodira v bistvo predmeta samega.«[754]

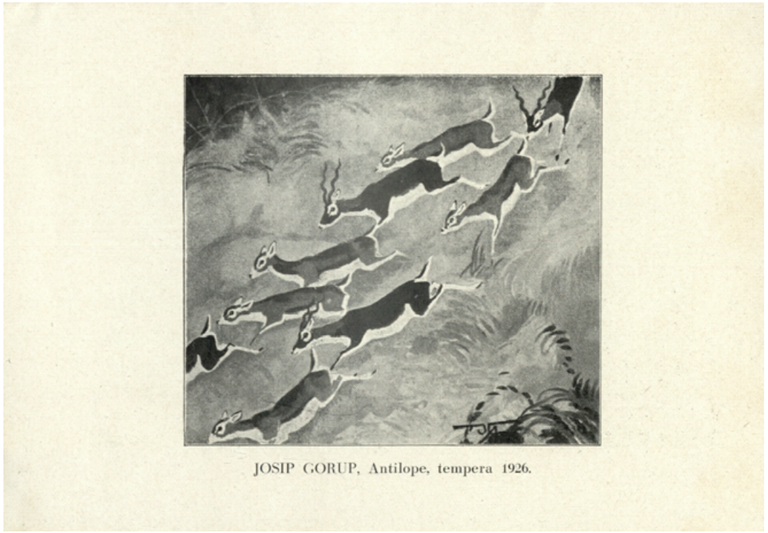
Posebnosti:

To je bila zadnja razstava Josipa Gorupa. Čez nekaj mesecev je bila v *Slovencu* objavljena vest, da je slikar pogrešan v gorah.[755]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Gorupova in Jakčeva razstava, *Jutro*, VII/110, 22. 5. 1926, p. 3.
- Razstavo, *Slovenec*, LIV/115, 22. 5. 1926, p. 4.
- Razstava Gorup - Jakac, *Slovenec*, LIV/116, 23. 5. 1926, p. 5.
- Razstava Josipa Gorupa in Božidara Jakca, *Slovenski narod*, LIX/115, 23. 5. 1926, p. 5.
- St. K. /Stane Kregar/, Kulturni pregled. Slikarska razstava J. M. Gorupa in B. Jakca, *Jutro*, VII/117, 23. 5. 1926, p. 11.
- Slike, grafike in risbe pri Jakopiču, *Jutro*, VII/118, 26. 5. 1926, p. 6.
- Razstava Gorup-Jakac, *Slovenski narod*, LIX/123, 3. 6. 1926, p. 3.
- Vodstvo po razstavi risb, slik in grafik akad. slikarjev Jakca in Gorupa, *Jutro*, VII/126, 5. 6. 1926, p. 4.
- Vodstvo po razstavi J. M. Gorupa in Bož. Jakca, *Slovenski narod*, LIX/125, 6. 6. 1926, p. 4.
- Vodstvo po umetniški razstavi Bož. Jakca in Jos. Gorupa, *Jutro*, VII/127, 6. 6. 1926, p. 11.
- Stanko VURNIK, Razstava slik in grafik. J. Gorup-B. Jakac, *Slovenec*, LIV/129, 10. 6. 1926, p. 6.
- Nesreča v planinah, *Slovenec*, LIV/243, 23. 10. 1926, p. 3.
- K./arel/ DOBIDA, Kolektivna razstava Božidarja Jakca in Josipa Gorupa, *Ljubljanski zvon*, XLVI/6-7, 1926, pp. 476–479.
- France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in svet*, XL/4, 1927, pp. 156–158.

104
Iz kataloga *Razstave J. Gorup, B. Jakac*, 1926.

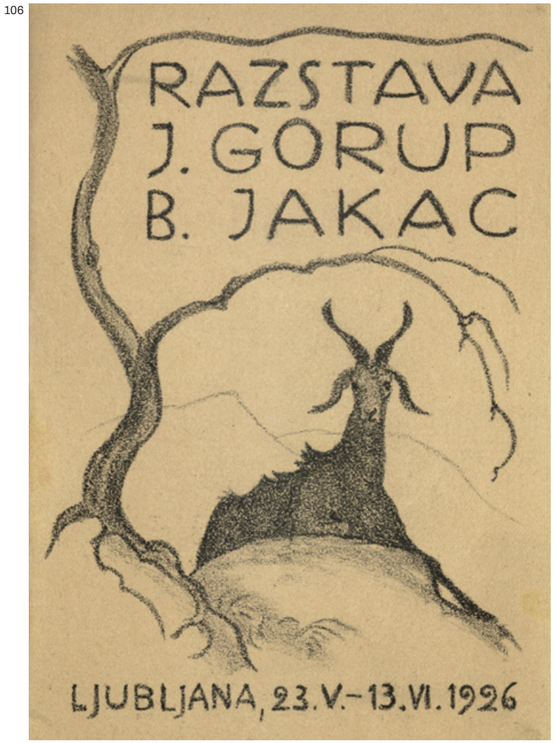

JOSIP GORUP, Antilope, tempera 1926.

[754] Ibid.
[755] Nesreča v planinah, *Slovenec*, LIV/243, 23. 10. 1926, p. 3.

105

106

105
Božidar Jakac in Josip Gorup v Jakopičevem paviljonu, 1926.

106
Katalog *Razstave J. Gorupa, B. Jakca*, 1926.

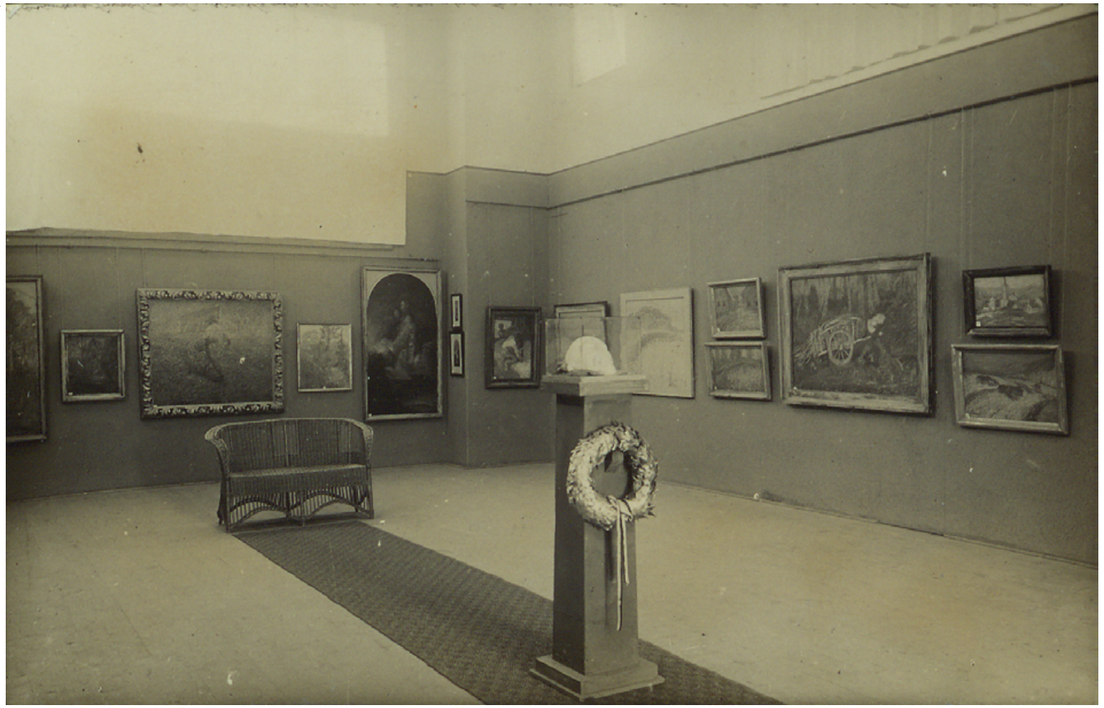
Naslov razstave:	**Ivan Grohar 1867–1911. X. razstava Narodne galerije. Spominska kolektivna razstava**
Datum:	20. 6.–18. 7. 1926
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana (prireditelјski odbor: Ivan Zorman (predsednik), France Mesesnel, Matej Sternen).[756]
Avtor s številom del:	166 del v katalogu; Ivan Grohar.[757]
Katalog in tiskovine:	Izčrpen katalog vsebuje Groharjev življenjepis, seznam razstavljenih del (z navedbo lastništva posameznih) ter 15 reproduciranih umetniških del.[758] 12. 5. je bil v *Narodnem dnevniku* objavljen natečaj za oblikovanje plakata za razstavo, z nagrado 2.000 dinarjev.[759] Plakat v tehniki štiribarvne litografije je oblikoval Matej Sternen. Karel Dobida se je do njega opredelil negativno: »Plakat za razstavo je izvršil akad. slikar M. Sternen. Uporabil je Groharjev motiv »Sejalca«, vendar pa ni niti barvno, niti kompozicijsko dovršen, niti ni dosegel reprezentativnega značaja, ki bi ga taka spominska razstava morala imeti. Naslovno stran kataloga in pozivnice k otvoritvi je prav okusno izdelal akad. slikar B. Jakac.«[760]
Spremljevalni program:	Vodstva po razstavi je organiziralo Društvo Narodna galerija.[761]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo okoli 1.200 obiskovalcev.[762] Tri tedne po otvoritvi razstave je v *Jutru* izšla notica, da je njen obisk presenetljivo slab: »Finančnemu neuspehu se pridružuje moralni, ki je škodljivejši, ker se z njim ubija najboljša volja. Korak iz tivolske promenade, kjer se šetajo dnevno tisoči Ljubljančanov, v Jakopičev paviljon ni tako težak, kakor je težka in žalostna malomarnost, ki je mati naših vedno prekrasnih kulturnih in narodnih lamentacij.«[763]
Vrsta razstave:	Za retrospektivo Ivana Groharja, organizirano ob petnajsti obletnici njegove smrti, je umetniška dela skupno posodilo 42 lastnikov (zbirateljev in zavodov).[764] Na njej so bile razstavljeni krajine, žanri, portreti ter slike z religiozno motiviko. Dela so bila kronološko razporejena v tri dvorane Jakopičevega paviljona.[765]
Poročanje in kritika:	Retrospektiva je bila v medijih pogosto oglaševana. Karel Dobida je bil navdušen nad dejstvom, da so bila Groharjeva dela prvič predstavljena v tolikšnem obsegu. Zmotile so ga netočnosti pri datacijah posameznih slik ter postavitev razstave: »Morda bi bil učinek povolnji, če bi se bilo pri aranžiranju gledalo samo na izrazno skupnost in enotnost, pa ne glede na čas postanka. Sploh so se morali prireditelji predvsem odločiti za eno obeh možnih rešitev: ali razstaviti vse, kar je Grohar ustvaril ali pa samo tista dela, ki so pomembna zanj in sama po sebi umetnostno znamenita. Če bi se bili držali druge poti, bi se bilo število razstavljenih komadov morda zmanjšalo za dobro polovico, toda vtis umetniške osebnosti bi bil enotnejši in jačji.«[766] Retrospektivo je razumel kot ključen medij, ki bi pomagal pri razumevanju Groharjeve umetnosti, zaradi česar ga je razočaral njen slab obisk.[767] Navdušenje nad Groharjem je v pregledu umetnostnih razstav v letu 1926, objavljenem v *Domu in svetu*, izrazil France Stele: »Odkrila [razstava] nam je čudovit lik umetnika z vsemi bistvenimi lastnostmi slovenskega genija, z velikim talentom, z neutešno žejo po izpopolnitvi in z vso elementarno slovensko bedo, ki se neprestano stavi na pot njegovemu neupornemu stremljenju.«[768] O razstavi je pozitivno pisal tudi anonimni avtor v *Slovenskem narodu*: »Moč Groharjeve umetnosti je v njegovi vedrini in prisrčnosti ter v toplini ljubezni, s katero je slikal svoje krajinske impresionistične vizije. Iz njegovih slik diha najčistejša dobrota in mir.«[769]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razpis natečaja, *Slovenski narod*, LIX/107, 13. 5. 1926, p. 3.
- Razstava Groharjevih del, *Edinost*, LI/129, 1. 6. 1926, p. 2.
- Razstavo Groharjevih del, *Tabor*, VII/121, 1. 6. 1926, p. 3.
- Razstava Groharjevih del, *Slovenec*, LIX/124, 3. 6. 1926, p. 4.
- Kolektivna razstava del Ivana Groharja, *Slovenski narod*, LIX/136, 19. 6. 1926, p. 2.
- X. razstava Narodne galerije v Ljubljani, *Jutro*, VII/138, 19. 6. 1926, p. 3.
- Kolektivna razstava del Ivana Groharja v Ljubljani, *Edinost*, LI/146, 20. 6. 1926, p. 2.
- Otvoritev Groharjeve razstave, *Slovenec*, LIV/138, 20. 6. 1926, p. 5.
- Kolektivna razstava del Ivana Groharja, *Tabor*, VII/138, 22. 6. 1926, p. 1.
- Otvoritev Groharjeve razstave pri Jakopiču, *Jutro*, VII/140, 22. 6. 1926, p. 3.
- Otvoritev Groharjeve razstave, *Tabor*, VII/139, 23. 6. 1926, p. 1.
- 42 ljubiteljev umetnosti, *Narodni dnevnik*, III/141, 26. 6. 1926, p. 4.
- Groharjeva razstava, *Nova pravda*, VI/25, 26. 6. 1926, p. 6.
- Groharjeva razstava, *Slovenski narod*, LIX/142, 26. 6. 1926, p. 2.
- Vodstva v Groharjevi razstavi, *Jutro*, VII/144, 26. 6. 1926, p. 7.
- Vodstva v Groharjevi razstavi, *Slovenec*, LIV/143, 26. 6. 1926, p. 4.
- Groharjeva razstava, *Slovenski narod*, LIX/143, 27. 6. 1926, p. 3.
- Groharjevo razstavo v Ljubljani, *Jutro*, VII/145, 27. 6. 1926, p. 6.
- Groharjeva spominska razstava, *Slovenec*, LIV/147, 3. 7. 1926, p. 4.
- Obisk Groharjeve razstave, *Jutro*, VII/155, 10. 7. 1926, p. 4.
- Vodstvo v Groharjevi razstavi, *Jutro*, VII/155, 10. 7. 1926, p. 4.
- Groharjeva razstava, *Slovenec*, LIV/154, 11. 7. 1926, p. 5.
- Zadnje vodstvo v Groharjevi razstavi, *Slovenec*, LIV/159, 17. 7. 1926, p. 4.
- K. D. /Karel Dobida/, Po Groharjevi razstavi, *Jutro*, VII/168, 25. 7. 1926, p. 11.
- K. D. /Karel Dobida/, Ivan Grohar, *Ljubljanski zvon*, XLVI/8-9, 1926, pp. 485–495.
- Občni zbor Narodne galerije, *Narodni dnevnik*, IV/71, 30. 3. 1927, p. 3.
- France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in sve*t, XL/4, 15. 5. 1927, pp. 156–158.

[756] *Ivan Grohar 1867–1911. X. razstava Narodne galerije. Spominska kolektivna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana 1926.
[757] Ibid.
[758] *Ivan Grohar 1867–1911. X. razstava Narodne galerije. Spominska kolektivna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana 1926. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QG0X685D>.)
[759] Razpis natečaja, *Narodni dnevnik*, III/105, 12. 5. 1926, p. 3.
[760] K. D. /Karel Dobida/, Po Groharjevi razstavi, *Jutro*, VII/168, 25. 7. 1926, p. 11.
[761] Vodstva v Groharjevi razstavi, *Jutro*, VII/144, 26. 6. 1926, p. 7.
[762] K. D. /Karel Dobida/, Po Groharjevi razstavi, *Jutro*, VII/168, 25. 7. 1926, p. 11.
[763] Obisk Groharjeve razstave, *Jutro*, VII/155, 10. 7. 1926, p. 4.
[764] 42 ljubiteljev umetnosti, *Narodni dnevnik*, III/141, 26. 6. 1926, p. 4.
[765] Otvoritev Groharjeve razstave pri Jakopiču, *Jutro*, VII/140, 22. 6. 1926, p. 3.
[766] K. D. /Karel Dobida/, Po Groharjevi razstavi, *Jutro*, VII/168, 25. 7. 1926, p. 11.
[767] Ibid.
[768] France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in svet*, XL/4, 15. 5. 1927, pp. 156–158.
[769] Groharjeva razstava, *Slovenski narod*, LIX/143, 27. 6. 1926, p. 3.

107

108

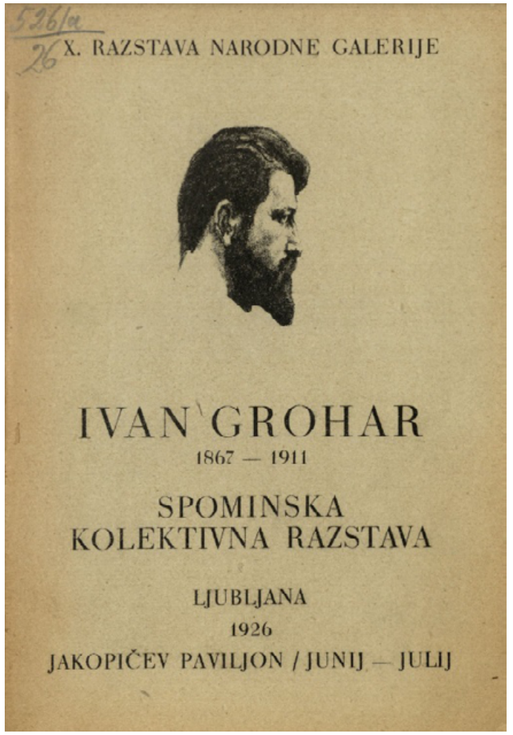
109

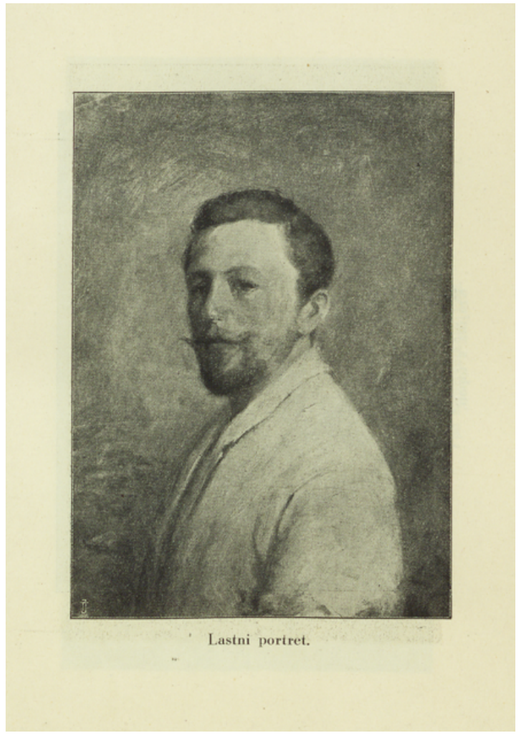
110

111

112

Lastni portret.

113

107–110
Pogled na razstavo *Ivan Grohar 1867–1911: Spominska kolektivna razstava* v Jakopičevem paviljonu, 1926.

111
Katalog *Ivan Grohar (1867–1911): Spominska kolektivna razstava*, 1926.

112
Iz kataloga *Ivan Grohar (1867–1911): Spominska kolektivna razstava*, 1926.

113
Matej Sternen, Plakat za *Ivan Grohar (1867–1911): Spominska kolektivna razstava*, 1926.

Naslov razstave:	Kolektivna razstava Srečka Magoliča st. in Srečka Magoliča ml.
Datum:	29. 8.–21. 9. 1926
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	214 del v katalogu; Srečko Magolič st. (180), Srečko Magolič ml. (34).[770]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in predstavitvijo Srečka Magoliča st. in Srečka Magoliča ml., ki sta jo umetnika napisala sama.[771]
Spremljevalni program:	Po razstavi so potekala vodstva Srečka Magoliča st.[772]
Obisk:	Po poročanju *Jutra* naj bi bila razstava dobro obiskana.[773]
Vrsta razstave:	Razstava krajin Srečka Magoliča st. in njegovega sina, Srečka Magoliča ml. Razstava je bila po poročanju *Slovenca* prodajno izjemno uspešna – Magolič st. naj bi prodal kar 28 del.[774]
Poročanje in kritika:	Razstava Srečka Magoliča st. in Srečka Magoliča ml. je pisce ocen razdelila. France Stele je razstavo obravnaval kritično in opozoril na problem »žurnalistične propagande«.[775] Časopisju je očital, da je neupravičeno propagiralo razstavo za »slovensko umetniško življenje nepomembnih« umetnikov, ki je bila po njegovem mnenju izraz »diletantskega ustvarjanja«, njen namen pa je bila »zabava v omenjenem družinskem krogu«.[776] Anonimni avtor v *Jutru* je očeta in sina Magolič primerjal z »vestnim in delovnim pristopom k slikanju« Matije Jame ter pozval Društvo Narodna galerija k nakupu razstavljenih del, saj naj bi bila »domovinska«.[777] »Vsakomur dosegljive cene« in sama »razumljivost« umetnin obeh Magličev naj bi po njegovem mnenju pripomogle tudi k izoblikovanju »okusa za umetnost« med Ljubljančani, kar naj bi postopoma pripeljalo tudi do boljšega obiska razstav drugih umetnikov v Jakopičevem paviljonu.[778]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Kolektivno umetnostno razstavo, *Narodni dnevnik*, III/188, 24. 8. 1926, p. 3.
- Kolektivno umetnostno razstavo, *Slovenec*, LIV/192, 25. 8. 1926, p. 6.
- Kolektivno umetnostno razstavo, *Jutro*, VII/196, 27. 8. 1926, p. 3.
- Kolektivna razstava S. Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/196, 31. 8. 1926, p. 3.

[770] *Umetnostna razstava Srečka Magoliča st. in Srečka Magoliča ml.* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana 1926.
[771] *Umetnostna razstava Srečka Magoliča st. in Srečka Magoliča ml.* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1926), Ljubljana 1926. (Katalog je dostopen v Narodni in univerzitetni knjižnici, Rokopisna zbirka, Zapuščina Frana Vesela).
[772] Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev, *Jutro*, VII/202, 3. 9. 1926, p. 4.
[773] Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/208, 8. 9. 1926, p. 4.
[774] Uspeh Srečka Magoliča, *Slovenec*, LVIII/103, 7. 5. 1930, p. 3.
[775] France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in sve*t, XL/4, 1927, pp. 156–158.
[776] Ibid.
[777] Slikani sprehodi, *Jutro*, VII/203, 4. 9. 1926, p. 5.
[778] Ibid.

- Kolektivno umetnostno razstavo, *Domoljub*, XXXIX/35, 2. 9. 1926, p. 5.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev, *Jutro*, VII/202, 3. 9. 1926, p. 4.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev, *Narodni dnevnik*, III/197, 3. 9. 1926, p. 3.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev, *Slovenec*, LIV/200, 3. 9. 1926.
- Slikani sprehodi, *Jutro*, VII/203, 4. 9. 1926, p. 5.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev, *Orjuna*, IV/39, 4. 9. 1926, p. 3.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/200, 4. 9. 1926, p. 3.
- J. B., Razstava S. Magolič star. in ml., *Slovenec*, LIV/203, 7. 9. 1926, p. 6.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/208, 8. 9. 1926, p. 4.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIV/204, 8. 9. 1926, p. 5.
- Vodstvo po umetnostni razstavi obeh Magoličev v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIX/203, 8. 9. 1926, p. 4.
- Razstava Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/204, 10. 9. 1926, p. 2.
- Razstava Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/205, 11. 9. 1926, p. 2.
- Vodstvo po pokrajinski razstavi obeh Magoličev, *Jutro*, VII/210, 12. 9. 1926, p. 5.
- Vodstvo po pokrajinski razstavi obeh Magoličev, *Slovenec*, LIV/208, 12. 9. 1926, p. 5.
- Vodstvo po pokrajinski razstavi obeh Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/206, 12. 9. 1926, p. 4.
- Razstava Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/207, 14. 9. 1926, p. 2.
- Razstava Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/210, 17. 9. 1926, p. 2.
- Razstava Magoličev, *Slovenski narod*, LIX/212, 19. 9. 1926, p. 2.
- K./arel/ DOBIDA, Slikarska razstava obeh Magoličev, *Ljubljanski zvon*, 11, 1926, pp. 716–717.
- France STELE, Leto 1926 v razvoju slovenske umetnosti, *Dom in sve*t, XL/4, 1927, pp. 156–158.
- Uspeh Srečka Magoliča, *Slovenec*, LVIII/103, 7. 5. 1930, p. 3.

114
Katalog *Kolektivne razstave Srečka Magoliča st. in ml. v Ljubljani*, 1926.

115

Srečko Magolič oče: Gabri ob poti na grad.

116

Srečko Magolič oče: Pot na Orle.

115–116
Jutro, VII/203, 4. 9. 1926, p. 5.

Naslov razstave:	Božična razstava
Datum:	19. 12. 1926–?. 1. 1927
Organizator:	Ljubljanski odsek Jugoslovanskega združenja likovnih umetnikov (Strokovno udruženje jugoslovenskih oblikujočih umjetnika).[779]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka; Fran Ančik (3), Stane Cuderman, Lojze Dolinar (9), Dragotin Fatur, Ivan Franke (11), Maksim Gaspari, Rihard Jakopič (13), Matija Jama, Elko Justin, Fran Klemenčič, Miha Maleš, Rudi Marčič (8), Alojzij Repič, Hinko Smrekar, Ivo Spinčič, Avgusta Šantel, Henrika Šantel, Saša Šantel, Ante Trstenjak (5), Ivan Zajec (2).[780]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava z izrazito prodajnim značajem, na kateri so bili seznami z navedenimi prodajnimi cenami obešeni na stene in okna Jakopičevega paviljona. Kljub temu razstava, na kateri so se razstavljavci predstavili s slikami, kipi, risbami, grafikami in umetnoobrtnimi izdelki (vezeninami, keramiko, pletarstvom), po poročanju časopisja prodajno ni bila uspešna.[781] Razstavljena dela so bila razvrščena v tri razstavne dvorane Jakopičevega paviljona, v vmesnih prostorih pa so bile razstavljene arhitekturne skice Iva Spinčiča in Dragotina Faturja.[782] Razstavo je aranžiral Dragotin Fatur.[783]
Poročanje in kritika:	Mnenja o razstavi so bila deljena. Karel Dobida je v prispevku v reviji *Kritika* kritično ovrednotil sam koncept razstave: »Kajti razstava, ki noče biti zgolj kupčijska prireditev, mora biti pač nekaj več, nego samo izbor poljubnih slik in kipov, ki se postavijo javnosti na ogled in v nakup. Biti mora predvsem smotrena in dosledno izvedena revija umetnostnega ustvarjanja, ki obiskovalcu pregledno pokaže pravo stanje sodobne umetnosti, čeprav morda v subjektivni luči. Kajti razstava sama pod nezavestnim vplivom prireditelja mora nujno postati že kritika umetnostnega udejstvovanja. Prvi pogoj je seveda stroga, nepristranska in javnosti odgovorna jury, ki ji je edino merilo kakovost. Taka razstava bi bila res kulturno pomemben in plodonosen dogodek, ki bi v našem javnem življenju mogel kaj pomeniti, kar o dosedanjih večinoma ni mogoče, trditi.«[784] Velika večina razstavljene produkcije po njegovem mnenju ni bila na dovolj visoki kvalitativni ravni, zaradi česar razstava ni imela niti »vzgojnega učinka«.[785] Z njim se je strinjal anonimni pisec, ki je svoj zapis objavil v *Jutru*: »Razstava nima drugega pomena, kakor da nudi občinstvu za praznike priliko, da se seznani z deli naših umetnikov in da zvabi tega ali onega k nakupu slike. Temu namenu se je razstava prilagodila in podredila; glede na precejšnjo heterogenost razstavljajočih umetnikov ne očituje nobenih posebnih umetnostnih teženj.«[786] France Mesesnel je kritiziral tudi Združenje likovnih umetnikov, organizatorja razstave, ker mu, kljub temu da gre za ugledno organizacijo, k sodelovanju ni uspelo privabiti nekaterih vidnejših umetnikov.[787] Na razstavljeno karikaturo kritika, »ki hodi v podobi osla po razstavi in beleži svojo sodbo«, se je v svojem zapisu osredotočil novinar Božidar Borko: »S stališča aktivnih umetnikov so kritiki odvisno zlo, zajedavci, ki se oprimejo rodovitnega drevesa, da žive od žlahtnih sokov. To stališče je do neke mere upravičeno; veljalo pa bi le tedaj, če bi ustvarjali samo umetniki. V resnici pa vemo, da so umetniki kaj redke zeli in da živi od umetnosti cela vrsta zajedavcev, ki bi jim človek želel, da bi bili kritiki. Najprej, kajpa, avtokritiki.«[788] Povsem drugačnega mnenja o razstavi je bil Ante Gaber, ki je bralce časopisa *Jutro* spodbujal k nakupu »lepih in cenovno dostopnih del«.[789] O barvah na slikah Jakopiča je zapisal, da so »kot vino – starejše kot so, bolj žlahtne in sijoče postajajo. Slike izžarevajo toliko lepote, da mora suho srce zagoreti, slepo oko pa videti čar umetnine.«[790] Gaber se je pozitivno opredelil predvsem do umetnikov, ki so razstavili dela v realističnem slogu, medtem ko je vsakršne poskuse modernizma zavračal.[791]

779 Udruženje oblikujočih umetnikov, *Jutro*, VII/291, 18. 12. 1926, p. 4.
780 Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Božična razstava umetnin, *Jutro*, VII/292, 19. 12. 1926, p. 10.
781 Ibid.
782 A. G. /Ante Gaber/, Božična darila, *Jutro*, VII/196, 24. 12. 1926, p. 7.
783 Ibid.
784 K. D. /Karel Dobida/, Prirejanje umetnostnih razstav, *Kritika*, I/2, 1925, p. 30.
785 Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Udruženje oblikujočih umetnikov, *Jutro*, VII/291, 18. 12. 1926, p. 4.
- Udruženje oblikujočih umetnikov, *Narodni dnevnik*, III/284, 18. 12. 1926, p. 4.
- Združenje oblikujočih umetnikov, *Slovenec*, LIV/288, 18. 12. 1926, p. 4.
- Božična razstava, *Slovenski narod*, LIX/287, 19. 12. 1926, p. 3.
- Božična razstava umetnin, *Jutro*, VII/292, 19. 12. 1926, p. 10.
- Božična razstava umetnin, *Slovenec*, LIV/289, 19. 12. 1926, p. 4.
- Otvoritev božične razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/293, 21. 12. 1926, p. 3.
- Božična razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/294, 22. 12. 1926, p. 3.
- Razstava slik in kipov, *Slovenec*, LIV/291, 22. 12. 1926, p. 5.
- A. G. /Ante Gaber/, Božična darila, *Jutro*, VII/196, 24. 12. 1926, p. 7.
- F./rance/ MESESNEL, Razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, III/289, 24. 12. 1926, p. 4.
- Božidar BORKO, *Slovenski narod*, LIX/292, 25. 12. 1926, p. 11.
- K. D. /Karel Dobida/, Prirejanje umetnostnih razstav, *Kritika*, I/2, 1925, p. 30.
- Karel DOBIDA, Božična razstava, *Ljubljanski zvon*, XLVII/5, 1927, pp. 319–320.

786 Božična razstava umetnin, *Jutro*, VII/292, 19. 12. 1926, p. 10.
787 F./rance/ MESESNEL, Razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, III/289, 24. 12. 1926, p. 4.
788 Božidar BORKO, *Slovenski narod*, LIX/292, 25. 12. 1926, p. 11.
789 A. G. /Ante Gaber/, Božična darila, *Jutro*, VII/196, 24. 12. 1926, p. 7.
790 Ibid.
791 Ibid.

117
Jutro, VII/196, 24. 12. 1926, p. 7.

Rihard Jakopič:
Pokrajina

RAZSTAVE V LETU 1927

Neža Lukančič

Naslov razstave:	XI. umetnostna razstava Narodne galerije. Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen, Ferdo Vesel
Datum:	17. 4.–?. 5. 1927
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji s številom del:	83 del v katalogu; Rihard Jakopič (17), Matija Jama (21), Matej Sternen (18), Ferdo Vesel (27).[792]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in razstavni plakat.[793]
Spremljevalni program:	Serija načrtovanih javnih predavanj in vodstev, ki naj bi jih izvedli Izidor Cankar, Stanko Vurnik in France Mesesnel.[794]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 1.154 ljudi in naj bi bila po mnenju Anteja Gabra slabo obiskana.[795]
Vrsta razstave:	Skupinska retrospektivna razstava. Matija Jama je razstavljal novejša dela, preostali trije umetniki pa so predstavili starejšo produkcijo.[796] Dela, pri katerih v razstavnem katalogu ni bil označen lastnik, so bila naprodaj.[797]
Poročanje in kritika:	Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* pisal, da je občinstvo razstavo pričakovalo z navdušenjem, saj savani od smrti Ivana Groharja leta 1911 do obravnavane razstave niso razstavljali kot idejna skupina. V članku je na več mestih izpostavil nacionalni pomen razstave in impresionizma na splošno: »Dasi različni po umetnostnem značaju, hotenju in zmožnostih, so se vendar impresijonisti spočetka vsaj zdeli kot enoten izraz svoje dobe. Vsi so stremeli za enim ciljem: umetnosti vrniti svobodo. Hoteli so slikati po svoje, kakor so videle njihove oči in kakor je občutilo njihovo srce. Bil je to boj za upravičenost neposrednega, subjektivnega pojmovanja in podajanja življenja, boj za zmago čiste barvitosti, a obenem borba za nova izrazna sredstva. In kot sinovi svojega naroda so se zavedali, da mora njihova umetnost, kot najgloblji izliv njihovega bistva, biti narodna. Prvič v zgodovini slovenske umetnosti se je pojavilo stremljenje cele skupine, da ustvari svojo lastno, narodno umetnost. To je morda najvažnejša njihova zasluga: slovenski impresionizem, ki se je razvil ob francoskem in nemškem, je po svojih čustvenih vrednotah čisto naš.«[798] Krajinarstvo je Dobida dojemal kot manifestativno obliko slovenskega modernega slikarstva. Za jasnejšo sliko obdobja je na razstavi pogrešal izbor del iz zapuščin Ivana Groharja, Antona Ažbeta in Jožefa Petkovška.[799]

V *Jutru* je svoj zapis o razstavi prispeval France Mesesnel, ki je prav tako izrazil pohvalne besede avtorjem, ki jih je dojemal kot začetnike »bogastva individualnega občutka«.[800] Pisec je prispevek sklenil s pozivom k nakupu, saj očitno prodajna razstava do pisanja članka ni bila tako uspešna, kot bi si razstavljavci želeli.[801]

Kot Mesesnel je tudi Stanko Vurnik v *Slovencu* izpostavil retrospektivni značaj razstave.[802] Avtor je opravičeval trdoživost modernizma – tako glasbenega, literarnega kot slikarskega, saj naj bi upravičeno dosegel uspehe in vpliv. Znotraj skupine impresionistov je Vurnik Sternena označil za manj poetičnega od Jakopiča, ki mu je pripisal izjemno velikopoteznost in drznost poteze. O Veselu je avtor časopisnega zapisa pripomnil, da se je razlikoval od preostalih razstavljenih avtorjev, da pa je bil vseeno prek skupnega razstavljanja trdno vpet v njihov umetnostni krog. Glede Jame je pripomnil, da ni revolucionaren in ne drvi novim idejam naproti, s čimer se je pogosto preveč približeval enostavnemu okusu občinstva. Vurnik je slednje pojasnil s stavkom: »Živeti morajo tudi slikarji in ti razstavljajo poleg reči, ki so 'za razstavo in kritiko', tudi one, ki so naprodaj!«[803]

Ante Gaber se je v svojem prispevku v *Življenje in svet* posvetil estetski in narodnozavedni nujnosti obiskovanja razstav, ki bi morale biti dostopne čim širšemu krogu ljudi. Posameznim razstavljenim delom se ni posvečal, poudaril pa je, da bi razstava morala potovati tudi v tujino, kjer umetnike »čaka priznanje, ki bo najhitreje spreobrnilo našo javnost«.[804]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Pripravlja se XI. razstava Narodne galerije, *Narodni dnevnik*, IV/81, 11. 4. 1927, p. 5.
- XI. razstava Narodne galerije, *Narodni dnevnik*, IV/85, 15. 4. 1927, p. 3.
- Opozarjamo občinstvo, *Slovenski narod*, LX/87, 17. 4. 1927, p. 4.
- Spomladanska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, IV/90, 22. 4. 1927, p. 5.
- France MESESNEL, Štirje mojstri našega impresijonizma, *Jutro*, VIII/103, 1. 5. 1927, p. 11.
- A. G. /Ante Gaber/, Ob XI. umetnostni razstavi N. G., *Življenje in svet*, I/18, 14. 5. 1927, pp. 498–503.
- N. G. /Narodna galerija/, Izidor Cankar bo predaval, *Narodni dnevnik*, IV/109, 14. 5. 1927, p. 4.
- N. G. /Narodna galerija/, Izidor Cankar bo predaval, *Jutro*, VIII/114, 14. 5. 1927, p. 4.
- S. V. /Stanko Vurnik/, XI. razstava Narodne galerije, *Slovenec*, LV/108, 14. 5. 1927, p. 6.
- Dr. Izidor Cankar bo predaval, *Slovenski narod*, LX/110, 15. 5. 1927, p. 4.
- Rihard Jakopič, vodja slovenskih umetnikov, *Tedenske slike. Priloga Domovini*, III/20, 19. 5. 1927, p. 2.
- Umetnostna razstava del Jakopiča, Jame, Sternena in Vesela, *Jutro*, VIII/120, 21. 5. 1927, p. 3.
- Z razstavo slovenskih impresionistov, *Slovenec*, LV/115, 22. 5. 1927, p. 4.
- Z razstave slovenskih impresionistov, *Slovenski narod*, LX/117, 24. 5. 1927, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LV/117, 25. 5. 1927, p. 4.
- Zadnje predavanje na razstavi, *Slovenec*, LV/118, 26. 5. 1927, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/119, 26. 5. 1927, p. 4.
- Obiščite umetniško razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, IV/120, 28. 5. 1927, p. 5.
- Karel DOBIDA, Revija slovenskega impresijonizma, *Ljubljanski zvon*, XLVII/7, 1927, pp. 442–446.
- D. B., Pismo iz Slovenije, *Naš glas*, III/6, 1927, p. 207.

[792] *XI. razstava Narodne galerije. Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen, Ferdo Vesel* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april–maj 1927), Ljubljana 1927.
[793] *XI. razstava Narodne galerije. Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen, Ferdo Vesel* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april–maj 1927), Ljubljana 1927. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-9W5G48HR>.); Plakat *XI. razstava Narodne galerije. Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen, Ferdo Vesel*, 1927, Arhiv Narodne in univerzitetne knjižnice.
[794] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapiski občnih zborov in odborovih sej 'k št. 1', 3. odborova seja, 13. 5. 1927).
[795] Ibid.; A. G. /Ante Gaber/, Ob XI. umetnostni razstavi N. G., *Življenje in svet*, I/18, 14. 5. 1927, pp. 498–503.
[796] Karel DOBIDA, Revija slovenskega impresijonizma, *Ljubljanski zvon*, XLVII/7, 1927, pp. 442–446.
[797] *XI. razstava Narodne galerije. Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen, Ferdo Vesel* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april 1927), Ljubljana 1927. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-9W5G48HR>.)
[798] Karel DOBIDA, Revija slovenskega impresijonizma, *Ljubljanski zvon*, XLVII/7, 1927, p. 445.
[799] Karel DOBIDA, Revija slovenskega impresijonizma, *Ljubljanski zvon*, XLVII/7, 1927, p. 445.
[800] France MESESNEL, Štirje mojstri našega impresijonizma, *Jutro*, VIII/103, 1. 5. 1927, p. 11.
[801] Ibid.
[802] S. V. /Stanko Vurnik/, XI. razstava Narodne galerije, *Slovenec*, LV/108, 14. 5. 1927, p. 6.
[803] Ibid.
[804] A. G. /Ante Gaber/, Ob XI. umetnostni razstavi N. G., *Življenje in svet*, I/18, 14. 5. 1927, pp. 498–503.

118

119

120

121

122

123

124

125

118–127
Pogled na *XI. umetnostno razstavo Narodne galerije* v Jakopičevem paviljonu, 1927.

128
Življenje in svet, I/18, 14. 5. 1927, p. 501.

129
Življenje in svet, I/18, 14. 5. 1927.

130
Plakat *XI. razstave Narodne galerije: Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen, Ferdo Vesel*, 1927.

126

127

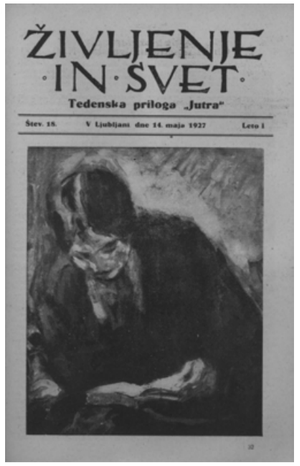

128

Ferdo Vesel, Savček, umetnikov sinček. Z XI. razstave NG.

129

130

Naslov razstave:	XII. razstava Narodne galerije. Grška in rimska plastika v odlivkih iz Louvra
Datum:	5. 6.–?. 10. 1927
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji s številom del:	61 del v katalogu; mavčni odlitki kiparskih del antičnih avtorjev.[805]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in razstavni plakat.[806]
Spremljevalni program:	Razstavo je z govorom otvoril Izidor Cankar.[807] 10. 6. je ob razstavi predaval Anton Sovre.[808]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 1308 obiskovalcev.[809]
Vrsta razstave:	Razstava novo kupljene zbirke 61 odlitkov antične plastike, ki jo je Društvo Narodna galerija kupilo v Louvru. Nakup naj bi znašal 50.000 dinarjev, nakupljena dela pa bi tvorila jedro načrtovane galerijske gliptoteke.[810]
Poročanje in kritika:	Otvoritveni govor Izidorja Cankarja je bil objavljen v *Narodnem dnevniku*, iz katerega je bilo moč razbrati, da je Cankar zagovarjal razstavo kot organski del programa in razvoja Društva Narodna galerija.[811] Poudarjal je, da naj galerija ne bi bila ekskluzivno narodno naravnana, temveč bi morala biti posvečena splošni umetnosti; »postati bi morala institucija, v kateri bi se Slovenci mogli seznanjati z najznamenitejšimi deli svetovne umetnosti«.[812] Umetnostno kulturo Slovencev so po govorčevih besedah želeli izboljšati z nakupi del svetovne dediščine, vendar s sredstvi, ki so jim bila na voljo, niso mogli konkurirati na tujem umetnostnem trgu, zato naj bi se odločili za nakup odlitkov antičnih kipov. Kiparstvo in dojemanje skulptur je bilo na Slovenskem po Cankarjevem mnenju v slabšem položaju kot slikarstvo, ki naj bi se razvijalo sočasno z Evropo. Predvsem za mlade, je trdil Cankar, je galerija z nakupom odlitkov naredila »važno narodno-vzgojno dejanje«, s katerim je odprla »pogled v nov svet«.[813] Razlog za naročanje kopij kipov in ne slik je pojasnil z argumentom, da sliko lahko dojamemo prek fotografske reprodukcije, medtem ko fotografija kipov v njihovi večdimenzionalnosti ne more pravilno zajeti. Na otvoritvi je napovedal, da namerava Društvo Narodna galerija to zbirko dopolniti s kiparskimi spomeniki slovenskega srednjega in novega veka.[814] Ante Gaber, ki je v *Jutru* pojasnil ikonografijo kupljenih odlitkov, je prispevek začel s stavkom: »Hvala bogu, zaradi te razstave se ne bomo skregali.«[815] Vendarle so se v dnevnem časopisju in revijah pojavila tudi druga mnenja. Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* sicer pozdravljal ustanovitev tovrstne študijske zbirke, vendar je v nadaljevanju kritično obravnaval kupovanje tuje umetnosti namesto domače. Slednje je smatral za primarno nalogo Društva Narodna galerija, za mavčne odlitke po antičnih avtorjih pa je predlagal, da bi bil zanje morda pristojnejši umetnostni inštitut v okviru Univerze v Ljubljani. Poleg odlitkov iz Louvra je Dobida pogrešal odlitke prav tako kakovostnih antičnih plastik iz drugih muzejskih institucij, obenem pa je menil, da bi bilo treba upoštevati tudi druga obdobja. Članek je sklenil s pomislekom, kje bo galerija pridobljeno zbirko razstavljala, saj naj bi bila prostorska stiska že za domačo umetnost nevzdržna.[816] Podobno je kasneje v *Ponedeljku* problematiziral tudi Čoro Škodlar, ki je izpostavil slabo obiskanost razstave, saj »tudi vsa kričava reklama in jadikovanje po časopisih ni privabilo občudovalcev mavčnih odlitkov plastik zamrlih orjaških kultur«.[817] Svoje nasprotovanje nakupu odlitkov je Škodlar ponovil šest let kasneje v *Jutru*, kjer je en odstavek posvetil kritiki odkupovanja »ničvrednih« odlitkov, za katere je Društvo Narodna galerija zapravilo veliko denarja, s čimer so posledično zavrli razvoj njene zbirke.[818]

[805] *XII. razstava Narodne galerije. Grška in rimska plastika v odlivkih iz Louvrea* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, junij–oktober 1927), Ljubljana 1927.
[806] *XII. razstava Narodne galerije. Grška in rimska plastika v odlivkih iz Louvrea* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, junij–oktober 1927), Ljubljana 1927. (Katalog dostopen na: <http://dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YXR5Y20N/1cbc5d00-39bb-471a-aef8-4755952a1021/PDF>.); *Razstavni plakat XII. razstava Narodne galerije. Grška in rimska plastika v odlivkih iz Louvra*, 1927, Narodna galerija, arhiv / Društvo narodna galerija.
[807] Otvoritev XII. razstave Narodne galerije – grške in rimske plastike, *Narodni dnevnik*, IV/127, 7. 6. 1927, p. 8.
[808] Predavanje prof. A. Sovreta o antičnem kiparstvu, *Narodni dnevnik*, IV/154, 12. 7. 1927, p. 2.
[809] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapiski občnih zborov in odborovih sej 'k št. 1', VIII. redni občni zbor, 2. 6. 1928.)
[810] Ivan Zorman je zagovarjal smoter gliptoteke kot pedagoškega središča za izobraževanje umetnikov (Občni zbor Narodne galerije, *Narodni dnevnik*, IV/71, 30. 3. 1927, p. 3).
[811] Otvoritev XII. razstave Narodne galerije – grške in rimske plastike, *Narodni dnevnik*, IV/127, 7. 6. 1927, p. 8.
[812] Ibid.
[813] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Občni zbor Narodne galerije, *Narodni dnevnik*, IV/71, 30. 3. 1927, p. 3.
- Grška in rimska plastika v Ljubljani, *Jutro*, VIII/121, 22. 5. 1927, p. 6.
- Razstavo grške in rimske plastike, *Slovenski narod*, LX/117, 24. 5. 1927, p. 2.
- Grško in rimsko kiparstvo v odlivkih, *Slovenski narod*, LX/117, 25. 5. 1927, p. 2.
- Razstavo grške in rimske plastike v odlivkih, *Narodni dnevnik*, IV/126, 4. 6. 1927, p. 4.
- Razstavo grške in rimske plastike, *Slovenec*, LV/125, 4. 6. 1927, p. 4.
- Grško in rimsko kiparstvo v odlivkih, *Nova doba*, IX/63, 4. 6. 1927, p. 2.
- Razstava grške in rimske plastike, *Jutro*, VIII/133, 5. 6. 1927, p. 11.
- Razstavo grške in rimske plastike v Ljubljani otvori danes, *Slovenec*, LV/126, 5. 6. 1927, p. 5.
- Otvoritev XII. razstave Narodne galerije – grške in rimske plastike, *Narodni dnevnik*, IV/127, 7. 6. 1927, p. 8.
- Grška in rimska plastika, *Jutro*, VIII/134, 8. 6. 1927, p. 3.
- XII. razstava Narodne galerije v Ljubljani. Grška in rimska plastika, *Slovenski narod*, LX/128, 8. 6. 1927, p. 2.
- S. V. /Stanko Vurnik/, Razstava grške in rimske plastike, *Slovenec*, LV/158, 9. 6. 1927, p. 5.
- Zbirka grškega in rimskega kiparstva v slovenski Narodni galeriji, *Ilustrirani Slovenec*, III/24, 12. 6. 1927, p. 187.
- Obiščite razstavo grške in rimske plastike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VIII/141, 16. 6. 1927, p. 3.
- Ro., Posrečeno, *Narodni dnevnik*, IV/136, 18. 6. 1927, p. 3.
- A. G. /Ante Gaber/, Grška in rimska plastika. Ob XII. razstavi NG pri Jakopiču, *Jutro*, VIII/144, 19. 6. 1927, p. 10.
- Iz umetnostnih razstav o priliki velesejma, *Ilustrirani Slovenec*, III/27, 3. 7. 1927, p. II.
- Predavanje o razstavi grškega in rimskega kiparstva, *Jutro*, VIII/159, 8. 7. 1927, p. 3.
- Predavanje prof. A. Sovreta o antičnem kiparstvu, *Narodni dnevnik*, IV/154, 12. 7. 1927, p. 2.
- Razstava grške in rimske plastike, *Slovenec*, LV/201, 7. 9. 1927, p. 4.
- Razstava grške in rimske plastike, *Narodni dnevnik*, IV/202, 7. 9. 1927, p. 4.

[814] Otvoritev XII. razstave Narodne galerije – grške in rimske plastike, *Narodni dnevnik*, IV/127, 7. 6. 1927, p. 8.
[815] A. G. /Ante Gaber/, Grška in rimska plastika. Ob XII. razstavi NG pri Jakopiču, *Jutro*, VIII/144, 19. 6. 1927, p. 10.
[816] Karel DOBIDA, Razstava grške in rimske plastike v odlitkih, *Ljubljanski zvon*, XLVII/8, 1927, pp. 510–511.
[817] /Čoro/ ŠKODLAR, Po stezah slovenske umetnosti. Razstave, galerije, pa nekaj resnice ..., *Ponedeljek*, II/2, 9. 1. 1928, p. 3.
[818] /Čoro/ ŠKODLAR, »Oblikovi« tvorci med nami, *Jutro*, VII/140, 18. 6. 1933, p. 5.

- Razstava grške in rimske plastike, *Jutro*, VIII/210, 7. 9. 1927, p. 4.
- Razstava grške in rimske plastike, *Slovenski narod*, LX/203, 8. 9. 1927, 3.
- Razstava grške in rimske plastike, *Narodni dnevnik*, IV/210, 17. 9. 1927, p. 5.
- Razstava grške in rimske plastike, *Slovenec*, LV/210, 17. 9. 1927, p. 4.
- Razstava grške in rimske plastike, *Jutro*, VIII/220, 17. 9. 1927, p. 4.
- Razstava grške in rimske plastike v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/211, 18. 9. 1927, p. 2.
- Razstava grškega in rimskega kiparstva, *Slovenski narod*, LX/217, 25. 9. 1927, p. 4.
- Vodstvo na razstavi grške in rimskega kiparstva, *Narodni dnevnik*, IV/222, 1. 10. 1927, p. 4.
- Vodstvo na razstavi grškega in rimskega kiparstva, *Slovenec*, LV/222, 1. 10. 1927, p. 4.
- Vodstvo na razstavi grškega in rimskega kiparstva, *Slovenski narod*, LX/223, 2. 10. 1927, p. 4.
- Razstavo grške in rimske plastike, *Slovenec*, LV/227, 7. 10. 1927, p. 4.
- Razstavo grške in rimske plastike, *Narodni dnevnik*, IV/227, 7. 10. 1927, p. 3.
- Razstavo grške in rimske plastike, *Slovenski narod*, LX/227, 7. 10. 1927, p. 3.
- Karel DOBIDA, Razstava grške in rimske plastike v odlitkih, *Ljubljanski zvon*, XLVII/8, 1927, pp. 510–511.
- /Čoro/ ŠKODLAR, Po stezah slovenske umetnosti. Razstave, galerije, pa nekaj resnice ..., *Ponedeljek*, II/2, 9. 1. 1928, p. 3.
- /Čoro/ ŠKODLAR, »Oblikovi« tvorci med nami, *Jutro*, VII/140, 18. 6. 1933, p. 5.

131

132

133

134

135

136

137

138

131–136
Pogled na *XII. razstavo Narodne galerije: Grška in rimska plastika v odlivkih iz Louvra* v Jakopičevem paviljonu, 1927.

137
Ilustrirani Slovenec, III/24, 12. 6. 1927, p. 187.

138
Ilustrirani Slovenec, III/27, 3. 7. 1927, p. II.

139

Afrodita z otoka Melosa.

140

Nike, grška bogi- nja zmage, z oto- ka Samotrake.

141

139–140
Jutro, VIII/144, 19. 6. 1927, p. 10.

141
Plakat za *XII. razstavo Narodne galerije: Grška in rimska plastika v odlivkih iz Louvra*, 1927.

Naslov razstave:	Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana
Datum:	30. 10.–23. 11. 1927
Organizator:	Miha Maleš, Stane Cuderman
Avtorja s številom del:	306 del v katalogu; Stane Cuderman (94), Miha Maleš (212).[819]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del. Katalog je imel dve naslovnici, prva, posvečena Maleševemu delu razstave, je bila spredaj, na zadnji strani pa Cudermanova.[820]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka; zadnja dva dni je bil vstop na razstavo brezplačen.[821]
Vrsta razstave:	Na skupni razstavi sta se predstavila mlada umetnika Stane Cuderman in Miha Maleš. Večina umetnin je bila namenjena prodaji in opremljena s ceno navedeno v katalogu.[822] Čoro Škodlar je v *Ponedeljku* okrcal Društvo Narodna galerija, ki je »z visoko najemnino udarila razstavljalce«.[823] To se mu je zdelo nedopustno predvsem v primeru mladih in neuveljavljenih slikarjev, kot sta bila Maleš in Cuderman. Pisec je zapisal še, da je naj mestna občina paviljon oddaja razstavljavcem »nepristransko za režijske stroške, ali pa naj ga preda strokovnemu društvu umetnikov, ki bi v vsakem slučaju znalo varovati interese svojih članov«.[824]
Poročanje in kritika:	V časopisju je razstava požela izrazito negativne odzive. Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* Malešu očital, da ni »doživet« ter da se slogovno navezuje na ustvarjanje drugih avtorjev. Posledično naj bi bila po kritikovem mnenju Maleševa umetnost prazna formalnost, ki želi biti na silo moderna in revolucionarna. Vendarle je pohvalil umetnikove litografije in monotipije.[825] Dobidi se je zdel Cuderman medel, preveč tradicionalen, predvsem pa brez osebnega sloga. Prodajna naravnanost paviljona je bila jasno izražena tudi v piščevi misli, da bo Cuderman kljub sentimentalni motiviki zaradi slikarske kakovosti zlahka privabil naročnike.[826] V članku je Dobida izpostavil tudi veliko število slogovno neenotnih razstavljenih del, pa tudi neskrben izbor, ki je prinesel manj kvalitetna dela, ki so dajala vtis neorganiziranosti in neresnosti.[827] V *Domačem prijatelju* je Fran Šijanec napisal obsežen zapis o razstavi, v katerem je izrazito poglobljeno analiziral umetniška stremenja in pogoje ustvarjanja.[828] Cudermanu je sicer odmerjal pravico ustvarjati po lastnih

[819] *Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 10.–23. 11. 1927), Ljubljana 1927.
[820] *Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 10.–23. 11. 1927 1927), Ljubljana 1927. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-UIE908AP>.)
[821] Brezplačen obisk kolektivne razstave Maleš-Cuderman, *Narodni dnevnik*, IV/265, 22. 11. 1927, p. 3
[822] Ibid.
[823] /Čoro/ ŠKODLAR, Po stezah slovenske umetnosti. Razstave, galerije, pa nekaj resnice ..., *Ponedeljek*, II/2, 9. 1. 1928, p. 3.
[824] Ibid, p. 3.
[825] Karel DOBIDA, Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana, *Ljubljanski zvon*, XLVII/12, 1927, pp. 762–763.
[826] Ibid., p. 764.
[827] Ibid., p. 765.
[828] Ši. Fra. /Fran Šijanec/, Kolektivna razstava Stane Cudermana in Mihe Maleša, *Domači prijatelj*, I/11, 30. 11. 1927, pp. 240–243.

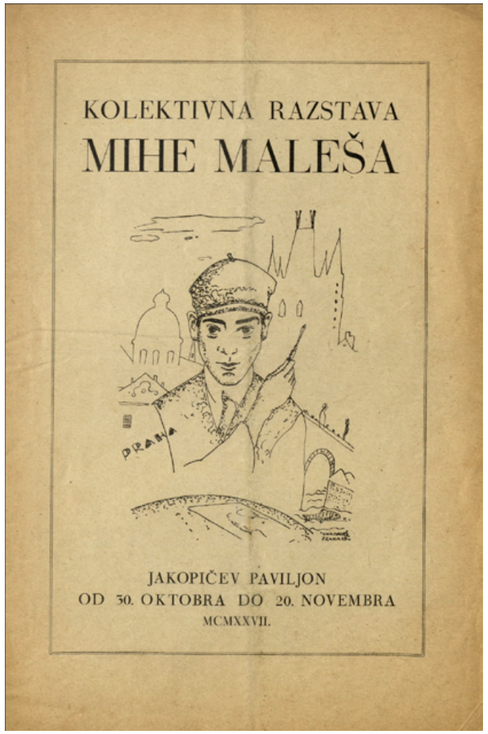
vzgibih, vendar je dodal, da razstavljeni predmeti lahko trčijo ob pričakovanja javnosti, ki njegovih del ni več obravnavala kot umetnostno aktualna. Za razliko od Cudermana, ki je v impresionistični maniri ustvarjal figuraliko, je bil Maleš po Šijančevem mnenju »za vsako ceno modernist«.[829] Šijanec je bil prepričan, da kopičenje in prenatrpanost Maleševih grafičnih produktov boli in ubija njihovo dojemanje. Pisec se je nato obregnil ob Maleševo poenostavljeno snov, »ekskluzivni esteticizem, ekstazo ekspresionističnih naklepov proti meščanski osladnosti, primitivno perorisbo« in sklenil z mislijo, da je njegova »profilna linija obraza neprebavljiva, ker je kubično plasirana in naturalistično izvedena. [...] Moderna galerija par excellence.« Na koncu mu je le priznal, da je 27 let po impresionizmu vendarle dodal nekaj lastnega.[830]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

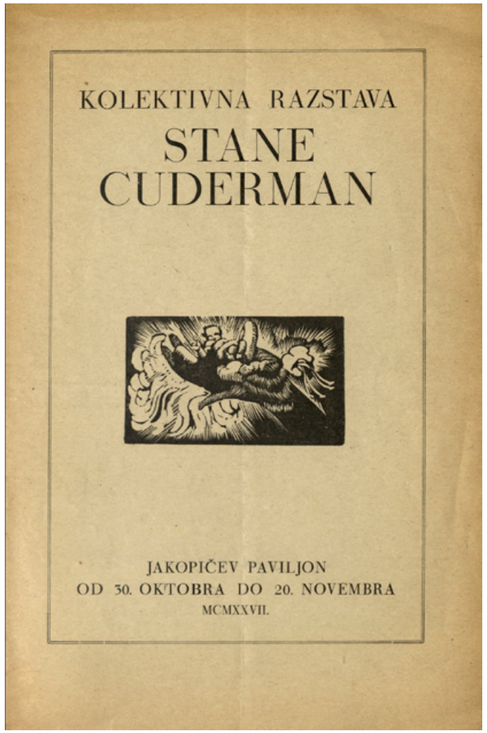
- K otvoritvi Maleševe in Cudermanove slikarske razstave, *Narodni dnevnik*, IV/246, 29. 10. 1927, p. 3.
- Umetnostna razstava Cuderman-Maleš, *Slovenec*, LV/246, 29. 10. 1927, p. 6.
- Cuderman in Maleš gosta pri Jakopiču, *Jutro*, VIII/258, 30. 10. 1927, p. 10.
- Z. /Milan Zadnek/, Kolektivna razstava Mihe Maleša in Stanka Cudermana, *Slovenski narod*, LX/248, 1. 11. 1927, p. 3.
- K slikarski razstavi Maleš-Cuderman, *Ilustrirani Slovenec*, III/45, 6. 11. 1927, p. 367.
- A. G. /Ante Gaber/, Kolektivna razstava Maleša in Cudermana, *Jutro*, VIII/269, 13. 11. 1927, p. 11.
- Silvester ŠKERL, Miha Maleš-Stanko Cuderman. K umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LV/259, 15. 11. 1927, p. 6.
- Umetnostna razstava Maleš-Cuderman, *Jutro*, VIII/273, 18. 11. 1927, p. 3.
- Umetniška razstava Cuderman-Maleš, *Narodni dnevnik*, IV/263, 19. 11. 1927, p. 4.
- Umetniška razstava Cuderman-Maleš, *Slovenski narod*, LX/263, 19. 11. 1927, p. 3.
- Zatvoritev kolektivne razstave M. Maleša in St. Cudermana, *Jutro*, VIII/275, 20. 11. 1927, p. 11.
- Iz razstave Maleš-Cuderman, *Jutro*, VIII/276, 22. 11. 1927, p. 4.
- Brezplačen obisk kolektivne razstave Maleš-Cuderman, *Narodni dnevnik*, IV/265, 22. 11. 1927, p. 3.
- Umetnostna razstava brez vstopnine, *Slovenec*, LV/265, 22. 11. 1927, p. 4.
- Ši. Fra. /Fran Šijanec/, Kolektivna razstava Stane Cudermana in Mihe Maleša, *Domači prijatelj*, I/11, 30. 11. 1927, pp. 240–243.
- Karel DOBIDA, Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana, *Ljubljanski zvon*, XLVII/12, 1927, pp. 762–765.
- /Čoro/ ŠKODLAR, Po stezah slovenske umetnosti. Razstave, galerije, pa nekaj resnice ..., *Ponedeljek*, II/2, 9. 1. 1928, p. 3.
- Karel DOBIDA, Naše slike, *Mladika*, IX/1, 1928, p. 33.
- France STELE, Razstava Maleš-Cuderman, *Dom in svet*, XLI/6, 1928, p. 185.

[829] Ši. Fra. /Fran Šijanec/, Kolektivna razstava Stane Cudermana in Mihe Maleša, *Domači prijatelj*, I/11, 30. 11. 1927, p. 242.
[830] Ibid., p. 243.

142

143

142
Uvodna stran k delu kataloga z deli Mihe Maleša, *Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana*, 1927.

143
Uvodna stran k delu kataloga z deli Staneta Cudermana, *Kolektivna razstava Mihe Maleša in Staneta Cudermana*, 1927.

144

Miha Maleš:
Ljubezen I.

145

Miha Maleš:
Ljubezen II.

146

M. Maleš: Asiški ubožec.

147

Miha Maleš: Jutro.

148

Miha Maleš: Risba o ljubezni.

144
Domači prijatelj, I/11, 30. 11. 1927, p. 231.

145
Domači prijatelj, I/11, 30. 11. 1927, p. 232.

146, 151
Mladika, IX/1, 1928, p. 33.

149

Stane Cuderman:
Portret g. S.

Stane Cuderman:
Marta.

150

Stane Cuderman:
Karneval.

151

Sl. Cuderman: Gladijoli

152

Stane Cuderman:
Autoportret.

147–148
Jutro, VIII/258, 30. 10. 1927, p. 10.

149, 152
Domači prijatelj, I/11, 30. 11. 1927, p. 240.

150
Domači prijatelj, I/11, 30. 11. 1927, p. 241.

Naslov razstave:	Slovensko moderno slikarstvo
Datum:	1.–8. 12. 1927
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	ok. 200 del, Anton Ažbe, Ivan Grohar, Božidar Jakac, Rihard Jakopič, Matija Jama, Ivana Kobilca, Gojmir Anton Kos, France Kralj, Tone Kralj, Miha Maleš, Jožef Petkovšek, Luigi /Lojze/ Spazzapan, Matej Sternen, Roza Sternen - Klein, Janez Šubic, Jurij Šubic, Fran Tratnik, Ivan Vavpotič, Ferdo Vesel.[831]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka; za razstavo v Pragi so izdali katalog s 16 reproducirani deli in pregledom zgodovine slovenskega slikarstva, ki ga je prispeval France Mesesnel.[832] Plakat za razstavo v Jakopičevem paviljonu je bil izdelan po osnutku Vena Pilona.[833]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 371 ljudi.[834]
Vrsta razstave:	Skupinska retrospektivna razstava. Razstava je od 7. 9. do 9. 10. 1927 – kot povratna prireditev za razstavo Društva čeških umetnikov Mánes v Jakopičevem paviljonu leta 1924 – potekala v Pragi (Obecní dům), nato pa so jo v zmanjšanem obsegu predstavili tudi v Ljubljani.[835] Postavitev je bila zasnovana kronološko, od realizma do sodobne umetnosti.[836]
Poročanje in kritika:	Izbor del in naslov razstave sta povzročila nemalo slabe volje, saj so nekateri pisci menili, da je predvsem nepremišljen izbor del botroval neuspehu razstave v Pragi. Razstavo v Jakopičevem paviljonu je večina zapisov vzporejala s praško postavitvijo. O praški razstavi je v *Ljubljanskem* zvonu obširno poročilo napisal Karel Dobida. Menil je, da je naslov *Slovensko moderno slikarstvo* neupravičen, saj je bila večina razstavljenih del impresionističnih, malo pa je bilo kasnejše produkcije. Izpostavil je, da so impresionistična dela sicer pomembna za razvoj umetnosti v našem kulturnem miljeju, mednarodno pa niso zanimiva. Češka javnost naj tako ne bi sprejela razstave, niti naj ji ne bi namenila pozornosti v časopisju in kritiki. Avtor je slednje obžaloval, saj so bile mednarodne razstave logistično in stroškovno zahtevne. Po Dobidovem mnenju bi bilo bolje, če bi Slovenci na Češkem razstavljali ali starejšo umetnost ali pa bi izpostavili samo sodobna dela, saj naj bi bili Čehi vajeni »borbenih idej«.[837]

[831] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva je razstavljena, *Narodni dnevnik*, IV/274, 3. 12. 1927, p. 4; Karel DOBIDA, Slovensko moderno slikarstvo v Pragi, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/3, 1928, pp. 189–191.
[832] Ibid., p. 189.
[833] Razstavni plakat *Slovensko moderno slikarstvo*, 1927, Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija.
[834] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapiski občnih zborov in odborovih sej 'k št. 1', 8. redni občni zbor, 12. 6. 1928).
[835] Ibid.
[836] Anton PODBEVŠEK, Razstava slovenskega modernega slikarstva v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/278, 8. 12. 1927, p. 3.
[837] Karel DOBIDA, Slovensko moderno slikarstvo v Pragi, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/3, 1928, pp. 189–191.

Čoro Škodlar je v *Ponedeljku* kritiziral po njegovem sporen postopek izbora del, saj je bil v komisiji le en razstavljavec, drugi pa so bili sami »neumetniki«, ki si del niso ogledali v živo. Pisec je menil, da »če bi bila izbira razstavljenih slik smiselna in objektivna, ne bi viselo v njej več popolnoma diletantskih del, mesto katerih bi se lahko obesile stotine boljših stvari«.[838] Škodlar je pregledal tudi kritike v čeških dnevnikih, ki razstavi niso bile naklonjene; slovensko poročanje pa naj bi moralni neuspeh razstave poskušalo prikriti »z reprodukcijami izrezkov čeških kritik, med katerimi je bila najboljša pač tista, ki jo je napisal in poslal naš študent iz Prage«.[839]

Po drugi strani je Anton Podbevšek v *Slovenskem narodu* menil, da je ljubljanska razstava »zelo zanimiva, saj je z njo pregledno podan razvoj modernega slikarstva od Janeza in Jurija Šubica do Riharda Jakopiča, ki še vedno predstavlja kulminacijo v naši oblikujoči umetnosti«.[840] Slednjega je idealiziral in izpostavil tudi Podbevšek rekoč, da je malo »umetnikov v Evropi, ki bi se glede kvalitete svojih umetniških izdelkov mogli meriti z našim mojstrom«.[841] Članek je zaključil z negativno kritiko produkcije bratov Kralj, ki ju je označil za »komaj talentirana začetnika«, čeprav je Tonetu Kralju vseeno priznal tudi »umetniško toplino«.[842]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava slovenskega modernega slikarstva v Pragi, *Jutro*, VIII/169, 20. 7. 1927, p. 3.
- Razstava slovenskega modernega slikarstva v Pragi, *Narodni dnevnik*, IV/164, 23. 7. 1927, p. 4.
- Slovensko moderno slikarstvo v Pragi, *Slovenski narod*, LX/210, 17. 9. 1927, p. 2.
- Slovensko slikarstvo v Pragi, *Narodni dnevnik*, IV/216, 24. 9. 1927, p. 3.
- Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva, *Slovenski narod*, LX/270, 27. 9. 1927, p. 3.
- Reprezentančni dom v Pragi, Pogled v del razstave, *Ilustrirani Slovenec*, III/43, 23. 10. 1927, p. 351.
- Slovensko slikarstvo v Pragi, *Narodni dnevnik*, IV/216, 24. 9. 1927, p. 3.
- Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva, *Jutro*, VIII/281, 27. 11. 1927, p. 10.
- Fotografije del slovenskih umetnikov, *Zlatá Praha*, XLV/4, 27. 10. 1927, pp. 65–73.
- Dar Narodni galeriji, *Narodni dnevnik*, IV/220, 29. 9. 1927, p. 3.
- Krasen uspeh slovenske razstave v Pragi, *Narodni dnevnik*, IV/233, 14. 10. 1927, p. 2.
- Odmev slovenske razstave v Pragi, *Narodni dnevnik*, IV/252, 5. 11. 1927, p. 5.
- Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva, *Narodni dnevnik*, IV/272, 30. 11. 1927, p. 3.
- Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva, *Slovenec*, LV/276, 30. 11. 1927, p. 4.
- V., Petdeset let slovenskega slikarstva, *Slovenec*, LV/277, 1. 12. 1927, p. 5.
- Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva je razstavljena, *Narodni dnevnik*, IV/274, 3. 12. 1927, p. 4.
- Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva, *Jutro*, VIII/286, 4. 12. 1927, p. 5.
- Praška kolekcija slovenskega modernega slikarstva, *Slovenec*, LV/275, 4. 12. 1927, p. 5.
- Revija naših slikarjev. Razstava slovenskega modernega slikarstva v Ljubljani, *Ponedeljek*, I/3, 5. 12. 1927, p. 2.
- Anton PODBEVŠEK, Razstava slovenskega modernega slikarstva v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/278, 8. 12. 1927, p. 3.
- Pogled v razstavo slovenske moderne upodabljajoče umetnosti, *Ilustrirani Slovenec*, III/51, 16. 12. 1927, p. 415.
- /Čoro/ ŠKODLAR, Po stezah slovenske umetnosti. Razstave, galerije, pa nekaj resnice ..., *Ponedeljek*, II/2, 9. 1. 1928, p. 3
- Karel DOBIDA, Slovensko moderno slikarstvo v Pragi, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/3, 1928, pp. 189–191.

[838] /Čoro/ ŠKODLAR, Po stezah slovenske umetnosti. Razstave, galerije, pa nekaj resnice ..., *Ponedeljek*, II/2, 9. 1. 1928, p. 3.
[839] Ibid.
[840] Anton PODBEVŠEK, Razstava slovenskega modernega slikarstva v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/278, 8. 12. 1927, p. 3.
[841] Ibid.
[842] Ibid.

Pogled v razstavo slovenske moderne upodabljajoče umetnosti

153
Ilustrirani Slovenec, III/51,
18. 12. 1927, p. 415.

Naslov razstave:	Božična razstava
Datum:	11. 12.–?. 12. 1927
Organizator:	Ljubljanski velesejem, Ljubljana in Udruženje oblikujočih umetnikov – Sekcija Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	ok. 120 del; 17 umetnikov (med njimi Maksim Gaspari, Božidar Jakac, Gabrijel (Elko) Justin, Fran Klemenčič, Adolf Lapajne, Srečko Magolič, Alojzij Repič, Hinko Smrekar, Aleksander (Saša) Šantel, Henrika Šantel, Bruno Vavpotič, Ivan Vavpotič, Anica Zupanec Sodnik, učenke oddelka za vezenje Ženske obrtne šole in dijaki keramičnega oddelka Tehniške srednje šole v Ljubljani).[843]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je v imenu Udruženja oblikujočih umetnikov otvoril Ivan Vavpotič.[844]
Obisk:	Že prvi dan naj bi bil rekorden.[845] Na razstavo je bil med 20. in 24. decembrom prost vstop.[846]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava, na kateri so bila predstavljena slikarska, kiparska, arhitekturna, grafična in umetnoobrtna dela. Med njimi slikarska dela in vezenine ter keramični izdelki ljubljanske Tehniške srednje šole, nastali pod mentorstvom Franceta Kralja.[847] Pred razstavo so bili v dnevnem časopisju objavljeni natančni pogoji razstavljanja in prodaje, pri čemer je organizator od vsakega prodanega dela zahteval 10 % provizije za organizacijske stroške. Če je razstavljavec neko delo označil kot neprodajno šele po otvoritvi, je bil prireditelju dolžan 10 % navedene prodajne cene. Kupec je moral najmanj 50 % kupnine poravnati ob sklenitvi prodaje, preostalih 50 % pa ob prevzemu dela po koncu razstave. Umetnik oz. lastnik dela je moral razstavljeno delo opremiti z navedbo avtorstva, naslovom in prodajno ceno.[848] Prodaja je bila uspešna in že prvi dan so prodali za 9.870 din umetnin, med drugim sliki *Lampijončki* in *Iz Vintgarja* Ivana Vavpotiča; dela *Novo mesto*, *Križanke*, *Jesenski motiv* in *Plesalca* Božidarja Jakca ter tri grafike Hinka Smrekarja: *Desetnica*, *Napuh* in *Zagorski zvonovi*.[849] Prodana dela so nadomestili z novimi umetninami.[850]

[843] Delna navedba imen razstavljavcev je rekonstruirana po člankih, navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Otvoritev božične razstave v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljek*, I/4, 12. 12. 1927, p. 3; Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/285, 17. 12. 1927, p. 2; Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/286, 18. 12. 1927, p. 6; Krasna Madona je razstavljena, *Slovenec*, LV/288, 21. 12. 1927, p. 4. Zaradi pomanjkanja podatkov o razstavljavcih v sočasnem časopisju smo si pri rekonstrukciji pomagali še s katalogom: *Ekspresionizem in nova stvarnost na Slovenskem. 1920–1930* (Ljubljana, Moderna galerija, 10. 10.–21. 12. 1986, eds. Milček Komelj, Igor Kranjc), Ljubljana 1986, p. 443.
[844] Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/285, 17. 12. 1927, p. 2.
[845] Otvoritev božične razstave v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljek*, I/4, 12. 12. 1927, p. 3.
[846] Od torka 20. do sobote 24. decembra, *Jutro*, VIII/299, 20. 12. 1927, p. 5.
[847] Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu meseca decembra 1927, *Slovenec*, LV/261, 17. 11. 1927, p. 6.
[848] Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu meseca decembra 1927, *Slovenec*, LV/261, 17. 11. 1927, p. 6; Božična razstava umetnin, *Slovenski narod*, LX/264, 20. 11. 1927, p. 3.
[849] Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/285, 17. 12. 1927, p. 2; Otvoritev božične razstave v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljek*, I/4, 12. 12. 1927, p. 3.
[850] Božična umetniška razstava, *Slovenec*, LV/293, 29. 12. 1927, p. 5.

Poročanje in kritika:

V najavnem članku v *Slovencu* so organizatorji pozivali vse ustvarjalce, da se prodajne razstave udeležijo z neomejenim številom del.[851] Podobno so najavili tudi v *Slovenskem narodu*.[852] Tekom trajanja razstave je bilo objavljenih več krajših notic, ki so opozarjale in vabile na razstavo, ki naj bi bila za vsakega sijajna priložnost »za božič odnosno novo leto obdari svojce z originalno sliko ali pa, da okrasi z isto svoje stanovanje«.[853]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Božična razstava pri Jakopiču, *Jutro*, VIII/272, 17. 11. 1927, p. 4.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu meseca decembra 1927, *Slovenec*, LV/261, 17. 11. 1927, p. 6.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VIII/275, 20. 11. 1927, p. 5.
- Božična razstava umetnin, *Slovenski narod*, LX/264, 20. 11. 1927, p. 3.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LV/265, 22. 11. 1927, p. 6.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/265, 22. 11. 1927, p. 3.
- Otvoritev božične prodajne razstave umetnin, *Narodni dnevnik*, IV/276, 6. 12. 1927, p. 3.
- Božična razstava umetnin, *Narodni dnevnik*, IV/277, 7. 12. 1927, p. 3.
- Otvoritev božične razstave umetnin, *Jutro*, VIII/292, 11. 12. 1927, p. 5.
- Otvoritev božične razstave v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljek*, I/4, 12. 12. 1927, p. 3.
- Nabavite si lepe domače umetnine za božična darila!, *Jutro*, VIII/297, 17. 12. 1927, p. 4.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, IV/285, 17. 12. 1927, p. 4.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/285, 17. 12. 1927, p. 2.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/286, 18. 12. 1927, p. 6.
- Od torka 20. do sobote 24. decembra, *Jutro*, VIII/299, 20. 12. 1927, p. 5.
- Krasna Madona je razstavljena, *Slovenec*, LV/288, 21. 12. 1927, p. 4.
- Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VIII/302, 23. 12. 1927, p. 4.
- Najlepše božično darilo, *Slovenec*, LV/291, 24. 12. 1927, p. 6.
- Božična umetniška razstava, *Slovenec*, LV/293, 29. 12. 1927, p. 5.

[851] Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu meseca decembra 1927, *Slovenec*, LV/261, 17. 11. 1927, p. 6.
[852] Božična razstava umetnin, *Slovenski narod*, LX/264, 20. 11. 1927, p. 3.
[853] Božična razstava umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LX/285, 17. 12. 1927, p. 2.

Neža Lukančič

Naslov razstave:	Slavko Tomerlin
Datum:	6.–15. 1. 1928
Organizator:	Slavko Tomerlin
Avtor s številom del:	Ni podatka; Slavko Tomerlin.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna slikarska razstava Zagrebčana Slavka Tomerlina s folklornimi prizori življenja ljudi v Slavoniji.[854] Razstava je bila potujoča, saj je po Ljubljani konec januarja potovala še v Celje in Maribor.[855]
Poročanje in kritika:	Anonimni avtor je v *Jutru* pozitivno poročal o razstavi, saj naj bi bila razstavljena dela všečna širši javnosti.[856] Pisec je nato dodal, da se obiskovalci torej niso mogli pritoževati, da Društvo Narodna galerija v Jakopičevem paviljonu na ogled daje le zahtevne in težko razumljive razstave. Tomerlinovo folklorno tematiko slavonskih noš z dih jemajočimi žarečimi barvami je v obravnavanem članku primerjal z deli Jurija Šubica in Čeha Josefa Mánesa.[857] V času razstave je Tomerlin v *Slovencu* objavil apel na slovensko javnost, naj se ne ustraši razstave, ki po njegovem ni bila niti malo modernistična, saj je namreč razstavljal le realistične prizore.[858] Slednji naj ne bi potrebovali nobenega tolmača za pojasnjevanje pomenov. Prav tako se je slikar v tem sestavku obrnil na kolege moderniste, za katere je upal, da tega zapisa ne bi vzeli kot žalitev njihovega dela.[859]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Tomerlinova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LVI/3, 4. 1. 1928, p. 4.
- Razstava Slavka Tomerlina v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/5, 6. 1. 1928, p. 8.
- Razstava Sl. Tomerlina, *Slovenec*, LVI/6, 8. 1. 1928, p. 8.
- G. Slavko Tomerlin, *Slovenec*, LVI/8, 11. 1. 1928, p. 8.
- Slavonija v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/10, 12. 1. 1928, p. 4.
- G. Slavko Tomerlin, *Slovenec*, LVI/8, 11. 1. 1928, p. 7.
- Razstava slik akad. slikarja Slavka Tomerlina, *Jutro*, IX/13, 15. 1. 1928, p. 6.
- Razstava g. Slavka Tomerlina, *Slovenec*, LVI/12, 15. 1. 1928, p. 3.
- Umetniška razstava Slavka Tomerlina iz Zagreba, *Jutro*, IX/15, 18. 1. 1928, p. 4.
- Umetniška razstava Slavka Tomerlina v »Celjskem domu«, *Slovenski narod*, LXI/16, 19. 1. 1928, p. 3.
- Kunstausstellung Slavko Tomerlin, *Marburger Zeitung*, LXVIII/16, 20. 1. 1928, p. 3.

[854] Slavonija v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/10, 12. 1. 1928, p. 4.
[855] Umetniška razstava Slavka Tomerlina iz Zagreba, *Jutro*, IX/15, 18. 1. 1928, p. 4; Kunstausstellung Slavko Tomerlin, *Marburger Zeitung*, LXVIII/16, 20. 1. 1928, p. 3.
[856] Slavonija v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/10, 12. 1. 1928, p. 4.
[857] Ibid., p. 4.
[858] G. Slavko Tomerlin, *Slovenec*, LVI/8, 11. 1. 1928, p. 7.
[859] Ibid.

Naslov razstave:	Valentin Hodnik
Datum:	29. 1.–12. 2. 1928
Organizator:	Valentin Hodnik
Avtor s številom del:	70 del; Valentin Hodnik.[860]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka; vstopnina je bila pet dinarjev.[861] Obisk razstave je bil za večje osnovnošolske, srednješolske in univerzitetne skupine pod vodstvom učiteljev oziroma profesorjev med 6. in 12. februarjem brezplačen.[862] Zadnje tri dni je bila vstopnina brezplačna za vse obiskovalce.[863]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava bohinjskega slikarja Valentina Hodnika, ki je razstavljal slike z lovskimi in planinskimi prizori. Razstavljena dela, ki naj bi jih mnogo prodali, so bila na voljo po zmernih cenah.[864] Ob koncu razstave so ljudi vabili k nakupu, saj naj avtor ne bi imel dovolj prostora za hranjenje slik.[865] Sočasno je v desni stranski sobi paviljona razstavljal tudi Miha Maleš, in sicer okrog sto lesorezov znamenitih slovenskih, srbskih in hrvaških mož.[866]
Poročanje in kritika:	Ob krajših sočasnih časopisnih zapisih in vabilih na razstavo izstopa obsežnejša kritika Anteja Gabra v *Jutru*. V uvodu je s strahospoštovanjem opisal gorski svet in dodal, da »Bohinjec s strahom slika svojega največjega sovražnika in ga hladno portretira, kakor so ga videli tudi rodovi pred njim stoletja«.[867] Pisec je na Hodnikovih slikah pogrešal večjo barvno raznolikost, saj naj bi slikar upodabljal le »mrki, negibljivi, strogi obraz Triglava in njegovih sosedov«.[868] Gaber je izpostavil tudi »trdo in ostro« slikarsko tehniko, ki bi bila po njegovem mnenju lahko posledica Hodnikovega primarnega kiparskega šolanja.[869] Podobno kot Gaber je bil nad Hodnikovim pogumom in pionirskim gorništvom navdušen tudi anonimni pisec v *Slovencu*, ki je razstavo priporočil vsem, ki se zanimajo za »lepoto naših planin in zanimivega živalskega življenja v prirodi«.[870] Ante Gaber je leta 1929, ko je Hodnik ponovno razstavljal, v *Jutru* obe razstavi iz let 1928 in 1929 primerjal ter izpostavil, da je Hodnik na prvi

[860] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, V/27, 3. 2. 1928, p. 3.
[861] Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, V/27, 3. 2. 1928, p. 3.
[862] Kraljestvo Zlatoroga v Ljubljani, *Jutro*, IX/31, 5. 2. 1928, p. 5.
[863] Razstava brez vstopnine, *Narodni dnevnik*, V/33, 10. 2. 1928, p. 2.
[864] Ibid.
[865] Planinske in druge slike, *Slovenec*, LVI/35, 12. 2. 1928, p. 5.
[866] Teh del Maleš ni predstavil na skupinski razstavi, ki jo je imel v Jakopičevem paviljonu s Stanetom Cudermanom med 30. 10. in 23. 11. 1927 (Razstava planinskih in lovskih slik g. Valentina Hodnika, *Jutro*, IX/25, 29. 1. 1928, pp. 5–6.). Lesorezi so se prodajali po ceni 50 dinarjev (Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, V/27, 3. 2. 1928, p. 3.).
[867] A. G. /Ante Gaber/, Hodnikove planinske slike, *Jutro*, IX/31, 5. 2. 1928, p. 10.
[868] Ibid., p. 11.
[869] Ibid., p. 11.
[870] Slikarska razstava planinskih in lovskih motivov, *Slovenec*, LVI/24, 29. 1. 1928, p. 8.

postavitvi še kazal znake individualnega umetniškega izražanja, kasneje pa je postal podvržen zahtevam naročnikov. Slednje so po piščevem mnenju povzročile, da je Hodnikova ustvarjalnost od poduhovljenih in globoko občutenih planinskih podob, ki naj bi bile razstavljene leta 1928, prešla na slikanje panoram in razglednic.[871]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava planinskih in drugih slik, *Jutro*, IX/24, 28. 1. 1928, p. 4.
- Razstava planinskih in drugih slik, *Slovenec*, LVI/23, 28. 1. 1928, p. 5.
- Slikarska razstava, *Slovenski narod*, LXI/24, 28. 1. 1928, p. 4.
- V nedeljo 29. t. m. dopoldne, *Narodni dnevnik*, V/23, 28. 1. 1928, p. 4.
- Razstava planinskih in lovskih slik g. Valentina Hodnika, *Jutro*, IX/25, 29. 1. 1928, pp. 5–6.
- Slikarska razstava planinskih in lovskih motivov, *Slovenec*, LVI/24, 29. 1. 1928, p. 8.
- Slike Triglava, *Jutro*, IX/29, 3. 2. 1928, p. 4.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Narodni dnevnik*, V/27, 3. 2. 1928, p. 3.
- Julijske Alpe v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXI/29, 4. 2. 1928, p. 4.
- Kraljestvo Zlatoroga v Ljubljani, *Jutro*, IX/31, 5. 2. 1928, p. 5.
- Razstava Hodnikovih slik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVI/30, 5. 2. 1928, p. 6.
- A. G. /Ante Gaber/, Hodnikove planinske slike, *Jutro*, IX/31, 5. 2. 1928, pp. 10–11.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/34, 9. 2. 1928, p. 6.
- Brezplačni vstop, *Slovenec*, LVI/33, 9. 2. 1928, p. 4.
- Razstava brez vstopnine, *Narodni dnevnik*, V/33, 10. 2. 1928, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXI/35, 11. 2. 1928, p. 3.
- Slike iz kraljestva Zlatoroga in druge, *Jutro*, IX/37, 12. 2. 1928, p. 5.
- Planinske in druge slike, *Slovenec*, LVI/35, 12. 2. 1928, p. 5.
- A. G. /Ante Gaber/, Planinske slike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/133, 9. 6. 1929, p. 3.

154

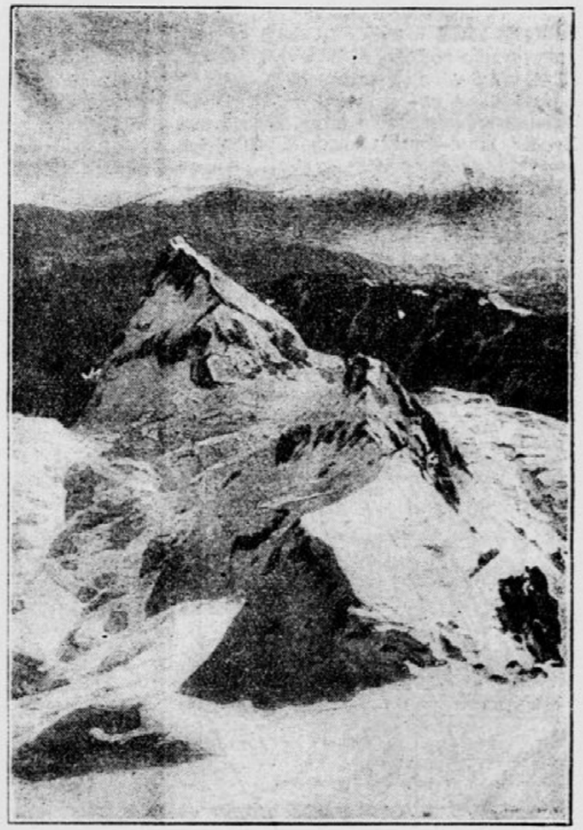

Valentin Hodnik: Koča pri Triglavskih jezerih

154–156
Jutro, IX/31, 5. 2. 1928, p. 10.

[871] A. G. /Ante Gaber/, Planinske slike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/133, 9. 6. 1929, p. 3.

155

Valentin Hodnik:
Na vrhu Triglava
Pogled s Triglava proti vzhodu na Rjavino in druge gorske velikane.

156

Valentin Hodnik: Uskovnica

Naslov razstave:	Razstava češkoslovaškega stavbarstva
Datum:	25. 2.–11. 3. 1928
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	276 del v katalogu; Bedřich Adámek (1), Alois Balán (4), Adolf Benš (7), Antonín Engel (17), Bedřich Feuerstein (2), František Fiala (3), Jaroslav Frágner (3), B./ohuslav/ Fuchs (4), Josef Fuchs (6), František Lydie Gahura (4), Josef Gočár (14), Jiří Grossmann (4), Milan Harminc (3), Josef Havlíček (3), Vlastislav Hofman (8), Bohumil Hübschmann (13), Pavel Janák (17), Dušan Jurkovič (8), Josef Kalous (5), Frant Kavalír (8), Vojtěch Kerhart (3), Jan Kotěra (16), Bogomil Kozák (6), Jaromil Krejcar (3), Jiří Kroha (15), Ludvík Kysela (5), A. F. /Albert František/ Libra (4), Eugen Linhart (5), Ladislav Machoň (11), Josef Marek (3), Josip Mařatka (1), Jindřich Merganc (3), Alois Mezera (2), Otokar Novotný (12), Theodor Petřík (2), František Phloň (4), Jaroslav Polívka (2), Jaroslav Rössler (1), Kamil Roškot (3), J. K. /Josef Karel/ Říha (6), Bohumil Sláma (1), Oldřich Starý (3), Klement Šilinger (8), Alois Špalek (7), Oldřich Tyl (6), František Vahala (2), Jaroslav Wachsmann (2), Vladimír Wallenfels (3), Arnošt Wiesner (8), Jan Zázvorka (6).[872]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom umetnikov in del.[873] Po pisanju Karla Dobide naj bi bil katalog, ki naj bi bil natisnjen v Pragi, poln jezikovnih spodrsljajev.[874]
Spremljevalni program:	Razstavo je z govorom otvoril češkoslovaški veleposlanik v Ljubljani Frančišek Resl. Nato so zbrane nagovorili še češkoslovaški komisar Kamil Novotný in inženir Janko Mačkovšek, v imenu Društva Narodna galerija pa France Mesesnel. Na otvoritvi so prisostvovali še tedanji veljaki Fran Vodopivec, Dinko Puc, Marko Natlačen, Danilo Kalafatović, Franja Tavčar, državni poslanci, uredniki ljubljanskih dnevnikov in drugi.[875]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Potujoča skupinska razstava fotografij del sodobnih češko-slovaških arhitektov. Od slednjih je bil pokojen le Jan Kotěra, ki so ga na razstavo uvrstili, ker so menili, da ima »vodilno vlogo mojstra češke moderne arhitekture«.[876] Dela je izbral komite, sestavljen večinoma iz arhitektov in profesorjev. Razstava je najprej potovala po večjih češkoslovaških mestih, nato pa je bila postavljena v Ljubljani. Po Ljubljani so jo predstavili še v Zagrebu in nazadnje v Beogradu.[877]

[872] *Razstava češkoslovaškega stavbarstva* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 25. 2.–11. 3. 1928), Ljubljana 1928.
[873] *Razstava češkoslovaškega stavbarstva* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 25. 2.–11. 3. 1928), Ljubljana 1928. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-O8W4CA2A>.)
[874] Karel DOBIDA, Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/6, 1928, p. 381.
[875] Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Slovenec*, LVI/48, 26. 2. 1928, p. 7; Otvoritev razstave češkoslovaškega stavbarstva, *Slovenski narod*, LXI/47, 25. 2. 1928, p. 2.
[876] Slavnostna otvoritev razstave češkoslovaškega stavbarstva, *Narodni dnevnik*, V/46, 25. 2. 1928, p. 3.
[877] Karel DOBIDA, Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/6, 1928, p. 381.

Poročanje in kritika:

Članek v *Jutru*, ki ga je nekaj dni po odprtju razstave najverjetneje napisal arhitekt Vladimir Šubic, ne opisuje samo postavitve, temveč tudi opredeljuje tedanjo vlogo arhitekture in arhitekta. Ta naj bi bil po avtorjevem mnenju dvojna: ali konstruktor ali umetnik, ki deluje z novimi materiali. Na razstavi naj bi bila izpostavljena najzanimivejša dela arhitektov iz bližnje preteklosti. Poleg tehničnih regulacijskih načrtov, načrtov za šole in druge javne stavbe je avtor članka posebej izpostavil socialni tip arhitekture in odsotnost pretirano kičaste fasadne dekoracije. Na koncu prispevka je bil poziv, da bi se po »bratih« Čehih in njihovi kvalitetni arhitekturni plastiki morali zgledovati tudi Slovenci. Poleg arhitekturnih načrtov so bila prikazana tudi dela kiparja Jana Šturse.[878]

Karel Dobida se je za razliko od avtorja članka v *Jutru* ognil sentimentalni hvali. V prispevku v *Ljubljanskem zvonu* se je najprej obregnil ob dejstvo, da so arhitekturne razstave najslabše obiskane. Nadalje je pohvalil organizatorje razstave, ki so se smotrno ognili razstavljanju načrtov, ki naj bi bili laikom teže razumljivi. Kljub temu da je bilo razstavljenih več fotografij in risb zunanjščin ter interierjev, je pisec vseeno pogrešal več prikaza notranjega oblikovanja in arhitekturne plastike. Hkrati je poudaril, da so bila razstavljena dela »mehkejše modernistične smeri«. Drznejših projektov naj ne bi bilo opaziti, saj so se prikazani projekti v večini eklektično naslanjali na arhitekturne dosežke sosednjih dežel.[879] France Stele je v *Domu in svetu* v prvem delu članka opisal razstavljavce, nato pa je namesto svojih besed uporabil dolg citat Ivana Vurnika, ki je prehvalil razstavo. Arhitekt Vurnik je poudaril, da je površnega gledalca razstava sicer pustila hladnega. Naj bi pa obiskovalci, če so si uspeli bolje ogledati predstavljeno, ugotovili, da za Čehe nobena arhitekturna naloga ni bila odvečna. Vurnik je sklenil s poudarjanjem kulturnih razlik med narodoma, saj naj bi Slovenci za razliko od Čehov mislili, da potrebujejo arhitekte samo za načrtovanje cerkvene arhitekture.[880]

Po zaprtju razstave je bil v *Slovencu* objavljen daljši zapis, v katerem je avtor izpostavil, da je bila postavitev mikavna predvsem za strokovno javnost. Napisal je, da je razstava nazorno pokazala pregled češke sodobne arhitekture in arhitektov, ki so bili tedaj zbrani okoli revije *Stil*. Na postavitvi so bili prikazani različni tipi arhitekture, izvedeni v bodisi v tradicionalni, na češko tradicionalno stavbarstvo vezani izvedbi, bodisi v modernističnem duhu. Slednji je bil, po mnenju pisca, možen prav zaradi izrabe armiranega betona. »V tem novem materialu se izživlja realistično stavbarstvo, ki je resnična novost, ena redkih pojav, ki so res nove, kar jih je iztisnil iz sebe novi čas. Arhitektom je glavno, da ustvarjajo z najmanjšimi, najenostavnejšimi sredstvi v najkrajšem času najbolj praktične, trpežne in potrebi odgovarjajoče stavbe, ki morajo že v zunanjosti pokazati svoj značaj po rabi.«[881] Uporabo betona pa naj bi narekovala tudi »estetika,« saj naj bi v betonu, železu in steklu izdelovali »geometrična telesa, ki niso nikakor posiljena v kakšne simetrične 'kompozicije', ki niso nobena očesna paša nego gola, kruta potreba in materialna realnost. Stene so absolutno gladke, brez vseh dekorativnih prizidkov, lizen, kipov, zelo kompaktne, malokrat predrte, pa takrat so okna ogromna.«[882] Avtor je prispevek zaključil z odobravanjem arhitekturnega razvoja v smeri mednarodnega sloga, saj naj bi arhitektura ne bila »več biti znak 'ras', 'osebnosti' in njih etnografskih kapric, nego da si je danes kakor še nikdar prej, na vsem svetu enaka. Je to arhitektura modernega svetovnega,

[878] V. Š., Ob razstavi čsl. stavbarstva v Ljubljani, *Jutro*, 28. 2. 1928, IX/50, p. 10.
[879] Karel DOBIDA, Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/6, 1928, pp. 380–381.
[880] France STELE, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 57–58.
[881] Moderna arhitektura, *Slovenec*, LVI/65, 17. 3. 1928, p. 7.
[882] Ibid.

svobodnega državljana, ne več vase zaprtih bub z nacionalnimi formami. Zanjo deluje složno ves svet!«[883]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Češkoslovaška arhitektura pri Jakopiču, *Jutro*, IX/34, 9. 2. 1928, p. 3.
- Razstava češkoslovaške arhitekture, *Slovenec*, LVI/34, 10. 2. 1928, p. 6.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Jutro*, IX/45, 22. 2. 1928, p. 4.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, IX/43, 22. 2. 1939, 2.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva v Ljubljani, *Jutro*, IX/46, 23. 2. 1928, p. 3.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, IX/44, 23. 2. 1939, 2.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva v Ljubljani, *Narodni dnevnik*, V/44, 23. 2. 1939, p. 3.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Slovenec*, LVI/45, 23. 2. 1928, p. 4.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXI/45, 23. 2. 1927, p. 2.
- Čsl. stavbarstvo, *Slovenski narod*, LXI/46, 24. 2. 1928, p. 1.
- Slavnostna otvoritev razstave Češkoslovaškega stavbarstva v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/48, 25. 2. 1928, p. 4.
- Slavnostna otvoritev razstave češkoslovaškega stavbarstva, *Narodni dnevnik*, V/46, 25. 2. 1928, p. 3.
- Slavnostna otvoritev razstave češkoslovaškega stavbarstva, *Slovenec*, LVI/47, 25. 2. 1928, p. 4.
- Otvoritev razstave češkoslovaškega stavbarstva, *Slovenski narod*, LXI/47, 25. 2. 1928, p. 2.
- Otvoritev razstave češkoslovaškega stavbarstva v Ljubljani, *Jutro*, IX/49, 26. 2. 1928, p. 3.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Slovenec*, LVI/48, 26. 2. 1928, pp. 7–8.
- V. Š. /Vladimir Šubic/, Ob razstavi čsl. stavbarstva v Ljubljani, *Jutro*, IX/50, 28. 2. 1928, p. 10.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva v Ljubljani, *Jutro*, IX/56, 6. 3. 1928, p. 10.
- Razstavo češkoslovaškega stavbarstva in arhitekture, *Jutro*, IX/61, 11. 3. 1928, p. 6.
- Razstava češkoslovaškega stavbarstva in arhitekture, *Slovenec*, LVI/60, 11. 3. 1928, p. 5.
- Moderna arhitektura, *Slovenec*, LVI/65, 17. 3. 1928, p. 7.
- Karel DOBIDA, Razstava češkoslovaškega stavbarstva, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/6, 1928, pp. 380–381.
- France STELE, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 55–62.

157
Jutro, IX/49, 26. 2. 1928, p. 3.

Otvoritev razstave češkoslovaškega stavbarstva: prvi na levi inž. Mačkovšek, predsednik Udruženja jugoslovenskih arhitektov in inženjerjev, ki je prevzelo protektorat nad razstavo.

[883] Moderna arhitektura, *Slovenec*, LVI/65, 17. 3. 1928, p. 7.

158

159

158–159
Jutro, IX/56, 6. 3. 1928, p. 10.

Naslov razstave:	XIV. razstava Narodne Galerije. Ivana Kobilca (1862–1926). Posmrtna kolektivna razstava slik
Datum:	13. 5.–1. 6. 1928
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorica s številom del:	186 del v katalogu; Ivana Kobilca.[884]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in izpisanim lastništvom ter razstavni plakat.[885]
Spremljevalni program:	Po razstavi sta vodila France Mesesnel in Ivan Zorman.[886]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo 1.610 ljudi, od tega 955 šolarjev.[887]
Vrsta razstave:	Retrospektivna razstava del Ivane Kobilce, ki je slovenska javnost tedaj ni celovito in poglobljeno poznala.[888] Kljub temu da naj bi bil predstavljen le del slikarkine zapuščine, naj bi bil po poročanju paviljon natrpan z njenimi deli. Prevladovali so portreti, žanrski prizori, tihožitja in skice ter študije, ki naj bi nazorno osvetljevale Kobilčin način izdelave slikarskega dela.[889]
Poročanje in kritika:	Karel Dobida je v splošnem članku o življenju in delu Ivane Kobilce v *Mladiki* del besedila namenil tudi paviljonski razstavi leta 1928.[890] Omenil je, da slikarkina umetniška moč po njegovem mnenju ni izvirala iz njene domišljije, temveč iz »pristno ženske poglobitve v študij narave, miline in nežnosti izražanja«.[891] Kot Kobilčino izrazno prednost je dojemal tudi njen slikarski način, ki naj nikoli ne bi zašel v skrajnost. Članek je kritik sklenil s trditvijo, »da je bila Ivana Kobilčeva več nego zgolj slikarica, da je bila res svetska, absolutno velika, med Slovenci doslej sploh največja umetnica«.[892] France Stele je v *Domu in svetu* v pregledu umetnostnih dogodkov za leto 1928 navajal, da je bil dogodek prirejen po vzoru dobro sprejete pregledne postavitve Groharjevih del leta 1926; dalje pa se ni kritiško opredelil glede razstave.[893] O Kobilci in razstavi je po njenem zaključku v *Ljubljanskem zvonu* pisal France Mesesnel.[894] Izpostavil je, da Kobilca sicer ni imela sreče, da bi bila deležna uspeha določenih slikark znotraj francoskega impresionizma, so pa zato njena dela imela večjo osebno distinkcijo. Slednja naj po Mesesnelovem mnenju ne bi utonila v času, kakor se je to zgodilo impresionistkam.

[884] *XIV. razstava Narodne Galerije. Ivana Kobilca (1862–1926). Posmrtna kolektivna razstava slik* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 13. 5.–1. 6. 1928), Ljubljana 1928.
[885] *XIV. razstava Narodne Galerije. Ivana Kobilca (1862–1926). Posmrtna kolektivna razstava slik* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 13. 5.–1. 6. 1928), Ljubljana 1928. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VQ6YQ1R5>.); Razstavni plakat *XIV. razstava Narodne Galerije. Ivana Kobilca (1862–1926). Posmrtna kolektivna razstava slik*, Narodna galerija, arhiv / Društvo narodna galerija.
[886] Vodstvo na razstavi Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/115, 20. 5. 1928, p. 3; Vodstva po razstavi Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/121, 27. 5. 1928, p. 5.
[887] Kolektivno razstavo del Ivane Kobilice, *Slovenec*, LVI/127, 5. 6. 1928, p. 6.
[888] France MESESNEL, Kolektivna razstava Ivane Kobilce, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/7, 1928, pp. 446–448.
[889] Karel DOBIDA, Slovenska slikarica Ivana Kobilca, *Mladika*, IX/10, 1928, p. 370.
[890] Ibid.
[891] Ibid.
[892] Ibid.
[893] France STELE, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, p. 55.
[894] France MESESNEL, Kolektivna razstava Ivane Kobilce, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/7, 1928, pp. 446–448.

Avtor članka se je sicer obregnil ob pomanjkanje revolucionarnih želj Kobilce, ki pa naj bi vseeno imela izjemno »notranje življenje«.[895] Članek je zaključil z opombo, da se je njena domovina šele sedaj spoznala z njenim delom, nadalje pa jo je označil za do tedaj najzrelejšo žensko osebnost v slikarstvu.[896]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Posmrtna kolektivna razstava Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/100, 1. 5. 1928, p. 9.
- Razstava del Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/109, 12. 5. 1928, p. 4.
- Razstava del Ivane Kobilce, *Slovenski narod*, LXI/110, 12. 5. 1928, p. 3.
- Razstava del Ivane Kobilce, *Jutro*, IX/112, 13. 5. 1928, p. 7.
- Svečana otvoritev razstave Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/110, 13. 5. 1928, p. 9.
- Otvoritev kolektivne razstave Ivane Kobilce, *Ponedeljek*, II/20, 14. 5. 1928, p. 2.
- Razstava del Ivane Kobilce, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, IX/110, 14. 5. 1928, p. 2.
- Posthumna razstava del Ivanke Kobilice, *Slovenec*, LVI/112, 16. 5. 1928, p. 7.
- Razstava del Ivane Kobilce, *Jutro*, IX/114, 16. 5. 1928, p. 3.
- Razstava slikarskih del Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/113, 17. 5. 1928, p. 6.
- Razstava slikarskih del Ivane Kobilce, *Slovenski narod*, LXI/114, 18. 5. 1928, p. 3.
- Vodstvo na razstavi Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/115, 20. 5. 1928, p. 3.
- Biskup J. J. Strossmayer, *Slovenec*, LVI/118, 24. 5. 1928, p. 6.
- P. Puvis de Chavannes, *Jutro*, IX/121, 24. 5. 1928, p. 3.
- Razstava I. Kobilce, *Ilustrirani Slovenec*, IV/22, 27. 5. 1928, p. 171.
- E. G., Razstava slik Ivanke Kobilčeve, *Jutro*, IX/124, 27. 5. 1928, p. 4.
- Vodstva po razstavi Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/121, 27. 5. 1928, p. 5.
- Škof J. J. Strossmayer, *Slovenec*, LVI/122, 30. 5. 1928, p. 6.
- Razstava del Ivane Kobilce, *Slovenski narod*, LXI/124, 31. 5. 1928, p. 3.
- Razstava del Ivane Kobilce, *Slovenec*, LVI/124, 1. 6. 1928, p. 4.
- Slikarica Ivana Kobilca, *Življenje in svet*, II/22, 1. 6. 1928, pp. 694–696.
- Kolektivno razstavo del Ivane Kobilice, *Slovenec*, LVI/127, 5. 6. 1928, p. 6.
- Kolektivno razstavo del Ivane Kobilce, *Slovenski narod*, LXI/128, 5. 6. 1928, p. 3.
- Ob sklopu posmrtne razstave slikarice Ivane Kobilce, *Slovenski narod*, LXI/131, 9. 6. 1928, p. 4.
- France MESESNEL, Kolektivna razstava Ivane Kobilce, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/7, 1928, pp. 446–448.
- Karel DOBIDA, Slovenska slikarica Ivana Kobilca, *Mladika*, IX/10, 1928, pp. 360–371.
- France STELE, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 55–62.

[895] France MESESNEL, Kolektivna razstava Ivane Kobilce, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/7, 1928, p. 448.
[896] Ibid., p. 448.

160

161

162

163

164

165

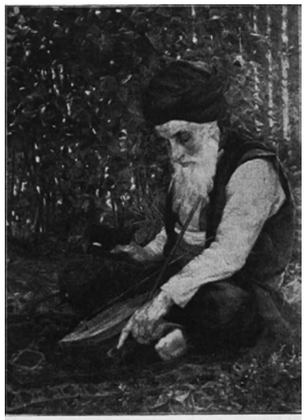

166

160–166
Pogled na *XIV. razstavo Narodne Galerije: Ivana Kobilca (1862–1926)* v Jakopičevem paviljonu, 1928.

167

Ivana Kobilca: Bosanec z guslami. (Zasebna last.)

168

169

Ivana Kobilca: Poletje. (Last Narodne galerije.)

170

Ivana Kobilca: Slovenija se klanja Ljubljani. (Mestna zborovalnica v Ljubljani.)

167
Mladika, IX/10, 1928, p. 375.

168
Mladika, IX/10, 1928, p. 363.

169
Mladika, IX/10, 1928, p. 373.

170
Mladika, IX/10, 1928, p. 365.

Naslov razstave:	XIX. umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani. Kos Tine, Vidmar Drago, Vidmar Nande
Datum:	3.–17. 6. 1928
Organizator:	Slovensko umetniško društvo, Ljubljana
Avtorji s številom del:	54 del v katalogu; Tine Kos (20), Drago Vidmar (17), Nande Vidmar (17).[897]
Katalog in tiskovine:	Zloženka s seznamom umetnikov in del.[898]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Angelo Cerkvenik.[899] 13. 6. je v Jakopičevem paviljonu potekal literarni večer, na katerem so svoja dela brali Bratko Kreft, Karlo Kocjančič, Milan Jarc in Angelo Cerkvenik.[900]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava članov Slovenskega umetniškega društva. Pokrovitelj razstave je bila Umetniška matica v Ljubljani, prenesti pa so jo želeli še na Dunaj in v Berlin.[901] Sočasno je na Ljubljanskem velesejmu potekala še retrospektivna razstava slovenske moderne umetnosti v režiji Slovenske matice.[902] Po poročanju Dobide in Steleta naj ta ne bi uspela tako, kot so si organizatorji želeli, prav zaradi razstavljanja mlajše povojne generacije umetnikov na dveh ločenih razstavah in razstaviščih: Jakopičev paviljon in velesejemski razstavni paviljon.[903] V prvih štirih dneh naj bi bilo prodanih pet del.[904]
Poročanje in kritika:	Pisanje o razstavi je bilo pretežno negativno in se je osredotočalo predvsem na slogovno izraznost razstavljenih del. V *Delavski politiki* je bil v dveh delih objavljen otvoritveni govor dramatika in zagovornika delavskih pravic Angela Cerkvenika, v katerem je ta najprej izpostavil dobro delovanje Slovenskega umetniškega društva, nato pa je predstavil vsakega razstavljavca posebej.[905] Nagovor je bil pomemben, saj je je bil uvod v polemiko, ali proletarska umetnost obstaja ali ne. Cerkvenik je v govoru med drugim izpostavil, »da je vrhovni imperativ umetniškega ustvarjanja ustvarjati tako, da morejo umetnine uživati in do dna užiti tudi najpreprostejši zdravi možgani. […] Kos in brata Vidmarja so nam dali tisto, po čemer smo hrepeneli: umetnine, resnične umetnine za vse ljudstvo.«[906]

[897] *XIX. Umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani. Kos Tine, Vidmar Drago, Vidmar Nande* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–17. 6. 1928), Ljubljana 1928.
[898] *XIX. Umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani. Kos Tine, Vidmar Drago, Vidmar Nande* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–17. 6. 1928), Ljubljana 1928. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-PFQDXX85>.)
[899] Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/47, 13. 6. 1928, p. 3; Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/48, 16. 6. 1928, p. 3.
[900] Kulturni pregled. Recitacijski večer v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, 14. 6. 1928, XI/138, p. 3.
[901] *Slovenska moderna umetnost. 1918–1928* (Ljubljana, VIII. Ljubljanski velesejem, 2.–11. 6. 1928), Ljubljana 1928.
[902] *Slovenska moderna umetnost. 1918–1928* (Ljubljana, VIII. Ljubljanski velesejem, 2.–11. 6. 1928), Ljubljana 1928. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-8QY7OHKK>.)
[903] Karel DOBIDA, Razstava bratov Vidmarjev in Tineta Kosa, *Ljubljanski zvon*, 1928, XLVIII/11, p. 702; France STELE, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, p. 56.
[904] Obiščite XIX. umetnostno razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/132, 7. 6. 1928, p. 4.
[905] Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/47, 13. 6. 1928, p. 3; Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/48, 16. 6. 1928, p. 3.
[906] Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/47, 13. 6. 1928, p. 3; Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/48, 16. 6. 1928, p. 3.

Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* pohvalil predvsem napredek Nandeta Vidmarja, Drago Vidmar naj bi tehnično za bratom zaostajal. Pisec je vendarle odobraval njun premik proti novi stvarnosti: »Ta 'novi realizem' naj bi značil zmago nad oblikovnim simbolizmom in subjektivnim idealizmom tako zvane ekspresionistične smeri, ki ju je rodila.«[907] Brata Vidmar sta bila Dobidi vseeno preveč intelektualna in premalo čutna, da bi se lahko dotaknila gledalca; še več, menil je, da sta predvsem dekorativna: »Prevladovanje intelektualnega delovanja je najznačilnejša poteza obeh Vidmarjev. Njihove slike izražajo premalo prvinskega doživljanja, premalo neposredne, čutno prikazane življenskosti. Tudi najbolj zanimiva oblika sama trajno ne more privlačevati, ne more ogrevati. To so slike predstav o predmetih, ne slike predmetov samih, podobe pojmov in naziranj o življenju, ne življenja samega. Zato na srce ne delujejo, ne govore gledalčeviduševni notranjosti. Preko dekorativnosti se povzpno le posamezna dela.«[908] Kljub temu da se mu je Kos z razstavljenimi stiliziranimi plastikami in naturalistično pojmovanimi portreti zdel po občutju podoben bratoma, je Dobida izjavil, da je Kos »izmed te trojice najjača umetniška osebnost«.[909] Pisec je članek sklenil s komentarjem »novega realizma«, ki naj bi hranil samo možgane; za duhovno rast, ki mu je bila nadvse pomembna, pa tej novi smeri po njegovem ni bilo mar.[910]

Nekaj več je o Kosu napisal France Stele v *Domu in svetu*. Pisec je izpostavil, da se ne more znebiti občutka, da bi bil Kos član »takih socialno olepševalnih društev« in da »vsa kvantiteta proletarskih emblemov ne odtehta poetične vsebine, ki veje iz njih, a vselej ne pripelje do onih intenzivno čistih oblik« in zato pušča »karakter svojih figur v nekih praznih ravninah«.[911]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- XIX . umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXI/124, 31. 5. 1928, p. 3.
- XIX. umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani, *Jutro*, XI/127, 1. 6. 1928, p. 3.
- XIX. umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani, *Slovenec*, LVI/124, 1. 6. 1928, p. 4.
- K. K., XIX. umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani, *Jutro*, IX/129, 3. 6. 1928, p. 11.
- Otvoritev razstave slovenskega umetniškega društva, *Jutro*, XI/130, 5. 6. 1928, p. 3.
- Uspeh umetnostne razstave slikarjev Vidmarjev in kiparja Toneta Kosa, *Jutro*, XI/131, 6. 6. 1928, p. 3.
- Obiščite XIX. umetnostno razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/132, 7. 6. 1928, p. 4.
- Ali ste že bili na XIX . umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVI/129, 7. 6. 1928, p. 5.
- Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/47, 13. 6. 1928, p. 3.
- Recitacijski večer v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XI/138, 14. 6. 1928, p. 3.
- Angelo CERKVENIK, 19. razstava Slovenskega umetniškega društva, *Delavska politika*, III/48, 16. 6. 1928, p. 3.
- XIX. razstava »Slovenskega umetniškega društva«, *Slovenski narod,* LXI/137, 16. 6. 1928, p. 4.
- Razstava T. Kos – Brata Vidmar, *Slovenec*, LVI/140, 21. 6. 1928, p. 7.
- Karel DOBIDA, Razstava bratov Vidmarjev in Tineta Kosa, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/11, 1928, pp. 702–704.
- Karel DOBIDA, Naše slike, *Mladika*, IX/9, 1928, p. 355.
- France STELE, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 55–62.

[907] Karel DOBIDA, Razstava bratov Vidmarjev in Tineta Kosa, *Ljubljanski zvon*, XLVIII/11, 1928, p. 702.
[908] Ibid., p. 703.
[909] Ibid., p. 704.
[910] Ibid., p. 704.
[911] France STELE, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, p. 56.

171

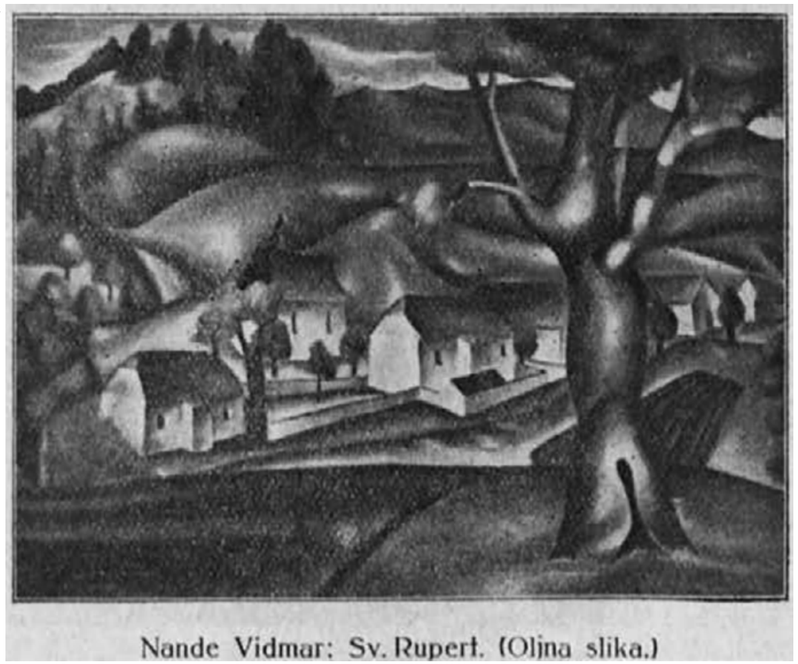
Tine Kos: Majda. (Žgana glina.)

172

Nande Vidmar: Portret brata Dragota. (Olje.)

173

Nande Vidmar: Sv. Rupert. (Oljna slika.)

171
Mladika, IX/9, 1928, p. 341.

172
Mladika, IX/9, 1928, p. 339.

173
Mladika, IX/9, 1928, p. 336.

Naslov razstave:	Razstava narodnih noš južnih Slovanov
Datum:	1.–8. 7. 1928[912]
Organizator:	Danilo Popović[913]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstavo je organiziral zbiratelj Danilo Popović, ki je v Jakopičevem paviljonu pripravil tudi *Jugoslovansko razstavo narodnih umetnin* leta 1930 in *Razstavo narodnih vezenin in narodne umetnosti* leta 1932. Razstavljene so bile narodne noše iz različnih delov Kraljevine SHS, v eni sobi pa so visela dela ruskih slikarjev, živečih v Beogradu, ki so bila na prodaj »po zelo ugodnih cenah«.[914]
Poročanje in kritika:	V *Slovencu* in *Slovenskem narodu* je bila objavljena krajša novica o razstavi, ki naj bi že pred tem dosegala uspehe, saj je bila predtem že večkrat postavljena na ogled.[915] Podobno kot v navedenih časopisih, je tudi pisec v *Jutru* izpostavil pomen lastnika zbirke in promotorja jugoslovanske ideje, Danila Popovića. Opisani so bili različni razstavljeni predmeti, zaradi katerih »naj razstave nikdo ne zamudi, da se preveri, kakšen talent ima naš nešolani narod za umetniško ustvarjanje«.[916]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava srbskih narodnih noš, *Jutro*, IX/152, 1. 7. 1928, p. 4.
- Razstava narodnih noš, *Slovenski narod*, LXI/150, 4. 7. 1928, p. 2.
- Razstava narodnih noš južnih Slovanov v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVI/150, 5. 7. 1928, p. 4.

[912] Razstava narodnih noš, *Slovenski narod*, LXI/150, 4. 7. 1928, p. 2.
[913] Razstava narodnih noš južnih Slovanov v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVI/150, 5. 7. 1928, p. 4.
[914] Razstava narodnih noš, *Slovenski narod*, LXI/150, 4. 7. 1928, p. 2.
[915] Razstava narodnih noš, *Slovenski narod*, LXI/150, 4. 7. 1928, p. 2; Razstava narodnih noš južnih Slovanov v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVI/150, 5. 7. 1928, p. 4.
[916] Razstava srbskih narodnih noš, *Jutro*, IX/152, 1. 7. 1928, p. 4.

Naslov razstave:	Četrta generacija. Umetnostna razstava
Datum:	2.–23. 9. 1928[917]
Organizator:	Olaf Globočnik, Miha Maleš, Janez Mežan, Mira Pregelj, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat
Avtorji/-ice s številom del:	149 del v katalogu; Olaf Globočnik (9), Miha Maleš (70), Janez Mežan (14), France Pavlovec (6), Nikolaj Pirnat (40), Mira Pregelj (10).[918]
Katalog in tiskovine:	Zloženka s seznamom umetnikov, del in prodajnih cen.[919] Ohranjena sta tudi razstavni plakat, ki ga je oblikoval Miha Maleš, in vabilo na razstavo.[920]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Rihard Jakopič.[921]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava šestih slikarjev, ki so študirali na likovni akademiji v Zagrebu. Cene umetniških del so bile navedene v katalogu, z izjemo del Mire Pregelj, njihove cene pa so bile navedene pri blagajni.[922] Na vabilih na otvoritev in na razstavnem katalogu so bila napisana samo imena razstavljavcev – poimenovanje skupine Četrta generacija se je pojavilo na reklamnih plakatih ter nato izrazito na samem odprtju razstave.[923]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila najavljena tako v *Jutru* kot *Slovencu*. V prvem je bilo poudarjeno, da so vsi razstavljavci študirali na zagrebški akademiji.[924] V *Slovencu* pa je bilo izpostavljeno, da umetniki pri nas večinoma še niso razstavljali, zato razstave ni bilo zamuditi.[925] V *Ponedeljku* so poročali o otvoritvenem govoru Riharda Jakopiča, ki je umetnike imenoval »moji mladi tovariši« in dejal, da je to dan mladih, hkrati pa je v dramskem zanosu izpostavil »trpljenje« generacij predhodnih umetnikov, ki so krvavi pot potili tudi v paviljonu.[926] Obregnil se je ob dejstvo, da je bilo na otvoritvi malo obiskovalcev ter da so manjkali vidnejši predstavniki mestne in državne oblasti. Na koncu govora je apeliral na pisce, ki bi po njegovem morali biti prizanesljivi v pisanju o mladih umetnikih. Umetniki naj bi po njegovem mnenju predstavljali novo umetniško generacijo za impresionisti, vesnani in ekspresionisti.[927] Razstavljena umetnost je med kritiki in pisci sprožila veliko razburjenja in neenotnih mnenj. Trdno na strani umetnikov je bil Malešev prijatelj in kasnejši sodelavec Rajko Ložar, ki je v kritiki v *Domu in svetu* zapisal, da za »bodočnost slovenske mlade generacije […] ni treba biti v skrbeh«.[928] France Stele je v pregledu umetnostnega dogajanja za leto 1928 definiral poimenovanje skupine Četrta generacija. Po njegovem mnenju naj jih ne bi zavezoval noben umetniški program, poleg tega pa naj bi stali na meji sprememb v slovenski umetnosti.[929] Anonimni avtor članka je v *Slovenskem narodu* pisal o razburjenju in kritiziranju razstave ter umetnikov, ki po mnenju »umetnostnih zgodovinarjev in kritikov« nikakor niso bili »'četrta generacija' v zgodovini naše slikarske umetnosti«.[930] Pisec je omenil, da tudi samemu uredniku *Slovenskega naroda* ni bilo jasno poimenovanje skupine, zato je za pojasnilo povprašal umetnike. Maleš mu je v sarkastični noti odvrnil, da bi bilo vseeno, tudi če bi se razstava imenovala »Pri kranjski klobasi«.[931] V nadaljevanju članka v *Slovenskem narodu* je vsak razstavljavec, z izjemo Globočnika, podal kratek »duševni profil«, nekakšno predstavitev življenja in dela.[932] Za javnost je bil najbolj sporen prav Malešev profil. V zapisu je umetnik izpostavil problematičnost Jakopičevega paviljona, v katerem naj bi bilo vedno več razstav diletantov in »šolmaštrov«. S tem izrazom je ciljal na razstavo bratov Vidmar nekaj mesecev pred razstavo Četrte generacije.[933] Oba Vidmarja sta bila namreč učitelja, saj je veliko tedanjih umetnikov do rednega zaslužka prišlo prav s poučevanjem. Na podlagi te zbadljivke se je razvila ostra polemika med Malešem in Tonetom Seliškarjem, ki je Četrto generacijo v *Delavski politiki* sarkastično raztrgal ter Maleša napadel na umetniškem in osebnem nivoju.[934] Seliškar je pozval k bojkotu Maleševih razstav, umetnik pa mu je v *Ponedeljku* odgovoril pet dni kasneje. V obrazložitvi je stal za svojo mislijo, da umetnik ne more imeti dvojnega poslanstva – službe pedagoga in poklica slikarja.[935] Na Seliškarjevo stran se je tedaj postavilo Slovensko umetniško društvo, verjetno zato ker so se zaradi podobnega dvojnega udejstvovanja Maleševe besede dotaknile tudi nekaj društvenih članov.[936]

[917] Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/205, 1. 9. 1928, p. 3; V nedeljo 23. t. m. se šele zaključi, *Jutro*, IX/223, 22. 9. 1928, p. 4.
[918] *Umetnostna razstava. Olaf Globočnik, Miha Maleš, Janez Mežan, Mira Pregelj, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 2.–23. 9. 1928), Ljubljana 1928.
[919] *Umetnostna razstava. Olaf Globočnik, Miha Maleš, Janez Mežan, Mira Pregelj, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 2.–23. 9. 1928), Ljubljana 1928. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-JOXBR03G>.)
[920] Razstavni plakat *Umetnostna razstava. Olaf Globočnik, Miha Maleš, Janez Mežan, Mira Pregelj, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat.* Jakopičev paviljon, 1928, Arhiv Narodne in univerzitetne knjižnice; Vabilo na razstavo *Umetnostna razstava. Olaf Globočnik, Miha Maleš, Janez Mežan, Mira Pregelj, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat.* Jakopičev paviljon, 1928, Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija.
[921] Otvoritev umetnostne razstave »četrte generacije«, *Ponedeljek*, II/36, 3. 9. 1928, p. 2.
[922] *Umetnostna razstava. Olaf Globočnik, Miha Maleš, Janez Mežan, Mira Pregelj, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 2.–23. 9. 1928), Ljubljana 1928.
[923] Ibid.
[924] Kulturni pregled. Likovni umetniki »četrte generacije«, *Jutro*, IX/207, 4. 9. 1928, p. 3.
[925] V nedeljo v Jakopičev paviljon!, *Slovenec*, LVI/197, 30. 8. 1928, p. 4.
[926] Otvoritev umetnostne razstave »četrte generacije«, *Ponedeljek*, II/36, 3. 9. 1928, p. 2.
[927] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetniška razstava pri Jakopiču, *Slovenec*, LVI/188, 19. 8. 1928, p. 6.
- V nedeljo v Jakopičev paviljon!, *Slovenec*, LVI/197, 30. 8. 1928, p. 4.
- Nova umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LXI/199, 31. 8. 1928, p. 3.
- Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/205, 1. 9. 1928, p. 3.
- »Četrta generacija« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXI/200, 1. 9. 1928, p. 4.
- Umetnostna razstava »Četrte generacije«, *Jutro*, IX/206, 2. 9. 1928, p. 8.
- Razstava naših najmlajših umetnikov, *Slovenec*, LVI/200, 2. 9. 1928, p. 7.
- Otvoritev umetnostne razstave »četrte generacije«, *Ponedeljek*, II/36, 3. 9. 1928, p. 2.
- Otvoritev razstave »četrte generacije«, *Slovenski narod*, LXI/201, 3. 9. 1928, p. 2.
- Kulturni pregled. Likovni umetniki »četrte generacije«, *Jutro*, IX/207, 4. 9. 1928, p. 3.

[928] Rajko LOŽAR, Umetnost. Dvoje razstav, *Dom in svet*, XLI/10, 15. 12. 1928, p. 318.
[929] Frst. /France Stele/, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, p. 56.
[930] Duševni profil »Četrte generacije«, *Slovenski narod*, LXI/211, 15. 9. 1928, p. 3.
[931] Ibid.
[932] Ibid.
[933] *XIX. Umetnostna razstava Slovenskega umetniškega društva v Ljubljani. Kos Tine, Vidmar Drago, Vidmar Nande* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–17. 6. 1928), Ljubljana 1928.
[934] T. Se. /Tone Seliškar, Umetnostna razstava »Četrte generacije«, *Delavska politika*, 19. 9. 1928, III/75, p. 3.
[935] S tem ni mislil na vse umetnike; med drugim je naštel brata Vidmar, Frana Zupana in Frana Stiplovška (Miha MALEŠ, Človek z dvojnim poslanstvom, *Ponedeljek*, II/39, 24. 9. 1928, p. 2.).
[936] Slovensko umetniško društvo v Ljubljani. Izjava, *Jutro*, IX/238, 10. 10. 1928, p. 3.

- R./ihard/ JAKOPIČ, Nekaj pojasnila k govoru ob priliki otvoritve razstave »Četrte generacije«, *Ponedeljek*, II/37, 10. 9. 1928, p. 2.
- V. /Stanko Vurnik/, Razstava Globočnik, Maleš, Mežan, Pregljeva, Pavlovec, Pirnat, *Slovenec*, LVI/209, 13. 9. 1928, p. 5.
- Duševni profil »Četrte generacije«, *Slovenski narod*, LXI/211, 15. 9. 1928, p. 3.
- T. Se. /Tone Seliškar/, Umetnostna razstava »Četrte generacije«, *Delavska politika*, III/75, 19. 9. 1928, p. 3.
- V nedeljo 23. t. m. se šele zaključi, *Jutro*, IX/223, 22. 9. 1928, p. 4.
- Miha MALEŠ, Človek z dvojnim poslanstvom, *Ponedeljek*, II/39, 24. 9. 1928, p. 2.
- Umetniška razstava »Četrte generacije« v Ljubljani, *Prosveta*, XXI/225, 25. 9. 1928, p. 3.
- Tone SELIŠKAR, O »šolmaštrih«, pijontarjih in amaterjih!, *Učiteljski tovariš*, LXIX/9, 4. 10. 1928, p. 3.
- Pojasnilo k polemiki Seliškar contra Maleš, *Slovenski narod*, LXI/229, 6. 10. 1928, p. 2.
- Slovensko umetniško društvo v Ljubljani. Izjava, *Jutro*, IX/238, 10. 10. 1928, p. 3.
- Obrambni vestnik. Še »šolmašter«, *Učiteljski tovariš*, LXIX/10, 11. 10. 1928, p. 3.
- Marjan TRATAR, Človek z dvojnim poslanstvom, *Učiteljski tovariš*, LXIX/11, 18. 10. 1928, p. 3.
- Angelo CERKVENIK, Poklicani in nepoklicani umetniki. Misli k polemiki med Tonetom Seliškarjem in Miho Malešem, *Delavska politika*, III/84, 20. 10. 1928, pp. 3–4.
- Rajko LOŽAR, Umetnost. Dvoje razstav, *Dom in svet*, XLI/10, 15. 12. 1928, pp. 318–320.
- Frst. /France Stele/, Umetnost. Umetniško leto 1928. 1. Razstave, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 55–62.
- K./arel/ DOBIDA, Umetnostna razstava četrte generacije, *Ljubljanski zvon*, XLIX/1, 1929, pp. 61–63.

174
Plakat za *Umetnostno razstavo: Olaf Globočnik, Miha Maleš, Janez Mežan, Mira Pregelj, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat*, 1928.

175

176

177

175–177
Pogled na razstavo *Četrta generacija* v Jakopičevem paviljonu, 1928.

178

Olaf Globočnik, Lotos (olje)

179

Mira Pregelj, Glava dečka (olje)

180

Olaf Globočnik, Pastirji (olje)

178
Dom in svet, XLXI/10,
15. 11. 1928, p. 291.

179
Dom in svet, XLI/10,
15. 11. 1928, p. 303.

180
Dom in svet, XLI/10,
15. 11. 1928, p. 305.

181
Dom in svet, XLI/10,
15. 12. 1928, p. 293.

182
Dom in svet, XLI/10,
15. 12. 1928, p. 299.

183
Dom in svet, XLI/10,
15. 11. 1928, p. 301.

184
Dom in svet, XLI/10,
15. 11. 1928, p. 289.

181

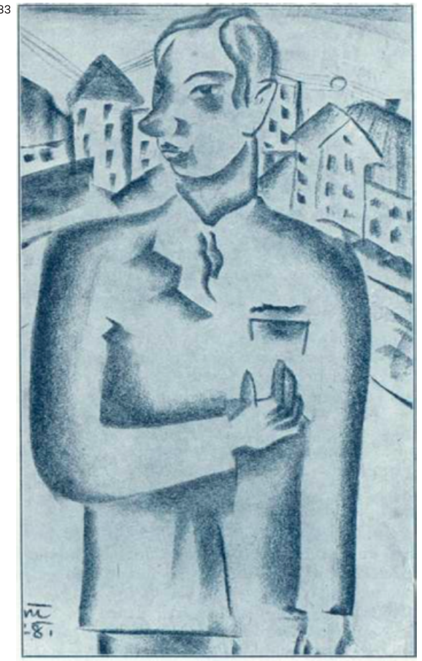
Franc Pavlovec, Študija (olje)

182

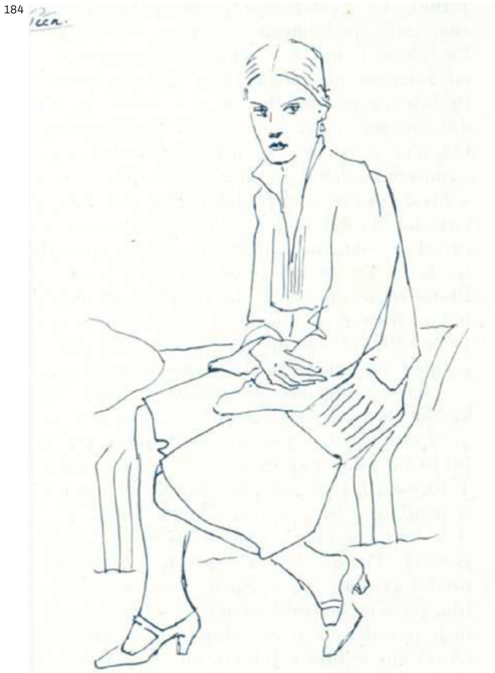
Miha Maleš, Žalujoča deklica (linorez)

183

Miha Maleš, Abiturijent (risba)

184

Niko Pirnat, Dekle (risba)

Naslov razstave:	Kolektivna umetnostna razstava Ljudevit Vrečića
Datum:	30. 9.–23. 10. 1928
Organizator:	Ljudevit Vrečić /Ludvik Vrečič/
Avtor s številom del:	226 del v katalogu; Ljudevit Vrečić /Ludvik Vrečič/.[937]
Katalog in tiskovine:	Zloženka s seznamom del in prodajnimi cenami.[938]
Spremljevalni program:	Razstava naj bi bila odprta brez formalnosti.[939] Ludvik Vrečič je po lastni razstavi vodil v nedeljo, 14. 10.[940]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava prekmurskega slikarja, ki se je izobraževal v Budimpešti. Razstavljal je večinoma krajine in žanrske prizore. V glavni dvorani nasproti vhoda naj bi visela slika z motivom prekmurske žene.[941]
Poročanje in kritika:	Ante Gaber je v *Jutru* objavil članek o razstavi, kjer je pisal o Prekmurju kot oddaljeni, zasanjani in neraziskani deželi, ki je Slovenci – kljub politični priključitvi leta 1920 – niso čutili kot svoje; vse, kar je bilo na »Drugi strani Mure«, se jim je zdelo nenavadno. Nato je sledil romantiziran sestavek o »tisočletnem suženjstvu« Prekmurcev, ki so bili tedaj osvobojeni in »se v zadregi smehljajo, čeprav jim kri valovi od ljubezni«.[942] V članku je bil podan tudi podatek o Vrečičevem šolanju, saj naj bi v Ljubljano prišel že leta 1920, ker je zasledil, da bo Jakopič odprl akademijo. Ker temu ni bilo tako, se je odpravil na študij v Budimpešto. Slogovno je bil Vrečič v obravnavanem članku predstavljen kot realistični slikar, ki je slikal različne motive, vezane na prekmursko in hrvaško pokrajino.[943] V *Slovencu* je bilo izpostavljeno, da je kakovost razstavljenih del nihala, iz nekaterih pa je vel »vzhodnjaški duh«, ki ga je Stanko Vurnik pripisoval slikarjevemu študiju na akademiji v Budimpešti.[944] Krajši sestavek o razstavi je bil objavljen tudi v *Jutru*, kjer je anonimni avtor okrcal ljubljansko občinstvo, ki je bilo brezbrižno do mladih talentov s slovenske periferije, kljub temu da so slednji prinašali nove motive in drugačna občutja, kot so jih bili navajeni. Prav tako je bil v članku poudarjen osrednji položaj Ljubljane kot kulturne metropole, ki bi morala skrbeti tudi za umetnostno dejavnost na periferiji.[945] V *Domu in svetu* je Rajko Ložar Vrečiča označil kot absolventa budimpeške slikarske šole, saj naj bi bil v njegovih delih viden vpliv madžarskega žanra.[946] Podobno kot zgoraj navedeni zapis v *Jutru* je tudi Ložar Vrečiča dojemal kot zanimivega slikarja, čeprav v njegovem delu ni bilo moč najti modernističnih potez. Slednje je pisec članka pripisoval zaostalosti budimpeške akademije.[947]

[937] *Kolektivna umetnostna razstava Ljudevit Vrečića* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 9.–23. 10. 1928), Ljubljana 1928.
[938] *Kolektivna umetnostna razstava Ljudevit Vrečića* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 9.–23. 10. 1928), Ljubljana 1928. (Katalog dostopen v: Narodna galerija, arhiv/Društvo Narodna galerija.)
[939] A. G. /Ante Gaber/, Slike iz Prekmurja. Vrečićeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/321, 2. 10. 1928, p. 5.
[940] Umetnostna razstava Ljudevita Vrečića, *Jutro*, IX/242, 14. 10. 1928, p. 13.
[941] A. G. /Ante Gaber/, Slike iz Prekmurja. Vrečićeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/321, 2. 10. 1928, p. 5.
[942] Ibid.
[943] Ibid.
[944] V. /Stanko Vurnik/, Kolektivna razstava Lj. Vrečiča, *Slovenec*, LVI/228, 5. 10. 1928, p. 5.
[945] Umetnostna razstava Ljudevitra Vrečića, *Jutro*, IX/242, 14. 10. 1928, p. 13.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:
- Kolektivna umetnostna razstava, *Jutro*, IX/229, 29. 9. 1928, p. 3.
- Kolektivna umetnostna razstava, *Slovenec*, LVI/223, 29. 9. 1928, p. 4.
- A. G. /Ante Gaber/, Slike iz Prekmurja. Vrečićeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/321, 2. 10. 1928, p. 5.
- Otvoritev nove umetnostne razstave, *Jutro*, IX/231, 2. 10. 1928, p. 3.
- V. /Stanko Vurnik/, Kolektivna razstava Lj. Vrečiča, *Slovenec*, LVI/228, 5. 10. 1928, p. 5.
- Umetnostna razstava Ljudevita Vrečića, *Jutro*, IX/242, 14. 10. 1928, p. 13.
- Ne zamudite si ogledati razstavo, *Slovenski narod*, LXI/242, 20. 10. 1928, p. 3.
- Rajko LOŽAR, Umetnost. Dvoje razstav, *Dom in svet*, XLI/10, 15. 12. 1928, pp. 320.

185
Dom in svet, XLI/10, 15. 12. 1928, p. 295.

Ljudevit Vrečić, Plitvička jezera (olje)

[946] Rajko LOŽAR, Umetnost. Dvoje razstav, *Dom in svet*, XXXXI/10, 15. 12. 1928, p. 320.
[947] Ibid.

Naslov razstave:	Umetno-obrtna razstava Blazina
Datum:	7.–13. 12. 1928
Organizator:	Telesno kulturno društvo (TKD) Atena, Ljubljana[948]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Za skupinski obisk je bila vstopnina znižana (5 din).[949] V *Jutru* je bilo navedeno, da je bila razstava vsak dan bolje obiskana.[950]
Vrsta razstave:	Obrtna razstava okrasnih blazin s poudarkom na različnih obdobjih in namembnostih, ki je potekala s sodelovanjem Helene Vurnik. V vseh prostorih paviljona je bila na ogled množica blazin, ki so časovno segale od starejših bidermajerskih do modernih. Slednje je razstavljala tudi ljubljanska Šola za žensko obrt.[951] Po poročanju *Jutra* je največ zanimanja pritegnila prava japonska soba z blazinami Marije Skušek.[952]
Poročanje in kritika:	V člankih je izpostavljeno, da je tovrstna razstava izrazito pripomogla k izboljšavi okusa obiskovalcev. Oplemenititi stanovanjsko kulturo je za članice Atene pomenilo »pometati kičasto navlako iz naših stanovanj« in sočasno izobraževati javnost, kar so si prizadevale z vrsto preteklih tematskih razstav.[953]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava »Blazina« T. K. D. Atena, *Slovenski narod*, LXI/270, 24. 11. 1928, p. 4.
- »Blazina«, *Jutro*, IX/286, 6. 12. 1928, p. 4.
- Med blazinami, *Jutro*, IX/287, 7. 12. 1928, p. 3.
- Razstava Blazina, *Ponedeljek*, II/50, 10. 12. 1928, p. 2.
- Med blazinami v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXI/282, 11. 12. 1928, p. 2.
- Razstava »Blazina« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXI/283, 12. 12. 1928, p. 4.
- Velik uspeh razstave blazin, *Jutro*, IX/290, 12. 12. 1928, p. 3.
- Razstava »Blazina« v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/291, 13. 12. 1928, p. 4.

[948] Rajko LOŽAR, Umetnost. Dvoje razstav, *Dom in svet*, XXXXI/10, 15. 12. 1928, p. 320.
[949] Razstava Blazina, *Ponedeljek*, II/50, 10. 12. 1928, p. 2.
[950] Velik uspeh razstave blazin, *Jutro*, IX/290, 12. 12. 1928, p. 3.
[951] Med blazinami v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXI/282, 11. 12. 1928, p. 2; Velik uspeh razstave blazin, *Jutro*, IX/290, 12. 12. 1928, p. 3.
[952] Velik uspeh razstave blazin, *Jutro*, IX/290, 12. 12. 1928, p. 3.
[953] Ibid.; »Blazina«, *Jutro*, IX/286, 6. 12. 1928, p. 4.

Naslov razstave:	Umetnostna razstava Božidar Jakac. Kolekcija Afrika
Datum:	16. 12. 1928–6. 1. 1929 (podaljšana do 13. 1. 1929)[954]
Organizator:	Božidar Jakac
Avtor s številom del:	147 del v katalogu; Božidar Jakac.[955]
Katalog in tiskovine:	Razstavni katalog s seznamom del in uvodnim nagovorom umetnika.[956]
Spremljevalni program:	Razstavo je s kratkim nagovorom otvoril Rihard Jakopič. Na dan otvoritve je po razstavi vodil Jakac, ki je z besednimi vtisi s potovanja po Afriki dopolnjeval razstavljena dela.[957] Jakac je po razstavi prirejal vodstva ob spremljavi afriške glasbe, kar naj bi pritegnilo občinstvo.[958]
Obisk:	Dopoldanska otvoritev naj bi bila dobro obiskana – tako s strani ljubljanskih ljubiteljev kulture, »pa tudi z dežele je bilo veliko posetnikov«.[959] Zanimanje za razstavo naj bi bilo veliko.[960]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava ob desetletnici Jakčeve prve razstave. Razstavljena dela so bila rezultat umetnikovega potovanja po Afriki, nekaj del pa je bilo motivno posvečenih tudi Gorjancem in Novemu mestu.[961] Razstava naj bi bila prodajno zelo uspešna.[962]
Poročanje in kritika:	Stanko Vurnik je kmalu po odprtju v *Slovencu* objavil zapis, v katerem je izpostavil, da se je v tej postavitvi Jakac pokazal ne le kot izurjen risar in grafik, temveč tudi kot vešč uporabnik pastela, s katerim je slikovito prikazal Afriko kot deželo »ognjenih barv, zanimivih fiziognomij in slikovitih form«.[963] Pisec je pripomnil še, da se na razstavi vidi razliko med precizno izdelanimi dolenjskimi krajinami in nekakšnimi popotnimi skicami, v katerih so zbrani popotni vtisi. Po piščevem mnenju naj slikar med beleženjem slednjih ne bi toliko mislil na formo kot na občutek, ki ga je znal »sugestivno in z velikim tehničnim elanom vreči na papir«.[964] V *Domu in svetu* je Rajko Ložar podal pregleden opis razstave, v katerem je posebej poudaril njen pozitiven finančni vidik, v zaključku članka pa je pisec razstavo označil kot izjemno prodajno prireditev in nato kritično podučil Jakca, da bi umetnik moral poleg tujih motivov pravzaprav iskati teme za upodabljanje tudi v domovini.[965]

[954] Afriška razstava B. Jakca, *Ponedeljek*, III/1, 7. 1. 1929, p. 3.
[955] *Umetnostna razstava Božidar Jakac. Kolekcija Afrika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 12. 1928–13. 1. 1929), Ljubljana 1928.
[956] *Umetnostna razstava Božidar Jakac. Kolekcija Afrika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 12. 1928–13. 1. 1929), Ljubljana 1928. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KLB5W392>.)
[957] Jakčeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljek*, II/51, 17. 12. 1928, p. 2.
[958] V. /Stanko Vurnik/, Za duha in srce. Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec*, LVI/289, 19. 12. 1928, p. 7.
[959] Ibid.; Rajko LOŽAR, Zadnje razstave v letu 1928, *Dom in svet*, 1929, XLII/1-2, pp. 60–61.
[960] Ibid., p. 60.
[961] *Umetnostna razstava Božidar Jakac. Kolekcija Afrika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 12. 1928–13. 1. 1929), Ljubljana 1928.
[962] Rajko LOŽAR, Zadnje razstave v letu 1928, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, p. 60.
[963] V. /Stanko Vurnik/, Za duha in srce. Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec*, LVI/289, 19. 12. 1928, p. 7.
[964] Ibid.
[965] Rajko LOŽAR, Zadnje razstave v letu 1928, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 60–61.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Božidar JAKAC, Moja pot po Afriki, *Ilustrirani Slovenec*, IV/50, 8. 12. 1928, pp. 396–397.
- Otvoritev Jakčeve umetnostne razstave, *Jutro*, IX/289, 11. 12. 1928, p. 5.
- Jakčeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljek*, II/51, 17. 12. 1928, p. 2.
- Umetnostna razstava B. Jakca v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/225, 18. 12. 1928, p. 5.
- Dve izredno zanimivi predavanji, *Slovenec,* LVI/288, 18. 12. 1928, p. 3.
- V. /Stanko Vurnik/, Za duha in srce. Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec*, LVI/289, 19. 12. 1928, p. 7.
- Jakčeva Afrika v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/297, 20. 12. 1928, p. 3.
- Vodstvo po »afriški« razstavi B. Jakca, *Jutro*, IX/300, 23. 12. 1928, p. 6.
- V Jakopičevem paviljonu, *Prosveta*, XXII/2, 3. 1. 1929, p. 2.
- Jakčeva umetnostna razstava, *Jutro*, X/4, 4. 1. 1929, p. 4.
- Potovanje po Afriki, *Slovenski narod*, LXII/12, 5. 1. 1929, p. 3.
- Afriška razstava B. Jakca, *Ponedeljek*, III/1, 7. 1. 1929, p. 3.
- Afriška razstava Božidarja Jakca, *Slovenski narod*, LXII/5, 7. 1. 1929, p. 3.
- Rajko LOŽAR, Zadnje razstave v letu 1928, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 60–62.
- K./arel/ DOBIDA, Umetnostna razstava Božidarja Jakca. Afrika. Iz popotne risanke, *Ljubljanski zvon*, XLIX/2, 1929, p. 125.

RAZSTAVE V LETU 1929

Neža Lukančič

Naslov razstave:	Kolektivna razstava Riharda Jakopiča
Datum:	14. 4.–13. 5. 1929[966]
Organizator:	Umetnostnozgodovinsko društvo, Ljubljana
Avtor s številom del:	127 del v katalogu; Rihard Jakopič.[967]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[968]
Spremljevalni program:	Dan pred otvoritvijo razstave je v večernih urah v zbornici Univerze o Jakopičevi umetnosti predaval Izidor Cankar,[969] ki je imel tudi otvoritveni govor, s katerim je v imenu društva odprl razstavo. Sledil je Jakopičev zahvalni govor in krajši nagovori Rudolfa Andrejke, Marka Natlačena, Dinka Puca, Otona Župančiča in Bratka Krefta.[970] Po razstavi je 9. 5. vodil Stanko Vurnik.[971] Sočasno praznovanje Jakopičevega jubileja je prevzelo Umetnostnozgodovinsko društvo, ki je poleg spremljevalnega programa skrbelo tudi za izdajo razkošne monografije – *Jakopičevega zbornika* z razpravami Franceta Mesesnela, Izidorja Cankarja, Ferda Kozaka in Juša Kozaka ter barvnimi in črno-belimi reprodukcijami slikarjevih del.[972] Omeniti velja, da je junija 1929 ob prenosu razstave v Zagreb tam Slovensko prosvetno društvo priredilo proslavo za slikarjev jubilej. 7. 6. je bila na Trgu kralja Aleksandra predstava *Pohujšanje v dolini šentflorjanski*, dan kasneje pa je bila v Umetniškem paviljonu odprta iz Ljubljane prenešena razstava umetnikovih del. Navzoč je bil tudi sam umetnik.[973] Po postavitvi v zagrebškem Umetniškem paviljonu je 23. 6. vodil Ivo Šrepel, tajnik Hrvaškega društva umetnosti.[974] V čast Jakopičevi obletnici je tudi Združenje beograjskih likovnih umetnikov v Beogradu priredilo proslavo in predavanje slikarja Mihajla Petrova na Kalemegdanu.[975]
Obisk:	Ni podatka; vstopnina je bila 10 dinarjev, za dijake 5 dinarjev; za skupine po deset dijakov pa je bila cena ene vstopnice znižana na 2 dinarja. Umetniki, novinarji, delavci in reveži so imeli prost vstop.[976]

[966] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapiski občnih zborov in odborovih sej 'k št. 1', 14. odborova seja, 8. 3. 1929). V *Jutru* je bilo zapisano, da bo razstava trajala do 10. maja (Iz Ljubljane. Kolektivna razstava Riharda Jakopiča, *Jutro*, 28. 4. 1929, X/99, p. 5). V *Slovenskem narodu* je bilo navedeno, da so si razstavo 13. 5. ogledali člani beograjskega in zagrebškega Penkluba. Najverjetneje so razstavo podaljšali prav zaradi tega obiska (Dnevne vesti. Iz Ljubljane, *Slovenski narod*, LXII/105, 10. 5. 1929, p. 3).
[967] *Kolektivna razstava Riharda Jakopiča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 14. 4.–13. 5. 1929), Ljubljana 1929.
[968] *Kolektivna razstava Riharda Jakopiča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 14. 4.–13. 5. 1929), Ljubljana 1929. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-I4H4Z8PA>.)
[969] Domače vesti. Jubilej g. Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/82, 9. 4. 1929, p. 4.
[970] Proslava šestdesetletnice R. Jakopiča, *Slovenski list*, II/17, 15. 4. 1929, p. 2. Podobno besedilo je bilo objavljeno tudi v *Ponedeljku* (Otvoritev kolektivne razstave Riharda Jakopiča, *Ponedeljek*, III/15, 15. 4. 1929, p. 2).
[971] Domače vesti. Kolektivna razstava R. Jakopiča, *Jutro*, X/115, 23. 5. 1929, p. 4.
[972] Monografijo je izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. *Jakopičev zbornik*, ki ga je urejal urednik *Ljubljanskega zvona* Fran Albrecht, je v predprodaji stal 72 dinarjev; nato se je broširana izdaja prodajala za 110 dinarjev, vezana pa za 140 dinarjev (Iz pripravljajočega se Zbornika, *Jutro*, X/85, 12. 4. 1929, p. 6; Domače vesti. Jubilej Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/65, 17. 3. 1929, p. 5; Jakopičev zbornik, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, X/115, 23. 5. 1929, p. 4; Domače vesti. »Jakopičev zbornik« naša najlepša knjiga, *Jutro*, X/116, 19. 5. 1929, p. 5; Književne novosti na Slovenskem. Jakopičev zbornik, *Proletarec*, XXIV/1139, 11. 7. 1929, p. 4).
[973] Slovensko prosvetno društvo v Zagrebu, *Jutro*, X/121, 26. 5. 1929, p. 5; Domače vesti. Jakopičeva proslava, *Jutro*, X/127, 2. 6. 1929, p. 5.
[974] Domače vesti. Zaključek Jakopičeve razstave v Zagrebu, *Jutro*, X/144, 22. 6. 1929, p. 4.
[975] Beograjski umetniki in proslava Jakopičeve 60letnice, *Jutro*, X/86, 13. 4. 1929, p. 6.
[976] Iz Ljubljane. Kolektivna razstava Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/99, 28. 4. 1929, p. 5.

Vrsta razstave:	Samostojna retrospektivna razstava, na kateri so bila dela razvrščena od starejših do najnovejših.[977] V *Jutru* je bilo izpostavljeno, da je bila obravnavana postavitev prva tovrstna razstava Jakopičevih del: »Do sedaj je bilo Jakopičeva dela moč videti samo raztresena po raznih skupinskih razstavah, sedaj pa bo mogoče študirati Jakopičev razvoj od najmlajših do starejših del.«[978] Razstava je bila postavljena ob priložnosti praznovanja umetnikove šestdesetletnice, ki jo je praznoval 12. 4. 1929. Nato je potovala v Zagreb, kjer je bila pod okriljem pripravljalnega odbora, ki ga sta ga vodila Ivan Meštrović in Jože Plečnik, odprta med 8. in 23. 6.[979]
Poročanje in kritika:	O obravnavani razstavi je bilo nadpovprečno veliko poročil, člankov in drugih zapisov v vseh pomembnejših tiskovinah tistega časa. Večina jih je bila pozitivnih, kar je potrjevalo Jakopičev mitski umetniški položaj. V *Jutru* je bil objavljen primer tovrstnih besed: »Takrat se ga bo gotovo vsak Slovenec spomnil s hvaležnostjo, saj nam je posvetil štirideset let neumornega kulturnega dela in nas neštetokrat opojil z barvastimi utripi bogate in poetične duše.«[980] Negativne kritike ni bilo zaslediti. 12. 4., na dan Jakopičevega rojstnega dne in dan pred otvoritvijo razstave, je bil v *Jutru* objavljen obsežen članek o slavljenčevem življenju in delu.[981] V propagandistični maniri so bili življenjepisu pridani tudi izseki Jakopičevih misli iz prihajajočega zbornika.[982] O le-tem so povečini pisali kot o najlepši slovenski knjigi, hkrati pa so apelirali na vse bibliofile, da so si priskrbeli svoj izvod, kajti tovrstne izdaje na slovenskem trgu še ni bilo.[983] Primer pozitivnega zapisa je odziv Anteja Gabra v *Jutru.* Menil je, da razstava kljub 120 predstavljenim delom ni mogla prikazati celotnega opusa umetnika, ki ga je očitno visoko cenil. Opisal je nekaj razstavljenih del, pripomnil pa je tudi, da je bilo na razstavi premalo izpostavljeno Jakopičevo obdobje do razstave leta 1904 pri Miethkeju na Dunaju. Prav tako je pogrešal serijo motivov Križank in brez. Pohvalil je Jakopičevo uporabo barve, ki naj bi bila »prava glasba, tisti čudežni stik ekstremov, kjer se muzika pretaplja v slikarstvo in slikarstvo odzvanja v muziki«.[984] V nasprotju z Ljubljano sta prenos in postavitev razstave v Zagrebu doživela kritiški hladni tuš. Negativen zapis avtorja Rometa, ki je bil objavljen v hrvaškem literarnem mesečniku *Književnik*, je sprožil vehementen odziv slovenske kritike. Izvirni hrvaški članek je bil objavljen tudi v *Slovenskem narodu*, dodan pa mu je bil užaljen slovenski odgovor.[985] Rome je med drugim zapisal, da je Jakopič medel, da poteze niso dokončane ter da mu primanjkuje intenzitete, ki bi slikam dala presežen učinek. Rome se je dotaknil tudi Jakopičeve želje, da bi izpadel kot revolucionaren in avantgardističen slikar, kar pa po njegovem mnenju ni bil, saj njegovo znanje in moč slikanja nista dosegala želenega nivoja. Sklenil je z mislijo, da je bilo praznovanje Jakopičeve šestdesetletnice v Zagrebu nepotrebno, saj bi lahko v Umetniškem paviljonu priredili razstavo ob osemdesetletnici domačega

[977] Proslava šestdesetletnice R. Jakopiča, *Slovenski list*, II/17, 15. 4. 1929, p. 2.
[978] Domače vesti. Jubilej g. Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/82, 9. 4. 1929, p. 4.
[979] Domače vesti. Slovensko prosvetno društvo v Zagrebu, *Jutro*, X/121, 26. 5. 1929, p. 5; Domače vesti. Zaključek Jakopičeve razstave v Zagrebu, *Jutro*, X/144, 22. 6. 1929, p. 4.
[980] Jubilej Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/65, 17. 3. 1929, p. 5.
[981] Mojster Rihard Jakopič – šestdesetletnik, *Jutro*, X/85, 12. 4. 1929, p. 6.
[982] Jakopičev zbornik je v predprodaji stal 72 dinarjev; nato se je broširana izdaja prodajala za 110 dinarjev, vezana pa za 140 dinarjev (Jakopičeve misli o umetnosti. Iz pripravljajočega se Zbornika, *Jutro*, X/85, 12. 4. 1929, p. 6).
[983] »Jakopičev zbornik« naša najlepša knjiga, *Jutro*, X/116, 19. 5. 1929, p. 5; Jakopičev zbornik. Veselje naših biblofilov, *Jutro*, X/93, 21. 4. 1929, p. 3.
[984] Ante GABER, Kolektivna razstava Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/101, 1. 5. 1929, p. 8.
[985] Pamflet na Riharda Jakopiča. Nekvalificiran izpad hrvaške literarne revije »Književnik« v zvezi z Jakopičevo razstavo v Zagrebu, *Slovenski narod*, LXII/221, 27. 9. 1929, p. 2.

kiparja Ivana Rendića. Slovenski pisec je menil, da je bil Rometov zapis lahkomiseln in zloben, ne nazadnje pa mu je svetoval, naj raje »daje lekcije doma«.[986]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Domače vesti. Jubilej Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/65, 17. 3. 1929, p. 5.
- Miljutin ZARNIK, Naš mojster Jakopič o svojih delih. Kako se je naš mojster razvijal in kaj je najraje slikal – Kakšne načrte ima za bodočnost – Jubilej ovira njegovo delo, *Slovenski narod*, LXII/73, 30. 3. 1929, p. 9.
- Jubilej g. Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/82, 9. 4. 1929, p. 4.
- Ljubljana. Jakopičev jubilej, *Slovenec*, LVII/82, 11. 4. 1929, p. 4.
- Mojster Rihard Jakopič – šestdesetletnik, *Jutro*, X/85, 12. 4. 1929, p. 6.
- Jakopičeve misli o umetnosti. Iz pripravljajočega se Zbornika, *Jutro*, X/85, 12. 4. 1929, p. 6.
- Beograjski umetniki in proslava Jakopičeve 60letnice, *Jutro*, X/86, 13. 4. 1929, p. 6.
- Frst. /France Stele/, Rihard Jakopič, *Ilustrirani Slovenec*, V/15, 14. 4. 1929, pp. 116–117.
- Proslava šestdesetletnice R. Jakopiča, *Slovenski list*, II/17, 15. 4. 1929, p. 2.
- Otvoritev kolektivne razstave Riharda Jakopiča, *Ponedeljek*, III/15, 15. 4. 1929, p. 2.
- Proslava R. Jakopiča, *Slovenec*, LVII/86, 16. 4. 1929, p. 4.
- Jakopičev zbornik. Veselje naših biblofilov, *Jutro*, X/93, 21. 4. 1929, p. 3.
- Prosvetno delovanje naših v Zagrebu, *Jutro*, X/95, 24. 4. 1929, p. 3.
- Prosvetni dan Zveze kulturnih društev, *Jutro*, X/99, 28. 4. 1929, p 3
- Najlepša slovenska knjiga, *Jutro*, X/99, 28. 4. 1929, p. 5.
- Iz Ljubljane. Kolektivna razstava Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/99, 28. 4. 1929, p. 5.
- Ante GABER, Kolektivna razstava Riharda Jakopiča, *Jutro*, X/101, 1. 5. 1929, p. 8.
- Mojster slovenskega slikarstva Rihard Jakopič je razstavil v svojem paviljon [...], *Tedenske slike*, V/18, 2. 5. 1929, p. 2.
- Pred kolektivno razstavo Jakopičevih del v Zagrebu, *Slovenski narod*, LXII/105, 10. 5. 1929, p. 2.
- Iz Ljubljane, *Slovenski narod*, LXII/105, 10. 5. 1929, p. 3.
- Slikar Jakopič – 60 let star, *Prosveta*, XXII/113, 14. 5. 1929, pp. 2–3.
- »Jakopičev zbornik« naša najlepša knjiga, *Jutro*, X/116, 19. 5. 1929, p. 5.
- Jakopičev zbornik, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, X/115, 23. 5. 1929, p. 4.
- Kolektivna razstava R. Jakopiča, *Jutro*, X/115, 23. 5. 1929, p. 4.
- Za duha in srce. Jakopičev jubilejni zbornik, *Slovenec*, LVII/116, 24. 5. 1929, p. 9.
- Slovensko prosvetno društvo v Zagrebu, *Jutro*, X/121, 26. 5. 1929, p. 5.
- Jakopičeva proslava, *Jutro*, X/127, 2. 6. 1929, p. 5.
- B./ožidar Borko/, Slavnosti Riharda Jakopiča v Zagrebu. Svečana predstava v gledališču – Otvoritev Jakopičeve razstave po zagrebškem županu – Agilno delovanje zagrebškega »Slovenskega kulturnega društva«, *Jutro*, X/133, 9. 6. 1929, p. 2.
- Zaključek Jakopičeve razstave v Zagrebu, *Jutro*, X/144, 22. 6. 1929, p. 4.
- Književne novosti na Slovenskem. Jakopičev zbornik, *Proletarec*, XXIV/1139, 11. 7. 1929, p. 4.
- Pamflet na Riharda Jakopiča. Nekvalificiran izpad hrvaške literarne revije »Književnik« v zvezi z Jakopičevo razstavo v Zagrebu, *Slovenski narod*, LXII/221, 27. 9. 1929, p. 2.
- Rajko LOŽAR, Rihard Jakopič – Šestdesetletnik, *Ilustracija*, I/3, 1929, pp. 73–75, 82–84.
- Z jubilejne Jakopičeve razstave [...], *Ilustracija*, I/5, 1929, p. 174.
- France STELE, Rihard Jakopič šestdesetletnik, *Dom in svet*, XLII/1-2, 1929, pp. 29–31.
- Anton PODBEVŠEK, Rihardu Jakopiču, *Ljubljanski zvon*, XLIX/5, 1929, pp. 259–263.

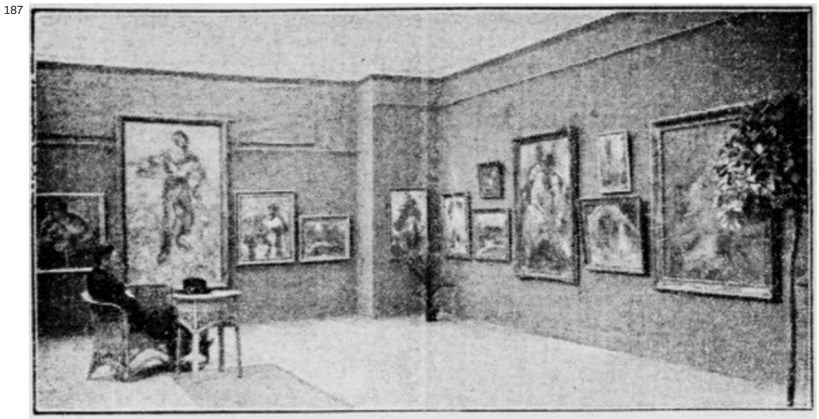
[986] Pamflet na Riharda Jakopiča. Nekvalificiran izpad hrvaške literarne revije »Književnik« v zvezi z Jakopičevo razstavo v Zagrebu, *Slovenski narod*, LXII/221, 27. 9. 1929, p. 2.

186

Zgoraj:
Z jubilejne Jakopičeve razstave, ki jo je priredilo Umetnostno-zgodovinsko društvo
Foto „Ilustracija"

187

Pogled v veliko razstavo Jakopičevih del

186
Ilustracija, I/5, 1929, p. 174.

187
Jutro, X/93, 21. 4. 1929, p. 3.

Naslov razstave:	**Razstava slikarjev Valentina Hodnika, Janeza Cvetka in kiparja Petra Lobode**
Datum:	2.–16. 6. 1929[987]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	91 del; Janez Cvetek (30), Valentin Hodnik (56), Peter Loboda (5).[988]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava, v času katere naj bi bilo prodanih veliko slik. V dnevnem časopisju so za nakup priporočali predvsem dela Meštrovićevega absolventa Petra Lobode.[989]
Poročanje in kritika:	Več krajšim objavam se pridružuje daljši članek o razstavi, ki ga je v *Jutru* objavil Ante Gaber. Slednji je menil, da je Valentin Hodnik poleg Maksa Koželja edini planinski slikar pri nas. Pri tem je izpostavil, da je kakovost slovenske amaterske gorniške fotografije primerljiva z mednarodno, pri čemer pa tega za slikarstvo ni mogel trditi. Napisal je, da se za »Groharjem še ni rodil slovenski Segantini« in da so planinske slike le za domačo rabo, izstopajoče kvalitetnejše produkcije pa tudi pri Hodniku ni našel. Bohinjski slikar se je po Gabrovem mnenju ni umetnostno razvijal, saj naj ga bi oviral eksistencialni boj. Hodnik je k sodelovanju na razstavi povabil sovaščana Janeza Cvetka, ki je bil sicer po poklicu drvar. Gaber je sicer izpostavil diletantizem tega samouka, vendar ga je opravičeval, ker naj bi bil fant mlad in zagret. Pisec je očitno zagovarjal amaterstvo, saj je v nadaljevanju napisal, da je Cvetek odpiral »pogled v dušo naših [slovenskih] planin«, ki jih je upodabljal v naivni maniri, saj ni bil deležen formalnega šolanja. Najmanj pozornosti je Gaber namenil Lobodi, ki je očitno razstavil le pet kipov, kar pa po njegovem mnenju ni zadostovalo za podajanje sodbe, ki naj bi bila pri mladih umetnikih tvegana. Kljub vsemu je menil, da je bilo smiselno, da se je Loboda predstavil občinstvu.[990]

[987] V *Jutru* je bilo objavljeno, da se je razstava odprla 2. 6. (Domače vesti. V Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/127, 2. 6. 1929, p. 5). V zapisniku IX. Rednega občnega zbora Društva Narodna galerija z dne 12. 10. 1926 pa je navedeno, da je bila razstava odprta 26. 5. (Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapiski občnih zborov in odborovih sej 'k št. 1', 9. redni občni zbor, 12. 10. 1929).

[988] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: V Jakopičevem paviljonu razstavljajo [...], *Jutro*, X/132, 8. 6. 1929, p. 4.

[989] Domače vesti. Razstava planinskih slik Hodnika ter samouka Cvetka v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/138, 15. 6. 1929, p. 4.

[990] A. G. /Ante Gaber/, Planinske slike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/133, 9. 6. 1929, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Domače vesti. V Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/127, 2. 6. 1929, p. 5.
- V Jakopičevem paviljonu otvorijo, *Slovenec*, LVII/123, 2. 6. 1929, p. 5.
- V Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/129, 5. 6. 1929, p. 4.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVII/125, 5. 6. 1929, p. 4.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVII/126, 6. 6. 1929, p. 4.
- V Jakopičevem paviljonu razstavljajo, *Jutro*, X/132, 8. 6. 1929, p. 4.
- Slikarska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXII/128, 8. 6. 1929, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu razstavljajo, *Slovenec*, LVII/129, 9. 6. 1929, p. 4.
- A. G. /Ante Gaber/, Planinske slike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/133, 9. 6. 1929, p. 3.
- Razstava planinskih slik Hodnika ter samouka Cvetka v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/138, 15. 6. 1929, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXII/134, 15. 6. 1920, p. 2.

Naslov razstave:	Oskar Pistor
Datum:	25. 8.–5. 9. 1929
Organizator:	Ana Pistor
Avtor s številom del:	Ok. 200 del; Oskar Pistor.[991]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna retrospektivna razstava koroškega slikarja Oskarja Pistorja. Ta je umrl 10. 5. 1928, postavitev pa je bila zapuščinska posmrtna razstava, ki so jo organizirali svojci in prijatelji.[992] Med razstavljenimi akti, študijami, portreti in krajinskimi slikami menda ni bilo njegovih najslavnejših del, saj naj bi bila po poročanju *Slovenskega naroda* v rokah nemške skupnosti.[993]
Poročanje in kritika:	V *Slovenskem narodu* in *Jutru* sta pisca izpostavila, da je bil Pistor slovenski javnosti in umetnostnim krogom neznan, poznali pa so ga Nemci na Slovenskem, za katere je med vojno v Ljubljani, Mariboru in Celju slikal predvsem oficirske in meščanske portrete.[994] Ante Gaber je v članku v *Jutru* razstavo pohvalil in jo primerjal s kakovostno muzejsko postavitvijo. Za konec je izpostavil, da je umetnik svoja dela, med katerimi so se nekatera nahajala tudi v zbirkah v tujini, prodajal uspešno in za velike vsote. Tedanje prodajne cene so najverjetneje vplivale tudi na vrednost razstavljenih del, ki pa so bila po Gabrovem mnenju za mnoge Slovence predraga.[995] Omemba razstave se je v nemškem jeziku pojavila tudi v celjskem *Deutsche Zeitung*, kjer je anonimni pisec Pistorja označil za izrazito lokalnega slikarja.[996]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava Pistorjevih del v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVII/191, 24. 8. 1929, p. 4.
- Jutri bo otvorjena, *Slovenski narod*, LXII/192, 24. 8. 1929, p. 3.
- Oskar Pistor, *Jutro*, X/198, 25. 8. 1929, p. 3.
- Razstava slik, *Jutro*, X/198, 25. 8. 1929, p. 5.
- A. G. /Ante Gaber/, Razstava pokojnega Oskarja Pistorja, *Jutro*, X/200, 28. 8. 1929, p. 3.
- E. R., Razstava slik Oskarja Pistorja, *Slovenski narod*, LXII/195, 28. 8. 1929, p. 2.
- Stane VURNIK, Razstava slikarja pl. Pistorja, *Slovenec,* LVII/197, 31. 8. 1929, p. 7.
- Gemäldeausstellung, *Deutsche Zeitung*, LIV/69, 1. 9. 1929, p. 6.

[991] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava Pistorjevih del v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVII/191, 24. 8. 1929, p. 4.
[992] Ibid.
[993] E. R., Razstava slik Oskarja Pistorja, *Slovenski narod*, LXII/195, 28. 8. 1929, p. 2.
[994] E. R., Razstava slik Oskarja Pistorja, *Slovenski narod*, LXII/195, 28. 8. 1929, p. 2; A. G. /Ante GABER/, Razstava pokojnega Oskarja Pistorja, *Jutro*, X/200, 28. 8. 1929, p. 3.
[995] A. G. /Ante GABER/, Razstava pokojnega Oskarja Pistorja, *Jutro*, X/200, 28. 8. 1929, p. 3.
[996] Gemäldeausstellung, *Deutsche Zeitung*, LIV/69, 1. 9. 1929, p. 6.

Naslov razstave:	Razstava Slovenskega filatelističnega društva
Datum:	7.–9. 9. 1929[997]
Organizator:	Slovensko filatelistično društvo, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Na otvoritvi je bilo poleg slovenskih veliko češkihfilatelistov, prav tako pa so bili prisotni predstavniki ljubljanske mestne oblasti, slikar ter oblikovalec znamk Ivan Vavpotič in drugi. V uvodnem nagovoru jih je pozdravil državni odvetnik Peter Grasseli, ki je poudaril velik pomen filatelije za Slovence.[998] Ob razstavi so organizirali praktično izobraževanje o načinu zbiranja poštnih znamk.[999]
Obisk:	Ni podatka; vstopnina je bila pet dinarjev, za dijake dva dinarja.[1000]
Vrsta razstave:	Didaktična filatelistična razstava je bila prirejena ob 10. obletnici delovanja Slovenskega filatelističnega društva. Poudarek razstave je bila na slovenski znamki ki jo je leta 1919 oblikoval Ivan Vavpotič, razstavljene pa so bile tudi znamke drugih držav po svetu.[1001]
Poročanje in kritika:	Anonimni avtor je v *Jutru* zapisal, da je bilo na razstavi moč videti »vso Slovenijo v posameznih znamkah, štirojčkih in celo prav redke stvari v celih polah. Razstavljeni so bili tudi poštni žigi iz vse Slovenije, kompletna zbirka poštnih žigov Ljubljane od prve avstrijske znamke leta 1850 do danes, lepa kolekcija avstrijskih poštnih žigov od leta 1850 do 1858 in dragocena pisma z najredkejšimi znamkami najrazličnejših držav. Z znamkami so zastopane vse države sveta, posebno dobro pa Nemčija in Italija ter ameriške države. Dobrodelne znamke in znamke zračne pošte Evrope so kompletne. Lepa je zbirka Avstrije, jugoslovenska pa je kompletna od začetka do danes v štirojčkih.«[1002] Daljši članek z navedbami razstavljenih znamk in njihovo vrednostjo je bil objavljen v *Slovenskem narodu*. Pisec pa je izpostavil tudi aranžiranje razstave, ki je bil vsak dan »elegantno okrašena z drugim cvetjem in drugačnimi šopki.«[1003] Prav tam je bil julija objavljen obsežnejši zapis o zgodovini slovenske filatelije, ki je bila cenjena tudi v tujini. V njem je bila omenjena tudi pričujoča razstava v Jakopičevem paviljonu in napoved filatelistične postavitve istega leta jeseni na Ljubljanskem velesejmu.[1004]

[997] Prva slovenska filatelistična razstava, *Jutro*, X/210, 8. 9. 1929, p. 3.
[998] Ibid.
[999] Razstava poštnih znamk, *Jutro*, X/198, 25. 8. 1929, p. 5.
[1000] Prva slovenska filatelistična razstava, *Jutro*, X/210, 8. 9. 1929, p. 3.
[1001] Razstava poštnih znamk, *Jutro*, X/198, 25. 8. 1929, p. 5.
[1002] Prva slovenska filatelistična razstava, *Jutro*, X/210, 8. 9. 1929, p. 3.
[1003] Razstava poštnih znamk, *Slovenski narod*, LXII/206, 10. 9. 1929, 3.
[1004] Slovenska filatelistična razstava, *Slovenski narod*, LXII/168, 26. 7. 1929, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Slovenska filatelistična razstava, *Slovenski narod*, LXII/168, 26. 7. 1929, p. 2.
- Razstava poštnih znamk, *Jutro*, X/198, 25. 8. 1929, p. 5.
- Prva slovenska filatelistična razstava, *Jutro*, X/210, 8. 9. 1929, p. 3.
- Razstava poštnih znamk, *Slovenski narod*, LXII/206, 10. 9. 1929, 3.

Naslov razstave:	XV. razstava Narodne galerije. Lojze Dolinar, Gojmir Anton Kos, France Pavlovec
Datum:	27. 10.–8. 12. 1929
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji s številom del:	69 del v katalogu; Lojze Dolinar (18), Gojmir Anton Kos (32), France Pavlovec (19).[1005]
Katalog in tiskovine:	Razstavni letak s seznamom umetnikov in del.[1006]
Spremljevalni program:	Razstavo je otvoril predsednik Društva Narodna galerija Fran Windischer.[1007]
Obisk:	Po poročanju *Slovenca* naj bi bil slab, medtem ko je Ante Gaber v *Jutru* hvalil dober obisk.[1008]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava treh umetnikov iste generacije. V osrednjem razstavnem prostoru naj bi stal tri metre visok Dolinarjev kip *Mojzes*, ki je bil po besedah Gojmirja Antona Kosa najbolj vpadljivo delo na razstavi.[1009] Cene razstavljenih del so bile na razpolago pri blagajni.[1010] Do 16. 11. so bile prodane štiri slike Gojmirja Antona Kosa, dve sliki Franceta Pavlovca in en kip Lojzeta Dolinarja.[1011]
Poročanje in kritika:	Poročila o razstavi so obsegala bolj splošno pisanje o stanju razstavišča, obiskovanju razstav in kupovanju umetniških del, manj pa se jih je dotaknilo dejanskih razstavljavcev. Rajko Ložar je v članku v *Ilustraciji* najprej omenjal Jakopičev paviljon kot zapuščeno razstavišče, nato pa se je posvetil razstavljavcem. Sprva je izpostavil Dolinarjeva kiparska dela, med katerimi je izstopal kip *Mojzesa,* vendar je menil, da je Dolinar boljši v mali plastiki, predvsem v portretih. Ložar je Kosa primerjal z Dolinarjem, ki naj bi za njim zaostajal, saj naj bi slikarju manjkala ustvarjalna zavzetost. Kot zadnjemu se je Ložar posvetil Pavlovcu, ki naj bi razstavljal večjo zbirko slik. Slednja je bila po piščevem mnenju mnogo kakovostnejša kot na prejšnji postavitvi. Ložar je menil, da naj bi bil Pavlovec prvi slovenski barvni interpret, ki naj bi znal slikati z različnimi barvnimi toni.[1012] Ante Gaber je o razstavi v *Jutru* objavil dva prispevka.[1013] Pohvalil je lepo število obiskovalcev in si nato zaželel, da bi po vzoru Evrope tudi pri

[1005] *XV. razstava Narodne galerije. Lojze Dolinar, Gojmir Anton Kos, France Pavlovec* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 10.–8. 12. 1929), Ljubljana 1929.
[1006] *V. razstava Narodne galerije. Lojze Dolinar, Gojmir Anton Kos, France Pavlovec* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 10.–8. 12. 1929), Ljubljana 1929. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-YW0TW3MN>.)
[1007] Slovenska filatelistična razstava, *Slovenski narod*, LXII/168, 26. 7. 1929, p. 2.
[1008] V. /Stanko Vurnik/, Razstava Dolinar-G. Kos-Pavlovec, *Slovenec*, LVII/265, 20. 11. 1929, p. 7; Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/272, 20. 11. 1929, p. 7.
[1009] Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXII/246, 26. 10. 1929, p. 4.
[1010] *XV. razstava Narodne galerije. Lojze Dolinar, Gojmir Anton Kos, France Pavlovec* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 10.–8. 12. 1929), Ljubljana 1929.
[1011] Na umetnostni razstavi, Slovenski narod, LXII/263, 16. 11. 1929, p. 4.
[1012] Rajko LOŽAR, Razstava Dolinar-G. A. Kos-Pavlovec. »Narodna galerija« v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Ilustracija*, I/11, 1929, p. 354. V naslednji številki *Ilustracije* so bila objavljena določena reproducirana dela (S 15. umetnostne razstave »Narodne galerije« v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Ilustracija*, I/12, 1929, p. 406).
[1013] Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/272, 20. 11. 1929, p. 7; Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/277, 26. 11. 1929, p. 4.

nas razstave in njihovo obiskovanje postala družabni dogodek. Nadalje se je dotaknil tržnega polja in izpostavil, da pri nas trg in kupovanje umetnin nista bila razvita kot drugod, saj slovensko izobraženstvo ni imelo dovoljšnih sredstev za nakupe umetnin. Na srečo so obstajale bogatejše rodbine in meceni, ki so poskrbeli za nakupe. Pisec je omenil, da so bile prodajne cene vsem dosegljive in da so lahko na razstavi original odkupili za prav toliko kot reprodukcijo. V prvem delu je opisal Dolinarjevo kiparstvo, v drugem pa se je posvetil slikarskim delom. Umetnine je orisal z natančnostjo in navedel njihovo ozadje.[1014]

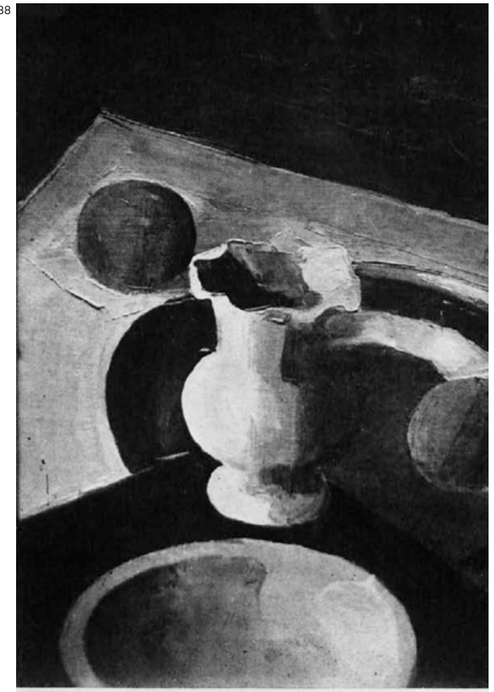
Ob zaključevanju razstave je v *Slovencu* članek objavil tudi Stanko Vurnik, ki je potožil, da ni več generacije, ki je v zanosu kupovala impresionistična dela; interesa naj bi bilo premalo, razstav pa prav tako. Tudi mladih ljudi naj umetnost ne bi zanimala več. Pred opisi umetnikov je še dodal, da upa, da bi povojni materializem in senzualizem nadomestila nova »idealistična konstelacija«.[1015]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXII/246, 26. 10. 1929, p. 4.
- V Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVII/246, 27. 10. 1929, p. 4.
- Otvoritev dveh umetnostnih razstav v Ljubljani, *Ponedeljek*, III/43, 28. 10. 1929, p. 2.
- Otvoritev dveh umetniških razstav, *Slovenski narod*, LXII/247, 28. 10. 1929, p. 2.
- Dve umetniški razstavi v Ljubljani, *Jutro*, X/253, 29. 10. 1929, p. 3.
- Petnajsta razstava Nar. Galerije, *Slovenec*, LVII/247, 29. 10. 1929, p. 7.
- Razstava Dolinar-Gojmir Anton Kos in Pavlovec, *Slovenski narod*, LXII/267, 9. 11. 1929, p. 4.
- Razstava Dolinar-Gojmir Anton Kos in Pavlovec v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/264, 10. 11. 1929, p. 3.
- Na umetnostni razstavi, *Slovenski narod*, LXII/263, 16. 11. 1929, p. 4.
- Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/272, 20. 11. 1929, p. 7.
- Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/277, 26. 11. 1929, p. 4.
- V. /Stanko Vurnik/, Razstava Dolinar-G. Kos-Pavlovec, *Slovenec*, LVII/265, 20. 11. 1929, p. 7.
- Danes zadnji dan razstave Dolinar-Kos-Pavlovec v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, X/288, 8. 12. 1929, p. 3.
- Rajko LOŽAR, Umetnostna kronika, *Dom in svet*, XLIII/1-2, 1929, pp. 55–57.
- Rajko LOŽAR, Razstava Dolinar-G. A. Kos-Pavlovec. »Narodna galerija« v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Ilustracija*, I/11, 1929, p. 354.
- S 15. umetnostne razstave »Narodne galerije« v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Ilustracija*, I/12, 1929, p. 406.
- Jože KASTELIC, 15. razstava Narodne galerije. Lojze Dolinar, Anton Gojmir Kos, France Pavlovec, *Plamen*, XX/2, 1929–1930, pp. 116–118.

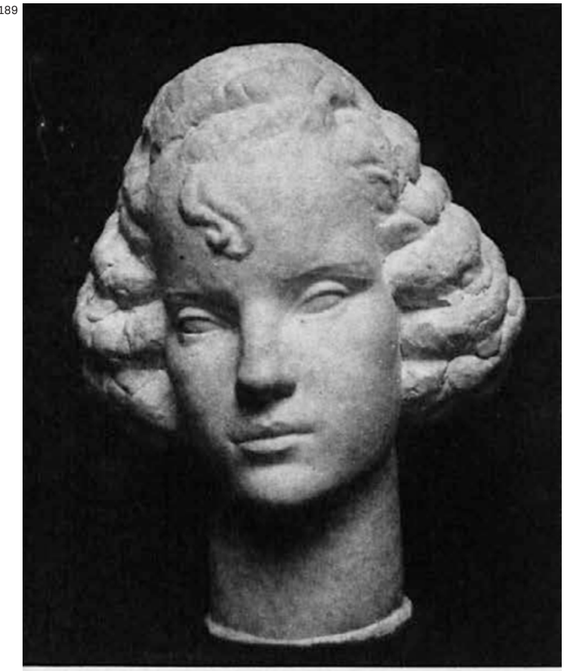
[1014] Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/272, 20. 11. 1929, p. 7; Ante GABER, Razstava del Dolinarja, Kosa in Pavlovca, *Jutro*, X/277, 26. 11. 1929, p. 4.
[1015] V. /Stanko Vurnik/, Razstava Dolinar-G. Kos-Pavlovec, *Slovenec*, LVII/265, 20. 11. 1929, p. 7.

188

G. A. Kos: Malo tihožitje (olje)

189

L. Dolinar: Glava gdč. E. R. (gips)

190

Fr. Pavlovec: Za vasjo (olje)

191

I. Čargo: Portreti razstavljalcev od leve na desno: Fr. Pavlovec, L. Dolinar, O. A. Kos

192

L. Dolinar: Hinko Smrekar (ilovica)

188–190, 192
Ilustracija, I/12, 1929, p. 406.

191
Ilustracija, I/11, 1929, p. 354.

RAZSTAVE V LETU 1930

Neža Lukančič

Naslov razstave:	Srečko Magolič
Datum:	30. 3.–5. 5. 1930
Organizator:	Srečko Magolič
Avtor s številom del:	Ok. 170 del; Srečko Magolič.[1016]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	V paviljonu je bil »Rasbergerjev prvovrstni gramofon«, na katerem se je ves čas predvajala glasba, ki naj bi dopolnjevala umetniški vtis. Koncerti, ki naj bi bili vsak dan med 11. in 12. uro ter med 14. in 15. uro predvajani po gramofonu, so bili napovedani tudi v časopisju.[1017] Srečko Magolič je vodil po razstavi.[1018]
Obisk:	Obisk je bil dober, saj naj bi si postavitev ogledalo več kot 2.350 obiskovalcev.[1019]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava, ki jo je priredil Srečko Magolič ob svoji 70-letnici.[1020] Razstavil je slike, ki jih je naslikal po letu 1926. Motivno so krajinska dela povečini prikazovala Ljubljano in njeno zeleno okolico, Savo, Bled idr.[1021] Prodali so 65 slik.[1022] V *Slovenskem narodu* so še v času razstave objavili seznam prodanih del.[1023] Do 24. aprila je bilo prodanih 45 slik, s prodajo pa naj bi dosegel rekord, saj so bile cene nizke, plačilo pa je bilo možno tudi na obroke.[1024]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila dobro sprejeta. V *Slovencu* so o Magoličevih slikah zapisali: »/T/akoj, v prvem hipu, ne da bi kaj okleval se ti dopadejo; oko je zadovoljno in duša se potopi v prijetno razpoloženje.«[1025] Avtor prispevka je slikarjevo delo povezoval z narodnozavednim sentimentom, saj naj bi iz Magoličevih motivno jasno prepoznavnih slik govorila »narava takorekoč sama«.[1026] O razstavi in o Magoliču se je pisalo v presežnikih, kar je vidno z naslova članka v *Slovencu*, ki je Magoliča označil za »najpopularnejšega našega slikarja«.[1027] Podobno slavilen zapis je bilo moč najti tudi v *Jutru*, kjer je pisec zapisal, da za Magoliča »ime 'diletanta' ni ponižujoče, ker je po polstoletnem opazovanju in učenju dosegel višino, da Narodna galerija ne more biti brez njegovih del«.[1028]

[1016] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Magoličeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XI/94, 24. 4. 1930, p. 4.
[1017] A. G. /Ante Gaber/, Profanacija umetnosti?, *Slovenski narod*, LXIII/96, 28. 4. 1930, p. 3; Koncert med umetnostno razstavo, *Slovenec*, LVIII/74, 30. 3. 1930, p. 6
[1018] Zadnje vodstvo po razstavi Srečka Magoliča, *Jutro*, XI/101, 3. 5. 1930, p. 4.
[1019] Uspeh Srečka Magoliča, *Slovenec*, LVIII/103, 7. 5. 1930, p. 3.
[1020] Srečko Magolič o svoji umetnosti, *Slovenec*, LVIII/75, 1. 4. 1930, p. 4.
[1021] Razstava najpopularnejšega našega slikarja, *Slovenec*, LVIII/81, 8. 4. 1930, p. 3.
[1022] Uspeh Srečka Magoliča, *Slovenec*, LVIII/103, 7. 5. 1930, p. 3.
[1023] Kdo kupuje umetnine, *Slovenski narod*, LXIII/98, 30. 4. 1930, p. 3.
[1024] Ibid.; Magoličeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XI/94, 24. 4. 1930, p. 4.
[1025] Razstava najpopularnejšega našega slikarja, *Slovenec*, LVIII/81, 8. 4. 1930, p. 3.
[1026] Ibid.
[1027] Ibid.
[1028] Ob jubilejni razstavi Srečka Magoliča, *Jutro*, XI/75, 30. 3. 1930, p. 3.

Obsežnejše anonimno besedilo je bilo dan pred razstavo objavljeno v *Slovenskem narodu*, kjer je v večjem delu romantizirano opisano slikarjevo življenje in ustvarjalno delo, v zaključku pa je pisec o Magoličevih slikah zapisal, da »niso diletantske, a tudi akademske pile ne najdeš na njih«.[1029] Nazadnje je pisec »dušo naroda« zanesenjaško primerjal s slikarjevimi deli.[1030] V *Slovenskem narodu* je anonimni pisec objavil članek, ki je bil skoraj v celoti posvečen prodaji in naštevanju uspešno prodanih del tekom razstave. Avtor je izpostavil, da je največja Magoličeva zasluga pravzaprav to, da je znal »pri občinstvu zbuditi zanimanje za umetnost«, ne le pri večjih in bogatejših zbiralcih, ki jih je pisec naštel, temveč tudi pri manj premožnih slojih. Slikarjeva dela s te razstave naj bi bila celo popularnejša od tedaj priljubljenih reprodukcij velikih mojstrov.[1031]

Ante Gaber je tekom razstave v *Slovenskem narodu* v prispevku s pomenljivim naslovom *Profanacija umetnosti?* izpostavil »rekordni obisk in gmotni uspeh« ter razstavni dosežek, ki v Jakopičevem paviljonu že dolgo ni uspel tudi »najslavnejšim imenom«.[1032] Njegove slike naj bi bile izjemno razumljive ter zato tudi bolj dostopne doumevanju širše javnosti. Gaber je nato poudaril, da »so Magoličevi uspehi le plod reklame«, ki jo je dosegel z različnimi taktikami. Pisec je zagovarjal Magoličevo razstavo, ki naj bi umetnost sicer popularizirala, ne pa profanizirala.[1033] O Magoličevi oglaševalski pretkanosti je pisalo tudi v *Slovenskem narodu*, kjer je pisec izpostavil, da je obiskovalce v paviljon vabil z glasbo in spominsko knjigo, ki naj bi tedaj bila izjemno modna. »To je namreč edina prilika, da da nekdo, ki ni zvezda, avtogram. In dajati avtograme je strašno 'nobel'. [...] Samo polna ne bo, kakor kaže. Popisani sta šele dve strani, eno celo stran je podpisala Magoličeva 'žlahta'.«[1034]

Posebnosti:	Po razstavi je trgovec Julij Klein v svoji trgovini na Wolfovi ulici razstavil slike, ki niso bile prodane v Jakopičevem paviljonu.[1035]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava Srečka Magoliča, *Jutro*, XI/73, 28. 3. 1930, p. 3.
- Jubilejno umetnostno razstavo priredi Srečko Magolič, *Slovenec*, LVIII/72, 28. 3. 1930, p. 4.
- K jubilejni razstavi S. Magoliča, *Slovenski narod*, LXIII/72, 29. 3. 1930, p. 5.
- Ob jubilejni razstavi Srečka Magoliča, *Jutro*, XI/75, 30. 3. 1930, p. 3.
- Koncert med umetnostno razstavo, *Slovenec*, LVIII/74, 30. 3. 1930, p. 6 .
- Na razstavi Srečka Magoliča, *Ponedeljek*, IV/13, 31. 3. 1930, p. 2.
- Razstava Srečka Magoliča, *Slovenski list*, III/13, 31. 3. 1930, p. 3.
- Srečko Magolič o svoji umetnosti, *Slovenec*, LVIII/75, 1. 4. 1930, p. 4.
- Pomladna idila v Tivoliju, *Slovenski narod*, LXIII/75, 2. 4. 1930, p. 2.
- Jubilejna razstava Srečka Magoliča, *Slovenski narod*, LXIII/75, 2. 4. 1930, p. 3.
- 70-letnik Srečko Magoli in njegova jubilejna razstava, *Tedenske slike. Priloga Domovini*, VI/14, 3. 4. 1930, s. p.
- Vodstvo po Jubilejni razstavi slik Srečka Magoliča, *Jutro*, XI/80, 5. 4. 1930, p. 4.
- Na Magoličevi razstavi, *Slovenski narod*, LXIII/79, 7. 4. 1930, p. 3.

[1029] Ob jubilejni razstavi Srečka Magoliča, *Jutro*, XI/75, 30. 3. 1930, p. 3.
[1030] Ibid.
[1031] Kdo kupuje umetnine, *Slovenski narod*, LXIII/98, 30. 4. 1930, p. 3.
[1032] A. G. /Ante Gaber/, Profanacija umetnosti?, *Slovenski narod*, LXIII/96, 28. 4. 1930, p. 3.
[1033] Ibid.
[1034] Pomladna idila v Tivoliju, *Slovenski narod*, LXIII/75, 2. 4. 1930, p. 2.
[1035] Trgovec Julij Klein, *Slovenski narod*, LXIII, 17. 5. 1930, p. 4.

- Razstava najpopularnejšega našega slikarja, *Slovenec*, LVIII/81, 8. 4. 1930, p. 3.
- Ena Magoličevih slik kupljena za mestno občino, *Jutro*, XI/86, 12. 4. 1930, p. 4.
- Vodstvo po svoji jubilejni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVIII/85, 12. 4. 1930, p. 4.
- Vodstvo po svoji jubilejni razstavi, *Slovenski narod*, LXIII/84, 12. 4. 1930, p. 4.
- Magoličeva razstava, *Slovenski narod*, LXIII/91, 22. 4. 1930, p. 3.
- Magoličeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XI/94, 24. 4. 1930, p. 4.
- Magoličeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVIII/93, 24. 4. 1930, p. 5.
- A. G. /Ante Gaber/, Profanacija umetnosti?, *Slovenski narod*, LXIII/96, 28. 4. 1930, p. 3.
- Magoličeva umetnostna razstava, *Jutro*, XI/98, 29. 4. 1930, p. 4.
- Magoličeva umetnostna razstava, *Slovenec*, LVIII/97, 29. 4. 1930, p. 4.
- Kdo kupuje umetnine, *Slovenski narod*, LXIII/98, 30. 4. 1930, p. 3.
- Lepote naše slovenske domovine, *Slovenec*, LVIII/99, 1. 5. 1930, p. 4.
- Zadnje vodstvo po razstavi Srečka Magoliča, *Jutro*, XI/101, 3. 5. 1930, p. 4.
- Zadnje vodstvo po Magoličevi razstavi, *Slovenski narod*, LXIII/100, 3. 5. 1930, p. 4.
- Zadnje vodstvo priredi Srečko Magolič po svoji razstavi, *Slovenec*, LVIII/100, 3. 5. 1930, p. 5.
- Magoličeva razstava, *Slovenski list*, III/18, 5. 5. 1930, p. 3.
- Uspeh Srečka Magoliča, *Slovenec*, LVIII/103, 7. 5. 1930, p. 3.
- Trgovec Julij Klein, *Slovenski narod*, LXIII, 17. 5. 1930, p. 4.
- Srečko Magolič – tiskar in slikar, *Slovenski tisk*, I/9, 1930, p. 149.

193
Ilustrirani Slovenec, VI/16,
20. 4. 1930, p. 122.

Na levi:
Iz Magoličeve jubilejne umetnostne razstave, ki se vrši v Jakopičevem paviljonu od 30. p. m. do 5. maja. Starosta naših slikarjev, samouk Srečko Magolič, je za svojo 70 letnico razstavil nad 170 oljnatih del, izvršenih po l. 1926. in doslej še nerazstavljenih. Razstava vzbuja veliko zanimanje občinstva, ki slike zaradi izredno ugodnih plačilnih pogojev tudi rado kupuje. Naša slika nam kaže umetnika v srednji razstavni dvorani.

194
Jutro, XI/75, 30. 3. 1930, p. 5.

Srečko Magolič: Gabri ob poti na Grad.

Naslov razstave:	Razstava sodobne grafike
Datum:	11.–25. 5. 1930 (podaljšana do 26. 5.)[1036]
Organizator:	Miha Maleš
Avtorji/-ice s številom del:	107 del v katalogu; Marijan Detoni (2), Olaf Globočnik (8), Krsto Hegedušić (13), France Kralj (10), Tone Kralj (1), Miha Maleš (23), Nikolaj Pirnat (8), Oton Postružnik (17), Mira Pregelj (7), Ivan Tabaković (14), Đuro Tiljak (1), Mica Todorović (3).[1037]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in dvanajstimi črno-belimi reproduciranimi deli. Katalog je uredil in zanj napisal uvodno besedilo Miha Maleš.[1038]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka; zadnji dan razstave je bila vstopnina znižana na 2 dinarja.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava Četrte generacije, ki sta se ji pridružila Tone in France Kralj ter člani hrvaškega Združenja umetnikov Zemlja, ki jih je k sodelovanju povabil organizator razstave Miha Maleš. Maleš je postavitev razstave zasnoval tako, da so bili slovenski umetniki v veliki dvorani in predsobi, v stranski sobi pa so bili hrvaški umetniki. Razstava bi morala gostovati na Dunaju, v Münchnu in Pragi, a se to ni zgodilo.[1039]
Poročanje in kritika:	Odzivi na razstavo so bili različni. Ante Gaber je v *Slovenskem narodu* objavil daljše poročilo o razstavi, na kateri je pogrešal več domačih umetnikov, saj brez njih »razstava ne more biti jasna slika sedanje grafične umetnosti«.[1040] V isti sapi se je kritično obregnil ob razširjeno uporabo grafičnih tehnik na račun manj izvedenih del v olju. To je pojasnil tako: »Tempo časa je pač hitrejši in tudi naši mladi umetniki nimajo več potrpljenja za večja dela v olju.«[1041] Vsekakor pa Gaber grafike ni dojemal kot manj kakovostne likovne tehnike. Pisec se je obregnil tako ob veliko število razstavljenih del Mihe Maleša kot tudi ob uvodne besede, ki jih je slikar zapisal v razstavnem katalogu. Te so bile po Gabrovem mnenju »pompozno patetične«, z njimi pa naj bi želel privabiti občinstvo v lasten razstavno-prodajni salon.[1042] Prav zaradi postranskih dejavnosti, s katerimi se je ukvarjal Maleš, mu je, tako meni Gaber, preostalo premalo časa za ustvarjanje, kar je bilo jasno vidno v površno izvedenih likovnih delih, »same takozvane genijalne bojevitosti so se pa naveličali celo finesarji že po vsem svetu in tudi naše potrpežljive javnosti ne gane več«.[1043] Pohvalil pa je njegove risbe prostitutk, s katerimi naj bi

[1036] Še en dan grafične razstave, *Slovenski list*, III/21, 26. 5. 1930, p. 3.
[1037] *Razstava sodobne grafike* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 11.–25. 5. 1930), Ljubljana 1930.
[1038] *Razstava sodobne grafike* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 11.–25. 5. 1930), Ljubljana 1930. (Katalog dostopen v: Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija.)
[1039] Ante GABER, Razstava sodobne grafike, *Slovenski narod*, LXIII/111, 16. 5. 1930, p. 2.
[1040] Ibid.
[1041] Ibid.
[1042] Ibid.
[1043] Ibid.

dopolnjeval predstavitev tedanjih družbenih razmer. Kvalitetna dela naj bi torej po Gabrovem mnenju ljudje pokupili, kar pa naj se ne bi zgodilo s prenagljeno in skicozno zastavljenimi stvaritvami. Na koncu mu je Gaber zaželel »Magoličev uspeh«.[1044] Manj prostora je pisec članka namenil drugim avtorjem. Kot prebojnega avtorja z velikim napredkom je izpostavil Nikolaja Pirnata, primarno kiparja, kar naj bi se videlo tudi v načinu risanja. O podobnem napredku je Gaber pisal tudi o Olafu Globočniku. Miro Pregelj je označil kot »rahločutno gospodično«, hkrati pa zapisal, da se boji, da bi bila zaradi njegovih besed užaljena, sicer pa naj bi Gabra »njen najbližji sorodnik« zaprosil, da naj ne piše o njenih delih.[1045] Kot »vedno bolj krotka in zrela« je Gaber opisal Toneta in Franceta Kralj, ki sta se piscu zdela najboljša razstavljavca na razstavi.[1046] Pri Francetu Kralju je cenil čut za plastično oblikovanje naslikanih figur, prav tako pa je občudoval tekoče poteze na njegovih ilustracijah. Pri Tonetu Kralju je izpostavil kakovost njegovih litografij. Za zemljaše je Gaber omenil, da so bili nekoliko monotoni, vendar so mu bili kljub temu zanimivi. Nadalje pa je pisec izpostavil, da se mu zdi prepoved reproduciranja in objavljanja njihovih del v časopisnih člankih »narejena in celo pozerska«.[1047] Razstavljena dela so se mu torej zdela »precej prisiljena« in napolnjena s patosom.[1048] Gaber je priznal da so njihova dela ugajala občinstvu, ki si je z veseljem ogledovalo njihovo narodno motiviko. O njihovih slikah je zapisal še, da jim je »glavna vsebina, način izražanja pa je postranska stvar«.[1049] Je pa zemljaše pohvalil, da so se otresli prisilnega izražanja originalnosti in izvirnega izraza, kar je bil glavni očitek pisca Novi generaciji, za katero je menil, da se pod krinko »genialnosti« mnogokrat skriva pomanjkanje likovnega znanja. »Resni so, zelo resni in 'Četrta generacija' bi se od svojih gostov mnogo naučila.«[1050] V nadaljevanju prispevka je pisec primerjal hrvaške in domače slikarje. Omenil je, da so motivno in likovno primerljiva dela slovenskih avtorjev v primerjavi z deli Marijana Detonija »le nagel in površen začetek, skica«.[1051] Podobno naj bi veljalo tudi za Krsta Hegedušića, ki je oblikoval tudi večje kompozicije, kar je pri Slovencih uspevalo le Tonetu Kralju; drugi umetniki naj bi se jim zaradi obsežnih priprav in skic izogibali. Pri Otonu Postružniku je pripisal: »To je naše – narodno!«[1052] Mica Todorović naj bi imela po Gabrovem mnenju »tujo obliko«, ki pa naj bi jo gledali »z našimi očmi«.[1053] Prav tako je pohvalil Đura Tiljaka. Najmanj se mu je dopadel Ivan Tabaković, ki je slikal žanrske prizore, za katere pa je Gaber menil, da so bili mnogo bolje izvedeni že v nizozemskem slikarstvu.[1054]

Na drugi strani sta bila Hinko Smrekar in Rajko Ložar kritična do hrvaških umetnikov. Smrekar je v *Jutru* zapisal: »Sodobno je marsikaj. Tudi razne psihoze! Tudi 'hochstaplerstvo'! In diletantizem v vseh poklicih! Nadarjenim pa, toda sugestiji kvarnih tujih degenerativnih vplivov podlegajočim želimo skorajšnje ozdravljenje.«[1055] Rajko Ložar pa je v *Slovencu* dejal, da je teža razstave »na slovenski strani, kjer ima človek opraviti še s pristnimi pojmi grafika in umetnost« in s tem poudaril višjo kakovost domačih umetnikov.[1056] Ložar je tudi v *Domu in svetu* izpostavil, da je bilo »pri nekaterih gostih z juga

[1044] Ante GABER, Razstava sodobne grafike, *Slovenski narod*, LXIII/111, 16. 5. 1930, p. 2.
[1045] Ibid.
[1046] Ibid.
[1047] Ibid.
[1048] Ibid.
[1049] Ibid.
[1050] Ibid.
[1051] Ibid.
[1052] Ibid.
[1053] Ibid.
[1054] Ibid.
[1055] Hinko SMREKAR, Razstava sodobne grafike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, LXIII/113, 17. 5. 1930, p. 6.
[1056] Rajko LOŽAR, Razstava sodobne grafike, *Slovenec*, LVIII/113, 18. 5. 1930, p. 12.

tudi mnogo netalentiranosti«.[1057] Domače avtorje je pohvalil tudi anonimni pisec v reviji *Ilustracija*, kjer je slovensko produkcijo ločil od del gostov, ki »na splošno niso pokazala visoke kvalitete in so se preveč sukala v programski vodeni socialnosti in kolektivnosti ter tudi v banalni groteskno-sti«.[1058]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstavo sodobne jugoslovanske grafike, *Slovenski narod*, LXIII/100, 3. 5. 1930, p. 3.
- Umetniška razstava Sodobne jugoslovanske grafike, *Slovenec*, LVIII/106, 10. 5. 1930, p. 5.
- Jutri ob pol 12, *Slovenski narod*, LXIII/106, 10. 5. 1930, p. 2.
- Umetniška razstava sodobne jugoslovanske grafike, *Jutro*, XI/108, 11. 5. 1930, p. 3.
- Umetniška razstava sodobne jugoslovanske grafike, *Slovenec*, LVIII/107, 11. 5. 1930, p. 5.
- Razstava sodobne grafike v Ljubljani, *Jutro*, XI/109, 13. 5. 1930, p. 7.
- Razstava sodobne grafike v Ljubljani, *Jutro*, XI/110, 14. 5. 1930, p. 3.
- Ante GABER, Razstava sodobne grafike, *Slovenski narod*, LXIII/111, 16. 5. 1930, p. 2.
- Hinko SMREKAR, Razstava sodobne grafike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XI/113, 17. 5. 1930, p. 6.
- R. L. /Rajko Ložar/, Razstava sodobne grafike, *Slovenec*, LVIII/113, 18. 5. 1930, p. 12.
- Razstava jugoslovanske sodobne grafične umetnosti, *Slovenec*, LVIII/116, 22. 5. 1930, p. 4.
- Umetniška razstava sodobne grafike v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XI/118, 23. 5. 1930, p. 4.
- Razstava sodobne jugoslovanske grafike, *Slovenski narod*, LXIII/118, 24. 5. 1930, p. 4.
- Razstava sodobne grafike, *Slovenec*, LVIII/119, 25. 5. 1930, p. 5.
- Danes ob 7. popoldne, *Jutro*, XI/120, 25. 5. 1930, p. 3.
- Še en dan grafične razstave, *Slovenski list*, III/21, 26. 5. 1930, p. 3.
- Vsem prijateljem umetnosti, *Ponedeljek*, IV/21, 26. 5. 1930, p. 2.
- Z razstave sodobne grafike, *Ilustracija*, II/7, 1930, p. 249.
- Ladislav ŽIMBREK, Četvrta Generacija slovenskih slikara, *Hrvatska revija*, III/1, 1930, pp. 66–67.
- R./ajko/ LOŽAR, Slovensko slikarstvo v letu 1930, *Dom in svet*, XLIV/1-2, 1931, pp. 90–93.

195

196

[1057] R./ajko/ LOŽAR, Slovensko slikarstvo v letu 1930, *Dom in svet*, XLIV/1-2, 1931, pp. 90–93.
[1058] Z razstave sodobne grafike, *Ilustracija*, II/7, 1930, p. 249.

197

Z razstave sodobne grafike

(Ljubljana, maj)

Mira Pregelj: Cvetje (tuš)

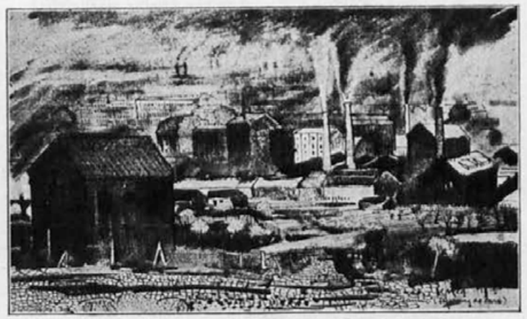
V maju se je Jakopičev paviljon odprl prvi letošnji umetn. razstavi, ki jo je aranžiral Miha Maleš. Razstava je obsegala samo grafična dela in so se je poleg slov. umetnikov udeležili tudi mlajši hrvatski in srbski. Izmed Slovencev so razstavili štirje člani »Četrte generacije«: Maleš, Pregljeva, Pirnat, Globočnik, kot gosta Tone in Fr. Kralj. Brate izza Kolpe so zastopali člani zagrebškega društva »Zemlja«: Oton Postružnik, Ivan Tabaković, Krsto Hegedušić in trije gostje: Đuro Tiljak, Mica Todorović in Marjan Detoni. Dela gostov nasplošno niso pokazala visoke kvalitete in so se preveč sukala v programski vodeni socialnosti in kolektivnosti ter tudi v banalni groteskno-sti. Ugaja Hegedušić s solidnostjo risbe in socialno-poetično snovjo, dalje par listov Otona Postružnika, čigar ciklus v razstavi je bil pa za zapadno oko zelo manirističen in afektiran, ter Đuro Tiljak z eno risbo. Ostali niso pokazali nič kvalitetnega.

Izmed Slovencev je vzbujala največjo pozornost grafika Mire Pregljeve, nekaj listov v tušu (Cvetje, ki ga prinašamo v reprodukciji, Dve sceni iz biblije in Portret), v katerih se je Pregljeva predstavila zelo ugodno; vidi se, da se šola ob najklasičnejših primerih stare umetnosti, ker ji pod roko uide ta ali ona reminiscenca, vendar ne na škodo njenega osebnosamostojnega izraza. Miha Maleš ni razstavil dosti novega, ugajal je pa z novim akvarelnim portretom in koloriranimi risbami zlasti glede barvnega pojmovanja. Pirnat in Globočnik sta razstavila le malo stvari, prvi nekaj skic iz Idrije, zelo impresivno-stvarno podanih, od drugega bi bilo omeniti Pogovor. Tone Kralj je pokazal osnutke za cerkveno slikarijo v Cattinari, katere razstavlja sedaj tudi na izložbi cerkvene umetnosti v Anversu, France Kralj pa vrsto keramičnih statuet.

Miha Maleš: Portret Juličke B. (akvarel) Foto Brata Šmuc

Slovence je na razstavi, ki je bila seveda zelo pomanjkljiva, karakterizirala zlasti osebnostna nota v formi, ki nam priča, da se umetnost to in onstran Kolpe loči še po čem drugem, nego samo po programu.

Krsto Hegedušić: Pariško predmestje

195
Katalog razstave sodobne grafike, 1930.

196
Slovenski narod, LXIII/106,
10. 5. 1930, p. 2.

197
Ilustracija, II/7, 1930, p. 249.

Naslov razstave:	Zvesto srce in delovna ročica
Datum:	29. 5.–9. 6. 1930
Organizator:	Splošno žensko društvo, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka; Žensko društvo, Maribor; Osrednji zavod za žensko domačo obrt, Ljubljana; Ženska obrtna šola, Ljubljana; Uršulinke, Ljubljana in posameznice.[1059]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka; vstopnina je bila 5 dinarjev.[1060]
Vrsta razstave:	Razstava umetnoobrtnih in ročnih del, kot so čipke, perzijske preproge in prti. Komisija je pod vodstvom Marijance Lindtner izbrala dela za razstavo.[1061] Namen postavitve je bil »vzgojiti v naših ženah okus do zares lepega in navajati jih na to, da bodo znale v vsakem delu razločevati pristno od nepristnega, skrbno in umetniško izdelano od površnega in zanikarnega«.[1062] Razstava je potekala sočasno z Ljubljanskim velesejmom.[1063] V *Jutru* je bila opisana postavitev množice predmetov, ki so jih razporedili po paviljonu. Levo ob vhodu naj bi stale statve za izdelavo perzijske preproge; po stenah in po tleh naj bi bile razgrnjene raznovrstne preproge. Poleg njih naj bi bile razstavljene razne vezenine z domačimi in tujimi vzorci. Prav tako naj bi bila zastopana čipkana, kvačkana in pletena dela ter drugi z ročnim delom dekorirani predmeti.[1064]
Poročanje in kritika:	Anonimni pisec v *Jutru* je razstavo označil kot »zanimivo in poučno razstavo, ki bi si jo morala ogledati vsaka žena, ne le one, ki se bavijo z ročnimi deli«.[1065] Poudarjena je bila »ljubiteljska« vrednost ročno izdelanih predmetov, med katerimi so bili na postavitvi predstavljeni tako zgodovinski primeri obrti kot to, »kar je delovna ženska roka ustvarila v sedanjosti«.[1066] V časopisu *Slovenski narod* je avtor opisal raznolike razstavljene predmete, ki so bili delo različnih posameznikov in organizacij, ter zapisal, da so razstavljena »prvovrstna, izbrana in zares lepa dela«.[1067]

[1059] Navedba razstavljavcev je rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Zvesto srce in delovna ročica, *Jutro*, XI/119, 24. 5. 1930, p. 4.
[1060] Ibid.
[1061] M.G., Zvesto srce in delovna ročica, *Slovenski narod*, LXIII/121, 28. 5. 1930, p. 2.
[1062] Razstava ženskih ročnih del v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslovan*, I/1, 1. 6. 1930, p. 10.
[1063] Zvesto srce in delovna ročica, *Jutro*, XI/119, 24. 5. 1930, p. 4.
[1064] Razstava ženskih ročnih del, *Jutro*, XI/127, 3. 6. 1930, p. 3.
[1065] Ibid.
[1066] Ibid.
[1067] M.G., Zvesto srce in delovna ročica, *Slovenski narod*, LXIII/121, 28. 5. 1930, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- »Zvesto srce in delovna ročica«, *Slovenski narod*, LXIII/116, 22. 5. 1930, 3.
- Razstava umetnoobrtnih ročnih del, *Jutro*, XI/119, 24. 5. 1930, p. 4.
- Zvesto srce in delovna ročica, *Jutro*, XI/119, 24. 5. 1930, p. 4.
- M. G., Zvesto srce in delovna ročica, *Slovenski narod*, LXIII/121, 28. 5. 1930, p. 2.
- V kraljestvo žene pojdite!, *Jutro*, XI/123, 29. 5. 1930, p. 6.
- Razstava ženskega dela, *Slovenec*, LVIII/122, 29. 5. 1930, p. 18.
- N. P., Zvesto srce in delovna ročica, *Jutro*, XI/124, 30. 5. 1930, p. 3.
- Razstava ženskih ročnih del v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslovan*, I/1, 1. 6. 1930, p. 10.
- Razstava ženskih ročnih del, *Jutro*, XI/127, 3. 6. 1930, p. 3.
- Razstava Zvesto srce in delovna ročica, *Jutro*, XI/131, 7. 6. 1930, p. 4.
- Razstava ročnih del pod geslom: Zvesto srce in delovna ročica, *Jugoslovan*, I/7, 8. 6. 1930, p. 4.
- Dve razstavi ročnih del, *Žena in dom*, I/6-7, 28. 6. 1930, p. 244.

198
Jugoslovan, I/1, 1. 6. 1930, p. 10.

Razstava ženskih ročnih del v Jakopičevem paviljonu.

Z geslom »Zvesto srce in delavna ročica« je priredilo **Splošno žensko društvo** v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu zelo uspelo razstavo umetno-obrtnih ročnih del, ki so jih izdelovale naše prababice, babice in matere in so se do današnjega dne razvile do izredno visoke stopnje. Namen razstave je, vzgojiti v naših ženah okus do zares lepega in navajati jih na to, da bodo znale v vsakem delu razločevati pristno od nepristnega, skrbno in umetniško izdelano od površnega in zanikarnega. Ni bila lahka naloga [illegible]nega ženskega društva in moramo r[illegible]a je častno rešilo. Pod spretnim vo[illegible]vom gospe M. Lindtnerjeve, enobarvno na svili, obrobljena s svilnatimi kleklanimi čipkami, ki so v skladu z vezenino. Vsa ta dela so izvršena po narodnih motivih in dosezajo tako v kompoziciji, ko v izvedbi najvišjo stopnjo dovršenosti.

Dve dolgi mizi vsebujeta prave zaklade starinskih čipk najrazličnejših tehnik: šivane francoske, bruselske, takozvane »božje čipke«, »Duchesse«, bratantske, buranske, dalmatinska reticella, krkonoške itd., vmes pa vidimo drobne bele vezenine na najfinejšem indijskem muselinu.

V stranski sobi vzbujajo pozornost sijajne kitajske vezenine, ki učinkujejo tudi iz bližine kakor slike, starinske domače čipke

ki se odlikuje s finim okusom in temeljitim znanjem, so odbornice kakor čebelice zbirale od hiše do hiše ter zbrale skupaj pravo zaklade, starinske in novejše dokumente ženske sposobnosti in spretnosti marljivih ženskih rok.

Obiskovalcu se najprej ustavi oko na bogatih, mehkih preprogah, ki vise ob stenah, večinoma v tolpih, zamolklih barvah orijentalskih motivov. Med preprogami vise mali, lični gobleni in druge dekorativne vezene slike v okvirjih. Odlično mesto zavzemajo dela **mariborskega Slovenskega splošnega ženskega društva,** ki je razstavilo bele vezenine ter dva prtička, vezena kleklane in šivane na tilu, moderni šali, slikani v batik tehniki, itd. Zastopana je tudi kovinska in usnjena plastika s par lepimi stvarmi. Oddelek »Ženskega Sveta« ima s par izjemami sama dela šolskih otrok iz dežele, ki nam pričajo, da je tudi pri mladi generaciji še mnogo smisla za točno in lepo delo.

Razstava je brez dvom azanimiva in poučna za vsako ženo, ne le za one, ki se bavijo z ročnimi deli. Zato naj ne bo žene, ki bi ne izrabila te redke prilike ter si ogledala to nad vse zanimivo razstavo, ki je odprta vsak dan od 9. zjutraj do 7. zvečer in bo trajala do 9. junija.

Naslov razstave:	Jugoslovanska razstava narodnih umetnin
Datum:	3.–19. 10. 1930
Organizator:	Danilo Popović
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Na zadnji dan razstave, 19. 10., so se čez dan v paviljonu vrstila predavanja, ki so obiskovalce informirala o razstavljenih delih.[1068]
Obisk:	Glede na poročanje *Slovenskega naroda* je bila na razstavi velika gneča.[1069] Vstopnina je bila 5 dinarjev in 3 dinarje za dijake.[1070] Na zadnji dan razstave je bil vstop prost.[1071]
Vrsta razstave:	Razstava v organizaciji zbiratelja narodnih umetnin Danila Popovića, na kateri so bile predstavljene vezenine, posodje, oblačila in slike z motivi jugoslovanskega ali ruskega življenja.[1072] Razstavljenih naj bi bilo okoli 2.000 predmetov.[1073] Umetnine naj bi bile naprodaj po »izjemno nizkih cenah«.[1074] Popović je v Jakopičevem paviljonu pripravil tudi razstavo narodnih noš južnih Slovanov leta 1928 in razstavo narodnih umetnin leta 1932.
Poročanje in kritika:	Razstava je bila slabo oglaševana in o njej se je malo poročalo. V *Slovencu* je bilo objavljeno kratko povabilo, ki je razstavo označilo za »krasno razstavo, ki je resnično vredna, da jo obišče vsaka žena, pa tudi oni moški, ki imajo smisel in čut za narodno poezijo in umetnost«.[1075]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Velika jugoslovanska razstava, *Jugoslovan*, I/107, 4. 10. 1930, p. 4.
- Velika jugoslovanska razstava, *Jutro*, XI/231, 5. 10. 1930, p. 6.
- Ob nedeljah vedrimo [...], *Slovenski narod*, LXIII/227, 6. 10. 1930, p. 2.
- Oglas 14483, *Jutro*, XI/239, 15. 10. 1930, p. 7.
- Razstava nar. umetnin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LVIII/237, 16. 10. 1930, p. 5.
- Občinstvo opozarjamo, *Slovenski narod*, LXIII/238, 18. 10. 1930, p. 4.

[1068] Občinstvo opozarjamo, *Slovenski narod*, LXIII/238, 18. 10. 1930, p. 4.
[1069] Ob nedeljah vedrimo [...], *Slovenski narod*, LXIII/227, 6. 10. 1930, p. 2.
[1070] Velika jugoslovanska razstava, *Jugoslovan*, I/107, 4. 10. 1930, p. 4.
[1071] Občinstvo opozarjamo, *Slovenski narod*, LXIII/238, 18. 10. 1930, p. 4.
[1072] Ibid.
[1073] Velika jugoslovanska razstava, *Jugoslovan*, I/107, 4. 10. 1930, p. 4.
[1074] Oglas 14483, *Jutro*, XI/239, 15. 10. 1930, p. 7.
[1075] Ibid.

199

200

199
Jakopičev paviljon v času razstave Danila Popovića.

200
Jutro, XI/239, 15. 10. 1930, p. 7.

Naslov razstave:	**Fran Sterle**
Datum:	9.–30. 11. 1930
Organizator:	Umetniška šola Probuda, Ljubljana[1076]
Avtor s številom del:	Ni podatka; Fran /Franjo/ Sterle.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je z govorom otvoril Saša Šantel.[1077]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Posthumna retrospektivna razstava Franja Sterleta, ki je preminul aprila leta 1930. Razstavljena so bila dela iz Sterletove zapuščine in zasebnih zbirk.[1078] Dela za razstavo je izbrala umetniška šola Probuda, ki jo je vodil prav Sterle.[1079] Na razstavi so večino razstavljenih del najverjetneje predstavljali portreti, saj so bile v reviji *Mladika* vse z razstave objavljene reprodukcije portretne upodobitve.[1080] Že prvi dan naj bi prodali nekaj del.[1081] Ante Gaber je v *Slovenskem narodu* omenil cene Sterletovih del na razstavi, za katere je zapisal, da so v skladu z dostojanstvom portretirancev, medtem ko se je dobro Sterletovo sliko lahko dobilo tudi za malo denarja.[1082]
Poročanje in kritika:	V časopisnih člankih se je veliko poročalo o Sterletovi življenjski in umetniški poti, zelo malo pa o sami razstavi. Avtorji člankov so slikarja opisovali kot mojstra portreta in zelo priljubljenega portretista v ljubljanskem meščanskem krogu.[1083] Fran Šijanec je v *Jugoslovanu* zapisal: »Osamosvojil se ni toliko in ni bil za res originalen, a vendar za našo dobo slovenskega slikarstva dokaj originalen umetnik in spreten portretist.«[1084] Ante Gaber je v *Slovenskem narodu* Sterleta označil za dobrega risarja, ki pa v sebi ni imel »tiste sile, da bi se osvobodil šole in pokazal nekaj izrazito svojega«, njegove slike pa naj bi močno zaostajale za kvaliteto njegovih risb.[1085] Sterletova slikarska dela je opredelil kot »prazna in dolgočasna«, tudi risbe naj ne bi imele potrebne globine. Pohvalil je slikarjeve portrete, ki naj bi bili sicer hladno fotografsko naravnani. Bralce je spodbudil k nakupu del, katerih cene pa so bile predvsem pri portretih odvisne od »važnosti portretiranih«.[1086]

[1076] Ante GABER, Razstava zapuščine slikarja Sterleta, *Slovenski narod*, LXIII/261, 15. 11. 1930, p. 3.
[1077] Otvoritev razstave Sterletove umetniške zapuščine, *Jutro*, XI/261, 10. 11. 1930, p. 5.
[1078] Razstava umetniške zapuščine Franja Sterleta, *Jugoslovan*, I/137, 9.11.1930, p. 10.
[1079] Ante GABER, Razstava zapuščine slikarja Sterleta, *Slovenski narod*, LXIII/261, 15. 11. 1930, p. 3; Odbor za prirejanje razstave je Steletova dela iskal tudi preko objav v časopisju. Primer: Posmrtna razstava umetniških del, *Jugoslovan*, I/133, 5. 11. 1930, p. 4.
[1080] Karel DOBIDA, Slikar Franjo Sterle, *Mladika*, LV, 1930, p. 26.
[1081] Otvoritev razstave Sterletove umetniške zapuščine, *Jutro*, XI/261, 10. 11. 1930, p. 5.
[1082] Ante GABER, Razstava zapuščine slikarja Sterleta, *Slovenski narod*, LXIII/261, 15. 11. 1930, p. 3.
[1083] Ibid.; S. Š. /Saša Šantel/, Umetnostne razstave, *Slovenec*, LVIII/263, 16. 11. 1930, p. 8.
[1084] F. Š. /Fran Šijanec/, Razstava Sterletovih del, *Jugoslovan*, I/144, 16. 11. 1930, p. 10.
[1085] A. G. /Ante Gaber/, Razstava zapuščine slikarja Sterleta, *Slovenski narod*, LXIII/261, 15. 11. 1930, p. 3.
[1086] Ibid.

Saša Šantel je Sterleta podobno kot Gaber v *Slovencu* označil kot nekoga, ki je le stal ob strani slikarjem, ki so v polnosti razvili svoj izraz, kot je bil na primer Božidar Jakac. Šantel je o razstavljenih slikah dejal, da se je umetnik naslanjal samo na zunanjost upodobljenega predmeta, ni pa ga »napravil za problem, da se ga ni dotaknil ali se v njega skrivnosti vglabljal«.[1087] Razstavo je vendarle priporočil kot poklon nedavno umrlemu slikarju.[1088]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Posmrtna razstava umetniških del, *Jugoslovan*, I/133, 5. 11. 1930, p. 4.
- Posmrtna razstava umetniških del, *Jutro*, XI/267, 6. 11. 1930, p. 5.
- Posmrtna razstava Sterletovih del, *Slovenec*, LVIII/254, 6. 11. 1930, p. 4.
- Razstava umetniške zapuščine Franja Sterleta, *Jugoslovan*, I/137, 9. 11. 1930, p. 10.
- Razstava umetniške zapuščine Franja Sterleta, *Jutro*, XI/260, 9. 11. 1930, p. 9.
- Razstava umetniške zapuščine Franja Sterleta, *Slovenec*, LVIII/257, 9. 11. 1930, p. 6.
- Otvoritev razstave Sterletove umetniške zapuščine, *Jutro*, XI/261, 10. 11. 1930, p. 5.
- Razstava umetniške zapuščine Fr. Sterleta, *Slovenski narod*, LXIII/258, 12. 11. 1930, p. 3.
- A. G. /Ante Gaber/, Razstava zapuščine slikarja Sterleta, *Slovenski narod*, LXIII/261, 15. 11. 1930, p. 3.
- F. Š. /Fran Šijanec/, Razstava Sterletovih del, *Jugoslovan*, I/144, 16. 11. 1930, p. 10.
- S. Š. /Saša Šantel/, Umetnostne razstave, *Slovenec*, LVIII/263, 16. 11. 1930, p. 8.
- A. G. /Ante Gaber/, Prenos Sterletovega pepela v domovino, *Slovenski narod*, LXIII/263, 18. 11. 1930, p. 2.
- Hinko SMREKAR, Grenke in krvave solze na grob pok. Fr. Sterleta, *Jutro*, XI/270, 20. 11. 1930, p. 6.
- Razstava umetniške zapuščine Franja Sterleta, *Jugoslovan*, I/151, 25. 11. 1930, p. 4.
- Razstava umetniške zapuščine Franja Sterleta, *Jutro*, XI/274, 25. 11. 1930, p. 5.
- Razstava umetniške zapuščine Franja Sterleta, *Slovenski narod*, LXIII/269, 25. 11. 1930, p. 3.
- Slikar Franjo Sterle, *Mladika*, XII/1, 1931, pp. 26–27.

[1087] S. Š. /Saša Šantel/, Umetnostne razstave, *Slovenec*, LVIII/263, 16. 11. 1930, p. 8.
[1088] Ibid.

201

Fran Sterle: Plesalka Lidija Wissiakova.

202

Fran Sterle: Slikarjev oče.

203

Fran Sterle: Franjo Suklje, graščak na Kamnu.

201
Mladika, XII, 1931, p. 15.

202
Mladika, XII, 1931, p. 14.

203
Mladika, XII, 1931, p. 17.

Neža Lukančič

Naslov razstave:	Razstava slik Matije Jama
Datum:	18. 1.–9. 2. 1931
Organizator:	Matija Jama
Avtor s številom del:	77 del v katalogu; Matija Jama.[1089]
Katalog in tiskovine:	Zloženka s seznamom del.[1090]
Spremljevalni program:	Otvoritev postavitve je bila preprosta, saj so le z odprtjem vrat paviljona naznanili pričetek razstave.[1091]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Matije Jame. Pred tem je od 30. 12. 1930 do 8. 1. 1931 Jama razstavljal v zagrebški galeriji Salon Ullrich. Vseh 65 slik, ki jih je razstavil v Zagrebu, je razstavil tudi v Jakopičevem paviljonu.[1092]
Poročanje in kritika:	V *Jutru* so objavili v slovenščino preveden povzetek v hrvaškem časniku *Riječ* objavljenega zapisa Josipa Draganića o hrvaški postavitvi Jamove razstave. Pisec je izpostavil, da njegov »način slikanja [...] spada danes v preteklost«, vendar mu je priznaval pomembno mesto v zgodovini slikarstva.[1093] Podoben odnos je imel tudi pisec v *Slovenskem listu*, ki je zapisal, da »impresionizem ni več moda.«[1094] Drugi pisci domačih prispevkov so Jamo označili za odličnega slikarja in vabili k ogledu razstave. Rihard Jakopič je v *Slovencu* zapisal, da kdor »ima še kaj srca za umetnost in zna ceniti njeno vrednost za človeštvo in za narod, naj gre in si jo ogleda«.[1095] Redko opazko k razstavi je podal Rajko Ložar: »Marsikatera izmed slik sicer ni dodelana in izdelana tako, kakor bi si človek želel, najbrž tudi ne tako, kakor bi Jama sam rad«, a je vseeno svoje razmišljanje o razstavi zaključil z izjavo: »Ta razstava gotovo ni Jamova najboljša in najuspešnejša, a zanimiva je in vredna obiska.«[1096] Hinko Smrekar je v *Jutru* dejal, da je o razstavi pred ogledom slišal mnogo negativnega, vendar je v prispevku izpostavil, da mnoga neugodna mnenja pretiravajo. Pisec je navedel, da so nekatere slike res nedodelane in ne dosegajo slikarjeve pretekle kvalitete, kar je razložil z izjemno kratkim časom, v katerem je slikar naslikal razstavljena dela. Omenil je tudi nizke cene, po katerih so se v paviljonu prodajale Jamove slike, hkrati pa je podal kritiko zbirateljev, ki prepogosto ponudijo prenizko vsoto denarja. Smrekarju se je zdelo, da pri nas »umetniki 'podpirajo' mecene, ne pa obratno«.[1097]

[1089] *Razstava slik Matije Jama* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 18. 1.–9. 2. 193), Ljubljana 1931.
[1090] *Razstava slik Matije Jama* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 18. 1.–9. 2. 193), Ljubljana 1931. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-4G4DNCUW>.)
[1091] C. K., Razstava Matije Jame, *Slovenski list*, IV/3, 19. 1. 1931, p. 3.
[1092] Ivo SEVER, Zagrebška razstava Matije Jama, *Jutro*, XII/8, 10.1.1931, p. 6.
[1093] O slikarju M. Jami in njegovih slikah, *Jutro*, XII/16, 20. 1. 1931, p. 3.
[1094] C. K., Razstava Matije Jame, *Slovenski list*, IV/3, 19. 1. 1931, p. 3.
[1095] Rihard JAKOPIČ, Jamova razstava, *Slovenec*, LIX/24, 30. 1. 1930, p. 4.
[1096] Rajko LOŽAR, Razstava slik Matije Jama, *Slovenec*, LIX/26, 2.2.1931, p. 13.
[1097] H./inko/ SMREKAR, Matija Jama. Ob priliki razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XII/25, 30. 1. 1931, p. 7.

Pisec v *Jugoslovanu* je podal hvalilno oceno razstave in slikarja, ki si je tedaj že pridobil »ime mojstra«.[1098] Nadaljeval je s povzdigovanjem starejše »impresionistične« generacije, ki ji je tedaj »krepko nasprotovala« številčnejša mlajša generacija.[1099] Ta naj bi trpela »na pomanjkanju znanja in slikarske kulture«.[1100] »Znati slikati« je bil piščev ideal, ki ga je Jama v njegovih očeh izpolnjeval.[1101] Slikar je po njegovem mnenju znal tako v manjših skicozno zastavljenih delih kot tudi na večjih platnih prikazati barvne nianse in »lirično čustvenost«.[1102] Avtor zapisa je negiral druge negativno nastrojene zapise o razstavi, saj je menil, da so nekatere slike prave »senzacije«, za razumevanje Jamovega slikarstva pa naj bi bilo potrebno »nekoliko truda in šolanja potom slik«.[1103] Na zapis, objavljen v *Jugoslovanu*, se je v *Domu in svetu* kritično naslonil Rajko Ložar, ki je zavračal takšne po njegovem mnenju »banalne« formulacije o impresionistični umetnosti.[1104] V *Slovencu* je Ložar podal še konkretnejše mnenje, v katerem je izrazil nestrinjanje z »impresionističnim umetnostnim naziranjem« avtorja zapisa v *Jugoslovanu*.[1105] Ložar je tudi omenil, da Jama ni dobro sprejemal kritike, vseeno pa je zopet zapisal, da je razstava »zanimiva in vredna obiska«, kljub temu da naj ne bi bila Jamova najboljša postavitev. Ložar je slikarsko inovativnost in individualnost iskal v subjektivnem izrazu posameznega umetnika, iz te pozicije pa si je najverjetneje ogledoval in ocenjeval Jamovo razstavo.[1106]

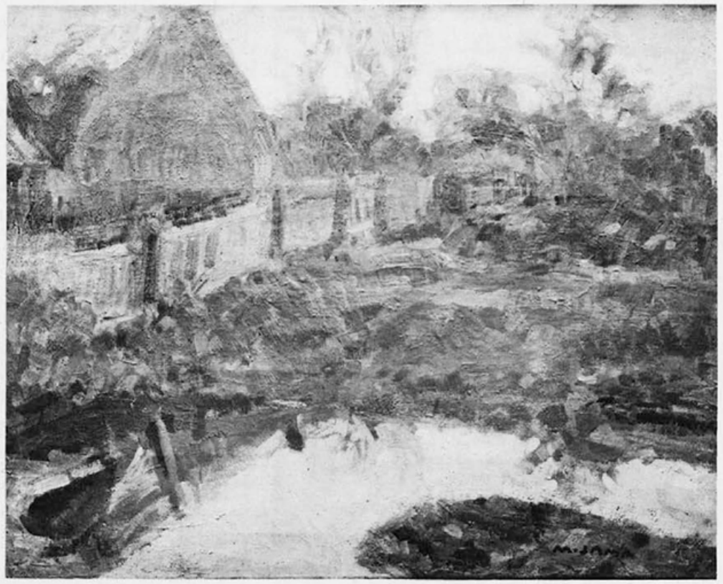
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Ivo SEVER, Zagrebška razstava Matije Jama, *Jutro*, XII/8, 10. 1. 1931, p. 6.
- Razstava slik Matije Jame, *Slovenski narod*, LXIV/13, 17. 1. 1931, p. 4.
- Razstava slik Matije Jame, *Jugoslovan*, II/14, 18. 1. 1931, p. 5.
- C. K., Razstava Matije Jame, *Slovenski list*, IV/3, 19. 1. 1931, p. 3.
- O slikarju M. Jami in njegovih slikah, *Jutro*, XII/16, 20. 1. 1931, p. 3.
- Razstava Matije Jame, *Jugoslovan*, II/24, 30. 1. 1931, p. 4.
- H./inko/ SMREKAR, Matija Jama. Ob priliki razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XII/25, 30. 1. 1931, p. 7.
- R./ihard/ JAKOPIČ, Jamova razstava, *Slovenec*, LIX/24, 30. 1. 1931, p. 4.
- Rajko LOŽAR, Razstava slik Matije Jama, *Slovenec*, LIX/26, 1. 2. 1931, p. 13.
- Obiščite razstavo Matije Jame!, *Jugoslovan*, II/26, 1. 2. 1931, p. 6
- J. Z., Razstava Matije Jama, *Jugoslovan*, II/32, 8. 2. 1931, p. 9.
- B., Razstava del Matije Jame, *Jutro*, XII/15a, 19. 1. 1931, p. 2.
- O razstavi slikarja Matije Jama, *Prosveta*, XXIV/42, 19. 2. 1931, p. 3.
- Umetniške razstave v Ljubljani in publika. Ob razstavi slikarja Matija Jame, *Prosveta*, XXIV/42, 19. 2. 1931, p. 3.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava slik Matije Jama, *Dom in svet*, XLIV/1-2, 1931, pp. 93–94.
- Razstava slik Matije Jama, *Ilustracija*, III/4, 1931, p. 144.

[1098] J. Z., Razstava Matije Jama, *Jugoslovan*, II/32, 8. 2. 1931, p. 9.
[1099] Ibid.
[1100] Ibid.
[1101] Ibid.
[1102] Ibid.
[1103] Ibid.
[1104] J. Z., Razstava Matije Jama, *Jugoslovan*, II/32, 8. 2. 1931, p. 9; R./ajko/ LOŽAR, Razstava slik Matije Jama, *Dom in svet*, XLIV/1-2, 1931, p. 94.
[1105] Rajko LOŽAR, Razstava slik Matije Jama, *Slovenec*, LIX/26, 1. 2. 1931, p. 13.
[1106] Ibid.

Razstava Matije Jame

V pretekli zimi je zopet razstavljal svoje slike v Ljubljani Matija Jama, eden začetnikov slovenskega impresionističnega slikarstva. Prinašamo danes dvoje podob te razstave, na kateri smo videli večinoma novejša dela, ki jih je Jama slikal na Hrvaškem. Jama je bil rojen 1872 v Ljubljani in bo torej obhajal drugo leto šestdesetletnico. Ko je pustil juridične študije, se je vpisal v slikarsko šolo Hollosyjevo v Monakovem, katero je obiskoval 2 leti. Potem se je vrnil v domovino l. 1900 in je delal mnogo skupaj z Rihardom Jakopičem. Jama je izredno mnogo potoval, nemara največ izmed vseh slovenskih umetnikov, po Bavarskem, Avstriji, Holandskem itd. Udeleževal se je vseh pomembnih razstav slovenskih umetnikov in si pridobil obilo priznanj. Kakor njegov drug Jakopič je tudi on precej pisal o umetnostnih vprašanjih. Jama pravi, da se mu zdi, da slovanski element ni zastopan čisto v gorski Sloveniji, kjer da je preveč vplivan po skupnem alpskem, da ga je marveč iskati na jugu Slovenije, zaradi tega da ga tudi mika slikovitost narodnega življenja na jugu vedno in vedno. Božična razstava nam je pokazala celo vrsto podob s Hrvatskega, katerih predmet je silno pester in živ; tam se je Jama zadnji čas mudil in tja menda v kratkem zopet odide.

Matija Jama: Dvorišče (olje)

Levo:
Matija Jama: Žene na dvorišču (olje)

Izhaja vsakega 1. v mesecu. Naročnina letno 100 Din (inozemstvo 120 Din, Amerika 3 dolarje), polletno 55 Din (inozemstvo 65 Din). Številka 10 Din. Izdajo konzorcij Ilustracije (K. Čeč & cons.). Urednik dr. Rajko Ložar. Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6/II. Grafično delo Jugoslov. tiskarne v Ljubljani (K. Čeč)

204
Ilustracija, III/4, 1931, p. 144.

Naslov razstave:	Razstava Centralnega presbiroja
Datum:	30. 5.–?. 6. 1931
Organizator:	Centralni presbiro, Kraljevina Jugoslavija[1107]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je otvoril ban Dravske banovine Drago Marušič.[1108]
Obisk:	Ni podatka; razstava je bila brezplačna.[1109]
Vrsta razstave:	Dokumentarna razstava Centralnega presbiroja Predsedništva Ministrskega sveta Kraljevine Jugoslavije o napredku Jugoslavije med letoma 1919 in 1929 je bila predstavljena v obliki diagramov, statističnih tabel, zemljevidov, grafik in fotografij.[1110] Razstava je potekala v času Ljubljanskega velesejma. Leta 1930 je gostovala v Ženevi, nato je potovala v vsa večja jugoslovanska mesta.[1111] Centralni presbiro je o namenu razstave zapisal: »V zunanjem svetu nam je razstava v veliko propagando, nam doma pa v prijetno državljansko zadoščenje.«[1112]
Poročanje in kritika:	Prispevki so poročali o napredku države, ki se je prikazoval na fotografijah in v statističnih podatkih. V *Jugoslovanu* je o razstavi anonimni avtor poudaril, da je največji pomen razstave »v tem, da je dokument našega napredka«.[1113] V *Slovencu* pa so izpostavili, da je vsak del razstave »razveseljiv, vsak navda gledalca s svežim optimizmom, z veliko vero v bodočnost naše domovine«.[1114] Na razstavi naj bi bilo predstavljeno »kdo smo in kaj smo, kako smo močni in bogati, razstava nam kaže, kaj imamo, a kaj nam še manjka in koliko smo napredovali od ujedinjenja do danes«.[1115] Poleg hvale je bilo v *Ilustriranem Slovencu* izpostavljeno nezadovoljstvo s slabo zastopanostjo mesta Ljubljane na razstavi, sočasno pa so zahtevali, »da se drugič razstavljeni predmeti opremijo tudi s slovenskimi napisi«.[1116]

[1107] Številke in slike govoré. Razstava o napredku Jugoslavije v 10 letih, *Slovenec*, LIX/119, 30. 5. 1931, p. 3.
[1108] Razstava napredka, *Jugoslovan*, II/123a, 31. 5. 1931, p. 2.
[1109] Oglas, *Jugoslovan*, II/125, 3. 6. 1931, p. 3.
[1110] Ibid.
[1111] Številke in slike govoré. Razstava o napredku Jugoslavije v 10 letih, *Slovenec*, LIX/119, 30. 5. 1931, p. 3.
[1112] Dve razstavi, *Jutro*, XII/122, 30. 5. 1931, p. 2.
[1113] Razstava napredka, *Jugoslovan*, II/123a, 31. 5. 1931, p. 2.
[1114] Številke in slike govoré. Razstava o napredku Jugoslavije v 10 letih, *Slovenec*, LIX/119, 30. 5. 1931, p. 3.
[1115] Zanimiva razstava v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXI/116, 26. 5. 1931, p. 2.
[1116] Znamenita razstava o napredku naše države, *Ilustrirani Slovenec*, VII/24, 14. 6. 1931, p. 190.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava centralnega presbiroja v Ljubljani, *Jugoslovan*, II/118, 26. 5. 1931, p. 2.
- Zanimiva razstava v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXI/116, 26. 5. 1931, p. 2.
- Zanimiva razstava o napredku naše kraljevine, *Domovina*, XIV/22, 28. 5. 1931, p. 5.
- Številke in slike govoré. Razstava o napredku Jugoslavije v 10 letih, *Slovenec*, LIX/119, 30. 5. 1931, p. 3.
- Sila in bogastvo naše domovine, *Slovenski narod*, LXI/120, 30. 5. 1931, p. 2.
- Dve razstavi, *Jutro*, XII/122, 30. 5. 1931, p. 2.
- Razstava napredka, *Jugoslovan*, II/123a, 31. 5. 1931, p. 2.
- Svečana otvoritev razstave Centralnega presbiroja, *Jugoslovan*, II/123a, 31. 5. 1931, p. 5.
- Oglas, *Jugoslovan*, II/125, 3. 6. 1931, p. 3.
- Znamenita razstava o napredku naše države, *Ilustrirani Slovenec*, VII/24, 14. 6. 1931, p. 190.
- Pionirji idealizma, *Jutro*, XII/153, 5. 7. 1931, p. 2.

205
Ilustrirani Slovenec, VII/24,
14. 6. 1931, p. 190.

Znamenita razstava o napredku naše države

se je vršila v velesejmskih dneh v Jakopičevem paviljonu. Najrazličnejše slike, črteži itd. so izredno nazorno prikazali ogromni napredek na vseh poljih, ki ga je dosegla naša država po vojni, zato je umevno, da je žela razstava tudi v raznih inozemskih središčih splošno priznanje. Ne vemo pa, kdo je zakrivil, da je bila zastopana naša Ljubljana tako klaverno in upravičeno lahko zahtevamo, da se drugič razstavljeni predmeti opremijo tudi s slovenskimi napisi.

Naslov razstave:	Razstava Kluba likovnih umetnic
Datum:	30. 8.–21. 9. 1931 (podaljšana do 23. 9. 1931)[1117]
Organizator:	Klub likovnih umetnic, Zagreb
Avtorice s številom del:	Ni podatka; Leopoldina Auer - Schmidt (1), Zenaida Bandur (4), Vjera Bojničić (1), Zoe Borelli - Alačević (5), Lina Crnčić - Virant (5), Cata Dujšin - Gattin (6), René Gorjup - Dufour (4), Dorothea /Doroteja/ Hauser (9), Ivana Kobilca (4), Mara Kralj - Jeraj (3), Zdenka Ostović Pexidr Sriča, Elda Piščanec, Mira Pregelj, Elza Rechnitz (4), Nasta Rojc (5), Terezija Šandor (5), Avgusta Šantel (5), Henrika Šantel (5), Anica Zupanec Sodnik (5).[1118]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom članic kluba, razstavljavk in razstavljenih del.[1119]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Po poročanju časnikov naj bi bil obisk dober. Razstavo je septembra obiskala kraljica Marija, ki jo je po postavitvi vodila Anica Zupanec Sodnik.[1120] Zadnja dva dni je bila vstopnina na razstavo znižana na 2 din.[1121]
Vrsta razstave:	Prva skupinska razstava slik in kipov jugoslovanskih likovnih umetnic pred slovensko javnostjo. Pokroviteljica razstave je bila Franja Tavčar, priprave na razstavo pa je vodila Anica Zupanec Sodnik.[1122] Razstavljale so hrvaške in slovenske umetnice, dela Srbkinj pa so na razstavi manjkala.[1123] Razstavni pogoji so bili natisnjeni v katalogu, kjer je bilo navedeno, da je po datke o cenah posredovala blagajničarka v paviljonu. Kupec je plačal 10 % kavcije za želeno delo, celoten znesek pa je poravnal po koncu razstave. Po prodaji je 10 % provizije ostalo klubu.[1124] Nakup umetnin je bil možen tudi po obrokih, saj naj bi »razstavljalke dobro razumele današnjo krizo«.[1125]
Poročanje in kritika	Pisci so razstavo pozdravljali, a opozarjali na pomanjkljivosti razstavljenih del. Kot kvalitetnejše umetnice so izpostavili Anico Zupanec Sodnik, Eldo Piščanec, Miro Pregelj, Cato Dujšin - Gattin, Dorotejo Hauser ter Henriko in Avgusto Šantel.[1126] V *Jugoslovanu* so o razstavljenih delih zapisali: »Razstavljena dela preveva prijetna umerjenost; tihožitja, portreti, pokrajine, folklora v očeh umetnice, ki imajo v splošnem več smisla za barvo in črto kot za

[1117] Razstava kluba likovnih umetnic v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski list*, IV/38, 21. 9. 1931, p. 1; Razstava Kluba likovnih umetnic, *Jugoslovan*, II/219, 22. 9. 1931, p. 4.
[1118] V katalogu je ob navedbah avtoric navedeno število razstavljenih del, razen pri Zdenki Ostović Pexidr Sriča, Eldi Piščanec in Miri Pregelj. *Razstava Kluba likovnih umetnic* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 8.–21. 9. 1931), Ljubljana 1931.
[1119] *Razstava Kluba likovnih umetnic* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 8.–21. 9. 1931), Ljubljana 1931. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-V5V10KEC>.)
[1120] Ante GABER, Razstava naših slikaric. Kraljica Marija na razstavi. Nekaj njenih ocen razstavljenih del, *Slovenski narod*, LXIV/206, 12. 9. 1931, p. 3.
[1121] Razstava Kluba likovnih umetnic, *Jugoslovan*, II/219, 22. 9. 1931, p. 4.
[1122] Jugoslovanske likovne umetnice razstavljajo, *Jugoslovan*, II/201, 1. 9. 1931, p. 3.
[1123] Vera ALBREHT, K razstavi kluba likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, IX/9, p. 265; X., Razstava Kluba likovnih umetnic, *Jugoslovan*, II/206, 6. 9. 1931, p. 11. Srbske umetnice so dela očitno prepozno poslala na razstavo. Glej: Velik praznik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXIV/194, 28. 8. 1931, p. 2.
[1124] Razstava Kluba likovnih umetnic (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 8.–21. 9. 1931), Ljubljana 1931.
[1125] P., Pri naših umetnicah v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslovan*, II/212, 13. 9. 1931, p. 14.
[1126] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Naše likovne umetnice, *Jutro*, XII/216, 19. 9. 1931, p. 6.

introspektivno razglabljanje kompliciranih socialnih ali duhovnih motivov.«[1127]

O kakovosti razstavljenih del je Čoro Škodlar v *Jutru* zapisal, da je »razstavljalkam treba priznati delavnost in tovarištvo, dve stvari, ki na razstavah pogostokrat odtehtajo ali nadomeste pomanjkanje višjih umetniških kvalitet, zato pa pri občinstvu zmagujejo«.[1128] Ložar se je strinjal s Škodlarjem in v *Ilustraciji* zapisal, da »posebne kvalitete razstava ni pokazala«.[1129] Še manj naklonjeno se je na razstavo odzval Stanko Vurnik. O umetnicah je zapisal: »Če primerjamo zmogljaj umetnic s silo istodobnih umetnikov, je ženska vendarle večinoma vedno nekoliko zadaj.«[1130]

Ante Gaber je zapis v *Slovenskem narodu* zasnoval kot poročilo obiska kraljice Marije, ki se je po razstavi sprehodila s slikarko Anico Zupanec Sodnik.[1131] Kraljica, ki naj ne bi bila nevedna poznavalka umetnosti, je v članku predstavljena kot enakovredna sogovornica in umetnostni erudit. Trudila naj bi se razumeti in spoštovati tudi modernejše tokove, ki jih je na razstavi zastopala Mara Kralj, kljub očitni afiniteti do klasičnega, liričnega slikarstva npr. Elde Piščanec. Najbolj naj bi ji bile všeč slike Anice Zupanec Sodnik, ki je bila tudi številčno najbolj zastopana na razstavi. Gaber je slikarko primerjal in jo uvrščal v krog tedaj najbolj priljubljenih slikarjev, in sicer Vesela, Jame in Sternena.[1132]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslovan*, II/197, 27. 8. 1931, 4.
- Umetnostna razstava jugoslovanskih umetnic, *Slovenec*, LIX/193a, 28. 8. 1931, p. 3.
- Velik praznik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXIV/194, 28. 8. 1931, p. 2.
- Otvoritev I. reprezentativne umetnostne razstave kluba likovnih umetnic, *Slovenski narod*, LXIV/195, 29. 8. 1931, p. 4.
- Umetniška razstava Kluba umetnic, *Slovenski list*, IV/35, 31. 8. 1931, p. 3.
- Razstava naših umetnic, *Slovenski narod*, LXIV/196, 31. 8. 1931, p. 3.
- Jugoslovanske likovne umetnice razstavljajo, *Jugoslovan*, II/201, 1. 9. 1931, p. 3.
- X., Razstava Kluba likovnih umetnic, *Jugoslovan*, II/206, 6. 9. 1931, p. 11.
- Pogled v razstavo jugoslovanskih umetnic v Jakopičevem paviljonu, *Ilustrirani Slovenec*, VII/36, 6. 9. 1931, p. 292.
- Prisrčen zaključek mogočnih svečanosti, *Slovenski narod*, LXIV/203, 9. 9. 1931, p. 1.
- Kraljica pri ljubljanskih svečanostih, *Domovina*, XIV/37, 10. 9. 1931, p. 7.
- Prizori ob bivanju kraljice Marije v Ljubljani, *Jutro*, XII/208, 10. 9. 1931, p. 3.
- Hinko SMREKAR, Slikar o razstavi naših umetnic, *Jutro*, XII/209, 11. 9. 1931, p. 3.
- Ante GABER, Razstava naših slikaric. Kraljica Marija na razstavi. Nekaj njenih ocen razstavljenih del, *Slovenski narod*, LXIV/206, 12. 9. 1931, p. 3.
- P., Pri naših umetnicah v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslovan*, II/212, 13. 9. 1931, p. 14.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Naše likovne umetnice. Še o razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XII/216, 19. 9. 1931, p. 6.
- V. /Stanko Vurnik/, Razstava kluba likovnih umetnic, *Slovenec*, LIX/212, 19. 9. 1931, p. 4.
- Razstava kluba likovnih umetnic v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski list*, IV/38, 21. 9. 1931, p. 1.
- Razstava Kluba likovnih umetnic, *Jugoslovan*, II/219, 22. 9. 1931, p. 4.
- Vera ALBREHT, K razstavi kluba likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, IX/9, 1931, pp. 265–267.
- Stanko VURNIK, K zadnji razstavi Kluba likovnih umetnic, *Ženski svet*, IX/11, 1931, pp. 327–328.
- R. L. /Rajko Ložar/, Razstava kluba likovnih umetnic, *Ilustracija*, III/10, 1931, p. 360.

[1127] P., Pri naših umetnicah v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslovan*, II/212, 13. 9. 1931, p. 14.
[1128] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Naše likovne umetnice, *Jutro*, XII/216, 19. 9. 1931, p. 6.
[1129] R. L. /Rajko Ložar/, Razstava kluba likovnih umetnic, *Ilustracija*, III/10, 1931, p. 360.
[1130] Stanko VURNIK, K zadnji razstavi Kluba likovnih umetnic, *Ženski svet*, IX/11, 1931, pp. 327–328.
[1131] Ante GABER, Razstava naših slikaric. Kraljica Marija na razstavi. Nekaj njenih ocen razstavljenih del, *Slovenski narod*, LXIV/206, 12. 9. 1931, p. 3.
[1132] Ibid.

206
Ilustrirani Slovenec, VII/36, 6. 9. 1931, p. 292.

207
Kraljico Marijo pred *Razstavo Kluba likovnih umetnic* v Jakopičevem paviljonu sprejema slikarka Anica Zupanec - Sodnik. Fotografija, ki je bila objavljena v časniku *Slovenski narod* (LXIV/203, 9. 9. 1931, p. 1), se danes nahaja kot del fotografskega arhiva časnika *Jutro* v NUK.

206

Pogled v razstavo jugoslovanskih umetnic v Jakopičevem paviljonu

207

Anica Zupanec-Sodnik: Tihožitje narodne noše 2. (olje)

Foto »Ilustracija«

Razstava kluba likovnih umetnic

(Jakopičev paviljon.) — R. L.

Začetkom septembra otvorjena razstava »Kluba likovnih umetnic« v Jakopičevem paviljonu je bila menda prva prireditev take vrste pri nas in je bila po tej strani tudi zanimiva za obiskovalca. Klub je zbral za razstavo 89 številk, od tega večinoma podobe z oljem, a le nekaj malega je bilo grafike. Stilistična tendenca razstave je bila zmerna in povprečna in to kljub nekaterim delom, ki so težila za modernizmom. Posebne kvalitete razstava ni pokazala, tudi pri onih članicah kluba, ki so najjačji talenti, bi bili pričakovali ponekod v izboru boljših del (Pregelj).

Poudarek razstave je bil pri Slovenkah. Glavno dvorano sta obvladovali temperamentni Anica Zupanec-Sodnikova in Mira Pregljeva. Zupanec-Sodnikova je bila zastopana s 5 podobami, izmed katerih je posebno omeniti obe Tihožitji z narodno nošo, podobo Nuške in Joška in Predico. Nekaj zdravo-močnega, bakhantskega je v njenih slikah i po gesti i po barvi. Mira Pregljeva je bila boljša na podobi »Cvetja« in »Nuške« nego v ostalih. Spričo teh dveh slikaric se ostalo v tej dvorani ni moglo uveljaviti, dasi sta viseli tu še dve zelo lepi, nežni podobi Cate Dujšin-Gattin (Devojka, Pianistinja O. Mihajlović), opozarjajoči nase po lirično-barvnem nastrojenju.

V levi dvorani sta bila najboljše en list Henrike in en list Auguste Šantlove, akvarela v starem realistično-poetičnem načinu, in gotovo boljša nego oljnata dela obeh imenovanih. E. Piščanec se s svojimi slikarskimi poskušanji še ni znašla, Lina Crnčič-Virant je pokazala pet slik in šest stilov, Mara Jeraj-Kralj je imela troje del na svilo. V desni dvorani je bila slabo zastopana s cvetličnimi tihožitji † Ivana Kobilca.

Razstavile so še: Auer-Schmidtova, Bandur Zenaida, Bojničić Vjera, Borelli-Alačević, Gorjup-Dufour, Hauser-Dorothea, Ostović Zdenka, Rechnitz Elza, Rojc Nasta in Šandor Terezija.

Desno: *Zoe Borelli-Alačević: Pri česanju (gvaš)*

Levo: *Henrika Šantel: Studija deklice (akvarel)*

Desno: *Cata Dujšin-Gattin: Pianistinja Olga Mihajlović (olje)*

Izhaja vsakega 1. v mesecu. Naročnina letno 100 Din (inozemstvo 120 Din, Amerika 3 dolarje), polletno 55 Din (inozemstvo 65 Din). Številka 10 Din. Izdaja konzorcij Ilustracije (K. Čeč & cons.). Urednik Dr. Rajko Ložar. Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6/II. Grafično delo Jugoslov. tiskarne v Ljubljani (K. Čeč)

208
Ilustracija, III/10, 1931, p. 360.

209
Ženski svet, IX/9, 1931, p. 266.

210–211
Slovenski narod, LXIV/206,
12. 9. 1931, p. 3.

212
Jutro, XII/216, 19. 9. 1931, p. 6.

Desno: Elda Piščančeva: **Portré Primorke.**

Levo: Henrika Šantlova: **Portré pevke.**

Nasta Rojčeva: **„Naše more“.**

266

210 Elda Piščanec: **Pri obedu**

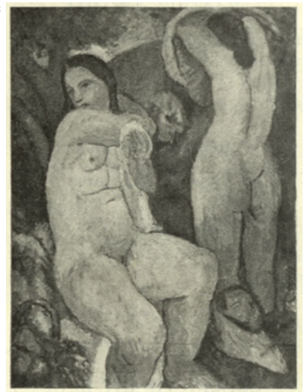

211 **Mara Jeraj-Kraljeva: Moj mož**

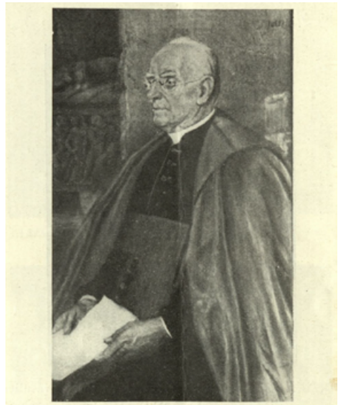
212 **Henrika Šantel, Tihožitje**

213

RENÉE GORJUP - DUFOUR: Po kopeli

214

DOROTHEA HAUSER: Monsignore Don Franjo Bulić

215

TEREZIJA ŠANDOR: Dvorišče

216

AVGUSTA ŠANTEL: Motiv iz Koločepa

217

ANICA ZUPANEC - SODNIK: Tihožitje narodne noše 2

213–217
Iz *Kataloga razstave Kluba likovnih umetnic*, 1931.

Naslov razstave:	Božidar Jakac. Amerika
Datum:	27. 9.–20. 10. 1931 (podaljšana do 25. 10. 1931)[1133]
Organizator:	Božidar Jakac
Avtor s številom del:	210 del v katalogu; Božidar Jakac.[1134]
Katalog in tiskovine:	Razstavni katalog s seznamom del.[1135]
Spremljevalni program:	Razstavo je otvoril Božidar Jakac s kratkim govorom, v katerem je orisal ameriško življenje in pokrajino.[1136] Po razstavi je vodil slikar sam.[1137]
Obisk:	Ok. 3.000 ljudi.[1138] V *Ženskem svetu* je bilo objavljeno, da je bil obisk »naravnost rekorden«.[1139]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Božidarja Jakca, ki je predstavil dela s potovanja po Ameriki in nekaj del z motivi Novega mesta (krajina in vedute). Razstavil je slike (večinoma pastele), risbe in grafike.[1140] Jakac je stene paviljona okrasil z indijanskimi ročnimi deli ter na gramofonu predvajal ameriške staroselske pesmi, spet drugje je bilo omenjeno, da se je kot atmosferska podlaga razstavljenim delom vrtel jazz.[1141] Na razstavi je bilo prodanih 45 slik.[1142]
Poročanje in kritika:	O razstavi se je zelo veliko poročalo, saj so pisci in komentatorji z zanimanjem spremljali podobe Jakčevega potovanja po Ameriki. Božidar Jakac je v pogovoru z Božidarjem Borkom v *Jutru* izjavil: »Nikdar nisem tako ljubil domačih tal kot jih ljubim po dveh letih tavanja širom Amerike. Sedaj se nameravam posvetiti svoji Dolenjski; to je čudovita dežela, polna dragocenih, še neizčrpanih motivov.«[1143] Vinko Košak je v *Jugoslovanu* zapisal, da smo imeli »priliko ugotoviti, da ni Jakac v tujini ničesar pridobil in še celo raje izgubil na svoji neposrednosti in globini, ki je bila tako značilna za njegova zgodnja dela, kjer mu nista bila glavno zanimivost motiva in barvni problemi predmeta, temveč njegova notranjost, njegova duša«.[1144] Stanko Vurnik je v *Slovencu* podal očitek,

[1133] Jakčeva razstava podaljšana, *Jugoslovan*, II/246, 23. 10. 1931, p. 4.
[1134] *Božidar Jakac. Amerika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 9.–20. 10. 1931), Ljubljana 1931.
[1135] *Božidar Jakac. Amerika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 9.–20. 10. 1931), Ljubljana 1931. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OHW6EWLU>.)
[1136] Otvoritev Jakčeve razstave »Amerika«, *Jugoslovan*, II/225, 29. 9. 1931, p. 3.
[1137] Jutri bo zadnje vodstvo po »Ameriki«, *Jugoslovan*, II/241, 17. 10. 1931, p. 4; Jakčeva razstava podaljšana, *Jugoslovan*, II/246, 23. 10. 1931, p. 4; Uspeh Jakčeve razstave, *Jugoslovan*, II/250, 27. 10. 1931, p. 4.
[1138] Uspeh Jakčeve razstave, *Jugoslovan*, II/250, 27. 10. 1931, p. 4.
[1139] Marijana KOKALJ - ŽELJEZNOVA, Božidar Jakac. Amerika, *Ženski svet*, X/6, 1932, p. 173.
[1140] *Božidar Jakac. Amerika* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 9.–20. 10. 1931), Ljubljana 1931.
[1141] Vek./Vinko Košak/, Razstava Božidarja Jakca. »Amerika«, *Jugoslovan*, II/230, 4. 10. 1931, p. 9; Marijana KOKALJ - ŽELJEZNOVA, Božidar Jakac. Amerika, *Ženski svet*, X/6, 1932, p. 173. Ena od razstavljenih indijanskih vaz je bila ukradena. Glej: Jutri bo zadnje vodstvo po »Ameriki«, *Jugoslovan*, II/241, 17. 10. 1931, p. 4.
[1142] Uspeh Jakčeve razstave, *Jugoslovan*, II/250, 27. 10. 1931, p. 4.
[1143] Božidar BORKO, Božidar Jakac in njegova Amerika, *Jutro*, XII/223, 27. 9. 1931, p. 3.
[1144] Vek. /Vinko Košak/, Razstava Božidarja Jakca. »Amerika«, *Jugoslovan*, II/230, 4. 10. 1931, p. 9.

da je v razstavljenih »preveč form, preveč barv, občutij, eno se z drugim skoro pobija«.[1145]

V *Ženskem svetu* je bil objavljen zapis Marijane Kokalj - Željeznove, ki je bil v večji meri kritika ameriškega načina življenja in odnosa do žensk v Hollywoodu kot pa zapis o Jakčevi razstavi. Velik interes za razstavo je piska prispevka interpretirala kot odraz splošnega zanimanja za umetnost, vsekakor pa naj bi tudi »magična beseda »Amerika« izvabila meščanstvo na to romanje«.[1146]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

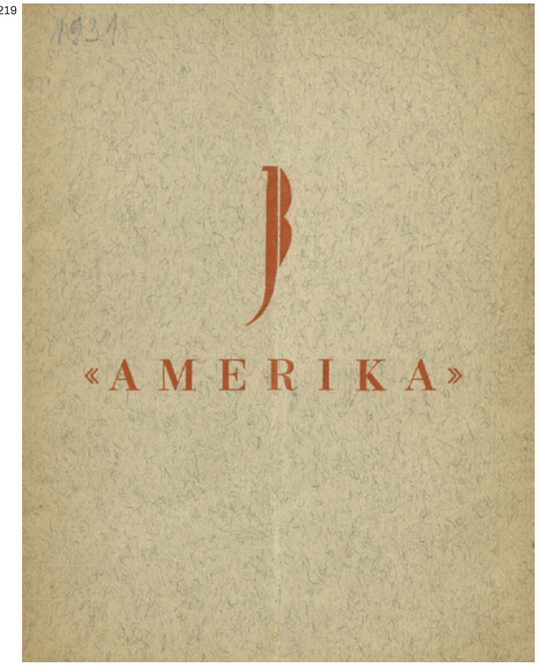
- Miran JARC, Slikar Bož. Jakac v Ameriki, *Ilustracija*, I/12, 1929, p. 398.
- Pred »amerikansko« razstavo Božidarja Jakca, *Jugoslovan*, II/219, 22. 9. 1931, p. 5.
- Ameriška razstava slik Božidarja Jakca v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XII/221, 25. 9. 1931, p. 4.
- Ameriška razstava slik Božidarja Jakca v Jakopičevem paviljonu, *Jugoslovan*, II/223, 26. 9. 1931, p. 4.
- -n-, Božidar JAKAC. Amerika, *Slovenec*, LIX/218, 26. 9. 1931, p. 4.
- Božidar Jakac, *Slovenski narod*, LXIV/218, 26. 9. 1931, p. 4.
- Božidar BORKO, Božidar Jakac in njegova Amerika, *Jutro*, XII/223, 27. 9. 1931, p. 3.
- Razstava velikega, zmagovitega umetniškega dela, *Jugoslovan*, II/224, 27. 9. 1931, p. 9.
- Otvoritev razstave Jakčevih slik, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XII/223a, 28. 9. 1931, p. 2.
- Otvoritev Jakčeve razstave, *Slovenski narod*, LXIV/219, 28. 9. 1931, p. 2.
- Razstava Božidarja Jakca, *Slovenski list*, IV/39, 28. 9. 1931, p. 3.
- Otvoritev Jakčeve razstave »Amerika«, *Jugoslovan*, II/225, 29. 9. 1931, p. 3.
- Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec*, LIX/220, 29. 9. 1931, p. 4.
- V. /Stanko Vurnik/, Amerika v Jakčevih slikah, *Slovenec*, LIX/222, 1. 10. 1931, p. 3.
- Peen /Nikolaj Pirnat/, »Naš« Jakec, *Jutro*, XII/228, 3. 10. 1931, p. 6.
- Vek. /Vinko Košak/, Razstava Božidarja Jakca. »Amerika«, *Jugoslovan*, II/230, 4. 10. 1931, p. 9.
- Slikar Božidar Jakac, *Jutro*, XII/234, 10. 10. 1931, p. 4.
- Ne zamudite prilike, pojdite v »Ameriko«, *Jugoslovan*, II/236, 11. 10. 1931, p. 4.
- Jutri bo zadnje vodstvo po »Ameriki«, *Jugoslovan*, II/241, 17. 10. 1931, p. 4.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Božidar Jakac. Amerika, *Jutro*, XII/241, 18. 10. 1931, p. 14.
- Ante GABER, Božidar Jakac. Amerika, *Slovenski narod*, LXIV/238, 20. 10. 1931, p. 3.
- Jakčeva razstava Amerika je podaljšana, *Jugoslovan*, II/244, 21. 10. 1931, p. 4.
- Božidar Jakac. Zima v Dolini smrtnih duhov, *Slovenski narod*, LXIV/240, 22. 10. 1931, p. 3.
- Jakčeva razstava podaljšana, *Jugoslovan*, II/246, 23. 10. 1931, p. 4.
- Uspeh Jakčeve razstave, *Jugoslovan*, II/250, 27. 10. 1931, p. 4.
- Fran ŠIJANEC, Božidarja Jakca Amerika, *Dom in svet*, XLIV/7-9, 1931, pp. 415–416.
- Karel DOBIDA, Božidar Jakac. Amerika, *Mladika*, XII/12, 1931, pp. 467–468.
- Rajko LOŽAR, Božidarja Jakca »Amerika«, *Ilustracija*, III/12, 1931, pp. 435–436.
- Marijana KOKALJ - ŽELJEZNOVA, Božidar Jakac. Amerika, *Ženski svet*, X/6, 1932, pp. 173–177.

[1145] Stanko VURNIK, Amerika v Jakčevih slikah, *Slovenec*, LIX/222, 1. 10. 1931, p. 3.
[1146] Marijana KOKALJ - ŽELJEZNOVA, Božidar Jakac. Amerika, *Ženski svet*, X/6, 1932, pp. 173–177.

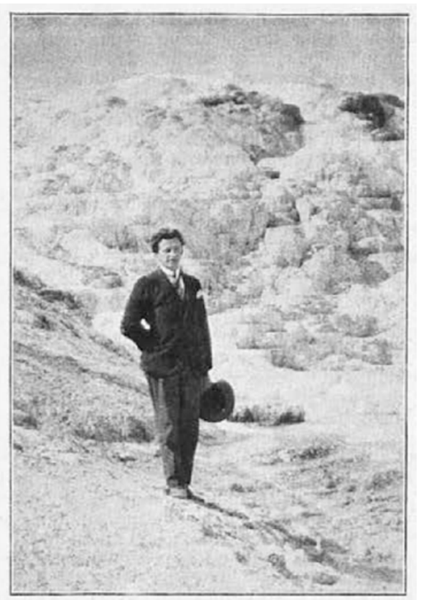
218

219

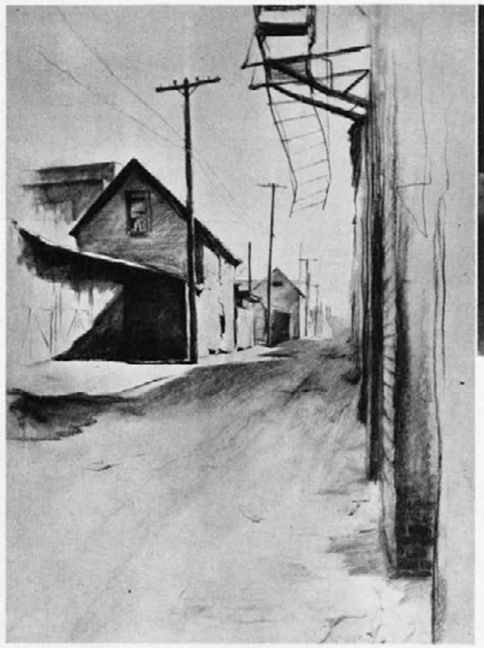

220

Slikar Božidor Jakac na terasah v Yelowstone-parku, septembra 1929

221

B. Jakac: Samotna ulica (oglje)
Lastnik: Museum of Art., Cleveland

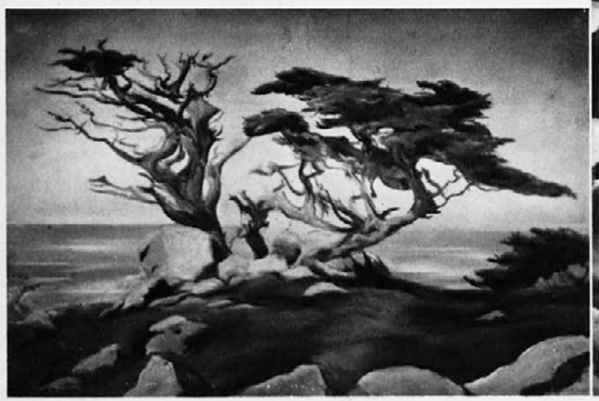

B. Jakac: Hollywood (pastel)

nego »Amerika« je bila »Afrika«, ki je bližja. Še bliže pa stoji človeku človek sam in, dragi Jakac, odkrij nam spet kako novo deželo v človeku. Odkrij nam jo na svoj stari način iz leta dvajsetega in sledečih. Mi mislimo vendar in smo vselej mislili, da je to Tvoj pravi način in menda nas ne boš varal. Saj sem in tja smo nekaj oddaleč podobnega čutili tudi na tej razstavljeni »Ameriki«, nekaj risb in lesorezov je še iz duha tistih dni, je kot staro dobro uležano vino (kaj bi jih naštevali), drugo pa ne. Ti, ki se vedno trudiš, da bi Tvoja dela čimbolj ugajala ljudem, pusti že vendar to prazno početje in prični ustvarjati taka, ki jih publikum ne bo več povohal. Še vedno v zgodovini je publikum umetnika ubil.

stavo tudi bogato nagradilo s svojim posetom in mu jo skoraj do polovice pokupilo. Občinstvo ve, da obstoji vsa umetnost v aranžmaju. In občinstvo je prišlo na svoj račun.

Samo nekaj, peščica ljudi, ni prišla na svoj račun. Tem je bilo teh zdresiranih kánjonov in slapov in velemest preveč, tem so bile te gotovo »verodostojne« barve a priori odvratne, tem so bile »družabne« manire ameriške krajine in civilizacije odveč — ti bi bili radi nekaj drugega in kar je glavno: tudi Jakac bi bil rad nekaj drugega. Mi bomo samo veseli, če je zdaj zares truden od potovanja in naveličan tujih dežela, saj potovanja resnično utrujajo in boljša

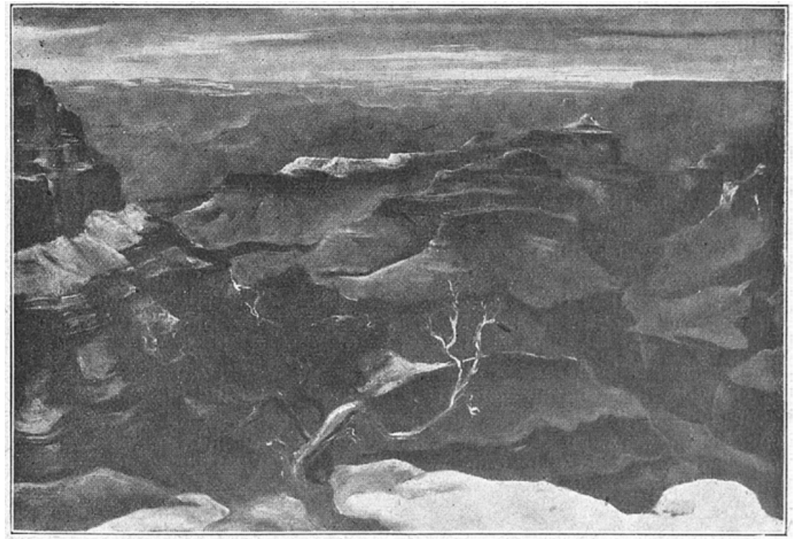
B. Jakac: Monteray, California (pastel)

B. Jakac: Jellowstone-Canyon (pastel)

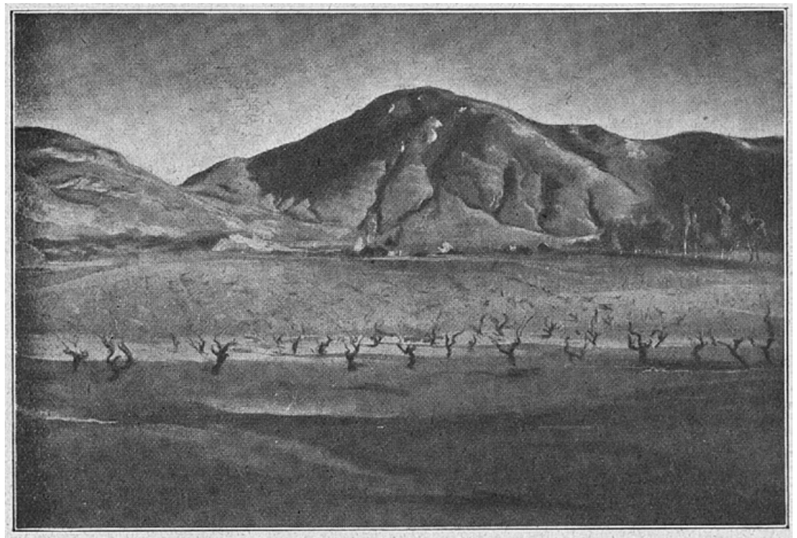
Izhaja vsakega 1. v mesecu. Naročnina letno 100 Din (inozemstvo 120 Din, Amerika 3 dolarje), polletno 55 Din (inozemstvo 65 Din). Številka 10 Din. Izdaja konzorcij Ilustracije (K. Čeč & cons.). Urednik Dr. Rajko Ložar. Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6/II. Grafično delo Jugoslov. tiskarne v Ljubljani (K. Čeč)

222

Božidar Jakac: „Gran Canyon v Arizoni“ (pastel 1930.)

223

Božidar Jakac: Slovenska farma v južni Kaliforniji (pastel 1930.)

218
Pogled na razstavo *Božidar Jakac: Amerika* v Jakopičevem paviljonu, 1931.

219
Katalog razstave *Božidar Jakac: Amerika*, 1931.

220
Ilustracija, I/12, 1929, p. 398.

221
Ilustracija, III/12, 1931, p. 436.

222
Ženski svet, X/6, 1932, p. 173.

223
Ženski svet, X/6, 1932, p. 175.

Naslov razstave:	France Gorše
Datum:	1.–10. 11. 1931
Organizator:	France Gorše
Avtor s številom del:	49 del v katalogu; France Gorše.[1147]
Katalog in tiskovine:	Razstavni katalog s seznamom razstavljenih del in dvema reprodukcijama.[1148]
Spremljevalni program:	Rihard Jakopič je imel na otvoritvi govor s predstavitvijo Franceta Goršeta, prisostvovali pa so med drugim tudi Fran Windischer, Dinko Puc in Izidor Cankar.[1149]
Obisk:	Ok. 500 ljudi.[1150]
Vrsta razstave:	Prva samostojna kiparska razstava Franceta Goršeta v Ljubljani, na kateri je razstavil približno 30 plastik iz mavca, na stenah pa naj bi viseli leseni reliefi, risbe, lesorezi in karikature.[1151] Na sredi razstavne dvorane je bil postavljen kip *Pridigarja*.[1152] Tekom razstave naj bi bilo prodanih deset del (kipi *Jesen*, *Madona*, *Domov*, *Otroška igra*; *karikatura glavnega urednika Podbevška*, *karikatura pisatelja Ribičiča*; risbe *Pretek*, *Pijanec*, *Brezposelna*, *Plesalka*).[1153]
Poročanje in kritika:	Po otvoritvi razstave je bil v *Slovenskem listu* objavljen prispevek o razstavi, ki naj bi predstavljala pot iz »kulturne empatije, v katero je zašla [Ljubljana]«.[1154] Avtor je navedel nekaj uspehov Franceta Goršeta v tujini, nato pa se je posvetil njegovim delom, ki naj bi bila »skoraj izrazito realistična, vendar s poudarkom na karakterističnosti«. Poleg kipov, je pisec izpostavil tudi slogovne novosti, ki naj bi jih Gorše vpeljal v karikaturnih risbah.[1155] V *Jugoslovanu* je bil poleg predstavitve pomembnejših obiskovalcev na otvoritvi objavljen tudi govor Riharda Jakopiča, v katerem je Goršeta označil za »mladega, iskreno stremečega in ustvarjajočega umetnika, ki zasluži posebno pozornost javnosti.«[1156] Pisci so načeloma izpostavili veliko presenečenje nad njegovimi deli, s katerimi je pokazal samosvoj izraz in odmik od njegovega profesorja Ivana Meštrovića.[1157] Stanko Vurnik je o Goršetu v *Slovencu* zapisal, da smo dobili »umetnika, ki druži virtuozno tehnično znanje z umetniško samostojnim, zrelim in začuda univerzalnim duhom, ki mu na nobenem polju ne manjka

[1147] *France Gorše* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1.–10. 11. 1931), Ljubljana 1931.
[1148] *France Gorše* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1.–10. 11. 1931), Ljubljana 1931. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:-DOC-EPCF8U4M>.)
[1149] Velik uspeh Franceta Goršeta, *Slovenski list*, IV/44, 1. 11. 1931, p. 3.
[1150] Goršetova razstava pred zaključkom, *Slovenski narod*, LXIV/260, 14. 11. 1931, p. 2.
[1151] Ante GABER, Razstava kiparja Goršeta, *Slovenski narod*, LXIV/248, 31. 10. 1931, p. 3.
[1152] J., Z razstave kiparja Franceta Goršeta, *Jugoslovan*, II/260, 6. 11. 1931, p. 7.
[1153] Goršetova razstava pred zaključkom, *Slovenski narod*, LXIV/260, 14. 11. 1931, p. 2.
[1154] Velik uspeh Franceta Goršeta, *Slovenski list*, IV/44, 1. 11. 1931, p. 3.
[1155] Ibid.
[1156] Otvoritev Goršetove razstave, *Jugoslovan*, II/256, 2. 11. 1931, p. 4.
[1157] Nikolaj PIRNAT, Kipar France Gorše razstavlja, *Jutro*, XII/258, 7. 11. 1931, p. 8.

fantazije in izrazne zmožnosti in ki polaga glavno važnost baš na duševni in duhovni izraz, medtem ko formo čedalje bolj poenostavlja«.[1158] Nikolaj Pirnat je v *Jutru* opisal določene razstavljene predmete in kot posebej kakovostne opredelil portrete.[1159] Rajko Ložar pa je v *Ilustraciji* izpostavil napredek, ki ga je kipar naredil v nekaj letih, ko je začel aplicirati nove rešitve pri obravnavi reliefa.[1160] Pri tem naj bi se Gorše »radikalno obrnil od hieratičnega linearizma snovi in forme k nujni realnosti«.[1161] Kot drugi pisci je tudi Ložar izpostavil kip *Pridigarja*, s katerim naj bi avtor nakazoval svoj oblikovni program.[1162] Omenjeni kip je izpostavil tudi Ante Gaber v *Slovenskem narodu*, kjer je podal dolg opis umetnikove življenjske in ustvarjalne poti, mnenja – razen kratke vljudnostne pohvale – o razstavi ni zapisal.[1163] *Pridigarju* je posvečen prispevek v *Slovenskem narodu*, kjer je bilo zapisano da ima kip »značilnosti, ki so lastne vsem našim pridigarjem. Figura ni portret in tudi ni karikatura, temveč tako močna karakterna študija, da prevzame vsakega gledalca in v njem zbudi pač čute in tolmačenja, kakoršne ima gledalec o pridigarjih.«[1164] Hkrati je anonimni pisec opozoril na pomen podpore mlademu umetniku z nakupi umetniških del, katerih vrednost naj bi bila vsako leto višja, saj naj bi Gorše obetal, »da v njem dobimo velikega kiparja slavnega imena«.[1165]

Daljši zapis je bil objavljen tudi v *Jugoslovanu*, kjer je anonimni pisec Goršeta označil za tipičnega umetnika »modernega časa«, kajti »vse, česar se dotakne njegovo dleto in njegove roke, zrase v obraz časa in današnjega človeka v njem«.[1166] Po njegovem mnenju naj bi bil Gorše izjemen v beleženju resničnosti, hkrati pa ga je označil za zelo nadarjenega avtorja.[1167]

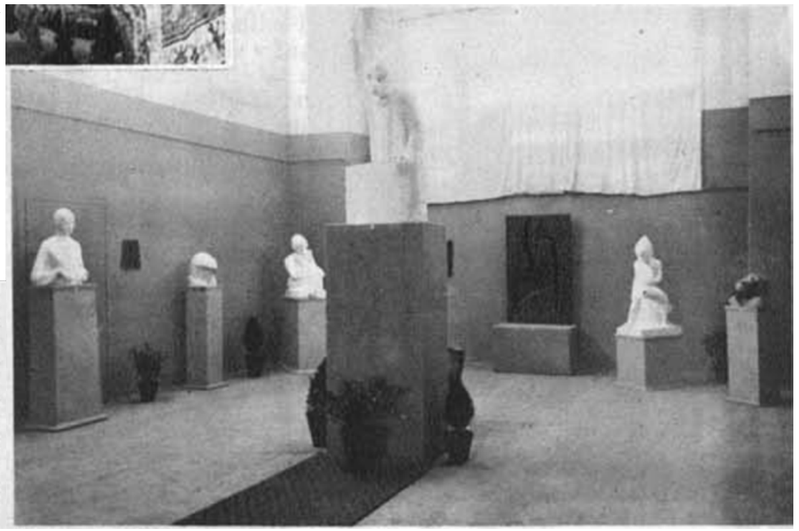
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetniška razstava, *Jugoslovan*, II/254, 31. 10. 1931, p. 4.
- Umetnostna razstava kiparja Franceta Goršeta, *Jutro*, XII/252, 31. 10. 1931, p. 4.
- R./ajko/ L./ožar/, Kiparska razstava Franceta Goršeta, *Slovenec*, 31. 10. 1931, p. 4.
- Ante GABER, Razstava kiparja Goršeta, *Slovenski narod*, LXIV/248, 31. 10. 1931, p. 3.
- France Gorše razstavlja, *Jugoslovan*, II/255, 1. 11. 1931, p. 10.
- Mirko JAVORNIK, Srečanje s Fr. Goršetom, *Slovenec*, LIX/249, 1. 11. 1931, p. 5.
- Velik uspeh Franceta Goršeta, *Slovenski list*, IV/44, 1.. 11. 1931, p. 3.
- Otvoritev Goršetove razstave, *Jugoslovan*, II/256, 2. 11. 1931, p. 4.
- Razstava Franceta Goršeta, *Slovenec*, LIX/250, 2. 11. 1931, p. 5.
- Razstava kiparja Franceta Goršeta, *Slovenski narod*, LXIV/240, 2. 11. 1931, p. 3.
- Na razstavi Franca Goršeta, *Jutro*, XII/250a, 3. 11. 1931, p. 4.
- Na razstavi Franca Goršeta, *Jutro*, XII/256, 5. 11. 1931, p. 3.
- J., Z razstave kiparja Franceta Goršeta, *Jugoslovan*, II/260, 6. 11. 1931, p. 7.
- Nikolaj PIRNAT, Kipar France Gorše razstavlja, *Jutro*, XII/258, 7. 11. 1931, p. 8.
- Rudolf KRESAL, France Gorše, slovenski umetnik, *Jutro*, XII/259, 8. 11. 1931, p. 5.
- Goršetova razstava, *Slovenski list*, IV/45, 9. 11. 1931, p. 3.
- V. /Stanko Vurnik/, Razstava kiparja F. Goršeta, *Slovenec*, LIX/256, 10. 11. 1931, p. 3.

[1158] V. /Stanko Vurnik/, Razstava kiparja F. Goršeta, *Slovenec*, LIX/256, 10. 11. 1931, p. 3.
[1159] Nikolaj PIRNAT, Kipar France Gorše razstavlja, *Jutro*, XII/258, 7. 11. 1931, p. 8.
[1160] R./ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Goršeta, *Ilustracija*, III/12, 1931, pp. 434–435.
[1161] Ibid.
[1162] Ibid.
[1163] Ante GABER, Razstava kiparja Goršeta, *Slovenski narod*, LXIV/248, 31. 10. 1931, p. 3.
[1164] Pridigar prav posebne vrste, *Slovenski narod*, LXIV/256, 10. 11. 1931, p. 3.
[1165] Ibid.
[1166] France Gorše razstavlja, *Jugoslovan*, II/255, 1. 11. 1931, p. 10.
[1167] Ibid.

- Pridigar prav posebne vrste, *Slovenski narod*, LXIV/256, 10. 11. 1931, p. 3.
- Prijatelj umetnosti, Še »Hrepenenje« na velesejmu, *Slovenski narod*, LXIV/260, 14. 11. 1931, p. 2.
- Goršetova razstava pred zaključkom, *Slovenski narod*, LXIV/260, 14. 11. 1931, p. 2.
- Zadnji dan Goršetove razstave, *Slovenec*, LIX/261, 15. 11. 1931, p. 5.
- Pogled v razstavo akad. kiparja Goršeta, *Ilustrirani Slovenec*, VII/46, 15. 11. 1931, p. 366.
- Rudolf KRESAL, Dogodki med tednom, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XII/265a, 16. 11. 1931, p. 3.
- Martinova nedelja, *Slovenski list*, IV/46, 16. 11. 1931, p. 3.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Goršeta, *Ilustracija*, III/12, 1931, pp. 434–435.

224

Na desni: **Pogled v razstavo akad. kiparja Goršeta, ki je bila 1. t. m. otvorjena v Jakopičevem paviljonu. Gorše je nedvomno eden naših najbolj nadarjenih mladih kiparjev, zato vzbuja njegova razstava splošno pozornost.**

225

Ob zatvoritvi Goršetove razstave. Od leve na desno: Magajna, Inchiostri, Volaričeva, Jakac, Gorše, Vodušek, Jakopič, Vodnik, Gorjup, Kosmač, Podbevšek Foto Skodlar

224
Ilustrirani Slovenec, VII/46,
15. 11. 1931, p. 366.

225
Ilustracija, III/12, 1931, p. 435.

226

227

Fr. Gorše: Pesnik in kritik Francè Vodnik (model v glini)

228

Fr. Gorše: Meščanka (gips)

229

230

231

Fr. Gorše: Opica (les)

226
France Gorše, *Pridigar*, *Jutro*, XII/259, 8. 11. 1931, p. 5.

227, 231
Ilustracija, III/12, 1931, p. 434.

228, 232
Ilustracija, III/12, 1931, p. 435.

229
France Gorše, *Mati z otrokom*, iz kataloga razstave *France Gorše*. 1931.

230
France Gorše, *Deček z gosakom*, 1931. Fotografija, ki je bila objavljena v časniku *Jutro* (XII/256, 5. 11. 1931, p. 3), se danes nahaja kot del fotografskega arhiva časnika *Jutro* v NUK.

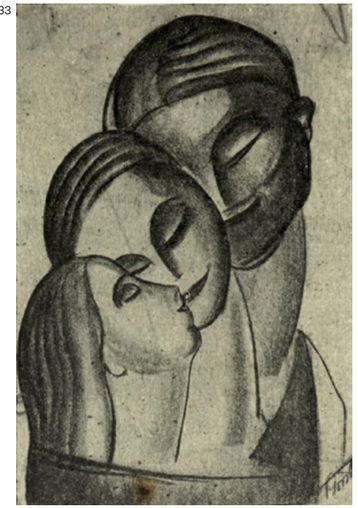
233
France Gorše, *Trije obrazi*, iz kataloga razstave *France Gorše*. 1931.

232

Fr. Gorše: Karikatura hrvatskega dramatika Miroslava Krleže (kreda)

233

RAZSTAVE V LETU 1932

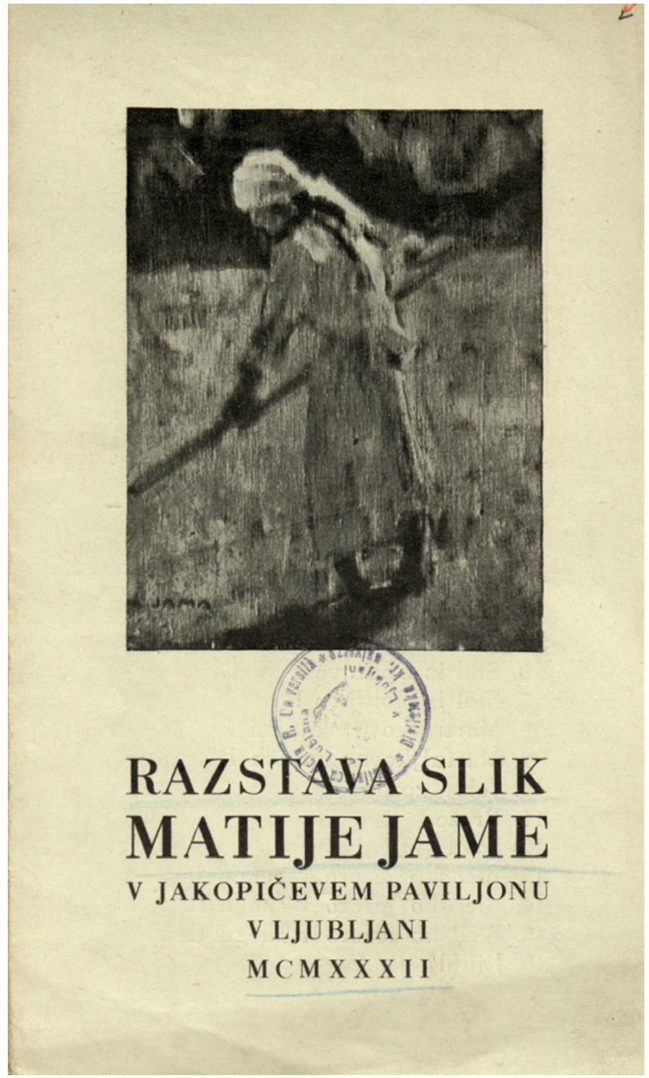
Neža Lukančič

Naslov razstave:	**Razstava slik Matije Jame**
Datum:	13. 3–10. 4. 1932
Organizator:	Matija Jama
Avtor s številom del:	98 del v katalogu; Matija Jama[1168]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in petimi reprodukcijami.[1169]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Matije Jame, ki je razstavil nova dela in dela z razstave leta 1931.[1170] Predstavil je krajine, portrete in žanrske študije. Po zaključku v Ljubljani naj bi več del odšlo na razstavo v Beograd.[1171]
Poročanje in kritika:	O razstavi se ni veliko poročalo. Pisci člankov so pohvalili slikarjeve krajine ter njegov talent za barve in svetlobo.[1172] Božidar Borko je v *Jutru* v hvalilnem zapisu o razstavi zapisal, ga bo ljubitelj krajinskih slik »težko našel razstavo, ki bi mu nudila več užitka«.[1173] Zapis je bil zastavljen kot pogovor med Jamo in Borkom. Jama naj bi menil, da je bila sodobna umetnost »zabloda«, impresionisti pa naj bi bili krivično kritizirani, saj so ravno oni »orali ledino narodne duše«.[1174] Jama je v intervjuju še pripomnil, da »Slovenci nimamo pravih kritikov, ki bi vzgajali za umetnost, Borko pa je prispevek sklenil s poudarjanjem narodnega pomena umetnosti.[1175] Hinko Smrekar je v *Jutru* Jamo označil za vodilnega krajinarja tistega časa, ki je v konstantnem iskanju štimunge. Slikar naj bi bil po Smrekarjevih besedah samokritičen, hkrati pa naj bi kontinuirano ustvarjal. Pisec je ugodno mnenje o razstavi zaključil z mislijo, da bi se lahko tudi Rihard Jakopič, »kar se oblik, risbe tiče«, kaj naučil pri Jami.[1176] Pisec v *Slovencu* je bil razstavi prav tako naklonjen in je razstavljena dela ter slikarja označil za »mladeniško čila«.[1177] Poudaril je, da je ob gledanju Jamovih slik moč doumeti »umetnost modernega pokrajinskega slikanja«.[1178] Po njegovih besedah naj bi se Jama odmaknil od impresionizma, vendar je še vedno obdeloval barvo in svetlobo, njegovo delo pa naj bi bilo »pesem slikarja o lepoti naše zemlje«.[1179]

[1168] *Razstava slik Matije Jama* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 13. 3–10. 4. 1932), Ljubljana 1932.
[1169] *Razstava slik Matije Jama* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 13. 3–10. 4. 1932), Ljubljana 1932. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-I2POASEZ>.)
[1170] Ibid.
[1171] J. D., Razstava slik Matije Jama, *Slovenec*, LX/71, 26. 3. 1932, p. 5.
[1172] Božidar BORKO, Obisk pri slikarju M. Jami, *Jutro*, XIII/67, 19. 3. 1932, p. 18; J. D., Razstava slik Matije Jama, *Slovenec*, LX/71, 26. 3. 1932, p. 5.
[1173] Božidar BORKO, Obisk pri slikarju M. Jami, *Jutro*, XIII/67, 19. 3. 1932, p. 18.
[1174] Ibid.
[1175] Ibid.
[1176] Hinko SMREKAR, Razstava slik M. Jame, *Jutro*, XIII/64, 16. 3. 1932, p. 3.
[1177] J. D., Razstava slik Matije Jama, *Slovenec*, LX/71, 26. 3. 1932, p. 5.
[1178] Ibid.
[1179] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:
- Umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LXV/58, 11. 3. 1932, p. 3.
- Otvoritev razstave Matije Jame, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIII/62a, 14. 3. 1932, p. 2.
- Hinko SMREKAR, Razstava slik M. Jame, *Jutro*, XIII/64, 16. 3. 1932, p. 3.
- O razstavi slik Matije Jame, *Slovenski narod*, LXV/62, 16. 3. 1932, p. 3.
- Božidar BORKO, Obisk pri slikarju M. Jami, *Jutro*, XIII/67, 19. 3. 1932, p. 18.
- Ante GABER, Čudežni pirhi, *Slovenski narod*, LXV/67, 23. 3. 1932, p. 2.
- J. D., Razstava slik Matije Jama, *Slovenec*, LX/71, 26. 3. 1932, p. 5.
- Interesente za slike M. Jame, *Slovenski narod*, LXV/79, 8. 4. 1932, p. 3.
- Interesente za slike M. Jame, *Jutro*, XIII/82, 9. 4. 1932, p. 4.

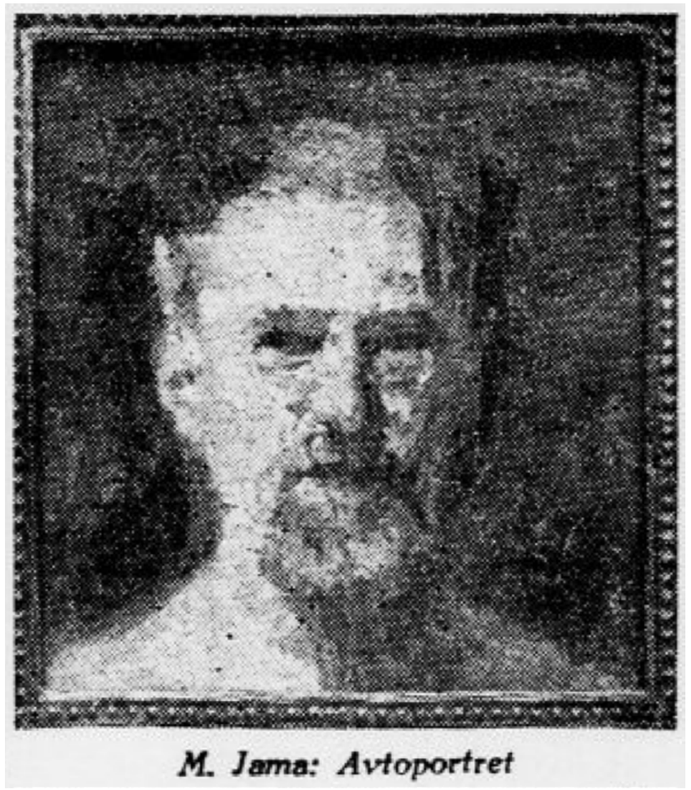
234
Katalog *Razstave slik Matije Jame*, 1932.

235

236

235
Matija Jama, *Krave v vodi*, iz kataloga *Razstave slik Matije Jame*, 1932.

236
Jutro, XIII/67, 19. 3. 1932, p. 18.

Naslov razstave:	Prva razstava Fotokluba Ljubljana
Datum:	14.–22. 5. 1932 (podaljšana do 26. 5. 1932)[1180]
Organizator:	Fotoklub Ljubljana
Avtorji s številom del:	Ok. 250 del; Ferdo Delak (4), Josip Fajon, Ivo Gogala, Zlata Gogala, Zvone Hočevar (1), Avgust Ivančič, Maks Kajfež (1), Karlo Kocjančič, Oskar Kocjančič, Peter Kocjančič, Ante Kornič, Ivo Košir (1), Vladimir Levstik (1), Lujo Michieli, Julija Oset, Lojze Pengal (30), Jurij Piccoli (1), Branko Rupnik (1), Josip Schleimer, Albert Staržik, Cveto Švigelj, Janko Vertin, Viktor Vodišek.[1181]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Na razstavo so vabili še posebej šolske skupine in jim med 24. in 26. majem na razpolago dali tudi možnost dopoldanskega vodstva po razstavi.[1182]
Obisk:	Vstopnina je bila 10 din, za dijake 5 din, za šolske skupine nad 20 oseb 2 din, člani kluba z legitimacijo pa so imeli prost vstop.[1183] Po poročanju časnikov je bil obisk dober. Vstopnina je bila za šolske skupine nižja, zato je bilo med obiskovalci veliko dijakov.[1184]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava ljubljanskega Fotokluba. Namen razstave je bil predstaviti umetniško fotografijo kljub tedanjemu pomisleku, ali se fotografija prišteva k umetnosti.[1185] Izbor fotografij za razstavo sta naredila Gojmir Anton Kos in Fran Krašovec.[1186] Komisijo za podelitev nagrad najboljšim fotografijam so sestavljali: Vladimir Šubic, Josip Costaperaria, Gojmir Anton Kos, Božidar Jakac in Fran Krašovec. Prvo nagrado so dobili Peter Kocjančič za *Strehe v mesečini*, Lojze Pengal za *Sladke sanje* in Josip Schleimer za *Kozolec*.[1187] Uspeh razstave je v *Jutru* izpostavljen s poročilom, da so razstavo obiskali tedanji pomembneži, med drugim škof Gregorij Rožman, Fran Windischer in Oton Fettich.[1188] Velika večina prodanih del, med katerimi so bili najbolj priljubljeni ljubljanski in gorski motivi, je bila prodana lastnikom, ki prebivajo v Ljubljani oz. bližnji okolici.[1189] Dela so se zelo dobro prodajala, saj naj bi bilo prodanih okoli 50 fotografij – pri nekaterih celo po tri ali štiri kopije, ki so stale od 30 do 120 din.[1190] V *Slovencu* je anonimni avtor prispevka pohvalil organizacijo razstave kljub predhodni neenotnosti in neorganiziranosti društva. Pisec je omenil, da vodila pri njenem postavljanju ni bilo – kar naj bi se tudi opazilo, vendar

[1180] Najlepše fotografije, *Slovenec*, LX/109, 13. 5. 1932, p. 6; Razstava ljubljanskega fotokluba podaljšana, *Jutro*, XIII/118, 22. 5. 1932, p. 4; Razstava Fotokluba Ljubljana, *Slovenski narod*, LXV/117, 25. 5. 1932, p. 2.
[1181] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Karlo KOCJANČIČ, Razstava ljubljanskega fotokluba v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/117, 21. 5. 1932, pp. 3–4.
[1182] Razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/119, 24. 5. 1932, p. 4.
[1183] Najlepše fotografije, *Slovenec*, LX/109, 13. 5. 1932, p. 6.
[1184] Razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/115, 19. 5. 1932, p. 4.
[1185] Uspehi fotografske razstave, *Slovenski narod*, LXV/114, 21. 5. 1932, p. 3.
[1186] Otvoritev razstave Foto-kluba Ljubljana, *Slovenec*, LX/111, 15. 5. 1932, p. 6.
[1187] Fotoklub Ljubljana, Ob zaključku razstave Fotokluba, *Slovenski narod*, LXV/119, 28. 5. 1932, p. 3.
[1188] Razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/115, 19. 5. 1932, p. 4.
[1189] H. J., Razstava Foto-kluba Ljubljana, *Slovenec*, LX/112, 18. 5. 1932, p. 4.
[1190] Uspehi fotografske razstave, *Slovenski narod*, LXV/114, 21. 5. 1932, p. 3; Razstava ljubljanskega fotokluba podaljšana, *Jutro*, XIII/118, 22. 5. 1932, p. 4; Razstava Fotokluba, *Slovenski narod*, LXV/115, 23. 5. 1932, p. 2.

naj ne bi bilo moteče.[1191] Komisija je pri izboru 150 del za razstavo avtomatično zavrnila kolorirane fotografije, ker so bili člani mnenja, da te segajo zunaj okvirov fotografije. Karlo Kocjančič jih je na lastno pest nekaj vseeno uvrstil na razstavo in jih obesil na »verando Jakopičevega paviljona«.[1192]

Poročanje in kritika:

Najdaljši prispevek o razstavi je v *Jutru* objavil Karlo Kocjančič, ki je besedilo začel s trditvijo, da »fotografija, vsaj pri nas, še ni z vso odkritosrčnostjo priznana za umetnost, ki bi bila enaka drugim umetnostnim strokam«. Priznal je, da kvalitetne fotografske kritike na Slovenskem ni bilo, saj ocenjevanje fotografije poleg estetskega občutka zahteva tudi dobro tehnično znanje, zato ga ni presenečalo, da je »kakor običajno v umetnosti, ustvarjajoči delavec prišel pred ocenjujočim«.[1193] Pisec je nato predstavil razstavljavce, za katere je dejal, da so bili do tedaj v javnosti pretežno neznani. Pri nekaterih je okrcal neprimerno in neposrečeno montažo fotografij, pohvalil pa je enotno izbiro okvirjev, ki naj bi utrdili enoten videz razstavljenih del v paviljonu. Po predstavitvi vsakega avtorja in fotografskih skupin je Kocjančič razstavo, na kateri je tudi sam razstavljal, označil kot s tujino primerljivo in kakovostno. Priznal je, da je nekaj del sicer slabših, vendar je izbiro pojasnil z namero, da pri skupinski razstavi ne more odločati »zgolj umetniški talent«.[1194]

Drugi zapisi so pohvalili odločitev, da razstavijo samo določeni člani kluba, saj je imel takrat fotoklub že več kot sto članov, kar bi lahko pomenilo slabšo kakovost razstave. V *Slovencu* so zapisali: »Brez dvoma pa smo lahko ponosni na domači foto-amaterski sport – umetnost, in kdor jo je videl, odhaja iz nje s prepričanjem, da nas s tako razstavo tudi v inozemstvu ne bi bilo sram.«[1195]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Priprave za I. razstavo Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/109, 11. 5. 1932, p. 4.
- Razstava najlepših fotografskih posnetkov, *Slovenski narod*, LXV/106, 11. 5. 1932, p. 3.
- Prva razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/110, 12. 5. 1932, p. 4.
- Prva razstava Fotokluba Ljubljana, *Slovenski narod*, LXV/107, 12. 5. 1932, p. 3.
- Najlepše fotografije, *Slovenec*, LX/109, 13. 5. 1932, p. 6.
- Danes otvoritev razstave Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/112, 14. 5. 1932, p. 4.
- Otvoritev fotografske razstave, *Slovenski narod*, LXV/109, 14. 5. 1932, p. 2.
- Na razstavi fotografskih umetnin, *Jutro*, XIII/113, 15. 5. 1932, p. 2.
- Otvoritev razstave Foto-kluba Ljubljana, *Slovenec*, LX/111, 15. 5. 1932, p. 6.
- Razstava Fotokluba Ljubljana, *Slovenski narod*, LXV/110, 17. 5. 1932, p. 3.
- H. J., Razstava Foto-kluba Ljubljana, *Slovenec*, LX/112, 18. 5. 1932, p. 4.
- Razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/115, 19. 5. 1932, p. 4.
- Razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/116, 20. 5. 1932, p. 4.
- Karlo KOCJANČIČ, Razstava ljubljanskega fotokluba v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/117, 21. 5. 1932, pp. 3–4.
- Uspehi fotografske razstave, *Slovenski narod*, LXV/114, 21. 5. 1932, p. 3.
- Razstava ljubljanskega fotokluba podaljšana, *Jutro*, XIII/118, 22. 5. 1932, p. 4.
- Razstava Fotokluba, *Slovenski narod*, LXV/115, 23. 5. 1932, p. 2.

[1191] H. J., Razstava Foto-kluba Ljubljana, *Slovenec*, LX/112, 18. 5. 1932, p. 4.
[1192] Drugo poslovno leto, *Kronika Fotokluba Ljubljana*, 1932–1933, arhiv Muzeja za arhitekturo in oblikovanje, kabinet za fotografijo, tipkopis, pp. 3–4.
[1193] Karlo KOCJANČIČ, Razstava ljubljanskega fotokluba v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/117, 21. 5. 1932, p. 3.
[1194] Ibid., p. 4.
[1195] Otvoritev razstave Foto-kluba Ljubljana, *Slovenec*, LX/111, 15. 5. 1932, p. 6.

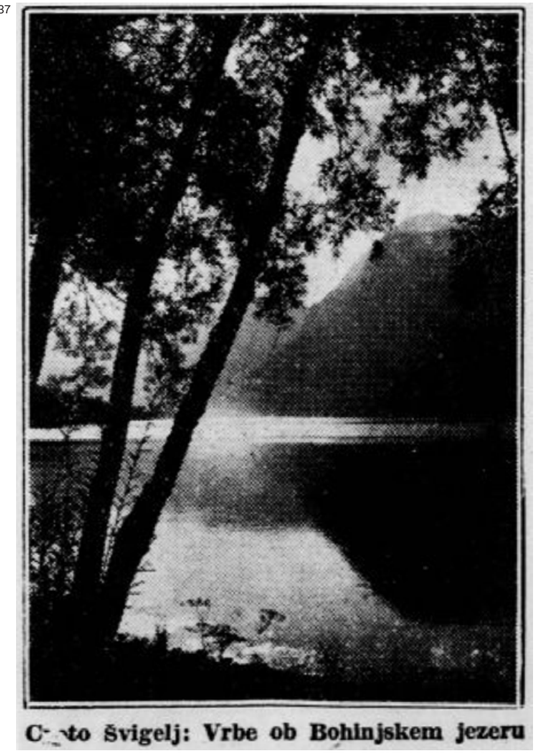
- Razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/119, 24. 5. 1932, p. 4.
- Razstava Fotokluba Ljubljana, *Slovenski narod*, LXV/117, 25. 5. 1932, p. 2.
- Danes zadnji dan fotoamaterske razstave v Jakopičevem paviljonu!, *Jutro*, XIII/121, 26. 5. 1932, p. 4.
- Fotoklub Ljubljana. Ob zaključku razstave Fotokluba, *Slovenski narod*, LXV/119, 28. 5. 1932, p. 3.
- Prva razstava Fotokluba Ljubljana, *Jutro*, XIII/124, 29. 5. 1932, p. 6.
- Uspehi naših amaterjev, *Ilustrirani Slovenec*, VIII/26, 26. 6. 1932, p. 107.

237
Jutro, XIII/117, 21. 5. 1932, p. 3.

238
Slovenski narod, LXV/114,
21. 5. 1932, p. 3.

239
Ilustrirani Slovenec, VIII/26,
26. 6. 1932, p. 107.

237

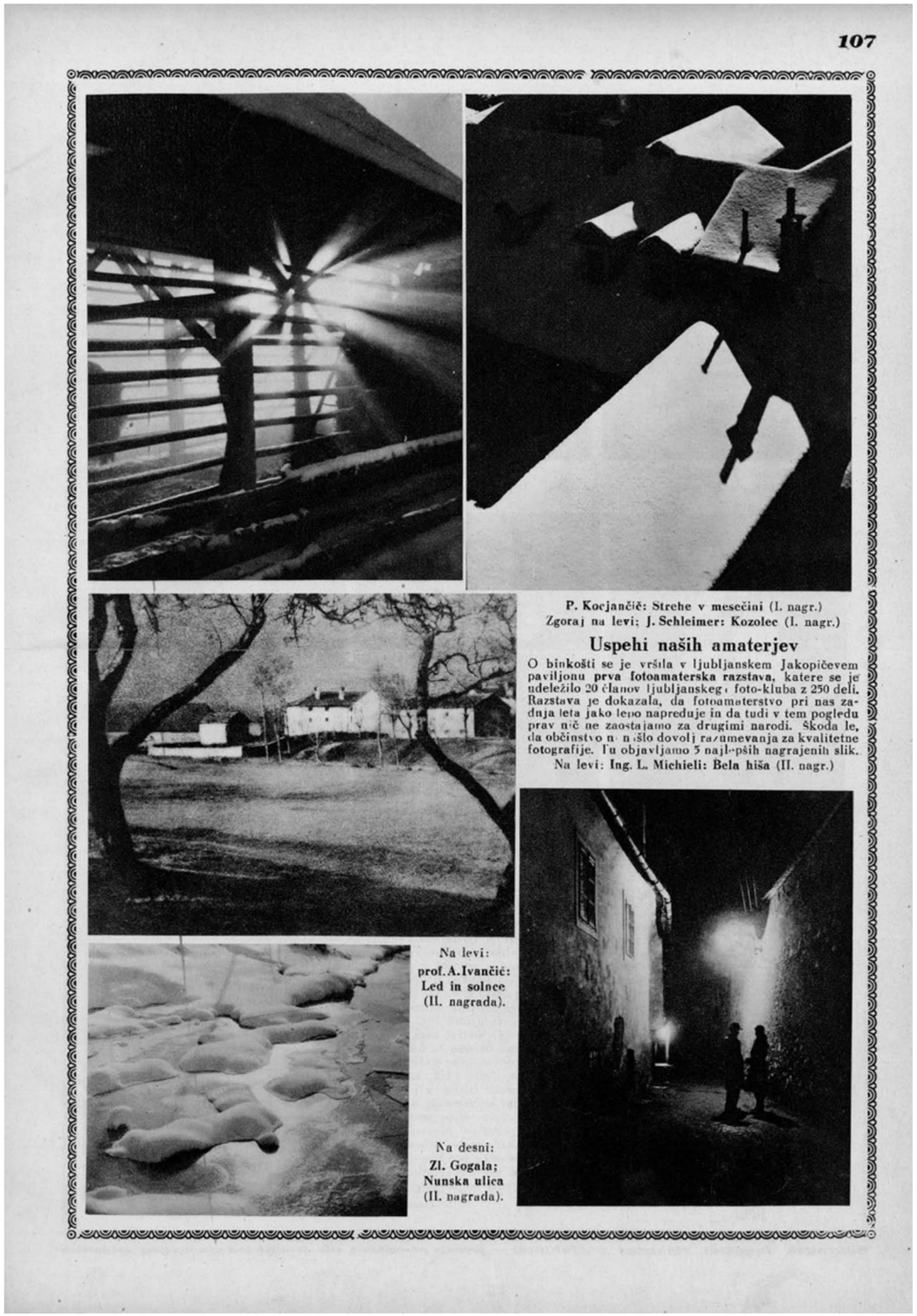

C[illegible]to Švigelj: Vrbe ob Bohinjskem jezeru

238

Ivo Gogala: Robbov vodnjak ponoči.

107

P. Kocjančič: Strehe v mesečini (I. nagr.)
Zgoraj na levi: J. Schleimer: Kozolec (I. nagr.)

Uspehi naših amaterjev

O binkošti se je vršila v ljubljanskem Jakopičevem paviljonu **prva fotoamaterska razstava**, katere se je udeležilo 20 članov ljubljanskega foto-kluba z 250 deli. Razstava je dokazala, da fotoamaterstvo pri nas zadnja leta jako lepo napreduje in da tudi v tem pogledu prav nič ne zaostajamo za drugimi narodi. Škoda le, da občinstvo ni našlo dovolj razumevanja za kvalitetne fotografije. Tu objavljamo 3 najlepših nagrajenih slik.

Na levi: Ing. L. Michieli: Bela hiša (II. nagr.)

Na levi:
prof. A. Ivančič:
Led in solnce
(II. nagrada).

Na desni:
Zl. Gogala;
Nunska ulica
(II. nagrada).

Naslov razstave:	Razstava narodnih vezenin in narodne umetnosti
Datum:	7.–29. 10. 1932[1196]
Organizator:	Danilo Popović
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka; za čas razstave so bili pred vhodom Jakopičevega paviljona izobešeni plakati.[1197]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka; vstopnina je znašala 2 dinarja.[1198]
Vrsta razstave:	Razstava, ki jo je organiziral zbiratelj narodnih umetnin Danilo Popović. Predstavljene so bile vezenine, posodje, oblačila in slike.[1199]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila slabo oglaševana, o njej se je tudi malo poročalo. Miha Maleš in France Gorše sta objavila ostra zapisa.[1200] Maleš je Popoviću očital, da je razstavil nekvalitetne in neokusne predmete, ki so bili namenjeni le za prodajo. Razstavljeni naj bi bili razni predmeti, ki med seboj niso imeli povezave, na primer »ženski akti v preračunljivih pozah«, Miki Miška, kopije karikatur, odrezki vezenin, vaze in krožniki. Menil je, da bi morale biti razstave, ki bi predstavljale narodno umetnost, temeljito pregledane pod vodstvom strokovne komisije.[1201] Gorše je razstavo označil za »bazar krame, kiča in šunda pod etiketo Narodna razstava«.[1202] Na zapis Mihe Maleša je organizator Danilo Popović odgovoril v časopisu *Slovenec* s pojasnilom: »S svojimi Narodnimi razstavami podpiram slikarje, ki slikajo, kar more naš narod razumeti, ne pa kakih ekspresionističnih tvorb XX. stoletja.«[1203]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Velika narodna razstava, *Jutro*, XIII/234, 7. 10. 1932, p. 7.
- Velika narodna razstava, *Jutro*, XIII/238, 12. 10. 1932, p. 7.
- Miha MALEŠ, Razstava »narodnih« vezenin in »narodne umetnosti«, *Slovenec*, LX/239, 18. 10. 1932, p. 4.
- D./anilo/ POPOVIĆ, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/242a, 21. 10. 1932, p. 2.
- France GORŠE, Narodna razstava v Jakopičevem paviljonu in našim umetnikom memento, *Slovenec*, LX/245, 25. 10. 1932, p. 4.
- Oglas, *Jutro*, XIII/251, 27. 10. 1932, p. 7.

[1196] Oglas, *Jutro*, XIII/234, 7. 10. 1932, p. 7; Oglas, *Jutro*, XIII/251, 27. 10. 1932, p. 7.
[1197] France GORŠE, Narodna razstava v Jakopičevem paviljonu in našim umetnikom memento, *Slovenec*, LX/245, 25. 10. 1932, p. 4.
[1198] Oglas, *Jutro*, XIII/238, 12. 10. 1932, p. 7.
[1199] Miha MALEŠ, Razstava »narodnih« vezenin in »narodne umetnosti«, *Slovenec*, LX/239, 18. 10. 1932, p. 4.
[1200] Ibid.; France GORŠE, Narodna razstava v Jakopičevem paviljonu in našim umetnikom memento, *Slovenec*, LX/245, 25. 10. 1932, p. 4.
[1201] Miha MALEŠ, Razstava »narodnih« vezenin in »narodne umetnosti«, *Slovenec*, LX/239, 18. 10. 1932, p. 4.
[1202] France GORŠE, Narodna razstava v Jakopičevem paviljonu in našim umetnikom memento, *Slovenec*, LX/245, 25. 10. 1932, p. 4.
[1203] D. /anilo/ POPOVIĆ, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/242a, 21. 10. 1932, p. 2.

Naslov razstave:	**Razstava slovenske pokrajine in človeka (Umetnostna razstava Krke)**
Datum:	11. 12. 1932–2. 1. 1933 (podaljšana do 6. 1. 1933)[1204]
Organizator:	Prosvetni odsek društva Krke, Ljubljana[1205]
Avtorji/-ice s številom del:	125 del; Maksim Gaspari, France Gorše, Božidar Jakac, Elko Justin, Fran Klemenčič, Gojmir Anton Kos, Tine Kos, Tone Kralj, Mara Kralj, Fran Pavlovec, Veno Pilon, Elda Piščanec, Anton Sajevic, Albert Sirk, Vinko Slapernik, Hinko Smrekar, Avgusta Šantel, Henrika Šantel, Saša Šantel, Josip Tavčar, Bruno Vavpotič, Ivan Vavpotič, Ferdo Vesel, Ivan Zajec, Fran Zupan, Anica Zupanec Sodnik, Josip Žagar, Peter Žmitek.[1206]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je otvoril predsednik Krke /?/ Rostan, govor pa naj bi predvajali po radiu.[1207] Na otvoritvi so bili kot pomembnejši gosti še ljubljanski župan Dinko Puc, podžupan Evgen Jarc, general Vladimir Cukavac, politika Ivan Novak in Gustav Gregorin, češkoslovaški veleposlanik Josef Sevčik in drugi. Organizirali so vodstva in različne prireditve, v paviljonu pa je bil za čas razstave tudi radio.[1208] V dvorani Delavske zbornice je 13. 12. potekal obrazstavni literarni večer s poezijo, 14. 12. literarni večer s prozo, 16. 12. pa je Evgen Jarc predaval o Dolenjski in Novem mestu pred 50 leti.[1209] 18. 12. je potekal dopoldanski koncert Ljubljanskega kvarteta in Orkestra Negode z radijskim prenosom. Pred koncertom je po razstavi vodil aranžer postavitve Božidar Jakac.[1210]
Obisk:	Po poročanju *Jutra* je razstavo obiskalo 1.465 obiskovalcev, od tega 502 dijaka.[1211]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava društva Krka, ki je želelo z razstavo združiti »vse struje, stare in mlade«, ki naj bi jih povezovala kvaliteta del. Postavitev, ki jo je aranžiral Božidar Jakac, naj bi »pokazala, kako sta doslej odmevala slovenska zemlja in človek v naši upodabljajoči umetnosti«.[1212] Na razstavi je bil poseben »dolenjski oddelek,« kjer so bili razstavljeni le motivi z Dolenjske.[1213] Paviljon so dodatno okrasili s keramiko ljubljanske keramične tovarne Dekor.[1214] Kupci so nekatera kupljena dela odnesli z razstave že pred božičem, zato so jih umetniki nadomestili z novimi deli.[1215] Prodali naj bi sedmino razstavljenih del.[1216]

[1204] Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIV/1, 2. 1. 1933, p. 5.
[1205] Pred otvoritvijo umetnostne razstave, *Slovenski narod*, LXV/278, 7. 12. 1932, p. 3.
[1206] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Slovenska umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/288a, 12. 12. 1932, p. 2.
[1207] K otvoritvi umetnostne razstave, *Jutro*, XIII/288, 11. 12. 1932, p. 4.
[1208] Ibid.; Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/293a, 24. 12. 1932, p. 6.
[1209] Slovenska umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/288a, 12. 12. 1932, p. 2; Druge prireditve, *Slovenski narod*, LXV/286, 19. 12. 1932, p. 2.
[1210] Iz Ljubljane, *Slovenski narod*, LXV/286, 19. 12. 1932, p. 3.
[1211] Razstava »Krke« zaključena, *Jutro*, XIV/6, 7. 1. 1933, p. 3.
[1212] Slovenska umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/288a, 12. 12. 1932, p. 2; Iz Ljubljane, *Slovenski narod*, LXV/286, 19. 12. 1932, p. 3.
[1213] Ibid.
[1214] Ante GABER, Umetnostna razstava »Krke«, *Slovenski narod*, LXVI/4, 5. 1. 1933, p. 3.
[1215] Slovenska umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/288a, 12. 12. 1932, p. 2.
[1216] Razstava »Krke« zaključena, *Jutro*, XIV/6, 7. 1. 1933, p. 3.

Poročanje in kritika:

Kritike o razstavi niso bile enotne. Pisci so poročali o zelo dobrem obisku razstave in pohvalili oglaševanje, ki naj bi bilo v primerjavi z drugimi razstavami v Jakopičevem paviljonu veliko boljše. Ante Gaber je v *Slovenskem narodu* kot najkakovostnejša razstavljavca izpostavil Gojmirja Antona Kosa in Toneta Kralja.[1217] Podobno ugodno so tudi v *Slovencu* svoje razmišljanje o razstavi zaključili: »Splošno mnenje je, da je to ena najlepših umetniških razstav v zadnjih letih.«[1218] Prav tako je menil pisec v *Jutru*, ki je izpostavil podobnosti med sočasnimi t. i. decembrskimi umetniškimi dnevi (kakor so poimenovali dogajanje okoli razstave) in med jesenskim umetnostnim dogajanjem leta 1920 v Novem mestu.[1219] Prednost društva Krka je bila po avtorjevem mnenju v tem, da združevalo tako starejše kot mlajše generacije umetnikov; družilo naj bi jih teženje k kvaliteti umetniških del. Z razstavo naj bi želeli avtorji pokazati pomen motiva »slovenske zemlje« za slovensko likovno ustvarjanje. Pisec je navedel, da se avtorji »po teh razstavljenih delih sodeč, obračajo od brezbarvne forme, od nekakšne internacionalizacije in prav zaradi tega zaznamujejo v inozemstvu tudi uspehe«.[1220] V prispevku je bilo opozorjeno tudi na priložnost nakupa umetniških del, namreč: »Vsaka taka slika je kakor sonce! In sonca smo posebno zdaj pozimi tako potrebni.«[1221]

Hinko Smrekar je podal eno redkih kritik, v kateri je zapisal, da je »Slovenska pokrajina, prezala nevesta, kljub tolikim napadalcem večna devica! Kje je že tvoj preljubi Grohar, najljubši izmed ljubih? Sternen, Jama, Jakopič v tihih kamricah mislijo nate in sramežljivo čuvajo tvoje svete podobe. In tile, ki se tu-le bahajo s svojo razkošno ljubeznijo do tebe?«[1222] Razstavljavcem je očital zgledovanje po tujih vzorih in manko »duhovnosti slovenske pokrajine«.[1223] Njegovo nenaklonjenost je delil tudi Josip Regali v *Sloveniji*, kjer je izpostavil, da bi bila razstava res dobra, če bi razstavljavci izločili tretjino stvari – začetniška, diletantska in dela starejših umetnikov, ki naj bi kvarila celoten vtis razstave. Vsekakor pa se je Regaliju zdelo ključno izpostavljanje slovenstva in narodnega duha, saj naj bi slovensko dušo najbolje ujeli prav z »barvo, lučjo in črto«.[1224]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Pred otvoritvijo umetnostne razstave, *Slovenski narod*, LXV/278, 7. 12. 1932, p. 3.
- V okviru decembrskih umetniških dni, *Jutro*, XIII/287, 10. 12. 1932, p. 4.
- Umetniški dnevi »Krke«, *Slovenec*, LX/282, 10. 12. 1932, p. 4.
- K otvoritvi umetnostne razstave, *Jutro*, XIII/288, 11. 12. 1932, p. 4.
- Slovenska umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIII/288a, 12. 12. 1932, p. 2.
- Tri pomembne prireditve, *Slovenski narod*, LXV/281, 12. 12. 1932, p. 2.

[1217] Ante GABER, Umetnostna razstava »Krke«, *Slovenski narod*, LXVI/4, 5. 1. 1933, p. 3.
[1218] Slovenska umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/288a, 12. 12. 1932, p. 2.
[1219] Slovenska umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/288a, 12. 12. 1932, p. 2.
[1220] Ibid.
[1221] Ibid.
[1222] H./inko/ SMREKAR, Na razstavi »Krke« v Ljubljani, *Jutro*, XIII/290, 14. 12. 1932, p. 3.
[1223] H./inko/ SMREKAR, K mojemu opevu razstave »Krke«, *Jutro*, XIII/295, 21. 12. 1932, p. 4.
[1224] Dr. J. R-i. /Josip Regali/, Umetnostna razstava »Krke«. Slovensko krajinarstvo, *Slovenija*, II/3, 20. 1. 1933, p. 2.

- H./inko/ SMREKAR, Na razstavi »Krke« v Ljubljani, *Jutro*, XIII/290, 14. 12. 1932, p. 3.
- Na umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/291, 15. 12. 1932, p. 4.
- Na umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/292, 16. 12. 1932, p. 5.
- Na umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/287, 16. 12. 1932, p. 4.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXV/285, 16. 12. 1932, p. 4.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/288a, 17. 12. 1932, p. 4.
- Druge prireditve, *Slovenski narod*, LXV/286, 19. 12. 1932, p. 2.
- Iz Ljubljane, *Slovenski narod*, LXV/286, 19. 12. 1932, p. 3.
- H./inko/ SMREKAR, K mojemu opevu razstave »Krke«, *Jutro*, XIII/295, 21. 12. 1932, p. 4.
- Umetnostno razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/291, 22. 12. 1932, p. 4.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIII/298, 24. 12. 1932, p. 6.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LX/293a, 24. 12. 1932, p. 6.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIV/1, 2. 1. 1933, p. 5.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIV/2, 3. 1. 1933, p. 4.
- Ante GABER, Umetnostna razstava »Krke«, *Slovenski narod*, LXVI/4, 5. 1. 1933, p. 3.
- Razstava »Krke« zaključena, *Jutro*, XIV/6, 7. 1. 1933, p. 3.
- Dr. J. R-i. /Josip Regali/, Umetnostna razstava »Krke«. Slovensko krajinarstvo, *Slovenija*, II/3, 20. 1. 1933, p. 2.

RAZSTAVE V LETU 1933

Hana Čeferin

Naslov razstave:	**Razstava slik Matije Jame**
Datum:	11. 3.–15. 4. 1933
Organizator:	Matija Jama
Avtor s številom del:	78 del v katalogu; Matija Jama.[1226]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in štirimi reproduciranimi deli.[1227]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava slikarja Matije Jame, namenjena predstavitvi njegovih novih del (35), nastalih od njegove zadnje razstave v Jakopičevem paviljonu spomladi leta 1932.[1228] Poleg krajin in portretov je razstavil tudi študije in skice.[1229]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila dobro sprejeta in Jamovo pogosto razstavljanje so pisci na splošno označili kot pozitivno značilnost njegovega dela. Med njimi je bil tudi Rajko Ložar, ki je v *Slovencu* poudaril, da je to tudi dolžnost pravih slikarjev. Jamove razstave se mu sicer zdijo »trdovratno ponavljajoče se«, a hkrati »ni dvoma, da ta način odmira in da bo pripadla bodočnost ravno individualni razstavi, ki ta trenutek morda res izgleda antikvirano, ki pa je na področju umetnosti edino smotrna«.[1230]

Tudi France Stele je o Jamovi pleneristični tehniki, toplih tonih in atmosferičnosti pisal pohvalno, obenem pa poudaril: »Kljub podobnosti motivov pa nikakor ne zapade v banalnost, shematičnost in tisto enoličnost, ki je tako značilna za diletanta. Primerjava slik Srečka Magoliča, ki so pri naši publiki tako popularne in na videz vzporeden pojav Jamovim, je v tem oziru skrajno poučna.«[1231]

O Jami je pozitivno pisal tudi Anton Stupica, a je podobno kot Ložar poudaril, da bi bila razstava manj enolična, če bi obravnavala še kak drug motiv: »Jama slika v zadnji dobi večji del Ljubljano, njeno bližino in daljno okolico. Želeti bi bilo, da se njegova krajinarska klaviatura razpne nad vso Slovenijo. [...] Uverjen sem, da bi slikanje teh krajinskih motivov obogatelo njegovo umetnost in ga obvarovalo pred enoličnostjo.«[1232]

Živojin Cvetković, prav tako podpornik Jamovega vztrajnega razstavljanja, je v *Slovencu* zapisal, da ne razume negativnih odzivov, saj Jamove slike niso »za kritičarsko arijo, ki se poje po notah kritičarskih norm«.[1233] A podobno kot Stupica je hkrati izrazil željo, da bi Jama na svoji prihodnji razstavi ponudil več novosti in raznovrstnosti.[1234]

[1226] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, marec–april 1933), Ljubljana 1933.
[1227] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, marec–april 1933), Ljubljana 1933. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-32BNDGEA>.)
[1228] Rajko LOŽAR, Razstava slik Matije Jame, *Slovenec,* LXI/67, 21. 3. 1933, p. 4.
[1229] Živojin CVETKOVIĆ, Razstava Matije Jame, *Slovenec,* LXI/78, 4. 4. 1933, p. 4.
[1230] Rajko LOŽAR, Razstava slik Matije Jame, *Slovenec,* LXI/67, 21. 3. 1933, p. 4.
[1231] France STELE, Likovna umetnost v l. 1933, *Dom in svet*, XLVII/3-4, 1934, p. 184.
[1232] A. S. /Anton Stupica/, Matija Jama, *Slovenija*, II/12, 24. 3. 1933, pp. 2–3.

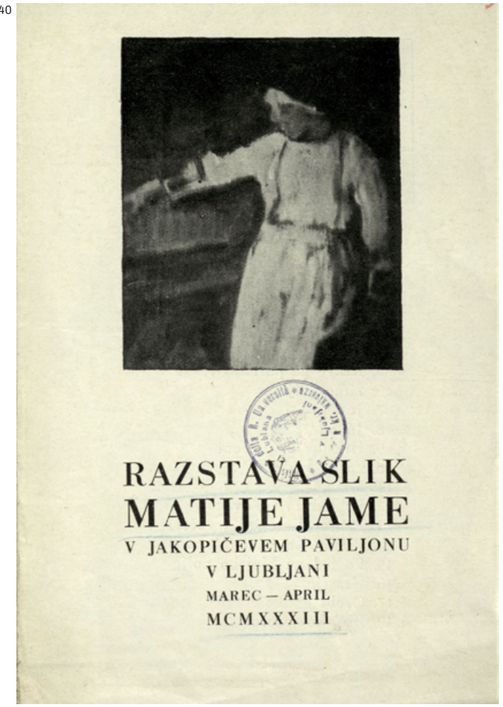
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava Matije Jame, *Slovenski narod*, LXVI/58, 11. 3. 1933, p. 4.
- -o., Umetnostna razstava M. Jame, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/11, 13. 3. 1933, p. 3.
- Razstava Matije Jame, *Slovenec,* LXI/66, 19. 3. 1933, p. 4.
- Rajko LOŽAR, Razstava slik Matije Jame, *Slovenec,* LXI/67, 21. 3. 1933, p. 4.
- Nikolaj PIRNAT, Razstava slik Matije Jame, *Jutro*, XIV/69, 22. 3. 1933, p. 4.
- A. S. /Anton Stupica/, Matija Jama, *Slovenija*, II/12, 24. 3. 1933, pp. 2–3.
- Razstava slik Matije Jame, *Jutro*, XIV/78, 2. 4. 1933, p. 10.
- Živojin CVETKOVIĆ, Razstava Matije Jame, *Slovenec,* LXI/78, 4. 4. 1933, p. 4.
- France STELE, Likovna umetnost v l. 1933, *Dom in svet*, XLVII/3-4, 1934, pp. 181–198.

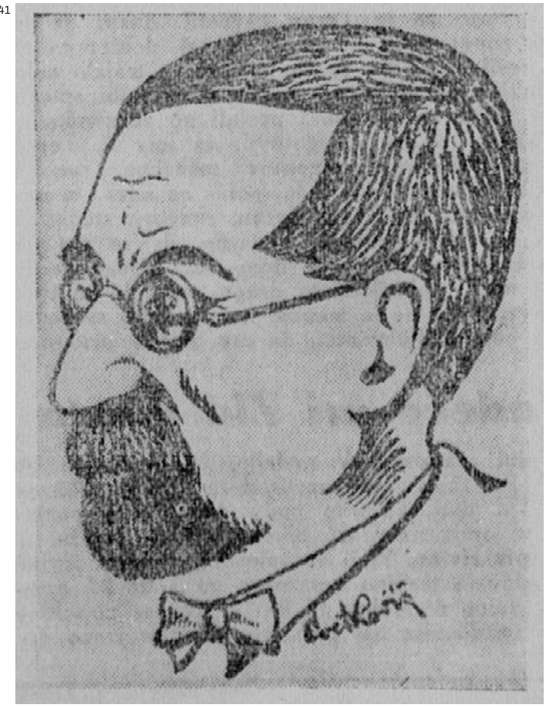
240
Katalog *Razstave slik Matije Jame*, 1933.

241
Živojin Cvetković, *Portret Matije Jame*, *Slovenec*, LXI/78, 4. 4. 1933, p. 4.

240

241

[1233] Živojin CVETKOVIĆ, Razstava Matije Jame, *Slovenec,* LXI/78, 4. 4. 1933, p. 4.
[1234] Ibid.

Naslov razstave:	XIX. razstava Narodne galerije v Ljubljani – Umetniško udruženje »Oblik«
Datum:	12. 6.–12. 7. 1933
Organizator:	Umetniško društvo Oblik, Beograd
Avtorji/-ice s številom del:	137 del v katalogu; Đorđe Andrejević - Kun (5), A. /Arpad/ G. Balaž (11), Jovan Bijelić (7), Nikola Dobrović (3), Vilko Gecan (6), Anton Huter (5), Ignjat Job (5), Pjer Križanić (11), Lazar Ličenoski (5), Ivan Lučev (1), Stanka Radonič Lučev (1), Nikola Martinoski (5), Petar Palavičini (6), Branko Popović (8), Mate Radmilović (2), Veljko Stanojević (6), Risto Stijović (8), Svetislav Strala (12), Milenko Šerban (4), Ivan Šeremet (4), Marino Tartaglia (9), Vladimir Žedrinski (11).[1235] Časopisje med razstavljavci omenja tudi Franceta Pavlovca, vendar ni naveden v katalogu.[1236]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[1237]
Spremljevalni program:	Ob otvoritvi so po razstavi vodili Ivan Zorman, Marino Tartaglia in Branko Popović.[1238] Otvoritvene govore so imeli Drago Marušič, Branko Popović, Fran Windischer in /?/ Pavlin.[1239]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava društva Oblik, na kateri so razstavili slikarska, kiparska, grafična in arhitekturna dela. Razstava je bila deveta v organizaciji društva. Za postavitev naj bi bil po poročanju *Slovenskega naroda* odgovoren akademski slikar Marino Tartaglia, profesor likovne akademije v Zagrebu,[1240] po poročanju *Jutra* pa Ivan Zorman.[1241] Po poročanju *Ponedeljskega Slovenca* naj bi šlo za dogodek, ko »po prevratu [op. a. po nastanku Kraljevine SHS leta 1918] prvič srbski likovni umetniki razstavljajo v Ljubljani«, čeprav to ne drži.[1242] *Slovenski narod* pa je poudaril tudi, da je umetniška skupina združevala najmodernejše in najboljše slikarje, kiparje, grafike in arhitekte iz vse države.[1243] Pokrovitelj razstave je bil ban Drago Marušič, ki je s tem želel izkazati podporo Dravske banovine Kraljevini Jugoslaviji.[1244]
Poročanje in kritika:	O razstavi so časniki obsežno poročali, prišlo je tudi do politično obarvanih polemik. Pisci se predvsem niso mogli zediniti, kakšen slog predstavljajo umetniki, ali kažejo kaj novega in ali zares predstavljajo enotno jugoslovansko umetnost. V *Slovenskem narodu* so o tem zapisali:

[1235] *19. razstava Narodne galerije v Ljubljani. Umetniško udruženje »Oblik«* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, junij 1935), Ljubljana 1935.
[1236] R. L. /Rajko Ložar/, Oblikovci prvič v Ljubljani, *Slovenec*, LXVI/145a, 28. 6.1933, p. 7.
[1237] *19. razstava Narodne galerije v Ljubljani. Umetniško udruženje »Oblik«* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, junij 1935), Ljubljana 1935. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-8JH3GWGP>.)
[1238] Srbska likovna umetnost v Ljubljani, *Ponedeljski Slovenec,* VI/24, 12. 6. 1933, p. 3.
[1239] Otvoritev razstave »Oblika«, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/24, 12. 6. 1933, p. 3.
[1240] Umetnostna razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/130, 9. 6. 1933, p. 2.
[1241] Otvoritev razstave »Oblika«, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/24, 12. 6. 1933, p. 3.
[1242] Srbska likovna umetnost v Ljubljani, *Ponedeljski Slovenec,* VI/24, 12. 6. 1933, p. 3.
[1243] Umetnostna razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/130, 9. 6. 1933, p. 2.
[1244] Ibid.

»Na razstavi bomo torej videli predvsem moderna stremljenja mlajših umetnikov ter lahko študirali predvsem vplive Pariza, zlasti pa tudi ugotovili, da ti umetniki že ustvarjajo značilno jugoslovensko umetnost, saj se prav krepko ločijo od tujih umetnostnih struj.«[1245]

Rajko Ložar jih je v *Slovencu* po drugi strani označil za slogovno preveč pariške in jim zabičal, naj se učijo od po njegovem mnenju boljših slovenskih umetnikov. Edinega Slovenca na razstavi, Franceta Pavlovca, je oklical za občutno boljšega.[1246]

Ante Gaber se v *Slovenskem narodu* z njim ni strinjal in mu je očital, da je slabo kritiko napisal le, ker gre za srbsko umetnost: »Kritik R. L., ki se v Jugoslovanski tiskarni tiskanih listin vedno prav energično zavzema za najmodernejše struje v likovni umetnosti, pa sedaj to umetnost obsoja, menda pač zato, ker je 'belgrajsko-srbska', kakor jo sam imenuje. To seveda ne drži in čeprav ima 'Oblik' svoj sedež v Beogradu, vendar so pa njegovi člani umetniki iz vseh pokrajin države, zlasti pa tudi iz Zagreba in Dalmacije ter tudi iz Slovenije, saj menda R. L. ve, da živi naš Pavlovec na Ježici, Gecan je pa tam doli od Kočevja. Ali boste razrezali tudi Dolinarja, ker se je preselil v Beograd in mu belgrajsko-srbski naročniki dajejo več dela kot slovenski?«[1247]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/130, 9. 6. 1933, p. 2.
- Odličen gost v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXVI/131, 10. 6. 1933, p. 2.
- o. /Božidar Borko/, »Oblik« razstavlja, *Jutro,* VII/134, 11. 6. 1933, p. 3.
- Otvoritev razstave »Oblika«, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/24, 12. 6. 1933, p. 3.
- Srbska likovna umetnost v Ljubljani, *Ponedeljski Slovenec,* VI/24, 12. 6. 1933, p. 3.
- Otvoritev razstave »Oblika«, *Jutro,* VII/135, 13. 6. 1933, p. 3.
- /Čoro/ ŠKODLAR, »Oblikovi« tvorci med nami, *Jutro,* VII/140, 18. 6. 1933, p. 5.
- R. L. /Rajko Ložar/, Oblikovci prvič v Ljubljani, *Slovenec,* LXVI/145a, 28. 6. 1933, p. 7.
- Razstava »Oblika« v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* VII/148, 28. 6. 1933, p. 7.
- Ante GABER, Razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/150, 5. 7. 1933, p. 3.
- W., Likovna umetnost, *Arhitektura*, IV/2, 1934, p. 30.

[1245] Umetnostna razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/130, 9. 6. 1933, p. 2.
[1246] R. L. /Rajko Ložar/, Oblikovci prvič v Ljubljani, *Slovenec,* LXVI/145a, 28. 6. 1933, p. 7.
[1247] Ante GABER, Razstava skupine »Oblik«, *Slovenski narod*, LXVI/150, 5. 7. 1933, p. 2.

242

243

Križanič: Beograjski kvartet

244

Tartaglia: Deček iz poboljševalnice

245

Palavičini: Vonj

242
Otvoritev razstave društva Oblik v Jakopičevem paviljonu, 1933.

243–245
Jutro, VII/140, 18. 6. 1933, p. 5.

Naslov razstave:	Razstava slik in kipov slovenskih umetnikov
Datum:	3.–17. 9. 1933 (podaljšana do 1. 10.)[1248]
Organizator:	Salon Anton Kos, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	168 del v katalogu; Lojze Dolinar (4), Maksim Gaspari (5), Olof /Olaf/ Globočnik (3), Božidar Jakac (7), Rihard Jakopič (12), Elko Justin (7), Franc /Fran/ Klemenčič (5), Franc Košir (5), Tine Kos (5), Miha Maleš (1), Franc / France/ Pavlovec (5), Niko Pirnat (2), Maksim Sedej (10), Rajko Slapernik (5), Hinko Smrekar (40), Franc /Fran/ Tratnik (9), Ivan Vavpotič (12), Bruno Vavpotič (7), Ferdo Vesel (20), Anica Zupanec - Sodnik (4). Katalogu, ki je hranjen v Narodni in univerzitetni knjižnici, je dodan še list z navedenimi deli Dalmatika Inkiostrija (6).[1249] Časopisje med razstavljavci omenja tudi Franceta Miheliča in Frana Zupana, vendar nista navedena v katalogu.[1250]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in reproduciranim delom *Poprsje* Frana Tratnika na naslovnici.[1251]
Spremljevalni program:	10. 9. je Fran Šijanec tolmačil razstavljena dela in predaval o slovenski umetnosti. Na sprva predviden zadnji dan razstave (17. 9.), je bila prirejena loterija slik.[1252] Ker so razstavo podaljšali do 1. 10., se je takrat žrebanje ponovilo z novimi deli.[1253]
Obisk:	Med razstavo je bilo v Salonu Kos mogoče kupiti permanentno vstopnico za Jakopičev paviljon. Da je bila razstava dobro obiskana, potrjuje tudi Karel Dobida v *Ljubljanskem zvonu,* ko omenja »nenavadno veliko ljudi«.[1254]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava likovnih del, večinoma iz zbirke Salona Anton Kos. Prodanih je bilo več umetnin, med njimi tudi slikarjev Riharda Jakopiča (*Rumene lilije*), Ivana Vavpotiča (*Vrtnice*, *Bohinjsko jezero*), Maksima Gasparija (*Tihožitje z narodno nošo*, *Dekle na polju*), Rajka Slapernika (*Pelargonije*) in Franceta Pavlovca (*Preddvor*). Po poročanju *Slovenskega naroda* so prodana ali izžrebana dela tekom razstave nadomestili z novimi. Te naj bi poslali Rihard Jakopič, France Pavlovec, Ivan Vavpotič, Rajko Slapernik in Nikolaj Pirnat.[1255] Razstava je bila prodajno uspešna zlasti zaradi loterije, na kateri so bili dobitki dela razstavljenih umetnikov.[1256] V žrebu so sodelovali obiskovalci, ki so kupili permanentno vstopnico za Jakopičev paviljon. Prodanih je bilo več kot 1.000 »permanentnih vstopnic« po 10 dinarjev, od katerih je imela vsaka številko, ki je bila na zadnjem dnevu razstave v žrebu. Deset izbranih del za žreb v vrednosti 10.000 dinarjev je bilo: Tine Kos, kip *Mati*, France

[1248] Fri. /Ludvik Mrzel/, Uspeh razstave slovenske umetnosti, *Jutro*, XIV/230a, 2. 10. 1933, p. 3.
[1249] *Razstava slik in kipov slovenskih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–17. 9. 1933), Ljubljana 1933.
[1250] Rajko LOŽAR, Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXI/210a, 2. 10. 1933, p. 4.
[1251] *Razstava slik in kipov slovenskih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–17. 9. 1933), Ljubljana 1933. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-XJWR7VZC>.)
[1252] Iz Ljubljane, *Jutro*, XIV/210, 8. 9. 1933, p. 5.
[1253] Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIV/227, 28. 9. 1933, p. 4.
[1254] Karel DOBIDA, Jesenska umetnostna revija, *Ljubljanski zvon*, LIII/12, 1933, pp. 762–765.
[1255] Uspehi umetnostne razstave, *Slovenski narod,* LXVI/217, 23. 9. 1933, p. 3.
[1256] Ibid.

Mihelič, litografiji *Makart buquet* in *Atelier*, France Pavlovec, olje na platnu *Motiv ob Bistrici v Bohinju*, Maksim Sedej, risba *Madona*, Rajko Slapernik, olje na platnu *Tomačevo*, Hinko Smrekar, akvarela *Kosec* in *Krtina*, Fran Tratnik, risba *Deklica* in Ferdo Vesel, olje na platnu *Večer v Monakovem*.[1257] Dela so bila razstavljena ločeno od ostalih v desni sobi paviljona.[1258]

Poročanje in kritika:

Veliko zapisov je bilo naklonjenih predvsem mlajšima razstavljavcema, Francetu Miheliču in Maksimu Sedeju, medtem ko je Ante Gaber kot najboljšega izpostavil Hinka Smrekarja, ki mu je bil generacijsko bliže.[1259] Med prvimi je o razstavi v *Jutru* pisal Hinko Smrekar, ki je gledalce vabil, naj pridejo že samo zaradi njegovega obsežnega cikla, in jih pozval k nakupom: »Napnite svoje duševne sile in izprevidite tudi, da z nakupom teh del svoje plesnjive novce ne naložite slabo, kajti najslabše in najdražje delo je še vedno trenutno dvakrat toliko vredno nego zanj izdate.«[1260]

Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* kritiko posvetil predvsem problemu umetnostnega trga in slabim razmeram umetnikov. Izpostavil je namreč, da v katalogu razstave ni bil omenjen organizator, kar je bil po njegovem znak zadrege Jakopičevega paviljona, saj je namesto Društva Narodna galerija moral vskočiti trgovec z umetninami Anton Kos: »Značilno za ta čas je, da naši oblikovni umetniki niti v tej revščini in stiski ne čutijo toliko stanovske vzajemnosti, da bi se združili vsaj za take skupne nastope. Tako je moral prevzeti to nalogo trgovec, ki je razstavo zasnoval v bistvu seveda po svojih, to je poslovnih vidikih.«[1261]

Podobno je bil do razstave kritičen France Mesesnel, ki je menil, da razstava predstavlja nepopolno sliko slovenske sodobne umetnosti: »V splošnem pa je vendar zbirka sestavljena po čisto osebnih nagibih, kar škodi pravilni sliki današnjih umetnostnih naporov in ustvarjanja. [...] Ali je mogoče, da je taka resna zadeva odvisna le od managerja, ki si gotovo ne lasti strokovne izobrazbe? Če je tako, je naša vest zadremala in se je usoda kruto poigrala, ko je na ta način nadomestila nekdanja umetniška razsodišča!«[1262]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Iznajdljiva slovenska umetnost, *Slovenski narod*, LXVI/200, 2. 9. 1933, p. 6.
- Hinko SMREKAR, Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIV/208, 6. 9. 1933, p. 4.
- Iz Ljubljane, *Jutro*, XIV/210, 8. 9. 1933, p. 5.
- Predavanje v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXVI/206, 11. 9. 1933, p. 2.
- Rajko LOŽAR, Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXI/210a, 15. 9. 1933, p. 4.
- Posetniki umetnostne razstave, *Jutro*, XIV/217, 16. 9. 1933, p. 4.
- Ante GABER, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXVI/212, 18. 9. 1933, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljona podaljšana, *Jutro*, XIV/38, 18. 9. 1933, p. 3.
- Z umetnostne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIV/220, 20. 9. 1933, p. 4.
- Uspehi umetnostne razstave, *Slovenski narod,* LXVI/217, 23. 9. 1933, p. 3.
- Med slikami in kipi, *Jutro*, XIV/224, 24. 9. 1933, p. 3.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIV/227, 28. 9. 1933, p. 4.

[1257] Uspehi umetnostne razstave, *Slovenski narod,* LXVI/217, 23. 9. 1933, p. 3.
[1258] Z umetnostne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIV/220, 20. 9. 1933, p. 4.
[1259] Ante GABER, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXVI/212, 18. 9. 1933, p. 3.
[1260] Hinko SMREKAR, Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIV/208, 6. 9. 1933, p. 4.
[1261] Karel DOBIDA, Jesenska umetnostna revija, *Ljubljanski zvon*, LIII/12, 1933, pp. 762–765.
[1262] France MESESNEL, Jesenske likovne razstave v Ljubljani, *Sodobnost,* I/11, 1933, p. 517.

- Zaključek razstave v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljski Slovenec*, VI/40, 2. 10. 1933, p. 4.
- Fri. /Ludvik Mrzel/, Uspeh razstave slovenske umetnosti, *Jutro*, XIV/230a, 2. 10. 1933, p. 3.
- -i. /Josip Regali/, Hinko Smrekarja »Zrcalo sveta«, *Slovenija*, II/40, 6. 10. 1933, p. 2.
- Karel DOBIDA, Jesenska umetnostna revija, *Ljubljanski zvon*, LIII/12, 1933, pp. 762–765.
- France MESESNEL, Jesenske likovne razstave v Ljubljani, *Sodobnost,* I/11, 1933, pp. 517–518.
- France STELE, Likovna umetnost v l. 1933, *Dom in svet*, XLVII/3-4, 1934, pp. 181–198.

246
Katalog *Razstave slik in kipov slovenskih umetnikov*, 1933.

Naslov razstave:	Razstava Kluba slovenskih arhitektov
Datum:	7.–11. 10. 1933
Organizator:	Klub slovenskih arhitektov, Ljubljana[1263]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka; Josip Costaperaria, Jaroslav Černigoj, Aleksander Dev, Dragotin Fatur, Dušan Grabrijan, Herman Hus, Karel Hus, Boris Kobe, Miro Kos, Ivo Medved, Jože Mesar, Avgust Ogrin, /Janko?/ Omahen, Miroslav Oražem, Jože Platner, Stanko Rohrman, Domicijan Serajnik, Ivo Spinčič, Maks Strenar, Dušana Šantel Kanoni, France Tomažič.[1264]
Katalog in tiskovine:	Brošura z besedilom Arthurja Grünbergerja *Kaj je arhitekt?*, v celoti ponatisnjenim tudi v časopisu *Slovenec*.[1265]
Spremljevalni program:	Govorca na otvoritvi sta bila predsednik kluba Jože Platner in France Tomažič.[1266]
Obisk:	*Jutro* je poročalo o velikem obisku, ki naj bi bil posledica prostega vstopa in daljšega odpiralnega časa (do 20. ure).[1267] Za 3 dinarje so obiskovalci dobili brošuro *Kaj je arhitekt?*.[1268]
Vrsta razstave:	Didaktična skupinska razstava sodobne arhitekture. Nastala je na pobudo Kluba arhitektov, brez žirije, za postavitev pa je bil zadolžen Maks Strenar.[1269] Prikazovala je sodobne arhitekturne projekte, glavni poudarek pa naj bi bil na novih stanovanjih ter večji dostopnosti in funkcionalnosti pohištva. Poleg maket in arhitekturnih risb je bilo tako razstavljeno tudi sodobno pohištvo – na fotografiji razstave je denimo viden stol iz krivljene kovine v slogu šole Bauhaus. V ospredju je bil tudi poučen pano s predstavitvijo različnih faz arhitektovega dela.
Poročanje in kritika:	V kritiških zapisih so se kazala nasprotujoča si mnenja glede glavnih nalog arhitekture časa ter političnih podtonov tedanjih arhitekturnih slogov. Nekateri pisci, kot sta bila Ludvik Mrzel in Lojze Golobič, so razstavo sodobnih stanovanj ocenili kot pomembno tako za prepoznavnost mladih arhitektov kakor tudi za širše poznavanje jugoslovanske in slovenske arhitekture.[1270] Dobro so sprejemali predvsem projekte, ki so naslavljali stanovanjsko problematiko, saj »naj bodo med pisatelji in vzgojitelji, med politiki in sociologi – nihče ne vrši tako neizprosnega, nepreklicnega dela za preobnovo družbe kakor moderen arhitekt«.[1271]

[1263] Slovenska mlada arhitektura razstavlja, *Slovenec,* LXI/231, 10. 10. 1933, p. 4.
[1264] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Brezplačna razstava za vsakogar, *Slovenski narod*, LXVI/229, 7. 10. 1933, p. 3.
[1265] L. G. /Lojze Golobič/, Slovenski arhitekti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXI/229a, 7. 10. 1933, p. 3.
[1266] Slovenska mlada arhitektura razstavlja, *Slovenec,* LXI231, 10. 10. 1933, p. 4.
[1267] Fri. /Ludvik Mrzel/, Razstava mlade slovenske arhitekture. Sijajen pregled moderne arhitekturne umetnosti, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/41, 9. 10. 1933, p. 3.
[1268] Brezplačna razstava za vsakogar, *Slovenski narod*, LXVI/229, 7. 10. 1933, p. 3.
[1269] Slovenska mlada arhitektura razstavlja, *Slovenec,* LXI/231, 10. 10. 1933, p. 4; Fri. /Ludvik Mrzel/, Razstava mlade slovenske arhitekture. Sijajen pregled moderne arhitekturne umetnosti, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/41, 9. 10. 1933, p. 3.
[1270] Fri /Ludvik Mrzel/, Razstava mlade slovenske arhitekture, *Jutro*, XIV/244, 18. 10. 1933, p. 3; L. G. /Lojze Golobič/, Slovenski arhitekti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXI/229, 7. 10. 1933, p. 3.
[1271] Fri /Ludvik Mrzel/, Razstava mlade slovenske arhitekture, *Jutro*, XIV/244, 18. 10. 1933, p. 3.

Po drugi strani je dokaj negativno kritiko razstave podal France Mesesnel. Izpostavil je dejstvo, da je arhitektura izmed vseh panog umetnosti po vojni doživela najhitrejši in največji razvoj, kljub temu pa so bile v ospredju razstave bolj zasebne hiše in ne večstanovanjska gradnja. Po mnenju Mesesnela je bila razstava odraz razmer mlade slovenske arhitekture: »Arhitekt je v splošnem le še oni izolirani umetnik, ki ustvarja lepe stavbe in kar je z njimi v zvezi. Širše naloge so često zanemarjene, izražene so najbolj individualistične tendence družbe in posameznika.«[1272]

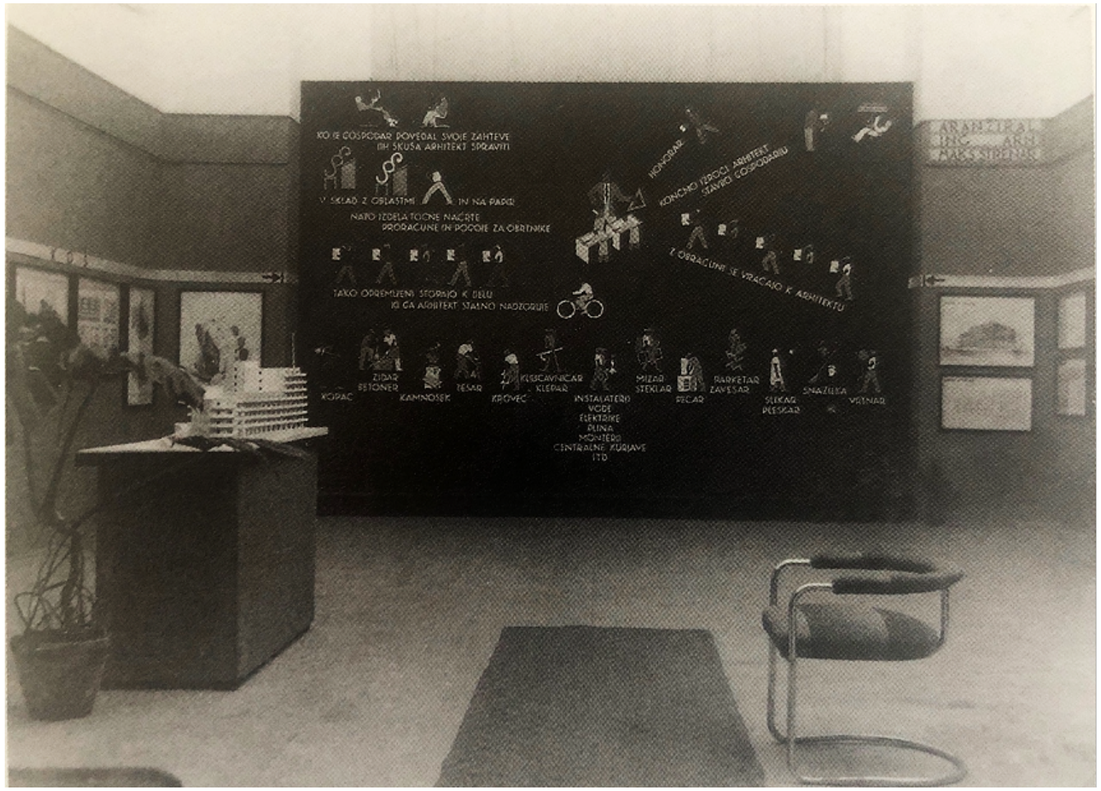
Če je Mesesnel pogrešal socialno naravnanost, je Josip Regali tradicijo: »Vsi hočejo biti sodobni, moderni, hočejo nekaj novega ter zametujejo izročilo. [...] Razumarstvo in racionalizem obvladujeta mladi rod slovenskih stavbarjev, ki žive pod gesli Corbusiera in A. Loosa. V mislih imajo samo smotrnost in koristnost, delati imajo namen samo za potrebo, za duševni izraz jim ne gre, ga celo odklanjajo.«[1273] V modernosti razstavljene arhitekture je Regali videl celo premik v bolj avtokratsko družbo: »Če naj služi stavbarstvo le praktičnim potrebam, naj gleda le na to, da ustvari udobne in porabne prostore in poslopja kar mogoče poceni, mora postati šablonsko in okostenelo, ker so potrebe vseh civiliziranih ljudi domalega enake, mora nastopiti v stavbarstvu 'izenačenje', kot ga hočejo uveljaviti sodobni nasilni 'reformatorji' države in družbe v boljševizmu, fašizmu in hitlerjanstvu. Nastopila bo tako strahotna mehanizacija, da bo naposled edino še stroj izdeloval tudi stavbe po enem kalupu ter bo vsak arhitekt, če tudi naj bi bil le 'svetovalec v tehničnih, stavbnopravnih, finančnih in trgovskih stvareh', postal nepotreben.«[1274] Razstavljenim načrtom je očital premalo upoštevanja slovenskega okolja: »Stavbarstvo mora zrasti iz okolice, iz zemlje, iz klime. Iz teh podstav mora zrasti tudi oblika v stavbarstvu. Pri nas ravne strehe niso prikladne zaradi klime so celo dražje kot poševne, odprti balkoni z masivnimi ograjami, na katerih se po zimi zbere čez noč lahko pol metra snega, da teče snežnica v sobe, gotovo niso smotrni.«[1275]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

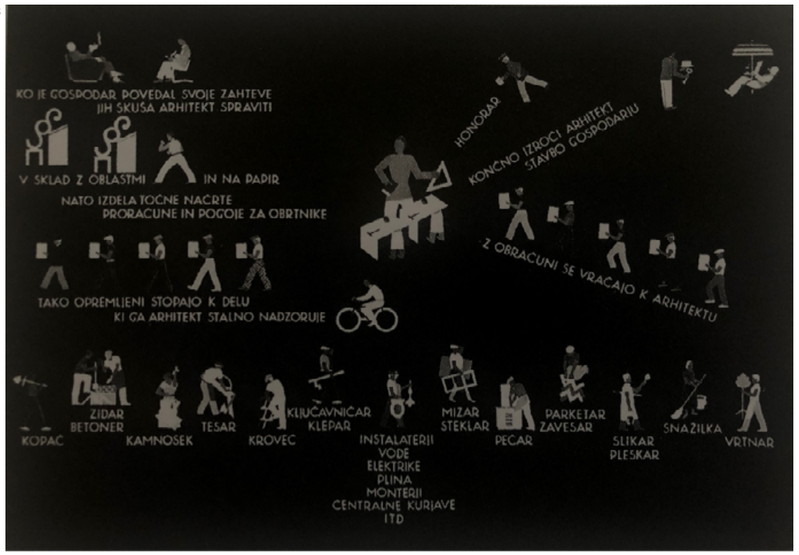
- L. G. /Lojze Golobič/, Delo in načrti naših mladih umetnikov, *Slovenec*, LXI/91a, 21. 4. 1933, p. 4.
- Brezplačna razstava za vsakogar, *Slovenski narod*, LXVI/229, 7. 10. 1933, p. 3.
- L. G. /Lojze Golobič/, Slovenski arhitekti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXI/229, 7. 10. 1933, p. 3.
- Klub arhitektov je otvoril svojo razstavo, *Jutro*, XIV/236, 8. 10. 1933, p. 10.
- Fri. /Ludvik Mrzel/, Razstava mlade slovenske arhitekture. Sijajen pregled moderne arhitekturne umetnosti, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/41, 9. 10. 1933, p. 3.
- Slovenska mlada arhitektura razstavlja, *Slovenec,* LXI/231, 10. 10. 1933, p. 4.
- Fri /Ludvik Mrzel/, Razstava mlade slovenske arhitekture, *Jutro*, XIV/244, 18. 10. 1933, p. 3.
- Izložba arhitektov v Ljubljani, *Novi list,* I/8, 11. 11. 1933, p. 4.
- -i. /Josip Regali/, Mlada slovenska arhitektura, *Slovenija*, II/46, 17. 11. 1933, pp. 1–2.
- -i. /Josip Regali/, Mlada slovenska arhitektura, *Slovenija*, II/47, 24. 11. 1933, p. 1.
- France MESESNEL, Jesenske likovne razstave v Ljubljani, *Sodobnost,* I/12, 1933, pp. 579–581.
- France STELE, Likovna umetnost v l. 1933, *Dom in svet*, XLVII/3-4, 1934, pp. 181–198.

[1272] France MESESNEL, Jesenske likovne razstave v Ljubljani, *Sodobnost,* I/12, 1933, p. 581.
[1273] -i. /Josip Regali/, Mlada slovenska arhitektura, *Slovenija*, II/46, 17. 11. 1933, p. 1.
[1274] Ibid., p. 2.
[1275] -i. /Josip Regali/, Mlada slovenska arhitektura, *Slovenija*, II/47, 24. 11. 1933, p. 1.

247

248

247
Pogled na *Razstavo Kluba slovenskih arhitektov* v Jakopičevem paviljonu, 1933.

248
Pano s pojasnili o moderni zidavi na *Razstavi Kluba slovenskih arhitektov* v Jakopičevem paviljonu, 1933.

Naslov razstave:	**XX. razstava Narodne Galerije – Zagrebška trojica. Ljubo Babić, Vladimir Becić, Jerolim Miše in W. Skoczyilas, A. Motika, F. Pavlovec**
Datum:	10. 12. 1933–7. 1. 1934[1276]
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji s številom del:	116 del v katalogu; Ljubo Babić (13), Vladimir Becić (13), Jerolim Miše (14), A. /Antun/ Motika (10), France Pavlovec (12), W. /Władysław/ Skoczyilas (54).[1277]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in sedmimi reproduciranimi deli.[1278]
Spremljevalni program:	France Stele je imel 12. 12. predavanje o sodobni hrvaški in sodobni poljski umetnosti, 19. 12. je na ljubljanski Univerzi o sodobni hrvaški umetnosti s projekcijo slik predaval Ljubo Babić, 22. 12. pa France Stele o poljskem modernem slikarstvu.[1279] Vodstvo po razstavi (24. 12.) je imel Ivan Zorman.[1280]
Obisk:	Po poročanju *Slovenskega naroda* naj bi bila med bolj obiskanimi razstavami v Jakopičevem paviljonu, po poročanju *Jutra* pa med manj.[1281]
Vrsta razstave:	Potujoča skupinska slikarska in grafična razstava, ki je bila v Ljubljano prenesena iz Zagreba.[1282] Kljub v *Jutru* objavljenem poudarku, da nima primarno prodajnega namena, naj bi bilo veliko zanimanja za nakup del. Do 21. 12. je bila prodana vsaj ena slika Franceta Pavlovca, lesorezi pa so bili ocenjeni med 150 in 600 dinarjev.[1283]
Poročanje in kritika:	Večina piscev je razstavo toplo sprejela in pozdravila kulturno izmenjavo z Zagrebom. Kot je v *Slovencu* zapisal Rajko Ložar: »Pravilno je, da je Narodna galerija povabila grupo v Ljubljano, s čimer bo gotovo prispevala k medsebojnemu spoznavanju in izmenjavanju kulturnih vrednot. O dosedanjih stikih ni mogoče reči niti, da so bili sistematični niti, da so bili bogvekako prisrčni in celo se bojimo, da smo v tem pogledu i mi v Ljubljani i oni v Zagrebu mnogo zagrešili, kar se ne bo dalo zlahka popraviti.«[1284] Od vseh razstavljavcev je največ pozornosti požel Poljak Skoczyilas z lesorezi. Daljši prispevek o njegovem delu in s poudarkom na narodnem izrazu v umetnosti Poljakov je v *Slovencu* napisal France Stele: »Kadar se srečamo s poljsko umetnostjo in poljsko kulturo sploh, se vselej odpre pred

[1276] Razstava zagrebške Trojice, *Slovenec*, LXII/5, 6. 1. 1934, p. 6.
[1277] *XX. razstava Narodne galerije* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, december 1933), Ljubljana 1933.
[1278] *XX. razstava Narodne galerije* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, december 1933), Ljubljana 1933. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-O2ZV5ONC>.)
[1279] Dnevne vesti, *Slovenski narod*, LXVI/287, 18. 12. 1933, p. 3; Prof. Babić o sodobnem hrvatskem slikarstvu, *Slovenec*, LXI/290a, 21. 12. 1933, p. 4.
[1280] Vodstvo po umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXVI/292, 23. 12. 1933, p. 4.
[1281] Razstava »Trojice«, *Slovenski narod,* LXVI/281, 11. 12. 1933, p. 2; Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava zagrebške »Trojice«, *Jutro,* XIV/294, 17. 12. 1933, p. 5.
[1282] Umetnostne razstave v letošnji sezoni, *Slovenec*, LXI/267, 22. 11. 1933, p. 4.
[1283] -e., Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIV/289, 12. 12. 1933, p. 3; Razstava zagrebške »Trojice«, *Slovenec*, LXI/290a, 21. 12. 1933, p. 4.
[1284] R./ajko/ LOŽAR, Razstava zagrebške »Trojice«, *Slovenec*, LXI/294, 28. 12. 1933, pp. 3–4.

nami problem narodnega v umetnosti. [...] Tudi to pot smo poljski umetnosti hvaležni, da nam je dala okusiti sad preustvarjajoče slovanske duše.«[1285]

Nekateri so v sicer pozitivnih zapisih o razstavi negativno ovrednotili delovanje Jakopičevega paviljona. Čoro Škodlar je razstavo v *Jutru* sicer pohvalil, vendar je program razstavišča označil za dolgočasnega in praznega: »Ubogi ta naš razstavni paviljon! Kakor kakteja sredi puščave: samotari in potrpežljivo čaka, da jo na redke čase orosi par kapelj dežja.«[1286] Po njegovem naj bi se preveč osredotočil na prodajo: »Sedaj pa marsikoga neprijetno dirne, kadar je čuti, da je umetnost spet prestopila prag razstavišča. Saj je slišati, kakor bi na ves glas kričal: kruha, kruha, kruha ...«[1287]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostne razstave v letošnji sezoni, *Slovenec*, LXI/267, 22. 11. 1933, p. 4.
- Razstava W. Skoczylasa v Ljubljani, *Jutro,* XIV/285, 7. 12. 1933, p. 4.
- Otvoritev umetnostne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIV/287, 9. 12. 1933, p. 4.
- Razstava zagrebške »grupe Trojice« v Ljubljani, *Jutro,* XIV/288, 10. 12. 1933, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Slovenec*, LXI/281, 10. 12. 1933, p. 4.
- Razstava »Trojice«, *Slovenski narod,* LXVI/281, 11. 12. 1933, p. 2.
- Razstava zagrebške trojice, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/50, 11. 12. 1933, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljski Slovenec,* VI/50, 11. 12. 1933, p. 1.
- -e., Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIV/289, 12. 12. 1933, p. 3.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava zagrebške »Trojice«, *Jutro,* XIV/294, 17. 12. 1933, p. 5.
- Dnevne vesti, *Slovenski narod*, LXVI/287, 18. 12. 1933, p. 3.
- Prof. Ljuba Babić, *Jutro,* XIV/295, 19. 12. 1933, p. 3.
- France STELE, Razstava Wl. Skoczylasa, *Slovenec*, LXI/289a, 20. 12. 1933, p. 3.
- O sodobni hrvatski umetnosti, *Slovenski narod,* LXVI/289, 20. 12. 1933, p. 1.
- O poljskem modernem slikarstvu, *Slovenec*, LXI/290a, 21. 12. 1933, p. 4.
- Prof. Babić o sodobnem hrvatskem slikarstvu, *Slovenec*, LXI/290a, 21. 12. 1933, p. 4.
- Razstava zagrebške »Trojice«, *Slovenec*, LXI/290a, 21. 12. 1933, p. 4.
- Predavanje prof. Ljube Babića, *Jutro,* XIV/297, 21. 12. 1933, p. 4.
- Izpoved Ljube Babića o moderni umetnosti hrvaškega slikarstva, *Slovenija*, II/51, 22. 12. 1933, p. 3.
- Vodstvo po umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXVI/292, 23. 12. 1933, p. 4.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava zagrebške »Trojice«, *Slovenec*, LXI/294, 28. 12. 1933, pp. 3–4.
- Razstava zagrebške Trojice, *Slovenski narod,* LXVII/4, 5. 1. 1934, p. 4.
- Razstava zagrebške Trojice, *Slovenec*, LXII/5, 6. 1. 1934, p. 6.
- Karel DOBIDA, Razstava zagrebške »Trojice«, *Ljubljanski zvon,* LIV/3, 1934, pp. 186–189.
- W., Likovna umetnost, *Arhitektura,* IV/2, 1934, p. 30.
- France STELE, Likovna umetnost v l. 1933, *Dom in svet*, XLVII/3-4, 1934, pp. 181–198.
- K./arel/ DOBIDA, WL. Skoczylas, *Mladika*, XV/3, 1934, pp. 110–111.

[1285] France STELE, Razstava Wl. Skoczylasa, *Slovenec*, LXI/289a, 20. 12. 1933, p. 3.
[1286] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava zagrebške »Trojice«, *Jutro,* XIV/294, 17. 12. 1933, p. 5.
[1287] Ibid.

249

250

Becić Vladimir, Zagreb — Deček, olje
Garçon, tableau à l'huile

251

Ljubo Babić, Zagreb
Pogreb, olje
L'enterrement, tableau à l'huile

252

Jerolim Miše: Otočanka

253

W. Skoczylas: Starčeva glava

254

Wł. Skoczylas: Janošik z Ljubico. (Barvasti lesorez.)

255

Wł. Skoczylas: Perice.

249
Katalog *XX. razstave Narodne galerije*, 1933.

250–251
Arhitektura, IV/2, 1934, p. 30.

252–253
Jutro, XIV/294, 17. 12. 1933, p. 5.

254
Mladika, XV/3, 1934, p. 85.

255
Mladika, XV/3, 1934, p. 83.

Hana Čeferin

Naslov razstave:	Božidar Jakac, Dalmacija – Dolenjska – Portreti
Datum:	25. 2.–26. 3. 1934
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	124 del v katalogu; Božidar Jakac.[1288]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in prostorsko razporeditvijo.[1289]
Spremljevalni program:	Govorca ob otvoritvi sta bila predsednik Društva Narodna galerija Fran Windischer in Božidar Jakac.[1290]
Obisk:	V prvem tednu je imela razstava 500 obiskovalcev, do zaključka pa 2.000.[1291] Vstopnina je štela 5 dinarjev, za dijake 2.[1292]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Jakčevih novejših del, ki je predstavila olja, pastele, risbe in grafike.[1293] Po poročanju *Zbornika za umetnostno zgodovino* je Jakac po odprtju v še eno sobo dodal zgodnejša dela, nastala po letu 1922.[1294] Prodanih je bilo 15 umetnin, katerih cene naj bi bile ugodne.[1295]
Poročanje in kritika:	Pisci so razstavo ocenjevali pozitivno in se strinjali glede kakovosti Jakčevih del. Posebej so bili navdušeni nad njegovim popotniškim življenjem, vračanje v domovino pa razumeli kot izkaz nacionalne pripadnosti.[1296] Čoro Škodlar je denimo izpostavil Jakčeve krajinske motive: »Vse je jasno, določno in čisto, brez vsakega afektiranega izumetničenja in razumljivo za vsakega. Ni to umetnost, ki jo je treba komentirati in ne rešuje nikakih problemov. Ta Jakčeva umetnost je zgovorna s svojo iskrenostjo in poštenostjo.«[1297] Rajko Ložar je pohvalil predvsem Jakčevo uporabo različnih medijev, kot so slikarstvo, grafika, fotografija in film, saj naj bi s tem izkazoval celo vrsto umetniških sposobnosti.[1298]

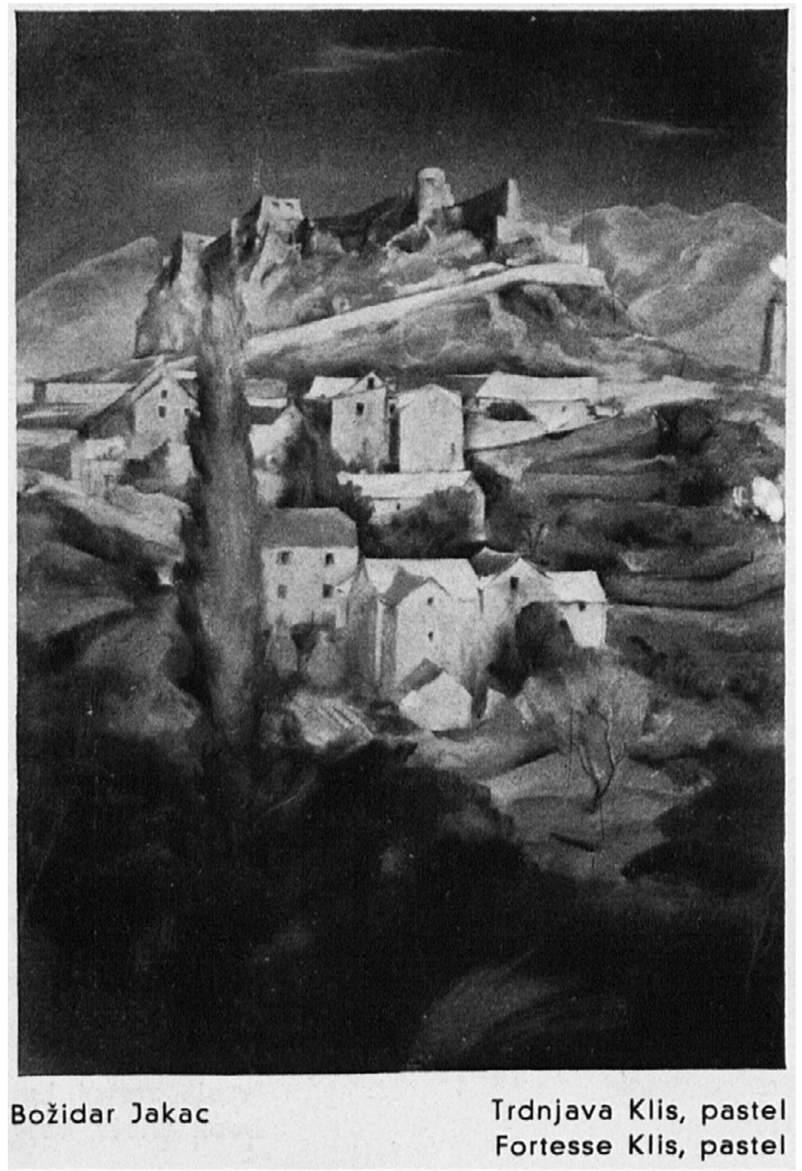
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Božidar Jakac zopet razstavlja, *Jutro,* XV/46a, 25. 2. 1934, p. 3.
- Dober omen v naši umetnosti, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/9, 26. 2. 1934, p. 3.
- Božidar Jakac razstavlja, *Ponedeljski Slovenec*, VII/9, 26. 2. 1934, p. 2.
- Domače vesti, *Jutro*, XV/54, 7. 3. 1934, p. 4.

[1288] *Božidar Jakac. Dalmacija, Dolenjska, portreti* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 25. 2.–26. 3. 1934), Ljubljana 1934.
[1289] *Božidar Jakac. Dalmacija, Dolenjska, portreti* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 25. 2.–26. 3. 1934), Ljubljana 1934. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-HS4I369C>.)
[1290] Dober omen v naši umetnosti, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/9, 26. 2. 1934, p. 3.
[1291] Domače vesti, *Jutro,* XV/69, 25. 3. 1934, p. 7.
[1292] Domače vesti, *Jutro*, XV/54, 7. 3. 1934, p. 4.
[1293] Čoro ŠKODLAR, Na razstavi Božidarja Jakca, *Jutro*, XV/64, 18. 3. 1934, p. 4.
[1294] Leto 1934, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XIV, 1936/1937, p. 69.
[1295] Ibid.
[1296] R./ajko/ LOŽAR, Slikar Božidar Jakac, *Slovenec*, LXII/55a, 7. 3. 1934, p. 4.
[1297] Čoro ŠKODLAR, Na razstavi Božidarja Jakca, *Jutro*, XV/64, 18. 3. 1934, p. 4.
[1298] R./ajko/ LOŽAR, Slikar Božidar Jakac, *Slovenec*, LXII/55a, 7. 3. 1934, p. 4.

- R./ajko/ LOŽAR, Slikar Božidar Jakac, *Slovenec*, LXII/55a, 7. 3. 1934, p. 4.
- Čoro ŠKODLAR, Na razstavi Božidarja Jakca, *Jutro*, XV/64, 18. 3. 1934, p. 4.
- Odmevi iz rodnih krajev, *Nova doba*, X/12, 21. 3. 1934, p. 1.
- Domače vesti, *Jutro*, XV/69, 25. 3. 1934, p. 7.
- France STELE, Likovna umetnost v letu 1934, *Dom in svet,* XLVIII/1-2, 1935, pp. 88–96.
- Leto 1934, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XIV, 1936/1937, p. 69.

256
Arhitektura, IV/4, 1934, p. 63.

257

Božidar Jakac Zlata Gjungjenac-Gavella
pastel

258

Zlata Gjungjenac-Gavella. (Po risbi Bož. Jakca.)

257
Arhitektura, IV/4, 1934, p. 64.

258
Mladika, XV/3, 1934, p. 111.

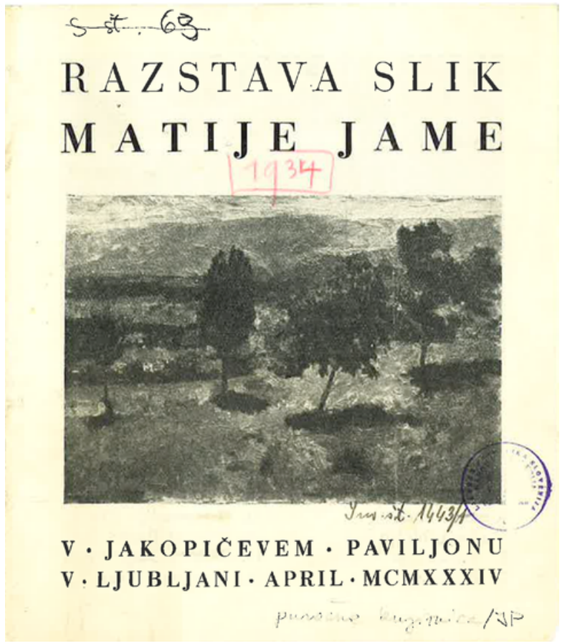
Naslov razstave:	Razstava slik Matije Jame
Datum:	1.–20. 4. 1934
Organizator:	Matija Jama
Avtor s številom del:	120 del v katalogu; Matija Jama.[1299]
Katalog in tiskovine:	Katalog s številom del in petimi reproduciranimi deli.[1300]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava novih del Matije Jame. Predstavila je pokrajine, portrete in študije. Vsaj 60 naj bi jih nastalo leta 1933.[1301]
Poročanje in kritika:	Četudi ne prav številni, so bili vsi zapisi o razstavi pozitivni. Jamovo konsistentnost sloga so pisci odobravali; Čoro Škodlar je v *Jutru* tako izpostavil »trdo delo in vztrajnost« kot njegovi najboljši kvaliteti.[1302] V istem časniku so pozitivno ocenili tudi dejstvo, da razstava ni bila oglaševana: »Brez oficielnih svečanosti, brez pompoznih in laskavih govoranc in brez patronanc, pa tudi brez kričave tiskovne reklame je Jama ob desetih dopoldne odklenil paviljon.«[1303]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

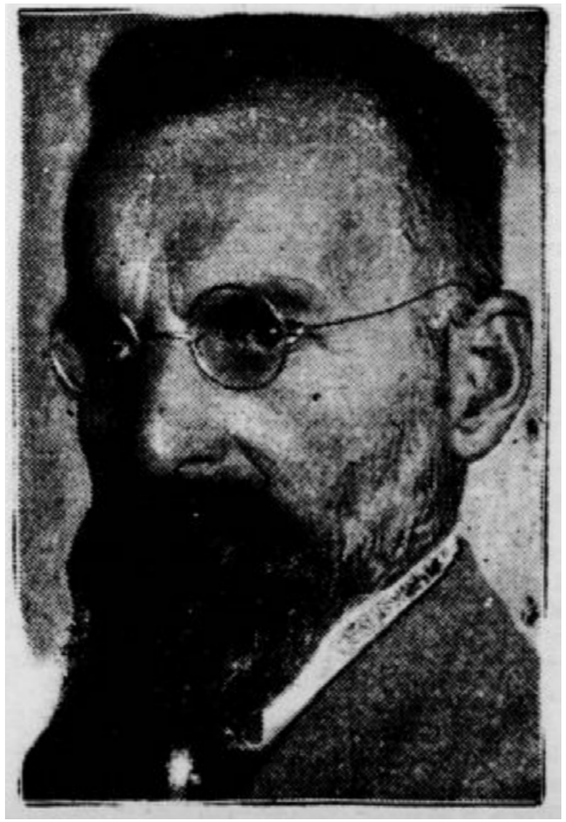
- Matija Jama razstavlja svoje slike, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/14, 3. 4. 1934, p. 3.
- R./ajko/ LOŽAR, Nova dela M. Jame, *Slovenec,* LXII/79a, 7. 4. 1934, p. 4.
- Razstava slikarja M. Jame v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XV/79, 8. 4. 1934, p. 6.
- -i. /Josip Regali/, Jamova razstava slik, *Slovenija*, III/15, 13. 4. 1934, p. 4.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava Matije Jame, *Jutro,* XV/86, 17. 4. 1934, p. 3.
- France STELE, Likovna umetnost v letu 1934, *Dom in svet*, XLVIII/1-2, 1935, pp. 88–96.

[1299] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april 1934), Ljubljana 1934.
[1300] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april 1934), Ljubljana 1934. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije v Ljubljani / Društva Narodna galerija.)
[1301] R./ajko/ LOŽAR, Nova dela M. Jame, *Slovenec,* LXII/79, 7. 4. 1934, p. 4.
[1302] Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava Matije Jame, *Jutro,* XV/86, 17. 4. 1934, p. 3.
[1303] Matija Jama razstavlja svoje slike, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/14, 3. 4. 1934, p. 3.

259

260

259
Katalog *Razstave slik Matije Jame*, 1934.

260
Portret Matije Jame, *Jutro,* XV/86,
17. 4. 1934, p. 3.

Naslov razstave:	Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu – Tone Kralj
Datum:	27. 5.–20. 6. 1934
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	45 del v zloženki; Tone Kralj.[1304]
Katalog in tiskovine:	Zloženka s seznamom del.[1305]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor in vodstvo je imel France Stele.[1306]
Obisk:	Po poročanju *Jutra* naj bi bila razstava dobro obiskana.[1307] Vstop za novinarje je bil brezplačen.[1308]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Toneta Kralja je bila organizirana, preden je umetnik za dlje časa odpotoval v tujino. Obiskovalce je namenoma najprej usmerila v levo dvorano, k novejšim delom (*Svatba*, cikla jedkanic *Cesta* in *Zemlja*, lesorezi ilustracij poezije Vide Jeraj, razstavljene v obliki matric in ne odtisov). V glavni dvorani sta bili sliki *Bratje* in *Pieta*, dve risbi (*Rudarjevo slovo* in *Begunci*) in kiparska skupina *Pasijon*, skulptura iz keramike *Don Quixote* in *Slovo* iz marmorja. V tretji dvorani so bili razstavljeni kip Matije Gubca, litografija *Faust*, več prizorov Kristusa ter svetnikov in portret umetnikove hčere *Tatjana*.[1309] Po poročanju *Jutra* naj bi bilo zanimanje za nakup veliko, kar polovica razstavljenih del pa naj bi bilo prodanih.[1310]
Poročanje in kritika:	V zapisih o razstavi so bili pisci v želji po definiranju tipično slovenske umetnosti razdeljeni. Pozitivno so jo ocenili Karel Dobida, France Stele, Josip Regali in Ante Gaber. Slednji je poudaril dvoje: da Kralj veliko razstavlja v tujini in da bi moralo Društvo Narodna galerija poleg dela *Kristus* odkupiti še reliefe predhodnih faz Kristusovega trpljenja. Kralju je čestital predvsem zaradi zvestobe slovenskim tematikam in mu namenil le pohvalne besede: »Prvič je slovenska umetnost s Tonetom Kraljem dobila umetnika, ki reprezentira resnično samoniklo in izrazito slovensko umetnost in z njo ves naš narod.«[1311] Dobida je izpostavil kip Matije Gubca, brata Kralj pa označil za »voditelja [...] mlade generacije oblikujočih umetnikov«.[1312] Stele je razstavo ocenil za najboljšo v letu 1934 in Kralja razglasil za enega »največjih upov slovenske umetnosti«.[1313]

[1304] *Tone Kralj* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 5.–20. 6. 1934), Ljubljana 1934.
[1305] *Tone Kralj* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 27. 5.–20. 6. 1934), Ljubljana 1934. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:-DOC-MLN9EFGA>.)
[1306] Tone Kralj v Umetn. Paviljonu, *Ponedeljski Slovenec*, VII/22, 28. 5. 1934, p. 4.
[1307] Umetnostna razstava Toneta Kralja, *Jutro*, XV/137, 17. 6. 1934, p. 6.
[1308] Novinarji na razstavi Toneta Kralja, *Slovenski narod*, LXVII/118, 26. 5. 1934, p. 4.
[1309] Ante GABER, Razstava Toneta Kralja, *Slovenski narod*, LXVII/118, 26. 5. 1934, p. 3.
[1310] Umetnostna razstava Toneta Kralja, *Jutro*, XV/137, 17. 6. 1934, p. 6.
[1311] Ante GABER, Razstava Toneta Kralja, *Slovenski narod*, LXVII/118, 26. 5. 1934, p. 3.
[1312] Karel DOBIDA, Nova dela Toneta Kralja, *Mladika*, XV/6, 1934, p. 232.
[1313] France STELE, Likovna umetnost v letu 1934, *Dom in svet,* XLVIII/1-2, 1935, p. 93.

Rajko Ložar je razstavo sicer pohvalil, a obenem zapisal, da vsa dela niso bila enako kakovostno izvedena.[1314] Več nezadovoljstva nad slogom je prišlo predvsem izpod peresa Čora Škodlarja, ki se je spraševal, kaj Kralja dela bolj slovenskega od preostalih domačih umetnikov: »O tem, koliko je ta umetnost naša, specifično slovenska, bi bila vsaka sodba prezgodnja. Ne poznam nikogar, ki bi vedel, kje prebivajo taki tipi, s takimi nosovi, z ribjimi ustmi, takimi običaji itd.«[1315]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Ante GABER, Razstava Toneta Kralja, *Slovenski narod*, LXVII/118, 26. 5. 1934, p. 3.
- Novinarji na razstavi Toneta Kralja, *Slovenski narod*, LXVII/118, 26. 5. 1934, p. 4.
- -al., Otvoritev razstave slik Toneta Kralja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/22, 28. 5. 1934, p. 3.
- Tone Kralj v Umetn. Paviljonu, *Ponedeljski Slovenec*, VII/22, 28. 5. 1934, p. 4.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava Toneta Kralja, *Slovenec*, LXII/127a, 7. 6. 1934, p. 7.
- -i. /Josip Regali/, Slovenski umetnik Tone Kralj. Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenija*, III/23, 8. 6. 1934, p. 1.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Dve umetnostni razstavi v Ljubljani, *Jutro*, XV/134, 14. 6. 1934, pp. 3–4.
- Razstava Toneta Kralja, *Slovenski narod*, LXVII/135, 16. 6. 1934, p. 2.
- Umetnostna razstava Toneta Kralja, *Jutro*, XV/137, 17. 6. 1934, p. 6.
- Karel DOBIDA, Nova dela Toneta Kralja, *Mladika*, XV/6, 1934, p. 232.
- Karel DOBIDA, Razstava Toneta Kralja, *Ljubljanski zvon*, LIV/7-8, 1934, pp. 467–469.
- France STELE, Likovna umetnost v letu 1934, *Dom in svet,* XLVIII/1-2, 1935, pp. 88–96.

261
Mladika, XV/6, 1934, p. 203.

Tone Kralj: Svatba.

[1314] R./ajko/ LOŽAR, Razstava Toneta Kralja, *Slovenec*, LXII/127a, 7. 6. 1934, p. 7.
[1315] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Dve umetnostni razstavi v Ljubljani, *Jutro*, XV/134, 14. 6. 1934, p. 4.

262

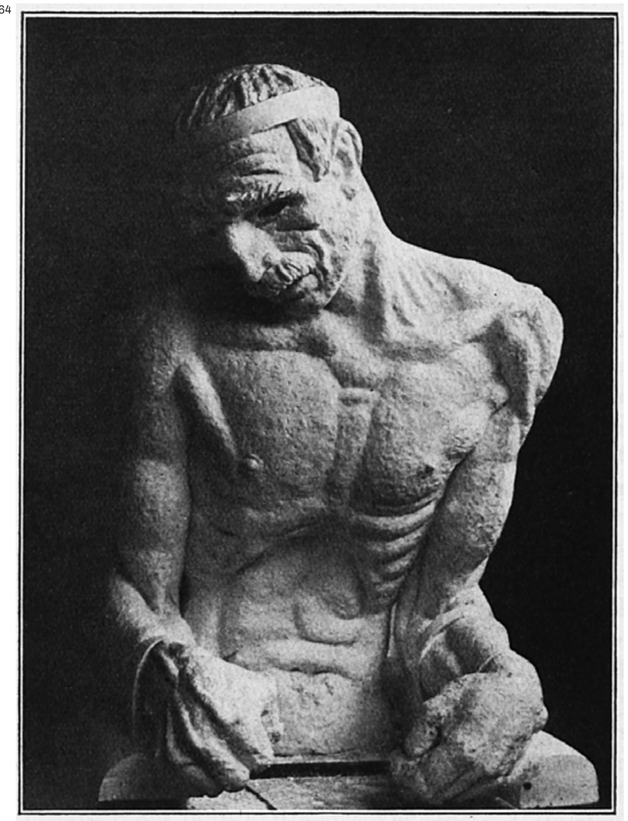
Tone Kralj: Bratje.

263

Tone Kralj: Sv. Anton pridiga ribam.

264

Tone Kralj: Matija Gubec. (Mavec.)

262
Mladika, XV/6, 1934, p. 205.

263
Mladika, XV/6, 1934, p. 209.

264
Mladika, XV/6, 1934, p. 211.

Naslov razstave:	Razstava del slovenskih umetnikov
Datum:	1.–16. 9. 1934[1316]
Organizator:	Salon Anton Kos, Ljubljana[1317]
Avtorji s številom del:	101 delo v katalogu; Maksim Gaspari (14), Dalmatico /Dalmatik/ Inkiostri (5), Božidar Jakac (3), Rihard Jakopič (22), Franc /Fran/ Klemenčič (12), Franc Košir (4), Peter Loboda (5), Hinko Smrekar (3), V./ilko/ Šeferov (2), Bruno Vavpotič (29), Ivan Vavpotič (2).[1318] Časopisje med razstavljavci omenja tudi Lojzeta Dolinarja in Tineta Kosa, vendar nista navedena v katalogu.[1319]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del ter navedenimi tehnikami.[1320]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Razstavo naj bi si ogledalo približno 700 ljudi. Slabšemu odzivu je morda botrovala sočasno prirejena razstava malih živali na Ljubljanskem velesejmu, ki naj bi imela po poročanju časopisov 9.000 obiskovalcev.[1321]
Vrsta razstave:	Skupinska slikarska in kiparska razstava različnih generacij umetnikov v organizaciji Salona Anton Kos. Največ del sta prodala Rihard Jakopič in Maksim Gaspari, med kupci pa je bil izpostavljen predvsem Fran Windischer.[1322]
Poročanje in kritika:	Načeloma pisci razstavi niso bili naklonjeni, saj naj bi zaradi osredotočenosti na prodajo trpel izbor razstavljenih umetnin. Bratko Kreft je v *Književnosti* cinično komentiral tako dela, ki da so »klaverna po svoji izvedbi in klaverna po duhu«,[1323] kot razstavo, češ da je »ponižna prošnja petičnemu purgarju, da naj te umetnine kupi, saj so vendar delane tako zelo po njegovem okusu, da bodo nekatera naravnost sijajno pristojala njegovemu stanovanju«.[1324] Podobno je razmišljal Josip Regali v *Sloveniji* in razočarano ugotovil, da je treba slovensko umetnost prevetriti: »Skrb za skorjo kruha je podrla poezijo, drugačna miselnost je na svetu, umetnost je postala vsakdanja.«[1325] Razstavi je bil bolj naklonjen Fran Šijanec v *Slovencu* – označil jo je za eno boljših v zadnjem času.[1326]

[1316] Zaključek dveh razstav, *Ponedeljski Slovenec*, VII/38, 17. 9. 1934, p. 2.
[1317] Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XV/206, 7. 9. 1934, p. 5.
[1318] *Razstava del slovenskih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1.–10. 9. 1934), Ljubljana 1934.
[1319] Ljubljana in drugi na velesejmu, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/36, 3. 9. 1934, p. 3.
[1320] *Razstava del slovenskih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1.–10. 9. 1934), Ljubljana 1934. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-RL9TQJE2>.)
[1321] Zaključek dveh razstav, *Ponedeljski Slovenec*, VII/38, 17. 9. 1934, p. 2; Izpod sita, *Slovenski narod*, LXVII/210, 17. 9. 1934, p. 2.
[1322] Ibid.
[1323] B. K. /Bratko Kreft/, Ob dveh razstavah, *Književnost,* II/10, 1934, pp. 368–372.
[1324] Ibid.
[1325] Dr. J. R. /Josip Regali/, Slovenska oblikujoča umetnost v letošnji jeseni in drugo, *Slovenija*, III/41, 12. 10. 1934, p. 2.
[1326] F. Š. /Fran Šijanec/, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXII/208a, 14. 9. 1934, p. 4.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Ljubljana in drugi na velesejmu, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VII/36, 3. 9. 1934, p. 3.
- Umetnostna razstava, *Ponedeljski Slovenec*, VII/36, 3. 9. 1934, p. 2.
- Umetnostna razstava, *Jutro*, XV/203, 4. 9. 1934, p. 5.
- Ante GABER, Umetnost na velesejmu, *Slovenski narod*, LXVII/202, 6. 9. 1934, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XV/206, 7. 9. 1934, p. 5.
- F. Š. /Fran Šijanec/, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXII/208a, 14. 9. 1934, p. 4.
- Z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XV/211, 14. 9. 1934, p. 3.
- Ljubljanski nedeljski dogodki. Dve razstavi zaključeni, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/38, 17. 9. 1934, p. 3.
- Zaključek dveh razstav, *Ponedeljski Slovenec*, VII/38, 17. 9. 1934, p. 2.
- Izpod sita, *Slovenski narod*, LXVII/210, 17. 9. 1934, p. 2.
- B. K. /Bratko Kreft/, Ob dveh razstavah, *Književnost,* II/10, 1934, pp. 368–372.
- Dr. J. R. /Josip Regali/, Slovenska oblikujoča umetnost v letošnji jeseni in drugo, *Slovenija*, III/41, 12. 10. 1934, pp. 1–2.

265

266

265
Jutro, XV/211, 14. 9. 1934, p. 3.

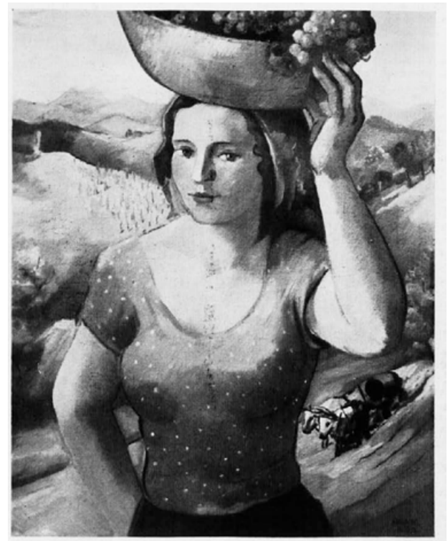
266
Jutro, XV/211, 14. 9. 1934, p. 4.

Naslov razstave:	**Razstava Mariborskega umetniškega kluba »Brazde« in njenih gostov pod pokroviteljstvom gospoda pomočnika bana drja Otmarja Pirkmajerja**
Datum:	11. 11.–2. 12. 1934
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorji s številom del:	127 del v katalogu; Anton Gvajc (40), Karel Jirak (18), Ivan Kos (18), France Košir (12), Albert Sirk (18), Anton /Ante/ Trstenjak (21).[1327]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in sedmimi reproduciranimi deli.[1328]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel France Stele,[1329] v imenu kluba pa je govoril Karel Jirak.[1330]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska slikarska razstava kluba Brazde, namenjena promociji mariborskih umetnikov v Ljubljani. Postavil jo je Ivan Zorman.[1331] Uprava Dravske banovine je kupila več slik, predvsem za svoje prostore, nekaj pa za donacijo v stalno zbirko Društva Narodna galerija. Ljubljanska mestna uprava je odkupila dela *Pokrajina* Karla Jiraka, *V Logarski dolini* Ivana Kosa in *Mrak na Savi* Franceta Koširja.[1332]
Poročanje in kritika:	V časopisju je bila razstava načeloma dobro sprejeta, tudi zaradi povezovanja Štajerske z Ljubljano in živahnejše umetnostne izmenjave.[1333] Karel Dobida je razstavi sicer v *Ljubljanskem zvonu* očital premalo strogo žirijo in preslab izbor, Rajko Ložar pa v *Slovencu* premalo oglaševanja, ki bi gotovo prispevalo k večjemu ogledu.[1334] Ker je trgovec z umetninami Anton Kos v mariborski Kazini sočasno predstavljal dela ljubljanskih umetnikov, je v marsikaterem poročanju prišlo do zmotnega povezovanja oz. primerjanja obeh razstav.[1335] Radivoj Rehar je na primer v časopisu *Mariborski večernik* »*Jutra*« očitajoče zapisal, da so ljubljanski umetniki dobili večjo razstavo in da mariborski umetniki v Ljubljani niso dovolj dobro zastopani: »Ljubljana spi na lavorikah, ki si jih je pridobila na področju umetnosti. Da, resnica je, da je kulturno središče Slovenije, a da je v tem pogledu dosegla tudi že svoj maksimum, to ni res. Izgleda vendar, da je 'pod častjo' ozirati se na provinco ... Maribor!«[1336] Društvo Narodna galerija je bilo zato primorano v *Jutru* objaviti obvestilo, da poglavitni namen razstave v Jakopičevem paviljonu ni prodajni in da organizator ni Anton Kos, temveč Društvo.[1337]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Mariborski slikarji razstavijo v Ljubljani, *Jutro*, XV/257, 8. 11. 1934, p. 7.
- Mariborska Brazda v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/46, 12. 11. 1934, p. 2.
- Prosvetni stiki med Ljubljano in Mariborom. Razstava mariborskega umetniškega kluba Brazda, *Ponedeljski Slovenec*, VII/46, 12. 11. 1934, p. 2.
- Razstave mariborske »Brazde« v Ljubljani, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, VIII/260, 15. 11. 1934, p. 3.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Na razstavi mariborske »Brazde«, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VII/47, 19. 11. 1934, p. 4.
- Mariborski in ljubljanski drobiž, *Ponedeljski Slovenec*, VII/47, 19. 11. 1934, p. 2.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava »Brazde« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXII/264a, 20. 11. 1934, pp. 4–5.
- Razstave »Brazde« v Ljubljani, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, VIII/265, 21. 11. 1934, p. 3.
- Mariborska »Brazda« v Ljubljani, *Slovenija*, III/46, 23. 11. 1934, pp. 1–2.
- Posetite razstavo ljubljanskih likovnih umetnikov v kazinski dvorani v Mariboru, *Jutro*, XV/272, 25. 11. 1934, p. 7.
- Otvoritev razstave kluba »Brazde«, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, VIII/279, 10. 12. 1934, p. 3.
- -r /Radivoj Rehar/, Upravičen slavospev Mariboru?, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, VIII/283, 14. 12. 1934, p. 3.
- Karel DOBIDA, Razstava mariborske »Brazde«, *Ljubljanski zvon*, LIV/12, 1934, pp. 730–732.
- Umetnostne razstave v Ljubljani 1935, *Jutro*, XVI/27, 1. 2. 1935, p. 4.
- France STELE, Likovna umetnost v letu 1934, *Dom in svet,* XLVIII/1-2, 1935, pp. 88–96.

267
Umetnost, I/1, 1936–1937, p. 4.

Karel Jirak: Trgatev — Olje. 80/65: 1936

[1327] *Razstava mariborskega umetniškega kluba »Brazde« in njenih gostov pod pokroviteljstvom gospoda pomočnika bana drja Otmarja Pirkmajerja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, november–december 1934), Ljubljana 1934.
[1328] *Razstava mariborskega umetniškega kluba* »Brazde« *in njenih gostov pod pokroviteljstvom gospoda pomočnika bana drja Otmarja Pirkmajerja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, november–december 1934), Ljubljana 1934. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:-DOC-5Q3UMU4V>.)
[1329] Prosvetni stiki med Ljubljano in Mariborom. Razstava mariborskega umetniškega kluba Brazda, *Ponedeljski Slovenec*, VII/46, 12. 11. 1934, p. 2.
[1330] Razstave mariborske »Brazde« v Ljubljani, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, VIII/260, 15. 11. 1934, p. 3.
[1331] Mariborski slikarji razstavijo v Ljubljani, *Jutro*, XV/257, 8. 11. 1934, p. 7.
[1332] Umetnostne razstave v Ljubljani 1935, *Jutro*, XVI/27, 1. 2. 1935, p. 4.
[1333] Mariborski slikarji razstavijo v Ljubljani, *Jutro*, XV/257, 8. 11. 1934, p. 7.
[1334] Karel DOBIDA, Razstava mariborske »Brazde«, *Ljubljanski zvon*, LIV/12, 1934, p. 732; R./ajko/ LOŽAR, Razstava »Brazde« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXII/264a, 20. 11. 1934, p. 5.
[1335] Mariborski in ljubljanski drobiž, *Ponedeljski Slovenec*, VII/47, 19. 11. 1934, p. 2.
[1336] -r /Radivoj Rehar/, Upravičen slavospev Mariboru?, *Mariborski večernik* »*Jutra*«, VIII/283, 14. 12. 1934, p. 3.
[1337] Posetite razstavo ljubljanskih likovnih umetnikov v kazinski dvorani v Mariboru, *Jutro*, XV/272, 25. 11. 1934, p. 7.

268

Ante Trstenjak: Montmartre

269

Fran Košir: Hiša ob vodi

268–269
Jutro. Ponedeljska izdaja, VII/47,
19. 11. 1934, p. 4.

Naslov razstave:	Razstava jaslic TKD Atene
Datum:	8.–16. 12. 1934 (podaljšana)[1338]
Organizator:	Telesno kulturno društvo (TKD) Atena, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka; Maksim Gaspari, Andrej Herrlein, Fran Klemenčič, Mara Kralj, Tone Kralj, Matevž Langus, Dana Pajnič, Božo Pengov, Štefan Šubic.[1339]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	13. 12. so priredili orgelski koncert in petje božičnih pesmi I. dekliške meščanske šole.[1340] 16. 12. je imel akademski oktet pevski nastop božičnih pesmi.[1341]
Obisk:	Časopisi so poročali o zelo velikem obisku, največ naj bi bilo šolske mladine. Vstopnino so znižali na 1 dinar na osebo.[1342]
Vrsta razstave:	Razstava jaslic od baroka do sodobnosti, ki jo je priredilo žensko društvo TKD Atena. Na njej naj bi bili po poročilu v *Jutru* na ogled tudi obrtni izdelki, kot so porcelan, zbirka kaktej, tkanine in drugo.[1343] Razstavljene so bile tudi jaslice iz zbirk Josipa Nikolaja Sadnikarja in Pavla Winterja ter slike iz zbirke Antona Kosa in /?/ Milavca.[1344] Po poročanju *Slovenskega naroda* naj bi pri postavitvi sodelovali priznani arhitekti.[1345]
Poročanje in kritika:	V zapisih je bilo največ pozornosti namenjene zbirkam Pavla Winterja, Josipa Nikolaja Sadnikarja ter kipom Boža Pengova. *Ženski svet* je fotografijo poznogotskih jaslic objavil na naslovnici prve številke leta 1935 in o razstavi napisal obširen prispevek z opisi posameznih sob paviljona.[1346]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Zanimanje za razstavo jaslic, *Slovenski narod*, LXVII/277, 7. 12. 1934, p. 3.
- Na razstavi jaslic, *Jutro,* XV/283, 9. 12. 1934, p. 3.
- Razstava jaslic, *Slovenski narod*, LXVII/278, 10. 12. 1934, p. 3.
- Razstava jaslic, *Ponedeljski Slovenec,* VII/50, 10. 12. 1934, p. 4.
- Razstava jaslic v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XV/284, 11. 12. 1934, p. 4.
- Razstava jaslic, *Slovenec*, LXII/280, 11. 12. 1934, p. 4.
- Razstava jaslic, *Slovenski narod*, LXVII/279, 11. 12. 1934, p. 2.

[1338] Na razstavi jaslic, *Jutro,* XV/291, 19. 12. 1934, p. 3.
[1339] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Marija J., TKD Atene razstava jaslic v Jakopičevem paviljonu, *Ženski svet*, XIII/1, 1935, pp. 22–23; Razstava jaslic, *Slovenski narod*, LXVII/279, 11. 12. 1934, p. 2.
[1340] Razstava jaslic, *Jutro*, XV/286, 13. 12. 1934, p. 4.
[1341] Na razstavi jaslic, Slovenec, LXII/283, 16. 12. 1934, p. 4.
[1342] Na razstavi jaslic, *Jutro,* XV/291, 19. 12. 1934, p. 3.
[1343] Na razstavi jaslic, *Jutro,* XV/291, 19. 12. 1934, p. 3.
[1344] Marija J., TKD Atene razstava jaslic v Jakopičevem paviljonu, *Ženski svet*, XIII/1, 1935, pp. 22–23.
[1345] Zanimanje za razstavo jaslic, *Slovenski narod*, LXVII/277, 7. 12. 1934, p. 3.
[1346] Marija J., TKD Atene razstava jaslic v Jakopičevem paviljonu, *Ženski svet*, XIII/1, 1935, pp. 22–23.

- Starinska grafika na razstavi jaslic, *Slovenec*, LXII/281, 12. 12. 1934, p. 4.
- Razstava jaslic, *Jutro,* XV/286, 13. 12. 1934, p. 4.
- Na razstavi jaslic, *Slovenec*, LXII/283, 16. 12. 1934, p. 4.
- Na razstavi jaslic, *Jutro,* XV/291, 19. 12. 1934, p. 3.
- Bravcem »Slovenca« za božične praznike (priloga časnika *Slovenec*), *Slovenec*, LXII/291, 23. 12. 1934, p. 7.
- Umetnost okrog božiča, *Jutro,* XV/296, 24. 12. 1934, p. 3.
- Marija J., TKD Atene razstava jaslic v Jakopičevem paviljonu, *Ženski svet*, XIII/1, 1935, pp. 22–23.

270

Na razstavi jaslic

Pogled v desni razstavni prostor z zbirko g. Wintra. Na desni Pengovove jaslice v terakoti, last škofa dr. Gregorija Rožmana.

271

Tone Kralj: Rojstvo - trodelni oltarček
(Z razstave jaslic v Jakopičevem paviljonu — Foto Grabiec-Mavec)

272

270
Jutro, XV/291, 19. 12. 1934, p. 3.

271
Slovenec, LXII/291, 23. 12. 1934, p. 7

272
Božo Pengov, *Sveta družina*, *Jutro,*
XV/296, 24. 12. 1934, p. 3.

Hana Čeferin

Naslov razstave:	Jan Oeltjen in Elza Oeltjen - Kasimir
Datum:	31. 1.–10. 2. 1935
Organizator:	Ni podatka.
Avtor/-ica s številom del:	ok. 200 del; Elza Oeltjen - Kasimir (ok. 50), Jan Oeltjen (ok. 150).[1347]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	France Stele je imel 20. 1. predavanje o umetnosti zakoncev Oeltjen.[1348] Ivan Zorman je 3. 2. vodil po razstavi.[1349]
Obisk:	Ni podatka; vstopnina je bila ob večerih znižana, saj so ljudi želeli povabiti v paviljon, ki je malo pred razstavo dobil električno razsvetljavo.[1350]
Vrsta razstave:	Skupna slikarska in kiparska razstava zakoncev Oeltjen. Prodali so več del, med njimi dve plastiki (*Srnica*, *Smučarka*), eno risbo Elze Oeltjen - Kasimir in štiri grafike in en akvarel Jana Oeltjena.[1351] Elza Oeltjen - Kasimir je eno delo (*gdč. M. M.*) izdelala posebej za razstavo.[1352]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila v časopisju zelo dobro sprejeta. Čeprav sta umetnika živela v Elzinem rojstnem mestu, na Ptuju, so ju pisci obravnavali kot tujca.[1353] Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* zapisal: »Razstava je bila po svoji kvalitetni stopnji izmed najboljših, kar smo jih videli zadnje čase, a za nas še posebno zajemljiva, ker je pokazala, kako tujec gleda na našo zemljo in naše ljudi.«[1354] France Stele pa v *Domu in svetu*, da je severna umetnost zelo drugačna od domače, kar naj bi bilo moč opaziti na razstavi.[1355] Podobno so komentirali tudi nemški časopisi: »Tako je umetnost obeh Oeltjenovih razstavljena v samem srcu Slovenije, saj je Narodna galerija sprevidela, da sta najbližje povezana s slovensko umetnostjo, čeprav nista slovanska umetnika.«[1356] Pisci so bili precej bolj naklonjeni moški polovici dvojice in so Elzi posvečali le malo pozornosti. Ko je bila omenjena, je bila deležna predvsem pokroviteljskih sodb – kot je na primer zapisal Čoro Škodlar: »*Srnica* [...] ima v sebi vso tisto ljubkost in nežnost, s katero razumejo le ženske oblikovati tako drobno plastiko. Tu se ženski naravi ni treba zatajevati.«[1357] Samostojno oceno je dobila v reviji *Ženski svet*, kjer je bil avtor Ludvik Mrzel njenemu delu izrazito naklonjen. Poleg krajše biografije in pregleda njenega dotedanjega ustvarjanja je zapisal, da ji »želimo, da bi našla tudi pri nas še mnogo prilike za izvedbo svojih velikih zasnutkov, občinstvu pa, da bi moglo z njenimi deli, ki nosijo pečat resne umetniške volje in življenske resničnosti, v čim večji meri krasiti svoje domove«.[1358]
Posebnosti:	Kot je razvidno iz časopisja, so k obisku razstave še posebej pozivali nemško manjšino: »Razstava kliče po obisku, že kot izraz marljivega življenjskega dela, ki sta ga mož in žena posvetila umetnosti. (Zlasti bi bilo želeti, da se tu kulturno izkaže naša nemška manjšina, ki sicer ne obiskuje naših kulturnih prireditev. Op. ured.).«[1359]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- L. M. /Ludvik Mrzel/, Jan Oeltjen in Elza Kazimir - Oeltjenova. K umetniški razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVI/10, 12. 1. 1935, p. 5.
- Umetniška razstava dvojice Oeltjen, *Ponedeljski Slovenec,* VII/2, 14. 1. 1935, p. 4.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Jan in Elza Oeltjen, *Jutro,* XVI/16, 19. 1. 1935, p. 3.
- Kunstausstellung in Ljubljana, *Deutsche Zeitung*, LX/6, 20. 1. 1935, p. 3.
- V Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VIII/3, 21. 1. 1935, p. 5.
- R. L. /Rajko Ložar/, Jan in Elsa Oeltjen, *Slovenec,* LXIII/19a, 23. 1. 1935, p. 4.
- Predavanje o slikarju Oeltjenu, *Slovenec*, LXIII/21a, 25. 1. 1935, p. 4.
- Razstava umetniške dvojice Oeltjen, *Slovenec*, LXIII/23a, 27. 1. 1935, p. 4.
- Vodstvo v umetniški razstavi, *Slovenski narod*, LXVIII/27, 1. 2. 1935, p. 4.
- Vodstvo v umetniški razstavi Oeltjenove dvojice v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVI/28, 2. 2. 1935, p. 7.
- Im. /Ludvik Mrzel/, O Ljubljani, o njeni umetnosti in ljudeh. Iz razgovora z g. Janom in Elzo Oeltjen, *Jutro*, XVI/28, 2. 2. 1935, p. 10.
- Novost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VIII/5, 4. 2. 1935, p. 3.
- L. G. /Lojze Golobič/, Elza in Jean Oeltjen, *Slovenski narod*, LXVIII/29, 5. 2. 1935, p. 2.
- Karel DOBIDA, Razstava Oeltjenovih, *Ljubljanski zvon,* LV/2-3, 1935, pp. 167–168.
- Frst. /France Stele/, Razstava Jana Oeltjena in Elze Oeltjen Kasimir, *Dom in svet,* XLVIII/5, 1935, pp. 292–295.
- L./udvik/ MRZEL, Elza Kasimir - Oeltjenova, *Ženski svet*, XIII/7-8, 1935, pp. 183–185.

[1347] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: L. M. /Ludvik Mrzel/, Jan Oeltjen in Elza Kazimir - Oeltjenova. K umetniški razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVI/10, 12. 1. 1935, p. 5.
[1348] Predavanje o slikarju Oeltjenu, *Slovenec*, LXIII/21a, 25. 1. 1935, p. 4.
[1349] Vodstvo v umetniški razstavi Oeltjenove dvojice v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVI/28, 2. 2. 1935, p. 7.
[1350] Ibid.; Novost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VIII/5, 4. 2. 1935, p. 3.
[1351] Ibid.
[1352] L. Mrzel, Elza Kasimir-Oeltjenova, *Ženski svet*, XIII/7-8, 1935, p. 184.
[1353] Marjeta CIGLENEČKI, Elsa Kasimir in dunajska secesija, in: *Slovenska umetnost in njen evropski kontekst. Izbrane razprave I* (ed. Barbara Murovec), Ljubljana 2007, p. 124.
[1354] Karel DOBIDA, Razstava Oeltjenovih, *Ljubljanski zvon,* LV/2-3, 1935, p. 168.
[1355] Frst. /France Stele/, Razstava Jana Oeltjena in Elze Oeltjen Kasimir, *Dom in svet,* XLVIII/5, 1935, p. 292.
[1356] Izvirno besedilo: »So geschieht es, daß im Herzen Sloweniens die Kunst der beiden Oeltjen gezeigt wird, denn die Nationalgalerie fand, daß sie, wenn auch selbst nicht slawische Künstler, der slowenischen heimischen Kunst am nächsten verwandt sind.« (Zeitungsbericht, Germanisches Nationalmuseum, Bestand 487 IB 30; https://www.jan-oeltjen.de/elsa-oeltjen-kasimir/biographie/ (dostop dne: 3. 4. 2020).)
[1357] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Jan in Elza Oeltjen, *Jutro,* XVI/16, 19. 1. 1935, p. 3.
[1358] L./udvik/ Mrzel, Elza Kasimir - Oeltjenova, *Ženski svet*, XIII/7-8, 1935, pp. 183–185.
[1359] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Jan in Elza Oeltjen, *Jutro,* XVI/16, 19. 1. 1935, p. 3.

273

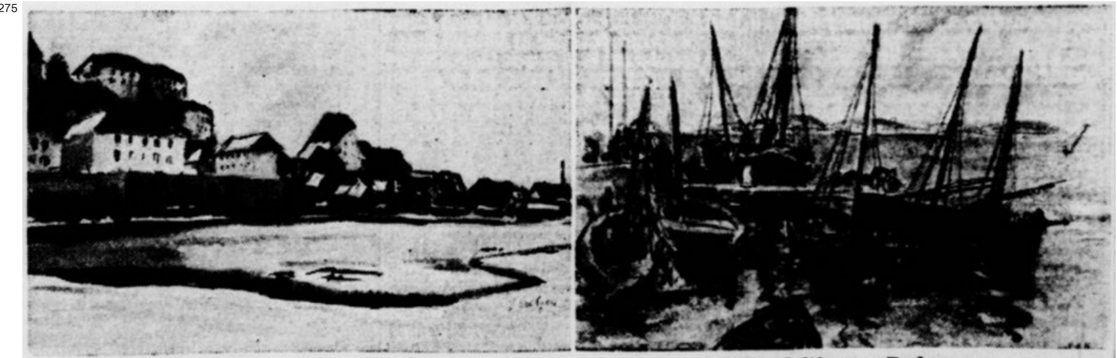
Sl. 7. JAN OELTJEN, TRGATEV V HALOZAH (lesorez)

274

Sl. 8. JAN OELTJEN, KONJI

275

Jan Oeltjen: Led na Dravi

Elsa Oeltjenova: Barke

276

Slika: Hans Oeltjen: Kopači (Haloze)

277

Slika: Else Oeltjen-Kasimir: Glava

278

Elza Kasimir-Oeltjen: Glava deklice
Portret gdč. M. M. iz Ljubljane

273–274
Dom in svet, XLVIII/5, 1935, s.p.

275
Jutro, XVI/16, 19. 1. 1935, p. 3.

276–277
Slovenec, LXIII/21, 25. 1. 1935, p. 4.

278
Ženski svet, XIII/7-8, 1935, p. 184.

279
Dom in svet, XLVIII/5, 1935, s.p.

Sl. 9 in 10. ELZA OELTJEN-KASIMIR, DVE GLAVI V GLINI

Sl. 11. ELZA OELTJEN-KASIMIR, RELIEF NA KOLODVORU V OLDENBURGU

Sl. 12. ELZA OELTJEN-KASIMIR, RELIEF NA KOLODVORU V OLDENBURGU

Naslov razstave:	Razstava slik Matije Jame
Datum:	10.–31. 3. 1935
Organizator:	Matija Jama
Avtor s številom del:	140 del v katalogu; Matija Jama.[1360]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in tremi reproduciranimi deli.[1361]
Spremljevalni program:	Po razstavi je vodil Matija Jama.[1362]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Matije Jame, ki je zapolnila vse tri dvorane paviljona. Na njej je bilo od skupaj 140 del kar 56 novih, nastalih v zadnjem letu.[1363]
Poročanje in kritika:	Kritiški zapisi so bili redki, a pozitivni, podobno kot pri prejšnjih Jamovih razstavah. Kot posebej hvalevredno so pisci poudarjali umetnikovo samohodstvo, da se ne vključuje v nobene klube, ampak ustvarja dosledno sam. Čoro Škodlar se je na primer v *Jutru* pridušal čez slovensko klubsko dejavnost: »Stremeč za mogočnimi častmi predsedniških mest, iz osebnih simpatij in nasprotij so poslednje čase nastali številni klubčiči, ki so se sami zopet liki neplodna stanica delili v nove klube in tako naprej. Imamo klub slovenskih umetnikov, klub nenastavljenih umetnikov, klub 'Slovenski lik', klub zaposlenih umetnikov in po zakonu serije smemo vsak čas pričakovati rojstvo kluba nezaposlenih umetnikov, ko nas bo s kričanjem novorojenčka seznanilo z gotovim dejstvom.«[1364] Potarnal je tudi nad politično angažiranostjo umetnikov, ki jih je med drugim označil za »malomeščanske izrodke«: »Povedati hočem le, da se pretežni del naših likovnikov izživlja v takem okolju, ki ima svoj poudarek še v umetnostnem politiziranju kavarniških omizij, manjšina pa živi tem razmeram odtujena, ustvarja zase in napreduje.«[1365] V nasprotju s tem naj bi bil Jama skromen in prizadeven slikar, ki ustvarja »večna« dela: »Res je, da današnji dan bolj zajema in ima večji uspeh hrupnost in senzacija ter videz kot pa premišljena izdelanost, nima pa senzacija nikoli daljše veljave in postane v kratkem odurna in nezanimiva, ker jo izpodrine okus prihodnjega dneva.«[1366]

[1360] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, marec 1935), Ljubljana 1935.
[1361] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, marec 1935), Ljubljana 1935. (Katalog dostopen na: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/514320767>.)
[1362] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Na razstavi slik Matije Jame, *Jutro*, XVI /71, 26. 3. 1935, p. 3.
[1363] R. L. /Rajko Ložar/, Razstava Matije Jama, *Slovenec*, LXIII/66a, 21. 3. 1935, p. 4; Č. Š. /Čoro Škodlar/, Na razstavi slik Matije Jame, *Jutro*, XVI /71, 26. 3. 1935, p. 3.
[1364] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Na razstavi slik Matije Jame, *Jutro*, XVI /71, 26. 3. 1935, p. 3.
[1365] Ibid.
[1366] -i /Josip Regali/, Slike Matije Jame, *Slovenija*, IV/12, 22. 3. 1935, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava Matije Jame, *Slovenski narod*, LXVIII/55, 7. 3. 1935, p. 3.
- Razstava Matije Jame, *Jutro*, XVI/63, 16. 3. 1935, p. 4.
- R. L. /Rajko Ložar/, Razstava Matije Jama, *Slovenec*, LXIII/66a, 21. 3. 1935, p. 4.
- -i /Josip Regali/, Slike Matije Jame, *Slovenija*, IV/12, 22. 3. 1935, pp. 3–4.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Na razstavi slik Matije Jame, *Jutro*, XVI /71, 26. 3. 1935, p. 3.
- France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.

280

281

280
Matija Jama, *Pesterna*, katalog *Razstave slik Matije Jame*, 1935.

281
Jutro, XVI /71, 26. 3. 1935, p. 3.

Naslov razstave:	Spomini na našega kralja Aleksandra
Datum:	6.–26. 4. 1935
Organizator:	Kolo jugoslovenskih sester, Celje; Klub Primork, Ljubljana; Društvo kneginja Zorka, Beograd[1367]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka; /Ante/ Borović, /?/ Bukovec, Lojze Dolinar, Božidar Jakac, Ivana Kobilca, Tine Kos, Peter Loboda, /?/ Pastuchin, Nikolaj Pirnat, Anton Sever, Vladimir Stoviček /Štoviček/, Saša Šantel, Mirko Šubic, /Ivan?/ Tišov, Fran Tratnik, Ante Trstenjak, /Rudolf?/ Valdec, Ivan Vavpotič.[1368]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Na otvoritvi je Orkestralno društvo Glasbene Matice igralo državno himno in Adamičevo žalno koračnico.[1369] 24. 4. je imel Vladimir Kapus predavanje z naslovom *Kralju prijatelju prirode in lovcev*.[1370]
Obisk:	Razstavo naj bi si ogledalo kar 7.500 ljudi, od tega 4.000 odraslih in 3.500 šolskih otrok. Mladina je plačala le 1 dinar, vojaki, služkinje in revni so imeli vstopnino znižano na 3 dinarje.[1371]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava, namenjena spominu na kralja Aleksandra I. Karađorđevića, ki je šest mesecev prej umrl v atentatu. Priredila so jo ženska narodna društva, postavila pa Ivan Zorman in arhitekt Miha /Mihajlo/ Osolin.[1372] V središču glavne dvorane je stal kip kralja, delo Nikolaja Pirnata, na stenah so viseli portreti. Razstavljenih je bilo tudi veliko fotografij.[1373] Denar od vstopnin je bil namenjen Odboru za postavitev spomenika viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Ljubljani.[1374]
Poročanje in kritika:	V časopisju so o razstavi pisali zelo pohvalno, poleg tega so poročali o ginjenosti obiskovalcev in organizatorjev razstave, pa tudi o trudu ženskih društev. Vsekakor so bili nekateri komentarji pretirani, morda celo ironični: »Da prihranijo čim več na stroških in da bo vsota za kraljev spomenik čim dostojnejša, delajo naše gospe pod komando potrpežljivega ravnatelja Narodne galerije gospoda Zormana, na vso paro: pomivajo šipe za slike, pleskajo okvire, režejo paspartuje in zabijajo žeblje. Vmes se katera ustavi v delu, zamaknjena v kak portret obriše solzo, ali pa vzklikne: 'Kako so zlati!'«[1375] Čeprav ni šlo za kritiške zapise, so pisci posebej pohvalili postavitev in možnost sodelovanja obiskovalcev, ki so med razstavo lahko dodajali tudi lastne predmete s sentimentalno vrednostjo.[1376]

[1367] Tisoči so obiskali Spominsko razstavo, *Jutro,* XVI/97, 27. 4. 1935, p. 3; Spomini na našega kralja Aleksandra I., *Ženski svet*, XIII/5, 1935, p. 120.
[1368] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Spominu Viteškega kralja, *Jutro,* XVI/88, 14. 4. 1935, p. 4; Na razstavi v spomin Viteškemu kralju. Odlično prirejena pietetna razstava je bila včeraj slavnostno otvorjena, *Jutro*, XVI/82, 7. 4. 1935, p. 3; *Slovenec*, LXIII/84a, 11. 4. 1935, p. 5.
[1369] Otvoritev spominske razstave, *Slovenski narod*, LXVIII/79, 6. 4. 1935, p. 1.
[1370] Kralj v prirodi, *Slovenski narod*, LXVIII/93, 24. 4. 1935, p. 3.
[1371] Tisoči so obiskali Spominsko razstavo, *Jutro,* XVI/97, 27. 4. 1935, p. 3.
[1372] Razstava spominov na viteškega kralja pred otvoritvijo, *Jutro,* XVI/80, 5. 4. 1935, p. 5.
[1373] Otvoritev spominske razstave, *Slovenski narod*, LXVIII/79, 6. 4. 1935, p. 1; Spomini na našega kralja Aleksandra I., *Ženski svet*, XIII/5, 1935, p. 120.
[1374] Tisoči so obiskali Spominsko razstavo, *Jutro,* XVI/97, 27. 4. 1935, p. 3.
[1375] Razstava »Spomini na našega kralja Aleksandra«, *Jutro,* XVI/79, 4. 4. 1935, p. 4.
[1376] Spomini na našega kralja Aleksandra I., *Ženski svet*, XIII/5, 1935, p. 120; Spomin na našega kralja Aleksandra, *Jutro,* XVI/85, 11. 4. 1935, p. 4.

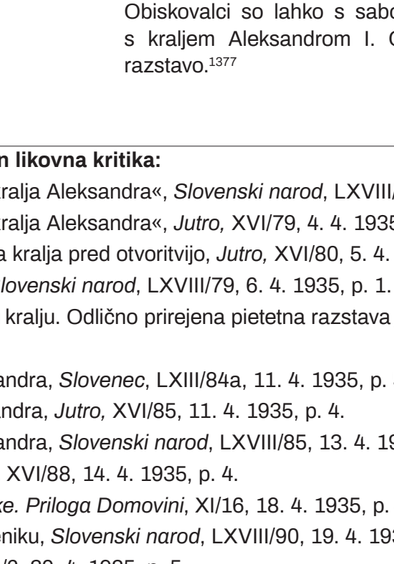
Posebnosti:

Obiskovalci so lahko s sabo prinesli sentimentalne predmete, povezane s kraljem Aleksandrom I. Organizatorji so jih sproti umeščali v samo razstavo.[1377]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava »Spomini na našega kralja Aleksandra«, *Slovenski narod*, LXVIII/69, 26. 3. 1935, p. 2.
- Razstava »Spomini na našega kralja Aleksandra«, *Jutro,* XVI/79, 4. 4. 1935, p. 4.
- Razstava spominov na viteškega kralja pred otvoritvijo, *Jutro,* XVI/80, 5. 4. 1935, p. 4.
- Otvoritev spominske razstave, *Slovenski narod*, LXVIII/79, 6. 4. 1935, p. 1.
- Na razstavi v spomin Viteškemu kralju. Odlično prirejena pietetna razstava je bila včeraj slavnostno otvorjena, *Jutro*, XVI/82, 7. 4. 1935, p. 3.
- Spomini na našega kralja Aleksandra, *Slovenec*, LXIII/84a, 11. 4. 1935, p. 5.
- Spomin na našega kralja Aleksandra, *Jutro,* XVI/85, 11. 4. 1935, p. 4.
- Spomini na našega kralja Aleksandra, *Slovenski narod*, LXVIII/85, 13. 4. 1935, p. 3.
- Spominu Viteškega kralja, *Jutro,* XVI/88, 14. 4. 1935, p. 4.
- Tedenska kronika, *Tedenske slike. Priloga Domovini*, XI/16, 18. 4. 1935, p. 4.
- V spomin viteškemu kralju mučeniku, *Slovenski narod*, LXVIII/90, 19. 4. 1935, p. 3.
- Spomin na kralja, *Glas naroda*, I/6, 20. 4. 1935, p. 5.
- Kralj v prirodi, *Slovenski narod*, LXVIII/93, 24. 4. 1935, p. 3.
- Tisoči so obiskali Spominsko razstavo, *Jutro,* XVI/97, 27. 4. 1935, p. 3.
- Spomini na našega kralja Aleksandra I., *Ženski svet*, XIII/5, 1935, p. 120.

282

Tine Kos: Viteški kralj

Kip, ki je bil zadnji čas razstavljen na spominski razstavi, predstavlja kralja v nadnaravni velikosti

282
Jutro, XVI/97, 27. 4. 1935, p. 3.

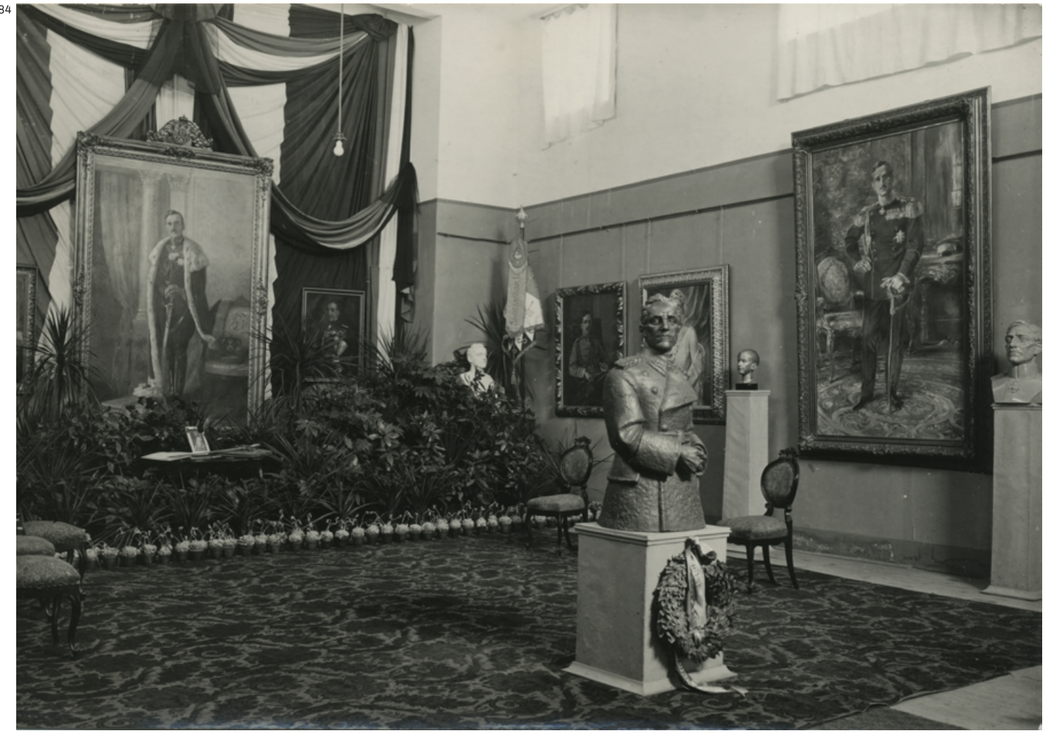
283–284
Pogled na *Spominsko razstavo v spomin na kralja Aleksandra I.* v Jakopičevem paviljonu, 1935.

[1377] Spomin na našega kralja Aleksandra, *Jutro,* XVI/85, 11. 4. 1935, p. 4.

283

284

Naslov razstave:	III. kolektivna razstava Srečka Magoliča
Datum:	5.–19. 5. 1935 (prestavljena na 28. 4.–2. 6. 1935)[1378]
Organizator:	Podporno društvo grafičnih faktorjev v Ljubljani[1379]
Avtor s številom del:	319 del v katalogu; Srečko Magolič.[1380]
Katalog in tiskovine:	Katalog vsebuje seznam razstavljenih del in uvod Srečka Magoliča z naslovom *Nekaj misli o mojem slikanju*.[1381]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna slikarska razstava ob 75. obletnici rojstva umetnika. Vse slike naj bi bile nove in razstavljene prvič.[1382] Finančno jo je podprlo Podporno društvo grafičnih faktorjev v Ljubljani, saj je bil Magolič ravnatelj Zadružne tiskarne.[1383] Razstavljene naj bi bile večinoma krajine.[1384] Med drugim naj bi na njej prodal »svoje najlepše delo«.[1385] V katalogu, ki ga hrani arhiv Narodne galerije, so ročno dopisane cene umetnin, ki so se gibale med 800 in 5.000 dinarji.[1386] Sliki 78 in 180 je kupil Ivan N. Adamič (v katalogu *Slap Vintgar* in *Bled)*, sliko 86 pa /?/ Olup ml. (v katalogu *Bukovje v jeseni*).[1387]
Poročanje in kritika:	Dobro sprejeta razstava je imela tudi presenetljivo veliko objav v časopisju – *Slovenec* je o njej poročal v kar osmih številkah. Magoličeve preproste in ponavljajoče se krajine so bile, podobno kot dela Matije Jame, večinoma razumljene kot odraz umetnikove zrelosti.[1388] V kritiških zapisih sicer ni zaslediti primerjanja Jame in Magoliča, a po Francetu Steletu naj bi jo izpostavljali »naivni obiskovavci razstav«.[1389] Sam je primerjavo v *Domu in svetu* ostro zavrnil: »Pri Jami je uspela iluzija (dozdevnost) resničnosti polna krviin temperamenta, pri Magoliču pa samo bleda, brezkrvna, netemperamentna podoba sveta, ki je komaj rahla, prav na površini pojava snujoča forma dozdevnosti.«[1390]

[1378] Magoličeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXVIII/49, 28. 2. 1935, p. 3.
[1379] Razstava v proslavo jubileja slikarja Magoliča, *Jutro,* XVI/41, 19. 2. 1935, p. 4.
[1380] *Umetnostna razstava Srečka Magoliča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj 1935), Ljubljana 1935. Katalog vsebuje 319 del, časopis *Jutro* pa navaja podatek, da je bilo na razstavi 160 del (Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magoličeva jubilejna razstava, *Jutro*, XVI/112, 16. 5. 1935, p. 3).
[1381] *Umetnostna razstava Srečka Magoliča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj 1935), Ljubljana 1935. (Katalog dostopen v arhivu Narodne galerije / Društva Narodna galerija.)
[1382] Razstava Srečka Magoliča, *Ponedeljski Slovenec*, VIII/17, 29. 4. 1935, p. 2.
[1383] K Magoličevi razstavi, *Slovenec*, LXIII/48a, 27. 2. 1935, p. 3.
[1384] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magoličeva jubilejna razstava, *Jutro*, XVI/112, 16. 5. 1935, p. 3.
[1385] Razstava Srečka Magoliča, *Ponedeljski Sovenec*, VIII/17, 29. 4. 1935, p. 2.
[1386] *Umetnostna razstava Srečka Magoliča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj 1935), Ljubljana 1935.
[1387] Pri Magoliču v umetniškem paviljonu, *Glas naroda*, I/13, 1. 5. 1935, p. 4.
[1388] x., Priča našega kulturnega življenja v polpretekli dobi. Obisk pri jubilantu Srečku Magoliču, ki praznuje 75-letnico svojega življenja, *Slovenec*, LXIII/80a, 6. 4. 1935, p. 3; Pri Magoliču v umetniškem paviljonu, *Glas naroda*, I/13, 1. 5. 1935, p. 4.
[1389] France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, p. 99.
[1390] Ibid.

Do Magoliča je bil zelo kritičen tudi Čoro Škodlar, ki ga je v *Jutru* označil za diletantskega umetnika: »Ne bi dejal, da je Magolič kaj napredoval od svoje razstave pred petimi leti. Sam pravi v svojih mislih o slikanju, da ni moderen, vendar je v hudi zmoti, ko misli, da hodi po poti starih mojstrov, po poti jasno markirani, edino pravi, Bogu in ljudem dopadljivi. Njegova pot je pot poštenega diletanta, ki za svoje amaterstvo, za ljubiteljstvo slika krajine. Daleč, daleč od tega pa so pota starih mojstrov.«[1391]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava ob 75-letnici Srečka Magoliča, *Slovenski narod*, LXVIII/40, 18. 2. 1935, p. 3.
- Umetnostna razstava g. Srečka Magoliča, *Slovenec,* XVI/41a, 19. 2. 1935, p. 4.
- Razstava v proslavo jubileja slikarja Magoliča, *Jutro*, XVI/41, 19. 2. 1935, p. 4.
- K Magoličevi razstavi, *Slovenec*, LXIII/48a, 27. 2. 1935, p. 3.
- Magoličeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXVIII/49, 28. 2. 1935, p. 3.
- -o. -s., Obisk pri Magoliču, *Slovenec,* LXIII/58a, 10. 3. 1935, p. 13.
- x., Priča našega kulturnega življenja v polpretekli dobi. Obisk pri jubilantu Srečku Magoliču, ki praznuje 75-letnico svojega življenja, *Slovenec*, LXIII/80a, 6. 4. 1935, p. 3.
- Magoličeva razstava oljnatih slik, *Jutro*, XVI/89, 16. 4. 1935, p. 4.
- Naša lepa domovina v slikah, *Slovenski narod*, LXVIII/87, 16. 4. 1935, p. 3.
- 5. maja bo otvoritev, *Slovenski narod*, LXVIII/88, 17. 4. 1935, p. 3.
- -o-s, Pri Srečku Magoliču, *Glas naroda*, I/6, 20. 4. 1935, p. 14.
- Jubilejna razstava Srečka Magoliča, *Slovenec*, LXIII/94a, 25. 4. 1935, p. 3.
- Razstava Srečka Magoliča, *Ponedeljski Slovenec*, VIII/17, 29. 4. 1935, p. 2.
- Pri Magoliču v umetniškem paviljonu, *Glas naroda*, I/13, 1. 5. 1935, p. 4.
- R. L. /Rajko Ložar/, Razstava S. Magoliča, *Slovenec*, LXIII/104a, 8. 5. 1935, p. 4.
- Dr. J. R-i. /Josip Regali/, Slike Srečka Magoliča, *Slovenija*, IV/19, 10. 5. 1935, p. 1.
- Razstava slik Srečka Magoliča, *Slovenec*, LXIII/108a, 12. 5. 1935, p. 4.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magoličeva jubilejna razstava, *Jutro*, XVI/112, 16. 5. 1935, p. 3.
- France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.

[1391] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magoličeva jubilejna razstava, *Jutro*, XVI/112, 16. 5. 1935, p. 3.

800 104. Motiv iz Vrat
800 106. Rakovniški Vintgar
800 109. Mali graben
800 110. Na Golovcu
2000 112. Jesen na Golovcu
2000 113. Bled v jeseni
800 117. Topol v jeseni
600 118. V Kamniških planinah
900 119. Razor o Veliki noči
800 120. Jesen ob Malem grabnu
800 121. Jutro na Golovcu
900 122. Završnica
3000 125. Ob Završnici
600 126. Motiv z Boh. jezera
800 127. Konjski vrh ob Boh. jezeru
600 128. Konjski vrh ob Boh. jezeru
900 130. Motiv z Golovca
800 131. Motiv z Bohinja
800 132. Iz Iškega Vintgarja
900 133. Bohinjsko jezero
900 140. Ob Ljubljanici
600 141. Ob Boh. jezeru
800 142. Motiv z Rakovnika
800 143. V Planici
800 145. Gruberjev prekop
1000 146. Grad Otočec na Krki
800 147. Motiv pri Peričniku
800 151. Motiv s Starih fužin
900 153. V Mestnem logu

158. Libija pri Krškem 800
160. Poplava na Barju 1500
161. Ob Malem grabnu 600
162. Ob Malem grabnu 800
165. Rakovniški ribnik 800
166. Ob Malem grabnu 900
168. Breze spomladi 3000
170. Motiv iz Bohinja 2000
172. Motiv iz Bokavc 2000
176. Gabri na Gradu 1500
177. Mali graben 800
178. Zimsko jutro 1500
179. Motiv iz Bokavc 1700
180. Bled (opoldne) 5000
183. Motiv z otoka Raba 1000
184. Motiv z Golovca 800
185. Završnica 3000
186. Poplava na Barju 2000
187. Pogled z Golovca 800
188. Motiv iz Bohinja 880
191. Pogled z Golovca 800
192. Ob Jadranu 800
195. Motiv iz Planice 800
197. Motiv iz Bokavc 800
200. Ponca pri Ratečah 800
201. Jesen v Mestnem logu 3000
202. Pot k slapu Savice 800
220. Večer na Jadranu 2500
221. Motiv z otoka Raba 3000
222. Motiv iz Kamniške Bistrice 800
223. Iški Vingar I. 2500

2500 224. Iški Vintgar II.
2500 225. Breze spomladi
800 226. Motiv z Barja
800 227. Motiv z Barja
800 229. Jutro na Jadranu
800 230. Ljubljanica na Barju
800 231. Jesen v Mestnem logu
800 236. Jalovec s Slemena
800 237. Motiv z Grada
800 238. V Mestnem logu
800 239. Motiv z Barja
800 240. Motiv z Barja
800 241. Motiv s Krka
800 242. Po nevihti
243. Morje
800 251. Motiv z Golovca
800 253. Motiv z Brda pri Kranju
800 255. Motiv z Golovca
800 256. Motiv iz Iške
2500 257. Motiv iz Iške
800 258. Ljubljanica na Barju
800 259. Iški Vintgar
800 260. Iški Vintgar
800 261. V Mestnem logu
1500 264. Ljubljanica na Barju
3000 274. Sava pri Mojstrani
800 277. S Posavja
800 278. Na poti v Vrata
800 280. Motiv z Golovca

281. Motiv z Golovca 800
282. Motiv z Rakovnika 800
283. Na Golovcu 800
287. Poplava v Mestnem logu 800
289. Jesenski večer na Bledu 800
291. Ob Jadranu 800
293. Jesenski večer na Bledu 2000
294. Poplava v jeseni 2000
295. Ob Jadranu 1500
296. Južni sneg 2000
297. Poplava na Barju 1000
298. Posavje 1500
299. Motiv iz Vrat 3000
300. Peričnik 800
301. Peričnik 800
302. Slap Savice 600
303. Zima ob Malem grabnu 800
304. V gorah 800
305. Motiv iz Vrat 800
308. Pogled na Škrlatico 600
310. Motiv z Dolenjske 800
311. Pod Triglavom 800
312. Motiv s Krnice 600
313. Motiv z Barja 600
314. Breze v snegu 1500
319. Megleno jutro na Bledu

286

Magolič slika Mali graben

285
Katalog *Umetnostne razstave Srečka Magoliča* z ročno dopisanimi cenami, 1935.

286
Slovenec, LXIII/94, 25. 4. 1935, p. 3

Naslov razstave:	1. pomladanska razstava Društva likovnih umetnikov Dravske banovine
Datum:	30. 5.–7. 7. 1935
Organizator:	Društvo likovnih umetnikov Dravske banovine, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	146 del v katalogu; Lojze Dolinar (2), Stane Dremelj (1), Maksim Gaspari (5), France Gorše (7), Božidar Jakac (12), Zdenko Kalin (3), Dore Klemenčič (2), Gojmir Anton Kos (5), Ivan Kos (2), Tine Kos (8), Fran Košir (1), Mara Kralj (2), Tone Kralj (7), Adolf Lapaine /Lapajne/ (1), Miha Maleš (3), Janez Mežan (3), Franc /France/ Mihelič (6), Zoran Mušič (2), France Pavlovec (2), Elda Piščanec (1), Anton Plestenjak (4), Mira Pregelj (4), Karel Putrih (2), Ivan Sajevic (1), Maksim Sedej (10), Anton Sever (2), Albert Sirk (3), Rajko Slapernik (4), Vladimir Stoviček /Štoviček/ (9), Augusta Šantel (3), Henrika Šantel (2), Saša Šantel (4), Mirko Šubic (2), Fran Tratnik (3), Anton /Ante/ Trstenjak (4), Bruno Vavpotič (2), Ivan Vavpotič (5), Fran Zupan (6), Lojze Žagar (1).[1392]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del, 24 reproduciranimi deli in uvodnim besedilom predsednika Društva likovnih umetnikov Dravske banovine Gojmirja Antona Kosa.[1393]
Spremljevalni program:	Že pred otvoritvijo so umetniki o svojem delu spregovorili po radiu.[1394] Razstavo je v imenu bana Dinka Puca odprl Alojz Guštin.[1395] Vodstvo je imel 20. 6. Rajko Ložar.[1396]
Obisk:	Po poročanju *Jutra* naj bi si razstavo ogledalo 1.100 ljudi.[1397]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava novega Društva likovnih umetnikov Dravske banovine. Pojasnilo v katalogu razkriva, da je razstava nastala kot promocija dejavnosti društva. Društvo je nastalo leta 1934 z željo po ponovni vzpostavitvi skupinskega razstavljanja raznolikih slovenskih umetnikov. Organizacija je stekla že decembra 1934, ko je društvo pozvalo likovnike, naj se do 20. 1. 1935 prijavijo in predlagajo izborno komisijo. Odzvalo se je 47 umetnikov (slikarjev, grafikov, kiparjev), izborna komisija (France Gorše, Gojmir Anton Kos, Miha Maleš, Rajko Ložar, Janez Zorman in Ivan Vavpotič) pa je določila 39 razstavljavcev.[1398] Med sodelujočimi ni bilo članov Slovenskega lika (France Kralj, Nande in Drago Vidmar), ker so takrat razstavljali v Zagrebu, ter t. i. slovenskih impresionistov (Rihard Jakopič, Matija Jama, Matej Sternen).[1399]

[1392] *1. pomladanska razstava Društva likovnih umetnikov Dravske banovine* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1935), Ljubljana 1935. Časopis *Jutro* je napovedal še, da se bo razstave udeležil Veno Pilon, ki se kot razstavljavec v ostalih navedenih člankih ne pojavlja (Pred največjo razstavo slovenske umetnosti, *Jutro,* XVI/91, 18. 4. 1935, p. 3).
[1393] *1. pomladanska razstava Društva likovnih umetnikov Dravske banovine* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1935), Ljubljana 1935. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-N4Y4LLI2>.)
[1394] Radioprogram, *Slovenski narod,* LXVIII/119, 25. 5. 1935, p. 4.
[1395] Dnevni dogodki, *Glas naroda,* I/37, 30. 5. 1935, p. 4.
[1396] Vodstvo na umetniški razstavi, *Glas naroda,* I/51, 18. 6. 1935, p. 4.
[1397] Uspeh razstave naših likovnih umetnikov, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VIII/26, 8. 7. 1935, p. 2.
[1398] Likovnim umetnikom, *Slovenec*, LXII/295a, 30. 12. 1934, p. 5; Pred največjo razstavo slovenske umetnosti, *Jutro,* XVI/91, 18. 4. 1935, p. 3.
[1399] R. L. /Rajko Ložar/, Prva pomladna razstava v Ljubljani, *Slovenec*, LXIII/121a, 28. 5. 1935, p. 4.

Na razstavi so skupno prodali 29 del; kar 20 upravi Dravske banovine in mestu Ljubljana – državne institucije naj bi zaradi preglednosti in usklajevanja kupovale umetniška dela samo na preglednih razstavah.[1400] Banovina je mdr. kupila dela *Krompir* Franceta Pavlovca, *Mlada mati* Zdenka Kalina, *Dvojica* Maksima Sedeja, *Grad Otočec* Božidarja Jakca, *Iz okolice Ptuja* Frana Koširja in *Soparno* Alberta Sirka. Ljubljanska občina je kupila *Zimski motiv* Doreta Klemenčiča, *Ribe in Lonec* Gojmirja Antona Kosa, *Mati* Tineta Kosa, *Opuščeno pokopališče* Janeza Mežana, *Vas* Franceta Miheliča, *Sardine* Zorana Mušiča, *Dekliško glavo* Karla Putriha, *Tkalca* Saše Šantla, *Sv. Boštjana* Mirka Šubica, *Ob potoku* Antona Trstenjaka ter *Ribiško barko v Zlarinu* Frana Zupana.[1401] Zasebniki so odkupili devet del, mdr. *Kruh* Franceta Pavlovca, *Canal d'Auteille* Rajka Slapernika, *Pomlad* Toneta Kralja, *Otočec* Božidarja Jakca, *Belokranjsko zatišje* Henrike Šantel in *Mater z otrokoma* Maksima Sedeja.[1402]

Poročanje in kritika:

Ob razstavi se je v časopisju zopet pojavilo vprašanje narodnega sloga in ustvarjanja. Karel Dobida je Društvu v *Ljubljanskem zvonu* očital premalo »slovenskosti«: »Zaradi prerazličnih razstavljalcev ta razstava ni pokazala, niti vsaj nakazala skupnega značaja, zlasti ne bistveno slovenskega značaja. Morda bo društvo, ki si je stavilo nalogo, vsako leto prirejati podobne umetnostne revije, sčasoma doseglo ta cilj.«[1403] Nekaj negativnih zapisov je bilo namenjenih nevključenosti t. i. impresionistov in članov društva Slovenski lik. V *Mladiki* je Dobida zapisal: »Na žalost smo pogrešali starejše impresijoniste, ki so pred dobrimi tridesetimi leti začeli prirejali doma in na tujem slovenske umetnostne razstave in s tem novi naši umetnosti priborili ugled in veljavo. Na razstavi tudi ni bilo članov društva 'Slovenski lik', ki je prav takrat priredilo svojo lastno razstavo v Zagrebu.«[1404]

Tudi France Stele je v *Domu in svetu* pogrešal starejše umetnike, komisiji je očital premalo strog izbor, po drugi strani pa je pohvalil organiziranost mlajših umetnikov, na primer Maksima Sedeja in Zorana Mušiča.[1405] Čeprav se je poročalo o izjemno dobrem finančnem uspehu, je bil Ante Gaber v *Glasu naroda* do tega zelo kritičen: »In tako smo prišli spet do podpor, ki jih mladim in revnim umetnikom sedaj navadno delimo še v obliki nakupov. Kupujmo le take stvari, ki so res zrele za v galerije, v drugi vrsti pa šele take, ki z njimi trajno lahko okrasimo uradne prostore raznih oblasti in zavodov, drugim pa dajmo podporo v denarju, da se ne bodo domišljevali, češ, sedaj smo pa gotovi in veliki umetniki z dokumentom nesmrtnosti v javni zbirki umetnin.«[1406]

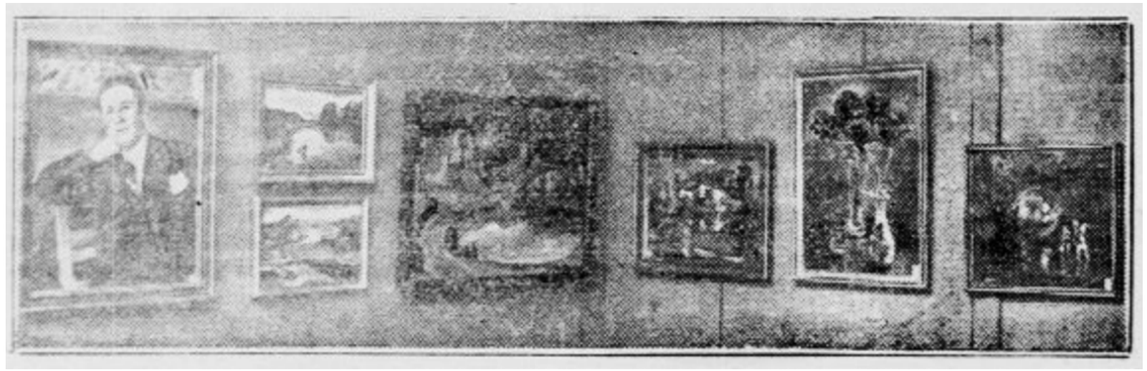
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Likovnim umetnikom, *Slovenec*, LXII/295a, 30. 12. 1934, p. 5.
- Priprave na veliko razstavo umetnin, *Jutro,* XVI/30, 6. 2. 1935, p. 3.
- Pred največjo razstavo slovenske umetnosti, *Jutro,* XVI/91, 18. 4. 1935, p. 3.
- Radioprogram, *Slovenski narod*, LXVIII/119, 25. 5. 1935, p. 4.

[1400] Uspeh razstave naših likovnih umetnikov, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VIII/26, 8. 7. 1935, p. 2; Priprave na veliko razstavo umetnin, *Jutro,* XVI/30, 6. 2. 1935, p. 3; Likovnim umetnikom, *Slovenec*, LXII/295a, 30. 12. 1934, p. 5.
[1401] Nakupi v Jakopičevem paviljonu, *Glas naroda,* I/45, 9. 6. 1935, p. 10; Banovina in Ljubljana za umetnost, *Glas naroda,* I/48, 14. 6. 1935, p. 3.
[1402] Banovina in Ljubljana za umetnost, *Glas naroda,* I/48, 14. 6. 1935, p. 3.
[1403] Karel DOBIDA, Pomladanski salon, *Ljubljanski zvon*, LV/8, 1935, p. 476.
[1404] K. D. /Karel Dobida/, Pregled sodobne slovenske umetnosti, *Mladika,* XVI/9, 1935, p. 354.
[1405] France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.
[1406] Ante GABER, Še o nakupih umetnin, *Glas naroda,* I/49, 15. 6. 1935, p. 7.

- Velika razstava slovenske umetnosti, *Jutro,* XVI/121, 26. 5. 1935, p. 5.
- Pred razstavo slovenskih likovnih umetnikov, *Glas naroda,* I/34, 26. 5. 1935, p. 5.
- Otvoritev umetnostne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXVIII/121, 28. 5. 1935, p. 3.
- R. L. /Rajko Ložar/, Prva pomladna razstava v Ljubljani, *Slovenec*, LXIII/121a, 28. 5. 1935, p. 4.
- Dnevni dogodki, *Glas naroda,* I/37, 30. 5. 1935, p. 4.
- Velika razstava slovenske umetnosti. Slovesna otvoritev v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVI/125, 31. 5. 1935, p. 3.
- Velika umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LXVIII/123, 31. 5. 1935, p. 2.
- Pomladanska umetnostna razstava, *Glas naroda,* I/38, 1. 6. 1935, p. 3.
- A. G. /Ante Gaber/, Spomladanska umetniška razstava, *Glas naroda,* I/39, 2. 6. 1935, p. 5.
- Dr. J. R-i. /Josip Regali/, Nepričakovanost ob pomladanski umetnostni razstavi v Ljubljani, *Slovenija*, IV/23, 7. 6. 1935, pp. 1–2.
- Nakupi v Jakopičevem paviljonu, *Glas naroda,* I/45, 9. 6. 1935, p. 10.
- R. L. /Rajko Ložar/, Ob spomladanski razstavi slovenskih umetnikov, *Slovenec,* LXIII/131a, 9. 6. 1935, p. 7.
- Banovina in Ljubljana za umetnost, *Glas naroda,* I/48, 14. 6. 1935, p. 3.
- Ante GABER, Še o nakupih umetnin, *Glas naroda,* I/49, 15. 6. 1935, p. 7.
- Vodstvo na umetniški razstavi, *Glas naroda,* I/51, 18. 6. 1935, p. 4.
- R. L. /Rajko Ložar/, Slikarji in kiparji na spomladanski razstavi. 1. del, *Slovenec,* LXIII/137a, 18. 6. 1935, pp. 4–5.
- R. L. /Rajko Ložar/, Slikarji in kiparji na spomladanski razstavi. 2. del, *Slovenec,* LXIII/138a, 19. 6. 1935, pp. 4–5.
- S pomladne umetniške razstave, *Jutro,* XVI/154, 7. 7. 1935, p. 3.
- Maksim Gaspari, *Glas naroda*, I/67, 7. 7. 1935, p. 3.
- Ob zaključku umetnostne razstave, *Glas naroda*, I/68, 8. 7. 1935, p. 2.
- Uspeh razstave naših likovnih umetnikov, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VIII/26, 8. 7. 1935, p. 2.
- Karel DOBIDA, Pomladanski salon, *Ljubljanski zvon*, LV/8, 1935, pp. 473–476.
- K. D. /Karel Dobida/, Pregled sodobne slovenske umetnosti, *Mladika,* XVI/9, 1935, p. 354.
- A. G. /Ante Gaber/, Spomladanska umetniška razstava, *Glas naroda*, XLIII/39, 16. 2. 1936, p. 5.
- I. M., Velik slikar se rodi brez dogme. O razstavi umetnikov Dravske banovine, *Glas naroda,* XLIII/62, 16. 3. 1936, p. 3.
- France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.

287
Pogled na *1. pomladansko razstavo Društva likovnih umetnikov Dravske banovine* v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVI/154, 7. 7. 1935, p. 3.

288

Umetniško razsodišče:
I. Vavpotič, F. Gorše, M. Maleš, I. Zorman, Dr. R. Ložar, predsednik G. A. Kos

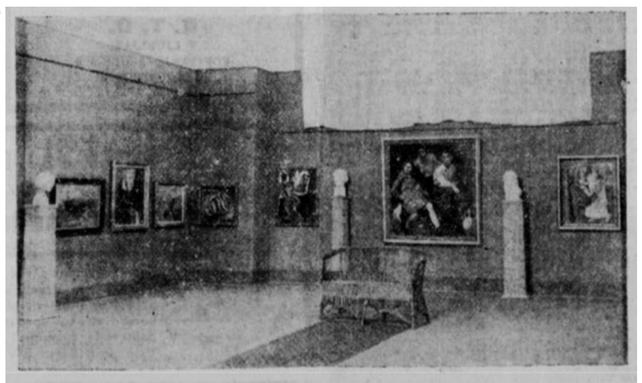
289

Pred razstavo slovenskih likovnih umetnikov

Žirija na razstavi:
Prof. Ivan Vavpotič, dr. Rako Ložar, Miha Maleš, G. A. Kos, Janez Zorman in France Gorše.

290

Pogled v glavni razstavni prostor v Jakopičevem paviljonu.

288
Slovenec, LXIII/131, 9. 6. 1935, p. 7.

289
Glas naroda, I/34, 26. 5. 1935, p. 5.

290
Slovenec, LXIII/131a, 9. 6. 1935, p. 7.

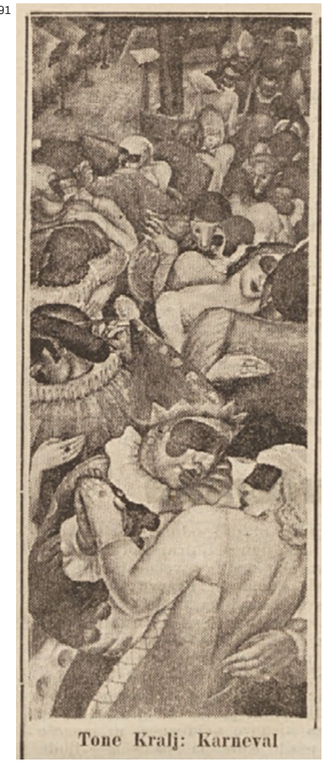
291
Glas naroda, I/39, 2. 6. 1935, p. 5.

292
Glas naroda, I/67, 7. 7. 1935, p. 3.

293
Mladika, XVI/9, 1935, p. 373.

294–295
Iz kataloga *1. pomladanske razstave Društva likovnih umetnikov Dravske banovine*, 1935.

291

Tone Kralj: Karneval

292

Maksim Gaspari: Čebelar.

293

Miha Maleš: Kmetska Marija.

294

TRATNIK: VEDEŽEVALKA

295

T. KOS: PLIN

Naslov razstave:	Razstava slik Dalmatika Inkiostrija
Datum:	14.–28. 7. 1935
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	38 del v katalogu; Dalmatik Inkiostri (38).[1407] 14 plastik, s katerimi je po poročanju časopisja sodeloval Ivan Zajec, katalog ne navaja.[1408]
Katalog in tiskovine:	Razstavni list s seznamom Inkiostrijevih del.[1409]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Rihard Jakopič.[1410]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupna razstava slikarja Dalmatika Inkiostrija in kiparja Ivana Zajca. Njen namen naj bi bil, tako poroča časopisje, slovenski javnosti bolje predstaviti Inkiostrija, ki je sicer v letih 1934–35 že sodeloval na skupinskih razstavah v organizaciji Salona Anton Kos, hkrati pa pokazati nova Zajčeva dela.[1411]
Poročanje in kritika:	Večina kritiških zapisov je bila namenjena Inkiostriju in mu v prvi vrsti očitala kakovostno neenotnost (kar polovico del naj bi izvedel slabše). Tako Karel Dobida kot Čoro Škodlar sta kot boljše izpostavila Inkiostrijeve monotipije, slabše pa sprejela njegova cvetlična olja.[1412] Dobida mu je zameril preveliko in nekvalitetno posnemanje Jakopiča: »Močno je opazna velika odvisnost od Jakopiča, ki se je zadnja leta pričel s tolikšno vnemo posvečati slikanju rož. Da pa ponekod ta blagodejni vzornikov vpliv ni dosti zalegel, kažejo številna prav šibka, skoro diletantsko neizrazita dela iste panoge.«[1413] Za Inkiostrija se je zelo zavzel Jakopič, ki ga je že v otvoritvenem govoru izredno pohvalil.[1414] Tudi v *Glasu naroda* je pisec njegovo delo pohvalil, predvsem v primerjavi z modernejšimi sodobniki: »Na tej razstavi ni nikakih odbijajočih gorostasnosti, pač pa na veliko znanja in dobrega okusa [...] Tudi mi imamo svojo 'čaršijo', ki je monopolizirala naše kulturno življenje in neusmiljeno porine v stran vsakogar, ki se ne druži z njo. A za vstop v ta kartel on nima potrebnih pogojev.«[1415] Zajčeve skulpture niso zabeležile večje kritiške pozornosti; najbolje so bili sprejeti mitološki motivi.[1416]

[1407] *Razstava slik Dalmatika Inkiostrija* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 14.–28. 7. 1935), Ljubljana 1935.
[1408] Razstava Inkiostrija in Zajca, *Ponedeljski Slovenec,* VIII/28, 15. 7. 1935, p. 1.
[1409] *Razstava slik Dalmatika Inkiostrija* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 14.–28. 7. 1935), Ljubljana 1935. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije/ Društva Narodna galerija).
[1410] Inkiostri in Zajec razstavljata, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VIII/27, 15. 7. 1935, p. 3.
[1411] Ibid.
[1412] Karel DOBIDA, Slikarske razstave. Dalmatiko Inkiostri, *Ljubljanski zvon,* LV/11, 1935, p. 666; Č. Š. /Čoro Škodlar/, Dalmatiko Inkiostri v Umetnostnem paviljonu, *Jutro,* XVI/169, 25. 7. 1935, p. 3.
[1413] Karel DOBIDA, Slikarske razstave. Dalmatiko Inkiostri, *Ljubljanski zvon,* LV/11, 1935, p. 666.
[1414] Inkiostri in Zajec razstavljata, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VIII/27, 15. 7. 1935, p. 3.
[1415] A. A. B., Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Glas naroda*, I/80, 20. 7. 1935, p. 3.
[1416] Karel DOBIDA, Slikarske razstave. Dalmatiko Inkiostri, *Ljubljanski zvon,* LV/11, 1935, p. 666; A. A. B., Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Glas naroda*, I/80, 20. 7. 1935, p. 3; Č. Š. /Čoro Škodlar/, Dalmatiko Inkiostri v Umetnostnem paviljonu, *Jutro,* XVI/169, 25. 7. 1935, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava Dalmatika Inkiostrija v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXVIII/155, 13. 7. 1935, p. 4.
- Umetnostna razstava Dalmatika Inkiostrija v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVI/159, 13. 7. 1935, p. 4.
- Otvoritev umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVI/159, 13. 7. 1935, p. 4.
- Inkiostri in Zajec razstavljata, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VIII/27, 15. 7. 1935, p. 3.
- Razstava Inkiostrija in Zajca, *Ponedeljski Slovenec,* VIII/28, 15. 7. 1935, p. 1.
- Slikar Inkiostri in kipar Zajc razstavljata, *Glas naroda*, I/75, 15. 7. 1935, p. 2.
- A. A. B., Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Glas naroda*, I/80, 20. 7. 1935, p. 3.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Dalmatiko Inkiostri v Umetnostnem paviljonu, *Jutro,* XVI/169, 25. 7. 1935, p. 3.
- Karel DOBIDA, Slikarske razstave. Dalmatiko Inkiostri, *Ljubljanski zvon,* LV/11, 1935, p. 666.

Naslov razstave:	Edo Deržaj
Datum:	31. 8.–15. 9. 1935
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	ok. 160 del; Edo Deržaj.[1417]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Na otvoritvi je nagovoru župana Vladimirja Ravniharja sledilo Deržajevo vodstvo po razstavi.[1418]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava zadnjih treh let, ki naj bi poleg motivov domačih gora predstavila tudi podobe iz Velike Britanije.[1419] Obsegala je ok. 160 olj, akvarelov in grafik. Edo Deržaj se je prvič predstavil s tako velikim obsegom del, prodal pa naj bi jih 39.[1420]
Poročanje in kritika:	Večinoma so bili zapisi pozitivni, podobno kot pri Srečku Magoliču. Pozornost so vzbujali pokrajinski motivi iz Velike Britanije (zlasti Londona) in karikature slovenskih slikarjev (Ferda Vesela, Riharda Jakopiča, Matije Jame, Ivana Vavpotiča, Maksima Gasparija idr.).[1421] Ante Gaber je zapisal izrazito pozitivno kritiko in umetnika oklical za mojstra.[1422] Karel Dobida, Stane Mikuž in Čoro Škodlar so v Deržaju videli velik potencial in ga označili za nadarjenega slikarja, a hkrati slike ocenili kot premalo individualne in posledično skoraj potopisne.[1423] Milan Zadnek je v *Glasu naroda* tudi to pomanjkanje individualnosti intepretiral pozitivno: »Deržaj ni človek sumljivega patosa, ki ga človek navadno ugotovi, ko ima opravka z ljudmi, ki hočejo na vsak način napraviti umetniško kariero.«[1424] Do Deržaja je bil izrazito kritičen samo France Stele. Razstava se mu je zdela (tako kot Inkiostrijeva in Magoličeva) »brez pomena za podobo o naši umetnostni sodobnosti«.[1425]

[1417] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: s. m. /Stane Mikuž/, Razstava Eda Deržaja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXIII/209a, 12. 9. 1935, p. 4.
[1418] u-, Otvoritev razstave slikarja Eda Deržaja, *Jutro,* XVI/202, 1. 9. 1935, p. 6.
[1419] Slikar Edo Deržaj, *Slovenec*, LXIII/196, 28. 8. 1935, p. 4.
[1420] Slikar Edo Deržaj razstavlja, *Jutro,* XVI/199, 29. 8. 1935, p. 3; Ante GABER, Edo Držaj slika karakter!, *Glas naroda,* I/126, 14. 9. 1935, p. 5.
[1421] u-, Otvoritev razstave slikarja Eda Deržaja, *Jutro,* XVI/202, 1. 9. 1935, p. 6.
[1422] Ante GABER, Edo Držaj slika karakter!, *Glas naroda,* I/126, 14. 9. 1935, p. 5.
[1423] Karel DOBIDA, Slikarske razstave. Edo Deržaj, *Ljubljanski zvon*, LV/12, 1935, pp. 666–667; s. m. /Stane Mikuž/, Razstava Eda Deržaja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXIII/209a, 12. 9. 1935, p. 4; Č. Š. /Čoro Škodlar/, Umetnost na velesejmu in v Umetnostnem paviljonu, *Jutro,* XVI/215, 17. 9. 1935, p. 7.
[1424] -nek. /Milan Zadnek/, Edo Deržaj prireja razstavo, *Glas naroda,* I/119, 28. 8. 1935, p. 3.
[1425] France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Slikar Edo Deržaj, *Slovenec,* LXIII/196, 28. 8. 1935, p. 4.
- -nek. /Milan Zadnek/, Edo Deržaj prireja razstavo, *Glas naroda,* I/119, 28. 8. 1935, p. 3.
- Slikar Edo Deržaj razstavlja, *Jutro,* XVI/199, 29. 8. 1935, p. 3.
- K razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXIII/198, 30. 8. 1935, p. 4.
- u-, Otvoritev razstave slikarja Eda Deržaja, *Jutro,* XVI/202, 1. 9. 1935, p. 6.
- Otvoritev razstave slikarja Eda Deržaja, *Glas naroda,* I/123, 1. 9. 1935, p. 7.
- Razstava g. Eda Deržaja, *Ponedeljski Slovenec,* VIII/35, 2. 9. 1935, p. 2.
- s. m. /Stane Mikuž/, Razstava Eda Deržaja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXIII/209a, 12. 9. 1935, p. 4.
- Ante GABER, Edo Držaj slika karakter!, *Glas naroda,* I/126, 14. 9. 1935, p. 5.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Umetnost na velesejmu in v Umetnostnem paviljonu, *Jutro,* XVI/215, 17. 9. 1935, p. 7.
- Dr. I. R. /Josip Regali/, Slovenski slikar Edo Deržaj, *Slovenija,* IV/27-28, 17. 9. 1935, p. 7.
- -c., Po razstavi Eda Deržaja, *Akademski glas*, III/22, 5. 10. 1935, p. 3.
- Karel DOBIDA, Slikarske razstave. Edo Deržaj, *Ljubljanski zvon*, LV/12, 1935, pp. 666–667.
- Naša kronika, *Kronika slovenskih mest*, II/3, november 1935, p. 255.
- France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.

296
Portret Eda Deržaja, *Jutro,* XVI/199, 29. 8. 1935, p. 3.

Naslov razstave:	**Razstava arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja**
Datum:	19. 10.–4. 11. 1935
Organizator:	Umetniško društvo Slovenski lik, Ljubljana
Avtor s številom del:	55 del v katalogu; France Kralj.[1426]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in fotografijo *Plodovitosti* (stavbna plastika na pročelju Malega nebotičnika v Ljubljani) na naslovnici ter z uvodnim besedilom Franceta Kralja.[1427] V katalogu so oljne slike napačno poimenovane »apnate«.[1428]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor, predvajan tudi po radiu, je imel France Stele.[1429]
Obisk:	Po poročanju *Književnosti* naj bi bilo na otvoritvi le 20 obiskovalcev.[1430]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava starejših in novejših kipov in oljnih slik Franceta Kralja. Svoj kiparski slog, v katerem figure oblikuje ekspresionistično, stavbna plastika pa mu pomeni več kot arhitekturni ornament, je povzel že v uvodniku kataloga: »Tvoje telo je subjektivna ustvaritev: vsaka umetnina je subjektivna ustvaritev! Umetnost je ustvarjajoča, ne posnemajoča!«[1431] Razstavo je prostorsko razdelil: oljne slike so bile v glavni dvorani, kiparska dela v stranskih. Osrednje mesto je namenil stavbni plastiki, saj je želel pedagoško predstaviti njen odnos do arhitekture. Številne osnutke v mavcu in risbe na kartonu je izdelal prav zato, da bi obiskovalce poučil o arhitekturni plastiki, kako jo razumejo arhitekti in kako kiparji.[1432] Vsak osnutek je spremljala tudi fotografija končanega dela.[1433]
Poročanje in kritika:	V časopisnem poročanju in kritiki je zaslediti neodobravanje Kraljevega sloga, razstava pa je odprla tudi širša vprašanja pomena likovne kritike in njenega odnosa do umetnosti. Med prvimi mu je slabo izvedbo očital Rajko Ložar, češ da je razstava zaradi številnih mavčnih osnutkov izgubila na pedagoškem pomenu. Kljub temu je Kralju izrekel spoštovanje, njegove kritike pa okrcal, ker te pomembne stopnje v umetniškem ustvarjanju »ne poznajo in tudi nečejo več poznati – velika nehvaležnost življenja in nič manjša tragika časov, ki so jih prekrili drugi ...«.[1434]

[1426] *Razstava arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 19. 10.–4. 11. 1935), Ljubljana 1935.
[1427] *Razstava arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 19. 10.–4. 11. 1935), Ljubljana 1935. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-SVWXPVY5>.)
[1428] R./ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Kralja, *Slovenec,* LXIII/249a, 29. 10. 1935, p. 5.
[1429] Naša kronika, *Kronika slovenskih mest*, II/4, 1935, p. 324.
[1430] Zapiski, *Književnost*, III/10-11, 1935, s. p.
[1431] *Razstava arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 19. 10.–4. 11. 1935), Ljubljana 1935, s. p.
[1432] R./ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Kralja, *Slovenec,* LXIII/249a, 29. 10. 1935, p. 5.
[1433] Odgovor Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/207, 25. 11. 1935, p. 3.
[1434] R./ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Kralja, *Slovenec,* LXIII/249a, 29. 10. 1935, p. 5.

V *Glasu naroda* se je po drugi strani odvil buren spor med Antejem Gabrom in Francetom Kraljem. Gaber je namreč Kralju očital premnoge tuje vplive in zatrdil, da »kakor je namreč dikcija (v katalogu) te razstave iskana in patetična, taka so večkrat tudi njegova dela«.[1435] Da je smiselna vrnitev k realističnemu kiparstvu, je utemeljeval tudi na primeru Hitlerjeve Nemčije – umetniki, ki so si ogledali nemško Schreckenskammer der Kunst, naj bi se takoj »spametovali« in se iz modernizma vrnili k ustvarjanju v realističnem slogu.[1436] Po njegovem »mati natura le po nesreči ustvarja grdobe, nakaze in pohabljence«. Kraljeve tuje vplive je označil za »krive preroke«.[1437] France Kralj se je na vse omenjene komentarje odzval silovito, a jedrnato: da njegova umetnost nikakor ni povezana z »ogabno označbo Schreckenskammern«, saj se sam posveča ljudski umetnosti; da ga je napak obtožil neznanja realističnega kiparstva, kakor da je »strokovno anatomično neizobražena neznalica in začetnik«.[1438] Zagrozil je s tožbo, če mu časopis ne ponudi pojasnil. Že v isti številki mu je Gaber odgovoril, da se sklicuje na mnenje Ivana Zajca, objavljeno v *Jutru*.[1439]

Zajec je namreč v članku *O likovni umetnosti* Kralju prav tako očital odstop od anatomske pravilnosti, neodobravanje umetnikovih ekspresionističnih teženj pa podkrepil s poveličevanjem realizma: »Likovna umetnost mora biti predvsem duhovno izrazita, enostavna in harmonična; ustrezati mora prirodnim zakonom. Slogov je mnogo, prav tako manir, toda umetnost je le ena; resnično pojmovanje prirode in čustvo harmonije.«[1440] Za primer odličnosti v kiparstvu je uporabil primerjavo z renesanso: »Ti mojstri so vzgled in jasno je, da umetnost preko prirodnih zakonov ni več umetnost.« Ekspresionizem je označil za zablodo, ki bo po njegovem sčasoma minila.[1441]

Kralj je Gabra obtožil, da mu škodi, saj je njegova kritika »učinkovito odvračanje naročnikov in prikrajšanje pridobitnih virov«,[1442] kar bi bil lahko povod za tožbo na sodišču. Na njegovo grožnjo se je v *Jutru* odzval tudi Božidar Borko, ki je Kraljevo reakcijo razumel kot omejevanje kritiške svobode: »Ne gre za to, ali ima prav kritik ali umetnik, ko se prepirata zaradi umetnostne vrednosti del. Gre za kulturno širši problem: ali sme kritik javno priobčiti svoje osebno nežaljivo mnenje, ki ni popolnoma ugodno za umetnika, ne da bi zaradi tega prišel pred sodišče pod obtožbo, da odvrača naročnike in prikrajšuje pridobitne vire?«[1443]

Pozitivno kritiko je Kralju namenil France Stele, ki je posebej pohvalil njegove oljne slike.[1444]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava Franceta Kralja, *Glas naroda,* I/170, 18. 10. 1935, p. 3.
- Otvoritev razstave Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/173, 21. 10. 1935, p. 4.
- Otvoritev razstave Franceta Kralja, *Slovenski narod*, LXVIII/239, 21. 10. 1935, p. 3.
- u-, Otvoritev umetnostne razstave Franceta Kralja, *Jutro*, XVI/245, 22. 10. 1935, p. 4.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Kralja, *Slovenec,* LXIII/249a, 29. 10. 1935, p. 5.

[1435] Ante GABER, Razstava Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/185, 3. 11. 1935, p. 7.
[1436] Zapiski, *Književnost*, III/10-11, 1935, s. p.
[1437] Ante GABER, Razstava Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/185, 3. 11. 1935, p. 7.
[1438] Odgovor Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/207, 25. 11. 1935, p. 3.
[1439] Ibid.
[1440] Kipar Ivan Zajc o likovni umetnosti, *Jutro*, XVI/258, 7. 11. 1935, p. 2.
[1441] Ibid.
[1442] Odgovor Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/207, 25. 11. 1935, p. 3.
[1443] -o /Božidar Borko/, Umetnik in kritik, *Jutro*, XVI/277, 29. 11. 1935, p. 7.
[1444] France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, p. 101.

- Razstava del prof. Franceta Kralja, *Slovenec,* LXIII/250a, 30. 10. 1935, p. 4.
- Razstava arhitekturne plastike prof. Franceta Kralja, *Glas naroda,* I/182, 30. 10. 1935, p. 4.
- -i. /Josip Regali/, Razstava del prof. Toneta Kralja, *Slovenija*, IV/35, 1. 11. 1935, p. 1.[1445]
- Ante GABER, Razstava Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/185, 3. 11. 1935, p. 7.
- Kipar Ivan Zajc o likovni umetnosti, *Jutro*, XVI/258, 7. 11. 1935, p. 2.
- Odgovor Franceta Kralja, *Glas naroda*, I/207, 25. 11. 1935, p. 3.
- -o /Božidar Borko/, Umetnik in kritik, *Jutro*, XVI/277, 29. 11. 1935, p. 7.
- Karel DOBIDA, Slikarske razstave, *Ljubljanski zvon*, LV/11, 1935, pp. 662–667.
- Naša kronika, *Kronika slovenskih mest*, II/4, 1935, p. 324.
- France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.
- Zapiski, *Književnost*, III/10-11, 1935, s. p.

297
Katalog *Razstave arhitekturne plastike, oljnatih slik stare Ljubljane ter mladostnih del prof. Franceta Kralja*, 1935.

[1445] Zaradi napačnega poimenovanja razstave je bil v naslednji številki *Slovenije* objavljen popravek.

Naslov razstave:	Luigi Kasimir in Tanna Kasimir - Hoernes
Datum:	24. 11.–8. 12. 1935
Organizator:	Ni podatka.
Avtor/-ica s številom del:	150 del; Luigi Kasimir, Tanna Kasimir - Hoernes.[1446]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka; natisnjen je bil promocijski plakat.[1447]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel France Stele.[1448]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Kot je razvidno iz poročanja, gre za prvo razstavo zakoncev Kasimir na Slovenskem. Predstavila sta večinoma vedute evropskih in ameriških mest ter nekaj prizorov iz Slovenije. Cene razstavljenih umetnin naj bi bile še posebej nizke.[1449]
Poročanje in kritika:	V časopisju je bila razstava pozitivno sprejeta. Objav ni bilo prav veliko, v vseh pa so njuna dela natančno opisali, a bolj obširno Luigijeva. Rajko Ložar je Tannina dela opisal kot »lirična« in umetnico opredelil samo v odnosu do moža: »Gospa Tanna Kasimir - Hoernes hodi po sledeh svojega soproga. Globoko doživlja njegov pogled na svet in je radi tega manj neposredno elementarna.«[1450] Elko Justin se je v *Jutru* posvetil predvsem prodajni plati: zakonca naj bi v predbožičnem času postavila posebej ugodne cene, Luigi pa naj bi kar nekaj del naredil po naročilu oz. za »gotovo prodajo«. Justin je opozarjal tudi na visoko vrednost njegovih del in javnost pozival k nakupom.[1451]

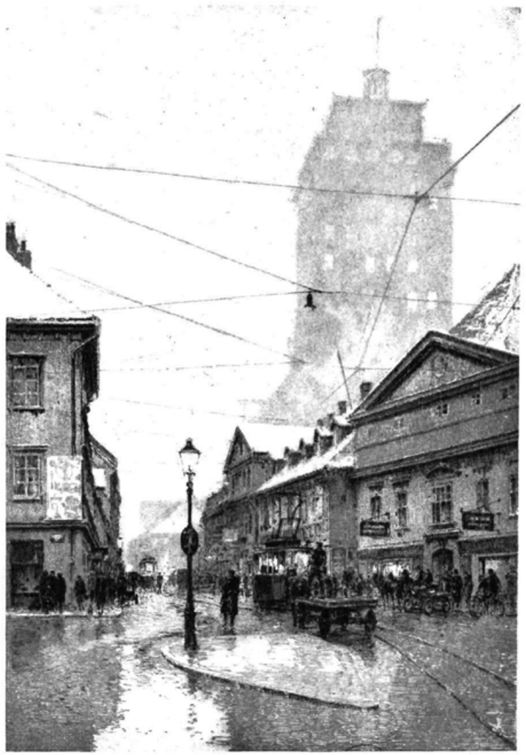
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Otvoritev umetnostne razstave g. Luigija Kasimirja, *Jutro*, XVI/271, 22. 11. 1935, p. 4.
- Zanimiva umetnostna razstava, *Glas naroda*, I/205, 23. 11. 1935, p. 3.
- Umetniška razstava dvojice Kasimir, *Ponedeljski Slovenec*, VIII/47, 25. 11. 1935, p. 3.
- Kasimirjeva razstava otvorjena, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VIII/46, 25. 11. 1935, p. 2.
- Otvoritev umetnostne razstave Luigija Kasimirja in Tanne Hoernes - Kasimirjeve, *Glas naroda*, I/207, 25. 11. 1935, p. 2.
- Luigi Kasimir Stellt aus, *Deutsche Zeitung*, LX/95, 28. 11. 1935, p. 4.
- Obiskovalci umetniške razstave v Jak. paviljonu, *Slovenski narod*, LXVIII/273, 30. 11. 1935, p. 4.
- Razstava akvarelistov, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, VIII/47, 2. 12. 1935, p. 2.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava Luigi in Tanna Kasimir, *Slovenec*, LXIII/279a, 4. 12. 1935, p. 5.

[1446] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Umetniška razstava dvojice Kasimir, *Ponedeljski Slovenec*, VIII/47, 25. 11. 1935, p. 3.
[1447] Plakat, Luigi Kasimir in Tanna Kasimir Hoernes, Narodna in univerzitetna knjižnica, Rokopisna zbirka in zbirka redkih tiskov, šk. MS1761, map. 90, Razstave 1934–1936.
[1448] Umetniška razstava dvojice Kasimir, *Ponedeljski Slovenec*, VIII/47, 25. 11. 1935, p. 3.
[1449] R./ajko/ LOŽAR, Razstava Luigi in Tanna Kasimir, *Slovenec*, LXIII/279a, 4. 12. 1935, p. 5.
[1450] Ibid.
[1451] E./lko/ JUSTIN, Luigi Kasimir razstavlja, *Jutro*, XVI/284, 7. 12. 1935, p. 7.

- E./lko/ JUSTIN, Luigi Kasimir razstavlja, *Jutro*, XVI/284, 7. 12. 1935, p. 7.
- France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.
- Fr./ance/ STELE, Slovenska mesta v grafiki Luigija Kasimirja, *Kronika slovenskih mest,* III/3, 1936, pp. 145–151.

298

L. Kasimir: Ajdovščina s pogledom proti nebotičniku v Ljubljani

299

Tanna-Hörnes-Kasimir: Študentovska ulica v Ljubljani

300

298
Kronika slovenskih mest, III/3, 1936, p. 147.

299
Kronika slovenskih mest, III/3, 1936, p. 146.

300
Plakat razstave Lugija Kasimirja in Tanne K. Hoernes, 1935.

Naslov razstave:	Božična razstava slovenskih umetnikov
Datum:	15. 12. 1935–6. 1. 1936
Organizator:	Društvo likovnih umetnikov Dravske banovine, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	102 deli; Božidar Jakac, Gojmir Anton Kos, Peter Loboda, Miha Maleš, France Pavlovec, Elda Piščanec, Mira Pregelj, Karel Putrih, Maksim Sedej, Rajko Slapernik, Avgusta Šantel, Henrika Šantel, Saša Šantel, Bruno Vavpotič, Ivan Vavpotič, Fran Zupan.[1452]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Kljub znižani vstopnini (za akademike in dijake 1 dinar) naj bi bil odziv izrazito slab: do konca decembra le 300 obiskovalcev (20 na dan).[1453]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava Društva likovnih umetnikov Dravske banovine, na kateri je sodelovalo 13 slikarjev in dva kiparja s 100 slikami in dvema plastikama. Poleg predstavitve novejše umetniške produkcije članov je bil njen namen tudi prodajni – organizirana v času božiča naj bi zagotovila dobro prodajo in postala tradicionalna. A sodeč po poročanju ni izpolnila pričakovanj, saj naj bi prodali le 5 del.[1454] Cenovno najugodnejši sta bili sliki na steklo Mire Pregelj (po 300 dinarjev), najdražja pa slika *Ribe* Gojmirja Antona Kosa (3.500 dinarjev).[1455]
Poročanje in kritika:	Razstava je v medijih odprla predvsem vprašanja o pomanjkanju kupcev umetnosti in revščini, v kateri so primorani živeti številni umetniki. Kritiških zapisov o likovni plati razstavljenih del je bilo manj, v vseh pa so kot najbolj kakovostne izpostavili Franceta Pavlovca, Božidarja Jakca, Miho Maleša in Maksima Sedeja. Ostalim so, denimo v *Slovenskem domu,* očitali »okostenelost«.[1456] Največ negativnih sodb je bilo na račun pomanjkanja promocije in slabega gmotnega uspeha, kar je *Jutro* izpostavilo v članku s povednim naslovom *Brez reklame tudi umetnost ne more živeti,*[1457] v drugem prispevku pa povzelo neuspeh razstave: »V naši javnosti še vedno vlada predsodek, da so umetniška dela drag luksuz, ki si ga lahko privoščijo samo imovitejši izbranci.«[1458] Nekaj prispevkov je skoraj moledovalo javnost, naj se vendarle kaj kupi, in neznani pisec je v *Jutru* celo naslovil (božični) apel na vsakega posameznika, »ne samo zato, da bi se izkazal za velikodušnega mecena, [...] pač pa zato, da v vsem pomanjkanju živečemu likovniku in njegovi rodbini z

[1452] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Izložbe in umetnine. Ljubljančani izbirajo najlepša božična darila, *Jutro*, XVI/295, 20. 12. 1935, p. 3.
[1453] Pogled v Jakopičev paviljon, *Slovenski dom*, I/1b, 30. 12. 1935, p. 3.
[1454] -ga., Bilanca božične razstave, *Slovenski dom,* I/4, 7. 1. 1936, p. 3.
[1455] Pogled v Jakopičev paviljon, *Slovenski dom*, I/1b, 30. 12. 1935, p. 3.
[1456] -ga., Bilanca božične razstave, *Slovenski dom,* I/4, 7. 1. 1936, p. 3.
[1457] L. M. /Ludvik Mrzel/, Brez reklame tudi umetnost ne more živeti, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/1, 7. 1. 1936, p. 2.
[1458] Stopimo v Jakopičev paviljon!, *Jutro*, XVI/300, 28. 12. 1935, p. 3.

odkupom njegovega dela po več ko nizki ceni omogoči nekaj dni, ki naj bodo, čeprav komaj naznačena, podoba praznikov«.[1459]

Tudi Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* razstavo označil za izrazito slabo, Jakopičevemu paviljonu pa je očital da organizira preveč razstav s premalo obiskovalci. Sistem naj umetnikom ne bi omogočal preživetja: »Mar ni sramotno za našo družbo, da se mora mojster Jakopič, ki je vse življenje nesebično posvetil slovenski umetnosti [...], na starost zatekati v javnost, ker navzlic neprestanemu delu nima več od česa živeti? Mar ni neodpustno, da mora (in z njim še marsikateri) za skledico leče prodajati, ne: razmetavati svoje slike, še preden se je dobro posušila barva na njih?«[1460] Svoj prispevek je zaključil z apelom, da bi ustanovili Moderno galerijo, ki bi s pravim programom lahko bolje poskrbela za sodobne umetnike.[1461]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Božična razstava slovenskih umetnikov, *Jutro*, XVI/282, 5. 12. 1935, p. 4.
- Božična razstava slovenskih umetnikov, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* VIII/49, 1935, p. 4.
- Izložbe in umetnine. Ljubljančani izbirajo najlepša božična darila, *Jutro*, XVI/295, 20. 12. 1935, p. 3.
- Stopimo v Jakopičev paviljon!, *Jutro*, XVI/300, 28. 12. 1935, p. 3.
- -i. /Josip Regali/, Božična razstava slov. obl. umetnikov v Ljubljani, *Slovenija,* IV/43, 28. 12. 1935, p. 1.
- Božična umetnostna razstava, *Jutro*, XVI/301, 29. 12. 1935, p. 7.
- Pogled v Jakopičev paviljon, *Slovenski dom*, I/1b, 30. 12. 1935, p. 3.
- Ljubljani se ponujajo umetnine, *Jutro*, XVII/1, 1. 1. 1936, p. 4.
- -ga., Bilanca božične razstave, *Slovenski dom,* I/4, 7. 1. 1936, p. 3.
- L. M. /Ludvik Mrzel/, Brez reklame tudi umetnost ne more živeti, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/1, 7. 1. 1936, p. 2.
- K./arel/ DOBIDA, Marginalije, *Sodobnost*, LVI/3, 1936, pp. 187–189.
- France STELE, Umetnostno leto 1935, *Dom in svet*, XLIX/1-2, 1936, pp. 94–105.

[1459] Božična umetnostna razstava, *Jutro*, XVI/301, 29. 12. 1935, p. 7.
[1460] K./arel/ DOBIDA, Marginalije, *Sodobnost*, LVI/3, 1936, p. 188.
[1461] Ibid., p. 189.

301

Pogled v Jakopičev paviljon

Žalostna slika naših kulturnih razmer

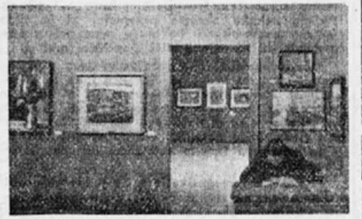
Če bi stopil včeraj popoldne v Jakopičev paviljon, kjer razstavljajo svoja dela slovenski upodabljajoči umetniki, bi našel sledeči prizor: krog in krog po razstavnih prostorih slike, na levi strani obešalnik, za vhodom pa lepa gospodična, ki ti je med tem že ponudila vstopnico. Le od časa do časa jo zmoti kak obiskovalec, ki je prišel gledat slike. Obiskovalcev pa je toliko, da gospodična, ki je sicer prav ljubezniva in komaj

čaka, da more obiskovalcem postreči z informacijami, mirno lahko sedi sklonjena nad romanom.

20 obiskovalcev dnevno.

Razstava je bila otvorjena 15. decembra t. l. Od dneva otvoritve do danes je je obiskalo skupno 300 obiskovalcev, torej povprečno 20 ljudi na dan. Vstopnina znaša 3 Din, za dijake 1 Din. Če računamo povprečno vstopnino 2.50 Din na osebo, pridemo do zaključka, da so Ljubljančani izdali vseh 15 dni na vstopnini za to razstavo skupno 750 Din.

V 15 dneh dve kupčiji.

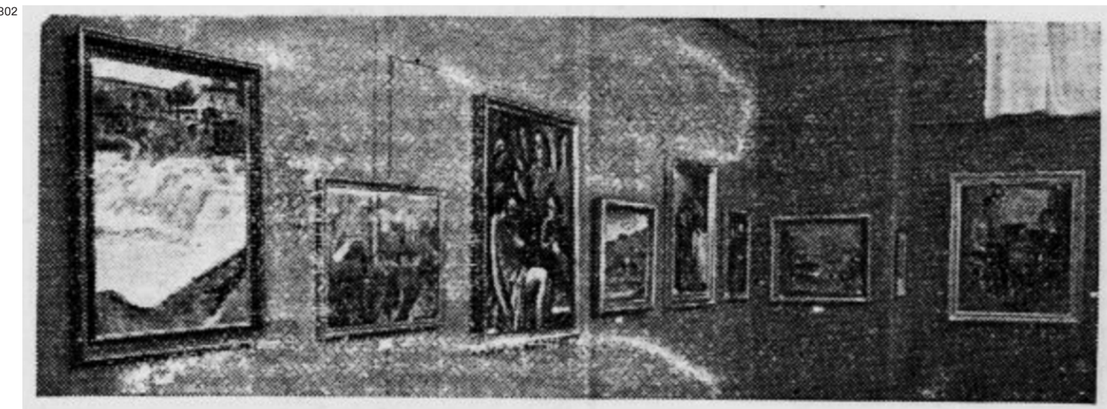
Odkar je razstava odprta pa do danes sta bili prodani samo dve sliki: ena za 1400 Din, druga za 600 Din in to kljub temu, da so cene slikam nastavljene tako nizko, kakor morda nikjer drugje na svetu. Saj stane najcenejše delo (sliki na steklu »Križanje« in »Polaganje Kristusa v grob« Mire Pregljeve) 300 Din, najdražje (Kosove »Ribe — olje) pa 3500 Din.

Slika za 3 milijone Din — prodana,

toda ne na naši razstavi, marveč v Londonu. Tam je bila prodana pred nekaj dnevi neka Watteaujeva slika za 1400 angl. funtov, kar da približno 3 milijone v našem denarju. Vsa razstavljena dela v Jakopičevem paviljonu so po cenah, ki so pripisane posameznim podobam, ocenjena največ na 200.000 Din. To se pravi, da dajo v Londonu za eno sliko petnajskrat toliko, kakor pri nas ne dajo za vso razstavo. Nočemo s tem reči, naj se pojavijo ljudje, ki naj takoj pokupijo vse slike na razstavi slovenskih umetnikov v Jakopičevem paviljonu, vendar pa moramo pribiti tole: v času, ko so polni ljubljanski kinematografi, ko so prenapolnjene kavarne in vsa ljubljanska zabavišča bi Ljubljančani lahko žrtvovali par minut in par dinarjev za obisk razstave v Jakopičevem paviljonu, da bi s svojim obiskom našim umetnikom pokazali, da znamo njih prizadevanja vsaj ceniti, če jih že ne moremo z odkupom nagraditi. Na koncu vseh koncev sta vendarle kultura in umetnost tisto, s čemer se tudi najbolj omejeni in najmanj kulturni Slovenec najprej in najbolj postavlja pred svetom . . .

302

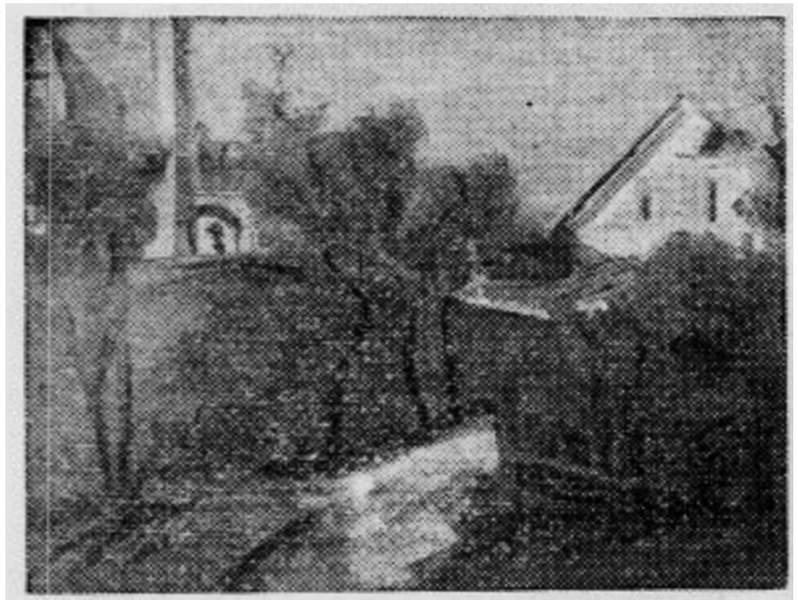

Pogled v srednji razstavni prostor

301
Slovenski dom, I/4, 7. 1. 1936, p. 3.

302
Jutro, XVI/301, 29. 12. 1935, p. 7.

303

Fran Pavlovec: Za cerkvenim zidom

304

Gojmir Anton Kos: Gosposvetska cesta

303
Jutro, XVI/300, 28. 12. 1935, p. 3.

304
Slovenski dom, I/4, 7. 1. 1936, p. 3.

Naslov razstave:	Slavko Tomerlin
Datum:	16.–26. 1. 1936
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	Ni podatka; Slavko Tomerlin.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Saša Šantel.[1462]
Obisk:	Razstava naj bi bila zelo slabo obiskana. V *Slovenskem narodu* so zapisali: »Otvoritvi je prisostvovalo tako malo ljudi, kakor da ne gre za javen vsega upoštevanja vreden kulturni dogodek naše javnosti.«[1463] V kasnejšem poročilu o razstavi bolgarskih grafikov je omenjena kot »dosedaj najslabše obiskana«.[1464]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava hrvaškega umetnika Slavka Tomerlina, ki je pred tem že dvakrat (v letih 1926 in 1928) razstavljal v Ljubljani.[1465] Predstavil se je predvsem s krajinami in morskimi prizori. Kot je že ob otvoritvi poudaril Saša Šantel, je bil njen namen zbliževati hrvaške in slovenske umetnike.[1466] Razstava je nato potovala še v Maribor.[1467]
Poročanje in kritika:	Kritiški zapisi so bili večinoma pozitivni. Pisci so bili, kot že pri Magoliču in Deržaju, naklonjeni preprostim upodobitvam narave, znova so izpostavljali umetnikovo »skromnost« in »nevsiljivost«, v nasprotju torej z razumevanjem Kraljevih modernističnih poskusov. Tako denimo v *Jutru* zasledimo članek, ki kot Tomerlinovo odliko poudari prav to, da ni modernist: »Nikdar ni skušal na naša tla presajati modernih umetnostnih smeri iz tujine, temveč je zmerom skušal ustvariti nekaj svojega na podlagi živopisnih motivov, ki sta mu jih nudila domača pokrajina in življenje njegovih ljudi. Prav zato je njegova umetnost tudi tako popularna med narodom.«[1468] Podobno kot pri Kraljevi razstavi leto prej je tudi tokrat prišlo do spora med kritikom in umetnikom. Neznani pisec je namreč v *Slovenskem domu* Tomerlinu očital »najnižjo povprečnost«, njegove slike pa opisal kot »prazne, slabo, zelo slabo risane in tipično diletantsko slikane lutke«.[1469] Obenem je zaradi neprofesionalnosti grajal Jakopičev paviljon, v katerem je lahko očitno razstavljal kdor koli, ne da bi dokazal umetniško kvaliteto: »Neumetnost naj se razstavlja v trgovskih salonih, na trgu ali kjerkoli hoče. Pomislimo, kaj si misli tujec o nas, če vidi v Umetniškem paviljonu take razstave! Tudi v Opero in Dramo ne pustimo vsakega za silo pevca ali diletanta – igralca –, če nima resničnega stika z umetnostjo, so mu vrata v take prostore zaprta, pa če bi tudi najemnino plačal. [...] Ko pa naskakujejo razstavni prostor v Jakopičevem paviljonu diletantje in šarlatani vseh vetrov, se nikdo ne zgane. [...] Postaviti se na stališče, češ: kdor plača, naj razstavi, naj ne drži.«[1470] Tomerlin je na ta napad odgovoril v *Jutru*. Piscu v *Slovenskem domu* je očital »čisto zlobo« in izpostavil določeno skupino umetnikov – »tisti modernisti, skupina umetnikov in njihovih prijateljev, ki si prilaščajo nek monopol nad umetnostjo in skušajo občinstvu na vse mogoče načine sugerirati svoje pojmovanje umetnosti, ki je po njihovih trditvah edino pravo«.[1471] Nastali spor in razstavo je nekoliko pikro komentiral Čoro Škodlar: »Razstava, ki jo to nedeljo zaključuje, pri nas za slikarja ne pomenja uspeha. [...] Petičnikov, ki kupujejo tako blago, ker imajo dovolj denarja in nobenega razumevanja za spoznavanje umetnosti, kar vendar zahteva do gotove mere razvito inteligenco, bo vsikdar dovolj. Zato bo Tomerlin tudi ostal na tej poti, čeprav sodim po nekaterih znakih, da bi bil sposoben boljših stvaritev. Vsekakor pa je to zanj boljša pot, kakor stradati ob stvaritvah, ki zaradi umetniških kvalitet nikakor ne morejo najti kupca.«[1472]

[1462] Umetniška razstava, *Slovenski dom*, I/12, 16. 1. 1936, p. 3.
[1463] Razstava hrvatskega slikarja Tomerlina, *Slovenski narod*, LXIX/13, 17. 1. 1936, p. 2.
[1464] Razstava bolgarskih grafikov, *Slovenski dom*, I/50, 29. 2. 1936, p. 3.
[1465] Umetniška razstava Slavka Tomerlina, *Slovenec*, LXIV/14a, 18. 1. 1936, p. 4.
[1466] Na razstavi Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/14, 18. 1. 1936, p. 5.
[1467] Razstava slikarja Slavka Tomerlina, *Mariborski večernik »Jutra«*, X/26, 1. 2. 1936, p. 3.
[1468] Na razstavi Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/14, 18. 1. 1936, p. 5.
[1469] -ga., Jakopičev paviljon ob prvi letošnji razstavi, *Slovenski dom*, I/14, 18. 1. 1936, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava slik Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/9, 12. 1. 1936, p. 6.
- Umetniška razstava, *Slovenski dom*, I/12, 16. 1. 1936, p. 3.
- Otvoritev umetnostne razstave Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/12, 16. 1. 1936, p. 4.
- Razstava hrvatskega slikarja Tomerlina, *Slovenski narod*, LXIX/13, 17. 1. 1936, p. 2.
- Umetniška razstava Slavka Tomerlina, *Slovenec*, LXIV/14a, 18. 1. 1936, p. 4.
- Na razstavi Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/14, 18. 1. 1936, p. 5.
- -ga., Jakopičev paviljon ob prvi letošnji razstavi, *Slovenski dom*, I/14, 18. 1. 1936, p. 3.
- Slavko Tomerlin odgovarja, *Jutro*, XVII/17, 22. 1. 1936, p. 7.
- Razgovor s Slavkom Tomerlinom, *Glas naroda*, II/20, 25. 1. 1936, p. 5.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Naloge in dolžnosti umetnostne kritike, *Jutro*, XVII/21, 26. 1. 1936, p. 3.
- Kmetski fantje na umetnostni razstavi, *Glas naroda*, II/21, 26. 1. 1936, p. 6.
- Razstava slikarja Slavka Tomerlina, *Mariborski večernik »Jutra«*, X/26, 1. 2. 1936, p. 3.
- Re., K razstavi akademskega slikarja S. Tomerlina, *Naša misel*, I/5, 1. 2. 1936, p. 3.
- -r., Razstava Slavka Tomerlina, *Piramida*, I/1, 1936, p. 31.

[1470] -ga., Jakopičev paviljon ob prvi letošnji razstavi, *Slovenski dom*, I/14, 18. 1. 1936, p. 3.
[1471] Slavko Tomerlin odgovarja, *Jutro*, XVII/17, 22. 1. 1936, p. 7.
[1472] Č./oro/ ŠKODLAR, Naloge in dolžnosti umetnostne kritike, *Jutro*, XVII/21, 26. 1. 1936, p. 3.

Naslov razstave:	Exhibition of Photographs from The Times[1473]
Datum:	6.–13. 2. 1936
Organizator:	The British Council v sodelovanju z Angleškim društvom, Ljubljana[1474]
Avtorji/-ice s številom del:	ok. 100 del; fotografi angleškega časnika *The Times.*[1475]
Katalog in tiskovine:	Po poročanju *Slovenskega naroda* naj bi bil naprodaj katalog z opisom razstavljenih del.[1476]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel predsednik Angleškega društva Ferdinand Majaron.[1477]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo več tisoč oseb in številne šolske skupine. Vstop je bil prost.[1478]
Vrsta razstave:	Potujoča razstava fotografov angleškega časnika *The Times*, ki jo je priredilo Angleško društvo v Ljubljani. Prej je gostovala že v Beogradu in Sofiji, po Ljubljani pa potovala na Dunaj in v Budimpešto.[1479] V dveh sobah paviljona naj bi predstavila 86 fotografij velikega formata.[1480]
Poročanje in kritika:	Kljub skromnemu odmevu v časopisju je bila razstava sorazmerno dobro sprejeta. V *Jutru* so poročali o visoki umetniški kakovosti fotografije, ki naj bi stala ob strani drugim medijem ustvarjanja, kot sta kiparstvo in slikarstvo.[1481] Pisec v *Slovenskem domu* je temu nasprotoval: »Ker je fotografija posnemajoča, ne ustvarjajoča umetnost, in ker je to nekako izmehanizirana umetnost, nas pusti hladne, zgolj pri razumskem, nikdar ne pri globlje duševnem čustvovanju.«[1482] Razočaran je bil tudi nad očitno propagandnim namenom razstave, ki je Anglijo prikazala v idealizirani podobi.[1483]

[1473] V časopisju je bil naslov razstave najpogosteje preveden kot Razstava angleškega društva (Angleška razstava v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXIX/30, 6. 2. 1936, p. 2; Otvoritev razstave angleškega društva, *Slovenec*, LXIV/30a, 6. 2. 1936, p. 4).
[1474] Velika Britanija v slikah, *Jutro*, XVII/31, 7. 2. 1936, p. 3.
[1475] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Angleška razstava v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXIX/30, 6. 2. 1936, p. 2.
[1476] Angleška razstava v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXIX/30, 6. 2. 1936, p. 2.
[1477] Ibid.
[1478] Iz Ljubljane, *Jutro*, XVII/36, 13. 2. 1936, p. 4.
[1479] Otvoritev razstave angleškega društva, *Slovenec*, LXIV/30a, 6. 2. 1936, p. 4.
[1480] Razstava angleških fotografij, *Slovenec*, LXIV/31, 7. 2. 1936, p. 3.
[1481] Velika Britanija v slikah, *Jutro*, XVII/31, 7. 2. 1936, p. 3.
[1482] -ga., Razstava angleških fotografij, *Slovenski dom*, I/32, 8. 2. 1936, p. 3.
[1483] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- »The Times«, *Slovenski narod*, LXIX/29, 5. 2. 1936, p. 3.
- Otvoritev razstave angleškega društva, *Slovenec*, LXIV/30a, 6. 2. 1936, p. 4.
- Otvoritev razstave angleškega društva, *Jutro*, XVII/30, 6. 2. 1936, p. 4.
- Angleška razstava v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXIX/30, 6. 2. 1936, p. 2.
- Velika Britanija v slikah, *Jutro*, XVII/31, 7. 2. 1936, p. 3.
- Razstava angleških fotografij, *Slovenec*, LXIV/31, 7. 2. 1936, p. 3.
- -ga., Razstava angleških fotografij, *Slovenski dom*, I/32, 8. 2. 1936, p. 3.
- Iz Ljubljane, *Jutro*, XVII/36, 13. 2. 1936, p. 4.

Naslov razstave:	I. razstava bolgarskih grafikov umetniške skupine Novi hudožnici
Datum:	16. 2.–8. 3. 1936
Organizator:	Jugoslovansko-bolgarska liga, Beograd, v sodelovanju z Društvom Narodna galerija, Ljubljana.
Avtorji/-ice s številom del:	71 del v katalogu; Dočo Bairamov (2), Konstantin Ganev (2), Penčo Georgiev (10), Preslav Karšovski (9), Vera Nedkova (11), Ivan Nenov (3), Aleksander Sorokin (3), Veselin Staikov (11), Aleksander Stamenov (3), Stojan Venev (4), Aleksander Žendov (14).[1484]
Katalog in tiskovine:	Katalog z uvodom, seznamom razstavljavcev, seznamom razstavljenih del z navedbo tehnike in štirimi reproduciranimi deli.[1485]
Spremljevalni program:	Ob otvoritvi sta imela govor Ivan Vavpotič in predsednik lige Rasto Pustoslemšek. Razstava je bila del bolgarskega tedna in je potekala sočasno s predavanji, gledališkimi predstavami in tečajem bolgarskega jezika.[1486]
Obisk:	Obisk naj bi bil izrazito nizek, po poročanju v *Slovenskem domu* naj bi šlo celo za »najslabše obiskano razstavo v Ljubljani«.[1487]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava bolgarske skupine grafikov Novi hudožnici, ki je imela promocijski in prodajni namen. Čeprav so bila dela cenovno ugodna (160–1.000 dinarjev), je bila prodaja izrazito slaba.[1488] Za postavitev je bilo odgovorno Društvo Narodna galerija.[1489] Ker je razstava sledila tudi političnemu cilju – okrepiti stike med kraljevinama, je pred Ljubljano leta 1935 gostovala pri Klubu Zemlja v Zagrebu in v mariborski Kazini.[1490]
Poročanje in kritika:	Zapisov je bilo veliko, odzivi pa mešani; na eni strani zadovoljstvo zaradi novih povezav z Bolgarijo, na drugi nezadovoljstvo zaradi slabega obiska. *Slovenski dom* je dramatično poročal, da naj bi prodali le pet vstopnic na dan in niti enega dela. Denarja ni bilo dovolj niti za kritje stroškov organizacije. Razstavo je označil za »ljubljansko kulturno sramoto«.[1491] *Glas naroda* je opozoril, kako nepravično je, da so razstavo ljubljanskih umetnikov v Bolgariji sprejeli z vsemi častmi in jo na veliko obiskali, bolgarske razstave v paviljonu pa ne pogleda nihče.[1492]

[1484] *I. razstava bolgarske grafike umetniške skupine Novi hudožnici* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 2.–16. 2. 1936), Ljubljana 1936.
[1485] *I. razstava bolgarske grafike umetniške skupine Novi hudožnici* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 2.–16. 2. 1936), Ljubljana 1936. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društva Narodna galerija).
[1486] Za tesnejše stike z brati Bolgari, *Jutro*, XVII/38, 15. 2. 1936, p. 3; Mlada bolgarska grafika v Ljubljani, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/7, 17. 2. 1936, p. 2.
[1487] Razstava bolgarskih grafikov, *Slovenski dom*, I/50, 29. 2. 1936, p. 3.
[1488] Ibid.
[1489] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 1. odborova seja, 6. 2. 1936).
[1490] Razstava bolgarskih grafikov. Bolgarski teden v Mariboru, *Ponedeljski Slovenec*, IX/2, 13. l. 1936, p. 1.
[1491] Razstava bolgarskih grafikov, *Slovenski dom*, I/50, 29. 2. 1936, p. 3.
[1492] Razstava bolgarske grafike, *Glas naroda*, II/49, 28. 2. 1936, p. 5.

V kritiških zapisih sta tako Karel Dobida kot Tine Kos kot posebej pozitivno izpostavila socialno tematiko del, ki so večinoma prikazovala razmere revnih in proletariata. Kot je zapisal Kos: »Po teh suhih letih in razni poplavi najrazličnejših rožic in tihožitij je za nas ta razstava naravnost – doživetje.«[1493] Slabše sprejeta je bila edina umetnica Vera Nedkova, ki so jo označili za »žensko sentimentalno in romantično«.[1494]

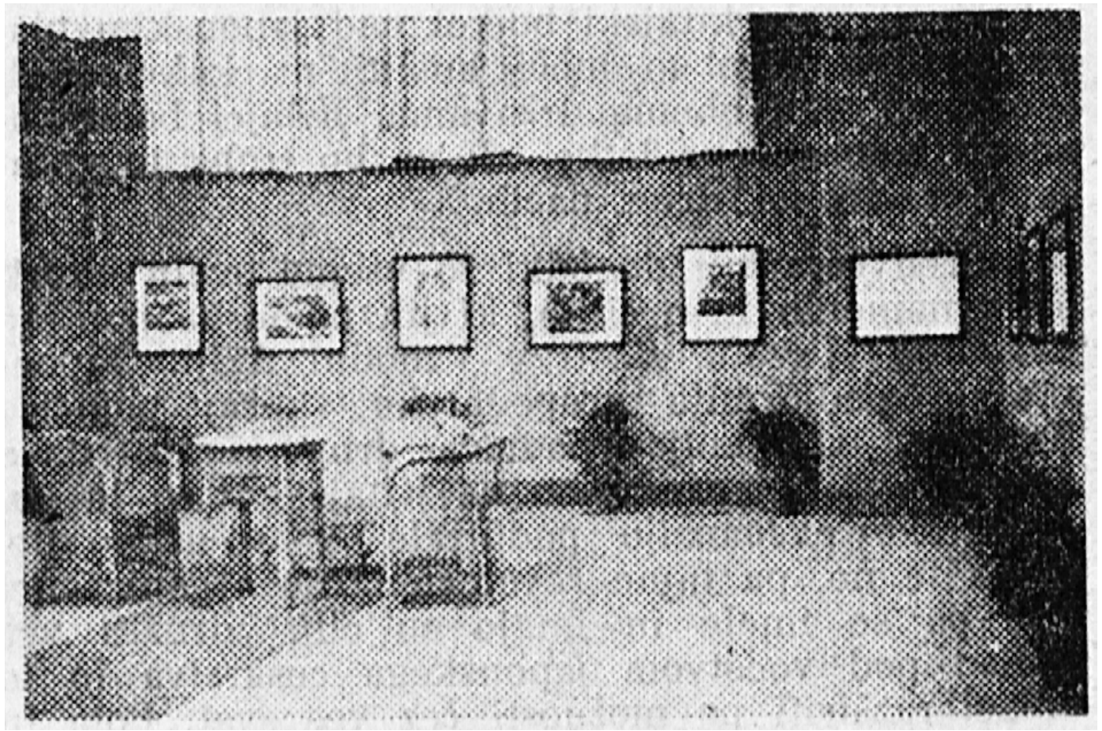
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Otvoritev bolgarskega tedna, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/2, 13. 1. 1936, p. 2.
- Razstava bolgarskih grafikov. Bolgarski teden v Mariboru, *Ponedeljski Slovenec*, IX/2, 13. l. 1936, p. 1.
- Bolgarski kulturni teden v Mariboru, *Jutro*, XVII/20, 25. l. 1936, p. 7.
- Za tesnejše stike z brati Bolgari, *Jutro*, XVII/38, 15. 2. 1936, p. 3.
- Mlada bolgarska grafika v Ljubljani, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/7, 17. 2. 1936, p. 2.
- Razstava bolgarske grafike, *Glas naroda*, II/40, 18. 2. 1936, p. 6.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava bolgarske grafike, *Jutro*, XVII/45, 23. 2. 1936, p. 3.
- R./ajko/ LOŽAR, Sodobna bolgarska grafika, *Slovenec*, LXIV/46a, 25. 2. 1936, p. 5.
- Tine KOS, Bolgarska grafika v Ljubljani, *Delavska politika*, XI/17, 26. 2. 1936, p. 3.
- Razstava bolgarske grafike, *Glas naroda*, II/49, 28. 2. 1936, p. 5.
- Razstava bolgarskih grafikov, *Slovenski dom*, I/50, 29. 2. 1936, p. 3.
- Karel DOBIDA, Novi hudožnici, *Ljubljanski zvon*, LVI/3-4, 1936, pp. 185–187.
- Karel DOBIDA, Mlada bolgarska grafika, *Mladika*, XVII/4, 1936, pp. 151–152.
- M. SIMIĆ, Umetnički život Ljubljane. Grafika bulgarskih umetnika, *Pravda*, 11257, 1936, p. 4.

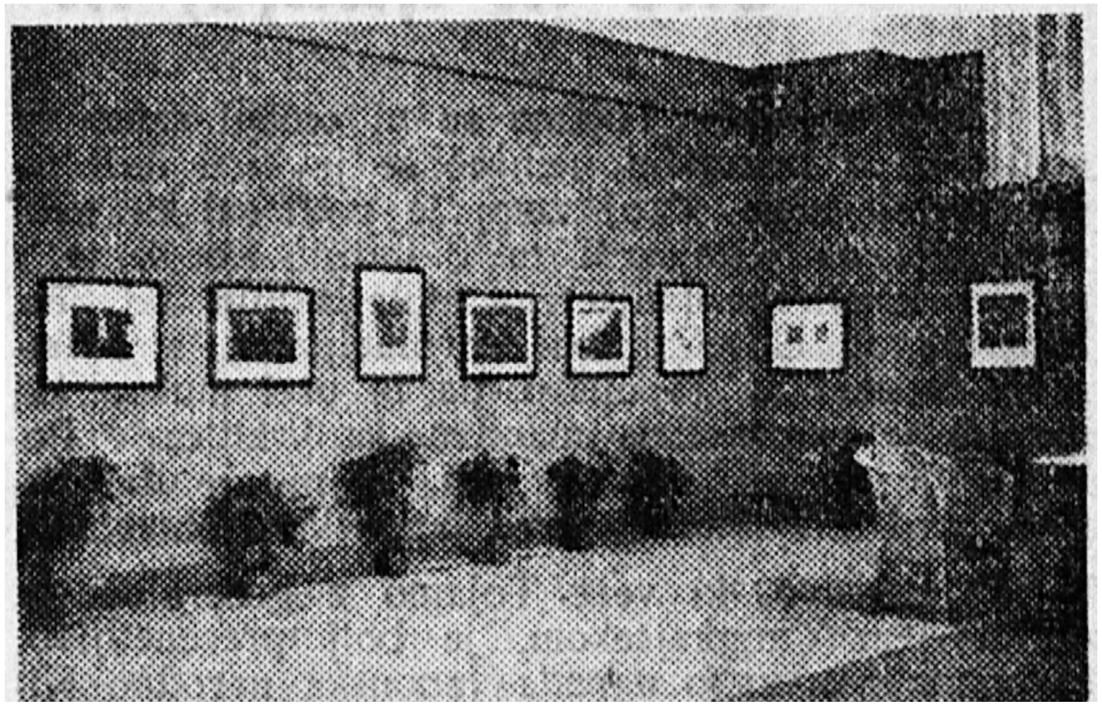
305
Katalog *I. razstave bolgarske grafike umetniške skupine Novi hudožnici*, 1936.

[1493] Tine KOS, Bolgarska grafika v Ljubljani, *Delavska politika*, XI/17, 26. 2. 1936, p. 3.
[1494] Karel DOBIDA, Novi hudožnici, *Ljubljanski zvon*, LVI/3-4, 1936, pp. 185–187; Tine KOS, Bolgarska grafika v Ljubljani, *Delavska politika*, XI/17, 26. 2. 1936, p. 3.

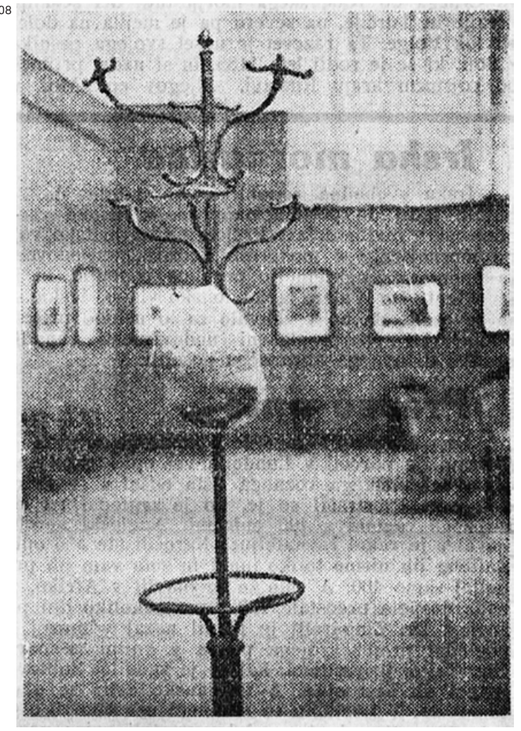
306

307

308

309

Aleksander Žendov: Pogreb otroka.

310

Veselin Staikov: Obdelovanje konoplje. (Lesorez.)

306–308
Pogled na *I. razstavo bolgarskih grafikov umetniške skupine Novi hudožnici* v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/50, 29. 2. 1936, p. 3.

309
Mladika, XVII/4, 1936, p. 125.

310
Mladika, XVII/4, 1936, p. 129.

Naslov razstave:	Razstava slik Matije Jame
Datum:	25. 3.–22. 4. 1936
Organizator:	Matija Jama
Avtor s številom del:	160 del v katalogu; Matija Jama.[1495]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del.[1496]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna slikarska razstava Matije Jame. Razstavil naj bi skoraj 180 del, od tega 47 novih, še nikoli prikazanih, s katerimi je napolnil vse dvorane paviljona.[1497] Polovica del naj bi imela figuralne motive, preostalo pa so bile povečini krajine.[1498] Ban Marko Natlačen naj bi po poročanju *Slovenca* kupil sliko z motivom ljubljanske stolnice.[1499]
Poročanje in kritika:	Pisci so bili Jamovim razstavam kljub pogostosti vseskozi naklonjeni. Kot so zapisali v *Jutru*, je bila tokratna otvorjena brez »oficijelnosti in reklame«.[1500] Njegove upodobitve s soncem obsijane narave so bile sladkobno opisane kot »zelenica sredi sivega dne«.[1501]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Matija Jama je odprl razstavo, *Slovenski dom*, I/70, 26. 3. 1936, p. 3.
- Razstava slikarja Matije Jame, *Slovenec*, LXIV/71, 26. 3. 1936, p. 3.
- Pomladna razstava Matije Jame, *Jutro*, XVII/73, 27. 3. 1936, p. 3.
- Ban dr. Natlačen za umetnike, *Slovenec*, LXIV/72, 27. 3. 1936, p. 4.
- R./ajko/ LOŽAR, Matija Jama, *Slovenec*, LXIV/83a, 9. 4. 1936, p. 5.

[1495] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, marec–april 1936), Ljubljana 1936. V katalogu je sicer zavedenih 160 del, a naj bi jih Jama med postavljanjem dodal še skoraj 20 (Pomladna razstava Matije Jame, *Jutro,* XVII/73, 27. 3. 1936, p. 3; Razstava slikarja Matije Jame, *Slovenec*, LXIV/71, 26. 3. 1936, p. 3).
[1496] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, marec–april 1936), Ljubljana 1936. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društva Narodna galerija.)
[1497] Razstava slikarja Matije Jame, *Slovenec*, LXIV/71, 26. 3. 1936, p. 3.
[1498] Matija Jama je odprl razstavo, *Slovenski dom*, I/70, 26. 3. 1936, p. 3.
[1499] Ban dr. Natlačen za umetnike, *Slovenec*, LXIV/72, 27. 3. 1936, p. 4.
[1500] Pomladna razstava Matije Jame, *Jutro*, XVII/73, 27. 3. 1936, p. 3.
[1501] Razstava slikarja Matije Jame, *Slovenec*, LXIV/71, 26. 3. 1936, p. 3.

Naslov razstave:	Razstava načrtov za spomenik kralju Aleksandru I.
Datum:	24.–27. 4. 1936
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Vladimir Bohinc in Josip Costaperaria, Boris Kalin in Vinko Glanz, Lojze Kogovšek, Peter Loboda in Edvard Ravnikar, Nikolaj Pirnat in Ivo Spinčič, Janez Valentinčič.[1502]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Razstava naj bi bila dobro obiskana s približno 50 ljudmi na dan. Vstopnina je bila en dinar.[1503]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava osnutkov, izbranih na javnem kiparskem natečaju za spomenik kralju Aleksandru. Po poročanju *Slovenca* naj bi bili člani umetnostne žirije: Alojz Gradnik, France Stele, Ivan Zorman, Oton Župančič, Miha Maleš, Karel Dobida, Matko Prelovšek,[1504] po podatku iz *Jutra* pa Matko Prelovšek, L./?/ Bevc, France Stele, Herman Hus, Stanislav Rohrman, Jože Platner, Gojmir Anton Kos, Miha Maleš in Ivan Zorman.[1505] Med prispelimi 16 koncepti ni bilo zmagovalca, saj ni noben dosegel dovolj dobre ocene, je pa žirija podelila dve 2. nagradi (Pirnat in Spinčič; Kalin in Glanz) ter dve 3. nagradi (Loboda in Ravnikar; Kalin in Glanz za 2. osnutek). Iz skupnega fonda za nagrade (20.000 dinarjev) sta drugouvrščena načrta dobila po 5.000 dinarjev, tretjeuvrščena 3.000.[1506] Iz sočasnih zapisov ni razvidno, koliko prejetih osnutkov je bilo razstavljenih.
Poročanje in kritika:	Časopisnih prispevkov je bilo veliko, a osredotočali so se večinoma na okoliščine samega natečaja. Redek komentar razstave je objavilo *Jutro*; avtor je razstavo pohvalil in bralcem priporočil obisk, do predstavljenih načrtov pa se ni kritično opredeljeval – opozoril je le na Vladimirja Bohinca in Josipa Costaperario.[1507] Risbe predlaganih spomenikov so bile objavljene v prvi številki revije *Umetnost*, vendar z njimi povezan prispevek razstave ni omenjal, čeprav je podrobno opisal rezultate natečaja.[1508]

[1502] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Natečaj za spomenik Viteškemu kralj Aleksandru I. Ujedinitelju v Ljubljani, *Umetnost,* I/1, 1936–1937, p. 12.
[1503] Načrti za spomenik razstavljeni, *Slovenski dom*, I/96, 27. 4. 1936, p. 2.
[1504] Nagrade za načrte spomenika kralju Aleksandru, *Slovenec*, LXIV/92a, 22. 4. 1936, p. 4.
[1505] Ocenjevalni odbor za spomenik viteškemu kralju Aleksandru I., *Jutro*, XVII/94, 23. 4. 1936, p. 4.
[1506] Ibid.
[1507] Razstava načrtov za kraljev spomenik. Oglejte si jih danes in jutri v Jakopičevem paviljonu!, *Jutro*, XVII/96, 25. 4. 1936, p. 3.
[1508] Natečaj za spomenik Viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju v Ljubljani, *Umetnost,* I/1, 1936–1937, p. 12.

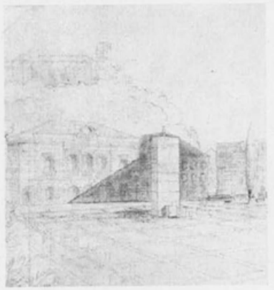
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Kamen sredi Ljubljane – ali bolnišnica sredi Slovenije, *Slovenski dom*, I/90, 20. 4. 1936, p. 2.
- Nagrade za načrte spomenika kralju Aleksandru, *Slovenec*, LXIV/92a, 22. 4. 1936, p. 4.
- Ocenjevalni odbor za spomenik viteškemu kralju Aleksandru I., *Jutro*, XVII/94, 23. 4. 1936, p. 4.
- Spomenik kralju Aleksandru I. zagotovljen, *Glas naroda*, II/91, 23. 4. 1936, p. 4.
- Razstava načrtov za kraljev spomenik. Oglejte si jih danes in jutri v Jakopičevem paviljonu!, *Jutro*, XVII/96, 25. 4. 1936, p. 3.
- Osnutki za spomenik kralju Aleksandru I., *Glas naroda*, II/94, 25. 4. 1936, p. 8.
- Načrti za spomenik razstavljeni, *Slovenski dom*, I/96, 27. 4. 1936, p. 2.
- A. G. /Ante Gaber/, Še o osnutkih za spomenik Kralju Aleksandru I., *Glas naroda*, II/96, 28. 4. 1936, p. 3.
- Natečaj za spomenik Viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju v Ljubljani, *Umetnost,* I/1, 1936–1937, p. 12.

Boris Kalin in arh. Vinko Glanz

Spomenik, steber z vzpetim konjem in jezdecem, stoji na predelani terasi pred univerzo; višina 15 m

Peter Loboda in Edv. Ravnihar

Piramida z alegoričnimi prizori in večno lučjo na vrhu brez kraljevega kipa stoji na križišču osi univerze in Kongresnega trga; višina 13 m

Boris Kalin in arh. Vinko Glanz

Steber, zaključen s kipom kralja in alegoričnimi figurami, je postavljen pri vhodu v Tivoli z ozkim bazenom proti prelazu; višina 17 m

Natečaj za spomenik Viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju v Ljubljani

Odbor za postavitev spomenika pokojnemu kralju Aleksandru I. v Ljubljani je razpisal spomladi 1936 natečaj s to-le nalogo:

1. določiti prostor, na katerem naj spomenik stoji: prostor pa mora biti takšen, da se morejo na njem zbirati množice ljudskih mas za manifestacije in so mogoči defileji;
2. urediti ta prostor estetsko in urbanistično kot vez spomenika z bližnjo okolico;
3. podati osnovno obliko spomenika.

Natečaja so se mogli udeležiti umetniki jugoslovanske narodnosti. Situacije z vrisanimi regulacijami so bile predpisane v merilu 1 : 200, narisi spomenikov pa 1 : 50. — Za nagrade in odkupe projektov je določil odbor 20.000·— Din; stroški za spomenik in regulacijo pa so bili maksimirani z zneskom 1,000.000·- Din.

Ocenjevalni komisiji, sestavljeni iz inž. M. Prelovška, inž. Bevca, arhitektov H. Husa, S. Rohrmana, J. Platnerja, slikarjev G. A. Kosa in M. Maleša, drja F. Steleta ter I. Zormana, je bilo predloženih 16 osnutkov; od teh so bili 3 zaradi neskladnosti z razpisom izločeni. Ker je bil razpis namenjen predvsem določitvi prostora in regulaciji njegove okolice, je bilo skupno snovanje arhitekta in kiparja skoro neizogibno. Vsi konkurenti so se odločili za dva kompleksa: za Zvezdo s Kongresnim trgom in za okolico križišča Bleiweisove z Aleksandrovo cesto: s to izbiro bi tudi reguliranje okolice veljalo malenkost in bi prišel denar v glavnem v prid spomeniku samemu.

Ocenjevalni odbor je ocenil predložene projekte po zgornjih zahtevah razpisa s tem-le rezultatom:

Od 252 dosegljivih točk so dobili kipar B. Kalin z arh. V. Glanzom 209; kipar N. Pirnat z arh. I. Špinčičem 203; kipar P. Loboda z arh. E. Ravniharjem 185; kipar B. Kalin z arh. V. Glanzom 181; vsi štirje so bili nagrajeni. Odkupe so pa dosegli: arh. J. Valentinčič s 159, kipar A. Kogovšek s 147 (izbrani prostor je novi bodoči trg za kazinskim vrtičkom); arh. M. Oražen s 137 (vhod v Tivoli); kipar T. Kralj s 131 točkami (vhod v Tivoli). Izven konkurence pa je dobil projekt arh. J. Costaperarie s stavb. L. Bohincem 179 točk.

Na osnovi prvega natečaja se je ocenjevalni odbor odločil za vzhodni del Kongresnega trga, ki je omejen z Zvezdo, Matico, univerzo in osjo Vegove ulice in je izdelal nov razpis za drugi natečaj; ta naj bi na danem prostoru definitivno rešil obliko spomenika. Drugi natečaj pa do sedaj ni bil objavljen.

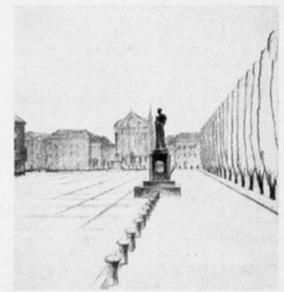
Nik. Pirnat in arh. Ivo Špinčič

Steber z vzpetim konjem in jezdecem je postavljen na regulirano teraso pred Narodnim domom; višina 11 m

Janez Valentinčič

Spomenik, konj z jezdecem, stoji na desni strani vhoda v Tivoli; varianti z visokim in nizkim podstavkom; višini 9 in 5 m

Josip Costaperaria in Lado Bohinc

Spomenik stoji v osi Vegove ulice; razdalja med stebriči in nasadom Zvezde je povečana; višina 10 m

311
Umetnost, I/1, 1936–1937, p. 12.

Naslov razstave:	II. mednarodna razstava umetniške fotografije
Datum:	2.–24. 5. 1936
Organizator:	Fotoklub Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	327 del v katalogu; J. Akkerman (1), Edvard Alenius (2), O. L. Amarant (1), Axel Bahnsen (2), M. E. Baumberger (1), Oliver J. Berg (3), M. S. Beros (3), James Black (1), A. Blahovsky (1), Herbert Blomgren (1), František Bouda (1), F. B. Bristow (2), Rowena Brownell (2), Charles de Bruyne (2), Charles Buyle (2), S. Buyskes (1), Bandranas Campana (3), E. Canby (1), Long Chin-San (2), Rudolf Chodura (1), Vlado Cizelj (3), Philippe Cools (3), F. G. Crook - King (2), Ferenc Csik (3), Tibor von Csörgeö (3), Eleanor Parke Custis (1), Tošo Dabac (2), William M. Danner (1), Istvan Deak (2), Alois Diviš (1), Joseph V. Dorin (2), /?/ Douglas (2), Julien Duivepart (1), Walker P. Eastman (1), Albert Egger (1), Egon Englisch (1), Lad. V. Felegyhazy (2), August Frajtič (2), Frank R. Fraprie (1), P. Taylor Freeman (2), Nella R. Galvin (1), A. J. Van Gelder (2), L. V. Glasersfeld (2), Bernard Gottlieb (3), Maria Gottlieb (2), Eugen Habekoszt (2), Ignjat Habermüller (1), Frank A. Halliday (1), Herta Hanslik (2), Oldrich Herman (1), Jack Herrington (1), Ormison O. Hilborn (2), Anton Honsowitz (2), V. Hruby (1), Jan Hub (1), Ward Hutchinson (2), S. Insull (1), Rudolf Janežič (1), Karel Jičinsky (1), Antonin Johann (2), C. M. Johnston (3), Sadao Jono (3), Jan Juranek (1), Franjo Kalister (1), Leon Katzner (1), Thomas Kauffmann (1), Mitsuo Kawazaki (3), Minna Keene (1), Violet Keene (2), Oldrich Kindl (1), L. L. Kleintjes (1), Karoly Kletz (3), Peter Kocjančič (1), K. Koike (1), Nowroz D. Kooka (3), P. D. Kooka (1), Zoltan Koranyi (1), Ante Kornič (1), Joško Kos (1), Ivan Kovačič (1), Jože Kovačič (2), Ivo Koželj (2), Venče Koželj (1), Fran Krašovec (1), Viktor Krč (1), Jar. Krupka (2), Alex J. Krupy (3), John Lanctot (1), W. Lange (2), Jan Lauschmann (3), Alois Lindel (1), Shu-Chong Liu (2), Hermann C. Lythgoe (2), Jan Madr (1), Ada Maly (1), Ermanno Marelli (2), Janez Marenčič (2), Bruno Matzke (3), Ruth Matzke (1), Bernard Metzger (1), Walter S. Meyers (1), Milenko Miković (1), Georges Milcovich (3), Leonard Misonne (4), Gustav Müller (1), Robt. Newby (2), Robert Nigoević (2), Theodor Novak (2), Max Nowitz (1), Florence C. O'Connor (1), Hisao Okamoto (2), František Oliverius (2), Joseph Palladino (2), Vojislav Pavlović (1), Karel Pečenko (1), Josef Pelech (1), Lojze Pengal (2), K. F. Pešak (1), Domenico Riccardo Peretti - Griva (2), Marijan Pfeifer (2), Gabriel Pintarič (1), Franjo Pivka (1), Victor Pokorny (1), Jacques Pollissard (2), André Porte (2), Geo. C. Poundstone (3), Fritz Prachowny (3), Hector Rabezzana (2), Jacqueline Rau (1), Janko Ravnik (1), Ota Reiner (1), Aage Remfeldt (2), Artur Robinson (1), Eugen Rona (2), Roman Salcher (1), Ada Mae Sandley (3), Eric Scemama (1), C. Z. Z. Schaepman (2), Oskar Schnur (2), T. H Schuelke (1), Grete Schwetz (2), Josef Sedlak (1), Frieda Seyerl (1), Nancy Strain Shaw (1), John W. Sheerres (3), Drago Simončič (1), Janko Skerlep (1), George F. Slade (3), Athol Smith (3), Slavko Smolej (2), F. F. Sornberger (1), Karl Sponner (1), Marko Stančić (1), Albert Staržik (2), Rinaldo Steiner (1), Metodej Stejskal (1), Yvonne Studios (2), Vladimir Svetlični (1), Lujo Šoštarić (1), Ratimir Štefanović (1), J. P. Taylor (1), Max Thorek (3), Dever Timmons (3), Yasunari Toriyama (2), Evgen Trišler (1), F. M. Tuckerman (1), P. J. Unwalla (1), J. N. Unwalla (3), Ernö Vadas (3), Čenek Valenta (1), Roman Vales (3), Cornelius Veits (1), Ljubo Vidmajer (1), Ivo Vlasić (1), Alfons Vojtech (1), Čenek Vošta (2), Miro Vranić (1), Robert Wagner (3), H. W. Wagner (2), Christa Wantoch (1), Makso Alfred Weiss (1), Michael Wishengrad (1), Lewis L. Wong (1), Maurice Van De Wyer (3), Edward R. Yerbury (1), Jan Zach (1), Alois Zych (1).[1509]

[1509] *Druga mednarodna razstava umetniške fotografije* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 2.–24. 5. 1936), Ljubljana 1936.

Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in 16 reproduciranimi deli.[1510]
Spremljevalni program:	Otvoritvena govora sta imela Srečko Grom, predsednik ljubljanskega Fotokluba, in Janko Branc, vodja razstavnega odbora. 21. 5. je bila na radiu predvajana reportaža razstave z opisi fotografij.[1511]
Obisk:	Dnevno naj bi si jo ogledalo ok. 300 ljudi. Vstopnina je znašala 10 dinarjev, 5 za dijake in 2 za vodene skupine otrok.[1512] Ob koncu razstave so v *Slovenskem domu* beležili okoli 2.000 obiskovalcev.[1513]
Vrsta razstave:	Mednarodna fotografska razstava del 202 avtorjev iz ZDA, Anglije, Avstrije, Avstralije, Češkoslovaške, Japonske, Belgije, Egipta, Francije, Nizozemske, Nemčije, Italije, Južne Afrike, Kanade, Kitajske, Madžarske, Poljske, Romunije, Španije in od drugod. Dela je izbirala komisija, v kateri so bili: Fran Krašovec, Janko Ravnik, Lujo Michieli, Karlo Kocjančič, Peter Kocjančič in Maks Gliha.[1514] Pregledali so 1.451 del, odklonili 175 avtorjev ter v skladu z velikostjo razstavnega prostora odredili, da se lahko vsak avtor predstavi z največ štirimi deli.[1515] Pri izboru nagrajencev so se komisiji pridružili še Gojmir Anton Kos, Ivan Zorman in Ante Gaber.[1516] Podarili so eno zlato (Georges Milkovich, EG), sedem srebrnih (Leonard Missone, BE; Athol Smith, AU; John Sheerres, US; Ernö Vadas, HU; Vlado Cizelj, HR; Camera Club Chicago, US; Zveza češkoslovaških klubov) in 13 bronastih kolajn. Slovenski avtorji so se nagradam odrekli v prid mednarodnim udeležencem.[1517] Fotoklub Ljubljana, sodeč po poročanjih, vse do zadnjega ni imel potrjenega razstavnega prostora, saj naj bi bil Jakopičev paviljon v tem terminu zaseden. Šele tri tedne pred otvoritvijo mu je »golo naključje omogočilo sklenitev pogodbe z upravo Jakopičevega paviljona«.[1518] Organizator se je postavitve in prezentacije kljub temu lotil premišljeno: na pročelju paviljona so visele zastave vseh sodelujočih držav;[1519] domači avtorji so razstavljali v glavni dvorani;[1520] vsa dela so bila zaradi premočnega odseva uokvirjena brez stekel in nalepljena na leseno podlago.[1521] Razstava je bila, netipično za fotografske, prodajna. Avtorji so določili izklicno ceno (v povprečju 400 dinarjev), končno pa je oblikovalo povpraševanje. Najdražja dela so imeli Američani (Milcovich sploh ni prodajal), Slovenci so svoja ocenili na 200–400 dinarjev.[1522] Do zaključka naj bi bilo prodanih 16 del (6 domačih), povpraševalci pa so čakali še na cene 19 tujih avtorjev. Najcenejše je stalo 120 dinarjev, najdražje 360.[1523]

[1510] *Druga mednarodna razstava umetniške fotografije* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 2.–24. 5. 1936), Ljubljana 1936. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društva Narodna galerija).
[1511] H. J., Foto-umetnost vseh kontinentov. Bilanca II. mednarodne fotografske razstave v Ljubljani, *Slovenec*, LXIV/116a, 21. 5. 1936, p. 6.
[1512] M. P., Mednarodna fotografska razstava, *Slovenski narod,* LXIX/104, 7. 5. 1936, p. 2.
[1513] Zaključek foto-razstave, *Slovenski dom*, I/118, 25. 5. 1936, p. 3.
[1514] V maju bo v Ljubljani spet mednarodna fotografska razstava »Bolje je fotografirati nego voditi vojne!«, *Jutro*, XVII/79, 3. 4. 1936, p. 3.; Na razstavi fotografskih umetnin, *Jutro*, XVII/102, 3. 5. 1936, p. 3; Druga mednarodna razstava umetniške fotografije. Fotoklub Ljubljana, 1936 (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija).
[1515] Sinočni obisk v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/98, 29. 4. 1936, p. 3.
[1516] Izbira del na foto-razstavi, *Slovenski dom*, I/106, 9. 5. 1936, p. 3.
[1517] H. J., Foto-umetnost vseh kontinentov. Bilanca II. mednarodne fotografske razstave v Ljubljani, *Slovenec*, LXIV/116a, 21. 5. 1936, p. 6.
[1518] V maju bo v Ljubljani spet mednarodna fotografska razstava »Bolje je fotografirati nego voditi vojne!«, *Jutro*, XVII/79, 3. 4. 1936, p. 3.
[1519] Na razstavi fotografskih umetnin, *Jutro*, XVII/102, 3. 5. 1936, p. 3.
[1520] Zaključek foto-razstave, *Slovenski dom*, I/118, 25. 5. 1936, p. 3.
[1521] Mednarodna fotografska razstava bo otvorjena ob 11. v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVII/101, 1. 5. 1936, p. 3.
[1522] M. P., Mednarodna fotografska razstava, *Slovenski narod,* LXIX/104, 7. 5. 1936, p. 2.
[1523] Zaključek foto-razstave, *Slovenski dom*, I/118, 25. 5. 1936, p. 3.

Poročanje in kritika:

Časopisje se je odzvalo z izjemno količino objav, ki so bile večinoma pozitivne. V *Slovenskem narodu* lahko zasledimo le nekaj pritoževanj nad preslabo osvetlitvijo glavne dvorane, kjer so bili razstavljeni slovenski avtorji. Pisec je organizatorjem razstave očital, da so več pozornosti namenili mednarodnim fotografom.[1524] *Mladika* je objavila kar 16 fotografij tujih avtorjev, ki jih je spremljala pozitivna kritika Karla Dobide: »Objavljena dela kažejo, kako neverjetno se je umetniška fotografija v zadnjih letih spopolnila, tako da danes res že lahko govorimo o fotografski umetnosti. So pa tudi dokaz, da je amatersko fotografiranje prenehalo biti le luksus in šport za posamezne premožne poedince in je danes postalo sredstvo in cilj umetniškega izživljanja neštevilnih, za lepoto občutljivih ljudi z umetniško dovzetnostjo.«[1525] Razprava o odnosu med fotografijo in slikarstvom se je razvila tudi v zapisu *Jutra* z naslovom *Prave umetnine na fotografski razstavi*: »Poudarjanje linije, kompozicije, zraka in drugega – so elementi slikarstva, še bolje grafike, in ta sredstva skuša moderna fotografija v marsičem posnemati. To pa so že bistva upodabljajoče umetnosti same in kolikor so te značilnosti lastne dobri fotografiji, v toliko jo moramo prištevati k umetniškemu upodabljanju.«[1526]

Mesec po koncu razstave je *Jutro* objavilo prispevek z naslovom *Ali so fotografi zaresni umetniki?*, v katerem je avtor, Hinko Smrekar, potegnil ločnico: »Umetnik je pravi čarovnik, ki iz prazne posode pričara rože, fotograf pa je spretnjak, ki 'pričara rože' iz rož polnega cilindra in jih – vrtnarju podoben – zveže, aranžira v okusen umetniški šopek.«[1527] Na to, da naj bi bil fotograf obrtnik in ne umetnik, se je nekaj dni kasneje odzval Karlo Kocjančič: »Pri tem bi si jaz ne upal trditi, da je umetnina samo to, kar nastaja z muko in dolgo pripravo, ne pa tudi tisto, kar nastaja z lahkotnostjo bistrih in hitro dojemajočih možganov. Če pa je mislil g. Smrekar bolj na muko, ki jo povzročata golo manuelno delo pri ustvarjanju umetnine in študiranje tehničnih problemov, tedaj mu priporočam, naj kar hitro presedla med nas fotografe. Naučili ga bomo tako težkih metod (celo metod brez kamere, ki bi mu podajala vse elemente umotvora), da mu bo od navpovprečne napetosti pot curkoma lil po obrazu.«[1528] Smrekar in Kocjančič sta si v *Jutru* izmenjala še dva ostra odziva, v katerih sta zagovarjala vsak svoje stališče o pomenu fotografije in njenem mestu v umetnosti.[1529]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- V maju bo v Ljubljani spet mednarodna fotografska razstava »Bolje je fotografirati nego voditi vojne!«, *Jutro*, XVII/79, 3. 4. 1936, p. 3.
- Letošnja največja kulturna razstava, *Slovenski dom*, I/77, 3. 4. 1936, p. 2.
- Prvaki fotografske umetnosti se nam predstavijo v Ljubljani, *Jutro*, XVII/86, 11. 4. 1936, p. 5.
- Fotografije z vsega sveta, *Glas naroda*, II/95, 26. 4. 1936, p. 4.
- Sinočni obisk v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/98, 29. 4. 1936, p. 3.
- Mednarodna fotografska razstava bo otvorjena ob 11. v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVII/101, 1. 5. 1936, p. 3.
- Mednarodna fotografska Razstava v Ljubljani, *Slovenec*, LXIV/101a, 3. 5. 1936, p. 3.
- Na razstavi fotografskih umetnin, *Jutro*, XVII/102, 3. 5. 1936, p. 3
- Mednarodna foto-razstava, *Slovenski dom*, I/101, 4. 5. 1936, p. 2.
- Rekorden obisk na foto-razstavi, *Slovenski dom*, I/103, 6. 5. 1936, p. 3.

[1524] M. P., Mednarodna fotografska razstava, *Slovenski narod,* LXIX/104, 7. 5. 1936, p. 2.
[1525] K./arel/ DOBIDA, Naše fotografije, *Mladika*, XVII/6, 1936, pp. 231–232.
[1526] Prave umetnine na fotografski razstavi, *Jutro*, XVII/113, 16. 5. 1936, p. 3.
[1527] H./inko/ SMREKAR, Ali so umetniški fotografi zaresni umetniki?, *Jutro*, XVII/142, 21. 6. 1936, p. 8.
[1528] Karlo KOCJANČIČ, Ali so umetniški fotografi sploh zaresni umetniki?, *Jutro*, XVII/154, 7. 7. 1936, pp. 3–4.
[1529] H./inko/ SMREKAR, Ali so »umetniški« fotografi sploh zaresni umetniki?, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/31, 3. 8. 1936, p. 4; Karlo KOCJANČIČ, Ali so umetniški fotografi zaresni umetniki?, *Jutro*, XVII/178, 4. 8. 1936, p. 3.

- M. P., Mednarodna fotografska razstava, *Slovenski narod,* LXIX/104, 7. 5. 1936, p. 2.
- Izbira del na foto-razstavi, *Slovenski dom*, I/106, 9. 5. 1936, p. 3.
- PAL., II. mednarodna Razstava fotografske umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, LXIV/109a, 13. 5. 1936, p. 5.
- Podelitev nagrad na foto-razstavi, *Slovenski dom*, I/111, 15. 5. 1936, p. 2.
- Prave umetnine na fotografski razstavi, *Jutro*, XVII/113, 16. 5. 1936, p. 3.
- Pomenki v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/112, 16. 5. 1936, p. 3.
- Podelitev nagrad na mednarodni fotografski razstavi, *Jutro*, XVII/113, 16. 5. 1936, p. 4.
- H. J., Foto-umetnost vseh kontinentov. Bilanca II. mednarodne fotografske razstave v Ljubljani, *Slovenec*, LXIV/116a, 21. 5. 1936, p. 6.
- Zaključek foto-razstave, *Slovenski dom*, I/118, 25. 5. 1936, p. 3.
- H./inko/ SMREKAR, Ali so umetniški fotografi zaresni umetniki?, *Jutro*, XVII/142, 21. 6. 1936, p. 8.
- Karlo KOCJANČIČ, Ali so umetniški fotografi sploh zaresni umetniki?, *Jutro*, XVII/154, 7. 7. 1936, pp. 3–4.
- H./inko/ SMREKAR, Ali so »umetniški« fotografi sploh zaresni umetniki?, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/31, 3. 8. 1936, p. 4.
- Karlo KOCJANČIČ, Ali so umetniški fotografi zaresni umetniki?, *Jutro*, XVII/178, 4. 8. 1936, p. 3.
- K./arel/ DOBIDA, Naše fotografije, *Mladika*, XVII/6, 1936, pp. 231–232.
- G-f., Međunarodna izložba umjetničke fotografije u Ljubljani. Fotoklub Zagreb bilježi nove uspjehe, *Jutarnji list,* 8736, 1936, p. 7.
- Cveto ŠVIGELJ, II međunarodna izložba umjetničke fotografije u Ljubljani, *Foto revija,* 6, 1936, pp. 87–88.

312
Katalog *Druge mednarodne razstave umetniške fotografije*, 1936.

313
Slovenski dom, I/77, 3. 4. 1936, p. 2.

314
Slovenski dom, I/101, 4. 5. 1936, p. 2.

315
Jutro, XVII/113, 16. 5. 1936, p. 3.

313

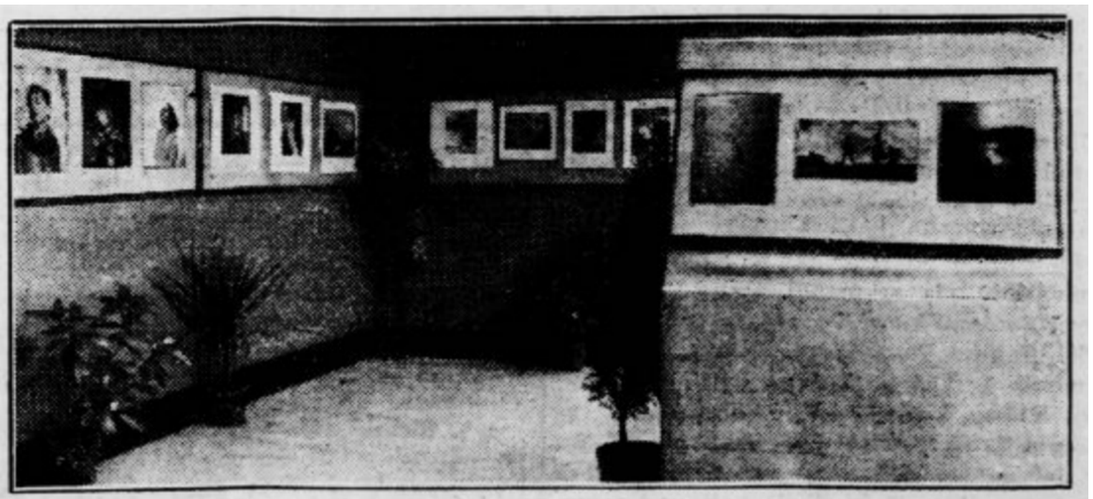
Žirija pri sinočnji seji

314

Skupina Zagrebčanov pred prostori Foto-kluba

315

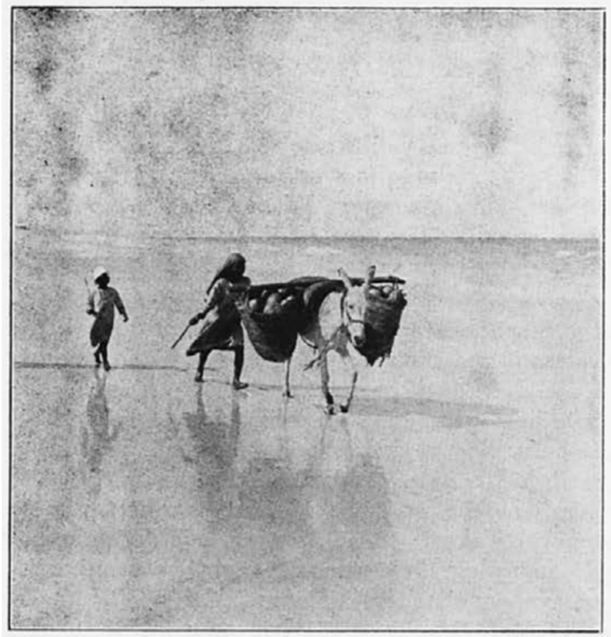
Pogled na del razstave

316
Mladika, XVII/6, 1936, p. 206.

317
Mladika, XVII/6, 1936, p. 211.

318
Mladika, XVII/6, 1936, p. 226.

316

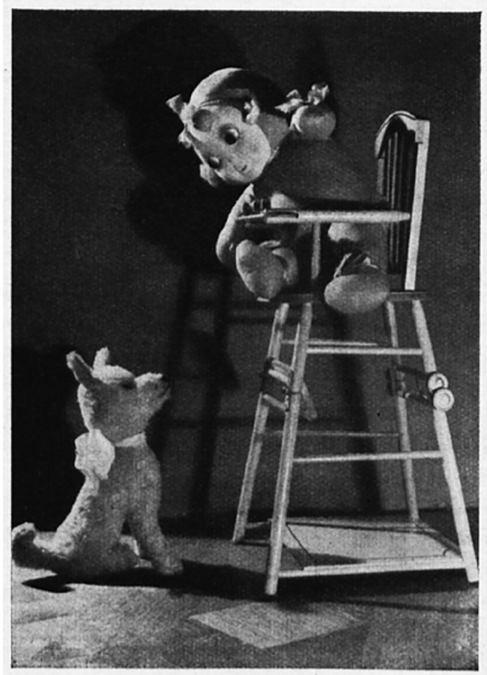
Na morski obali. (Fot. Georges Milcovich, Aleksandrija, Egipt.) Fotografija je bila nagrajena s I. zlato medaljo.

317

Splašene gosi. (Fot. Ernö Vadas, Budapešta.)

318

Prijatelja. (Fot. dr. Maurice van de Wyer, Anvers, Belgija.)

Naslov razstave:	Razstava bratov Vidmar
Datum:	29. 5.–14. 6. 1936
Organizator:	Umetniško društvo Slovenski lik, Ljubljana[1530]
Avtorja s številom del:	65 del v katalogu; Drago Vidmar (33), Nande Vidmar (32).[1531]
Katalog in tiskovine:	Katalog z uvodom, seznamom razstavljenih del in tremi reproduciranimi deli.[1532]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor, predvajan tudi po radiu, je imel France Stele.[1533]
Obisk:	Po poročanju *Slovenskega doma* je bila razstava zelo dobro obiskana.[1534]
Vrsta razstave:	Skupna slikarska razstava bratov Vidmar. Razstavila sta dela, nastala v obdobju 1931–1936, ki naj ne bi bila samo nova, ampak tudi drugačna od tistih, razstavljenih v paviljonu leta 1928.[1535] V srednji dvorani sta dela razstavila skupaj, v stranskih pa je razstavljal vsak posebej.[1536] Njihovo bistvo, odmikanje od ekspresionizma, sta skušala povzeti že v uvodniku kataloga: »Ekspresionizem se je uničil z lastno onemoglostjo, ker ni bil resničen, ne po obliki ne po vsebini. Ekspresionizem je bežal pred resnico in je iznakazil človeka in zemljo.«[1537] Dve deli (*Delavci*, *Vaško dekle*) je kupila Ljubljanska mestna občina in še dve (*Pokrajina*, *Kopač*) banska uprava.[1538]
Poročanje in kritika:	Iz zapisov in člankov je dobro razvidno, kako je tedanja kritika na splošno sprejemala nacistično Nemčijo kot vzor, ekspresionizem pa zavračala. Rajko Ložar je tako denimo zapisal: »Zadnje čase se opaža v slovenski literarni kritiki nekak juriš na ekspresijonizem, izvirajoč deloma iz nepoznanja tega pojava, deloma pa iz nekakega diktata v ozadju časa in kraja; tu vidimo, da je odpor zoper ekspresijonizem zajel tudi upodabljajočo umetnost in gotovo izvira iz najosnovnejših podlag slikanja obeh bratov.«[1539] Bratoma Vidmar je čestital za odrekanje modernizmu, a ga slikarja nista popolnoma prepričala. S svojimi živimi barvami in nekaterimi nedokončanimi figurami naj bi bila še vedno »globoko v ekspresijonizmu lirične in poetične vrste.«[1540] Tudi Čoro Škodlar je bil navdušen nad njuno odločitvijo, saj je ekspresionistična dela imenoval za »izrodke«.[1541] V svoji kritiki je šel še dlje in poveličeval realistično umetnost diktatorskih režimov: »Prej ko pričakovano, je čas napravil svoje. Svet se je uprl zoper tako 'umetnost'. Rusija je prva začela na veliko roko zdraviti narod od teh bolnih pojavov. Sledili sta Nemčija in Francija, naroda, ki sta vsikdar stala na čelu novih umetnostnih pojavov. [...] V Nemčiji in drugod že čistijo muzeje, galerije in javne zbirke – ogromno je tega blaga, ki služi odslej za vzgled propalih časov in izrodkov bolne domišljavosti.«[1542] Kritiki pa niso prežali le na umetnike, temveč tudi na kolege. Med Josipom Regalijem in Čorom Škodlarjem se je tako v časopisju razplamtel hud spor. Regali je bratoma očital premalo »slovenske duhovnosti«,[1543] na kar se je Škodlar burno odzval in med drugim grozeče zapisal: »[I]mam sam za cilj, da bi se za nekaj ur sestal z g. R-i. in ga naučil spoznavati umetnost in njene bistvene pogoje.«[1544] Regali mu ni ostal dolžan; v prispevku z naslovom *Odgovor na zabavno »kritiko«* je zapisal, da se »najbolj od srca smejem neprostovoljnim komikom«,[1545] Škodlarja pa je obtožil, da ni pravi Slovenec: »'Jugoslovenstvo', ki očitno g. Čiru Š. dopade, ne more roditi nobenih duhovnih vrenot! G. Čiro Š. – imena 'Čiro' ni v slovenski pratiki, je pa najbrž v jugoslovenarski – tega seveda ne razume in zato so zanj moje ugotovitve 'nerazumnosti'.«[1546] Škodlar se je odzval v prispevku *Kramljanje z g. dr. Regalijem*: »Ne bojte se, da sem svoje mnenje o vaši odlični nevednosti v pogledu slikarstva kaj spremenil. Slej ko prej sem prepričan, da o slikarski umetnosti niste in ne boste nikdar nič razumeli.«[1547] Opisani obračun je bil očitno posledica močne razdvojenosti kritike, tako pri vprašanjih umetniškega sloga kot politike in nacionalnosti. Na Škodlarjeve ostre zapise sta se več kot mesec dni po koncu razstave odzvala tudi sama brata Vidmar: »Na njegovo kramljanje in prazno besedičenje nimava niti želje niti potrebe odgovarjati. Ugotavljava, da novinarska legitimacija še ne daje temu gospodu legitimacije umetnostnega kritika.«[1548]

[1530] R-i. /Josip Regali/, Slovenska slikarja Drago in Nande Vidmar, *Slovenija*, V/23, 5. 6. 1936, p. 1.
[1531] *Katalog umetniške razstave. Drago Vidmar, Nande Vidmar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 5.–14. 6. 1936), Ljubljana 1936.
[1532] *Katalog umetniške razstave. Drago Vidmar, Nande Vidmar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 5.–14. 6. 1936), Ljubljana 1936. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije/ Društva Narodna galerija).
[1533] Umetniška razstava bratov slikarjev Vidmarjev, *Slovenec,* LXIV/118a, 24. 5. 1936, p. 4.
[1534] Ob razstavi bratov Vidmar, *Slovenski dom*, I/128, 6. 6. 1936, p. 3.
[1535] R. L. /Rajko Ložar/, Razstava bratov Vidmarjev, *Slovenec*, LXIV/131a, 10. 6. 1936, p. 5.
[1536] Umetnostna razstava slikarjev bratov Vidmarjev, *Jutro*, XVII/136, 14. 6. 1936, p. 5.
[1537] *Katalog umetniške razstave. Drago Vidmar, Nande Vidmar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 29. 5.–14. 6. 1936), Ljubljana 1936, s. p.
[1538] Ob zaključku umetnostne razstave bratov Vidmar, *Slovenski narod,* LXIX/143, 25. 6. 1936, p. 3.
[1539] R. L. /Rajko Ložar/, Razstava bratov Vidmarjev, *Slovenec*, LXIV/131a, 10. 6. 1936, p. 5.
[1540] Ibid.
[1541] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava bratov Vidmarjev v Ljubljani, *Jutro*, XVII/138, 17. 6. 1936, p. 7.

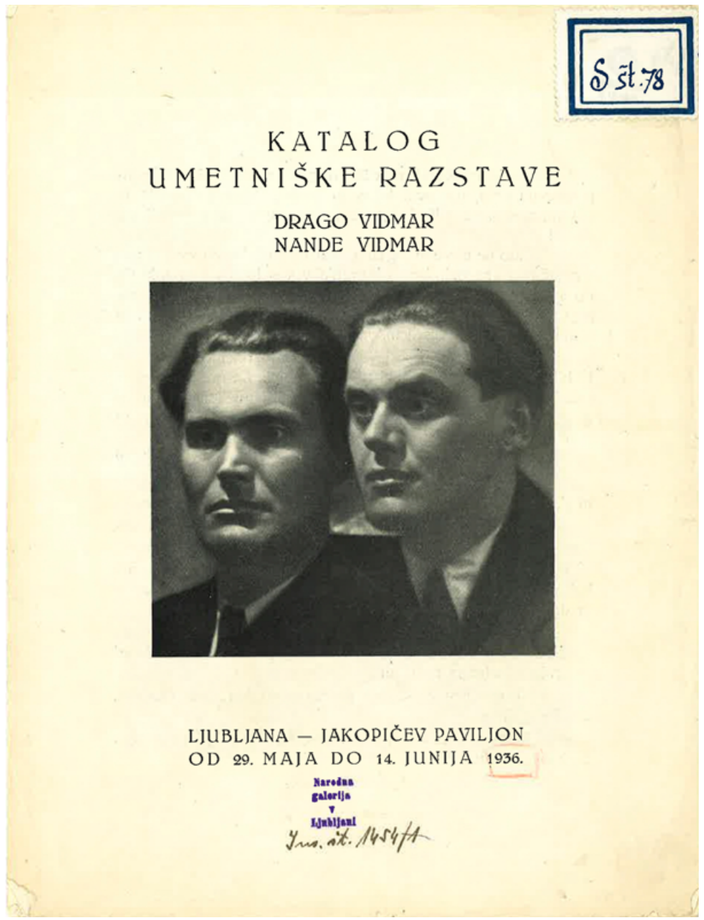
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

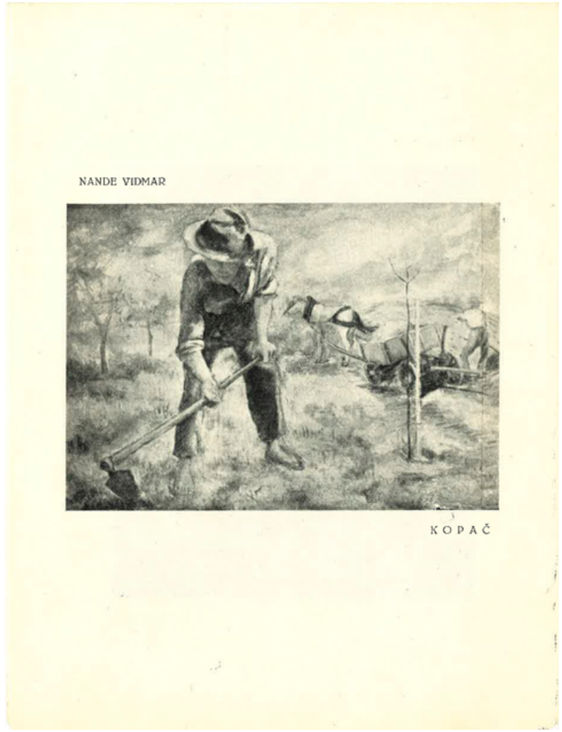
- Umetniška razstava bratov slikarjev Vidmarjev, *Slovenec,* LXIV/118a, 24. 5. 1936, p. 4.
- Razstava bratov Vidmarjev, *Glas naroda*, II/117, 24. 5. 1936, p. 3.
- Umetniška razstava slikarjev bratov Vidmarjev, *Slovenski dom*, I/120, 27. 5. 1936, p. 3.
- Drevi otvoritev razstave bratov Vidmarjev, *Jutro*, XVII/124, 29. 5. 1936, p. 4.
- Razstava bratov Vidmar, *Slovenski dom*, I/123, 30. 5. 1936, p. 3.
- Razstava bratov Vidmarjev, *Slovenec*, LXIV/124a, 31. 5. 1936, p. 8.
- Razstava bratov Vidmar otvorjena, *Jutro*, XVII/126, 31. 5. 1936, p. 8.
- Brata Vidmarja razstavljata, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/22, 2. 6. 1936, p. 2.
- Ob razstavi bratov Vidmarjev, *Jutro*, XVII/127, 3. 6. 1936, p. 3.
- R-i. /Josip Regali/, Slovenska slikarja Drago in Nande Vidmar, *Slovenija*, V/23, 5. 6. 1936, p. 1.
- Ob razstavi bratov Vidmarjev, *Slovenski dom*, I/128, 6. 6. 1936, p. 3.
- Razstava bratov Vidmarjev, *Jutro*, XVII/132, 9. 6. 1936, p. 4.
- R. L. /Rajko Ložar/, Razstava bratov Vidmarjev, *Slovenec*, LXIV/131a, 10. 6. 1936, p. 5.
- Razstava bratov Vidmarjev, *Istra*, VIII/24, 12. 6. 1936, p. 4.
- Umetnostna razstava slikarjev bratov Vidmarjev, *Jutro*, XVII/136, 14. 6. 1936, p. 5.

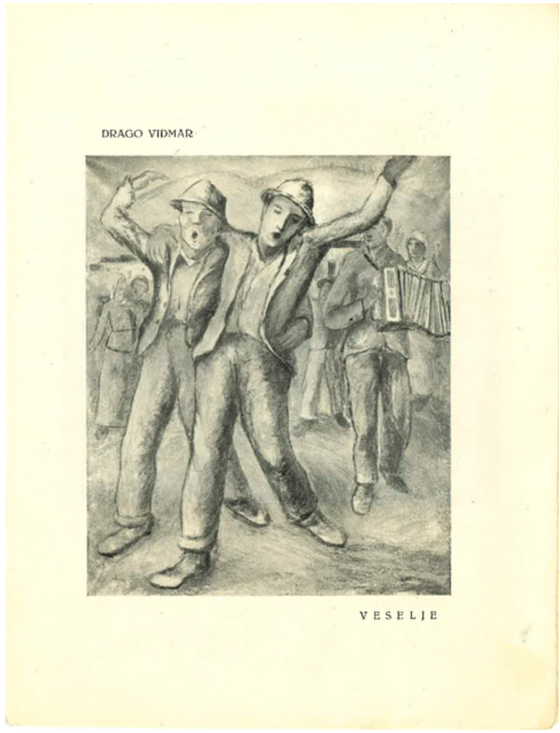
[1542] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava bratov Vidmarjev v Ljubljani, *Jutro*, XVII/138, 17. 6. 1936, p. 7.
[1543] R-i. /Josip Regali/, Slovenska slikarja Drago in Nande Vidmar, *Slovenija*, V/23, 5. 6. 1936, p. 1.
[1544] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava bratov Vidmarjev v Ljubljani, *Jutro*, XVII/138, 17. 6. 1936, p. 7.
[1545] R-i. /Josip Regali/, Odgovor na zabavno »kritiko«, *Slovenija*, V/26, 26. 6. 1936, p. 4.
[1546] Ibid.
[1547] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Kramljanje z g. dr. Regalijem, *Slovenski narod,* LXIX/168, 25. 7. 1936, p. 5.
[1548] Drago in Nande VIDMAR, Pojasnilo, *Slovenec*, LXIV/175, 2. 8. 1936, p. 4.

- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava bratov Vidmarjev v Ljubljani, *Jutro*, XVII/138, 17. 6. 1936, p. 7.
- Tone SELIŠKAR, Umetnostna razstava učiteljev bratov Vidmarjev, *Učiteljski tovariš*, LXXVI/24, 18. 6. 1936, p. 2.
- Ob zaključku umetnostne razstave bratov Vidmar, *Slovenski narod,* LXIX/143, 25. 6. 1936, p. 3.
- Ljubljana danes, *Slovenski dom,* I/143, 25. 6. 1936, p. 3.
- Ob zaključku umetnostne razstave, *Slovenec*, LXIV/143, 25. 6. 1936, p. 4.
- R-i. /Josip Regali/, Odgovor na zabavno »kritiko«, *Slovenija*, V/26, 26. 6. 1936, p. 4.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Kramljanje z g. dr. Regalijem, *Slovenski narod,* LXIX/168, 25. 7. 1936, p. 5.
- Drago in Nande VIDMAR, Pojasnilo, *Slovenec*, LXIV/175, 2. 8. 1936, p. 4.
- K./arel/ DOBIDA, Brata Vidmarja, *Ljubljanski zvon*, LVI/6, 1936, pp. 378–381.

319
Katalog umetniške razstave: Drago Vidmar, Nande Vidmar, 1936.

320

321

320–321
Iz *Kataloga umetniške razstave: Drago Vidmar, Nande Vidmar*, 1936.

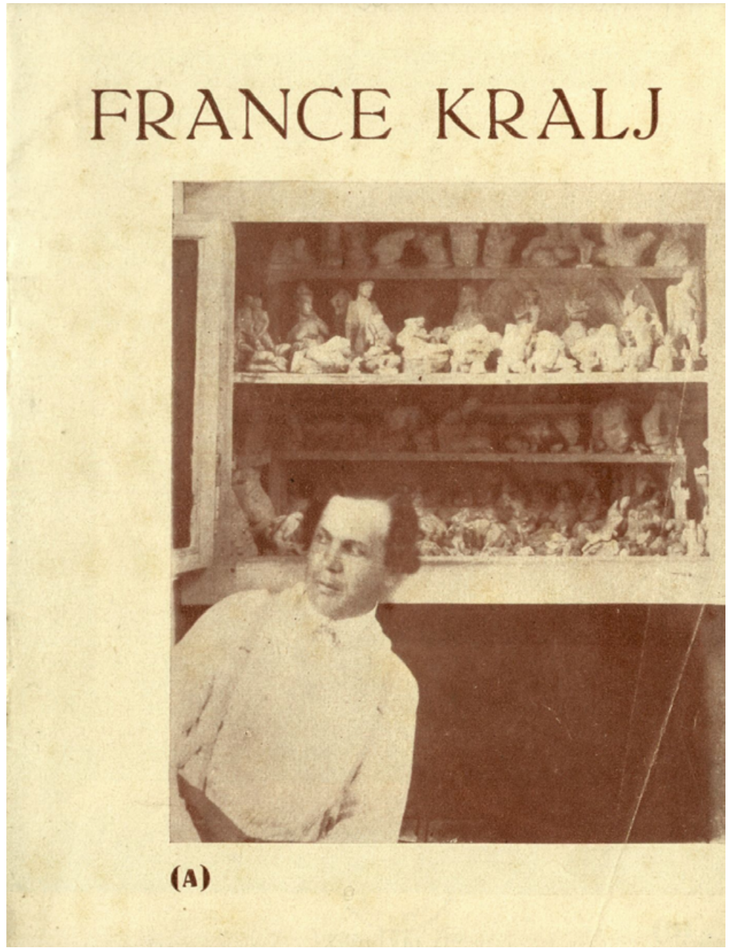
Naslov razstave:	Umetnostna razstava kipov in slik Franceta Kralja
Datum:	30. 8.–21. 9. 1936
Organizator:	Umetniško društvo Slovenski lik, Ljubljana
Avtor s številom del:	261 del v katalogu; France Kralj.[1549]
Katalog in tiskovine:	Katalog s fotografijo avtorja v ateljeju na naslovnici, seznamom del ter osmimi reproduciranimi deli. Na začetku kataloga sta kratek življenjepis avtorja in seznam krajev, kjer je razstavljal.[1550]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor, predvajan tudi po radiu in objavljen v reviji *Sodobnost*, je imel Josip Vidmar.[1551]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Franceta Kralja, na kateri je predstavil slike, risbe ter kipe v kamnu, lesu, bronu in terakoti s kmečko-religioznimi motivi.[1552] Po poročanju časopisa *Slovenec* naj bi šlo večinoma za nova dela.[1553] Razstava je spadala v sklop rednih jesenskih prireditev Umetniškega društva Slovenski lik.
Poročanje in kritika:	Odzivi na Kraljevo ustvarjanje so bili tudi tokrat (kot leta 1935) večinoma negativni, kar po že omenjenih zapisih o ekspresionizmu ni presenetljivo. Pisci so bili najbolj kritični do njegove modelacije teles; Čoro Škodlar je denimo zapisal, da naj bi bilo za Kralja značilno »veselje nad baročnimi oblikami ženskega telesa, ki jih mestoma tako izkazi, da sličijo bolezenskim nagibom erotomanov.«[1554] Način modelacije je označil za neokusnega: »To je okus primitivnih eksotičnih narodov, ki ga je Evropec že pred tisoči let preživel in nas prav to bistveno loči od kulture divjakov.«[1555] Rajko Ložar je bil bolj negativen do njegovega slikarstva, kiparstvo pa je pohvalil – a šele ko ga je interpretiral skozi »prehistorične« sloge, ne modernistične. Veliko kritike je namenil sami postavitvi, ki naj bi bila izvedena površno, s prevrnjenimi kipi, nekaterimi celo poškodovanimi zaradi uporabe nečiste gline.[1556] Kritika Karla Dobide je bila tokrat pozitivna in razstavo je ocenil za eno najboljših, kar jih je priredil umetnik.[1557]

[1549] *Katalog umetnostne razstave kipov in slik Franceta Kralja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 8.–21. 9. 1936), Ljubljana 1936.
[1550] *Katalog umetnostne razstave kipov in slik Franceta Kralja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 30. 8.–21. 9. 1936), Ljubljana 1936. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-C0706VG2>.)
[1551] Razstava Franceta Kralja, *Slovenec*, LXIV/198a, 30. 8. 1936, p. 5; J./osip/ VIDMAR, O stilu, *Sodobnost*, IV/9, 1936, pp. 393–395.
[1552] France Kralj razstavlja, *Slovenski dom*, I/197, 29. 8. 1936, p. 3.
[1553] R/ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Kralja, *Slovenec*, LXIV/205a, 8. 9. 1936, p. 7.
[1554] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava Franceta Kralja, *Jutro,* VII/221, 25. 9. 1936, p. 3.
[1555] Ibid.
[1556] R/ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Kralja, *Slovenec*, LXIV/205a, 8. 9. 1936, p. 7.
[1557] K./arel/ DOBIDA, Razstava Franceta Kralja, *Ljubljanski zvon*, LVI/9, 1936, pp. 588–590.

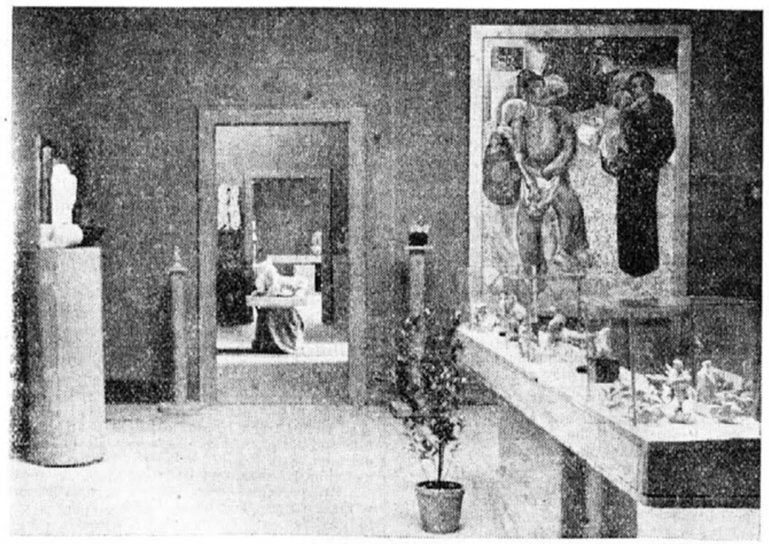
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- France Kralj razstavlja, *Slovenski dom*, I/197, 29. 8. 1936, p. 3.
- Razstava Franceta Kralja, *Slovenec*, LXIV/198a, 30. 8. 1936, p. 5.
- Na razstavi Franceta Kralja, *Slovenski dom*, I/198, 31. 8. 1936, p. 3.
- Na razstavi Franceta Kralja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/35, 31. 8. 1936, p. 2.
- Jesenska umetnostna razstava, *Slovenec*, LXIV/200a, 2. 9. 1936, p. 7.
- R/ajko/ LOŽAR, Razstava Franceta Kralja, *Slovenec*, LXIV/205a, 8. 9. 1936, p. 7.
- i. /Josip Regali/, Slovenski slikar in kipar France Kralj, *Slovenija*, V/37, 11. 9. 1936, pp. 1–2.
- Umetnostna razstava slik in kipov Franceta Kralja, *Slovenski dom*, I/207, 11. 9. 1936, p. 3.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava Franceta Kralja, *Jutro,* VII/221, 25. 9. 1936, p. 3.
- Umetnostna razstava Franceta Kralja, *Slovenski narod,* LXIX/220, 26. 9. 1936, p. 3.
- K./arel/ DOBIDA, Razstava Franceta Kralja, *Ljubljanski zvon*, LVI/9, 1936, pp. 588–590.
- Clément MORRO, *La Revue Moderne*, Pariz, 15. 11. 1937 (po obvestilu v: *Jutro*, VII/46, 24. 2. 1937, p. 7).
- J./osip/ VIDMAR, O stilu, *Sodobnost*, IV/9, 1936, pp. 393–395.

322
Katalog *Umetnostne razstave kipov in slik Franceta Kralja,* 1936.

323

Pogled v razstavo akad. slikarja in kiparja Franceta Kralja. Razstava spada po obsegu in vsebini med najpomembnejša letošnja umetnostna dejanja.

324

325

France Kralj bo razstavil za časa velesejma svoja najnovejša dela v Jakopičevem paviljonu.

326

323
Slovenski dom, I/208, 19. 9. 1936, p. 4.

324
Slovenski narod, LXIX/220,
26. 9. 1936, p. 3.

325
Jutro, VII/197, 27. 8. 1936, p. 4.

326
France Kralj, *Kopajoče se kmetice*, iz kataloga *Umetnostne razstave kipov in slik Franceta Kralja*, 1936.

Naslov razstave:	**II. razstava umetniške skupine Gojmir Anton Kos, Miha Maleš, France Gorše z gostom Janom Slavíčkom**
Datum:	4.–25. 10. 1936
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	84 del v katalogu; France Gorše (25), Gojmir Anton Kos (20), Miha Maleš (30), Jan Slavíček (9).[1558]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del, fotografijo Maleševe delavnice ter desetimi reproduciranimi deli.[1559]
Spremljevalni program:	Govorci na otvoritvi so bili Rajko Ložar, Gojmir Anton Kos in Ivan Vavpotič kot predsednik jugoslovanske-češkoslovaške lige. Ložarjev govor so predvajali tudi po radiu.[1560]
Obisk:	Razstava naj bi imela rekorden obisk in prodajni uspeh, že prvi dan naj bi se namreč prodalo več del. Vstopnina je bila pet dinarjev, za 15 dinarjev pa je obiskovalec s permanentno vstopnico dobil še katalog.[1561]
Vrsta razstave:	Skupinska slikarska in kiparska razstava treh slovenskih umetnikov z gostom iz Prage Janom Slavíčkom. Prikazala je tehnično in motivno zelo raznolika dela, vsak avtor pa je razstavljal v svoji sobi, iz česar Dobida sklepa, da pri skupnem razstavljanju ni šlo za predstavitev nove enotne skupine,[1562] pač pa so jih morda družile prodajne ambicije. Gojmir Anton Kos je razstavil olja iz obdobja 1934–36, Miha Maleš pretežno tempere in monotipije (*Spomina na Benetke* ni v katalogu),[1563] France Gorše nove kipe in Jan Slavíček risbe. Slovenski umetniki so kot skupina razstavljali drugič; prvič so (1.–8. 8. 1935) v Mariboru.[1564]
Poročanje in kritika:	Kritiški zapisi so se najbolj razhajali glede del Mihe Maleša. Večina piscev se je nanje odzvala negativno, nekateri pa so jim bili naklonjeni, denimo v *Slovenskem narodu* so o njih celo pisali kot o uspehih nadrealizma.[1565] Karel Dobida je veliko pohvale namenil Kosu in Goršetu, do Maleša pa je bil manj prizanesljiv: »Zdi se mi, da so ti slikarski eksperimenti le nekakšna preizkušnja moči in da Maleš niti sam vanje ne verjame, še manj mu more gledalec, kateremu ostane simbolika nerazvozljana uganka, ki se ponekod sprevrže skoro v karikaturo.«[1566]

[1558] *II. razstava umetniške skupine Gojmir Anton Kos, slikar, Miha Maleš, slikar, France Gorše, kipar, gost Jan Slaviček, slikar Praga* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 4.–25. 10. 1936), Ljubljana 1936. V katalogu je navedenih 20 del Gojmira Antona Kosa, čeprav naj bi bili razstavljeni še dve deli (*Gosposvetska cesta* in *Most v Medvodah*), ki nista bili vključeni v katalog (Vera v delo jih združuje, *Slovenski narod*, LXIX/227, 5. 10. 1936, p. 4; R./ajko/ LOŽAR, Razstava G. A. Kos – Maleš – Gorše in Slaviček, *Slovenec*, LXIV/239a, 17. 10. 1936, p. 5).
[1559] *II. razstava umetniške skupine Gojmir Anton Kos, slikar, Miha Maleš, slikar, France Gorše, kipar, gost Jan Slaviček, slikar Praga* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 4.–25. 10. 1936), Ljubljana 1936. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-R5GB3UUI>.)
[1560] Umetniška razstava Kos – Maleš – Gorše – Slaviček, *Ponedeljski Slovenec*, IX/40, 5. 10. 1936, p. 3.
[1561] Obisk v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/228, 6. 10. 1936, p. 3.
[1562] K./arel/ DOBIDA, Tri razstave. G. A. Kos – Maleš – Gorše, *Ljubljanski zvon*, LVII/2, 1937, p. 75.
[1563] Obisk v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/228, 6. 10. 1936, p. 3.
[1564] *II. razstava umetniške skupine Gojmir Anton Kos, slikar, Miha Maleš, slikar, France Gorše, kipar, gost Jan Slaviček, slikar Praga* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 4. – 25. 10. 1936), Ljubljana 1936.
[1565] Nadrealizem Mihe Maleša, *Slovenski narod,* LXIX/232, 10. 10. 1936, p. 3.
[1566] K./arel/ DOBIDA, Tri razstave. G. A. Kos – Maleš – Gorše, *Ljubljanski zvon*, LVII/2, 1937, p. 75.

Čoro Škodlar je razstavo označil za dolgočasno, saj naj bi bil njen edini namen prodaja. Še bolj zagrizeno jo je kritiziral, ker naj bi mu eden od razstavljavcev zaradi njunega poznanstva naročil, naj ne piše negativne kritike, kar je označil za »hinavščino«. Umetniki naj bi pojem umetnosti »prostituirali«, najbolj negativno pa je tudi on ocenil Maleša, ki »ni kaj več ko simulacija slikarstva, preračunjena na ugoden sprejem in oceno prijateljskih kritik«.[1567] Tudi do gosta Jana Slavíčka ni bil prizanesljiv: »Če že vabimo goste, privabimo take, ki kaj znajo in morejo kaj pokazati.«[1568]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava umetniške trojice, *Slovenski dom*, I/209, 14. 9. 1936, p. 3.
- O Janu Slavičku, *Slovenec*, LXIV/227a, 3. 10. 1936, p. 5.
- Umetniška razstava Kos-Maleš-Gorše-Slaviček, *Ponedeljski Slovenec*, IX/40, 5. 10. 1936, p. 3.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/40, 5. 10. 1936, p. 2.
- Vera v delo jih združuje, *Slovenski narod,* LXIX/227, 5. 10. 1936, p. 4.
- Obisk v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/228, 6. 10. 1936, p. 3.
- Nadrealizem Mihe Maleša, *Slovenski narod,* LXIX/232, 10. 10. 1936, p. 3.
- R./ajko/ LOŽAR, Občinstvo in umetniška razstava, *Slovenec*, LXIV/234a, 11. 10. 1936, p. 9.
- R./ajko/ LOŽAR, Razstava G. A. Kos-Maleš-Gorše in Slaviček, *Slovenec*, LXIV/239a, 17. 10. 1936, p. 5.
- Čoro ŠKODLAR, Na razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/247, 23. 10. 1936, pp. 3–4.
- Lj. B. /Ljubo Babič/, Natječaj, *Hrvatski dnevnik,* 163, 1936, p. 11.
- K./arel/ DOBIDA, Tri razstave. G. A. Kos-Maleš-Gorše, *Ljubljanski zvon*, LVII/2, 1937, p. 75.

327
Umetnost, I/2, 1936–1937, p. 41.

France Gorše - Krokarji - Mavec - 1936

[1567] Čoro ŠKODLAR, Na razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, VII/247, 23. 10. 1936, pp. 3–4.
[1568] Ibid.

328

Miha Maleš: Rojstvo

329

G .A. Kos: Cerkev v Selcih (olje)

328
Jutro, VII/247, 23. 10. 1936, p. 3.

329
Slovenec, LXIV/234a, 11. 10. 1936, p. 9.

330
Umetnost, I/1, 1936–1937, p. 13.

Trubar

Iz razstave Umetniške skupine G. A. Kosa - M. Malela - Fr. Goršeta in gosta J. Slavička (Praga) 1936 v Jakopičevem paviljonu

Naslov razstave:	I. razstava del mladih slovenskih slikarjev in kiparjev
Datum:	1.–29. 11. 1936 (podaljšana do 1. 12.)[1569]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	56 del v katalogu; Zoran Didek (4), Zdenko Kalin (3), Dore Klemenčič (5), Alojzij Kogovšek (6), Stane Kregar (10), France Mihelič (10), Zoran Mušič (2), France Pavlovec (5), Karel Putrih (5), Maksim Sedej (6).[1570]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in desetimi reproduciranimi deli.[1571]
Spremljevalni program:	Na otvoritvi je govoril Stane Kregar. Po razstavi sta vodila Rajko Ložar (25. 11., z daljšim govorom) in Ivan Zorman (zadnji dan).[1572]
Obisk:	Obisk naj bi bil velik (kmalu so beležili 600 ljudi), ob koncu razstave pa so v *Jutru* poročali o skupno 1.200 obiskovalcih.[1573]
Vrsta razstave:	Skupinska kiparska in slikarska razstava desetih umetnikov, ki je (z izjemo Pavlovca) predstavila mlajšo generacijo. Prodanih je bilo 20 del; predvsem po zaslugi Frana Windischerja sta jih večino kupili banska uprava in Društvo Narodna galerija.[1574]
Poročanje in kritika:	V kritiških zapisih je bilo največ pozornosti namenjeno Stanetu Kregarju, Maksimu Sedeju in Francetu Miheliču. Karel Dobida je bil do razstave kritičen in je zapisal, da mladi umetniki nimajo dodelanega umetniškega izraza, a nekateri kažejo veliko potenciala. Kljub temu je bralce, po že ustaljeni navadi, pozval k nakupom: »Da ti mladi, obetajoči talenti ne obstanejo na sredi pota in da jih ne doleti bridka in na videz kar neizbežna usoda večine naših oblikujočih umetnikov, ki so obstali sredi pota, je treba, da se jim omogoči razvoj. Za to so pa predvsem potrebna naročila in spet naročila.«[1575] Tudi Rajko Ložar jim je namenil bodreč zapis.[1576] Čoro Škodlar pa je o razstavi zopet pisal ostro in žaljivo: »Vse to, kar so nam pokazali, ni nobena dozorela umetnost.« Kregarjevo umetnost je primerjal z deli »norcev iz blaznice«, Sedej se mu je zdel površen, Mušič dolgočasen. Za »prisrčnega« je označil le Miheliča, dobro besedo pa je imel tudi za Pavlovca, ki je razstavil konvencionalnejša dela.[1577]

[1569] Ljubljanska nedelja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 2. Planirana je bila za september, a so jo zaradi tehničnih ovir prestavili na november (Umetnostna razstava najmlajših, *Slovenec*, LXIV/212a, 16. 9. 1936, p. 5.).
[1570] *I. razstava del mladih slovenskih slikarjev in kiparjev* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, november 1936), Ljubljana 1936.
[1571] *I. razstava del mladih slovenskih slikarjev in kiparjev* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, november 1936), Ljubljana 1936. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-BTP89BMW>.)
[1572] Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/251, 2. 11. 1936, p. 2; Ljubljanska nedelja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 2.
[1573] Ljubljanska nedelja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 2.
[1574] Ibid.
[1575] K. D. /Karel Dobida/, Razstava mladih slikarjev in kiparjev, *Mladika*, XVII/12, 1936, pp. 466–467.
[1576] R./ajko/ LOŽAR, Naši mladi slikarji in kiparji, *Slovenec*, LXIV/258a, 8. 11. 1936, p. 9.
[1577] Č./oro/ ŠKODLAR, Kaj nam je pokazala razstava mladih?, *Jutro*, XVII/281, 4. 12. 1936, pp. 3–4.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava najmlajših, *Slovenec*, LXIV/212a, 16. 9. 1936, p. 5.
- I. razstava del mladih slikarjev in kiparjev, *Slovenski dom*, I/247, 28. 10. 1936, p. 3.
- Razstava desetih najmlajših, *Slovenski dom*, I/250, 31. 10. 1936, p. 2.
- Mladi likovniki so otvorili razstavo, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/44, 2. 11. 1936, p. 2.
- Razstava naših mladih, *Slovenski narod,* LXIX/251, 2. 11. 1936, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, I/251, 2. 11. 1936, p. 2.
- R./ajko/ LOŽAR, Naši mladi slikarji in kiparji, *Slovenec*, LXIV/258a, 8. 11. 1936, p. 9.
- Rekord umetniške razstave, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/45, 9. 11. 1936, p. 2.
- Slikarji med mladimi, *Slovenski narod,* LXIX/264, 17. 11. 1936, p. 4.
- -i. /Josip Regali/, Mladi slovenski slikarji in kiparji, *Slovenija*, V/49, 4. 12. 1936, p. 1.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Kaj nam je pokazala razstava mladih?, *Jutro*, XVII/281, 4. 12. 1936, pp. 3–4.
- Ljubljanska nedelja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 2.
- K. D. /Karel Dobida/, Razstava mladih slikarjev in kiparjev, *Mladika*, XVII/12, 1936, pp. 466–467.
- K./arel/ DOBIDA, Tri razstave. Razstava mladih, *Ljubljanski zvon*, LVII/2, 1937, pp. 75–76.

331
Slovenec, LXIV/258a, 8. 11. 1936, p. 9.

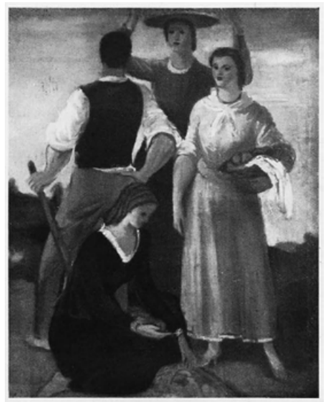
Stane Kregar: Fantazija na terasi.

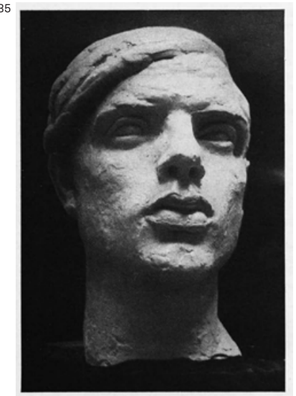
332

Stane Kregar: Saloma.

333

France Mihelič: Svatba v Lazah.

334

Maksim Sedej: Kompozicija.

335

Zdenko Kalin: Portret slikarja Dideka.

332
Mladika, XVII/36, 1936, p. 455.

333
Mladika, XVII/36, 1936, p. 443.

334
Mladika, XVII/36, 1936, p. 459.

335
Mladika, XVII/36, 1936, p. 446.

Naslov razstave:	Božidar Jakac, Norveška, Slovenija, portreti
Datum:	6. 12. 1936–6. 1. 1937 (podaljšana do 10. 1.)[1578]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	147 del v katalogu; Božidar Jakac.[1579]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in devetimi reproduciranimi deli.[1580] Pri blagajni je bila na prodaj razglednica s portretom Franceta Prešerna, izdana prav za razstavo.[1581]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Božidar Jakac.[1582]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Božidarja Jakca, organizirana po njegovi vrnitvi z Norveške. Jakac naj bi jo posvetil Jožetu Gorjupu, ki ga je seznanil z norveškimi umetniškimi krogi in ga spodbudil k potovanju.[1583] V glavni dvorani so bili na ogled številni portreti, v preostalih prostorih pa krajine, razdeljene v dve skupini – risbe in pasteli z Norveške ter Slovenije.[1584] Dela sta odkupila ban Savske banovine Viktor Ružić (*Lofotski motiv*, *Otočec v jeseni*) in ban Dravske banovine Marko Natlačen (*Novo mesto v jeseni*).[1585]
Poročanje in kritika:	V kritiških zapisih se je razvil že znani diskurz o modernizmu in Jakčeva dela so pisci večinoma označili za zelo dobra, saj so prevladovali za širše občinstvo laže razumljivi krajine in portreti. Kot je Elko Justin zapisal v *Jutru*: »Skrajni čas je že, da se prepove razstavljanje različnim eksperimentatorjem, ki z raznoterimi 'izmi' in lokavo reklamo skrivajo svoj banalni diletantizem. Saj je vendar jasno, da se z razstavo takih ljudi, ki nimajo prav nič skupnega z umetnostjo, kvari ugled naših priznanih umetnikov. Le tako se lahko zgodi, da razne klike omalovažujejo v časopisni kritiki dela, ki jih je pred nedavnim razstavljal eden naših prvovrstnih slovenskih, tudi v tujini priznanih mojstrov.«[1586] Podobno ga je pohvalil Božidar Borko: »Jakčeva razstava ne kaže ne donkihotskih bojev za revolucionarno novo formo, ne podzavestnih tipanj in poskusov abstraktnega prikazovanja na geometričnem prostoru; nima vidnih sledov boja s problemi in težnje po slikarskem filozofiranju.«[1587]

[1578] E. /Elko/ JUSTIN, Razstava Božidarja Jakca je podaljšana, *Jutro*, XVIII/6, 8. 1. 1937, p. 3.
[1579] *Božidar Jakac. Norveška, Slovenija, portreti* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6. 12. 1936–6. 1. 1937), Ljubljana 1936.
[1580] *Božidar Jakac. Norveška, Slovenija, portreti* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6. 12. 1936–6. 1. 1937), Ljubljana 1936. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-A5BVMMYM>.)
[1581] E. /Elko/ JUSTIN, Razstava Božidarja Jakca je podaljšana, *Jutro*, XVIII/6, 8. 1. 1937, p. 3.
[1582] Božidar Jakac razstavlja, *Ponedeljski Slovenec*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 3.
[1583] Jakčeva razstava odprta, *Slovenski dom*, I/280, 7. 12. 1936, p. 2.
[1584] Ibid.; Ljubljanska nedelja. Jakac razstavlja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 2.
[1585] Iz Ljubljane, *Jutro*, XVII/293, 18. 12. 1936, p. 4.
[1586] E. /Elko/ JUSTIN, Razstava Božidarja Jakca je podaljšana, *Jutro*, XVIII/6, 8. 1. 1937, p. 3.
[1587] -o., /Božidar Borko/, Vtisi z razstave Božidarja Jakca, *Jutro*, XVII/302, 31. 12. 1936, p. 3.

Le Rajko Ložar je bil do njegovih preprostih motivov kritičen; ker so se mu zdele vse impresije iz tujine enake in ni nikjer zapazil nobene nove poteze, jih je označil za »poljudne potopise«.[1588]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

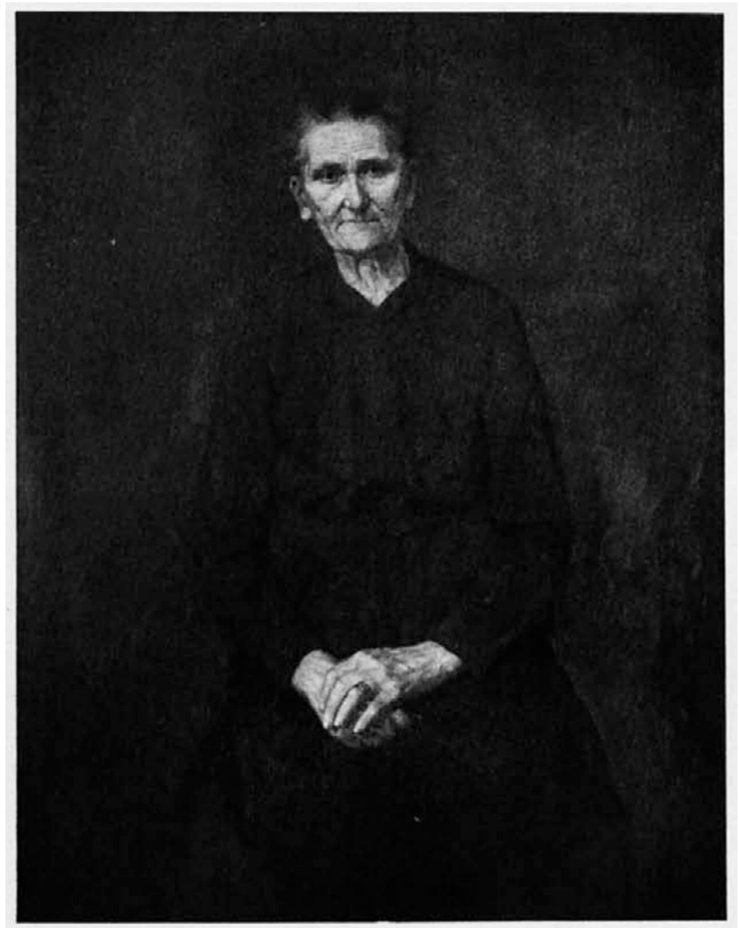
- Jakac razstavlja, *Slovenski dom*, I/278, 4. 12. 1936, p. 3.
- Jakčeva razstava odprta, *Slovenski dom*, I/280, 7. 12. 1936, p. 2.
- Ljubljanska nedelja. Jakac razstavlja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 2.
- Božidar Jakac razstavlja, *Ponedeljski Slovenec*, IX/49, 7. 12. 1936, p. 3
- R. L. /Rajko Ložar/, Jakčev ciklus iz Norveške, *Slovenec*, LXIV/292a, 15. 12. 1936, p. 5.
- Iz Ljubljane, *Jutro*, XVII/293, 18. 12. 1936, p. 4.
- Td. /Tine Debeljak/, Ob razstavi B. Jakca, pogovor z umetnikom, *Slovenec,* LXIV/287a, 20. 12. 1936, p. 9.
- -o. /Božidar Borko/, Vtisi z razstave Božidarja Jakca, *Jutro*, XVII/302, 31. 12. 1936, p. 3.
- E./lko/ JUSTIN, Razstava Božidarja Jakca je podaljšana, *Jutro*, XVIII/6, 8. 1. 1937, p. 3.
- Č./oro Škodlar/, Razstava Božidarja Jakca, *Jutro,* XVIII/8, 10. 1. 1937, p. 3
- Karel DOBIDA, Tri razstave. Božidar Jakac, *Ljubljanski zvon*, LVII/2, 1937, pp. 76–77.
- Jože GREGORIČ, Norveška, Slovenija, portreti, *Kronika slovenskih mest*, IV/1, 1937, p. 5.

336
Fotografija Božidarja Jakca, *Jutro*, VII/302, 31. 12. 1936, p. 3.

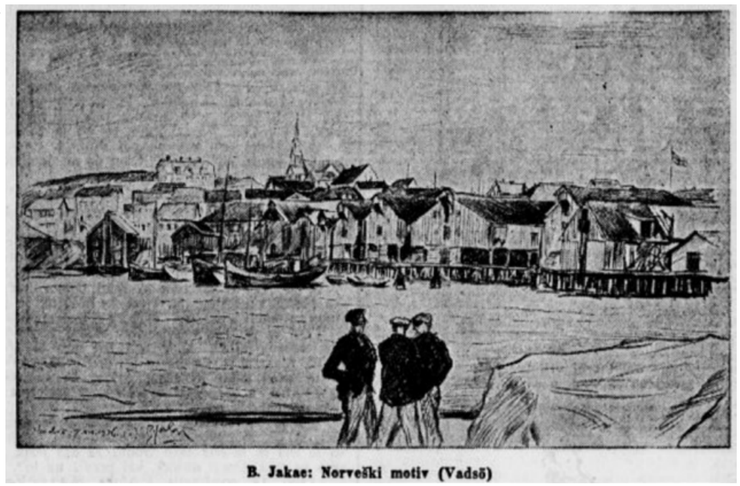
[1588] R. L. /Rajko Ložar/, Jakčev ciklus iz Norveške, *Slovenec*, LXIV/287a, 15. 12. 1936, p. 5.

337

Božidar Jakac - Moja mati - Olje

338

B. Jakac: Norveški motiv (Vadsö)

337
Umetnost, I/1, 1936–1937, p. 14.

338
Slovenec, LXIV/287, 20. 12. 1936, p. 9.

Lara Mejač

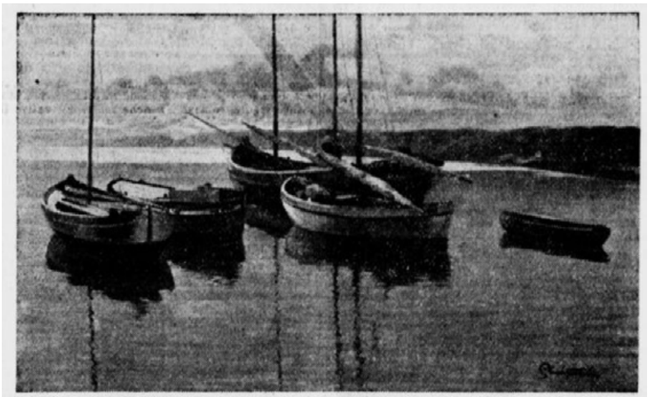
Naslov razstave:	Slavko Tomerlin
Datum:	21. 2.–2. 3. 1937 (podaljšana do 7. 3.).[1589]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	Ok. 80 del; Slavko Tomerlin.[1590]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Umetnik naj bi na otvoritvi obiskovalce popeljal po razstavi.[1591]
Obisk:	V medijih je bilo večkrat omenjeno, da obisk ni bil velik, čeprav naj bi bilo zadnje dni za razstavo več zanimanja.[1592]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava hrvaškega slikarja Slavka Tomerlina, ki je pred tem v Jakopičevem paviljonu razstavljal v letih 1926, 1928 in 1936. Na razstavi so prevladovale oljne slike ter akvareli s krajinskimi in folklornimi motivi iz zagrebškega okolja, hrvaškega primorja, Slavonije in Bosne. Poleg morskih motivov so bile na razstavi tudi slike s prizori kmečkega dela.[1593]
Poročanje in kritika:	V časopisju se največkrat pojavljajo zapisi v obliki krajših promocijskih najav. V *Jutru* so izpostavili, da je Tomerlin v Jakopičevem paviljonu priredil že več razstav, ki so požele mešane odzive, saj naj bi bil za razliko od drugih umetnikov še vedno »vztrajen realist«.[1594] V *Ponedeljskem Slovencu* so zapisali, da njegove slike ne zahtevajo nobenega večjega razmisleka, saj nimajo socialnega poudarka, ter da jih zato veliko ljudi tako sprejema kot tudi zavrača.[1595]
Posebnosti:	Zaradi povečanega obiska v zadnjih dneh razstave se je umetnik odločil, da jo bo ponovno odprl teden dni po zaprtju, v nedeljo, 7. marca.[1596] Obiskovalci so si razstavo lahko ogledali tudi med zaprtjem, saj je bil čuvaj paviljona, ki je bil večinoma kar umetnik sam, pooblaščen, da jo pokaže vsakomur, ki bi ga zanimala. V času Tomerlinovega enotedenskega izleta na Bled in v Kranjsko Goro je umetnika na tem mestu nadomeščal upravnik paviljona.[1597] V *Slovenskem narodu* so med drugim zapisali, da Tomerlin »sameva v paviljonu in riše konjiče«.[1598]

[1589] Razstava slik Slavka Tomerlina v Jakopičevem paviljonu podaljšana, *Jutro*, XVII/52, 3. 3. 1937, p. 4.
[1590] Število del je rekonstruirano po člankih, navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava slik Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/45, 23. 2. 1937, p. 7.
[1591] Ibid.
[1592] Danes zaključuje svojo razstavo v Jakopičevem paviljonu hrvatski slikar Tomerlin, *Slovenec,* LXV/50a, 2. 3. 1937, p. 3; Razstava slik Slavka Tomerlina v Jakopičevem paviljonu podaljšana, *Jutro*, XVII/52, 3. 3. 1937, p. 4.
[1593] Slavko Tomerlin razstavlja v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVII/50, 28. 2. 1937, p. 3.
[1594] Ibid.
[1595] Slavko Tomerlin v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljski Slovenec,* X/9, 1. 3. 1937, p. 3.
[1596] Danes zopet razstavlja Slavko Tomerlin, *Slovenec,* LXV/55a, 7. 3. 1937, p. 3.
[1597] Razstava slik Slavka Tomerlina v Jakopičevem paviljonu podaljšana, *Jutro*, XVII/52, 3. 3. 1937, p. 4.
[1598] Slavko Tomerlin razstavlja, *Slovenski narod,* LXX/43, 23. 2. 1937, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Slavko Tomerlin razstavlja v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljski Slovenec,* X/8, 22. 2. 1937, p. 3.
- Razstava slik Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVII/45, 23. 2. 1937, p. 7.
- Slavko Tomerlin razstavlja, *Slovenski narod,* LXX/43, 23. 2. 1937, p. 2.
- Slavko Tomerlin razstavlja v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVII/50, 28. 2. 1937, p. 3.
- Tomerlinova razstava slik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/49a, 28. 2. 1937, p. 4.
- Slavko Tomerlin v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljski Slovenec,* X/9, 1. 3. 1937, p. 3.
- Zadnji dan razstave slik Slavka Tomerlina, *Jutro*, XVIII/51, 2. 3. 1937, p. 4.
- Danes zaključuje svojo razstavo v Jakopičevem paviljonu hrvatski slikar Tomerlin, *Slovenec,* LXV/50a, 2. 3. 1937, p. 3.
- Razstava Slavka Tomerlina podaljšana, *Slovenski narod*, LXX/49, 2. 3. 1937, p. 3.
- Razstava Slavka Tomerlina, *Slovenec,* LXV/51, 3. 3. 1937, p. 4.
- Razstava slik Slavka Tomerlina v Jakopičevem paviljonu podaljšana, *Jutro*, XVII/52, 3. 3. 1937, p. 4.
- Danes zopet razstavlja Slavko Tomerlin, *Slovenec,* LXV/55a, 7. 3. 1937, p. 3.
- Slavko Tomerlin, *Umetnost*, I/2, 1937, p. 58.

339

Tomerlinov motiv s Primorja.

340

Slavko Tomerlin in: Zegnanje. — Tomerlin je znan hrvatski folklorist. S svojim umirjenim slikanjem se je izmaknil modernim strujam in vplivom ter najbolj teži za ugodnim razpoloženjem, kar mu je zmerom priklicalo mnogo obiskovalcev. — Rešuje tudi težje slikarske probleme zlasti glede koloristićnih efektov in občutlji vega nianseranja barvnih tonov.

339
Slovenec, LXV/50a, 2. 3. 1937, p. 3.

340
Slovenec, LXV/49a, 28. 2. 1937, p. 4.

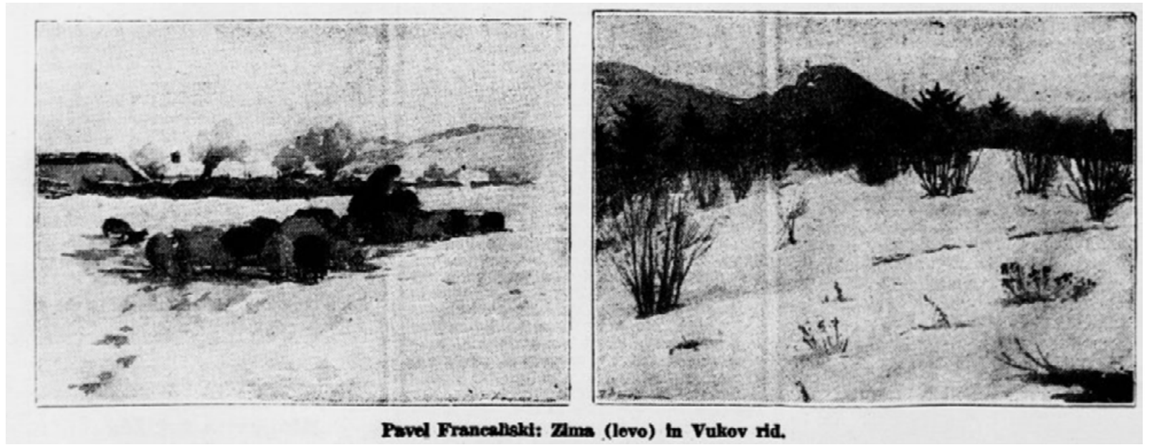
Naslov razstave:	Pavel Francaliski
Datum:	14.–28. 3. 1937
Organizator:	Jugoslovansko-bolgarska liga, Beograd in Slovensko planinsko društvo, Ljubljana[1599]
Avtor s številom del:	Ok. 80 del, kasneje so na razstavo dodali še 11 del; Pavel Francaliski.[1600]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava bolgarskega slikarja, ki je bila prirejena z namenom zbližanja odnosov z Bolgari.[1601] Pavel Francaliski iz Samokova je razstavil akvarele z motivi bolgarskih planin.[1602] Po razstavi se je umetnik deset dni mudil na Gorenjskem in tam ustvaril približno 40 novih akvarelov z motivi gorskih pokrajin iz okolice Kranjske Gore, Gozda Martuljka, Planice in Mojstrane. Enajst novih del z gorenjskega izleta je nato naknadno dodal na razstavo v Jakopičevem paviljonu.[1603] Slike slovenskih krajin je kasneje razstavil tudi v Zagrebu in Beogradu, prav tako pa je z organizacijo predavanj po različnih bolgarskih mestih in vaseh želel predstaviti lepote slovenske dežele in propagirati turistično izmenjavo med Slovenijo in Bolgarijo.[1604] Dela na razstavi so bila naprodaj po ceni 350 dinarjev.[1605] V *Slovencu* so zapisali, da naj bi bilo prodanih veliko število del, zlasti akvarelov. Med kupci naj bi bili tudi udeleženci planinskih ekskurzij v Bolgarijo.[1606]
Poročanje in kritika:	V časopisju se pojavljajo zapisi v obliki kratkih najav in vabil. Daljši prispevek je napisal le Čoro Škodlar za *Jutro*, v katerem je bil razstavi zelo naklonjen: »Francaliski je odličen akvarelist. Med 80 razstavljenimi dobrimi podobami jih je tudi mnogo, ki bi bili v čast vsakemu v svetu bolj poznanemu imenu. Ti motivi z Rilskega pogorja, mogočna Musala in Maljovica pa vsi ti nam kaj malo poznani vrhovi bolgarskih planin imajo za nas nekaj prikupnega, domačega, kakor svet, ki smo ga dobro poznali, a smo nanj pozabili.«[1607] Razstavi je bil naklonjen tudi Rajko Ložar v *Slovencu*, ki je pohvalil umetnikovo slikarsko tehniko.[1608]

[1599] Bolgarski umetnik razstavlja v Ljubljani, *Ponedeljski Slovenec,* X/11, 15. 3. 1937, p. 2.
[1600] Število del je rekonstruirano po člankih, navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: /Čoro/ ŠKODLAR, Razstava bolgarskega slikarja Pavla Francaliskega, *Jutro*, XVII/68, 21. 3. 1937, p. 3; Bolgarski slikar P. Francaliski, *Slovenski dom*, II/70, 27. 3. 1937, p. 5.
[1601] Slikar Pavel Francalinski razstavlja, *Jutro*, XVII/61, 13. 3. 1937, p. 3.
[1602] R. L. /Rajko Ložar/, Paul Francaliski, *Slovenec*, LXV/74a, 2. 4. 1937, p. 5.
[1603] Bolgarski slikar P. Francaliski, *Slovenski dom*, II/70, 27. 3. 1937, p. 5.
[1604] Slovo umetnika Pavla Francaliskega, *Jutro*, XVII/84, 10. 4. 1937, p. 4.
[1605] /Čoro/ ŠKODLAR, Razstava bolgarskega slikarja Pavla Francaliskega, *Jutro*, XVIII/68, 21. 3. 1937, p. 3.
[1606] R. L. /Rajko Ložar/, Paul Francaliski, *Slovenec*, LXV/74a, 2. 4. 1937, p. 5.
[1607] /Čoro/ ŠKODLAR, Razstava bolgarskega slikarja Pavla Francaliskega, *Jutro*, XVII/68, 21. 3. 1937, p. 3.
[1608] R. L. /Rajko Ložar/, Paul Francaliski, *Slovenec*, LXV/74a, 2. 4. 1937, p. 5.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Bolgarski slikar Pavel Francaliski, *Slovenec,* LXV/57a, 10. 3. 1937, p. 4.
- Slikar Pavel Francalinski razstavlja, *Jutro*, XVIII/61, 13. 3. 1937, p. 3.
- Bolgarski umetnik razstavlja v Ljubljani, *Ponedeljski Slovenec,* X/11, 15. 3. 1937, p. 2.
- Pavle Francaliski v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/63a, 17. 3. 1937, p. 4.
- Pavel Francaliski na Gorenjskem, *Jutro*, XVIII/65, 18. 3. 1937, p. 4.
- /Čoro/ ŠKODLAR, Razstava bolgarskega slikarja Pavla Francaliskega, *Jutro,* XVIII/68, 21. 3. 1937, p. 3.
- Iz Ljubljane. Akademski slikar Pavel Francaliski, *Jutro,* XVIII/71, 25. 3. 1937, p. 4.
- Če za praznike ne greste iz Ljubljane, *Jutro*, LXXIII/18, 27. 3. 1937, p. 8.
- Planincem, *Jutro*, LXXIII/18, 27. 3. 1937, p. 8.
- Bolgarski slikar P. Francaliski, *Slovenski dom*, II/70, 27. 3. 1937, p. 5.
- Bolgarski slikar Francaliski, *Slovenec,* LXV/73a, 1. 4. 1937, p. 4.
- R. L. /Rajko Ložar/, Paul Francaliski, *Slovenec*, LXV/74a, 2. 4. 1937, p. 5.
- Samo še danes razstava bolgarskih in gorenjskih planinskih motivov, *Jutro,* XVIII/76, 2. 4. 1937, p. 4.
- Slovo umetnika Pavla Francaliskega, *Jutro*, XVIII/84, 11. 4. 1937, p. 4.
- Pavel FRANCALISKI, Pismo uredniku. Bolgarski umetnik, ki je navdušen za Slovenijo, *Slovenec,* LXV/140a, 23. 6. 1937, p. 3.
- Pavel Francaliski spet v Ljubljani, *Jutro*, XVIII/213, 12. 9. 1937, p. 6.
- Bolgarski slikar Pavel Francaliski, *Jutro*, XVIII/233, 5. 10. 1937, p. 4.
- Bolgarski slikar slovenskih planin, *Slovenec*, LXV/229a, 6. 10. 1937, p. 5.

341
Jutro, XVII/68, 21. 3. 1937, p. 3.

Pavel Francaliski: Zima (levo) in Vukov rid.

Naslov razstave:	Juraj Neidhardt
Datum:	4.–11. 4. 1937
Organizator:	Ni podatka; zasluga za prireditev razstave se sicer pripisuje arhitektoma Milanu Severju in Dušanu Grabrijanu.[1609]
Avtor s številom del:	Ni podatka; Juraj Neidhardt.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Vsak večer naj bi po razstavi vodil Milan Sever.[1610] V *Jutru* so poročali, da naj bi 11. 4. Juraj Neidhardt izvedel vodstvo po razstavi in predavanje o nalogah moderne arhitekture.[1611]
Obisk:	V šestih dneh naj bi si razstavo ogledalo 200 ljudi, brez upoštevanja obiska šolskih skupin. Po mnenju *Slovenskega doma* je bil obisk slabši, saj naj bi ljudje mislili, da morajo biti za razumevanje razstave strokovno podkovani.[1612] V *Jutru* so zapisali, da je razstava dosegla ogromno zanimanja in priznanja pri strokovnjakih.[1613]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava arhitekta Juraja Neidhardta. Na razstavi, ki je bila pred tem prirejena v Sarajevu in Zagrebu, jeavtor predstavil že realizirane stavbe, pa tudi načrte za druge projekte.[1614] Razstavljene so bile fotografije, študijske skice in načrti za Škofijski internat v Zagrebu, Obrtno šolo v Zagrebu, paviljon Hrvaškega veslaškega kluba, Sokolski dom, Kolodvor v Sarajevu ter predstavitve projektov za delavsko naselje Bata in razstavni paviljon Jugoslavije v Parizu. Poleg načrtov za stavbe so bile predstavljene tudi razne urbanistične ureditve, kot so regulacija Zagreba in Sušaka ali pa načrt za Trg kralja Petra v Sarajevu.[1615] V *Slovencu* so zapisali, da je bil namen razstave propagirati moderno arhitekturo in urbanizem ter da je razstava zelo pomembna, saj je »javnosti ponudila vpogled v snovanje velike in pomembne arhitekture«.[1616]
Poročanje in kritika:	Razstavi so bili pisci večinoma naklonjeni. Avtor prispevka v *Slovenskem domu* jo je označil kot »sprehod v bodočnost arhitekture in urbanizma«.[1617] Dva daljša prispevka sta za *Slovenca* prispevala Rajko Ložar in Dušan Grabrijan. Rajko Ložar je razstavo in delo arhitekta pozitivno vrednotil: »Kar je na Neidhardtovem delu, ki priča o elementarni arhitekturni darovitosti najbolj simpatično, je zlasti teoretična jasnost, formalna doslednost in izredni analitični koncept, ki dani problem do dna razmotri in končno prinese sintezo.«[1618] Dušan Grabrijan se je v svojem zapisu v *Slovencu* bolj kot na razstavo osredotočil predvsem na Neidhardtovo profesionalno pot, ki sta jo zaznamovala Peter Behrens in Le Corbusier.[1619] Pozitiven odmev je razstava doživela tudi v *Slovenskem narodu*.[1620] Prav tako jo je pohvalil Ivo Spinčič, ki je v reviji *Umetnost* zapisal: »Nešteto nazornih načrtov, fotografij in risb na tej razstavi potrjuje, da je [Neidhardt] obdarovan z jasnim in ostrim čutom za red ter dosleden v oblikovanju do skrajnosti, da je prinesel v domovino znanje, ki bo služilo napredku arhitekture pri nas, ter da je s svojo razstavo nudil vpogled laiku in strokovnjaku v organizem moderne arhitekture.«[1621] Daljši prispevek po koncu razstave zasledimo tudi v akademskem glasilu *1551*, kjer so o razstavi in zaključnem predavanju pisali izrazito pozitivno.[1622] Čoro Škodlar razstavi ni bil najbolj naklonjen, saj je v njej videl propagando sodobnih, predvsem Le Corbusierovih arhitekturnih teženj. O razstavi je med drugim zapisal: »V toliko tudi njegove ljubljanske razstave ni gledati kot čisto arhitektonsko razstavo, ki naj bi našim arhitektom in vsem, ki se za take probleme zanimajo, prikazala kake pomembne nove izsledke, temveč je v večjem delu propagandnega in reklamnega značaja. Odtod vsi številni razobešeni časopisni izrezki, ki jih Neidhardt prikazuje, pa čeprav je v poročilu ali notici njegovo ime le omenjeno.«[1623]

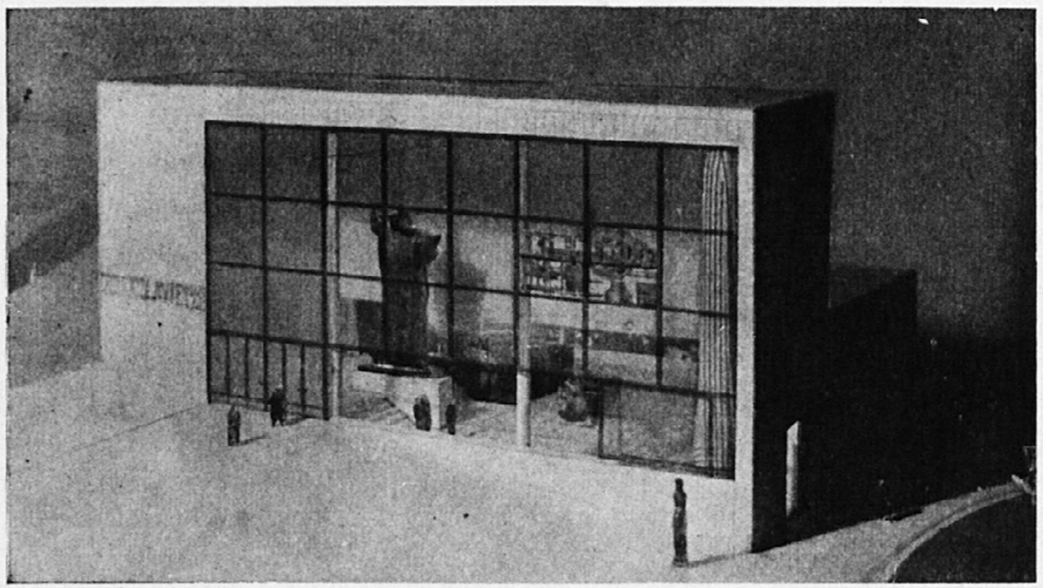
[1609] R. L. /Rajko Ložar/, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/85, 15. 4. 1937, p. 5.
[1610] Sarajevo, Zagreb, Pariz … v – Ljubljani, *Slovenski dom*, II/80, 10. 4. 1937, p. 2.
[1611] Na razstavi arhitekture v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVII/84, 11. 4. 1937, p. 6.
[1612] Sarajevo, Zagreb, Pariz … v – Ljubljani, *Slovenski dom*, II/80, 10. 4. 1937, p. 2.
[1613] Na razstavi arhitekture v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVII/84, 11. 4. 1937, p. 6.
[1614] Sarajevo, Zagreb, Pariz … v – Ljubljani, *Slovenski dom*, II/80, 10. 4. 1937, p. 2.
[1615] R. L. /Rajko Ložar/, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/85a, 15. 4. 1937, p. 5; Razstava Juraja Neidhardta, *Slovenski dom*, II/73, 2. 4. 1937, p. 3.
[1616] /Dušan/ GRABRIJAN, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/75a, 3. 4. 1937, p. 7; R. L. /Rajko Ložar/, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/85a, 15. 4. 1937, p. 5.
[1617] Razstava Juraja Neidhardta, *Slovenski dom*, II/73, 2. 4. 1937, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava Juraja Neidhardta, *Slovenski dom*, II/73, 2. 4. 1937, p. 3.
- Arh. Juraj Neidhardt v Ljubljani, *Jutro,* XVII/77, 3. 4. 1937, p. 3.
- /Dušan/ GRABRIJAN, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/75a, 3. 4. 1937, p. 7.
- Arhitektura bodočnosti, *Slovenski narod,* LXX/80, 9. 4. 1937, p. 4.
- Sarajevo, Zagreb, Pariz … v – Ljubljani, *Slovenski dom*, II/80, 10. 4. 1937, p. 2.
- Arhitekt J. Neidhardt bo predaval, *Jutro,* XVII/83, 10. 4. 1937, p. 4.
- Čoro ŠKODLAR, K razstavi arhitekta Neidharta, *Jutro,* XVII/83, 10. 4. 1937, p. 7.
- Na razstavi arhitekture v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVII/84, 11. 4. 1937, p. 6.
- R. L. /Rajko Ložar/, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/85a, 15. 4. 1937, p. 5.
- S. /Saša Sedlar?/, K razstavi arhitekta Neidhardta, *1551,* I/19, 23. 4. 1937, p. 4.
- Ivo SPINČIČ, Razstava Juraja Neudhardta, *Umetnost,* II/1-2, 1937, pp. 26–27.

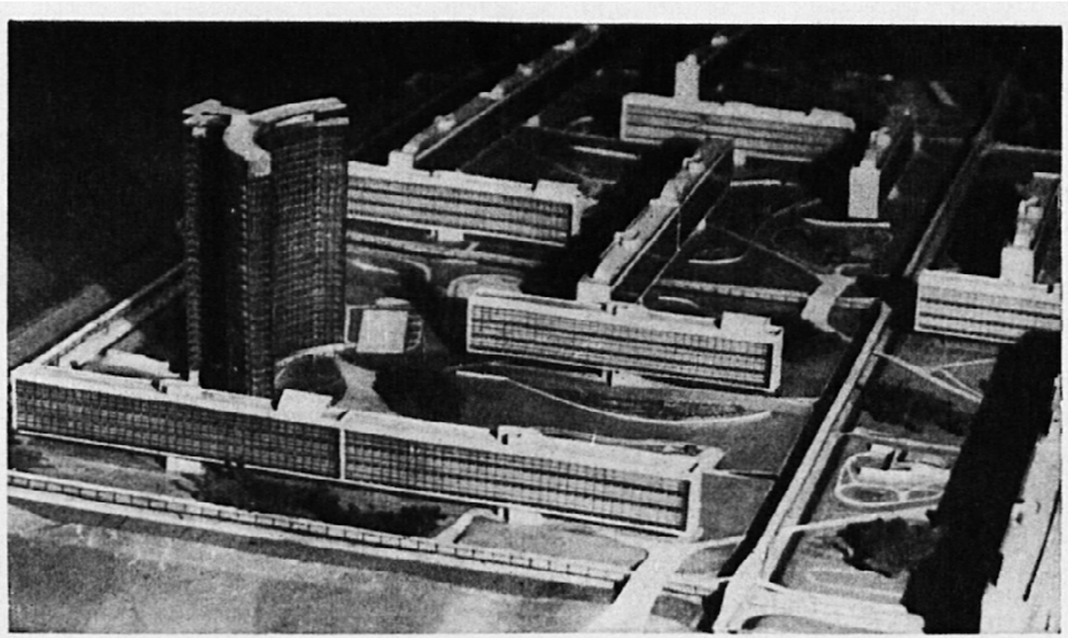
[1618] R. L. /Rajko Ložar/, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/85a, 15. 4. 1937, p. 5.
[1619] /Dušan/ GRABRIJAN, Arhitekt Juraj Neidhardt, *Slovenec,* LXV/75a, 3. 4. 1937, p. 7.
[1620] Arhitektura bodočnosti, *Slovenski narod,* LXX/80, 9. 4. 1937, p. 4.
[1621] Ivo SPINČIČ, Razstava Juraja Neudhardta, *Umetnost,* II/1-2, 1937, pp. 26–27.
[1622] S. /Saša Sedlar?/, K razstavi arhitekta Neidhardta, *1551,* I/19, 23. 4. 1937, p. 4.
[1623] Čoro ŠKODLAR, K razstavi arhitekta Neidharta, *Jutro,* XVII/83, 10. 4. 1937, p. 7.

342

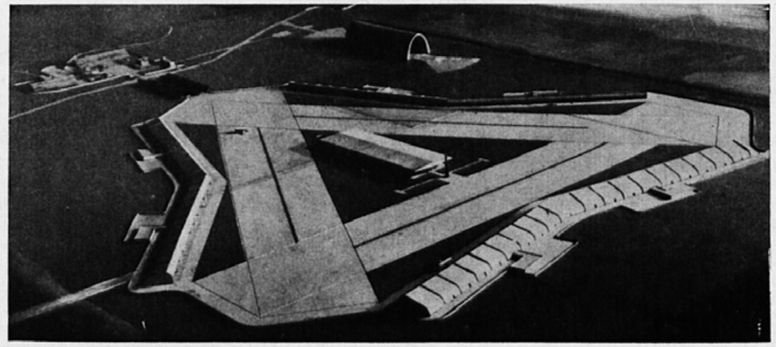
Jugoslovanski paviljon za svetovno razstavo v Parizu 1937 (natečaj)

343

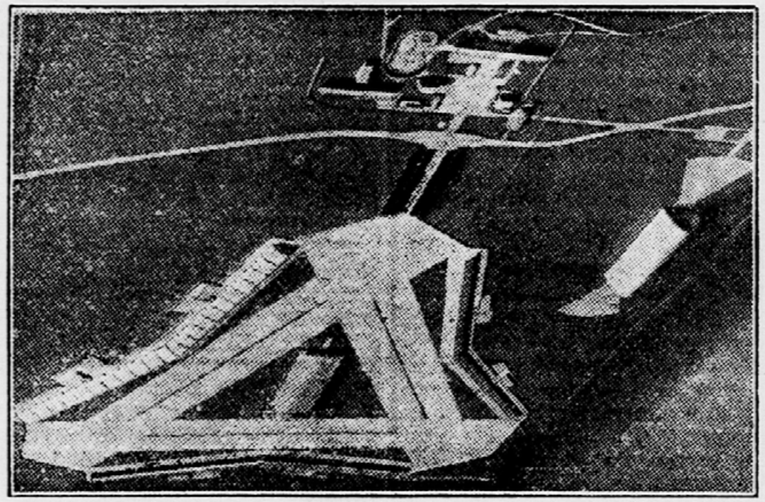
Mestna četrt modernega mesta

344

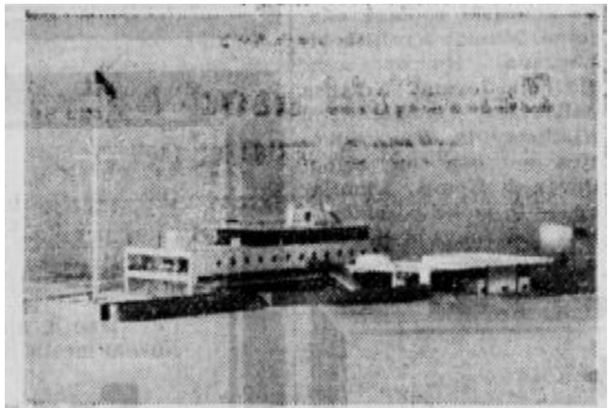
Projekt aerodroma

345

Arh. Neidhardt: Aerodrom

346

Arh. Juraj Neidhardt: Paviljon Hrvatskega veslaškega kluba.

342, 344
Umetnost, II/1-2, 1937, p. 26.

343
Umetnost, II/1-2, 1937, p. 27.

345
Jutro, XVII/77, 3. 4. 1937, p. 3.

346
Slovenec, LXV/75a, 3. 4. 1937, p. 7.

Naslov razstave:	II. pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov
Datum:	25. 4.–23. 5. 1937
Organizator:	Društvo slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	137 del v katalogu; Stane Dremelj (7), Maksim Gaspari (7), France Gorše (5), Radoje Hudoklin (1), Božidar Jakac (7), Karel Jirak (3), Elko Justin (1), Boris Kalin (3), Zdenko Kalin (3), Ivan F. Klein (3), Alojzij Kogovšek (1), Gojmir Anton Kos (3), Ivan Kos (3), Ivan Košir (4), Mara Kralj (1), Rudolf Marčič (2), Janez Mežan (3), Miko Omerza (6), Pipo Peteln (3), Elda Piščanec (1), Nikolaj Pirnat (3), Marija Pregelj (3), Karel Putrih (3), Ivan Sajevic (2), Maksim Sedej (6), Albert Sirk (3), Rajko Slapernik (3), Hinko Smrekar (6), Avgusta Šantel (6), Henrika Šantel (2), Saša Šantel (3), Franc Škodlar (1), Mirko Šubic (2), Rajko Šubic (5), Fran Tratnik (3), Bruno Vavpotič (6), Ivan Vavpotič (3), Ivan Zajec (4), Ivan Zupan (3), Anica Zupanec - Sodnik (3).[1624]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in z risbama Ivana Vavpotiča in Maksima Sedeja.[1625]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Rajko Ložar je v *Slovencu* pisal o precej dobrem obisku.[1626]
Vrsta razstave:	Članska skupinska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov. V *Jutru* so zapisali, da je to druga pomladanska razstava društva ter da si želijo tovrstno razstavo v tem terminu prirediti vsako leto.[1627] S tem naj bi želeli obuditi prakso organiziranja skupinskih razstav slovenskih umetnikov, podobno kot je to že pred prvo svetovno vojno počel Jakopič.[1628] Dela niso bila žirirana. V časopisih lahko zasledimo pozive umetnikom, naj pošljejo svoja dela najpozneje do 15. aprila.[1629] Zaradi majhnosti prostorov so umetniki povprečno prispevali od tri do štiri dela, največ (sedem) pa jih je prispeval Maksim Gaspari.[1630] V *Jutru* so ob koncu razstave omenili, da so bila na razstavi prodana dela *Ples* Maksima Gasparija, *Dekle bere* Franceta Goršeta, *Katedrala na Malorki* Ivana F. Kleina*, Mati z otrokom* Maksima Sedeja in *Na Vodnikovem trgu* Bruna Vavpotiča. Dravska banovina je odkupila sliko Gojmirja Antona Kosa *Vrtnarjeva hči.*[1631] V poročilu o občnem zboru Društva slovenskih likovnih umetnikov v *Slovenskem domu* so zapisali, da je bila razstava prodajno uspešna.[1632]

[1624] *II. pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april–maj 1937), Ljubljana 1937.
[1625] *II. pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april–maj 1937), Ljubljana 1937. (Katalog je dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-N57E6KN2>.)
[1626] R. L. /Rajko Ložar/, Druga pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov (II), *Slovenec,* LXV/106, 12. 5. 1937, p. 5.
[1627] Otvoritev II. pomladanske razstave Društva slovenskih likovnih umetnikov, *Jutro*, XVIII/95, 24. 4. 1937, p. 7.
[1628] II. pomladanske razstave Društva slovenskih likovnih umetnikov, *Slovenec*, LXV/110, 16. 5. 1937, p. 7.
[1629] Poziv likovnim umetnikom, *Jutro,* XVII/84, 11. 4. 1937, p. 5; Poziv likovnim umetnikom, *Slovenec,* LXV/82a, 11. 4. 1937, p. 4.
[1630] Naši umetniki v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVIII/101, 1. 5. 1937, p. 3.
[1631] Še jutri razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVIII/117, 22. 5. 1937, p. 3.
[1632] Slovenski likovni umetniki so zborovali, *Slovenski dom*, II/225, 4. 10. 1937, p. 2.

Poročanje in kritika:

V časopisju je bilo objavljenih veliko vabil oziroma oglasov z namenom, da bi pridobili čim večje število obiskovalcev. V *Jutru* so zapisali, da se bo vsakemu obiskovalcu razstave sodobna likovna umetnost približala in vzbudila njegovo zanimanje.[1633] V *Slovencu* so zapisali, da bo pestrost in raznolika kakovost razstavljenih del pripomogla k reorganizaciji društva, saj bodo lahko tako pregledali in presodili nekatera članstva.[1634]

Rajko Ložar je objavil obširen dvodelen članek o razstavi v *Slovencu*, v katerem je bil kritičen do načina organizacije društva in nežiriranega izbora avtorjev. Med drugim je izpostavil splošne probleme društva in položaj slovenske likovne umetnosti: »Vsakoletna pomladanska razstava bi morala biti dogodek, po katerem bi lahko merila višino in napredek naše umetnosti. Sodeč po tej, bo kmalu postala prireditev, ki dokazuje, da nekateri njenega pomena ne pojmujejo pravilno, da jo smatrajo samo za sredstvo svojih osebnih interesov, in ki v posebno jarki luči demonstrira zagate, odločujoče o vnanji in notranji usodi naše upodabljajoče umetnosti.«[1635] Na njegov zapis se je v *Slovenskem narodu* ostro odzval Čoro Škodlar, ki je Ložarju očital pristranskost, neznanje in neizkušenost: »V pisanju pa je toliko otroške nevednosti, toliko krivih prerokovanj in neresnic, da se mi nujno vsiljuje vprašanje, kako more dobiti tako pisanje mesto v resnem listu? Kako more ostati taka pisarija nekaznovana?«[1636]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Poziv likovnim umetnikom, *Jutro,* XVII/84, 11. 4. 1937, p. 5.
- Poziv likovnim umetnikom, *Slovenec,* LXV/82a, 11. 4. 1937, p. 4.
- Otvoritev II. pomladanske razstave Društva slovenskih likovnih umetnikov, *Jutro*, XVIII/95, 24. 4. 1937, p. 7.
- Druga pomladanska razstava, *Slovenec,* LXV/94, 25. 4. 1937, p. 6.
- Razstava slovenskih umetnikov, *Ponedeljski Slovenec*, X/17, 26. 4. 1937, p. 4.
- Naši umetniki v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVIII/101, 1. 5. 1937, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXV/104, 9. 5. 1937, p. 6.
- R. L. /Rajko Ložar/, Druga pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov (I), *Slovenec*, LXV/105, 11. 5. 1937, p. 5.
- R. L. /Rajko Ložar/, Druga pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov (II), *Slovenec,* LXV/106, 12. 5. 1937, p. 5.
- II. pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov, *Slovenec,* LXV/110, 16. 5. 1937, p. 7.
- Še jutri razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XVIII/117, 22. 5. 1937, p. 3.
- Čoro ŠKODLAR, Dr. Ložar in slovenska umetnost, *Slovenski narod,* LXX/137, 18. 6. 1937, p. 4.
- Slovenski likovni umetniki so zborovali, *Slovenski dom*, II/225, 4. 10. 1937, p. 2.

[1633] Naši umetniki v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XVIII/101, 1. 5. 1937, p. 3.
[1634] Druga pomladanska razstava, *Slovenec,* LXV/94, 25. 4. 1937, p. 6.
[1635] R. L. /Rajko Ložar/, Druga pomladanska razstava Društva slovenskih likovnih umetnikov (I), *Slovenec,* LXV/105, 11. 5. 1937, p. 5.
[1636] Čoro ŠKODLAR, Dr. Ložar in slovenska umetnost, *Slovenski narod,* LXX/137, 18. 6. 1937, p. 4.

347

Boris Kalin: Harmonikar.

348

Boris Kalin: Portret žene.

349

Ivan Zajec: Splašen konj.

350

Zdenko Kalin: Ženski akt (mavec)

351

B. Vavpotič: Vodnikov trg. (Slike so z 2. pomladanske razstave.)

352

France Košir: Krajina. (Slika je — kakor vse ostale — na razstavi Društva slovenskih likovnih umetnikov, ki jo bo danes otvoril predsednik A. G. Kos.)

353

Rajko Šubic: Orač. (Strokovna organizacija slovenskih likovnih umetnikov prireja svojo drugo pomladansko razstavo v Jakopičevem paviljonu.)

347–348
Slovenec, LXV/94, 25. 4. 1937 p. 9.

349
Slovenec, LXV/104, 9. 5. 1937, p. 6.

350
Jutro, XVIII/117, 22. 5. 1937, p. 3.

351–352
Slovenec, LXV/94, 25. 4. 1937, p. 9.

353
Slovenec, LXV/94, 25. 4. 1937, p. 6.

Naslov razstave:	Tretja društvena razstava Fotokluba Ljubljana
Datum:	30. 5.–13. 6. 1937
Organizator:	Fotoklub Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	Ok. 200 del; Franc Bazelj, Karel Bolaffio, Janko Branc, Rudolf del Cott, Milan Dular, Lojze Erjavec, Ivan /Ivo/ Frelih, Maks Gliha, Ivo Gogala, Mira Grom, Srečko Grom, Vojko Jankole, Karlo Kocjančič, Oskar Kocjančič, Peter Kocjančič, Ante Kornič, Ivo Koželj, Fran Krašovec, Janez Marenčič, Darka Michieli, Lujo Michieli, Karl Pečenko, Marjan Pfeifer, Janko Ravnik, Janko Skerlep, Slavko Smolej, Jela Watzke.[1637]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Po poročanju *Jutra* naj bi Fotoklub 10. 6. priredil vodstvo po razstavi za svoje člane in širšo javnost.[1638]
Obisk:	*Slovenski narod* navaja, da je bilo za razstavo na začetku precej zanimanja.[1639] Klub je med drugim zanimanje želel zbuditi tudi s podarjanjem brezplačnih izvodov zbornika *Slovenska fotografija*, ki ga je prejel vsak stoti obiskovalec.[1640] Prvega so podarili že prvi dan odprtja razstave.[1641] Karlo Kocjančič je nato v svojem zapisu poročal, da je bil obisk razstave slab.[1642] Prav tako je kasnejše poročilo v *Slovenskem narodu*, objavljeno pred zaključkom razstave, poročalo o slabem obisku, saj naj bi dva dni pred zaključkom razstave podarili šele tretji brezplačni zbornik.[1643] Vstopnina je znašala 6 dinarjev, za dijake pa 3 dinarje.[1644]
Vrsta razstave:	Tretja društvena razstava slovenske fotografije iz različnih področij, kot so umetniška, domoznanska, tujsko-prometna in planinska fotografija. Namen razstave je bil pokazati ustvarjalnost amaterjev ter koristnost in uporabnost fotografije.[1645] Karlo Kocjančič je v svojem zapisu poudaril, da je Fotoklub poleg umetniške fotografije tokrat na razstavo umestil tudi »uporabno fotografijo domoznanskega, planinskega in propagandnega značaja za našo deželo in njene posamezne kraje (oddelek ljubljanskih slik)«, ki je bila razstavljena v levih stranskih prostorih, umetniška pa v glavnem in desnem prostoru.[1646] Na razstavo so prav tako vključili številna dela, ki so bila večkrat nagrajena v tujini in v Ljubljani še niso bila razstavljena.[1647]

[1637] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika, zlasti po: Tretja razstava našega Fotokluba, *Slovenski narod,* LXX/124, 3. 6. 1937, p. 2.
[1638] K./arlo/ KOCJANČIČ, Razstava propagandne fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XVIII/132, 10. 6. 1937, pp. 3–4.
[1639] Ibid; Tretja razstava našega Fotokluba, *Slovenski narod,* LXX/124, 3. 6. 1937, p. 2.
[1640] Tretja razstava našega Fotokluba, *Slovenski narod,* LXX/124, 3. 6. 1937, p. 2.
[1641] Fotografska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVII/22, 31. 5. 1937, p. 2.
[1642] K./arlo/ KOCJANČIČ, Razstava propagandne fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XVIII/132, 10. 6. 1937, pp. 3–4.
[1643] M. P., Pred zaključkom fotografske razstave. Nerazumljiva je mlačnost, s katero je Ljubljana sprejela to pomembno predstavitev, *Slovenski narod*, LXX/132, 12. 6. 1937, p. 2.
[1644] Obisk na razstavi, *Jutro,* XVIII/130, 8. 6. 1937, p. 4.
[1645] Spet uspeh slovenske fotografije, *Slovenski dom,* II/116, 26. 5. 1937, p. 2.
[1646] K./arlo/ KOCJANČIČ, Razstava propagandne fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XVIII/132, 10. 6. 1937, pp. 3–4.
[1647] Fotografska razstava, *Ponedeljski Slovenec,* X/22, 31. 5. 1937, p. 6.

Poročanje in kritika:

Odzivi v časopisju so bili pozitivni, razstava je bila dobro sprejeta. V *Jutru* so zapisali, da fotografi s tako kakovostnimi in mnogovrstnimi deli še niso nastopili.[1648] Karlo Kocjančič je v daljšem zapisu v *Jutru* razstavo zelo pohvalil. Čeprav je menil, da bi bil lahko del »uporabne fotografije« strože žiriran, je bil naklonjen odločitvi Fotokluba, da poleg umetniške vključi še tovrstno fotografijo. Kot najboljši del razstave je poleg oddelka z umetniško fotografijo izpostavil »oddelek ljubljanskih slik«.[1649] Neznani avtor v *Slovenskem narodu* je prav tako izpostavil oddelek umetniške fotografije: »Ta dela bi lahko prišla na vsako mednarodno razstavo. Med njimi naj omenimo Bazlovo 'Med nebom in zemljo', sijajno Brancovo tehnično delo 'Lastavke', Gogalovo 'Materino srečo', ki je lani prejela prvo nagrado v oBstonu [Bostonu], Karla Kocjančiča čudoviti posnetek 'Pred viharno nočjo', o katerem nepoučeni ne sluti, da je bil posnet v Tivoliju. Oskarja Kocjančiča 'Sanjarjenje', Petra Kocjančiča 'Valček za tebe', ki je odlična zlasti v fototehničnem pogledu, a izredno učinkovit in naravnost plastičen je portret slikarja Jakopiča, delo Ante Korniča.«[1650]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Tretja razstava našega Fotokluba, *Slovenski narod*, LXX/113, 20. 5. 1937, p. 2.
- Iz amaterskega gibanja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVIII/118a, 24. 5. 1937, p. 3.
- Fotoklub Ljubljana, *Ponedeljski Slovenec*, X/21, 24. 5. 1937, 3.
- Spet uspeh slovenske fotografije, *Slovenski dom,* II/116, 26. 5. 1937, p. 2.
- Fotografska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXV/120, 30. 5. 1937, p. 17.
- Fotografska razstava, *Ponedeljski Slovenec,* X/22, 31. 5. 1937, p. 6.
- Fotografska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVII/22, 31. 5. 1937, p. 2.
- Tretja razstava našega Fotokluba, *Slovenski narod,* LXX/124, 3. 6. 1937, p. 2.
- Fotografsko razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXV/124a, 4. 6. 1937, p. 4.
- Slovenija v fotografiji, *Jutro,* XVIII/128, 5. 6. 1937, p. 3.
- V nedeljo 13. t. m. se zaključi […], *Jutro,* XVIII/130, 8. 6. 1937, p. 4.
- Samo še nekoliko dni […], *Jutro*, XVIII/131, 9. 6. 1937, p. 4.
- Nagrada Fotoklubu Ljubljana, *Slovenski narod*, LXX/129, 9. 6. 1937, p. 3.
- Fotografska razstava v Ljubljani, Slovenec, *Slovenec*, LXV/129, 10. 6. 1937, p. 4.
- K./arlo/ KOCJANČIČ, Razstava propagandne fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XVIII/132, 10. 6. 1937, pp. 3–4.
- M. P. Pred zaključkom fotografske razstave. Nerazumljiva je mlačnost, s katero je Ljubljana sprejela to pomembno predstavitev, *Slovenski narod*, LXX/132, 12. 6. 1937, p. 2.
- Zadnji dan fotografske razstave, *Jutro,* XVIII/135, 13. 6. 1937, p. 6.

[1648] Fotografska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVII/22, 31. 5. 1937, p. 2.
[1649] K./arlo/ KOCJANČIČ, Razstava propagandne fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XVIII/132, 10. 6. 1937, pp. 3–4.
[1650] Tretja razstava našega Fotokluba, *Slovenski narod,* LXX/124, 3. 6. 1937, p. 2.

Naslov razstave:	Razstava Metodija Lepavca, Srečka Magoliča in Jožice Bregar
Datum:	20. 6.–10. 7. 1937
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji/-ice s številom del:	164 del na razstavnem listu; Jožica Bregar (7), Dimitrije Lepavac (66), Srečko Magolič (91).[1651]
Katalog in tiskovine:	Razstavni list s seznamom del in cenami.[1652]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor, ki so ga objavili v *Ponedeljskem Slovencu,* je imel načelnik mestnega kulturnega oddelka Rudolf Mole.[1653] Po razstavi naj bi po poročanju *Slovenca* 27. 6. vodil Srečko Magolič.[1654]
Obisk:	V *Slovencu* so poročali, da je razstavo obiskalo veliko ljudi.[1655] Čoro Škodlar je sicer v *Jutru* zapisal, da je bil obisk slab, kar so pripisovali predvsem poletnemu odpiralnemu času.[1656]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slikarjev Metodija Lepavca, Srečka Magoliča in Jožice Bregar. Lepavac je predstavil najnovejše motive iz Makedonije, Magolič pa impresije slovenske pokrajine.[1657] Jožica Bregar, ki je bila Magoličeva učenka, je razstavila le sedem slik.[1658] Pokrovitelj razstave je bil divizijski poveljnik general Lazar Tomič,[1659] njen namen pa, da slovenski narod spozna rodne kraje Metodija Lepavaca, hkrati pa je ta ob prihodu želel naslikati slovenske motive in jih kasneje razstavljati po Makedoniji.[1660] V *Slovencu* so vabili k nakupu slik in zapisali, da sta bili dve Magoličevi sliki že prodani v tujino.[1661] Ob zaključku razstave so v *Slovencu* zapisali, da razstava ni imela »skoraj nobenega gmotnega uspeha, vendar jih tolaži moralni in umetniški uspeh, ki so ga nedvomno dosegli«.[1662] Z razstavnega lista lahko razberemo, da so se cene del gibale med 250 in 3.000 dinarji. Najdražje delo je bilo delo Srečka Magoliča z naslovom *Jesenski večer na ljubljanskem gradu* za 5.000 dinarjev.[1663]
Poročanje in kritika:	V času razstave je bil v *Slovencu* skoraj vsak dan objavljen oglas za razstavo, prav tako je bilo v drugih časnikih objavljenih veliko zapisov o razstavi v obliki kratkih najav. France Godec je v *Slovencu* zapisal, da so Magoličeve slike »nezanimive za sodoben okus, vendar odgovarjajo kulturni višini širše publike«.[1664] Slike Metodija Lepavca naj bi bile po njegovem pravo nasprotje. Godec ga je označil kot nadarjenega slikarja, ki potrebuje še nekaj časa. Tretje razstavljalke Jožice Bregar v kritiki ni niti omenil.[1665] Dela Jožice Bregar so bila izpostavljena v kratkem članku v *Slovencu,* v katerem so zapisali, da se »njena nežna in maloštevilna dela kar izgube na veliki razstavi«, vendar pa je kljub njenim rosnim osemnajstim letom pokazala »izrazit talent in velik smisel za poezijo barve in oblike«.[1666] Čoro Škodlar je do neke mere pohvalil dela Srečka Magoliča, pri čemer je poudaril predvsem manjša dela, ki naj bi po njegovem delovala kakor skice. Za Jožico Bregar je zapisal, da se še »ne more kosti z nobeno naših slikaric«, vendar pa naj bi vseeno imela potencial za napredek. Kritičen je bil do del Metodija Lepavca, ki jim je očital »razdivjanost« in »nekultiviranost«, kar je povezoval z značilnostmi nekaterih slikarjev iz južne Srbije in tamkajšnjim pomanjkanjem (sodobne) slikarske tradicije.[1667]

[1651] *Seznam slik na razstavi Metodija Lepavca, Srečka Magoliča in Jožice Bregar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 20.6.–4.7.1937), Ljubljana 1937.
[1652] *Seznam slik na razstavi Metodija Lepavca, Srečka Magoliča in Jožice Bregar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 20.6.–4.7.1937), Ljubljana 1937. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[1653] Zanimiva slikarska razstava, *Ponedeljski Slovenec,* X/25, 21. 6. 1937, p. 2; Slikarska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom,* II/139, 22. 6. 1937, p. 2.
[1654] Lepa slikarska razstava, *Slovenec,* LXV/144a, 27. 6. 1937, p. 8; Vodstvo po Magoličevi razstavi, *Ponedeljski Slovenec,* X/26, 28. 6. 1937, p. 1.
[1655] Razstava Lepavac-Magolič-Bregar, *Slovenec,* LXV/139a, 22. 6. 1937, p. 3; Pred zaključkom umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/146, 1. 7. 1937, p. 4.
[1656] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magolič, Bregarjeva, Lepavac, *Jutro,* XVIII/154, 6. 7. 1937, p. 7.
[1657] Ibid.
[1658] Ibid.
[1659] Lepa slikarska razstava, *Slovenec,* LXV/144a, 27. 6. 1937, p. 8.
[1660] Zanimiva razstava slik, *Slovenec,* LXV/134, 16. 6. 1937, p. 4.
[1661] Razstava Lepavac-Magolič-Bregar v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/143a, 26. 6. 1937, p. 4.
[1662] Pred zaključkom umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/146, 1. 7. 1937, p. 4.
[1663] Razstava Metodija Lepavca, Srečka Magoliča in Jožice Bregar, 1937 (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija).

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Slikar Metodij Lepavac, *Jutro*, XVIII/137, 16. 6. 1937, p. 4.
- Zanimiva razstava slik, *Slovenec,* LXV/134, 16. 6. 1937, p. 4.
- Slikarska razstava Melodij Lepavec-Srečko Magolič-Jožica Bregar, *Slovenec,* LXV/135, 17. 6. 1937, p. 4.
- Zanimiva razstava slik. Melodij Lepavec, *Slovenski dom*, II/135, 17. 6. 1937, p. 3.
- Slikarska razstava, *Slovenec*, LXV/136a, 18. 6. 1937, p. 4.
- Gemäldeausstellung, *Marburger Zeitung*, LXXVII/136, 18. 6. 1937, p. 3.
- Zanimiva slikarska razstava, *Ponedeljski Slovenec,* X/25, 21. 6. 1937, p. 2.
- Razstava treh samoukov, *Slovenski narod*, LXX/139, 21. 6. 1937, p. 4.
- Razstava Lepavac-Magolič-Bregar, *Slovenec,* LXV/139a, 22. 6. 1937, p. 3.
- Slikarska razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom,* II/139, 22. 6. 1937, p. 2.
- Razgovor s Srečkom Magoličem, *Slovenec*, LXV/140a, 23. 6. 1937, p. 3
- Talent Jožice Bregarjeve, *Slovenec,* LXV/141a, 24. 6. 1937, p. 3.
- Razstava Lepavac-Magolič-Bregar v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/143a, 26. 6. 1937, p. 4.
- Lepa slikarska razstava, *Slovenec,* LXV/144a, 27. 6. 1937, p. 8.
- Vodstvo po Magoličevi razstavi, *Ponedeljski Slovenec,* X/26, 28. 6. 1937, p. 1.
- Pred zaključkom umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/146, 1. 7. 1937, p. 4.
- Pred zaključkom umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, II/148, 3. 7. 1937, p. 3.
- F./rance/ GODEC, K razstavi trojice v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/149a, 4. 7. 1937, p. 8.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magolič, Bregarjeva, Lepavac, *Jutro,* XVIII/154, 6. 7. 1937, p. 7.
- Razstava slikarja g. Lepavca, *Jutro*, XVIII/159, 11. 7. 1937, p. 7.
- Danes je zadnji dan slikarsko izredno zanimive razstave g. Metoda Lepavca, *Slovenec*, LXV/155a, 11. 7. 1937, p. 4.

[1664] F./rance/ GODEC, K razstavi trojice v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/149a, 4. 7. 1937, p. 8.
[1665] Ibid.
[1666] Talent Jožice Bregarjeve, *Slovenec,* LXV/141a, 24. 6. 1937, p. 3.
[1667] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Magolič, Bregarjeva, Lepavac, *Jutro,* 154, 6. 7. 1937, p. 7.

354

Spodaj: V Jakopičevem paviljonu razstavljajo slikarji samouki Srečko Magolič in Jožica Bregarjeva iz Ljubljane in Metodij Lepavec iz Prilepa.

355

Obiščite slikarsko razstavo
Lepavac - Magolič - Bregar
v Jakopičevem paviljonu
Odprta od 9 dopoldne do 7 zvečer

356

Srečko Magolič: Motiv z Golovca.

354
Teden v slikah, I/22, 1937, p. 7.

355–356
Slovenec, LXV/144a, 27. 6. 1937, p. 8

Naslov razstave:	I. razstava Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov Ljubljana
Datum:	12. 9.–3. 10. 1937
Organizator:	Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana
Avtorji s številom del:	85 del v katalogu; Zoran Didek (9), Zdenko Kalin (5), Stane Kregar (11), Zoran Mušič (6), Niko Omersa (12), Niko Pirnat (16), Marij Pregelj (8), Karol /Karel/ Putrih (5), Maksim Sedej (12), Slavko Šohaj (2).[1668] Kot gosta naj bi na razstavi sodelovala tudi Frano Šimunović in Slavko Šohaj, vendar je na razstavo prispelo samo eno Šohajevo delo.[1669]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in devetimi reprodukcijami.[1670]
Spremljevalni program:	Na večer otvoritve je nastopila operna pevka Ksenija Vidali.[1671] Otvoritvena govora Nikolaja Pirnata in Zorana Mušiča so prenašali po radiu.[1672] V petek, 17. 9., so na razstavi priredili koncert tenorista Aleksandarja Kolacia, ki ga je na klavirju spremljal dirigent Demetrij Žebre.[1673] Direktor Narodnega gledališča Ciril Debevec je 26. 9. izvedel recital, ki mu je sledilo vodstvo Staneta Kregarja.[1674] Bila so tudi druga vodstva, na primer 19. 9. je po razstavi vodil Ivan Zorman, 3. 10. pa Ivan Vavpotič.[1675]
Obisk:	Ni podatka o obisku razstave, je pa v *Jutru* omenjen dober obisk ob odprtju in večernem programu.[1676]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava mlade generacije umetnikov Kluba neodvisnih, ki so se predstavili z večjim številom del. Razstavljene so bile slike in 20 plastik.[1677] Po poročanju *Jutra* naj bi Zoran Didek razstavil krajine in portrete v oglju, Stane Kregar motive revolucije v Španiji, Zoran Mušič šest oljnih slik, Maksim Sedej oljne slike, lesoreze in risbe ter Niko Omersa in Marij Pregelj oljne slike, risbe in grafike. Kipar Zdenko Kalin naj bi razstavil tri portrete, akt in torzo, Niko Pirnat več portretov, risb, študijo žrebca in kurenta, Karel Putrih pa prav tako vrsto portretov, kompozicij in študij.[1678] Razstavo so priredili z željo, da »prinese v neuravnovešene in razbite umetnostne razmere več lepote, resnice in iskrenosti«.[1679] Umetniki mlajše generacije so se povezali, da bi slovenski javnosti pokazali umetniška dela, ki naj ne bi temeljila samo na realističnem upodabljanju, temveč na iskanju novih subjektivnih izrazov in »poglabljanju realnosti«, ki prikazuje nov pogled na svet.[1680]

1668 *I. razstava Kluba neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september–oktober 1937), Ljubljana 1937.
1669 Fran ŠIJANEC, Razstava Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/218, 18. 9. 1937, p. 7.
1670 *I. razstava Kluba neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september–oktober 1937), Ljubljana 1937. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-4QDAUPFQ>.)
1671 Klub neodvisnih, *Ponedeljski Slovenec,* X/37, 13. 9. 1937, p. 2.
1672 Programi Radio Ljubljana, *Slovenec,* LXV/209, 12. 9. 1937, p. 15.
1673 Koncert na umetniški razstavi, *Slovenec,* LXV/213a, 17. 9. 1937, p. 4
1674 Jutrišnja prireditev na razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/224, 25. 9. 1937, p. 3.
1675 Umetnine naših mladih, *Jutro*, XVIII/218, 18. 9. 1937, p. 4; Na razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro,* XVIII/229, 1. 10. 1937, p. 3.
1676 Razstava neodvisnih likovnih umetnikov, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVIII/213a, 13. 9. 1937, p. 4.
1677 Ibid.; Prva razstava Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/208, 7. 9. 1937, p. 3.
1678 Razstava neodvisnih likovnih umetnikov, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVIII/213a, 13. 9. 1937, p. 4.
1679 Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/3-4, 1937, p. 48.
1680 Izpoved mladega rodu likovnikov, *Jutro,* XVIII/214, 14. 9. 1937, p. 7.

Poročanje in kritika:

V dnevnem časopisju je bilo objavljenih več zapisov v obliki kratkih najav o razstavi ter poročil o otvoritvi. V omenjenih zapisih je bil pogosto omenjen tudi spremljevalni program razstave. V *Ponedeljskem Slovencu* so objavili povzetek otvoritvenega govora Zorana Mušiča, v katerem je na kratko predstavil program neodvisnih.[1681] V *Jutru* so natisnili izjavo Nikolaja Pirnata, ki je izpostavil odnos neodvisnih do občinstva: »Naše delo naj se ne smatra kot priklanjanje in strežba najnižjim potrebam občinstva. Vemo pa, da umetnosti brez publike ni obstanka, in vemo, da umetnik kot tak lahko publiki pove, kar hoče. Prej ali slej ga bo sprejela. Ni naš namen, da bi se vdinjali povprečnosti malomeščanskega okusa, pa tudi ne, da bi gradili gradove v oblakih.«[1682] Stane Kregar je v kratkem zapisu v *Slovencu* opredelil enega od ciljev Kluba neodvisnih: »Hoče to biti krog ljudi, ki stremijo za tem, da se ustvarjajo res kvalitetno dobra dela, ki pa so ustvarjena svobodno in ne vezano po kakšnih akademskih formah ter obenem blizu sodobnim smerem v upodabljajoči evropski umetnosti. [...] Ni sicer mogoče v umetnosti pri tem ali onem narodu naenkrat doseči višine kakršno najdemo pri narodih z veliko umetniško tradicijo, toda klub »Neodvisnih« ima vsaj težnjo približati se kar najbolj tej evropski višini ter tako ustvariti temelje, na katerih naj se dvigne mogočna stavba slovenske umetnosti.«[1683]

Obširnejši zapis je podal Stane Mikuž, ki je v prvem delu pisal o problemih, s katerimi se soočata sodobni umetniški svet in kritika, nato pa je komentiral in izpostavil najboljša dela Zorana Didka, Zorana Mušiča, Nikolaja Omerse, Marija Preglja, Maksima Sedeja in Slavka Šohaja.[1684] V drugem delu odziva je obravnaval še dela Staneta Kregarja (predvsem sliko *Revolucija v Španiji*), Nikolaja Pirnata, Zdenka Kalina in Karla Putriha. Zapisal je, da imajo umetniki, še posebej kiparji, potencial za ustvarjanje kakovostnih del.[1685]

Mladi generaciji je bil dokaj naklonjen tudi Fran Šijanec, ki jim je priznal umetniško kakovost in potencial ter dobro organiziranost. V daljšem besedilu v *Jutru* je zapisal: »Ne le izreki o izvirnosti in doživetju, razstava sama je dokaz resničnega prebujanja naše likovne umetnosti, novih, krepkih sil, ki ji bodo na razpolago. Čeprav ti razstavljalci v svojem programu bolj poudarjajo zavest psihičnega poteka umetniškega ustvarjanja kakor pa gotov skupen likovno estetski sistem formalnega izražanja, nudi razstava kljub temu prijeten vtis enotnega, harmonično nastrojenega kadra.«[1686]

Posebnosti:

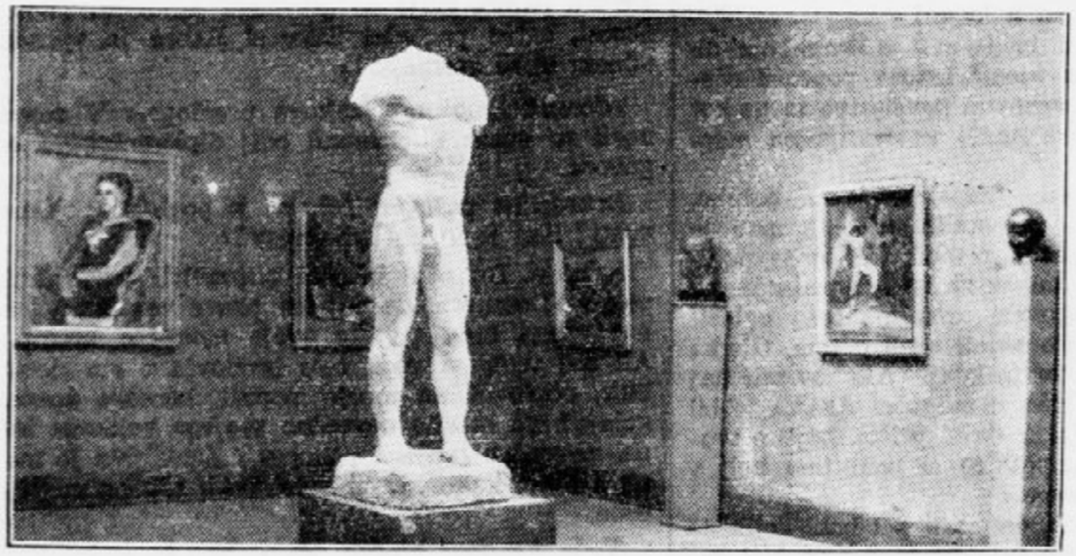
Neodvisni so tekom razstave v izložbenem oknu Bonačeve trgovine razstavljali po nekaj slikarskih in kiparskih del. V prvih dneh so v oknu razstavili *Kurenta* Nikolaja Pirnata in *Mlin* Zorana Didka.[1687]

[1681] Klub neodvisnih, *Ponedeljski Slovenec,* X/37, 13. 9. 1937, p. 2.
[1682] Klub neodvisnih razstavlja, *Jutro*, XVIII/209, 8. 9. 1937, p. 6.
[1683] Stane KREGAR, Klub »neodvisnih« umetnikov, *Slovenec*, LXV/211a, 15. 9. 1937, p. 6.
[1684] Stane MIKUŽ, Razstava Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov, *Slovenec,* LXV/220, 25. 9. 1937, p. 5.
[1685] Stane MIKUŽ, Razstava Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov, *Slovenec,* LXV/221, 26. 9. 1937, p. 7.
[1686] Fran ŠIJANEC, Razstava Kluba neodvisnih, *Jutro,* XVIII/218, 18. 9. 1937, p. 7
[1687] Zapis ob članku Na velesejmu pospravljajo in zaklepajo, *Jutro,* XVIII/214, 14. 9. 1937, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

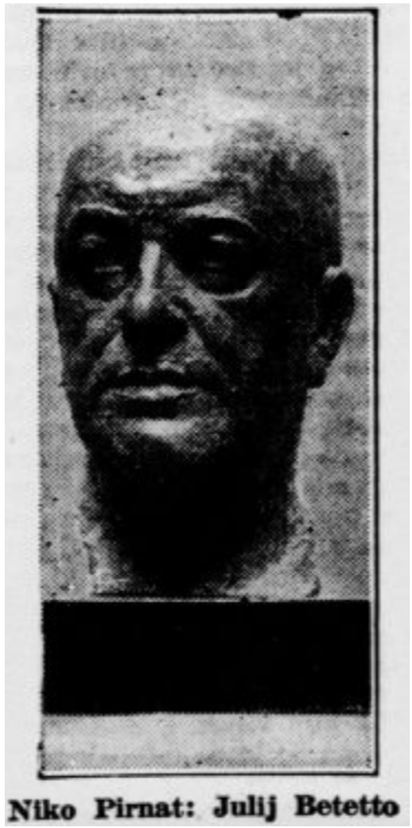
- Prva razstava Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/208, 7. 9. 1937, p. 3.
- Prva umetnostna razstava v letošnji jesenski sezoni, *Slovenec,* LXV/204, 7. 9. 1937, p. 4.
- Umetniška razstava s koncerti, *Slovenski dom*, II/203, 7. 9. 1937, p. 2.
- Klub neodvisnih razstavlja, *Jutro*, XVIII/209, 8. 9. 1937, p. 6.
- Naši mladi kiparji, *Jutro*, XVIII/210, 9. 9. 1937, p. 4.
- Razstava Kluba neodvisnih, *Slovenski narod*, LXX/205, 9. 9. 1937, p. 3.
- Mladi so pripravljeni, *Jutro*, XVIII/211, 10. 9. 1937, p. 7
- Umetniško razstavo pripravlja Klub neodvisnih, *Slovenec,* LXV/207a, 10. 9. 1937, p. 4.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, II/205, 10. 9. 1937, p. 2.
- Jutri ob pol enajstih …, *Slovenec,* LXV/208a, 11. 9. 1937, p. 3.
- Razstava Kluba neodvisnih umetnikov, *Slovenski dom*, II/206, 11. 9. 1937, p. 1.
- Programi Radio Ljubljana, *Slovenec,* LXV/209, 12. 9. 1937, p. 15.
- Klub neodvisnih, *Ponedeljski Slovenec,* X/37, 13. 9. 1937, p. 2.
- Razstava neodvisnih likovnih umetnikov, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVIII/213a, 13. 9. 1937, p. 4.
- Na velesejmu pospravljajo in zaklepajo, *Jutro,* XVIII/214, 14. 9. 1937, p. 3.
- Izpoved mladega rodu likovnikov, *Jutro,* XVIII/214, 14. 9. 1937, p. 7.
- Nastop kluba neodvisnih, *Slovenec,* LXV/210a, 14. 9. 1937, p. 5.
- Stane KREGAR, Klub »neodvisnih« umetnikov, *Slovenec,* LXV/211a, 15. 9. 1937, p. 6.
- Koncert na umetniški razstavi, *Slovenec,* LXV/213a, 17. 9. 1937, p. 4.
- Koncerti na umetniških razstavah, *Jutro,* XVIII/217, 17. 9. 1937, p. 4.
- Umetnine naših mladih, *Jutro*, XVIII/218, 18. 9. 1937, p. 4.
- -nek. /Milan Zadnek/, Razstava naših neodvisnih. Med 10 umetniki razstavljata prvič Niko Omersa in Marij Pregelj, *Slovenski narod*, LXX/203, 18. 9. 1937, p. 6.
- F./ran/ ŠIJANEC, Razstava Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/218, 18. 9. 1937, p. 7.
- F./ran/ ŠIJANEC, Razstava Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/220, 21. 9. 1937, p. 7.
- Jutrišnja prireditev na razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/224, 25. 9. 1937, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Razstava Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov, *Slovenec,* LXV/220a, 25. 9. 1937, p. 5.
- Jutrišnja prireditev na razstavi Kluba neodvisnih, *Slovenski narod*, LXX/219, 25. 9. 1937, p. 4.
- Stane MIKUŽ, Razstava Kluba neodvisnih slovenskih umetnikov, *Slovenec,* LXV/221a, 26. 9. 1937, p. 7.
- Sprehod po razstavi neodvisnih pod vodstvom akad. slikarja g. Staneta Kregarja, *Slovenski dom*, II/200, 28. 9. 1937, p. 3.
- Na razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro*, XVIII/229, 1. 10. 1937, p. 3.
- Na razstavi Kluba neodvisnih, *Slovenski narod*, LXX/224, 1. 10. 1937, p. 3.
- Na razstavi kluba »Neodvisnih«, *Slovenec,* LXV/226a, 2. 10. 1937, p. 4.
- Novi Černigoj v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXX/225, 2. 10. 1937, p. 5.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/3-4, 1937, p. 48.

357

Pogled v levi razstavni prostor z velikim moškim aktom Zdenka Kalina na sredi

358

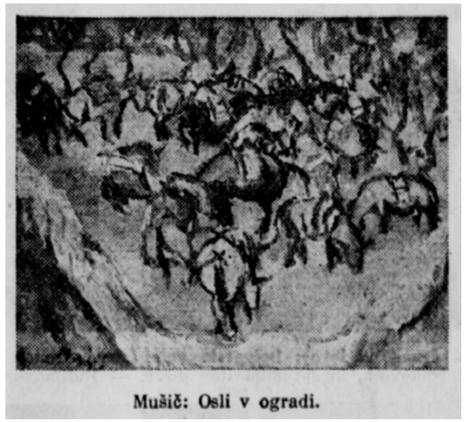
Niko Pirnat: Julij Betetto

359

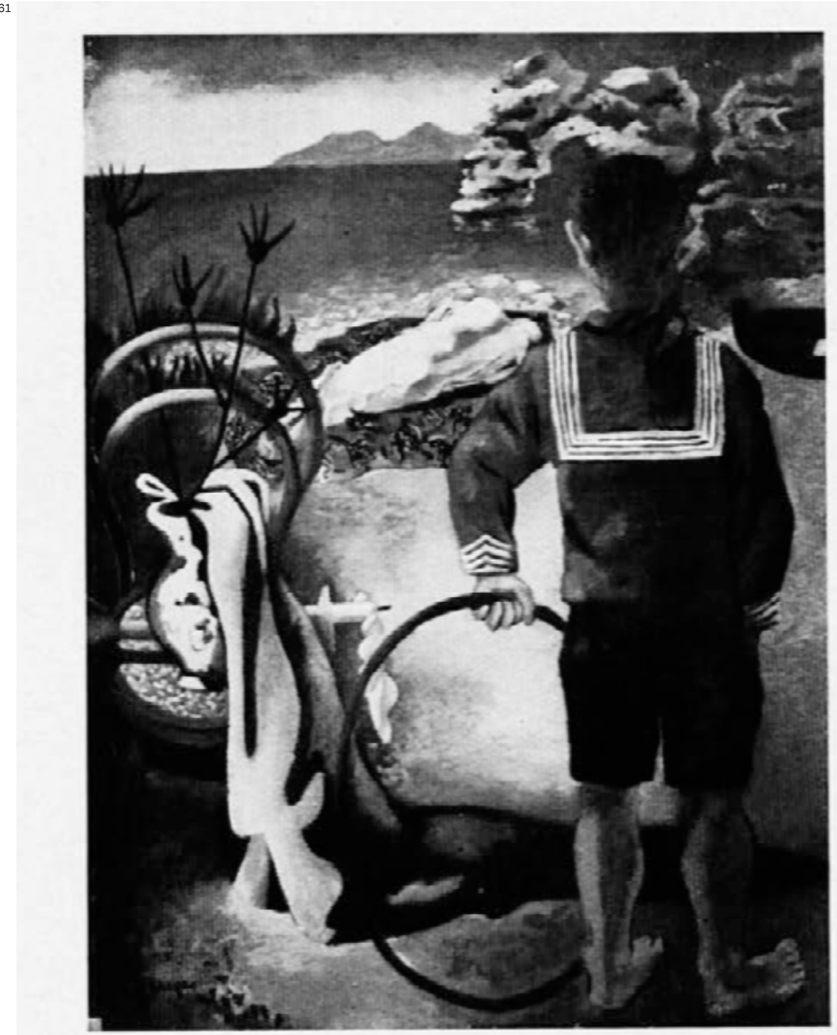
Pregelj: Konji.

360

Mušič: Osli v ogradi.

361

Stane Kregar - Revolucija v Španiji - Olje 1937

357
Jutro, XVIII/218, 18. 9. 1937, p. 7.

358
Jutro, XVIII/224, 25. 9. 1937, p. 3.

359
Slovenec, LXV/221a, 26. 9. 1937, p. 7.

360
Slovenec, LXV/220a, 25. 9. 1937, p. 5.

361
Umetnost, II/3-4, 1937, p. 41.

Naslov razstave:	**August Černigoj**
Datum:	4.–10. 10. 1937
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	25 del; Avgust Černigoj.[1688]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel predsednik Društva likovnih umetnikov Ivan Vavpotič.[1689] Na zadnji dan razstave naj bi Černigoj pripravil vodstvo po razstavi in predavanje.[1690]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Avgusta Černigoja, ki je razstavil krajine v olju in temperi, portrete, tihožitja, akte ter grafike.[1691]
Poročanje in kritika:	V *Jutru* so poročali, da je Černigoj sočasno z ljubljansko razstavo imel razstavi tudi v Trstu in Neaplju.[1692] Tako v *Slovenskem domu* kot v *Slovencu* so pisali o veliki razliki med Černigojevimi eksperimentalnimi konstruktivističnimi deli, ki jih je v Ljubljani razstavil pred desetimi leti, in tokratnimi realističnimi deli.[1693] V *Slovenskem narodu* so ga napovedali kot »novega Černigoja« in kot »neorealista, ki je premagal ekspresionizem in konstruktivizem«, ter zapisali, da je z vrnitvijo k upodabljanju narave spet postal slikar.[1694] Rajko Ložar je v svojem odzivu poudaril spremembo v Černigojevem opusu, ki se naj bi odražala v slogovnem obratu od njegove avantgardne faze v dvajsetih letih in ga zaznamuje vrnitev h klasičnim motivom, kot so krajine in tihožitja: »Namesto gole matematično-geometrične in strojne motivnosti tedanjih podob ter namesto polihromiranja posameznih elementov v sliki vidimo na podobah v paviljonu predmetnost resničnega sveta, morje, zalive, krajino, drevesa, hiše, ljudi, itd., in na to se pač nanaša Černigojev terminus: neorealizem, novorealizem.«[1695] Čoro Škodlar je pohvalil njegovo novo usmeritev, njegovo preteklo ustvarjanje pa razumel kot »revolucionarnost za vsako ceno«. Zapisal je, da dobra dela pričajo, da »slikar ni prirasel na svoje stare nazore, temveč se je z zdravim razumom otresel poti, po kateri je zašel v zagato«.[1696]

[1688] Število del je rekonstruirano po člankih, navedenih v rubriki Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika, zlasti po: Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu se je začela, *Slovenski dom,* II/226, 5. 10. 1937, p. 2.
[1689] Ibid.
[1690] Razstava g. Černigoja, *Slovenec,* LXV/233, 10. 10. 1937, p. 6.
[1691] Ibid.
[1692] Razstava slikarja Černigoja, *Jutro,* XVIII/231, 3. 10. 1937, p. 7.
[1693] Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu se je začela, *Slovenski dom,* II/226, 5. 10. 1937, p. 2; Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/230a, 7. 10. 1937, p. 4.
[1694] Novi Černigoj v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXX/225, 2. 10. 1937, p. 5.
[1695] R. L. /Rajko Ložar/, Razstava A. Černigoja, *Slovenec,* LXV/232a, 9. 10. 1937, p. 5.
[1696] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Na razstavi Avgusta Černigoja, *Jutro,* XVIII/236, 9. 10. 1937, p. 7.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava slikarja Černigoja, *Jutro,* XVIII/231, 3. 10. 1937, p. 7.
- Novi Černigoj v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXX/225, 2. 10. 1937, p. 5.
- Razstava A. Černigoja otvorjena, *Jutro,* XVIII/232, 5. 10. 1937, p. 7.
- Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu se je začela, *Slovenski dom,* II/226, 5. 10. 1937, p. 2.
- Razstava Avgusta Černigoja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXV/230a, 7. 10. 1937, p. 4.
- Razstava slikarja Avgusta Černigoja, *Istra*, IX/40, 8. 10. 1937, p. 6.
- R. L. /Rajko Ložar/, Razstava A. Černigoja, *Slovenec,* LXV/232a, 9. 10. 1937, p. 5.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Na razstavi Avgusta Černigoja, *Jutro,* XVIII/236, 9. 10. 1937, p. 7.
- Razstava g. Černigoja, *Slovenec,* LXV/233, 10. 10. 1937, p. 6.
- Anton STUPICA, Naša Kronika, *Kronika slovenskih mest,* V/1, 1937, p. 57.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/3-4, 1937, p. 53.

362

363

364

Grčija, lesorez

365

362
Umetnost, II/3-4, 1937.

363–365
Jutro, XVIII/236, 9. 10. 1937, p. 7.

Naslov razstave:	Janez in Jurij Šubic
Datum:	7. 11. 1937–9. 1. 1938
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana
Avtorja s številom del:	159 del v katalogu; Janez Šubic (105), Jurij Šubic (54).[1697]
Katalog in tiskovine:	Katalog je pripravil Rajko Ložar. Na naslovnici je reprodukcija dela *Lastni portret* Janeza Šubica. Katalog vsebuje seznam razstavljenih del z navedbo tehnike, datacije, signature in lokacije.[1698] V *Slovenskem narodu* so zapisali, da se je prodalo »le 400 izvodov po ceni 15 dinarjev«.[1699]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel direktor razstavnega odbora Fran Windischer, dela na razstavi pa je predstavil Rajko Ložar.[1700] Po razstavi naj bi organizirali 25 vodstev.[1701] Na primer, cerkvena dela, razstavljena v Narodni galeriji, je 14. 11. predstavil Viktor Steska, po razstavi posvetnih del v Jakopičevem paviljonu pa je vodil Ivan Zorman.[1702] Po poročanju *Jutra* naj bi vodstvo 21. 11. izvedel tudi nečak Šubicev, akademski slikar Mirko Šubic, ki je predstavil tehnični postopek, ki sta ga uporabljala umetnika.[1703] Po razstavi so vodili tudi drugi, na primer Saša Šantel, Anton Stupica, Stane Mikuž, Rajko Ložar.[1704]
Obisk:	Po poročanju *Slovenca* naj bi razstavo obiskalo okoli 5.500 obiskovalcev.[1705] O dobrem odzivu in obisku piše tudi Rajko Ložar v *Zborniku za umetnostno zgodovino.*[1706] V *Slovenskem narodu* sicer pišejo o slabem obisku, predvsem Ljubljančanov, ki bi po njihovem mnenju morali prvi obiskati takšno razstavo.[1707]
Vrsta razstave:	Retrospektivna razstava Janeza in Jurija Šubica, ki so jo začeli pripravljati že leta 1934. Pripravljalni razstavni odbor so sestavljali Rajko Ložar, Marijan Marolt, France Stele, Matej Sternen, Viktor Steska, Milan Šubic in upravnik Ivan Zorman. Razstavo so finančno podprle gospodarske institucije v Ljubljani, otvoril pa jo je gospodarstvenik Fran Windischer.[1708] Ker je bil Jakopičev paviljon premajhen za tako veliko število del, so del razstave postavili tudi v glavni dvorani in stranski sobi v prostorih Narodnega doma Društva Narodna galerija.[1709] Tam so bila razstavljena njuna sakralna dela, monumentalna naročila ter skice in študije,

1697 *Janez in Jurij Šubic* (Ljubljana, Narodna galerija, Jakopičev paviljon, november 1937), Ljubljana 1937.
1698 *Janez in Jurij Šubic* (Ljubljana, Narodna galerija, Jakopičev paviljon, november 1937), Ljubljana 1937. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-S9PESM4G>.)
1699 Za Ljubljano porazne številke, *Slovenski narod,* LXXI/2, 4. 1. 1938, p. 2.
1700 Zbrano življenjsko delo obeh Šubicev, *Slovenski narod*, LXX/255, 8. 11. 1937, p. 2.
1701 Ibid.
1702 Vodstvo po razstavi Šubicev. Ljubljanska kronika, *Ponedeljski Slovenec,* X/46, 15. 11. 1937, p. 4.
1703 Tehnični postopek, s katerim sta oblikovala brata Janez in Juri Šubic, *Jutro,* XVIII/270, 20. 11. 1937, p. 4.
1704 Vodstvo v razstavi bratov Šubicev, *Jutro*, XVIII/273, 23. 11. 1937, p. 4; Na razstavi bratov Šubicev, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVIII/289b, 13. 12. 1937, p. 2; Prihodnja vodstva po razstavi Šubicev, *Jutro*, XVIII/276, 26. 11. 1937, p. 4; Vodstvo v razstavi bratov Šubicev. Ljubljana danes, *Slovenski dom*, II/278, 7. 12. 1937, p. 3.
1705 Marjan MAROLT, Novo leto 1938 v Narodni galeriji, *Slovenec*, LXVI/6a, 9. 1. 1938, p. 5.
1706 R./ajko/ LOŽAR, Ob razstavi bratov Šubic, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XIV/1-4, 1937, pp. 41–48.
1707 Za Ljubljano porazne številke, *Slovenski narod,* LXXI/2, 4. 1. 1938, p. 2.
1708 Ante GABER, Pred zaključkom razstave Šubicev, *Trgovski list*, XXI/1, 1. 1. 1938, p. 3.
1709 Karel DOBIDA, Janez in Jurij Šubic, *Mladika,* XIX/1, 1938, pp. 24–26.

v Jakopičevem paviljonu pa profana dela, dela za tujino v obliki velikih dekoracij in kompozicij za arhitekturni okras. Poleg dokončanih del so na razstavo vključili tudi skice, načrte in osnutke. Ob mitoloških in historičnih kompozicijah so bili v Jakopičevem paviljonu razstavljeni tudi razni portreti in krajine.[1710] Na razstavo so se dolgo pripravljali, saj so morali najti in zbrati vsa njuna dela ter jih restavrirati, za kar sta poskrbela restavratorja Mirko Šubic in Matej Sternen.[1711] 21. 11. so jo dopolnili še s 23 deli obeh mojstrov ter izdali dodatek h katalogu.[1712] Leta 1939 je France Mesesnel izdal obsežno monografijo obeh bratov, ki jo je Franc K. Kos označil za »popolno izpopolnitev te razstave«.[1713]

Poročanje in kritika:

V časopisju lahko spremljamo izjemen odziv s številnimi objavami in pozitivnimi odzivi. Veliko najav in splošnih zapisov o njunem delu se je pojavilo že pred otvoritvijo razstave. Ante Gaber je v *Trgovskem listu* zapisal, da je razstava »znamenje, da smo preboleli tavanje za tujimi poskusi in smo z drugimi narodi stopili spet na pot prepričanja, da brez znanja slikarske obrti, kiparskega ali zidarskega rokodelstva in brez spoštovanja prirode ni mogoča likovna [umetnost]«.[1714] Karel Dobida je izrazil mnenje, da imamo premalo znanja o zgodovini naše umetnosti in vrednotenju naših prednikov, zato je organizacija zgodovinskih razstav nujno potrebna.[1715]

Mnogi pisci so razstavo videli kot prelomnico v slovenski umetnosti, ki odpira nove poglede na umetnostno zgodovino, kar lahko razberemo tudi iz intervjuja Saše Šantla z načelnikom pripravljalnega odbora dr. Rajkom Ložarjem.[1716] Ta je poudaril umetnostnozgodovinski in estetsko-pedagoški pomen razstave in v daljšem zapisu v *Zborniku za umetnostno zgodovino* zapisal: »Razstava Šubicev ni bila najvišja popolnost v tem pogledu, smelo pa trdimo, da predstavlja v slovenski razstavni praksi datum, preko katerega ne bo mogoče iti in ki bo od vsake prireditve kategorično zahteval, da bodi boljša, popolnejša in še modernejša.«[1717] V zapisu v *Umetnosti* je Ložar izpostavil in podrobno opisal sliki *Pismo* Janeza Šubica in *Pred lovom* Jurija Šubica.[1718]

V tedenskem časopisu *Življenje in svet* so v času razstave pripravili posebno izdajo *Številka bratov Šubicev*, v kateri najdemo daljši zapis Čora Škodlarja o življenju in delu obeh slikarjev. V njem je podal tudi svoje mnenje o trenutnem stanju v slovenski umetnosti: »Naj bo karkoli: pozno nam je privoščila galerija to razstavo, a vendar ne prepozno. Pred 15. leti bi bila naši umetnosti koristnejša in potrebnejša. Prav gotovo pa bo tudi sedaj zapustila dobre posledice. Poleg drugega je tak dokaz naše zrele kulture, kakršnih imamo le malo. Ko nimamo prilike, da bi se ta čas pred svetom predstavljali z našo mlajšo umetnostjo, se moremo s slikami Šubicev postavljati pred vsem svetom.«[1719]

Pisec Fran Petre je v *Sodobnosti* kot pristnejše izpostavil slike razstavljene v Jakopičevem paviljonu, ki so po njegovem predstavljale »svet tedanjih pogledov na umetnost, ki se je že v veliki meri sprostila objemov verskih in tudi klasičnih motivov in iskala neizumetničeno, čim bolj pristno naravo in človeka«.[1720]

[1710] R./ajko/ LOŽAR, Janez in Jurij Šubic, *Slovenec*, LXV/262a, 14. 11. 1937, p. 9.
[1711] Razstava bratov Šubic, *Slovenec*, LXV/256, 7. 11. 1937, p. 3.
[1712] Razstava bratov Šubicev dopolnjena, *Slovenec,* LXV/269, 23. 11. 1937, p. 4.
[1713] F/ranc/ K. KOS, Kritika. Dr. France Mesesnel. Janez in Jurij Šubic, *Sodobnost,* VII/9-10, 1939, pp. 471–473.
[1714] Ante GABER, Pred zaključkom razstave Šubicev, *Trgovski list,* XXI/1, 1. 1. 1938, p. 3.
[1715] Karel DOBIDA, Janez in Jurij Šubic, *Mladika*, XIX/1, 1938, pp. 24–26.
[1716] Saša ŠANTEL, Pred veliko razstavo bratov Šubicev, *Jutro,* XVIII/253, 29. 10. 1937, p. 7.
[1717] R./ajko/ LOŽAR, Ob razstavi bratov Šubic, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XIV/1-4, 1937, pp. 41–48.
[1718] Rajko LOŽAR, Dvoje podob, *Umetnost,* II/7-8, 1938, pp. 116–120.
[1719] Fran ŠKODLAR, Janez in Jurij Šubic največja slovenska slikarja, *Življenje in svet*, XI/23, 4. 12. 1937, p. 346.
[1720] Fr./an/ PETRE, Ob razstavi bratov Šubicev, *Sodobnost,* V/11-12, 1937, pp. 572–574.

Posebnosti:

Obiskovalcem je bila omogočena polovična cena za vožnjo z vlakom v času trajanja razstave.[1721] V *Slovenskem narodu* so zapisali, da je celotna organizacija razstave stala 40.000 dinarjev z vštetim prevozom, zavarovalnino, okvirji in restavracijo slik. Restavrirano naj bi bilo namreč okoli 100 kvadratnih kilometrov platna.[1722]

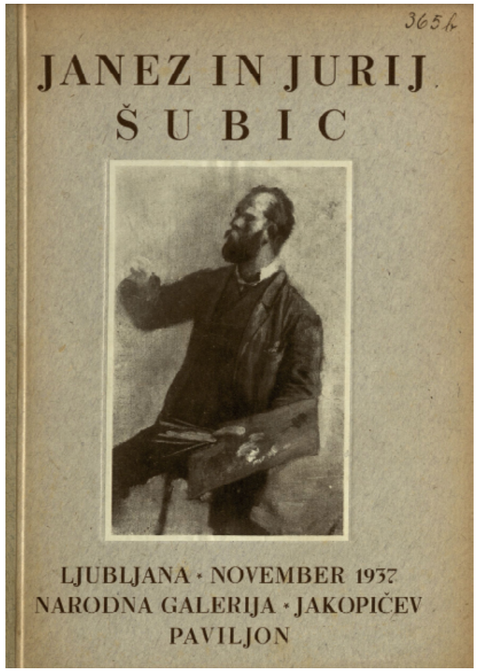
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetniška družina Šubic, *Slovenec*, LXV/241a, 20. 10. 1937, p. 4.
- Na razstavi del Janeza in Jurija Šubica, *Slovenski narod*, LXX/240, 20. 10. 1937, p. 3.
- Na razstavi del Janeza in Jurija Šubica, *Slovenec*, LXV/242, 21. 10. 1937, p. 4.
- Razstava del bratov Šubicev, *Slovenski dom*, II/240, 21. 10. 1937, p. 2.
- Razstava del bratov Šubicev, *Slovenski dom*, II/242, 23. 10. 1937, p. 2.
- Restavracija zbranih del Janeza in Jurija Šubica, *Jutro,* XVIII/249, 24. 10. 1937, p. 4.
- Razstava del bratov Šubic, *Slovenec*, LXV/245, 24. 10. 1937, p. 3.
- Eine Gemäldeausstellung der beiden Brüder Šubic, *Marburger Zeitung*, LXXVII/244, 26. 10. 1937, p. 4.
- Saša ŠANTEL, Pred veliko razstavo bratov Šubicev, *Jutro,* XVIII/253, 29. 10. 1937, p. 7.
- Dela bratov Šubic za ljubljanski muzej, *Slovenski dom*, II/247, 29. 10. 1937, p. 2.
- Umetnost bratov Šubicev bo prikazala velika razstava v Narodni galeriji, *Jutro,* XVIII/259, 6. 11. 1937, p. 3.
- Jutri ob pol 11 dopoldne bo svečano otvorjena razstava bratov Šubicev v Narodni galeriji, *Slovenski dom*, II/253, 6. 11. 1937, p. 2.
- Razstava bratov Šubic, *Slovenec*, LXV/256, 7. 11. 1937, p. 3.
- Razstava bratov Šubic slavnostno vpeljana, *Ponedeljski Slovenec,* X/45, 8. 11. 1937, p. 2.
- Velik praznik slovenske umetnosti, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* IX/45, 8. 11. 1937, p. 2
- Zbrano življenjsko delo obeh Šubicev, *Slovenski narod*, LXX/255, 8. 11. 1937, p. 2.
- Dela bratov Šubic za ljubljanski muzej, *Jutro,* XVIII/261, 9. 11. 1937, p. 4.
- Šubic Ausstellung, *Marburger Zeitung*, LXXVII/255, 9. 11. 1937, p. 3.
- R./ajko/ LOŽAR, Janez in Jurij Šubic, *Slovenec*, LXV/262a, 14. 11. 1937, p. 9.
- Razstava bratov Šubicev, *Naša volja*, III/4, 15. 11. 1937, p. 7.
- Vodstvo po razstavi Šubicev. Ljubljanska kronika, *Ponedeljski Slovenec,* X/46, 15. 11. 1937, p. 4.
- F/ran/ ŠIJANEC, Janez in Jurij Šubic, *Jutro,* XVIII/270, 19. 11. 1937, p. 7.
- Tehnični postopek, s katerim sta oblikovala brata Janez in Jurij Šubic, *Jutro,* XVIII/270, 20. 11. 1937, p. 4.
- Vodstvo v razstavi bratov Šubicev, *Slovenec*, LXV/267a, 20. 11. 1937, p. 4.
- -nek- /Milan Zadnek/, Mojstra Šubica v spominu svojih sorodnikov, *Slovenski narod*, LXX/266, p. 3.
- F./ran/ ŠIJANEC, Janez in Jurij Šubic (konec), *Jutro,* XVIII/270, 20. 11. 1937, p. 7.
- Polovična voznina za razstavo bratov Šubicev, *Slovenski dom*, II/265, 20. 11. 1937, p. 3.
- Vodstvo v razstavi bratov Šubicev, *Jutro,* XVIII/273, 23. 11. 1937, p. 4.
- Unterrichtsminister Dr. Magarašević, *Marburger Zeitung*, LXXVII/267, 23. 11. 1937, p. 2.
- Razstava bratov Šubicev izpopolnjena, *Slovenec*, LXV/269, 23. 11. 1937, p. 4.
- Za polovično ceno se pripeljete v Ljubljano, *Slovenski dom*, II/269, 25. 11. 1937, p. 1.
- dr. M. Š., Janez in Jurij Šubic. Ob kolektivni razstavi v Narodni galeriji, *Slovenska beseda*, I/44, 26. 11. 1937, p. 4.
- Prihodnja vodstva t razstavi Šubicev, *Jutro,* XVIII/276, 26. 11. 1937, p. 4.
- Prihodnja vodstva v razstavi Šubicev, *Slovenski dom*, II/270, 26. 11. 1937, p. 3.
- Stane MIKUŽ, K ilustracijam Janeza Šubica v Stritarjevem »Zvonu«. K razstavi bratov Šubicev, *Slovenec*, LXV/274, 28. 11. 1937, p. 9.

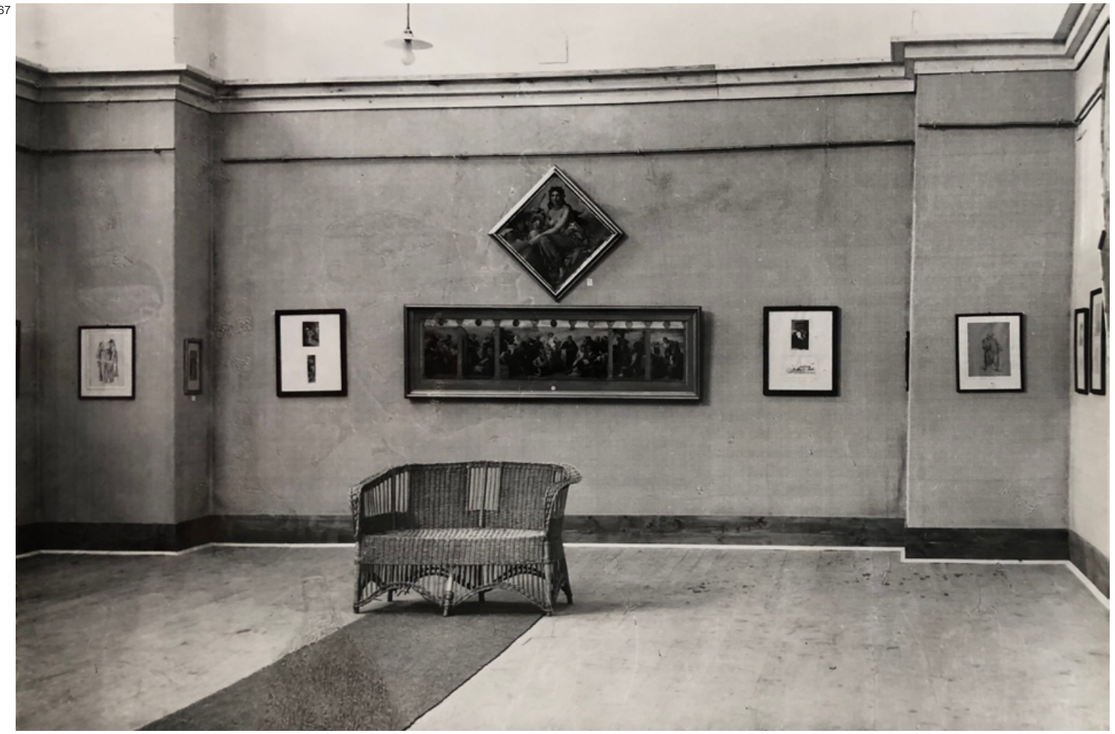
[1721] Polovična železniška voznina v Ljubljano, *Slovenec*, LXVI/2, 4. 1. 1938, p. 2; Marjan MAROLT, Novo leto 1938 v Narodni galeriji, *Slovenec*, LXVI/6a, 9. 1. 1938, p. 5.
[1722] Za Ljubljano porazne številke, *Slovenski narod*, LXXI/2, 4. 1. 1938, p. 2.

- Janez in Jurij Šubic, *Mariborski večernik »Jutra«*, XVIII/272, 29. 11. 1937, p. 3.
- Janez in Jurij Šubic, *Marburger Zeitung*, LXXVII/274, 1. 12. 1937, p. 7.
- A. S., Janez in Jurij Šubic, *Slovenija*, VI/49, 3. 12. 1937, pp. 1–2.
- Fran ŠKODLAR, Janez in Jurij Šubic največja slovenska slikarja, *Življenje in svet*, XI/23, 4. 12. 1937, pp. 345–359.
- Naš ponos. Janez in Jurij Šubic, *Sobota*, I/18, 4. 12. 1937, p. 1.
- Innenminister Dr. Korošec, *Marburger Zeitung*, LXXVII/278, 7. 12. 1937, p. 7.
- Vodstvo v razstavi bratov Šubicev. Ljubljana danes, *Slovenski dom*, II/278, 7. 12. 1937, p. 3.
- Na razstavi bratov Šubicev, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XVIII/289b, 13. 12. 1937, p. 2.
- Razstava je končana […] Dela bratov Šubicev romajo nazaj v svoje kraje, *Jutro*, XIX/13, 16. 1. 1938, p. 3.
- V razstavi bratov Šubicev, *Jutro,* XVIII/299, 24. 12. 1937, p. 7.
- Fr./an/ PETRE, Ob razstavi bratov Šubicev, *Sodobnost,* V/11-12, 1937, pp. 572–574.
- Ante GABER, Pred zaključkom razstave Šubicev, *Trgovski list*, XXI/1, 1. 1. 1938, pp. 2–3.
- Za Ljubljano porazne številke, *Slovenski narod*, LXXI/2, 4. 1. 1938, p. 2.
- Razstava bratov Šubicev, *Slovenec*, LXVI/2, 4. 1. 1938, p. 2.
- Polovična železniška voznina v Ljubljano, *Slovenec*, LXVI/2, 4. 1. 1938, p. 2.
- Marjan MAROLT, Novo leto 1938 v Narodni galeriji, *Slovenec*, LXVI/6a, 9. 1. 1938, p. 5.
- Za razstavo bratov Šubicev, *Umetnost,* I/1, 1936–1937, p. 9.
- Karel DOBIDA, Janez in Jurij Šubic, *Mladika*, XIX/1, 1938, pp. 24–26.
- R./ajko/ LOŽAR, Ob razstavi bratov Šubicov, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XIV/1-4, 1937, pp. 41–48.
- Janez in Jurij Šubic. Ob priliki razstave v Narodni galeriji in v Jakopičevem paviljonu, *Domači prijatelj*, XII/1, 1938, pp. 32–38.
- Razstava bratov Šubicev, *Umetnost,* II/5-6, 1938, pp. 65–69.
- Rajko LOŽAR, Dvoje podob, *Umetnost,* II/7-8, 1938, pp. 116–120.
- F/ranc/ K. KOS, Kritika. Dr. France Mesesnel. Janez in Jurij Šubic, *Sodobnost,* VII/9-10, 1939, pp. 471–473.

366
Katalog razstave *Janez in Jurij Šubic*, 1937.

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

Janez Šubic — Pismo — Olje — Narodna galerija v Ljubljani

378

Jurij Šubic — Pred lovom — Olje 1875 — Narodni muzej v Ljubljani

379

367–376
Pogled na razstavo *Janez in Jurij Šubic* v Jakopičevem paviljonu, 1938.

377
Umetnost, II/7-8, 1938, p. 108.

378
Umetnost, II/7-8, 1938, p. 109.

379
Življenje in svet, XI/23, 4. 12. 1937.

Lara Mejač

Naslov razstave:	**Razstava načrtov za mestno otroško zavetišče v Trnovem in za kostnico padlih vojakov pri Sv. Križu**
Datum:	15.–25. 1. 1938
Organizator:	Ljubljanska mestna občina[1723]
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Jožef Brodnik, Oton Gaspari, Vinko Glanz, Herman Hus, Vladimir /Vlasto/ Kopač, Edvard Ravnikar, Marjan Tepina, Janez Trenz, Tomaž Štrukelj.[1724]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	V *Slovencu* so zapisali, da je bilo zanimanje za razstavo zelo veliko.[1725]
Vrsta razstave:	Razstava arhitekturnih načrtov, ki so prispeli na dva javna natečaja leta 1937 za mestno otroško zavetišče in za kostnico padlim vojakom, koroškim borcem in judenburškim žrtvam po prvi svetovni vojni na pokopališču pri Sv. Križu. Namen razstave je bil »dobiti čim več originalnih idej, ki bi jih mogla koristno uporabiti pri izvedbi teh načrtov in dati mladim arhitektom možnost tekmovanja«.[1726] Natečaja za zavetišče se je udeležilo 15 arhitektov. Prvo nagrado v vrednosti 8.000 dinarjev so podelili arhitektoma Otonu Gaspariju in Tomažu Štruklju, drugo nagrado Vinku Glanzu, tretjo nagrado, ki je bila razdeljena v odkupe, pa so razdelili med arhitekte Hermana Husa, Joža Brodnika in Draga Hojkerja ter Benjamina Svetino. Razpis za kostnico je zahteval, da je namenjena žrtvam vseh veroizpovedi med letoma 1914 in 1919 ter judenburškim žrtvam in 25 koroškim borcem. Prvo nagrado v vrednosti 4.000 dinarjev je za kostnico prejel Edvard Ravnikar, drugo nagrado pa je prejel načrt Marjana Tepine.[1727] Kostnica je bila realizirana in blagoslovljena 10. decembra 1939.[1728]
Poročanje in kritika:	O razstavi je bilo zelo malo poročil. V časopisju je bilo objavljenih več identičnih kratkih najav, poročil o razstavi ter kratkih notic. Podrobnejše poročilo o razstavljenih načrtih lahko zasledimo v *Ponedeljskem Slovencu,* v katerem so predstavili pogoje obeh razpisov in načrte, ki so prejeli prve tri nagrade. Kot najbolj izviren so izpostavili načrt Marjana Tepine za kostnico padlim vojakom.[1729] Pavel Göstl je zapisal, da je bilo veliko arhitekturnih rešitev v zadnjem času izvedenih brez natečajev, vendar je bila kljub obupanosti arhitektov razstava uspešna. Bolj problematičen naj bi bil drugi natečaj za ureditev vojaškega pokopališča, ki naj bi imel prekratek rok in prenizko proračunsko vsoto. Tudi on je menil, da je najboljšo arhitekturno rešitev podal Tepina.[1730]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava načrtov za trnovsko otroško zavetišče in vojaški spomenik, *Jutro,* XIX/11, 14. 1. 1938, p. 4.
- Razstava načrtov za trnovsko otroško zavetišče in vojaški spomenik, *Slovenec,* LXVI/10, 14. 1. 1938, p. 4.
- Razstava načrtov za trnovsko otroško zavetišče in vojaški spomenik, *Slovenski dom,* III/10, 14. 1. 1938, p. 3.
- Razstava nartov za mestno trnovsko otroško zavetišče in za vojaški spomenik pri Sv. Križu, *Slovenec*, LXVI/12a, 16. 1. 1938, p. 6.
- Razstava načrtov za mestno trnovsko otroško zavetišče in za vojaški spomenik pri Sv. Križu, *Slovenski d*om, III/12, 17. 1. 1938, p. 3.
- Razstava načrtov za otroško zavetišče v Trnovem in za kostnico padlih vojakov v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIX/19, 23. 1. 1938, p. 6.
- Razstava načrtov za otroško zavetišče v Trnovem, *Slovenec*, LXVI/18a, 23. 1. 1938, p. 6.
- Načrti za otroško zavetišče in za kostnico padlih vojakov, *Ponedeljski Slovenec,* XI/4, 24. 1. 1938, p. 4.
- Razstava originalnih načrtov. Otroško zavetišče v Trnovem in kostnica, *Slovenski dom*, III/18, 24. 1. 1938, p. 2.
- Pavel GÖSTL, Dva natečaja mestne občine ljubljanske, *Umetnost*, II/7-8, 1938, pp. 108–113.
- Kostnica žrtev svetovne vojne, *Slovenec*, LXVI/18a, 3. 11. 1939, p. 6.
- Zadnje domovanje vojnih žrtev, *Slovenski narod,* LXVII/252, 6. 12. 1939, p. 5.

380
Umetnost, II/7-8, 1938, p. 112.

Inž. arh. Tomaž Štrukelj in inž. arh. Oton Gaspari — Idejni osnutek za otroško zavetišče v Trnovem, nagrajen s I. nagrado M. O. I. — Model — pogled z vrta

[1723] Načrti za otroško zavetišče in za kostnico padlih vojakov, *Ponedeljski Slovenec,* XI/4, 24. 1. 1938, p. 4.
[1724] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Načrti za otroško zavetišče in za kostnico padlih vojakov, *Ponedeljski Slovenec,* XI/4, 24. 1. 1938, p. 4; Anton STUPICA, Naša Kronika, *Kronika slovenskih mest,* V/1, 1937, p. 58.
[1725] Razstava načrtov za otroško zavetišče v Trnovem, *Slovenec*, LXVI/18a, 23. 1. 1938, p. 6.
[1726] Načrti za otroško zavetišče in za kostnico padlih vojakov, *Ponedeljski Slovenec,* XI/4, 24. 1. 1938, p. 4.
[1727] Ibid.
[1728] Zadnje domovanje vojnih žrtev, *Slovenski narod,* LXXII/277, 6. 12. 1939, p. 4.
[1729] Ibid.
[1730] Pavel GÖSTL, Dva natečaja mestne občine ljubljanske, *Umetnost*, II/7-8, 1938, pp. 108–113.

Naslov razstave:	**Exposition des femmes artistes des états de la Petite Entente 1938. La Petite Entente des Femmes**[1722]
Datum:	6.–20. 3. 1938
Organizator:	Odbor Male ženske antante; V Jugoslaviji je organizacijo prevzela Jugoslovanska ženska zveza (JŽZ) v Beogradu, ki je za razstavo v Ljubljani pooblastila Dravsko sekcijo JŽZ.[1732]
Avtorice s številom del:	168 del v katalogu; Lucie Bălăcescu Demetriade (4), Zoe Băicoianu (2), Zenaide /Zenaida/ Bandur (1), Milica Bešević (2), Zoe Borelli Alačević /Borelli Vranski Alačević/ (1), Helena Broftova - Pit'hová (1), Ivanka Bukovac (1), Zdenka Burghauserová (2), Lina Crnčić Virant (1), Cécile /Cecilia/ Cuțescu - Storck (4), Roksana Cuvaj Zurunić (2), Milica Čadzević (3), Vera Čohadzić (2), Iva Despić Simonović (1), Radmila Djordević (1), Vlasta Dohnalová - Pešanová (1), Hana Dostálová (1), Cata Dujšin Gattin /Dujšin Ribar/ (2), Zoja Dumendzić (1), Marie Ehlerová (1), Micaela Eleutheriade (4), Céline Emilian (2), Cornélie Emilian (2), Helena Emingerová (1), Pavla Fořtová /Fořtová - Šámalová/ (2), Lili Gödl - Brandhuber (1), Olga Greceanu (4), Ksenija Grisogono (1), Valeria Hachla - Myslivečková (1), Ružica Ilić (1), Božena Jelínková /Jelínková - Jirásková/ (3), Věra Jičínská (1), Marta Jirásková (1), Helena Johnová (2), Desanka Jovanović (1), Gertrud Kauders (1), Jaroslava Klenková /Klenková - Němcová/ (1), Lucie Klímová (1), Mira Klobučar (1), Hana Krajniková (1), Mara Kralj Jeraj (2), J. /Julie?/ Krčmářová - Krížková (1), Milica Krstić (1), Laetitia P./?/ Lukasiewicz (3), Milada Marešová (2), Mara Marochino (1), Božena Matějovská - Fišárková (1), Fina Maternová / Maternová - Ržiwnatzová/ (1), Rajka Merčep (2), Julie Mezerová /Winterová - Mezerová/ (3), Jelena Minić (1), Lea Mrázova (1), Augusta Müllerová / Machoňová - Müllerová/ (1), Jelizaveta Nacić Lukaj (1), Juliette Oraçianu (4), Zdenka Ostović Pexider Srića (1), Dana Pajnić (2), Milada Pavlíkova - Petřiková (2), Leposava Pavlović (1), Jelizaveta /Jelisaveta/ Petrović (2), Zora Petrović (2), Duna Peyer Peklić (1), Marie /Maria/ Pillat-Brateș (2), Elda Piščanec (2), Minka Podhajská (1), Helléne Poppea (4), Maria Pospíšilova (1), Mira Pregelj (2), Florence Pretorian (2), Linka Procházková (3), Stanka Radonić Lučev (1), Charlotta Radnitzová /Schrötter - Radnitzová/ (1), Merica Râmniceanu (2), Marie Rejlová (1), Bara Remec (1), Nasta Rojc (1), Anna Roškotová (3), Marta Rožánková - Drábková (1), Božena Ružić - Vilhar / Božena Vilhar/ (1), Tzigara Anna Samurças (4), Zdeňka Schwarzerová (1), Anica Sodnik Županec /Zupanec Sodnik/ (2), Reska Šandor (1), Augusta / Avgusta/ Šantel (2), Dušana Šantel Kanoni (1), Henrika Šantel (2), Milada Špálová /Spálová/ (1), Helena Šrámková (1), Sláva Tonderová - Zátková (3), Antonie S. Urbanová (2), Bosa Valić (1), Božena Vejrycková - Solarová (1), Vuka Velimirović (1), Daroslava Vijorović (1), Karla Vobišová (3), Vilma Vrbová /Vrbová - Kotrbová/ (3), Mila Vod (3), Beta Vukanović (2), Marie Zlatníková / Zlatníková - Mikanová/ (1), Hana Zwillinger - Gabert (1).[1733]

[1731] V medijskih objavah se kot naslova razstave najpogosteje pojavljata Ženske umetnice Male zveze ali Ženske Male antante.
[1732] Dravska sekcija Jugoslovenske ženske zveze, Bulovec - Mrakova in razstava ŽMA, *Slovenski narod,* LXXI/62, 17. 3. 1938, p. 2.
[1733] *La Petite Entente des Femmes. Exposition des femmes artistes des états de la Petite Entente* (Belgrade, Zagreb, Ljubljana, Bucarest, Cluj, Cernautzi, Praha, Brno, Bratislava, 1938), Praga 1938.

Katalog in tiskovine:	Obsežen katalog v francoščini z uvodnim člankom z naslovom *Les femmes artistes d'aujourd'hui* (*Umetnice danes*), ki ga je napisala praška umetnica Vera Urbanova. Temu so v posameznih poglavjih sledili daljši zapisi o sodobnih jugoslovanskih, romunskih in češkoslovaških umetnicah ter seznam del in reprodukcije posameznih del. Del o srbskih umetnicah je napisala Zdenka Marković, del o slovenskih in hrvaških umetnicah pa Marjanca Kanc Čuček. Ob katalogu je izšel tudi razstavni list s seznamom del in cenami.[1734]
Spremljevalni program:	V *Jutru* so poročali, da je Mara Kralj 16. 3. vodila po razstavi, Dana Pajnič pa 19. in 20. 3.[1735]
Obisk:	V *Jutru* so zapisali, da so si razstavo ogledali skoraj vsi višji razredi ljubljanskih srednjih šol.[1736] V *Ženskem svetu* so navedli podatek, da naj bi razstavo obiskalo 1.450 ljudi.[1737]
Vrsta razstave:	Skupinska potujoča razstava češkoslovaških, romunskih in jugoslovanskih umetnic. Razstava je potovala v Beograd, Zagreb, Ljubljano, Bukarešto, Cluj, Černivce, Prago, Brno in Bratislavo. Njen namen je bil, da se »v vseh večjih kulturnih centrih prikaže visoki nivo feministične kulture tudi na umetniškem področju ter obenem služi kot pomagalo pri ženskem gibanju za dosego večjih političnih pravic«.[1738] Pokroviteljice razstave so bile kraljici Jugoslavije in Romunije ter žena češkoslovaškega predsednika.[1739] V glavni dvorani so bile razstavljene češke umetnice, desna dvorana je bila namenjena Romunkam, levo dvorano in del desne pa so z veliko količino del zapolnile Jugoslovanke.[1740] Predsedstvo Male ženske antante v Pragi na čelu s senatorko Františko Plamínkovo je sporazumno z Jugoslovankami in Romunkami določilo, da se sme vsaka država razstave udeležiti s 40 slikami, 10 plastikami in 10 arhitekturnimi načrti, kar je pomenilo, da so slovenske umetnice lahko razstavile 12 slik, 3 kiparska dela in 3 arhitekturne projekte. Izbor za slovenske umetnice je pripadal Klubu likovnih umetnic v Ljubljani.[1741] Sodelovalo je devet slovenskih umetnic: Mara Kralj, Elda Piščanec, Mira Pregelj, Bara Remec, Anica Zupanec - Sodnik, Avgusta Šantel, Henrika Šantel, Dana Pajnič in Dušana Šantel. Vlasta Tancig je zapisala, da je bilo, odkar razstava potuje po Jugoslaviji, prodanih 20 slik ter da pričakuje, da bo več prodano v tujini, kjer ima občinstvo drugačno razumevanje in denar za umetnost.[1742] Prav tako so v *Jutru* zapisali, da je bilo v Beogradu in Zagrebu prodanih že precej del.[1743]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila v medijih zelo odmevna. Poleg kratkih najav in notic v časopisju najdemo veliko daljših in podrobnih zapisov o razstavi. Vlasta Tancigova v *Slovenski besedi* ni objavila kritike razstave, temveč je opisala svojo osebno izkušnjo njenega obiska: »Na umetnostno kritiko se

[1734] *La Petite Entente des Femmes. Exposition des femmes artistes des états de la Petite Entente* (Belgrade, Zagreb, Ljubljana, Bucarest, Cluj, Cernautzi, Praha, Brno, Bratislava, 1938), Praga 1938. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[1735] Vodstvo po umetniški razstavi ŽMA, *Jutro,* XIX/65, 18. 3. 1938, p. 4; Iz Ljubljane, *Jutro,* XIX/63, 16. 3. 1938, p. 4.
[1736] Vodstvo po umetniški razstavi ŽMA, *Jutro,* XIX/65, 18. 3. 1938, p. 4.
[1737] S. E., Mala ženska antanta, *Ženski svet*, XVI/4, 1938, p. 74.
[1738] Stane MIKUŽ, Razstava umetnic držav Male zveze, *Slovenec*, LXVI/60a, 13. 3. 1938, p. 9.
[1739] Vlasta TANCIGOVA, Paleta in čopič v ženski roki, *Slovenska beseda*, II/12, 18. 3. 1938, p. 4.
[1740] Stane MIKUŽ, Razstava umetnic držav Male zveze, *Slovenec*, LXVI/60a, 13. 3. 1938, p. 9.
[1741] Dravska sekcija Jugoslovenske ženske zveze, Bulovec - Mrakova in razstava ŽMA, *Slovenski narod,* LXXI/62, 17. 3. 1938, p. 2.
[1742] Vlasta TANCIGOVA, Paleta in čopič v ženski roki, *Slovenska beseda*, II/12, 18. 3. 1938, p. 4.
[1743] Umetnostna razstava ženske Male antante, *Jutro,* XIX/10, 7. 3. 1938, p. 4.

ne razumem. Vem samo, da bi hotela deset, dvanajst stvari s te razstave.«[1744] Stane Mikuž je razstavi namenil celotno časopisno stran v *Slovencu,* kjer je sprva naredil pregled vloge umetnic skozi umetnostno zgodovino, nato pa zapisal, da bo razstavo ovrednotil »s perspektive zadnjega poglavja umetnostno teoretičnih razprav, oziroma konkretnejše, s koturna 'nove stvarnosti'«.[1745] Pri tem se je podrobno osredotočil na opisovanje in vrednotenje več umetnic in njihovih del.[1746] Dokaj dolgo besedilo o razstavi je prispeval Franc K. Kos, ki je menil, da skoraj ni razlike med moderno razstavo moških ali žensk ter da naj bi razstava prikazala visoko kulturo in sposobnost umetnic ter propragirala »popolno enakost obeh spolov«.[1747] Julija Pajman, piska v reviji *Vigred*, je bila razstavi zelo naklonjena in je menila, da se pri Slovenkah najmanj pozna francoski vpliv in se vse bolj opazi vpliv Zagreba.[1748]

Karel Dobida je podal negativno kritiko in zapisal, da je bil glavni namen razstave »feministično propagandnega značaja« in da umetnice niso pokazale nič izvirnega. Po njegovem mnenju na razstavi ni bilo opaziti zanimanja za sodobno življenje, prevladovala pa naj bi »izrazita meščanska miselnost, ki je zadovoljna sama s seboj in s svetom, neobtežena s problematiko časa, v katerem smo«.[1749]

Posebnosti:

Umetnica Karla Bulovec je v *Slovenskem domu* zapisala, da je bila na razstavo povabljena, vendar se je ni udeležila, ker ni imela denarja za okvirje. V časopisu so zapisali, da bi lahko nekaj denarja za razstavo namenili tudi za umetnice, ki si ne morejo privoščiti razstavljanja.[1750] Na njene trditve je odgovorila Dravska sekcija Jugoslovanske ženske zveze, ki je zapisala, da je bila umetnica povabljena dvakrat, vendar je bil njen pogoj za sodelovanje, da razstavi 6 do 8 večjih risb, za katere bi morali kupiti tudi okvirje in stekla, kar bi stalo 8.000 dinarjev. Ker to ni bilo izvedljivo, so ji predlagali, da razstavi model Slomškovega spomenika, s čimer se je strinjala pod pogojem, da razstavi le v Romuniji in Češkoslovaški ter da zaradi krhkosti dela sama nadzira postavitev. Želela je, da bi ji zveza krila tudi stroške potovanja. Dravska sekcija naj bi obe želji sporočila glavnemu odboru, vendar so ju zavrnili.[1751]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Potujoča razstava upodabljajočih umetnic Male ženske antante, *Jutro,* XIX/14, 18. 1. 1938, p. 3.
- Potujoča razstava upodabljajočih umetnic Male ženske antante, *Slovenec,* LXVI/13, 18. 1. 1938, p. 3.
- Razstava del upodabljajočih umetnic Male antante, *Jutro,* XIX/46, 24. 2. 1938, p. 3.
- Potujoča razstava na poti v Ljubljano. Kaj nam pokažejo upodabljajoče umetnice MŽA?, *Jutro,* XIX/49, 27. 2. 1938, p. 8.
- Razstava, ki mnogo obeta, *Jutro,* XIX/55, 6. 3. 1938, p. 3.
- Umetnostna razstava ženske Male antante, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/10, 7. 3. 1938, p. 4.
- Umetnice Ženske male zveze v Ljubljani, *Ponedeljski Slovenec,* V/10, 7. 3. 1938, p. 1.
- Narodne dame in Karla Bulovčeva, *Slovenski dom,* III/53, 7. 3. 1938, p. 5.
- A. V. /Angela Vode/, Namen in uspeh razstave umetnic Male ženske antante, *Jutro,* XIX/58, 10. 3. 1938, p. 7.

[1744] Vlasta TANCIGOVA, Paleta in čopič v ženski roki, *Slovenska beseda*, II/12, 18. 3. 1938, p. 4.
[1745] Stane MIKUŽ, Razstava umetnic držav Male zveze, *Slovenec*, LXVI/60a, 13. 3. 1938, p. 9.
[1746] Ibid.
[1747] F./ranc/ K. KOS, Po razstavi umetnic Male antante, *Jutro,* XIX/67, 22. 3. 1938, p. 7.
[1748] J./ulija/ PAJMAN, Likovna umetnost v ženski Mali antanti (konec.), *Vigred,* XVI/5, pp. 181–182.
[1749] Karel DOBIDA, Razstava ženske Male antante, *Ljubljanski zvon,* LVIII/3-4, 1938, pp. 170–172.
[1750] Narodne dame in Karla Bulovčeva, *Slovenski dom,* III/53, 7. 3. 1938, p. 5.
[1751] Dravska sekcija Jugoslovenske ženske zveze, Bulovec–Mrakova in razstava ŽMA, *Slovenski narod,* LXXI/62, 17. 3. 1938, p. 2.

- Razstava ženskih umetnic MZ, *Edinost*, I/5, 12. 3. 1938, p. 5.
- Stane MIKUŽ, Razstava umetnic držav Male zveze, *Slovenec*, LXVI/60a, 13. 3. 1938, p. 9.
- Razstava umetnic MŽA zasluži vso pozornost, *Jutro,* XIX/61, 13. 3. 1938, p. 3.
- Iz Ljubljane, *Jutro,* XIX/63, 16. 3. 1938, p. 4.
- Dravska sekcija Jugoslovenske ženske zveze, Bulovec - Mrakova in razstava ŽMA, *Slovenski narod,* LXXI/62, 17. 3. 1938, p. 2.
- Vlasta TANCIGOVA, Paleta in čopič v ženski roki, *Slovenska beseda*, II/12, 18. 3. 1938, p. 4.
- Vodstvo po umetniški razstavi ŽMA, *Jutro,* XIX/65. 18. 3. 1938, p. 4.
- F./ranc/ K. KOS, Po razstavi umetnic Male antante, *Jutro,* XIX/67, 22. 3. 1938, p. 7.
- Karel DOBIDA, Razstava ženske Male antante, *Ljubljanski zvon,* LVIII/3-4, 1938, pp. 170–172.
- J./ulija/ PAJMAN, Likovna umetnost v ženski Mali antanti, *Vigred,* XVI/4, 1938, pp. 140–141.
- J./ulija/ PAJMAN, Likovna umetnost v ženski Mali antanti (konec.), *Vigred,* XVI/5, 1938, pp. 181–182.
- S. E., Mala ženska antanta, *Ženski svet*, XVI/4, 1938, pp. 73–75.
- Z. A., Razstava likovnih umetnic Male ženske antante v Ljubljani, *Ženski svet*, XVI/5, 1938, pp. 108–111.

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

Jugoslovanske umetnice:
Dana Pejničeva: Glava (Slovenka).
Cuvaj Zuranić Roksana: Šivilji.
Dujšin G. C.: Avtoportret.

395

Bara Remec: Dol pri Ljubljani (olje).

396

Yougoslavie. Šantel Henrika, Nature morte

381–393
Pogled na razstavo Žensk male antante v Jakopičevem paviljonu, 1938.

394–395
Slovenec, LXVI/60a, 13. 3. 1938, p. 9.

396
Iz kataloga *La Petite Entente des Femmes: Exposition des femmes artistes des états de la Petite Entente*, 1938.

Naslov razstave:	Mikulaš Galanda, Miha Maleš in Zoran Mušič. Pomladna umetnostna razstava
Datum:	25. 3.–3. 4. 1938
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	Ok. 670 del; Mikulaš Galanda (50), Miha Maleš (600) in Zoran Mušič (20).[1752]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	V *Jutru* so poročali, da naj bi 1. 4. po razstavi vodil Ivan Čargo.[1753] Za 3. 4. je bilo napovedano tudi vodstvo Staneta Kregarja, a naj bi namesto njega vskočil Čargo.[1754]
Obisk:	Razstava je vzbudila veliko zanimanja, v desetih dneh naj bi prišlo več kot 1.000 obiskovalcev.[1755] Tudi v *Slovenskem domu* so zapisali, da je bila dobro obiskana.[1756]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava Mihe Maleša, Zorana Mušiča in Mikulaša Galande iz Bratislave. V glavni dvorani je grafike razstavljal Maleš, ki je svoja dela namestil tudi v manjši sobi levo zadaj ter v delu prve sobe levo in prikazal dvajsetletni opus svojega dela. V desnem prostoru je litografije in risbe razstavljal Galanda, v delu leve sobe pa je viselo 12 Mušičevih gvašev.[1757] Kljub velikemu številu del naj razstava ne bi delovala prenatrpano, saj so večino razstavljenih del tvorile Maleševe grafike, ki so bile mapirane in urejene po letih nastanka.[1758] Maleš naj bi poleg grafik razstavil tudi dekorativno keramiko.[1759] V *Slovenskem domu* so zapisali, da je bilo do konca prvega tedna prodanih že precej del, o uspešni prodaji v prvih dneh pa so pisali tudi v *Jutru*.[1760]
Poročanje in kritika:	Pisci so bili razstavi zelo naklonjeni. V *Slovenskem domu* so zapisali, da že na prvi pogled vzbuja »dojem zanesljivosti in skrbnosti«.[1761] Mušič je razstavil novejša dela iz časa bivanja v Mariboru, kot so na primer *Maribor spomladi, Kolodvor I, Kolodvor II,* zato je bila razstava omenjena tudi v *Mariborskem večerniku* »*Jutra*«.[1762] Obsežno kritiko je podal Fran Šijanec, ki je poleg podrobnejših opisov posameznih del zapisal, da razstava deluje »neforsirano, izbrano in umerjeno ter je na zunaj pregledna in izzveneva v notranji sorodnosti

[1752] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava treh umetnikov, *Slovenec*, LXVI/70a, 26. 3. 1938, p. 3; F./ranc/ K. KOS, Razstava trojice. Galanda, Maleš, Mušič, *Jutro,* XIX/77, 2. 4. 1938, p. 7.
[1753] Vodstva po razstavi Maleš – Mušič – Galanda, *Jutro*, XIX/78, 3. 4. 1938, p. 6.
[1754] V Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/78a, 4. 4. 1938, p. 2.
[1755] Ibid.
[1756] Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom,* III/71, 30. 3. 1938, p. 8.
[1757] Ibid.; V Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/74, 30. 3. 1938, p. 4.
[1758] F./ranc/ K. KOS, Razstava trojice. Galanda, Maleš, Mušič, *Jutro,* XIX/77, 2. 4. 1938, p. 7.
[1759] Stane MIKUŽ, Razstava M. Galanda, M. Maleš, Z. Mušič, *Slovenec*, LXVI/74a, 31. 3. 1938, p. 5.
[1760] Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom,* III/71, 30. 3. 1938, p. 8; V Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/74, 30. 3. 1938, p. 4.
[1761] Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom,* III/71, 30. 3. 1938, p. 8.
[1762] L. B., Mušičeva najnovejša dela na razstavi v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«,* XII/68, 26. 3. 1938, p. 3.

treh zavestno lastnih poti zasledujočih tvorcev, pri čemer Galanda rešuje plastične, Maleš linearne in Mušič barvne probleme«.[1763]

Podrobno se je z deli in avtorji ukvarjal tudi Franc K. Kos, ki je zapisal, da je razstava zelo kakovostna in pomembna, vendar odprta premalo časa, da bi se lahko uveljavila, saj bi jo bilo treba obiskati večkrat.[1764]

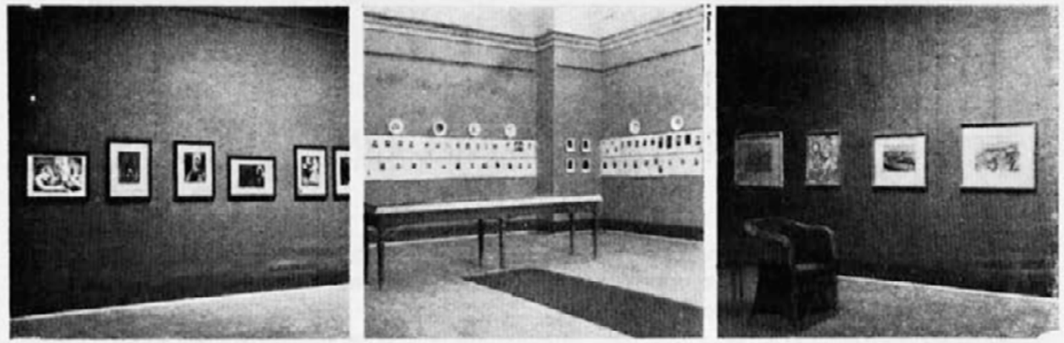
Karel Dobida je zapisal, da je razstava zanimiva, zlasti zaradi slovaškega gosta, ter pohvalil izbor del in njen celostni značaj.[1765] Stane Mikuž je prav tako podal pozitivno oceno, pri čemer se je podrobno lotil analize pomena grafične tehnike v povezavi s pregledom opusa in del sodelujočih umetnikov. Najbolj je bil kritičen do Mušičevih del, saj je zapisal, da so sicer dobra, vendar pa se »mestoma čuti ohlapnost med kompozicijo in drugimi formalnimi elementi«.[1766]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Zanimiva umetniška razstava, *Jutro,* 24. 3. 1938, XIX/69, p. 4.
- Zanimiva umetniška razstava v Ljubljani, *Slovenec*, LXVI/68a, 24. 3. 1938, p. 4.
- Zanimiva umetniška razstava, *Slovenski narod,* LXXI/67, 24. 3. 1938, p. 2.
- L. B. /Lojze Bizjak/, Mušičeva najnovejša dela na razstavi v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«,* XII/68, 26. 3. 1938, p. 3.
- Razstava treh umetnikov, *Slovenec*, LXVI/70a, 26. 3. 1938, p. 3.
- Galanda, Maleš in Mušič, *Slovenski narod,* LXXI/68, 26. 3. 1938, p. 3.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom,* III/71, 30. 3. 1938, p. 8.
- V Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/74, 30. 3. 1938, p. 4.
- Stane MIKUŽ, Razstava M. Galanda, M. Maleš, Z. Mušič, *Slovenec*, LXVI/74a, 31. 3. 1938, p. 5.
- Ivo ČARGO, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXI/73, 1. 4. 1938, p. 2.
- F./ranc/ K. KOS, Razstava trojice. Galanda, Maleš, Mušič, *Jutro,* XIX/77, 2. 4. 1938, p. 7.
- Vodstva po razstavi Maleš-Muši-Galanda, *Jutro,* XIX/78, 3. 4. 1938, p. 6.
- V Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/78a, 4. 4. 1938, p. 2.
- Fr./ran/ ŠIJANEC, Galanda, Maleš in Mušič, *Umetnost,* II/9-10, 1938, pp. 156–161.
- K./arel/ DOBIDA, Razstava treh, *Ljubljanski zvon,* LVII/5, 1938, pp. 279–281.
- Smrt slovaškega slikarja, *Slovenski dom*, III/130, 10. 6. 1938, p. 1.
- Slikar Galanda umrl, *Slovenski narod*, LXXI/129, 10. 6. 1938, p. 3.

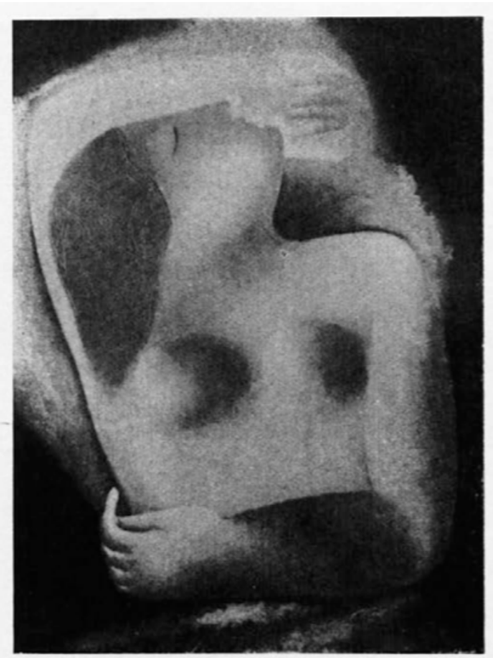
[1763] Fr./ran/ ŠIJANEC, Galanda, Maleš in Mušič, *Umetnost,* II/9-10, 1938, pp. 156–161.
[1764] F./ranc/ K. KOS, Razstava trojice. Galanda, Maleš, Mušič, *Jutro,* XIX/77, 2. 4. 1938, p. 7.
[1765] K./arel/ DOBIDA, Razstava treh, *Ljubljanski zvon,* LVII/5, 1938, pp. 279–281.
[1766] Stane MIKUŽ, Razstava M. Galanda, M. Maleš, Z. Mušič, *Slovenec,* LXVI/74a, 31. 3. 1938, p. 5.

397

Razstava v Jakopičevem paviljonu — Galanda — Maleš — Mušič

398

Mikuláš Galanda — Sen — Olje

399

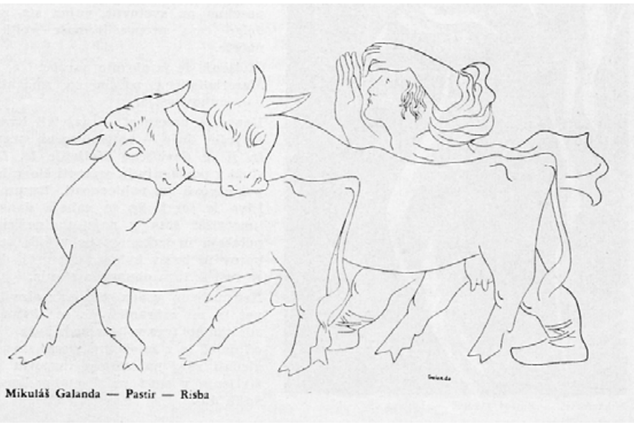
Miha Maleš — Damski portret 1937

400

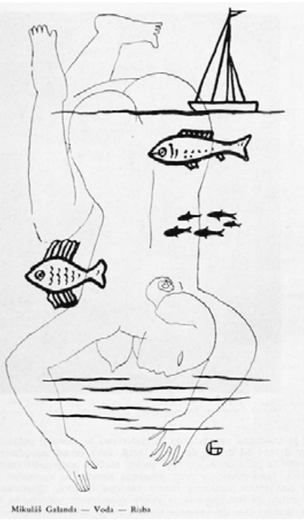
Zoran Mušič — Ljubljanica — Gvaš 1938 — Privatna zbirka v Mariboru

401

Mikuláš Galanda — Pastir — Risba

402

Mikuláš Galanda — Voda — Risba

397
Umetnost, II/9-10, 1938, p. 152.

398
Umetnost, II/9-10, 1938, p. 151.

399
Umetnost, II/9-10, 1938, p. 139.

400
Umetnost, II/9-10, 1938, p. 153.

401
Umetnost, II/9-10, 1938, p. 138.

402
Umetnost, II/9-10, 1938, p. 140.

Naslov razstave:	Razstava slik Matije Jame
Datum:	10.–30. 4. 1938
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	100 del v katalogu; Matija Jama.[1767]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[1768]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Uradne otvoritve ni bilo, zato naj bi bilo v prvih dneh le malo obiskovalcev.[1769]
Vrsta razstave:	Redna samostojna spomladanska razstava Matije Jame, na kateri je predstavil že znane slike s prejšnjih razstav ter številna nova dela.[1770] Jama naj bi na razstavo vključil več kot sto slik.[1771] Med novejšimi deli so bile pokrajine iz okolice Šmarne gore, Save in Sorškega polja ter motivi z Jadrana.[1772] Poleg pejsažev je razstavil tudi študije obrazov, portretov in figuralnih skupin.[1773] Na prvi strani kataloga je zapis, da je prodaja slik možna izključno pri blagajni. Tretjino prodajne cene naj bi kupec plačal takoj, preostalo pa po koncu razstave.[1774]
Poročanje in kritika:	O razstavi najdemo kratka poročila in daljše zapise, v *Jutru* pa so objavili tudi poziv obiskovalcem k nakupu del.[1775] Franc K. Kos zapisal je, da je Jama vsakoletni in najbolj vztrajen razstavljalec, ki ni nikoli enoličen in dolgočasen. S kakovostnimi deli naj bi ve no znova vzbudil zanimanje občinstva: »Jamo prištevamo k impresionistom, mnogi bi ga utegnili dati zaradi tega med staro šaro. In vendar je s svojimi deli sodoben in živ, mogoče bolj, kakor mnogi drugi najmodernejši eksperimentatorji.«[1776] Daljši zapis je prispeval Stane Mikuž, ki je zapisal, da Jama v času novih modernih tokov mlajših generacij vztraja na preizkušeni poti, zato ga lahko prištevamo med »klasike v umetnosti«. V zapisu je izpostavil in opisal delo *Otroci se igrajo*.[1777] O kontinuiranosti Jamovega razstavljanja je pisal tudi Josip Dostal, ki je omenil, da je Jama razstavljal vsako leto z izjemo leta 1937, ker je decembra 1936 svoje slike razstavil v Beogradu. O pričujoči razstavi je zapisal: »Jamove razstave so vedno kakor praznik v Jakopičevem paviljonu.

1767 *Razstava Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 10.–30. 4. 1938), Ljubljana 1938. Katalog vsebuje 100 del, medtem ko *Ponedeljski Slovenec* navaja podatek, da sta bili na razstavi 102 deli (Matija Jama razstavlja, *Ponedeljski Slovenec,* XI/15, 11. 4. 1938, p. 2).
1768 *Razstava Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 10.–30. 4. 1938), Ljubljana 1938. (Katalog je dostopen na: <https://d.cobiss.net/repository/si/files/514322559/81873/514322559.pdf/terms>.)
1769 Na razstavi Matije Jama, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/15, 11. 4. 1938, p. 4.
1770 Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/11-12, 1938, p. 189; Jos./ip/ DOSTAL, Razstava slik Matije Jame v aprilu 1938, *Dom in svet*, L/5, 1937–1938, pp. 252–253.
1771 Matija Jama razstavlja, *Slovenski narod*, LXXI/80, 9. 4. 1938, p. 3.
1772 Na razstavi Matije Jama, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/15, 11. 4. 1938, p. 4.
1773 Matija Jama razstavlja, *Ponedeljski Slovenec,* XI/15, 11. 4. 1938, p. 2.
1774 Razstava Matije Jame (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 10.–30. 4. 1938), Ljubljana 1938.
1775 Na razstavi Matije Jama, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/15, 11. 4. 1938, p. 4.
1776 F./ranc/ K. KOS, M. Jama razstavlja svoje slike, *Jutro,* XIX/88, 15. 4. 1938, p. 7.
1777 Stane MIKUŽ, Razstava slik Matije Jame v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVI/86a, 14. 4. 1938, p. 5.

Zdi se mi pa, da je letošnja v tem pogledu še prekosila prejšnje: toliko veselja, sonca in luči je bilo letos na motivno izbranih in različnih slikah.«[1778] Kot najboljšo pokrajinsko sliko je izpostavil *Ljubljansko polje z Rašice*.[1779]

Dodamo lahko še, da je *Slovenski dom* občinstvo spodbudil k nakupom Jamovih del: »Kaj kičastih pokrajin raznih nemških in drugih 'umetnikov' dandanašnji visi po raznih salonih ljubljanskih imenitnih družin! Sramota je, da bi se z Jamovimi slikami kdaj pozneje postavljali bogati tuji kupci. Domače krajine našega domačega umetnika, dela, ki so res umetnine, prežeta z ljubeznijo do domačih tal in izvedena z zavidanja vredno potenco, bi morala viseti v sobah slednje slovenske premožnejše družine kot dragocen okras!«[1780]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Matija Jama razstavlja, *Slovenski narod*, LXXI/80, 9. 4. 1938, p. 3.
- Na razstavi Matije Jama, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/15, 11. 4. 1938, p. 4.
- Matija Jama razstavlja, *Ponedeljski Slovenec,* XI/15, 11. 4. 1938, p. 2.
- Stane MIKUŽ, Razstava slik Matije Jame v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVI/86a, 14. 4. 1938, p. 5.
- F./ranc/ K. KOS, M. Jama razstavlja svoje slike, *Jutro,* XIX/88, 15. 4. 1938, p. 7.
- Prijatelje umetnosti, ki pridejo za velikonočne praznike v Ljubljano, *Jutro*, XIX/89, 16. 4. 1938, p. 6.
- Matija Jama razstavlja svoje slike, *Jutro,* XIX/94, 24. 4. 1938, p. 7.
- Matija Jama razstavlja, *Slovenski dom*, III/97, 30. 4. 1938, p. 3.
- N. A, Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/11-12, 1938, p. 189.
- Jos./ip/ DOSTAL, Razstava slik Matije Jame v aprilu 1938, *Dom in svet,* L/5, 1937–1938, pp. 252–253.

403
Dom in svet, L/5, 1937–1938, s. p.

Sl. 12. M. JAMA: LJUBLJANSKO POLJE Z RAŠICE

[1778] Jos./ip/ DOSTAL, Razstava slik Matije Jame v aprilu 1938, *Dom in svet,* L/5, 1937–1938, pp. 252–253.
[1779] Ibid.
[1780] Matija Jama razstavlja, *Slovenski dom*, III/97, 30. 4. 1938, p. 3.

404
Jutro, XIX/94, 24. 4. 1938, p. 7.

Matija Jama razstavlja svoje slike

M. Jama: Krave na paši

Matija Jama, ki vsako leto v umetniškem paviljonu razstavlja izbor svojih del, ima svojo letošnjo razstavo pravkar otvorjeno. Več ko sto slik, iz večine nove stvaritve, so obiskovalcem na ogled in, kajpa, tudi na prodaj. Jama, ki ga najbolj poznamo za krajinarja, razstavlja tokrat tudi več

M. Jama: Mati in dete

žanrov, portretov in cvetlic, tako da je razstava le v pogledu motivov prav zanimiva. Odprta je od 9.30 do 18. ure, tudi med opoldanskimi urami. Prihodnjo nedeljo pa slikar Matija Jama zaključi, zato naj se ljubitelji njegove umetnosti podvizajo, da ne zamude ogleda slikarjevih del.

Naslov razstave:	Gora in gorska pokrajina. Razstava slik Edo Deržaja
Datum:	8.–22. 5. 1938
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	108 del v katalogu; Edo Deržaj.[1781]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[1782]
Spremljevalni program:	Otvoritve sta se udeležila neimenovan zastopnik banske uprave in mestne občine ter predstavnika Društva Narodne galerije Fran Windischer in Ivan Zorman.[1783]
Obisk:	V *Ponedeljskem Slovencu* so poročali o dobrem obisku na otvoritvi.[1784]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava gorskih krajin v tehnikah olja, akvarela, pastela in grafike.[1785]
Poročanje in kritika:	O razstavi je bilo mogoče najti le malo medijskih odzivov. V *Jutru* je bila sprva objavljena samo kratka opazka, da je v primerjavi z njegovo prvo razstavo ta razstava očiten napredek.[1786] Kasneje so objavili tudi daljši zapis, v katerem je neznani avtor izpostavil njegova grafična dela in zapisal, da Deržaja odlikuje »zelo močan temperament, oster opazovalni dar ter vztrajnost pri delu«.[1787] Josip Tominšek je v svojem zapisu v *Planinskem vestniku* povzel kritiko iz *Jutra* ter izpostavil njegove risbe z dvanajstimi figurami iz triglavskih bajk.[1788] Razstavi je bil naklonjen Milan Zadnek v *Slovenskem narodu*, ki je zapisal, da je Deržaj pokazal, da »je resen umetnik in prvi, ki je prodrl v vsebino in obliko predmeta, ki se mu je posvetil. Njegovo delo je najdragocenejši prispevek k naši planinski kulturi kot delo alpinista umetnika.«[1789]

[1781] *Gora in gorska pokrajina. Razstava slik Edo Deržaja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj 1938), Ljubljana 1938.
[1782] *Gora in gorska pokrajina. Razstava slik Edo Deržaja* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj 1938), Ljubljana 1938. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[1783] Gora in gorska pokrajina v sliki, *Ponedeljski Slovenec*, XI/19, 9. 5. 1938, p. 4.
[1784] Ibid.
[1785] Gora in gorska pokrajina, *Jutro,* XIX/114, 18. 5. 1938, p. 7.
[1786] Ljubljanska nedelja. Na razstavi Eda Držaja, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/19, 9. 5. 1938, p. 2.
[1787] Gora in gorska pokrajina, *Jutro,* XIX/114, 18. 5. 1938, p. 7.
[1788] J. /Josip Tominšek/, Edo Deržaj, razstava planinskih slik, *Planinski vestnik,* XXXVIII/9, 1938, p. 257.
[1789] -nek. /Milan Zadnek/, Razstava umetnika Eda Deržaja Prvi slovenski slikar mlajše generacije, ki odkriva lepote naših gora in gorskih pokrajin, *Slovenski narod*, LXXI/106, 12. 5. 1938, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Gora in gorska pokrajina, *Slovenec*, LXVI/104, 7. 5. 1938, p. 4.
- Gora in gorska pokrajina, *Slovenski dom*, IIII/100, 4. 5. 1938, p. 3.
- Ljubljanska nedelja. Na razstavi Eda Držaja, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/19, 9. 5. 1938, p. 2.
- Gora in gorska pokrajina v sliki, *Ponedeljski Slovenec*, XI/19, 9. 5. 1938, p. 4.
- -nek. /Milan Zadnek/, Razstava umetnika Eda Deržaja Prvi slovenski slikar mlajše generacije, ki odkriva lepote naših gora in gorskih pokrajin, *Slovenski narod*, LXXI/106, 12. 5. 1938, p. 2.
- Gora in gorska pokrajina. Slikarska razstava Eda Deržaja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, III/108, 13. 5. 1938, p. 3.
- Gora in gorska pokrajina, *Jutro,* 18. 5. 1938, XIX/114, p. 7.
- J. /Josip Tominšek/, Edo Deržaj, razstava planinskih slik, *Planinski vestnik,* XXXVIII/9, 1938, p. 257.

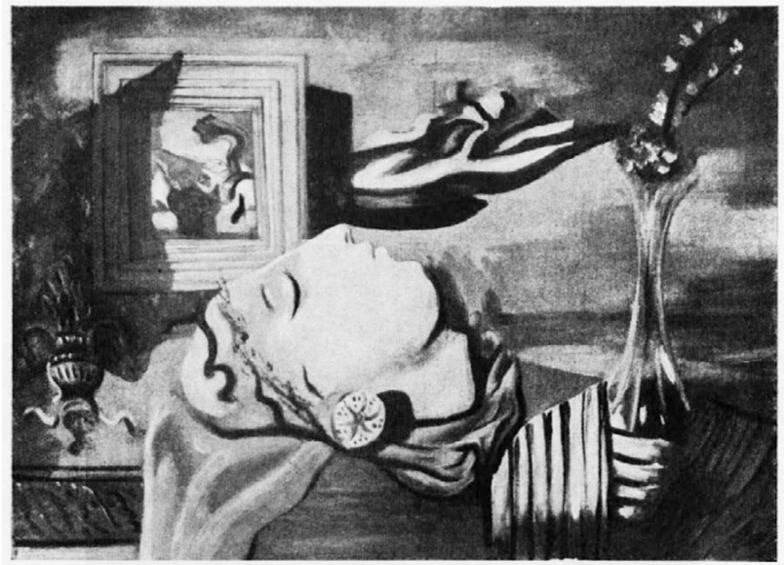
Naslov razstave:	II. umetnostna razstava kluba »Neodvisnih«
Datum:	5.–26. 6. 1938
Organizator:	Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana
Avtorji s številom del:	49 del v katalogu; Stane Kregar (24), Maksim Sedej (16), Frančišek Smerdu (9).[1790]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[1791]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Nikolaj Pirnat.[1792] V *Jutru* so poročali, da je 12. 6. in 16. 6. po razstavi vodil Ivan Vavpotič skupaj z umetniki, 26. 6. pa Stane Kregar.[1793]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Druga skupinska razstava Kluba neodvisnih, na kateri so se predstavili Stane Kregar, Maksim Sedej in Frančišek Smerdu. Pokazali so samo dotlej še nerazstavljena dela.[1794]
Poročanje in kritika:	V časopisju najdemo veliko medijskih zapisov v obliki kratkih najav in pozivov, ki vabijo k ogledu razstave. V *Slovencu* so zapisali, da je Nikolaj Pirnat v svojem otvoritvenem govoru pojasnil izvor imena Kluba neodvisnih ter opisal njihov razvoj in usmeritve.[1795] Daljšo kritiko je podal Franc K. Kos, ki se je posvetil delom vseh treh razstavljavcev ter razstavo ocenil kot kakovostno in zanimivo. Pri Maksimu Sedeju je izpostavil novo delo *Praznik*, ki naj bi imelo nadrealistične tendence, ter *Spomin na Florenco* in *Harlekina*.[1796] Intervju Vladimirja Medveščka z vsemi tremi umetniki je prinesel še dodatne informacije in razlago o razstavljenih delih.[1797] Tako Medvešček kot Kos sta Kregarjevo umetnost označila za nadrealizem in jo pojmovala kot najskrajnejšo in težko razumljivo.[1798] Razstavo je pohvalil Stane Mikuž, ki jo je označil za »visoko kvalitetno« in izpostavil predvsem dejstvo, da neodvisni ne sprejemajo kompromisov v umetnosti in vsak sledi svojemu izrazu. V zapisu je natančno opisal in tudi on pozitivno ovrednotil delo vseh treh umetnikov.[1799] Naklonjen ji je bil tudi anonimni pisec v *Slovenskem domu*, ki je menil, da je Klub neodvisnih s to razstavo dokazal, da »ima v svojih vrstah ljudi take umetniške kvalitete, da jim lahko iščemo primere kjerkoli v tujini«.[1800]

[1790] *II. umetnostna razstava kluba »Neodvisnih«* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 5.–26. 6. 1938), Ljubljana 1938.
[1791] *II. umetnostna razstava kluba »Neodvisnih«* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 5.–26. 6. 1938), Ljubljana 1938. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-SHX1COHP>.)
[1792] Ibid.
[1793] Vodstvo po razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro,* XIX/135, 12. 6. 1938, p. 6; Po razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro*, XIX/138, 16. 6. 1938, p. 7; Po razstavi Kluba Neodvisnih, *Jutro,* XIX/139, 18. 6. 1938, p. 4; Na razstavi Kluba Neodvisnih, *Jutro,* XIX/146, 26. 6. 1938, p. 5.
[1794] II. umetnostna razstava kluba Neodvisnih, *Slovenec,* LXVI/126a, 3. 6. 1938, p. 4.
[1795] II. umetnostna razstava kluba Neodvisnih, *Slovenec,* LXVI/129a, 8. 6. 1938, p. 5.
[1796] F./ranc/ K. KOS, Razstava mladih. Sedej, Kregar, Smerdu, *Jutro,* XIX/137, 15. 6. 1938, p. 3.
[1797] K. r. /Vladimir Medvešček/, Na razstavi Neodvisnih, *Slovenski narod*, LXXI/130, 11. 6. 1938, p. 5.
[1798] Ibid.; F./ranc/ K. KOS, Razstava mladih. Sedej, Kregar, Smerdu, *Jutro,* XIX/137, 15. 6. 1938, p. 3.
[1799] Stane MIKUŽ, Druga razstava kluba »Neodvisnih«, *Slovenec*, LXVI/136a, 16. 6. 1938, p. 9.
[1800] Spet so v Jakopičevem paviljonu gostje, *Slovenski dom*, III/134, 15. 6. 1938, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- II. umetnostna razstava kluba Neodvisnih, *Slovenec,* LXVI/126a, 3. 6. 1938, p. 4.
- Klub neodvisnih razstavlja, *Jutro*, XIX/129, 4. 6. 1938, p. 4.
- Če ne greste za praznike iz Ljubljane, *Jutro*, XIX/130, 5. 6. 1938, p. 5.
- II. razstava Kluba neodvisnih. Otvorjena je bila na binkoštno nedeljo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXI/126, 7. 6. 1938, p. 2.
- Klub neodvisnih je otvoril svojo II. razstavo, *Jutro,* XIX/131, 8. 6. 1938, p. 4.
- II. umetnostna razstava kluba Neodvisnih, *Slovenec,* LXVI/129a, 8. 6. 1938, p. 5.
- V Jakopičevem paviljonu razstavljajo, *Jutro,* XIX/134, 11. 6. 1938, p. 3.
- K. r. /Vladimir Medvešček/, Na razstavi Neodvisnih, *Slovenski narod*, LXXI/130, 11. 6. 1938, p. 5.
- Vodstvo po razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro,* XIX/135, 12. 6. 1938, p. 6.
- F./ranc/ K. KOS, Razstava mladih. Sedej, Kregar, Smerdu, *Jutro,* XIX/137, 15. 6. 1938, p. 7.
- Spet so v Jakopičevem paviljonu gostje, *Slovenski dom*, III/134, 15. 6. 1938, p. 3.
- Po razstavi Kluba neodvisnih, *Jutro*, XIX/138, 16. 6. 1938, p. 7.
- Stane MIKUŽ, Druga razstava kluba »Neodvisnih«, *Slovenec,* LXVI/136a, 16. 6. 1938, p. 9.
- Po razstavi Kluba Neodvisnih, *Jutro,* XIX/139, 18. 6. 1938, p. 4.
- Na razstavi Kluba Neodvisnih, *Jutro,* XIX/146, 26. 6. 1938, p. 5.
- Vodstvo po razstavi Neodvisnih v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVI/144, 26. 6. 1938, p. 8.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/9-10, 1938, p. 162.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/11-12, 1938, p. 187.

405
Umetnost, II/9-10, 1938, p. 146.

Stane Kregar — Večer v maju — O'je 1938

406

Maksim Sedej: Družina — Olje

407

408

409

410

406–407
Iz kataloga *II. umetnostne razstave kluba »Neodvisnih«*, 1938.

408–410
Portreti sodelujočih umetnikov, *Jutro,* XIX/134, 11. 6. 1938, p. 3.

Naslov razstave:	Dalmatiko Inkiostri in Peter Loboda
Datum:	2.–?. 7. 1938[1801] (sprva podaljšana do 24. 7. in nato do 31. 7.)[1802]
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana[1803]
Avtorja s številom del:	61 del; Dalmatiko /Dalmatik/ Inkiostri (45), Peter Loboda (16).[1804]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor s predstavitvijo obeh umetnikov je imel Rihard Jakopič.[1805]
Obisk:	Rihard Jakopič je zapisal, da je bil obisk slabši, ker je bila razstava prirejena v času vročih poletnih mesecev ter omenil, da na razstavi razen Frana Windischerja ni bil navzoč noben zastopnik slovenske kulturne javnosti.[1806]
Vrsta razstave:	Razstava slikarja Dalmatika Inkiostrija, ki je razstavil 45 olj, monotipij in risb, ter kiparja Petra Lobode, ki se je predstavil s 16 kipi.[1807] Na razstavo so 29. 7. dodali dve novi deli.[1808] V *Jutru* je bilo omenjeno, da je bilo nekaj del že prodanih ter da so še posebej zadnji dnevi razstav navadno namenjeni prodaji.[1809]
Poročanje in kritika:	V *Jutru* so zapisali, da spada razstava med najlepše in najzanimivejše prireditve te vrste.[1810] Razstavi je bil zelo naklonjen Rihard Jakopič, ki je svoj zapis, poln hvale obema umetnikoma, objavil v *Slovencu*.[1811] Tudi Božidar Borko je o razstavi zapisal nekaj vtisov in misli. Menil je, da je umetnika združila zasebna vez, saj ne vidi povezave med njunimi deli, vendar naj bi bila razstava kljub temu vredna pozornosti.[1812] Svoje mnenje je v *Slovenskem narodu* podal tudi Milan Zadnek, ki je oba umetnika označil za talentirana in kakovostna.[1813] V *Ljubljanskem zvonu* pa je Karel Dobida zapisal, da je vpliv Jakopičeve šole na delo Inkiostirja še bolj opazen kot na razstavi izpred treh let. Pri Petru Lobodi je pohvalil njegova dela v mali plastiki in portrete, kritičen pa je bil do novejših del.[1814] Razstavi so bili naklonjeni tudi v daljšem anonimnem zapisu v *Slovenskem domu*.[1815]
Posebnosti:	Umetnik Inkiostri je bil zadolžen pri zasebnici Irene Czipott, ki je v času razstave, 17. julija, prišla v galerijo v spremstvu izvršilnega organa

[1801] Razstava Petra Lobode, *Slovenec*, LXVI/163a, 19. 7. 1938, p. 4.
[1802] Razstava D. Inkiostrija in P. Lobode, *Ponedeljski Slovenec*, XI/29, 18. 7. 1938, p. 3; Razstava D. Inklnstrl-P. Loboda, *Slovenec*, LXVI/164a, 20. 7. 1938, p. 4.; Razstava Inkiostri-Loboda do 31. t. m., *Jutro*, XIX/166, 20. 7. 1938, p. 4. Razstavo bi morali odpreti že junija, ampak so odprtje zamaknili za 4 dni (Razstava D. Inkiostri - P. Loboda, *Slovenski dom*, III/143, 27. 6. 1938, p. 3).
[1803] –nek /Milan Zadnek/, Inkiostri in Loboda razstavljata, *Slovenski narod*, LXXI/146, 4. 7. 1938, p. 2.
[1804] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po članekih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Loboda in Inkiostri razstavljata, *Jutro,* XIX/152, 3. 7. 1938, p. 3.
[1805] Ibid.
[1806] R./ihard/ JAKOPIČ, Umetniška razstava. Inkiostri-Loboda, *Slovenec,* LXVI/157a, 12. 7. 1938, p. 5.
[1807] Loboda in Inkiostri razstavljata, *Jutro,* XIX/152, 3. 7. 1938, p. 3.
[1808] Razstava Inkiostri-Loboda, *Jutro*, XIX/164, 29. 7. 1938, p. 4.
[1809] Rubež na umetniški razstavi, *Jutro,* XIX/165, 19. 7. 1938, p. 3.
[1810] Loboda in Inkiostri razstavljata, *Jutro,* XIX/152, 3. 7. 1938, p. 3.
[1811] R./ihard/ JAKOPIČ, Umetniška razstava. Inkiostri-Loboda, *Slovenec,* LXVI/157a, 12. 7. 1938, p. 5.
[1812] –o. /Božidar Borko/, D. Inkiostri in P. Loboda, *Jutro,* XIX/162, 15. 7. 1938, p. 7.
[1813] –nek /Milan Zadnek/, Inkiostri in Loboda razstavljata, *Slovenski narod*, LXXI/146, 4. 7. 1938, p. 2.
[1814] Karel DOBIDA, Likovna umetnost, *Ljubljanski zvon,* LVIII/9-10, 1938, pp. 473–476.
[1815] Slikar D. Inkiostri, kipar P. Loboda. Spet razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, III/150, 6. 7. 1938, p. 3.

okrajnega sodišča in izročila sodno listino terjatve v višini 3.600 dinarjev ter vseh razstavljenih slik. Dela na razstavi so bila sicer ocenjena na 120.000 dinarjev. V nastali situaciji je posredoval celo Rihard Jakopič, ki je jamčil za Inkiostrija in ponujal vse možne garancije, vendar je upnica razstavo vseeno razdrla in dala dela odpeljati v zasebno hrambo.[1816] Gospa Czipott je na kritike odgovorila, da ni vedela, da je razstava odprta. Inkiostri se je na to odzval v *Slovencu* in njene trditve demantiral, saj naj bi na blagajni kupila celo vstopnico in katalog.[1817] Spore so kasneje očitno rešili, saj so razstavo 20. julija ponovno odprli in postavili na ogled v neokrnjeni obliki ter podaljšali do 31. julija.[1818]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava Dalmatika Inkiostrija in Petra Lobode v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XIX/146, 26. 6. 1938, p. 6.
- Razstava D. Inkiostri - P. Loboda, *Slovenski dom*, III/143, 27. 6. 1938, p. 3.
- Razstava del D. Inkiostrija In P. Lobode, *Slovenski dom*, III/147, 2. 7. 1938, p. 3.
- Otvoritev razstave D. Inkiostrija in P. Lobode, *Jutro*, XIX/151, 2. 7. 1938, p. 4.
- Loboda in Inkiostri razstavljata, *Jutro,* XIX/152, 3. 7. 1938, p. 3.
- –nek /Milan Zadnek/, Inkiostri in Loboda razstavljata, *Slovenski narod*, LXXI/146, 4. 7. 1938, p. 2.
- Razstava kiparja Lobode in slikarja Inkiostrija, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/27, 4. 7. 1938, p. 2.
- Slikar D. Inkiostri, kipar P. Loboda. Spet razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, III/150, 6. 7. 1938, p. 3.
- R./ihard/ JAKOPIČ, Umetniška razstava. Inkiostri-Loboda, *Slovenec,* LXVI/157a, 12. 7. 1938, p. 5.
- Razstava Dalmatika Inkiostrija in Petra Lobode, *Jutro*, XIX/160, 13. 7. 1938, p. 4.
- Razstava D. Inkiostri in P. Loboda, *Slovenec,* LXVI/158a, 13. 7. 1938, p. 4.
- –o. /Božidar Borko/, D. Inkiostri in P. Loboda, *Jutro,* XIX/162, 15. 7. 1938, p. 7.
- Popravi!, *Jutro,* XIX/163, 16. 7. 1938, p. 7.
- Razstava D. Inkiostrija in P. Lobode, *Ponedeljski Slovenec*, XI/29, 18. 7. 1938, p. 3.
- Razstava Inkiostri-Loboda podaljšana, *Jutro,* XIX/29, 18. 7. 1938, p. 2.
- Rubež na umetniški razstavi, *Jutro,* XIX/165, 19. 7. 1938, p. 3.
- Umetniška razstava zarubljena za 3600 dinarjev, *Slovenski dom*, III/161, 19. 7. 1938, p. 2.
- Razstava Petra Lobode, *Slovenec,* LXVI/163a, 19. 7. 1938, p. 4.
- Razstava Inkiostri-Loboda do 31. t. m., *Jutro,* XIX/166, 20. 7. 1938, p. 4.
- Razstava D. Inklnstrl-P. Loboda, *Slovenec,* LXVI/164a, 20. 7. 1938, p. 4.
- Zadeva v Jakopičevem paviljonu urejena, *Slovenski dom*, III/162, 20. 7. 1938, p. 1.
- D./almatiko/ INKIOSTRI, Izjava, *Slovenec,* LXVI/166a, 22. 7. 1938, p. 4.
- Razstava Petra Lobode in D. Inkiostrija, *Slovenski dom*, IIII/164, 22. 7. 1938, p. 2.
- Razstava Inkiostri-Loboda, *Jutro,* XIX/164, 29. 7. 1938, p. 4.
- Razstava Inkiostri-Loboda zaključena, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/31, 1. 8. 1938, p. 4.
- Karel DOBIDA, Likovna umetnost, *Ljubljanski zvon,* LVIII/9-10, 1938, pp. 473–476.

[1816] Rubež na umetniški razstavi, *Jutro,* XIX/165, 19. 7. 1938, p. 3.
[1817] D./almatiko/ INKIOSTRI, Izjava, *Slovenec,* LXVI/166a, 22. 7. 1938, p. 4.
[1818] Razstava Inkiostri-Loboda do 31. t. m., *Jutro,* XIX/166, 20. 7. 1938, p. 7. Dela Petra Lobode so bila sicer na ogled tudi v času prekinitve razstave Inkiostrija (Razstava Petra Lobode, *Slovenec,* LXVI/163a, 19. 7. 1938, p. 4).

411

Z razstave v Jakopičevem paviljonu: Inkiostri »Sejalec«. — Loboda: Marija.

412

Loboda, Portret matere

411
Slovenec, LXVI/157a, 12. 7. 1938, p. 5.

412
Jutro, XIX/162, 15. 7. 1938, p. 7.

Naslov razstave:	Umetnostna razstava ob katoliškem esperantskem kongresu
Datum:	6.–16. 8. 1938
Organizator:	Salon Kos, Ljubljana[1819]
Avtorji/-ice s številom del:	159 del v katalogu; Karla Bulovec (3), Stane Cuderman (8), Ivan Čargo (8), Maksim Gaspari (11), Božidar Jakac (9), Rihard Jakopič (14), France Košir (4), France Kralj (15), Franc Pavlovec (22), Maksim Sedej (1), Rajko Slapernik (4), Frančišek Smerdu (11), Hinko Smrekar (10), Avgusta Šantel (3), Saša Šantel (9), Mirko Šubic (5), Fran Tratnik (1), Bruno Vavpotič (3), Ivan Vavpotič (10), Ivan Zajc (3), Fran Zupan (5).[1820]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[1821]
Spremljevalni program:	Zadnji dan razstave je imel govor dramatik Ivan Mrak.[1822] Po njenem zaprtju je potekalo žrebanje, na katerem so imetniki permanentnih vstopnic imeli možnost zadeti eno od za to izbranih desetih slik. Izžrebanci so umetnine lahko prevzeli pri Antonu Kosu.[1823]
Obisk:	S permanentno vstopnico za 10 dinarjev je bila omogočena polovična cena vozovnice za vlak.[1824] V *Slovencu* so pisali o dobrem obisku na otvoritvi.[1825]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slovenskih umetnikov v okviru XX. mednarodnega katoliškega esperantskega kongresa. Namen razstave je bil udeležencem kongresa prikazati slovensko kulturo.[1826] Zaradi ciljnega občinstva je veliko umetnikov razstavilo sakralne motive.[1827] Razstavo je pripravil trgovec z umetninami Anton Kos, zato naj bi bilo veliko razstavljenih del v njegovi lasti.[1828] V *Slovenskem narodu* so idejo priprav razstav s strani trgovcev z umetninami podpirali, seveda pod pogojem, da so imeli umetniki od tega finančno korist.[1829]
Poročanje in kritika:	V *Slovencu* so objavili otvoritveni govor bana Marka Natlačena.[1830] V časopisju lahko zasledimo različne odzive na razstavo. O razstavi je pisal Jan Plestenjak, ki je izpostavil, da »tako obsežnega kulturnega ogledala že dolgo nismo videli«.[1831] Razstavo različnih umetnikov naj bi zaznamovala realistična nota, pri čemer so po njegovem najbolj individualni slog pokazali Franc Pavlovec, Ivan Čargo in France Kralj. Plestenjak je tudi zapisal, da razstava s svojo raznolikostjo in pisanostjo ter s tipičnimi zastopniki vseh slikarskih smeri nudi pomemben vpogled v vso »današnjo likovno umetnost«.[1832] Milan Zadnek je sicer komentiral razstavljena dela vsakega sodelujočega umetnika, ni pa podal splošne ocene o sami razstavi.[1833] O razstavi je pisal tudi Fran Šijanec, ki je dela vsakega umetnika opisal v enem stavku, nato pa omenil, da so bile slike dobro obešene, skulpture pa slabo postavljene, saj so se »dušile v kotih ob stenah«.[1834] Do razstave je bil kritičen tudi Karel Dobida: »V splošnem je treba reči, da razstava ni imela niti enotne linije, niti ni bila po kakovosti dosledna, zlasti pa ni pokazala stanja sodobne naše oblikujoče umetnosti, saj dolga vrsta prvih njenih predstavnikov sploh ni bila zastopana, drugi pa pomanjkljivo.«[1835]

[1819] F. Š. /Fran Šijanec/, Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/189, 17. 8. 1938, p. 7.
[1820] *Katalog razstavljenih del na umetnostni razstavi* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6.–16. 8. 1938), Ljubljana 1938.
[1821] *Katalog razstavljenih del na umetnostni razstavi* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6.–16. 8. 1938), Ljubljana 1938. (Katalog dostopen na: http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-VLCYL3TO/7ef84530-3297-4a6b-a110-b0ab59edb0f4/PDF).
[1822] Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/190, 18. 8. 1938, p. 4.
[1823] Razstava v Jakopičevem paviljonu zaključena, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/34, 22. 8. 1938, p. 4.
[1824] Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, III/179, 9. 8. 1938, p. 3; Razstava v Jakopičevem paviljonu zaključena, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/34, 22. 8. 1938, p. 4; Umetnostna razstava, *Slovenec*, LXVI/171a, 28. 7. 1938, p. 4.
[1825] Velika umetnostna razstava, *Slovenec,* LXVI/180a, 7. 8. 1938, p. 2.
[1826] Ibid.
[1827] F. Š. /Fran Šijanec/, Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/189, 17. 8. 1938, p. 7.
[1828] Karel DOBIDA, Likovna umetnost, *Ljubljanski zvon,* LVIII/9-10, 1938, pp. 474–475.
[1829] –nek /Milan Zadnek/, Pestra razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXI/181, 13. 8. 1938, p. 2.
[1830] Velika umetnostna razstava, *Slovenec,* LXVI/180a, 7. 8. 1938, p. 2.
[1831] Jan PLATENJAK /Plestenjak/, Ob koncu razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVI/193a, 24. 8. 1938, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Kongres XX. I. K. U. E., *Slovenec*, LXVI/104, 7. 5. 1938, p. 7.
- Umetnostna razstava, *Slovenec*, LXVI/167a, 23. 7. 1938, p. 4.
- Umetnostna razstava, *Slovenec*, LXVI/171a, 28. 7. 1938, p. 4.
- Rihard Jakopič bo na umetnostni razstavi, *Slovenec*, LXVI/173, 30. 7. 1938, p. 4.
- France Kralj razstavlja, *Slovenec*, LXVI/174, 31. 7. 1938, p. 6.
- Velika umetnostna razstava, *Slovenec*, LXVI/180a, 7. 8. 1938, p. 2.
- Katoliški esperantisti vsega sveta zborujejo v Ljubljani, *Slovenski dom*, III/178, 8. 8. 1938, p. 1.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, III/179, 9. 8. 1938, p. 3.
- –nek /Milan Zadnek/, Pestra razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXI/181, 13. 8. 1938, p. 2.
- F. Š. /Fran Šijanec/, Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/189, 17. 8. 1938, p. 7.
- Nekaj misli o likovni razstavi v Jakopičevem paviljonu ob priliki XX. medn. esperantskega kongresa, *Slovenec*, LXVI/187, 17. 8. 1938, p. 5.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/190, 18. 8. 1938, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu zaključena, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/34, 22. 8. 1938, p. 4.
- Jan PLATENJAK /Plestenjak/, Ob koncu razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVI/193a, 24. 8. 1938, p. 5.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* II/1-2, 1938, pp. 41–42.
- Karel DOBIDA, Likovna umetnost, *Ljubljanski zvon,* LVIII/9-10, 1938, pp. 474–475.

413
Slovenec, LXVI/104, 7. 5. 1938, p. 2.

[1832] Jan PLATENJAK /Plestenjak/, Ob koncu razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVI/193a, 24. 8. 1938, p. 2.
[1833] –nek /Milan Zadnek/, Pestra razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXI/181, 13. 8. 1938, p. 2.
[1834] F. Š. /Fran Šijanec/, Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/189, 17. 8. 1938, p. 7.
[1835] Karel DOBIDA, Likovna umetnost, *Ljubljanski zvon,* LVIII/9-10, 1938, pp. 474–475.

414
France Kralj, Kip *Priroda* pred Jakopičevim paviljonom v času *Umetnostne razstave ob katoliškem esperantskem kongresu*, 1938.

Naslov razstave:	Drago in Nande Vidmar
Datum:	3.–14. 9. 1938
Organizator:	Drago Vidmar, Nande Vidmar[1836]
Avtorja s številom del:	81 del v katalogu; Drago Vidmar (42), Nande Vidmar (39).[1837]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in štirimi reprodukcijami.[1838]
Spremljevalni program:	Govor ob razstavi bi moral imeti pisatelj Tone Seliškar, vendar je moral nenadno odpotovati, zato so izvleček govora objavili v *Jutru*.[1839] Po razstavi je 11. 9. vodil Ivan Vavpotič.[1840]
Obisk:	Razstava naj bi bila dobro obiskana kljub »nesrečnemu terminu«, v katerem je sočasno potekal tudi Ljubljanski velesejem.[1841] V *Jutru* so omenili, da je bila na razstavi znižana vstopnina za dijake.[1842]
Vrsta razstave:	Pregledna razstava bratov Vidmar, na kateri so bile v glavni dvorani razstavljene oljne slike, v stranskih sobah pa grafike.[1843]
Poročanje in kritika:	O razstavi lahko najdemo več različnih zapisov. V *Jutru* so zapisali, da vzbuja splošno pozornost in priznanje.[1844] Tudi v *Slovenskem domu* jo je neznani avtor v glavnem pohvalil, nekaj del pa tudi kritično ovrednotil.[1845] Milan Zadnek je podal zelo pozitivno oceno, v kateri je umetnika označil za najizrazitejša predstavnika modernega ruralizma pri nas ter zapisal, da so »njuna dela mnogo širša in globlja, kot dela večine njunih tovarišev«.[1846] Pri tem je izpostavil tudi, da se večina mlajših umetnikov, za razliko od bratov Vidmar, ne zanima več za socialne, gospodarske, politične, svetovnonazorske in druge probleme ter da jim je pomemb na samo lepota. Kot moderna ruralista ju je postavil ob bok sočasnim hrvaškim avtorjem Krstu Hegedušiću, Đuru Tiljaku in Vilimu Svečnjaku.[1847] Franc K. Kos je zapisal, da sta brata prišla do stopnje ustvarjanja, kjer sta vsem razumljiva in dostopna, ter da je bila razstava v vsej »letošnji poplavi razstav« res vredna ogleda.[1848] Na daljši zapis o razstavi naletimo tudi v *Ljubljanskem zvonu,* v katerem je Karel Dobida, ki razstavi sicer ni bil najbolj naklonjen, zapisal, da je bila

[1836] Umetnika sta rezervirala Jakopičev paviljon; –nek /Milan Zadnek/, Ruralista brata Vidmarja, *Slovenski narod*, LXXI/205, 14. 9. 1938, p. 4.
[1837] *Drago in Nande Vidmar. Katalog umetnostne razstave* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september 1938), Ljubljana 1938.
[1838] *Drago in Nande Vidmar. Katalog umetnostne razstave* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september 1938), Ljubljana 1938. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija).
[1839] Tone SELIŠKAR, Beseda ob razstavi bratov Vidmarjev, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/206, 6. 9. 1938, p. 9.
[1840] Danes vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/211, 11. 9. 1938, p. 7; Rekord umetniških razstav, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/37, 12. 9. 1938, p. 4.
[1841] –nek /Milan Zadnek/, Ruralista brata Vidmarja, *Slovenski narod*, LXXI/205, 14. 9. 1938, p. 4.
[1842] Zadnji dan umetnostne razstave Draga in Nandeta Vidmarja, *Jutro,* XIX/213, 14. 9. 1938, p. 4.
[1843] Umetnostna razstava bratov Vidmarjev, *Jutro,* XIX/206, 6. 9. 1938, p. 6.
[1844] Danes vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/211, 11. 9. 1938, p. 7.
[1845] Spet razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, III/202, 7. 9. 1938, p. 5.
[1846] –nek /Milan Zadnek/, Ruralista brata Vidmarja, *Slovenski narod*, LXXI/205, 14. 9. 1938, p. 4.
[1847] Ibid.
[1848] F./ranc/ K. KOS, Drago in Nande Vidmar, *Jutro,* XIX/214, 15. 9. 1938, p. 7.

zagotovo ena najzanimivejših, saj je pokazala, da sta umetnika na preobratu iz ekspresionizma v realizem. Njuna nova usmeritev naj bi se opazila tako v tehniki kot tudi v vsebini, saj sta se po njegovem mnenju obrnila iz proletarske delavske tematike proti kmečki motiviki. Do razstave pa je bil kljub vsemu kritičen, saj je zapisal, da je »usodno, da dva tako ambiciozna umetnika, [...] ob vsi neugnani vztrajnosti in doslednem strmljenju le ne spoznata, da njuna naloga ni le v reševanju problema oblike, temveč da gre vselej le za vsebino«.[1849]

O njunem prehodu iz ekspresionizma v novi realizem je pisal tudi Stane Mikuž, ki je bil razstavi naklonjen. Njuno delo je primerjal z delom Pietra Bruegla starejšega.[1850]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava bratov Vidmarjev, *Slovenski narod*, LXXI/189, 24. 8. 1938, p. 3.
- Razstava bratov Vidmarjev, *Slovenec,* LXVI/204a, 6. 9. 1938, p. 4.
- Umetnostna razstava bratov Vidmarjev, *Slovenski dom*, III/202, 7. 9. 1938, p. 4.
- Tone SELIŠKAR, Beseda ob razstavi bratov Vidmarjev, *Jutro,* XIX/206, 6. 9. 1938, p. 9.
- Umetnostna razstava bratov Vidmarjev, *Jutro,* XIX/206, 6. 9. 1938, p. 6.
- Spet razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, III/202, 7. 9. 1938, p. 5.
- Dve umetniški razstavi v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XII/204, 10. 9. 1938, p. 6.
- Danes vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/211, 11. 9. 1938, p. 7.
- Rekord umetniških razstav, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/37, 12. 9. 1938, p. 4.
- S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava bratov Vidmarjev v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVI/211a, 14. 9. 1938, p. 5.
- Zadnji dan umetnostne razstave Draga in Nandeta Vidmarja, *Jutro,* XIX/213, 14. 9. 1938, p. 4.
- –nek /Milan Zadnek/, Ruralista brata Vidmarja, *Slovenski narod*, LXXI/205, 14. 9. 1938, p. 4.
- Zadnji dan umetnostne razstave, *Slovenec*, LXVI/211a, 14. 9. 1938, p. 2.
- F./ranc/ K. KOS, Drago in Nande Vidmar, *Jutro,* XIX/214, 15. 9. 1938, p. 7.
- Karel DOBIDA, Brata Vidmarja, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 76–77.

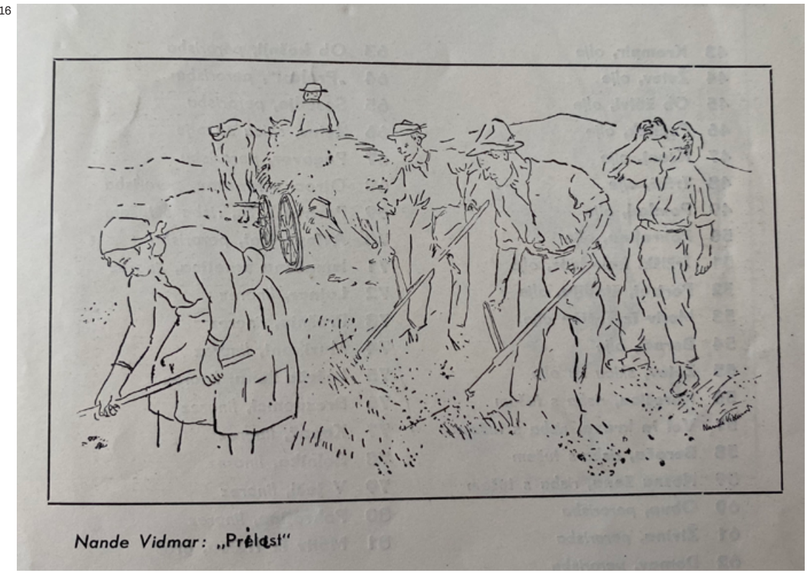
[1849] Karel DOBIDA, Brata Vidmarja, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 76–77.
[1850] S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava bratov Vidmarjev v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVI/211a, 14. 9. 1938, p. 5.

415

Drago Vidmar: Poljske delavke

416

Nande Vidmar: „Prelest"

415–416
Iz kataloga razstave *Drago in Nande Vidmar*, 1938.

Naslov razstave:	Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela
Datum:	18. 9.–2. 10. 1938 (podaljšana do 9. 10.)[1851]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	43 del v katalogu; Boris Kalin.[1852]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in reprodukcijo kipa na naslovnici.[1853]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor Staneta Kregarja in Nikolaja Pirnata so prenašali po radiu.[1854]
Obisk:	V časopisih so poročali o zelo dobrem obisku razstave. V *Slovenskem narodu* lahko najdemo podatek, da si jo je na dan otvoritve ogledalo 300 ljudi, tako obiskana pa naj bi bila dotlej le Meštrovićeva razstava leta 1923.[1855] Tudi v *Jutru* so zapisali, da je bila deležna takega obiska, kakršnega »še ni doživela domača likovna prireditev pri nas«. Paviljon naj bi obiskalo skoraj 2.000 ljudi, od tega 1.200 posameznikov, preostalo pa so bile šolske skupine.[1856]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava kiparja Borisa Kalina, ki je razstavil večinoma nova dela – portrete v bronu, kamnu in mavcu, osem figur naravne velikosti, osem del v kamnu, tri dela v lesu, nekaj del v žgani glini ter približno petnajst risb.[1857] Franc K. Kos je zapisal, da mora imeti kipar veliko poguma, da priredi samostojno razstavo, in izpostavil težak položaj kiparjev.[1858] Samostojne razstave kiparjev so bile namreč v tistem času pri nas redke. Pred to sta bili v Jakopičevem paviljonu prirejeni samo še samostojni razstavi Ivana Meštrovića (1923) in Franceta Goršeta (1931). Kalinovo razstavo so zaradi dobrega obiska in kritik podaljšali za en teden.[1859] Obiskovalci naj bi se zanimali tudi za nakup večjih skulptur, čeprav so v *Jutru* zapisali, da bi ob tako velikem obisku pričakovali več prodanih del.[1860]
Poročanje in kritika:	O razstavi so veliko poročali, vendar pretežno v obliki kratkih najav. Ludvik Mrzel je v *Jutru* povzel otvoritvena govora Staneta Kregarja in Nikolaja Pirnata.[1861] Pisci so bili razstavi zelo naklonjeni. Franc K. Kos je v *Jutru* zapisal, da sodi Kalin po načinu obdelave, zlasti kamna, med najboljše slovenske kiparje.[1862] Pohvalno je o razstavi v dveh člankih za *Slovenski narod* pisal tudi Milan Zadnek, ki je prvemu dodal še krajši intervju z umetnikom o slovenskem kiparstvu.[1863] V naslednjem pa je napovedal, da od Kalina lahko pričakujemo še pomembna dela, ter kot glavno kvaliteto njegovega ustvarjanja izpostavil njegovo obrtniško znanje: »Ni kakšna velika misel, velik ideal ali velika življenjska in svetovno nazorska koncepcija, ki bi bila izhodišče za tako ustvarjanje. Taka izhodišča so v dobah preporoda, vrenja, iskanja in tavanja gonilne sile in vzrok vse lažne umetnosti, ker so kaj lahko krinka, za katero se skrije nesposobni in netalentirani človek. Borisu Kalinu je izhodišče ustvarjanja znanje, obrtniško znanje in obvladovanje sredstev.«[1864] Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* razstavo označil za popoln uspeh, ki je požel soglasno odobravanje občinstva in kritike. Pri tem je izpostavil Kalinove portrete, za katere je zapisal, da se lahko prištevajo med najmočnejše v Sloveniji. Izpostavil je tudi, da se je Kalin kot umetnik razvil stran od Meštrovićevega vpliva in je njegova skulptura bliže klasični akademski, čeprav se ponekod v stiliziranih detajlih še vedno vidi učiteljev vpliv.[1865] Kalinu je bil naklonjen še Stane Mikuž, ki je v zapisu v *Slovencu* izpostavil njegovo tehnično virtuoznost, predvsem pri portretih.[1866] Posebno pozornost je v času razstave zbujal Kalinov kip *Splavar,* ki je osvetljen stal pred paviljonom.[1867]

[1851] Boris Kalin je podaljšal razstavo, *Ponedeljski Slovenec,* XI/40, 3. 10. 1938, p. 2.
[1852] *Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1938), Ljubljana 1938.
[1853] *Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1938), Ljubljana 1938. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-TFBGZFYB>.)
[1854] Najava, *Jutro,* XIX/217, 18. 9. 1938, p. 5.
[1855] Uspeh Borisa Kalina, *Slovenski narod*, LXXI/214, 24. 9. 1938, p. 2.
[1856] Dva razveseljiva kulturna uspeha, *Jutro,* XIX/41, 10. 10. 1938, p. 4.
[1857] L. M. /Ludvik Mrzel/, Kipar Boris Kalin otvori razstavo, *Jutro,* XIX/215, 16. 9. 1938, p. 3.
[1858] F./ranc/ K. Kos, Boris Kalin, *Jutro,* XIX/224, 27. 9. 1938, p. 7.
[1859] Boris Kalin je podaljšal razstavo, *Ponedeljski Slovenec*, XI/40, 3. 10. 1938, p. 2.
[1860] Dva razveseljiva kulturna uspeha, *Jutro,* XIX/41, 10. 10. 1938, p. 4.
[1861] L. M. /Ludvik Mrzel/, »Tisoč tankov za eno dobro plastiko!«. Otvoritev kolektivne razstave akad. kiparja Borisa Kalina se je razvila v velikopotezno manifestacijo za umetnost in kulturo, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/38, 19. 9. 1938, p. 4.
[1862] F./ranc/ K. Kos, Boris Kalin, *Jutro,* XIX/224, 27. 9. 1938, p. 7.

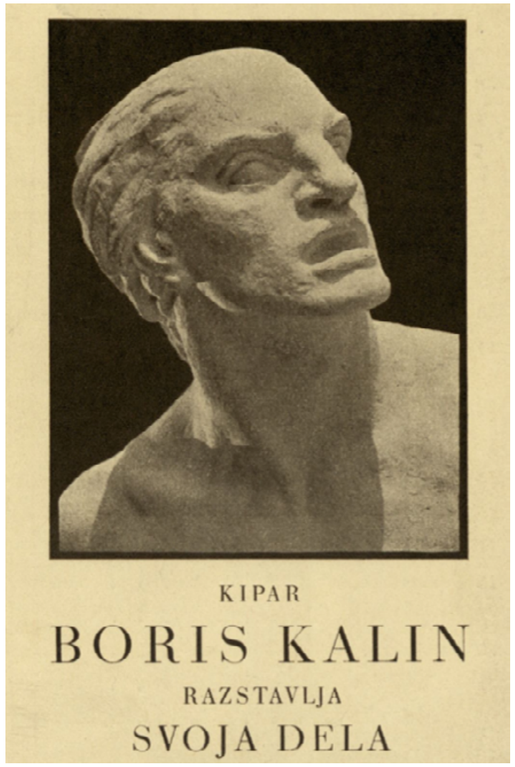
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- L. M. /Ludvik Mrzel/, Kipar Boris Kalin otvori razstavo, *Jutro,* XIX/215, 16. 9. 1938, p. 3.
- Kolektivna razstava kiparja Borisa Kalina, *Jutro*, XIX/216a, 17. 9. 1938, p. 3.
- Kipar Boris Kalin, *Slovenec,* LXVI/214a, 17. 9. 1938, p. 5.
- –nek /Milan Zadnek/, Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela, *Slovenski narod,* LXXI/208, 17. 9. 1938, p. 3.
- Najava, *Jutro,* XIX/217, 18. 9. 1938, p. 5.
- L. M. /Ludvik Mrzel/, »Tisoč tankov za eno dobro plastiko!«. Otvoritev kolektivne razstave akad. kiparja Borisa Kalina se je razvila v velikopotezno manifestacijo za umetnost in kulturo, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/38, 19. 9. 1938, p. 4.
- Boris Kalin razstavlja, *Ponedeljski Slovenec*, XI/38, 19. 9. 1938, p. 2.
- Boris Kalin razstavlja, *Slovenski dom*, III/211, 19. 9. 1938, p. 2.
- V času razbesnelih strasti je priredil kipar Boris Kalin kolektivno razstavo, ki je bila včeraj svečano otvorjena, *Slovenski narod*, LXXI/209, 19. 9. 1938, p. 2.
- Kipar Boris Kalin, *Trgovski list*, XXI/102, 19. 9. 1938, p. 4.
- Kalinova razstava v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XII/213, 21. 9. 1938, p. 4.
- Razstava kiparja Borisa Kalina, *Slovenski dom*, III/213, 21. 9. 1938, p. 3.
- V znamenju razstav, *Slovenski dom*, III/214, 22. 9. 1938, p. 2.
- Uspeh Borisa Kalina, *Slovenski narod*, LXXI/214, 24. 9. 1938, p. 2.
- Lepi uspeh razstave Borisa Kalina. Deležna je obiska, kakor še nobena domača razstava, *Jutro*, XIX/223, 25. 9. 1938, p. 3.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava kipov Borisa Kalina, *Slovenec,* LXVI/221a, 25. 9. 1938, p. 9.
- Iz kulturnega življenja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/39, 26. 9. 1938, p. 2.
- Velik obisk Kalinove razstave, *Ponedeljski Slovenec*, XI/39, 26. 9. 1938, p. 4.
- Raznoterosti iz dnevne kronike, *Slovenski dom*, III/217, 26. 9. 1938, p. 2.
- F./ranc/ K. Kos, Boris Kalin, *Jutro,* XIX/224, 27. 9. 1938, p. 7.

[1863] –nek /Milan Zadnek/, Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela, *Slovenski narod,* LXXI/208, 17. 9. 1938, p. 3.
[1864] -nek. /Milan Zadnek/, Umetnost Borisa Kalina. Uveljavil se je kot umetnik, od katerega lahko pričakujemo še velika dela, *Slovenski narod*, LXXI/220, 1. 10. 1938, p. 3.
[1865] Karel DOBIDA, Kipar Boris Kalin, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 78–79.
[1866] S./tane/ MIKUŽ, Razstava kipov Borisa Kalina, *Slovenec,* LXVI/221a, 25. 9. 1938, p. 9.
[1867] Uspeh Borisa Kalina, *Slovenski narod*, LXXI/214, 24. 9. 1938, p. 2.

- -nek. /Milan Zadnek/, Umetnost Borisa Kalina. Uveljavil se je kot umetnik, od katerega lahko pričakujemo še velika dela, *Slovenski narod*, LXXI/220, 1. 10. 1938, p. 3.
- Samo še danes in jutri, *Jutro,* XIX/229, 2. 10. 1938, p. 6.
- Kalinova razstava podaljšana, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/40, 3. 10. 1938, p. 2.
- Boris Kalin je podaljšal razstavo, *Ponedeljski Slovenec*, XI/40, 3. 10. 1938, p. 2.
- Raznoterosti iz dnevne kronike, *Slovenski dom*, III/223, 3. 10. 1938, p. 2.
- Razstava kiparja Borisa Kalina, *Jutro,* XIX/230, 4. 10. 1938, p. 4.
- Gradbeniki ljubljanske tehnike na razstavi Borisa Kalina, *Jutro,* XIX/233, 7. 10. 1938, p. 4.
- Uspeh Borisa Kalina, *Slovenec,* LXVI/231a, 7. 10. 1938, p. 6.
- Samo še danes, *Jutro,* XIX/235, 9. 10. 1938, p. 6.
- Ljubljanske vesti, *Ponedeljski Slovenec*, XI/41, 10. 10. 1938, p. 2.
- Dva razveseljiva kulturna uspeha, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/41, 10. 10. 1938, p. 4.
- Ljubljana včeraj, *Slovenski dom*, III/229, 10. 10. 1938, p. 2.
- Karel DOBIDA, K delom Borisa Kalina, *Mladika,* XIX/11, 1938, pp. 434–435.
- Karel DOBIDA, Kipar Boris Kalin, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 78–79.

417
Naslovnica kataloga *Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela*, 1938.

418

419

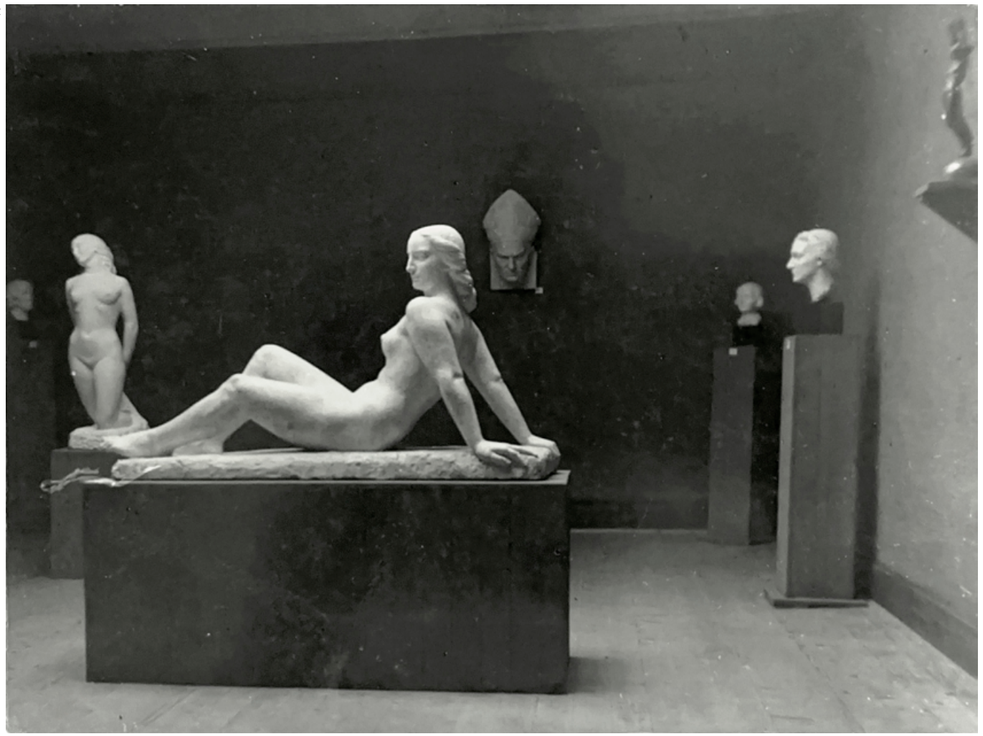
420

421

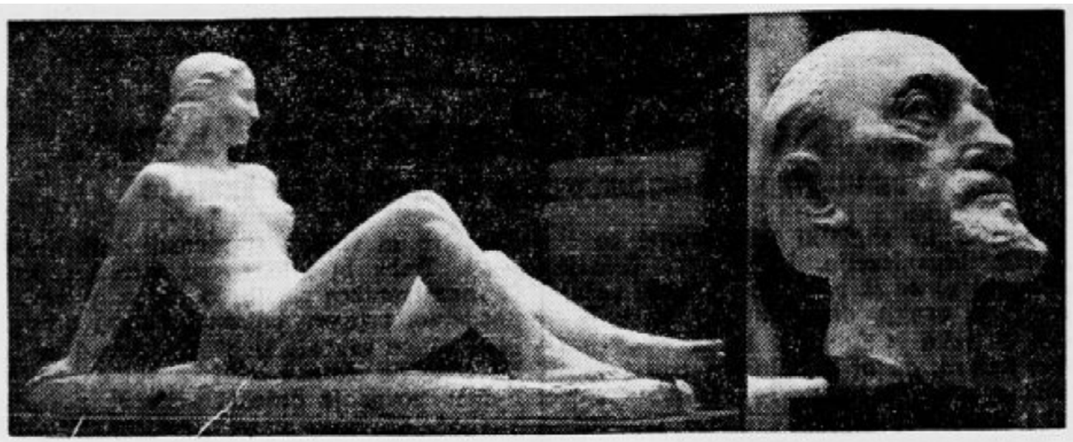
422

423

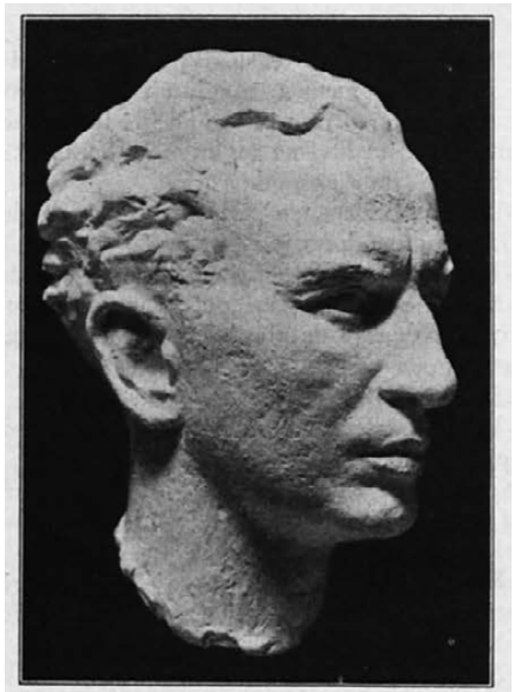

424

Na levi velika plastika »Jutro«, na desni portré Ivana Vavpotiča

425

Boris Kalin: Portret.

426

Boris Kalin: Moja žena.

418–422
Pogled na razstavo *Kipar Boris Kalin razstavlja svoja dela* v Jakopičevem paviljonu, 1938.

423
Splavar pred Jakopičevim paviljonom v času razstave, 1938.

424
Jutro, XIX/224, 27. 9. 1938, p. 7.

425
Mladika, XIX/11, 1938, p. 406.

426
Mladika, XIX/11, 1938, p. 407.

427
Mladika, XIX/11, 1938, p. 416.

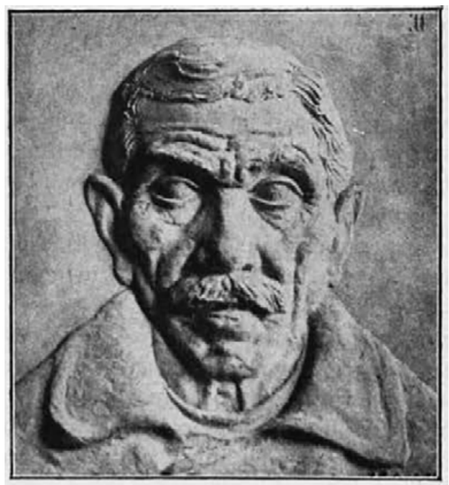
428
Mladika, XIX/11, 1938, p. 417.

427

Boris Kalin: Mati z otrokom (les).

428

Boris Kalin: Trudna leta.

Naslov razstave:	Otrok v sliki in plastiki
Datum:	16.–3. 11. 1938
Organizator:	Telesno kulturno društvo Atena (TKD Atena), Ljubljana[1868]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka; Franc Berneker, Avgust Andrej Bucik, Stane Dremelj, Ivan Franke, Maksim Gaspari, Tine Gorjup, France Gorše, Ivan Grohar, Janez Herrlein, Božidar Jakac, Matija Jama, Boris Kalin, Zdenko Kalin, Ivana Kobilca, Gojmir Anton Kos, France Kralj, Tone Kralj, Stane Kregar, Pavel Künl, Henrika Langus, Matevž Langus, France Mihelič, Ivan Napotnik, Elza Obereigner Kastl, Nikolaj Omersa, France Pavlovec, Jožef Petkovšek, Nikolaj Pirnat, Janez Potočnik, Ivan Povirek, Marij Pregelj, Mira Pregelj, Karel Putrih, Bara Remec, Ivan Sajevic, Maksim Sedej, Frančišek Smerdu, Matej Sternen, Mihael Stroj, Henrika Šantel, Čoro Škodlar, Janez Šubic, Jurij Šubic, Fran Tratnik, Bruno Vavpotič, Ferdo Vesel, Drago Vidmar, Nande Vidmar, Anica Zupanec Sodnik.[1869]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imela predsednica društva Atena Minka Kroft.[1870] Po razstavi sta vodila Stane Kregar in Ivan Vavpotič.[1871]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Tematska skupinska razstava posvečena motivu otroka v slovenski umetnosti. Na razstavo so bila vključena slikarska in kiparska dela od sredine 18. stoletja do sodobnosti. Izbor je bil žiriran, razstavo pa so dopolnili tudi z deli iz zbirk Društva Narodna galerija, ljubljanskega Mestnega muzeja in zasebnikov. Žirijo so sestavljali Ivan Zorman, Ivan Vavpotič, Stane Kregar, Elda Piščanec, Bara Remec in Elza Oberei gner. Razstava je bila organizirana v želji, da bi se poglobilo zbližanje slovenskih umetnikov s širšo javnostjo. Telesno kulturno društvo Atena si je s to razstavo želelo prispevati k razvoju harmoničnega telesa, ki »enako občuti klasično lepoto telesa, kakor lepoto duše in okolja«.[1872] Razstava naj bi poleg estetskega namena imela tudi vzgojno in poučno vlogo.[1873] V levi stranski sobi so bila razstavljena dela starejših avtorjev iz 19. stoletja, v sredinski sobi dela avtorjev od začetka 20. stoletja do prvih povojnih generacij, v desni pa so razstavljali neodvisni, kar naj bi obiskovalcem omogočalo, da so lahko videli, »kakšna razlika je med pojmovanjem otroka pred stoletjem ali poldrugim stoletjem in sedanjostjo«.[1874]

[1868] Med kipi in slikami naših otrok, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/42, 17. 10. 1938, p. 4.
[1869] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: F./ranc/ K. Kos, Razstave v letih 1937 in 1938, *Zbornik za umetnostno zgodovino,* XVI/1-4, 1939–1940, p. 133.
[1870] Dela 43 slikarjev in 12 kiparjev na razstavi »Otrok v sliki i n plastiki« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXI/71, 22. 10. 1938, p. 7.
[1871] Vodstvo na razstavi, *Jutro,* XIX/247, 23. 10. 1938, p. 6; Vodstvo na razstavi, *Jutro,* XIX/253, 30. 10. 1938, p. 7; Vodstvo po razstavi, *Slovenec,* LXVI/250, 29. 10. 1938, p. 6.
[1872] Med kipi in slikami naših otrok, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/42, 17. 10. 1938, p. 4.
[1873] F./ranc/ K. KOS, Otrok v sliki in plastiki, *Jutro,* XIX/246, 22. 10. 1938, p. 7.
[1874] Dela 43 slikarjev in 12 kiparjev na razstavi »Otrok v sliki i n plastiki« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXI/71, 22. 10. 1938, p. 7.

Poročanje in kritika:

V *Jutru* so poročali o razstavi in objavili povzetke otvoritvenih govorov, v katerih so podrobno opredelili namen razstave.[1875] Franc K. Kos je zapisal, da je »prijetna očem in duši« ter je dosegla svoj namen. Različno pojmovanje naslova naj bi namreč pripeljalo do zanimivih razlik med posameznimi slikarji, kar je razstavi prineslo dodatno pestrost. Posameznih del Kos sicer ni kritično ovrednotil, saj so bila izbrana zaradi motiva in niso bila nujno reprezentativna za opuse sodelujočih umetnikov.[1876] Karel Dobida je izpostavil, da so take razstave zelo zanimive, saj naj bi bile blizu tudi »manj izobraženim gledalcem«.[1877] V *Slovencu* je bil razstavi naklonjen Stane Mikuž, ki je poudaril njeno umetnostnozgodovinsko dimenzijo ter na kratko v kronološkem vrstnem redu – od bidermajerja, do generacije neodvisnih – opisal nekaj izbranih razstavljenih del. Zapisal je, da je v nekaterih obdobjih in delih na razstavi viden predvsem poudarek na formalnih problemih slikarstva, kar naj bi bilo značilno tudi za razstavljena dela neodvisnih.[1878]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Otrok v sliki in kipu, *Jutro*, XIX/240, 15. 10. 1938, p. 7.
- Otrok v sliki in plastiki, *Slovenski narod,* LXXI/232, 15. 10. 1938, p. 3.
- Med kipi in slikami naših otrok, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/42, 17. 10. 1938, p. 4.
- Razstava kipov tn slik slovenskega otroka, *Mariborski večernik »Jutra«*, XII/235, 17. 10. 1938, p. 3.
- Zanimiva razstava, ki jo je organizirala TKD Atena. »Otrok v sliki in plastiki«, *Slovenski dom*, III/239, 21. 10. 1938, p. 3.
- F./ranc/ K. KOS, Otrok v sliki in plastiki, *Jutro,* XIX/246, 22. 10. 1938, p. 7.
- Dela 43 slikarjev in 12 kiparjev na razstavi »Otrok v sliki in plastiki« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXI/71, 22. 10. 1938, p. 7.
- Vodstvo na razstavi, *Jutro,* XIX/247, 23. 10. 1938, p. 6.
- S./tane/ MIKUŽ, Otrok v sliki in plastiki, *Slovenec,* LXVI/247a, 26. 10. 1938, p. 3.
- Vodstvo po razstavi, *Slovenec,* LXVI/250, 29. 10. 1938, p. 6.
- Vodstvo na razstavi, *Jutro,* XIX/253, 30. 10. 1938, p. 7.
- Karel DOBIDA, Naše Slike. Nekaj otroških slik, *Mladika*, XX/1, 1939, pp. 33–34.
- F./ranc/ K. KOS, Razstave v letih 1937 in 1938, *Zbornik za umetnostno zgodovino,* XVI/1-4, 1939–1940, p. 133.

[1875] Med kipi in slikami naših otrok, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XIX/42, 17. 10. 1938, p. 4.
[1876] F./ranc/ K. KOS, Otrok v sliki in plastiki, *Jutro,* XIX/246, 22. 10. 1938, p. 7.
[1877] Karl DOBIDA, Naše Slike. Nekaj otroških slik, *Mladika*, XX/1, 1939, pp. 33–34.
[1878] S./tane/ MIKUŽ, Otrok v sliki in plastiki, *Slovenec,* LXVI/247a, 26. 10. 1938, p. 3.

429

Matevž Langus: Otroci z gradu Rakovnika. (1829.)

430

Anton Gvajc: Pastir in pastirica.

431

Ivan Vavpotič: Portret hčerke.

429
Mladika, XX/1, 1939, p. 13.

430
Mladika, XX/1, 1939, p. 17.

431
Mladika, XX/1, 1939, p. 16.

Naslov razstave:	Božidar Jakac
Datum:	6. 11.–1. 12. 1938
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	100 del v katalogu; Božidar Jakac.[1879]
Katalog in tiskovine:	Razstavni katalog s seznamom del z navedbo tehnike in petimi reproduciranimi deli. Na naslovnici je bila reprodukcija slike *Moja žena.* Uvodno besedilo je napisal Rihard Jakopič.[1880]
Spremljevalni program:	Zadnji dan razstave naj bi po razstavi vodil Božidar Jakac.[1881]
Obisk:	Velik obisk naj bi bil že na otvoritvi.[1882] Tekom razstave so večkrat poročali o številu obiskovalcev, pa tudi da so razstavo obiskali gosti iz Zagreba in Maribora.[1883] Zaradi velikega zanimanja so razstavo še podaljšali.[1884] Anton Podbevšek je zapisal, da si je razstavo ogledalo okoli 3.500 ljudi, med katerimi so bili tudi učenci ljubljanskih srednjih šol.[1885]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava ob dvajsetletnici umetnikovega delovanja. V vseh dvoranah paviljona je razstavil oljne slike, pastele, risbe in lesoreze, pri čemer ni šlo za retrospektivno razstavo, temveč je Jakac predstavil izključno dela zadnjih dveh let.[1886] Dela je razdelil glede na tehniko ali motive, in sicer pokrajine, portrete, risbe in lesoreze.[1887] V *Jutru* so zapisali, da je bilo že več nakupov, prav tako je o izjemnem prodajnem uspehu pisal Anton Podbevšek, ki je zapisal, da je slikar prodal okoli 20 slik.[1888]
Poročanje in kritika:	V časopisju so izšli odlični odzivi in pozitivni zapisi o razstavi.[1889] Krajše mnenje je podal Karel Dobida, ki je zapisal, da je bila razstava pregledna in okusno izbrana ter kaže na slikarjev napredek. Pri tem je izpostavil predvsem grafična dela.[1890] V daljšem odzivu v *Slovenskem domu* je anonimni pisec pohvalil tehnično dovršenost Jakčevih del, pri čemer je kot najboljše izpostavil pastele. Poleg tega je kot pozitivno dejstvo omenil tudi, da Jakac ne sledi trenutnim trendom: »Naše kraje je zadnje čase zajel val, ki ni nič manj smešno meritoren kot patetično samoglav: biti za vsako ceno moderen, moderen proti svojemu razvoju, moderen proti svoji potenci, moderen zato, ker je veliki svet moderen, iti preko svoje rasti za svetom in za naziranji, ki so morala po logičnem poteku priti pred nas. Jakac se po tej devizi ni pustil zapeljati. Zvesto je poslušal glas svojega hotenja, še danes riše in slika tako kakor mu veleva njegova priroda, nič čezse, ničesar ne privleče tujega, svojemu bistvu in značaju drugotnega, ne sega po veji in po sadu, ki ni vzrasel na njegovem drevesu.«[1891] O razstavljenih delih je zelo pozitivno pisal tudi Franc K. Kos v *Jutru*. Pohvalil je umetnikov kontinuiran razvoj in doslednost.[1892] Prav tako je bil razstavi naklonjen Stane Mikuž, ki je kot najboljše izpostavil risbe in lesoreze, o katerih je zapisal: »Podobe so se nekam umirile, reducirale na najpotrebnejše izrazne elemente, izpod idealističnega pajčolana pa je pogledala že močno realistična figura. Po neposrednosti umetnostnega doživetja pa se tesno naslonijo na risbe in kot one jasno izpričujejo, da je grafika doslej najčistejša posoda Jakčeve umetnosti in da se le tod pokaže njena prava, nepotvorjena 'grandezza'.«[1893] Na daljši, razstavi naklonjen zapis naletimo tudi v *Straži v viharju,* v katerem je bil anonimni pisec sicer kritičen do portretov, pri katerih naj bi bilo po njegovem mnenju »preveliko popuščanje in preveliko iskanje resničnosti, po drugi strani pa idealiziranje portretiranca«, pohvalil pa je predvsem risbe in krajinske slike večjih formatov.[1894]

[1879] *Božidar Jakac. Umetnostna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6.–28. 11. 1938), Ljubljana 1938.
[1880] *Božidar Jakac. Umetnostna razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6.–28. 11. 1938), Ljubljana 1938. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-SJ722AWE>.)
[1881] Pohitite na razstavo Božidarja Jakca!, *Slovenski dom*, III/272, 30. 11. 1938, p. 2.
[1882] Jakčeva razstava otvorjena, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/45, 7. 11. 1938, p. 2.
[1883] Razstava slik Božidarja Jakca, *Jutro*, XIXI/277, 29. 11. 1938, p. 4; Razstava slik Božidarja Jakca podaljšana, *Jutro,* XIX/276, 27. 12. 1938, p. 3; 3000 ljudi je obiskalo razstavo Božidarja Jakca, *Jutro*, 279, 31 12. 1938, p. 3.
[1884] Razstava slik Božidarja Jakca podaljšana, *Jutro*, XIX/276, 27. 12. 1938, p. 3.
[1885] Anton PODBEVŠEK, Dve ljubljanski razstavi, *Mariborski večernik* »Jutra«, XII/277, 8. 12. 1938, p. 5.
[1886] Jakčeva razstava otvorjena, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/45, 7. 11. 1938, p. 2.
[1887] Včeraj je odprl razstavo Božidar Jakac, *Slovenski dom*, III/257, 12. 11. 1938, p. 3; Vl. G., Umetniška dela Božidarja Jakca, *Straža v viharj*u, V/10, 1. 12. 1938, p. 40.
[1888] Razstava slik Božidarja Jakca, *Jutro*, XIXI/277, 29. 11. 1938, p. 4; Anton PODBEVŠEK, Dve ljubljanski razstavi, *Mariborski večernik* »Jutra«*,* XII/277, 8. 12. 1938, p. 5.
[1889] Najlepše razvedrilo, *Jutro,* XIXI/276, 27. 11. 1938, p. 4.
[1890] Karel DOBIDA, Slikar Božidar Jakac, *Mladika,* LIX/1-2, 1939, p. 79.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

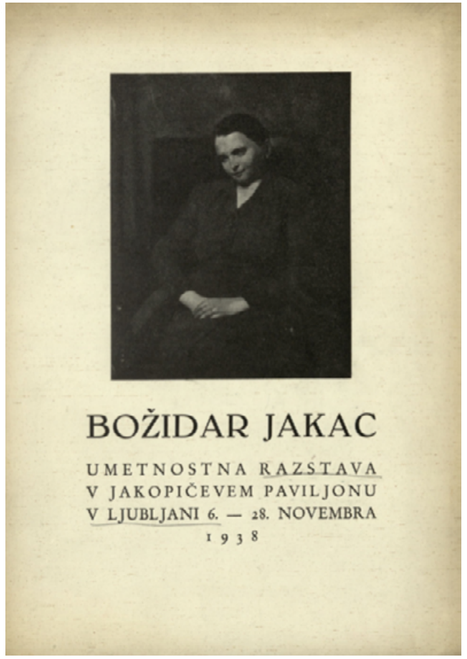
- Kolektivna razstava slik Božidarja Jakca, *Jutro*, XIXI/257, 5. 11. 1938, p. 4.
- Akad. slikar B. Jakac je otvoril razstavo, *Mariborski večernik »Jutra«*, XII/252, 7. 11. 1938, p. 3.
- Jakčeva razstava otvorjena, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/45, 7. 11. 1938, p. 2.
- Včeraj je odprl razstavo Božidar Jakac, *Slovenski dom*, III/252, 7. 11. 1938, p. 2.
- Razstava slik Božidarja Jakca, *Jutro*, XIXI/261, 10. 11. 1938, p. 6.
- Božidar Jakac razstavlja, *Slovenski narod*, LXXI/253, 10. 11. 1938, p. 4.
- F./ranc/ K. KOS, Božidar Jakac razstavlja, *Jutro*, XIXI/262, 11. 11. 1938, p. 7.
- Razstava Božidarja Jakca, *Slovenski dom*, III/257, 12. 11. 1938, p. 3.
- S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava B. Jakca ob 20 letnici delovanja, *Slovenec,* LXVI/263a, 15. 11. 1938, p. 6.
- Jubilejna razstava Božidarja Jakca, *Mariborski večernik »Jutra«*, XII/260, 16. 11. 1938, p. 4.
- Najlepše razvedrilo, *Jutro,* XIXI/276, 27. 11. 1938, p. 4.
- Razstava slik Božidarja Jakca podaljšana, *Jutro,* XIX/276, 27. 11. 1938, p. 2.
- Do včeraj je razstavo Božidarja Jakca, *Jutro*, XIXI/277, 29. 11. 1938, p. 4
- 3000 ljudi je obiskalo razstavo Božidarja Jakca, *Jutro*, 279, 31. 12. 1938, p. 3.
- Pohitite na razstavo Božidarja Jakca!, *Slovenski dom*, III/272, 30. 11. 1938, p. 2.
- Umetniška razstava Božidarja Jakca, *Slovenski narod*, LXXI/275, 30. 11. 1938, p. 4.
- Vl. G., Umetniška dela Božidarja Jakca, *Straža v viharju*, V/10, 1. 12. 1938, p. 40.
- Anton PODBEVŠEK, Dve ljubljanski razstavi, *Mariborski večernik »Jutra«,* XII/277, 7. 12. 1938, p. 5.
- K. D., K Jakčevim risbam, *Mladika*, XIX/10, 1938, p. 470.
- Karel DOBIDA, Slikar Božidar Jakac, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, p. 79.

[1891] Razstava Božidarja Jakca, *Slovenski dom*, III/257, 12. 11. 1938, p. 3.
[1892] F./ranc/ K. KOS, Božidar Jakac razstavlja, *Jutro*, XIXI/262, 11. 11. 1938, p. 7.
[1893] S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava B. Jakca ob 20 letnici delovanja, *Slovenec,* LXVI/263a, 15. 11. 1938, p. 6.
[1894] Vl. G., Umetniška dela Božidarja Jakca, *Straža v viharju*, V/10, 1. 12. 1938, p. 40.

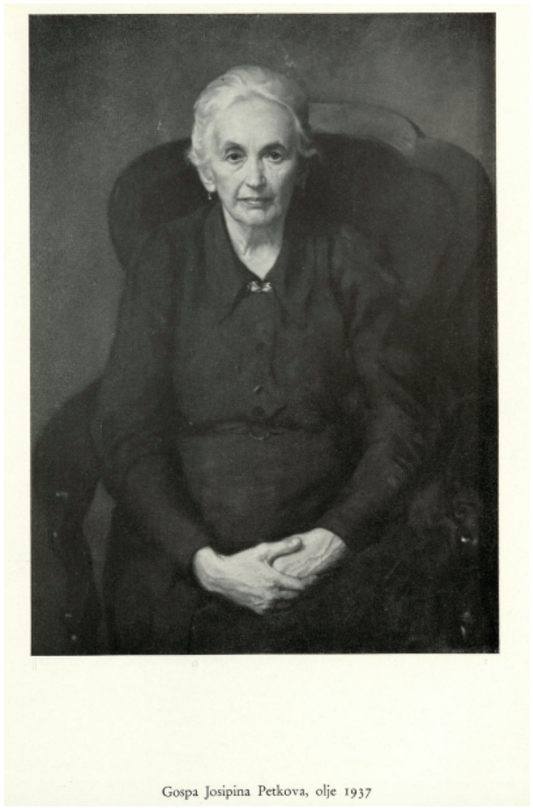
432
Katalog razstave *Božidar Jakac*, 1938.

433–435
Iz kataloga razstave *Božidar Jakac*, 1938.

432

433

Gospa Josipina Petkova, olje 1937

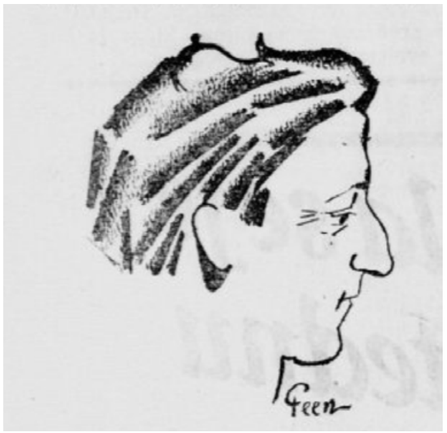
434

Stara ura
originalni lesorez 1938 iz A. Gradnikove pesniške zbirke „Večni študenci"

435

Ajdo vdevajo, pastel 1938

436

436
Peen /Nikolaj Pirnat/, *Portret Božidarja Jakca*, *Jutro*, XIXI/262, 11. 11. 1938, p. 7.

Naslov razstave:	**Četrta razstava umetniške skupine Gojmir Anton Kos, slikar, Miha Maleš, slikar, France Gorše, kipar**
Datum:	4.–24. 12. 1938 (podaljšana do 1. 1. 1939)[1895]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	97 del; France Gorše (24), Gojmir Anton Kos (16), Miha Maleš (57).[1896]
Katalog in tiskovine:	Razstavni katalog s seznamom del in devetimi reproduciranimi deli.[1897]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Rajko Ložar.[1898] Po razstavi je 8. 12. vodil Franjo Golob, 18. 12. pa France Gorše.[1899]
Obisk:	Na otvoritvi naj bi bilo več kot 100 ljudi.[1900] Tekom razstave naj bi bil obisk slab, kar so pripisovali hladnemu vremenu in posledičnemu mrazu v Jakopičevem paviljonu.[1901]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava Franceta Goršeta, Gojmirja Antona Kosa in Mihe Maleša, ki so večino istih del pred tem oktobra razstavili v Beogradu.[1902] Umetnikov ni povezovala sorodnost razstavljenih del, temveč le želja razstavljati brez odvisnosti od drugih skupin ali prireditev.[1903] V srednji sobi je svoja kiparska dela v bronu, lesu, glini in mavcu razstavil Gorše. V desnem razstavnem prostoru so bila razstavljena olja, krajine in tihožitja Kosa, v levi sobi pa dela Maleša v najrazličnejših tehnikah. Po poročanju *Jutra* naj bi Maleš prvič razstavil tudi večji izbor oljnih slik.[1904]
Poročanje in kritika:	O razstavi je pisal Karel Dobida, ki je izpostavil, da so se umetniki povezali zaradi želje po razstavljanju: »Programske skupnosti bi med temi tremi razstavljalci, člani 'Trojice', zaman iskal, združila jih je le želja razstavljati brez odvisnosti od drugih idejnih skupin ali slučajnih prireditev.« [1905] V svojem zapisu je pohvalil vse tri umetnike ter razstavo označil za zanimivo.[1906] Podroben in obsežen zapis je o njej podal Franc K. Kos, ki se je poleg podrobne analize del in umetnikov osredotočil tudi na vzrok skupnega razstavljanja: »Brez programa ali kake idejne osnove so se zbrali in prirejajo razstave. Zgolj dobro osebno poslanstvo in prijateljstvo jih druži. Absolutno svobodo in neodvisnost pri ustvarjanju in razstavljanju kvalitetnih del lahko označimo za edine vezi te trojice.«[1907] Izpostavil je raznolikost razstavljenih del, zaradi katerih po njegovem mnenju razstava ni bila enolična in dolgočasna, in zapisal, da so umetniki pri svojih delih dosledni in zvesti svojemu slogu ter da se pri tem ne ozirajo na okus občinstva.[1908] Na daljši zapis naletimo v *Slovenskem domu*, v katerem je anonimni avtor izpostavil uspeh, ki so ga umetniki doživeli v Beogradu, in pohvalil pričujočo razstavo. V članku je tudi natančno opisal delo vseh treh umetnikov ter se do njih opredelil pozitivno.[1909] Za *Slovenca* je pisal Stane Mikuž, ki o razstavi ni podal splošnega mnenja, temveč je samo posamezno pohvalil dela razstavljavcev.[1910] Podobno se je delom v daljšem zapisu v *Domu in svetu* posvetil Jože Gregorčič, ki je razstavo označil kot izjemno kakovostno ter zelo natančno opisal slogovni razvoj razstavljavcev.[1911]

[1895] Umetniška razstava G. A. Kosa, M. Maleša in F. Goršeta, *Slovenec,* LXVI/297, 29. 12. 1938, p. 4.
[1896] *Četrta razstava umetniške skupine, Gojmir Anton Kos, slikar, Miha Maleš, slikar, France Gorše, kipar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 4.–24. 12. 1938), Ljubljana 1938.
[1897] *Četrta razstava umetniške skupine, Gojmir Anton Kos, slikar, Miha Maleš, slikar, France Gorše, kipar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 4.–24. 12. 1938), Ljubljana 1938. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-JY12HRKO>.)
[1898] Anton PODBEVŠEK, Dve ljubljanski razstavi, *Mariborski večernik »Jutra«,* XII/277, 8. 12. 1938, p. 5; Skupina Kos - Maleš - Gorše je priredila četrto umetniško razstavo v Jakopičevem paviljonu – Maleš prvič razstavlja olja, *Slovenski narod*, LXXI/273, 5. 12. 1938, p. 2.
[1899] Vodstvo po umetniški razstavi, *Jutro*, XIXI/284, 8. 12. 1938, p. 4; Na umetniški razstavi g. A. Kos - Miha Maleš - France Gorše, *Slovenski dom*, III/285, 17. 12. 1938, p. 3.
[1900] Razstava trojice v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljski Slovenec,* XI/49, 5. 12. 1938, p. 4.
[1901] E. Piščančeva /Elda Piščanec/, Umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Ženski svet*, XVII/2, 1939, p. 44.
[1902] Skupina Kos - Maleš - Gorše je priredila četrto umetniško razstavo v Jakopičevem paviljonu – Maleš prvič razstavlja olja, *Slovenski narod*, LXXI/273, 5. 12. 1938, p. 2.
[1903] Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Slikar Božidar Jakac, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 79–80.
[1904] Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/49, 5. 12. 1938, p. 2.
[1905] Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Slikar Božidar Jakac, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 79–80.
[1906] Ibid.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetniška skupina, *Slovenski dom*, III/268, 25. 11. 1938, p. 3.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XIX/49, 5. 12. 1938, p. 2.
- Razstava trojice v Jakopičevem paviljonu, *Ponedeljski Slovenec,* XI/49, 5. 12. 1938, p. 4.
- Razstava trojice v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVI/66, 5. 12. 1938, p. 4.
- Skupina Kos - Maleš - Gorše je priredila četrto umetniško razstavo v Jakopičevem paviljonu — Maleš prvič razstavlja olja, *Slovenski narod*, LXXI/273, 5. 12. 1938, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu razstavljajo G. A. Kos, France Gorše in Miha Maleš, *Slovenski dom*, III/276, 6. 12. 1938, p. 3.
- Anton PODBEVŠEK, Dve ljubljanski razstavi, *Mariborski večernik* »Jutra«, XII/277, 8. 12. 1938, p. 5.
- Vodstvo po umetniški razstavi, *Jutro*, XIX/284, 8. 12. 1938, p. 4.
- F./ranc/ K. KOS, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIX/289, 13. 12. 1938, p. 7.
- Na umetniški razstavi g. A. Kos - Miha Maleš - France Gorše, *Slovenski dom*, III/285, 17. 12. 1938, p. 3.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava Kos-Maleš-Gorše, *Slovenec,* LXVI/292, 21. 12. 1938, p. 5.
- Umetniška razstava G. A. Kosa, M. Maleša in F. Goršeta, *Slovenec,* LXVI/297a, 29. 12. 1938, p. 4.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, III/3-4, 1938, pp. 91–92.
- Karel DOBIDA, Slikar Božidar Jakac, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 79–80.
- E. Piščančeva /Elda Piščanec/, Umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Ženski svet*, XVII/2, 1939, p. 44.
- Jože GREGORČIČ, Razstava G. A. Kos, M. Maleš in F. Gorše, *Dom in svet,* LI/1-2, 1939, pp. 110–112.

[1907] F./ranc/ K. KOS, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XIXI2889, 13. 12. 1938, p. 7.
[1908] Ibid.
[1909] V Jakopičevem paviljonu razstavljajo G. A. Kos, France Gorše in Miha Maleš, *Slovenski dom*, III/276, 6. 12. 1938, p. 3.
[1910] S./tane/ MIKUŽ, Razstava Kos-Maleš-Gorše, *Slovenec,* LXVI/292, 21. 12. 1938, p. 5.
[1911] Jože GREGORČIČ, Razstava G. A. Kos, M. Maleš in F. Gorše, *Dom in svet,* LI/1-2, 1939, pp. 110–112.

437

Gojmir Anton Kos - Slovenska vas - Olje 1934

438

Gojmir Anton Kos - Cinije - Olje 1937

439

Miha Maleš - Marija z Jezusom - Olje 1938

440

Miha Maleš - Ženski polakt - Olje 1938

441

France Gorše - Eva - Bron 1938

442

France Gorše - Plesni duet Pia in Pino Mlakar - Movec 1937

437–442
Iz kataloga *Razstave umetniške skupine, Gojmir Anton Kos, slikar, Miha Maleš, slikar, France Gorše, kipar*, 1938.

RAZSTAVE V LETU 1939

Lara Mejač

Naslov razstave:	**Razstava osnutkov za spomenik kralju Aleksandru I. v Ljubljani**
Datum:	29. 1.–5. 2. 1939
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	26 del; Franjo Cota, Lojze Dolinar, Stanko Dremelj, Boris Kalin, Zdenko Kalin, Miro Kos, Tine Kos, Tone Kralj, Franjo Kuglič, Peter Loboda, Ivan Mirković, Omer Mujadžić, Karel Putrih, Vanja Radauš, Frančišek Smerdu.[1912]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Po poročanju ponedeljske izdaje *Jutra* je bil obisk velik.[1913]
Vrsta razstave:	Kiparska razstava rezultatov natečaja za konjeniški spomenik kralju Aleksandru I. v Ljubljani. Razpisa se je udeležilo veliko število slovenskih kiparjev ter nekaj kiparjev iz Zagreba in Splita. Prvo nagrado je dobil Tine Kos, drugo in tretjo pa Lojze Dolinar.[1914] V razpisu je bilo določenih deset odkupov, prvi trije za vsote 20.000, 15.000 in 10.000 dinarjev, preostali pa za 5.000 dinarjev. Nagrade so podelili Tinetu in Miru Kosu ter Lojzetu Dolinarju. Osnutke Franceta Smerduja in Staneta Dremlja, Borisa Kalina, Zdenka Kalina, Vanje Radauša, Petra Lobode, Karla Putriha in Franja Kugliča, Ivana Mirkovića in Franja Cote ter Omerja Mujadžića je odkupil Odbor za postavitev spomenika Viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju. Zaradi velike udeležbe je odbor ponudil še štiri tolažilne odkupe za osnutke.[1915] Za realizacijo dejanskega spomenika so izbrali delo *Naš kralj* Lojzeta Dolinarja.[1916]
Poročanje in kritika:	Karel Dobida je zapisal, da je bil natečaj za naše razmere izjemna pobuda zaradi možnosti zaposlitve in zaslužka za naše kiparje. Kljub temu pa je izpostavil, da so bili prejeti osnutki precej površni in da se kiparji očitno niso dovolj posvetili nalogi. Po njegovem mnenju so bila vsa prispela dela brez značaja, zato je bil splošen vtis razstave zelo nezadovoljiv. Na podlagi tega je Dobida prevpraševal smiselnost tovrstnih javnih natečajev in opozarjal na nujnost drugačne javne podpore kiparstvu.[1917] Franc K. Kos je bil kritičen do celotnega razpisa, tako z lokacijo spomenika kot tudi z razpisnimi pogoji. Strinjal se je z odločitvijo žirije in tudi sam poudaril, da je bilo najbolj izvirno delo Tineta Kosa.[1918] Stane Mikuž je zapisal, da je bila razstava »pod običajnim nivojem«, ter izpostavil problematiko samega razpisa, saj naj bi umetniki zaradi lokacije iskali arhitekturne in ne kiparskih rešitev.[1919] Do nagrajenih osnutkov in motiva konjeniškega spomenika je bil kritičen tudi anonimen arhitekt v *Slovencu*.[1920] V reviji *Umetnost* so objavili veliko število reprodukcij nagrajenih osnutkov.[1921]

[1912] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Kipar Lojze Dolinar bo izklesal spomenik kralju mučeniku, *Slovenski narod,* LXXII/23, 28. 1. 1939, p. 4; Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Razstava spomeniških osnutkov, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 80–83.
[1913] Velik obisk v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/25a 30. 1. 1939, p. 2.
[1914] Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Razstava spomeniških osnutkov, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 80–83.
[1915] Še štirje odkupi osnutkov za spomenik Viteškemu kralju, *Jutro,* XX/27, 1. 2. 1939, p. 4.
[1916] Kraljev spomenik oddan Lojzetu Dolinarju. Sklepi spomeniškega odbora – Dodelitev nagrad, *Jutro*, XX/24, 28. 1. 1939, p. 2.
[1917] Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Razstava spomeniških osnutkov, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 80–83.
[1918] F./ranc/ K. KOS, Razstava osnutkov za kraljev spomenik, *Jutro,* XIX/889, 4. 2. 1939, p. 7.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Kraljev spomenik oddan Lojzetu Dolinarju. Sklepi spomeniškega odbora – Dodelitev nagrad, *Jutro*, XX/24, 28. 1. 1939, p. 2.
- Ljubljana dobi spomenik kralja Aleksandra, *Slovenec,* LXVII/23, 28. 1. 1939, p. 2.
- Kipar Lojze Dolinar bo izklesal spomenik kralju mučeniku, *Slovenski narod,* LXXII/23, 28. 1. 1939, p. 4.
- Spomenik Viteškega kralja bo izdelal akademski kipar Lojze Dolinar, *Jutro*, XX/25, 29. 1. 1939, p. 3.
- Velik obisk v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/25a, 30. 1. 1939, p. 2.
- Velik obisk v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/25, 31. 1. 1939, p. 7.
- Odbor za postavitev spomenika kralju Aleksandru I, *Slovenec,* LXVII/26, 1. 2. 1939, p. 6.
- Še štirje odkupi osnutkov za spomenik Viteškemu kralju, *Jutro*, XX/27, 1. 2. 1939, p. 4.
- Inž. arh. M. E., Kaos ob kraljevem spomeniku, *Slovenec,* LXVII/28, 3. 2. 1939, p. 8.
- F./ranc/ K. KOS, Razstava osnutkov za kraljev spomenik, *Jutro,* XX/30, 4. 2. 1939, p. 7.
- S./tane/ MIKUŽ, Po razstavi osnutkov za kraljev spomenik, *Slovenec,* LXVII/36a, 12. 2. 1939, p. 9.
- Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Razstava spomeniških osnutkov, *Ljubljanski zvon,* LIX/1-2, 1939, pp. 80–83.
- Iz umetniškega sveta. Za spomenik kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Ljubljani, *Umetnost,* III/7-8, 1939, p. 184.

443
Umetnost, III/7-8, 1939, p. 188.

Zdenko Kalin, Putrih in Kuglič — Osnutek za spomenik kralju Aleksandru v Ljubljani — Odkup (5.000.-) — Mavec — 1939

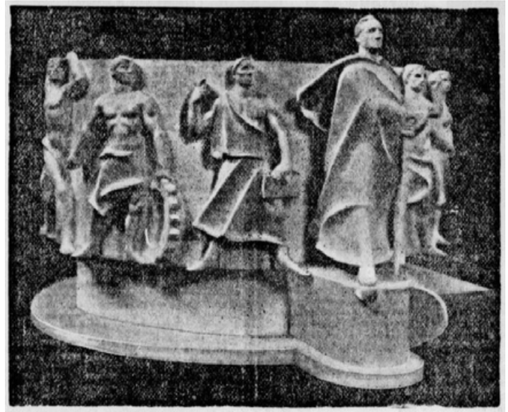
[1919] S./tane/ MIKUŽ, Po razstavi osnutkov za kraljev spomenik, *Slovenec,* LXVII/36a, 12. 2. 1939, p. 9.
[1920] Inž. arh. M. E., Kaos ob kraljevem spomeniku, *Slovenec,* LXVII/28, 3. 2. 1939, p. 8.
[1921] Iz umetniškega sveta. Za spomenik kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Ljubljani, *Umetnost,* III/7-8, 1939, p. 184.

444

Tine Kos in inž. arh. Miro Kos — Osnutek za spomenik kralju Aleksandru v Ljubljani — 1. odkup (20.000.-) — Mavec — 1939 — (Sprednja stran)

445

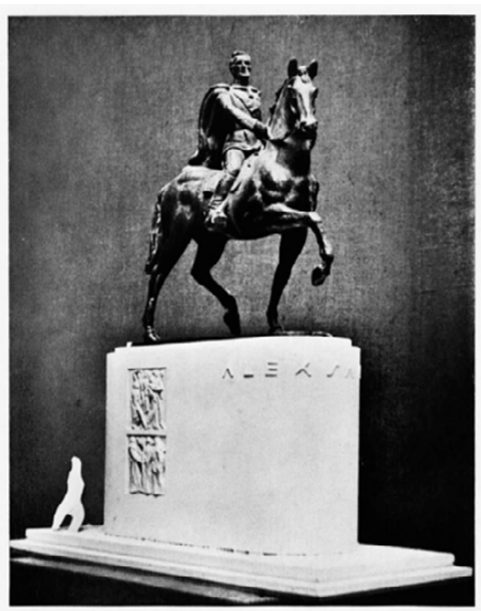
Osnutek kiparja T. Kosa in arh. M. Kosa. (I. nagrada.)

446

Osnutek kiparja A. Dolinarja (II. nagrada). Tega bodo postavili pred Tivolskim parkom.

447

Lojze Dolinar — Osnutek za spomenik kralju Aleksandru v Ljubljani — II. odkup (15.000.-) — Dokončen za izvršitev — Mavec in bron — 1939

444
Umetnost, III/7-8, 1939, p. 144.

445–446
Slovenec, LXVII/36a, 12. 2. 1939, p. 9.

447
Umetnost, III/7-8, 1939, p. 146.

Naslov razstave:	**Spaso Totev**
Datum:	8.–17. 2. 1939
Organizator:	Jugoslovansko-bolgarska liga v Ljubljani[1922]
Avtor s številom del:	160 del; Spaso Totev.[1923]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Takoj po uradnem odprtju je sledilo umetnikovo vodstvo po razstavi.[1924]
Obisk:	Obisk naj bi bil po poročanju *Jutra* velik.[1925]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava bolgarskega fotografa Spasa Toteva iz Pasardžika. Umetniške fotografije na razstavi so prikazovale motive iz bolgarskega kmečkega življenja, narodne noše iz južne Bolgarije ter prizore pridelovanja riža, konoplje in tobaka. Že pred tem je Totev fotografije razstavil v Beogradu.[1926] Razstava je bila pomembna za pospeševanje čedalje tesnejših kulturnih stikov med obema državama.[1927] V *Jutru* so izpostavili, da so fotografije razvite na papir domače bolgarske proizvodnje, saj naj bi bila fotografija tam tehnično na zelo visokem nivoju.[1928]
Poročanje in kritika:	O razstavi ni bilo veliko medijskih odzivov in zapisov. Obsežnejšo objavo je napisal le Karlo Kocjančič, ki je poudaril, da je Spaso Totev odličen mojster. Pri tem pa je opozoril na njegovo pretirano rabo barvilnih retušnih postopkov, kar naj bi kazalo na bolj slikarski kot čisti fotografski pristop.[1929]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava bolgarske fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XX/32, 7. 2. 1939, p. 3.
- Razstava bolgarske fotografije, *Slovenec,* XXXI/31a, 7. 2. 1939, p. 7.
- Bolgarske slike v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXII/32, 9. 2. 1939, p. 2.
- Razstava bolgarske umetniške fotografije, *Jutro,* XX/34, 9. 2. 1939, p. 3.
- K./arlo/ K./ocjančič/, Fotomater. Razstava Spasa Toteva, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/37a, 13. 2. 1939, p. 8.

[1922] Razstava bolgarske fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XX/32, 7. 2. 1939, p. 3.
[1923] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava bolgarske fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XX/32, 7. 2. 1939, p. 3.
[1924] Razstava bolgarske umetniške fotografije, *Jutro,* XX/34, 9. 2. 1939, p. 3.
[1925] Ibid.
[1926] Razstava bolgarske fotografije v Ljubljani, *Jutro,* XX/32, 7. 2. 1939, p. 3.
[1927] Razstava bolgarske umetniške fotografije, *Jutro,* XX/34, 9. 2. 1939, p. 3.
[1928] K./arlo/ K./ocjančič/, Razstava Spasa Toteva, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/37a, 13. 2. 1939, p. 8.
[1929] Ibid.

448
Jutro, XX/32, 7. 2. 1939, p. 3.

Razstava bolgarske fotografije v Ljubljani

Pod pokroviteljstvom Jugoslovensko-bolgarske lige v Ljubljani bo jutri v sredo, ob 15. otvorjena v Jakopičevem paviljonu razstava umetniške fotografije g. Spasa Toteva iz Pazardžika, ki razstavlja 160 slik. Sli-

Spaso Totev

ke prikazujejo motive iz bolgarskega kmetskega življenja, narodne noše iz Južne Bolgarije, pridelovanje riža, konoplje, kulturo solnčnic, tobaka in podobno.

G. Spas Totev je z velikim uspehom razstavil svoje slike že v Beogradu, kjer se je ves tisk prav pohvalno izrazil o razstavi. Zato bo razstava gotovo zbudila tudi v Ljubljani veliko zanimanje, zlasti med prijatelji umetne fotografije in med prijatelji jugoslovensko-bolgarskega zbližanja. Vse

Ob spravljanju konoplje v Bolgariji

fotografije so izdelane na papirju bolgarske produkcije. Razstava bo odprta od 8. do 19. februarja dnevno od 9. do 17. Jugoslovensko-bolgarska liga vljudno vabi vse svoje člane in prijatelje, da si razstavo ogledajo in se po možnosti udeležijo že otvoritve.

Naslov razstave:	Ugo Carà in Avgust Černigoj
Datum:	18. 2.–5. 3. 1939
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	58 del v katalogu; Ugo Carà (17), Avgust Černigoj (41).[1930]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del, biografskimi podatki in dvema reprodukcijama del na naslovnici.[1931]
Spremljevalni program:	Razstavo je otvoril Ivan Vavpotič.[1932]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava dveh tržaških umetnikov. V *Jutru* so poudarili, da razstava ni bila prirejena v »propagandne namene«, kar morda lahko razumemo, da ni imela neke specifične politične agende.[1933] Kljub temu pa so mnogi razstavo videli kot sredstvo za zbliževanje jugoslovanskih in italijanskih kulturnih odnosov.[1934] Avgust Černigoj je na razstavi predstavil pokrajine, tihožitja, portrete in figuralne študije, Ugo Carà pa več portretov, malo in veliko plastiko ter zbirko risb.[1935] Razstava je bila po Ljubljani prenešena še v Maribor in v Salon Ullrich v Zagrebu.[1936]
Poročanje in kritika:	Mnenja o razstavi so med drugim napisali Franc K. Kos, Karel Dobida in Stane Mikuž. Franc K. Kos je bil razstavi zelo naklonjen in se je v svojem zapisu podrobno lotil opusa obeh umetnikov ter dela na razstavi ocenil kot kakovostna.[1937] Stane Mikuž je o razstavi zapisal kar dva odziva objavljena v *Jutru* in *Domu in svetu*.[1938] Tudi on se je strinjal, da je razstava na visoki ravni, umetnika Uga Caraja in Avgusta Černigoja pa je označil za zelo kakovostna in »velikih umetniških sposobnosti«.[1939] Razstavo je pohvalil tudi Karel Dobida, ki je omenil pozitiven vidik vzajemnega sodelovanja narodov in tovrstnega mednarodnega povezovanja v trenutnih »sovražnih časih«. V takratni umetnosti naj bi se po njegovem vse očitneje kazali znaki obrata k realističnemu upodabljanju sveta, vendar naj bi se kljub temu v Černigojevih delih še vedno opazil vpliv konstruktivizma. Njegove slike je zato označil kot »hladno formalistične in neosebne«.[1940] Razstavi so bili naklonjeni tudi v *Slovenskem domu*, kjer so se v

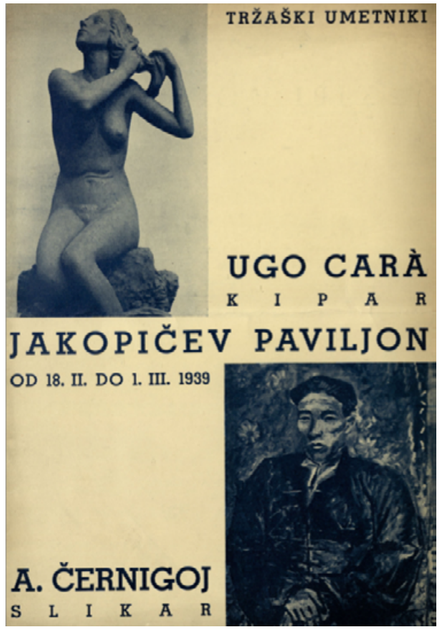
[1930] *Tržaški umetniki. Ugo Carà*, kipar *in Avgust Černigoj, slikar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 18. 2.–1. 3. 1939), Ljubljana 1939.
[1931] *Tržaški umetniki. Ugo Carà*, kipar *in Avgust Černigoj, slikar* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 18. 2.–1. 3. 1939), Ljubljana 1939. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-RI3WJOQP>.)
[1932] Danes otvoritev razstave Černigoj-Cara, *Slovenec,* LXVII/41, 18. 2. 1939, p. 8.
[1933] F./ranc/ K. KOS, Razstava Černigoj-Cara, *Jutro,* XX/47, 24. 2. 1939, p. 7.
[1934] Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/41, 20. 2. 1939, p. 2.
[1935] A. P., Pred razstavo dveh tržaških slikarjev, *Jutro,* XX/41, 17. 2. 1939, p. 7.
[1936] L./ojze/ B./izjak/, Likovne razstave v Mariboru, *Jutro,* XX/79, 4. 4. 1939, p. 7; Izložba Avgusta Černigoja i Uge Cara, *Obzor,* 1939, 123, pp. 1–2.
[1937] F./ranc/ K. KOS, Razstava Černigoj-Cara, *Jutro,* XX/47, 24. 2. 1939, p. 7.
[1938] S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava A. Černigoj-U. Cara, *Dom in svet,* LI/3, 1939, p. 172; S./Stane/ MIKUŽ, Ob italijansko-slovenskih kulturnih stikih, *Slovenec,* LXVII/46a, 24. 2. 1939, p. 8.
[1939] S./tane/ MIKUŽ, Ob italijansko-slovenskih kulturnih stikih, *Slovenec,* LXVII/46a, 24. 2. 1939, p. 8.
[1940] Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Ugo Cara in Avgust Černigoj, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 172–173.

daljšem zapisu posvetili delu obeh umetnikov.[1941] Pozitivno so o razstavi pisali tudi v *Slovenskem narodu*, v katerem so omenili Černigojeva pretekla konstruktivistična dela ter izpostavili, da je zdaj na »pravi poti« in da mu je »uspelo premagati preteklost«.[1942]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Slovensko-italijanska umetniška razstava, *Slovenec*, LXVII/38a, 15. 2. 1939, p. 7.
- A. P., Pred razstavo dveh tržaških slikarjev, *Jutro,* XX/41, 17. 2. 1939, p. 7.
- Danes otvoritev razstave Černigoj-Cara, *Slovenec,* LXVII/41, 18. 2. 1939, p. 8.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/41, 20. 2. 1939, p. 2.
- F./ranc/ K. KOS, Razstava Černigoj-Cara, *Jutro,* XX/47, 24. 2. 1939, p. 7.
- S./tane/ MIKUŽ, Ob italijansko-slovenskih kulturnih stikih, *Slovenec,* LXVII/46a, 24. 2. 1939, p. 8.
- Tržaška umetnika slikar Černigoj in kipar Cara, *Slovenski dom*, IV/46, 25. 2. 1939, p. 2.
- Slikar Černigoj in kipar Cara sta razstavila v Jakopičevem paviljonu precej svojih del, *Slovenski narod*, LXXII/46, 25. 2. 1939, p. 4.
- Zadnji dan razstave Černigoj-Cara, *Jutro*, XX/55, 5. 3. 1939, p. 14.
- L./ojze/ B./izjak/, Likovne razstave v Mariboru, *Jutro,* XX/79, 4. 4. 1939, p. 7.
- Branko RUDOLF, Razstava Černigoj-Cara, *Obzorja*, II/9, 1939, pp. 382–384.
- Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Ugo Cara in Avgust Černigoj, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 172–173.
- S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava A. Černigoj-U. Cara, *Dom in svet,* LI/3, 1939, p. 172.
- Izložba Avgusta Černigoja i Uge Cara, *Obzor,* 1939, 123, pp. 1–2.

449
Katalog razstave *Ugo Carà in Avgust Černigoj*, 1939.

[1941] Tržaška umetnika slikar Černigoj in kipar Cara, *Slovenski dom*, IV/46, 25. 2. 1939, p. 2.
[1942] Slikar Černigoj in kipar Cara sta razstavila v Jakopičevem paviljonu precej svojih del, *Slovenski narod*, LXXII/46, 25. 2. 1939, p. 4.

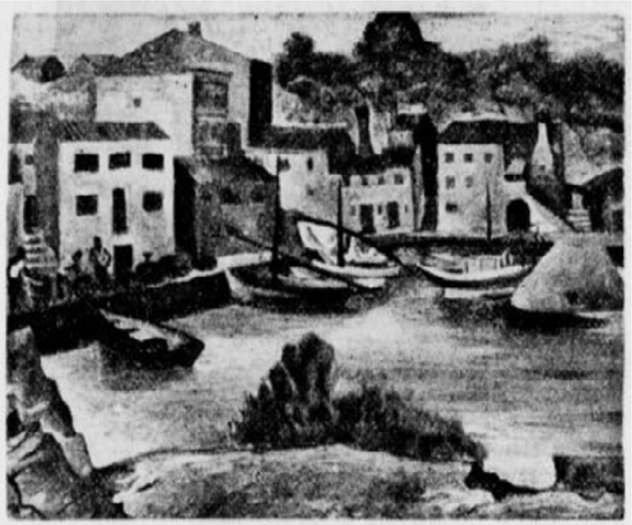
450

451

452

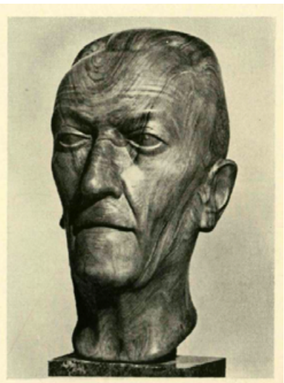

Avgust Černigoj: Rovenska na Velikem Lošinju.

453

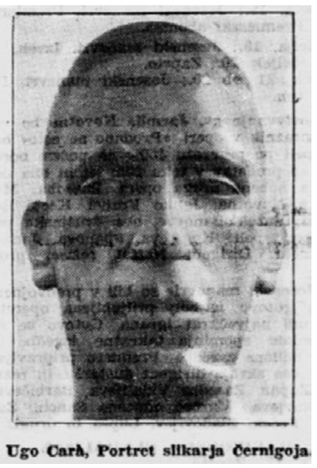

Sl. 8. Avgust Černigoj: Istranka (olje)

Sl. 9. Ugo Carà: Starec (les)

454

Ugo Carà, Portret slikarja Černigoja.

450
Pogled na razstavo *Ugo Carà in Avgust Černigoj* v Jakopičevem paviljonu, 1939.

451
Jutro, XX/41, 17. 2. 1939, p. 7.

452
Slovenec, LXVII/41, 18. 2. 1939, p. 8.

453
Dom in svet, LI/3, 1939, s. p.

454
Jutro, XX/41, 17. 2. 1939, p. 7.

Naslov razstave:	Razstava osnutkov za zgodovinske slike v banski palači v Ljubljani
Datum:	11.–20. 3. 1939[1943]
Organizator:	Društvo slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana v sodelovanju z banom Markom Natlačenom
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Tine Gorjup, Gojmir Anton Kos, Tone Kralj, Marij Pregelj, Maksim Sedej, Albert Sirk, Rajko Slapernik, Hinko Smrekar, Saša Šantel, Fran Tratnik.[1944]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	V *Slovenskem domu* so pisali o dobrem obisku.[1945]
Vrsta razstave:	Razstava osnutkov zgodovinskih slik. Kraljevska banska uprava je oktobra 1938 objavila natečaj med člani DSLU za devet stenskih slik velikega formata, ki naj bi krasile reprezentančne prostore banske palače. Prijavilo se je veliko umetnikov, saj so bili taki razpisi pri nas redki. Tekmovalcem so namesto nagrad ponudili sedem odkupov v zneskih 4.000, 3.500, 3.000 in 2.500 dinarjev. Prvi odkup in naročilo je dobil Gojmir Anton Kos (*Ustoličenje* in *Kmečke boje*), preostale odkupe pa Maksim Sedej (*Sv. Ciril in Metod* in *Ustoličenje*), Fran Tratnik (*Beg pred Turki* in *Kmečki upor*), Tone Kralj, Marij Pregelj, Albert Sirk in Rajko Slapernik.[1946] Določeno je bilo, da izbrani umetnik za izvedbo naročila v enem letu dobi 100.000 dinarjev. Natečaj je zahteval sedem slik različnih velikosti z najpomembnejšimi prizori iz slovenske zgodovine.[1947] Umetniki so izbrali različne prizore, kot so ustoličenje vojvod na Gosposvetskem polju, prihod Slovencev do morja, sv. Ciril in Metod v Panoniji, turški boji in kmečki upori.[1948]
Poročanje in kritika:	V časopisju je izšlo veliko odzivov, ki so bili ideji natečaja večinoma naklonjeni. Rajko Ložar je poudaril, da je razpis za monumentalna profana slikarska dela izjemno pomemben, saj je prišel v času krize sodobne umetnosti na svetovni ravni in v teh časih izpostavljal njen narodnokulturni pomen.[1949] Tudi Stane Mikuž je zapisal, da se je razpis izkazal za lep uspeh in da je postavil možnosti za nastanek nove slikarske panoge pri nas.[1950] Kljub temu da je bil to pri nas prvi tovrsten razpis, so rezultati slikarjev po Mikuževem mnenju »odpirali optimistične razglede v bodočnost«.[1951]

1943 V Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/64, 18. 3. 1939, p. 3.
1944 Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Enajsti udeleženec natečaja naj bi se odpovedal javnemu razkazovanju del; Č./oro/ ŠKODLAR, Zgodovinske podobe za bansko palačo, *Jutro,* XX/65, 17. 3. 1939, p. 7.
1945 V Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/64, 18. 3. 1939, p. 3.
1946 Dela naših slikarjev za bansko upravo, *Jutro,* XX/39, 15. 2. 1939, p. 5.
1947 R./ajko/ LOŽAR, Natečaj zgodovinskih slik za bansko palačo v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/42a, 19. 2. 1939, p. 9.
1948 S./tane/ MIKUŽ, Natečaj za zgodovinske slike na banovini, *Dom in svet,* LI/3, 1939, pp. 172–173.
1949 R./ajko/ LOŽAR, Natečaj zgodovinskih slik za bansko palačo v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/42a, 19. 2. 1939, p. 9.
1950 S./tane/ MIKUŽ, Razstava osnutkov za zgodovinske slike v banski palači, *Slovenec,* LXVII/63a, 16. 3. 1939, p. 8.
1951 S./tane/ MIKUŽ, Natečaj za zgodovinske slike na banovini, *Dom in svet,* LI/3, 1939, pp. 172–173.

Čoro Škodlar je v svojem zapisu pohvalil Gojmirja Antona Kosa, češ da je edini upošteval arhitekturo prostora. Na splošno je bil zadovoljen z idejo takšnega natečaja, pri čemer pa je bil zelo kritičen do njegovih razpisnih pogojev. Kritiziral je tudi ocene komisije, ki je z odkupom nagradila sliko z motivom kralja Matjaža Toneta Kralja. Ta odločitev se mu je zdela nesprejemljiva, saj po njegovem mnenju motiv ni ustrezal pogojem, ki so zahtevali zgodovinske motive. Pri tem se je obregnil tudi ob druge umetnike, ki niso sledili navodilom natečaja.[1952] Na to se je dva dni kasneje odzval Saša Šantel, ki je zapisal, da obstajajo različna mnenja, kaj je najpomembnejši prizor iz slovenske zgodovine, in razložil svojo izbiro motivov, ki jih je poslal na natečaj.[1953]

O razstavi je pisal tudi Karel Dobida, ki pa je bil, bolj kot Kosu, naklonjen drugemu nagrajencu Maksimu Sedeju. Tudi on je menil, da je bil prvi tovrsten natečaj uspešen, saj zgodovinsko slikarstvo pri nas ni bilo nikoli dovolj razvito.[1954]

V *Naši volji* je anonimni avtor kot pozitivno izpostavili idejo tovrstnega natečaja, sama dela pa po njegovem mnenju niso bila dovolj kakovostna. Kot najboljše delo je izpostavil delo Frana Tratnika, pohvalil pa je tudi dela Alberta Sirka, Gojmirja Antona Kosa in Tineta Gorjupa.[1955]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Dela naših slikarjev za bansko upravo, *Jutro,* XX/39, 15. 2. 1939, p. 5.
- R./ajko/ LOŽAR, Natečaj zgodovinskih slik za bansko palačo v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/42a, 19. 2. 1939, p. 9.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava osnutkov za zgodovinske slike v banski palači, *Slovenec,* LXVII/63a, 16. 3. 1939, p. 8.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Zgodovinske podobe za bansko palačo, *Jutro,* XX/65, 17. 3. 1939, p. 7.
- K slovesnemu ustoličenju vojvod na Gosposvetskem polju, *Slovenec*, LXV/67, 18. 3. 1939, p. 8.
- V Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/64, 18. 3. 1939, p. 2.
- Opozarjamo na razstavo osnutkov za stenske slike, *Slovenski dom*, IV/64, 18. 3. 1939, p. 3.
- S./aša/ ŠANTEL, Obrobna opazka k poročilom o razstavi zgodovinskih slik, *Jutro*, XX/69, 22. 3. 1939, p. 7.
- Prve slovenske zgodovinske slike, *Naša volja*, IV/12-13, 5. 4. 1939, p. 9.
- S./tane/ MIKUŽ, Natečaj za zgodovinske slike na banovini, *Dom in svet,* LI/3, 1939, pp. 172–173.
- Karel DOBIDA, Razstava osnutkov za zgodovinske slike, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 170–173.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* III/7-8, 1939, pp. 185–186.
- Rajko LOŽAR, Zgodovina Slovencev in naša upodabljajoča umetnost, *Kronika slovenskih mest,* VI/1, 1939, pp. 28–37.

455

Maksim Sedej: Celoten zasnutek okrasitve hodnika. (II. nagrada). Slede si prizori: Primož Trubar. — Boj s Turki. — Ustoličenje. — Pozdrav: Buge Te sprimi! — Prihod sv. Cirila in Metoda v Panonijo. — Kmečki boji. — Prešeren.

[1952] Č./oro/ ŠKODLAR, Zgodovinske podobe za bansko palačo, *Jutro,* XX/65, 17. 3. 1939, p. 7.
[1953] S./aša/ ŠANTEL, Obrobna opazka k poročilom o razstavi zgodovinskih slik, *Jutro*, XX/69, 22. 3. 1939, p. 7.
[1954] Karel DOBIDA, Razstava osnutkov za zgodovinske slike, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 170–173.
[1955] Prve slovenske zgodovinske slike, *Naša volja*, IV/12-13, 5. 4. 1939, p. 9.

455
Slovenec, LXVII/42a, 19. 2. 1939, p. 9.

456–457
Jutro, XX/65, 17. 3. 1939, p. 7.

458–459
Dom in svet, LI/3, 1939, s. p.

456

Gojmir Anton Kos: Ustoličenje koroških vojvod. (Odlomek iz celotnega osnutka, ki je dobil I. nagrado

457

M. Pregelj: Ustoličenje

458

Sl. 11. Gojmir A. Kos: Ustoličenje pri Gospe Sveti (osnutek v akvarelu)

459

Sl. 10. Fr. Tratnik: Beg pred Turki (osnutek v olju)

Naslov razstave:	Pavel Francaliski
Datum:	25. 3.–16. 4. 1939
Organizator:	Jugoslovansko-bolgarska liga v Ljubljani in Slovensko planinsko društvo, Ljubljana[1956]
Avtor s številom del:	Ok. 60 del; Pavel Francaliski.[1957]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Po razstavi naj bi 10. 4. vodil umetnik sam.[1958] Prav tako je vodil na zadnji dan razstave, ko naj bi priredil tudi posebno vodstvo za člane Slovenskega planinskega društva.[1959]
Obisk:	V *Slovenskem narodu* so poročali o dobrem obisku.[1960]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava bolgarskega slikarja, ki je že drugič priredil razstavo v Jakopičevem paviljonu (prva je bila leta 1937). Razstavil je okoli 60 akvarelov s planinskimi motivi in vtisi bolgarskih vasi. Prevladovale so krajine v snegu.[1961] Umetnik je v času razstave ostal na delovnem obisku in na zadnji dan razstave dodal še približno 20 novih slik z motiviko slovenskih planin iz okolice Kamnika in Planice.[1962] V *Jutru* so zapisali, da je umetnik postavil izjemno nizke cene, s čimer naj bi bila dela dostopna komur koli. Pri tem so dodali, da so dela primerna za praznična darila.[1963] Na zadnji dan razstave so v *Jutru* pisali, da je bila prodana dobra četrtina slik.[1964]
Poročanje in kritika:	V *Ljubljanskem zvonu* je Karel Dobida zapisal, da so na razstavi kakovostna umetniška dela ter da je »v sovraštva prepolnih časih pomembno poslanstvo seznanjati med seboj Južne Slovane po načelu, da je samo nepoznavanje vzrok nesporazumov med ljudmi, narodi in državami«.[1965] Stane Mikuž je menil, da umetnost Pavla Francaliskega ne pozna posebno zapletenih umetnostnih problemov in se osredotoča predvsem na tehnično dovršenost slik.[1966] Razstava po njegovem mnenju ni pomenila vrhunca, vendar je predstavljala prijeten oddih za ljubitelje umetnosti.[1967] Franc K. Kos je razstavo videl kot pomembno za ustvarjanje sodelovanja in povezovanja med obema narodoma, Francaliskega pa označil za zelo kakovostnega krajinarja.[1968]

[1956] Razstava bolgarskega umetnika v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/70a, 24. 3. 1939, p. 8.
[1957] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava bolgarskega umetnika v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/70a, 24. 3. 1939, p. 8.
[1958] Pavel Francaliski, *Slovenski d*om, IV/80, 7. 4. 1939, p. 3.
[1959] Vodstvo na razstavi Francaliskega, *Jutro*, XX/87, 16. 4. 1939, p. 6; Bolgarski planinec, *Slovenski narod*, LXXII/86, 15. 4. 1939, p. 4.
[1960] Bolgarski slikar v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXII/75, 1. 4. 1939, p. 3.
[1961] Karel DOBIDA, Pavel Francaliski, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 173–174.
[1962] Razstava bolgarskih akvarelov slovenskih planin, *Slovenec,* LXVII/86a, 15. 4. 1939, p. 8.
[1963] Obiščite razstavo Pavla Francaliskega!, *Jutro,* XX/83, 8. 4. 1939, p. 5.
[1964] Vodstvo na razstavi Francaliskega, *Jutro*, XX/87, 16. 4. 1939, p. 6.
[1965] Karel DOBIDA, Pavel Francaliski, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 173–174.
[1966] S./tane/ MIKUŽ, Razstava akvarelov P. Francalijskega, *Slovenec,* LXVII/76, 1. 4. 1939, p. 8.
[1967] S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava P. Francalijskega, *Dom in svet,* LI/5, 1939, p. 298.
[1968] F./ranc/ K. KOS, Bolgarski slikar Francaliski, *Jutro,* XX/79, 4. 4. 1939, p. 7.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

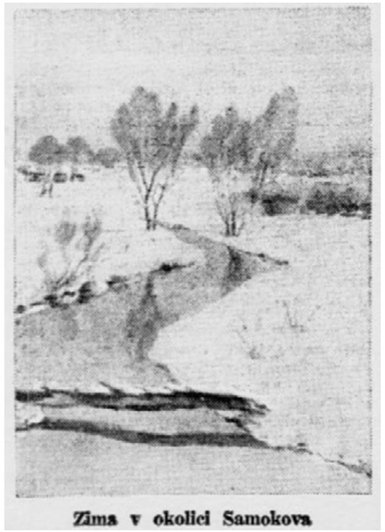
- Bolgarski gost v Ljubljani, *Slovenec*, LXVII/64a, 17. 3. 1939, p. 8.
- Razstava bolgarskega umetnika v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/70a, 24. 3. 1939, p. 8.
- Otvoritev razstave bolgarskega akademskega slikarja Pavla Francaliskega, *Slovenec*, LXVII/71a, 25. 3. 1939, p. 7.
- Francaliski spet razstavlja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XX/72a, 27. 3. 1939, p. 4.
- Slikar Francaliski razstavlja, *Slovenski dom*, IV/70, 27. 3. 1939, p. 2.
- Pavel Francaliski spet razstavlja, *Jutro*, XX/73, 28. 3. 1939, p. 3.
- Razstava bolgarskega slikarja P. Francaliskega, *Slovenec*, LXVII/72a, 28. 3. 1939, p. 8.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava akvarelov P. Francalijskega, *Slovenec,* LXVII/76, 1. 4. 1939, p. 8.
- Bolgarski slikar v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXII/75, 1. 4. 1939, p. 3.
- F./ranc/ K. KOS, Bolgarski slikar Francaliski, *Jutro,* XX/79, 4. 4. 1939, p. 5.
- Pavle Francaliski, *Jutro*, XX/82, 7. 4. 1939, p. 4.
- Pavel Francaliski, *Slovenski dom*, IV/80, 7. 4. 1939, p. 3.
- Obiščite razstavo Pavla Francaliskega!, *Jutro,* XX/83, 8. 4. 1939, p. 5.
- Dvajset novih akvarelov, *Jutro,* XX/87, 15. 4. 1939, p. 4.
- Razstava bolgarskih akvarelov slovenskih planin, *Slovenec,* LXVII/86a, 15. 4. 1939, p. 8.
- Bolgarski planinec, *Slovenski narod*, LXXII/86, 15. 4. 1939, p. 4. .
- Vodstvo na razstavi Francaliskega, *Jutro,* XX/87, 16. 4. 1939, p. 6.
- Karel DOBIDA, Pavel Francaliski, *Ljubljanski zvon,* LIX/3-4, 1939, pp. 173–174.
- S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava P. Francalijskega, *Dom in svet,* LI/5, 1939, p. 298.
- Bolgarski umetnik razstavlja pri nas, *Ženski svet*, XVII, 1939/4, p. 90.

460–461
Jutro, XX/83, 8. 4. 1939, p. 5.

460

461

Naslov razstave:	Razstava slovenskih zgodovinskih podob
Datum:	23.–26. 4. 1939[1969]
Organizator:	Kraljevska banska uprava Dravske banovine, Ljubljana in ban Marko Natlačen[1970]
Avtorji s številom del:	Ok. 11 del; Karel Jakob, Lojze Kogovšek, Tone Kralj, Peter Loboda, Miha Maleš, Nikolaj Omersa, Marij Pregelj, Karel Putrih, Evgen Sajovic, Rajko Slapernik, Ivan Vavpotič.[1971]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slikarskih in kiparskih del, ki so prispela na natečaj za najboljša likovna dela, ki upodabljajo prizore iz slovenske zgodovine. Za natečaj so bile razpisane nagrade v vrednosti 20.000 dinarjev. V poštev so prišla dela, ki so nastala od 1. aprila 1938 do 31. marca 1939 oziroma niso bila reproducirana ali javno razstavljena pred tem časom. Za to priložnost je bila ustanovljena komisija, ki je bila sestavljena iz zastopnikov Društva slovenskih likovnih umetnikov, druge člane pa je določila banska uprava. Njeni nalogi sta bili določiti višino nagrad in izbrati nagrajence. Za razpis so se v banski upravi odločili, ker je bilo pri nas veliko pomanjkanje umetnin z motivi iz domače zgodovine.[1972] Pred tem so že izvedli razpis za slike v banski palači, tokrat pa so se razpisa lahko udeležili tudi kiparji.[1973] Žirija naj bi nagrade podelila skoraj vsem, razen enemu slikarju.[1974] Prvo nagrado je za delo *Za staro pravdo* prejel Karel Putrih. Drugo nagrado so prejele slike *Slovenci prihajajo v Alpe* Nikolaja Omerse, *Kocelj sprejema sv. Cirila in Metoda* Evgena Sajovica, *Bog vas sprejmi, kraljeva Venus* Rajka Slapernika ter plastika *Turški napadi* Alojzija Kogovška. Tretjo nagrado je prejel Marij Pregelj za *Najemnike, ki pobijajo uporne slovenske kmete*, četrto pa Tone Kralj za *Prve slovenske pisatelje*, Ivan Vavpotič za *Ulrika in nevesto Katarino Brankovičevo v Celju*, Miha Maleš za *Prvo slovensko knjigo*, Karl Jakob za *Misijonsko delovanje sv. Cirila in Metoda med panonskimi Slovenci* ter Peter Loboda za *Kralja Matjaža*.[1975] Drugi razpis ni požel tolikšnega odziva kot prvi, verjetno zaradi nižjih nagrad in visokih materialnih stroškov za ustvarjanje monumentalnih del. Eden od namenov tovrstnih razpisov naj bi bil posredna podpora

[1969] A. P., Razstava likovnih kompozicij iz zgodovine Slovencev, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIII/95, 26. 4. 1939, p. 5; Razstava zgodovinskih slik, *Jutro*, XX/95, 25. 4. 1939, p. 4.
[1970] Razpis likovnih nagrad banske uprave, *Slovenec,* LXVI/101a, 4. 5. 1939, p. 5.
[1971] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: S./tane/ MIKUŽ, Razstava slik in kipov. Z natečaja banovine za snov iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVII/95a, 26. 4. 1939, p. 8.
[1972] Razpis likovnih nagrad banske uprave, *Slovenec,* LXVI/101a, 4. 5. 1938, p. 5.
[1973] S./tane/ MIKUŽ, Razstava slik in kipov. Z natečaja banovine za snov iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVII/95a, 26. 4. 1939, p. 8.
[1974] Ibid.
[1975] A. P., Razstava likovnih kompozicij iz zgodovine Slovencev, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIII/95, 26. 4. 1939, p. 5.

umetnikom.[1976] Karel Dobida je v *Ljubljanskem zvonu* zapisal, da so želeli eno izmed nagrajenih del reproducirati in ga tako razširiti med ljudi: »Čeprav razpis ni rodil tistega, kar so želeli, saj bo težko katero izmed nagrajenih del uspešno reproducirati in s pridom širiti med ljudstvom, je vendar zamisel sama lepa in koristna.«[1977]

Poročanje in kritika:

Razstava je prejela množico negativnih odzivov. O njej so pisali Franc K. Kos, Čoro Škodlar, Karel Dobida in Stane Mikuž. Slednji je zapisal, da razpis niti po svojem namenu niti s stališča umetnostne kakovosti ni žel posebnih uspehov. Po njegovem umetniki niso razumeli namena razpisa, žirija pa je posledično nagrade podelila s stališča približne rešitve dane naloge.[1978] Nekatera dela je sicer pohvalil, vendar je menil, da prerez skozi razstavo ponazori napore naših kiparjev in slikarjev ter nam pokaže, da je stanje naše umetnosti na srednje visoki stopnji.[1979]

Do razstave je bil kritičen tudi Čoro Škodlar, ki je menil, da so dela na nivoju skic in prvih zasnov ter da so sramota za vso slovensko likovno umetnost in vsakega avtorja posebej. Kot dobra predloga je izpostavil samo deli Ivana Vavpotiča in Toneta Kralja.[1980] Z razstavo prav tako ni bil zadovoljen Franc K. Kos, ki je zapisal, da so se le redki umetniki posebno potrudili. Kljub temu pa je menil, da so taki razpisi pozitivni, saj naj bi slikarje napotili k zgodovinskemu slikarstvu in spodbudili njihovo narodno zavest.[1981] Karel Dobida je zapisal, da je ta razpis pokazal vso zgrešenost takih poskusov, kar dokazuje že, da se najbolj znani umetniki natečaja niso udeležili. Tudi on ni bil navdušen nad razstavljenimi deli in je bil mnenja, da so nagrado umetnikom razdelili kot neke vrste odškodnino za trud.[1982]

Prav tako so bili do razstave kritični v *Mariborskem večerniku »Jutra«*. Po mnenju anonimnega pisca naj bi bila skoraj vsa dela na ravni skic, saj se zaradi slabega plačila umetniki niso uspeli dovolj posvetiti delom. Pisec je bil najbolj kritičen predvsem do izbire motivov posameznih umetnikov.[1983]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava zgodovinskih slik, *Jutro*, XX/95, 25. 4. 1939, p. 4.
- Razstava slovenskih zgodovinskih podob, *Slovenec,* LXVII/94a, 25. 4. 1939, p. 8.
- A. P., Razstava likovnih kompozicij iz zgodovine Slovencev, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIII/95, 26. 4. 1939, p. 5.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava slik in kipov. Z natečaja banovine za snov iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVII/95a, 26. 4. 1939, p. 8.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Naši slikarji in slovenska zgodovina I, *Jutro,* XX/97, 27. 4. 1939, p. 9.
- F./ranc/ KOS, Naši slikarji in slovenska zgodovina II, *Jutro,* XX/97, 27. 4. 1939, p. 9.
- Razpis likovnih nagrad banske uprave, *Slovenec,* LXVI/101a, 4. 5. 1939, p. 5.
- S./tane/ MIKUŽ, Razpis banovine za umetnostno podobo iz slovenske zgodovine, *Dom in svet,* LI/5, 1939, pp. 298–299.
- Karel DOBIDA, Razpis za dela z zgodovinskimi motivi, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 289–290.

[1976] Č./oro/ ŠKODLAR, Naši slikarji in slovenska zgodovina I, *Jutro,* XX/97, 27. 4. 1939, p. 9; S./tane/ MIKUŽ, Razstava slik in kipov. Z natečaja banovine za snov iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVII/95a, 26. 4. 1939, p. 8.
[1977] Karel DOBIDA, Razpis za dela z zgodovinskimi motivi, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 289–290.
[1978] S./tane/ MIKUŽ, Razpis banovine za umetnostno podobo iz slovenske zgodovine, *Dom in svet,* LI/5, 1939, pp. 298–299.
[1979] S./tane/ MIKUŽ, Razstava slik in kipov. Z natečaja banovine za snov iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVII/95a, 26. 4. 1939, p. 8.
[1980] Č./oro/ ŠKODLAR, Naši slikarji in slovenska zgodovina I, *Jutro,* XX/97, 27. 4. 1939, p. 9.
[1981] F./ranc/ KOS, Naši slikarji in slovenska zgodovina II, *Jutro,* XX/97, 27. 4. 1939, p. 9.
[1982] Karel DOBIDA, Razpis za dela z zgodovinskimi motivi, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 289–290.
[1983] A. P., Razstava likovnih kompozicij iz zgodovine Slovencev, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIII/95, 26. 4. 1939, p. 5.

462

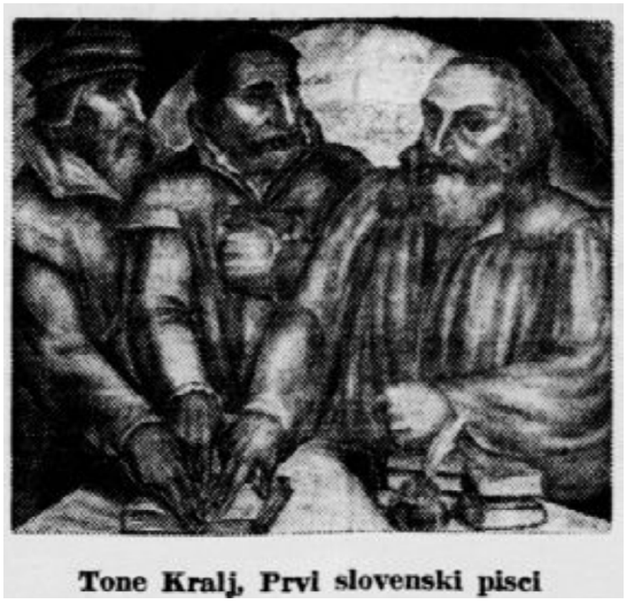
Ivan Vavpotič, Ulrik II. z nevesto Katarino Branković v Celju

463

Karel Putrih, Za staro pravdo

464

Tone Kralj, Prvi slovenski pisci

462–464
Jutro, XX/97, 27. 4. 1939, p. 9.

Naslov razstave:	Nora Lavrin, Bara Remec, Tine Gorjup. Razstava kluba Lade
Datum:	30. 4.–14. 5. 1939
Organizator:	Klub slovenskih likovnih umetnikov Lada, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	143 del; Nora Lavrin (44), Bara Remec (48), Tine Gorjup (51).[1984]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Ivan Vavpotič.[1985] Po razstavi je 7. 5. vodil Bogo Pregelj, 14. 5. pa Stane Kregar.[1986]
Obisk:	Razstava je bila po poročanju revije *Ženski svet* dobro obiskana.[1987]
Vrsta razstave:	Prva skupinska razstava na novo oživljene ljubljanske izpostave umetniškega društva Lada.[1988] Društvo je bilo ustanovljeno že pred prvo svetovno vojno z namenom, da bi prirejalo skupne razstave v Sofiji, Beogradu, Zagrebu in Ljubljani. Na razstavi sta kot člana sodelovala Bara Remec in Tine Gorjup, ki sta razstavila slike v olju in risbe. Kot gostja pa se jima je pridružila angleška slikarka Nora Lavrin, ki je razstavila jedkanice, akvarele in risbe.[1989] Ban Marko Natlačen naj bi že na otvoritvi kupil dve sliki.[1990]
Poročanje in kritika:	Obširno poročilo o razstavi je v treh nadaljevanjih v *Mladiki* napisal Karel Dobida, ki je vsakemu od treh sodelujočih umetnikov namenil svoje poglavje.[1991] V *Ljubljanskem zvonu* je nato Noro Lavrin označil kot celostno in izpopolnjeno avtorico, za Baro Remec in Tineta Gorjupa pa zaključil, da sta še mlada, vendar bosta s časom dozorela v dobra umetnika. Mladi umetniki naj bi bili po njegovem mnenju namreč v neugodnem ekonomskem položaju, ki jih je silil, da so razstavljali prezgodaj in preveč z namenom, da bi kaj prodali, zato so kdaj na razstavo uvrstili tudi slabša dela.[1992] Stane Mikuž je pohvalil Noro Lavrin, medtem ko je do Bare Remec in Tineta Gorjupa ostal zadržan, saj je menil, da zaradi mladosti še nista našla odgovora na lastna umetnostna vprašanja.[1993] O razstavi je pozitivno pisala še Elda Piščanec.[1994]

[1984] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: E. Piščančeva /Elda Piščanec/, Bara Remec, Tine Gorjup in Nora Lavrin, *Ženski svet*, XVII/6, 1939, p. 135.
[1985] Razstava kluba Lade, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/100a, 1. 5. 1939, p. 2.
[1986] Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/103a, 6. 5. 1939, p. 7; Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/110, 13. 5. 1939, p. 4.
[1987] E. Piščančeva /Elda Piščanec/, Bara Remec, Tine Gorjup in Nora Lavrin, *Ženski svet*, XVII/6, 1939, p. 135.
[1988] Razstava: Lavrinova, Remčeva, Gorjup, *Slovenec,* LXVII/100a, 2. 5. 1939, p. 7.
[1989] Karel DOBIDA, Razstava Lade, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 290–294; E./lda/ PIŠČANČEVA /Piščanec/, Bara Remec, Tine Gorjup in Nora Lavrin, *Ženski svet*, XVII/6, 1939, p. 135.
[1990] Razstava: Lavrinova, Remčeva, Gorjup, *Slovenec,* LXVII/100a, 3. 5. 1939, p. 7.
[1991] Karel DOBIDA, Ob razstavi Nore Laurinove, *Mladika*, XX/6, 1939, p. 234; Karel DOBIDA, Slikarica Bara Remčeva, *Mladika*, XX/7, 1939, p. 272; Karel DOBIDA, K delom Tineta Gorjupa, *Mladika*, XX/8, 1939, pp. 314–315.
[1992] Karel DOBIDA, Razstava Lade, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 290–294.
[1993] Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava N. Lavrin, B. Remec in T. Gorjup, *Dom in svet,* LI/5, 1939, p. 299.
[1994] E./lda/ PIŠČANČEVA /Piščanec/, Bara Remec, Tine Gorjup in Nora Lavrin, *Ženski svet*, XVII/6, 1939, p. 135.

Čoro Škodlar je pisal o vplivih zagrebške akademije na slovenska umetnika, pri čemer je bil kritičen do pariških vplivov, ki naj bi po njegovem mnenju vplivali predvsem na Baro Remec. Menil je, da je razstavila preveč del, kar naj bi vplivalo na njihovo kakovost. Prav nasprotno pa je zelo pohvalil Tineta Gorjupa, zdelo se mu je namreč, da nanj modne struje niso vplivale. Pri Nori Lavrin je najbolj izpostavil grafike, v katerih naj bi bilo »toliko tehničnega znanja, toliko dobre risbe za obvladovanje forme, da komaj verjamemo, da so listi izpod ženskih rok«.[1995]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Prof. Janko Lavrin v domovini, *Jutro*, XX/85, 13. 4. 1939, p. 7.
- Otvoritev umetniške sezone v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXII/98, 29. 4. 1939, p. 3.
- Razstava. Laurinova-Remčeva-Gorjup v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/99a, 30. 4. 1939, p. 7.
- Razstava kluba Lade, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/100a, 1. 5. 1939, p. 2.
- Razstava umetniškega kluba »Lada« ter razstava Nore Lavrinove, *Slovenski dom*, IV/99, 1. 5. 1939, p. 2.
- Gorjup, Remčeva in Lavrinova v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXII/99, 2. 5. 1939, p. 2.
- Razstava: Lavrinova, Remčeva, Gorjup, *Slovenec,* LXVII/100a, 2. 5. 1939, p. 7.
- Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/103a, 6. 5. 1939, p. 7.
- S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava Lavrinova, Remčeva in Gorjup, *Slovenec,* LXVII/103a, 6. 5. 1939, p. 8.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Lavrinova, Remčeva, Gorjup, *Jutro,* XX/108, 11. 5. 1939, p. 9.
- Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/110, 13. 5. 1939, p. 4.
- Nora Lavrinova, Slovenec, *Slovenec*, LXVII/110, 14. 5. 1939, p. 7.
- Iz razstave treh v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/112, 16. 5. 1939, p. 3.
- Slikarica Nora Lavrin, *Jutro,* XX/113, 17. 5. 1939, p. 7.
- Karel DOBIDA, Razstava Lade, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 290–294.
- Karel DOBIDA, Ob razstavi Nore Laurinove, *Mladika*, XX/6, 1939, p. 234.
- Karel DOBIDA, Slikarica Bara Remčeva, *Mladika*, XX/7, 1939, p. 272.
- Karel DOBIDA, K delom Tineta Gorjupa, *Mladika*, XX/8, 1939, pp. 314–315.
- Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava N. Lavrin, B. Remec in T. Gorjup, *Dom in svet,* LI/5, 1939, p. 299.
- E./lda/ PIŠČANČEVA /Piščanec/, Bara Remec, Tine Gorjup in Nora Lavrin, *Ženski svet*, XVII/6, 1939, p. 135.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, III/11-12, 1939, p. 272.

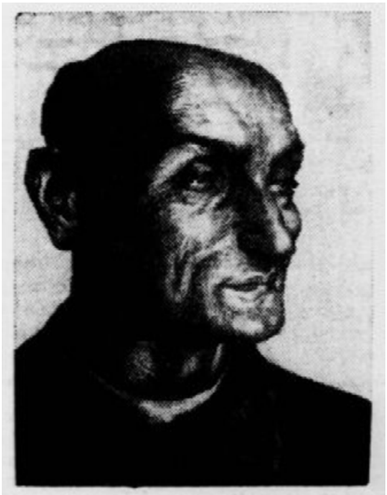
[1995] Čoro ŠKODLAR, Lavrinova, Remčeva, Gorjup, *Jutro,* XX/108, 11. 5. 1939, p. 9.

465

Bara Remec: Portret gdč. Makike

466

Nora Lavrinova: Pisatelj Meško

467

Bara Remčeva: Tinček

465
Slovenec, LXVII/103a, 6. 5. 1939, p. 8.

466–467
Jutro, XX/112, 16. 5. 1939, p. 3.

468

Tine Gorjup: Mala Bredica in njen medo

469

Bora Remec: Bodeče rože

470

Tine Gorjup: Motiv z Vika

468–469
Slovenski narod, LXXII/98,
29. 4. 1939, p. 3.

470
Jutro, XX/108, 11. 5. 1939, p. 9.

Naslov razstave:	France Kralj
Datum:	16. 5.–5. 6. 1939 (podaljšana do 12. 6).[1996]
Organizator:	Društvo Slovenski lik, Ljubljana
Avtor s številom del:	101 delo v katalogu; France Kralj.[1997]
Katalog in tiskovine:	Katalog s spremnim besedilom Franceta Steleta, seznamom del in petimi reprodukcijami. Na naslovnici je fotografija umetnika.[1998]
Spremljevalni program:	Razstavo je odprl književnik in knjigarnar Silvester Škerl.[1999]
Obisk:	Ob koncu razstave je potekal žreb vstopnic za tri dela z razstave, zato so v časopisju obiskovalce pozivali, naj shranijo vstopnice.[2000]
Vrsta razstave:	Razstava ob umetnikovi dvajsetletnici ustvarjanja, na kateri je le-ta razstavil pretežno nova dela. Na razstavo je vključil krajine in mestne vedute iz Italije, dva portreta, eno religiozno sliko ter nekaj kipov.[2001] Pokrovitelja razstave sta bila ban Marko Natlačen in ljubljanski župan Juro Adlešič.[2002]
Poročanje in kritika:	Z izjemo Čora Škodlarja so bili pisci razstavi večinoma naklonjeni. Karel Dobida je Franceta Kralja označil kot izjemno samosvojega velikega umetnika ter zapisal, da je s to razstavo dokončno potrdil, da je »v njem zmagala potreba po čutnem oblikovanju nad razumskim razglabljanjem«.[2003] Stane Mikuž je omenil kritike, ki jih je Kralj prejemal na svoji umetniški poti, ter izpostavil, da je umetnik prišel do spoznanja, da je edino pomembno umetnostno ustvarjanje narodno občuteno. Kritičen je bil le do izbora okvirjev na razstavi, najboljši pa so se mu zdeli kipi.[2004] Razstavo so pohvalili tudi v daljšem anonimnem zapisu v *Slovenskem domu*, pri čemer so izpostavili predvsem risbe in skulpturo *S polja*.[2005] Čoro Škodlar je sicer pohvalil nova krajinska dela, kritičen pa je bil do tistih, ki preveč spominjajo na Kraljeva starejša dela. Razstavi ni bil naklonjen, saj je menil, da ima »vtis izložbe okvirjev«.[2006]

[1996] Umetnostna razstava Franceta Kralja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/127, 5. 6. 1939, p. 3; Razstava Franceta Kralja, *Slovenski dom*, IV/132, 12. 6. 1939, p. 2.
[1997] *France Kralj. Katalog razstave ob umetnostni 20 letnici* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 5.–5. 6. 1939), Ljubljana 1939.
[1998] *France Kralj. Katalog razstave ob umetnostni 20 letnici* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 5.–5. 6. 1939), Ljubljana 1939. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-Z2F9CH4Q>.)
[1999] Razstava Franceta Kralja – odprta, *Slovenec,* LXVII/114a, 20. 5. 1939, p. 8.
[2000] Otvoritev razstave slik Franceta Kralja, *Jutro,* XX/113, 17. 5. 1939, p. 7; Umetnostna razstava Franceta Kralja, *Slovenski dom*, IV/117, 23. 5. 1939, p. 3; Izžrebane slike, *Jutro*, XX/136, 15. 6. 1939, p. 4.
[2001] Karel DOBIDA, France Kralj ob dvajsetletnici dela, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, p. 293.
[2002] *France Kralj. Katalog razstave ob umetnostni 20 letnici* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 5.–5. 6. 1939), Ljubljana 1939.
[2003] Karel DOBIDA, France Kralj ob dvajsetletnici dela, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 292–294.
[2004] Stane MIKUŽ, Jubilejna razstava Franceta Kralja v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet,* LI/5, 1939, pp. 362–363.
[2005] Razstava Franceta Kralja, *Slovenski dom*, IV/124, 1. 6. 1939, p. 3.
[2006] Čoro ŠKODLAR, France Kralj ob dvajsetletnici umetniškega delovanja I., *Slovenec,* LXVII/132*,* 10. 6. 1939, p. 7.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Otvoritev razstave slik Franceta Kralja, *Jutro*, XX/113, 17. 5. 1939, p. 7.
- V Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVII/112a, 17. 5. 1939, p. 7.
- Otvoritev razstave Franceta Kralja, *Jutro,* XX/114, 18. 5. 1939, p. 4.
- Naša umetnost je zopet živahno na delu, *Slovenski dom*, IV/114, 19. 5. 1939, p. 3.
- Razstava Franceta Kralja – odprta, *Slovenec,* LXVII/114a, 20. 5. 1939, p. 8.
- Razstava Franceta Kralja, *Slovenski dom*, IV/115, 20. 5. 1939, p. 2.
- Umetnostna razstava Franceta Kralja, *Slovenski dom*, IV/117, 23. 5. 1939, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Jubilejna razstava Franceta Kralja, *Slovenec,* LXVII/123a, 1. 6. 1939, p. 8.
- Razstava Franceta Kralja, *Slovenski dom*, IV/124, 1. 6. 1939, p. 3.
- Umetnostna razstava Franceta Kralja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/127, 5. 6. 1939, p. 3.
- Umetnostna razstava Franceta Kralja, *Slovenec*, LXVII/127, 6. 6. 1939, p. 6.
- Razstava Franceta Kralja, *Slovenski dom*, IV/132, 12. 6. 1939, p. 2.
- Čoro ŠKODLAR, France Kralj ob dvajsetletnici umetniškega delovanja. I., *Jutro,* XX/132, 10. 6. 1939, p. 7.
- Umetnostna razstava Franceta Kralja, *Jutro*, XX/113, 11. 6. 1939, p. 6.
- Čoro ŠKODLAR, France Kralj ob dvajsetletnici umetniškega delovanja. II., *Jutro,* XX/134, 13. 6. 1939, p. 7.
- Izžrebane slike, *Jutro*, XX/136, 15. 6. 1939, p. 4.
- Tri Kraljeve slike, *Slovenec*, LXVII/134a, 15. 6. 1939, p. 7.
- Karel DOBIDA, France Kralj ob dvajsetletnici dela, *Ljubljanski zvon,* LIX/5-6, 1939, pp. 292–294.
- Stane MIKUŽ, Jubilejna razstava Franceta Kralja v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet,* LI/5, 1939, pp. 362–363.

471
Katalog razstave *France Kralj,* 1939.

472

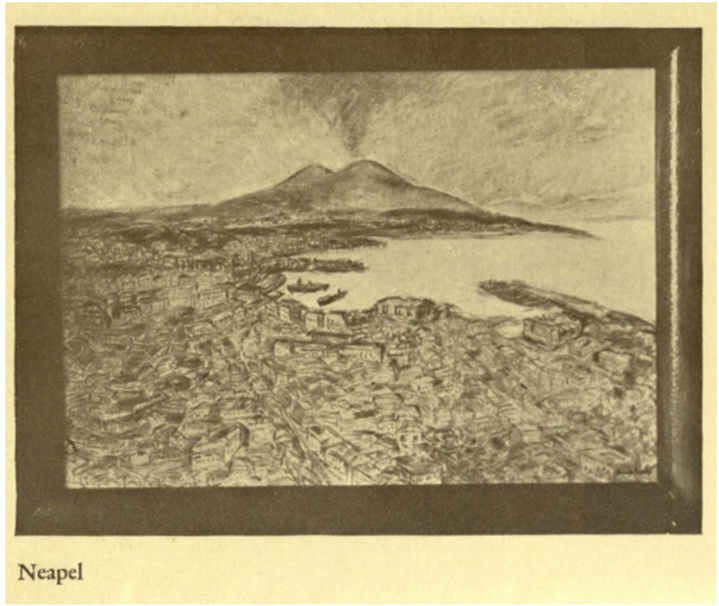
S polja

473

Capri

474

Neapel

475

Fr. Kralj: Moja otroka

472–474
Iz kataloga *France Kralj,* 1939.

475
Slovenec, LXVII/123*,* 1. 6. 1939, p. 8.

Naslov razstave:	Umetnostna razstava F. S. Stiplovšek
Datum:	17. 9.–1. 10. 1939
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	80 del v katalogu; Franjo S. Stiplovšek.[2007]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom razstavljenih del, eno reprodukcijo na naslovnici in šestimi reprodukcijami v katalogu.[2008]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Po poročanju nekaterih časopisov je bila razstava dobro obiskana.[2009]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava, na kateri je Franjo S. Stiplovšek razstavil oljne slike, lesoreze in risbe. Razstava je bila neke vrste retrospektiva, saj je prikazovala slikarjev razvoj v širšem časovnem razponu od leta 1929 naprej.[2010]
Poročanje in kritika:	O razstavi je izšlo precej različnih zapisov, ki so umetniku priznavali predvsem delavnost in trud, o kakovosti samih del pa so bila mnenja deljena. V *Jutru* so razstavo označili kot mirno, skromno in zračno.[2011] Božidar Borko je zapisal, da Stiplovšek sicer »ne kaže močne osebne note, velike umetniške iznajdljivosti in sveže originalnosti, vendar je eden naših redkih podeželskih slikarjev vreden zanimanja in pozornosti«.[2012] Stane Mikuž je razstavo pohvalil, vendar opozoril, da umetniku manjka več nemira, čustev in razgibanosti.[2013] Razstavi je bil zelo naklonjen Tone Seliškar, ki je zapisal, da je razstava »enotna, mirna in zgrajena trdno in solidno«.[2014] Karel Dobida je pohvalil predvsem grafiko, Stiplovška pa označil za marljivega in vestnega delavca, čigar dela bodo obstala tudi takrat, »ko ne bo več sledu o marsikateri danes na ves glas slavljeni sodobni umetnini«.[2015] France Mesesnel pa je zapisal, da so značilnosti njegovega slikarstva »poštenost dela, napor in včasih tudi uspeh«, vendar pa naj bi po njegovem mnenju nekateri elementi njegovega dela obtičali v času.[2016]

[2007] *Umetnostna razstava F. S. Stiplovšek* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 17. 9.–1. 10. 1939), Ljubljana 1939.
[2008] *Umetnostna razstava F. S. Stiplovšek* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 17. 9.–1. 10. 1939), Ljubljana 1939. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2009] Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava F. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/221*,* 27. 9. 1939, p. 8; T./one/ SELIŠKAR, Slikar Franjo S. Stiplovšek, *Učiteljski tovariš*, LXXIX/29, 28. 9. 1939, p. 2.
[2010] Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava F. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/221*,* 27. 9. 1939, p. 8.
[2011] Stiplovšek razstavlja, *Jutro,* XX/217, 17. 9. 1939, p. 7.
[2012] –o. /Božidar Borko/, Kolektivna razstava slikarja Stiplovška, *Jutro,* XX/225, 27. 9. 1939, p. 9.
[2013] Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava F. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/221a*,* 27. 9. 1939, p. 8.
[2014] T./one/ SELIŠKAR, Slikar Franjo S. Stiplovšek, *Učiteljski tovariš*, LXXIX/29, 28. 9. 1939, p. 2.
[2015] Karel DOBIDA, Franjo Stiplovšek, *Ljubljanski zvon,* LIX/9-10, 1939, pp. 508–509.
[2016] Artem, Slikar krškega mesta. Obisk na razstavi Frana S. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu, *Domači prijatelj*, XIII/10, 1939, pp. 366–369.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Franjo Stiplovšek razstavlja, *Jutro,* XX/215, 15. 9. 1939, p. 4.
- Franjo Stiplovšek razstavlja, *Slovenski dom*, IV/209, 15. 9. 1939, p. 3.
- Otvoritev kolektivne umetnostne razstave Franja S. Stiplovška, *Slovenec,* LXVII/212*,* 16. 9. 1939, p. 7.
- Stiplovšek razstavlja, *Jutro,* XX/217, 17. 9. 1939, p. 7.
- Na umetnostni razstavi Frana S. Stiplovška, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/217b, 18. 9. 1939, p. 8.
- Slikar Stiplovšek razstavlja, *Slovenski dom*, IV/211, 18. 9. 1939, p. 2.
- Franc Stiplovšek razstavlja, *Slovenski narod*, LII/211, 18. 9. 1939, p. 3.
- Umetniška razstava Fr. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/214a*,* 19. 9. 1939, p. 8.
- -r., Kolektivna razstava Franja Stiplovška v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIII/216, 21. 9. 1939, p. 5.
- –o. /Božidar Borko/, Kolektivna razstava slikarja Stiplovška, *Jutro,* XX/225, 27. 9. 1939, p. 9.
- S./tane/ MIKUŽ, Umetnostna razstava F. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/221a*,* 27. 9. 1939, p. 8.
- T./one/ SELIŠKAR, Slikar Franjo S. Stiplovšek, *Učiteljski tovariš*, LXXIX/29, 28. 9. 1939, p. 2.
- V nedeljo zaključek Stiplovškove razstave, *Jutro,* XX/227, 29. 9. 1939, p. 4.
- V nedeljo zaključek Stiplovškove razstave, *Slovenski dom*, IV/221, 29. 9. 1939, p. 2.
- Danes se zaključi Stiplovškova razstava, *Slovenec*, LXVII/225, 1. 10. 1939, p. 7.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava Franca Stiplovška, *Dom in svet,* LI/8, 1939, pp. 490–491.
- Karel DOBIDA, Iz slikarstva in kiparstva. Franjo Stiplovšek, *Ljubljanski zvon,* LIX/9-10, 1939, pp. 508–509.
- Artem, Slikar krškega mesta. Obisk na razstavi Frana S. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu, *Domači prijatelj*, XIII/10, 1939, pp. 366–369.
- Karel DOBIDA, K reprodukcijam Fr. Stiplovška, *Mladika*, XX/11, 1939, p. 436.
- France MESESNEL, Jesenski razstavi v Ljubljani, *Sodobnost,* VII/11, 1939, pp. 534–537.
- Elpi. /Elda Piščanec/, Naše slikarske razstave, *Ženski svet*, XVII/11, 1939, pp. 243–244.

476

Franjo S. Stiplovšek — Stari Maribor — Lesorez

477

F. S. Stiplovšek Železniški prehod

478

TIHO ŽITJE — OLJE

479

SLIKAR KRŠKEGA MESTA

Obisk na razstavi Frana S. Stiplovška v Jakopičevem paviljonu

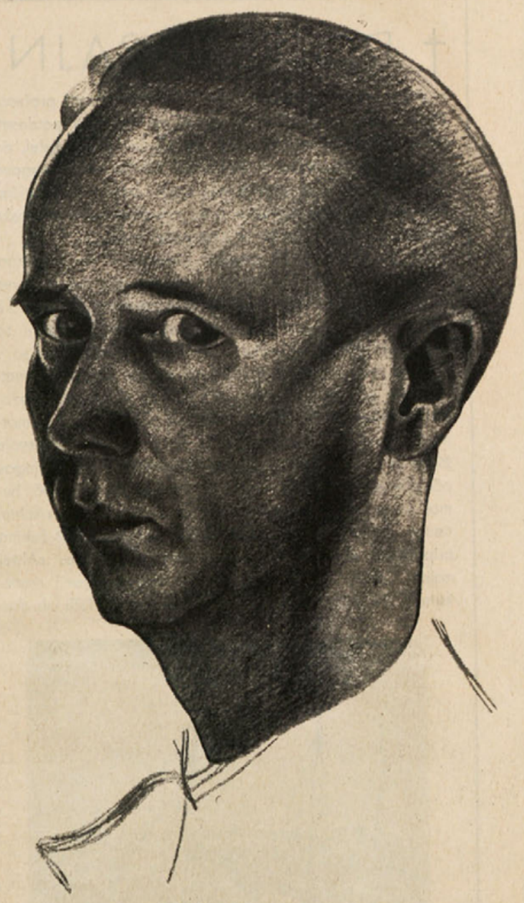
Za miren pogovor z umetnikom ni v Ljubljani lepšega in prikladnejšega kraja, kakor je Jakopičev paviljon. Lepšega posebno tedaj ne, kadar v njem domuje umetnostna razstava. Prikladnejšega pa zato ne, ker prenekatero uro — še prav posebno zgodaj dopoldne — ne moti pogovora noben obiskovalec . . .

In tako je bilo tudi ondan, ko se je od nas poslovilo poletje. Jutranje megla je še ležala do robov Tivolija in se je lahno razprezala čez porumenele travnike in grede. S Stiplovškom sva sedela ali se sprehajala po vseh treh sobanah Jakopičevega paviljona, kjer se je letošnjo jesen prvi izmed slovenskih likovnikov opogumil prirediti kolektivno razstavo, da pokaže spoštovanemu ljubljanskemu občinstvu številna olja, lesoreze in nekaj risb.

Razstavljene so vedute iz staroslavnega krškega mesteca, starinsko učinkoviti lesorezi, dolenjske pokrajine v nekoliko turobnih, pa vendar prijetnih tonih, polnih nadiha tišine in romantike, vmes za soseščino nekateri krepki portreti in veliko tihožitje, katero mi ga je dan prej hvalil Jungnickel, mojster evropskega slovesa. (Na begu iz vojnega hruma v sončno Dalmacijo je pohitel najprej gledat Stiplovškovo razstavo.) V tem lepem in prijetnem okolju mi je Stiplovšek pripovedoval o svojem življenju in delu. Gotovo, da me je zanimalo opisovanje, kako se izživlja slovenski umetnik v pokrajinskem mestecu, kjer že petnajst let na meščanski šoli odkriva mladini svet umetnosti in si je razgrnil široko torišče umetniškega ustvarjanja, da je postal vnet poveličevalec kraja in pokrajine, kjer je našel svojo drugo domovino.

— Sem pa prav za prav Primorec — mi pravi. — Mati je bila Hrvatica. Rodil sem se v Malinski na otoku Krku. Oče je bil iz Rogaške Slatine, v službi pri carini. Majhen sem se preselil v Trst in sem po nižji gimnaziji študiral pri Rendiču. V Firenco me je vleklo, pa oče ni dal: «Kaj boš bohem? Tega ne pustim!» Učiteljišče sem dovršil v Gorici. Bil sem med vojno dve leti učitelj in vojak v Škednju in Barkolah. Po prevratu sem bil nekaj časa v Velikovcu, a po plebiscitu sem prišel v Maribor. Udeležil sem se leta 1920. prve skupne razstave štajerskih umetnikov v mariborski kazini. Takrat smo ustanovili klub «Grohar», ki mu je bil Cotič predsednik, jaz pa tajnik. Ker sem bil pol leta po nesrečnem plebiscitu brez službe, sem v Mariboru samo slikal. Potreboval sem še študija, zato sem se odpravil za poldrugo leto na Dunaj. Z Dunaja sem odšel v Zagreb, kjer sem živel od leta 1922. do 1924. Tam so mi bili učitelji: Kovačević, Vanka, Kljaković in Krizman. Z Dolfetom Lapajnetom sva bila tam; bila sta tudi Olaf Globočnik in Mira Pregljeva. Z Dolfetom sva stanovala skupaj. To je bil dober človek, kolegialen fant. Ko je že v grobu, se moram venomer spominjati njegovih grozovitih dovtipov v ateljeju, ki so šli seveda vsi na račun Mire Pregljeve. Dolfeta, menim, ne bo mogel pozabiti, kdorkoli je kdaj z njim živel. A to je bila trda doba; morali smo se vzdrževati čisto sami. Mariborski župan Grčar me je takrat nekoliko podprl, pa sem vendar v mizeriji zbolel in potem prebil leto dni v Mariboru, da sem se pozdravil. Dober prijatelj me je slednjič spravil v službo v Krškem.

— Tako, zdaj sva pa tam in rad bi vedel, kako živi slovenski umetnik v provinci.

Fran S. Stiplovšek (avtoportret)

— Krško? Majhno, nekoliko dolgočasno, na oko pa močno prijazne mestece. Pokrajinsko je mesto z okolico zelo vabljivo za slikarja. Čudovito je Krško polje. Krško ima veliko zanimivosti, mikavna je starinska grupacija. Vsak potnik uživa z železniške proge razgled po dolgem pročelju našega mesta. Krška pokrajina je torišče živahne zgodovine od rimskih časov naprej. Tam doli okrog Drnovega so našli že polno bolj ali manj dragocenih izkopanin, ki bodo bogatile novi krški muzej. Starinske hiše v mestu samem, med njimi hiša Valvazorja, kjer je preživel svoja poslednja leta, pa sosednja cerkvica sv. Duha, kjer bo nameščen novi muzej, stari kotički, zanimiva pročelja in slikovite skupine imajo zame venomer svoj tihotni čar. In prostrano Krško polje, ki slovi po kmečkih uporih, z vinorodno Trško goro in slikovitim Leskovcem, dalje v ozadju z Gorjanci in z romantično Stojdrago, z Libno onkraj Save, s slovečimi goricami v Sremiču nad Vidmom, romantična savska ožina proti Rajhenburgu z dominant-

366

479
Domači prijatelj, XIII/10, 1939, p. 366.

480

Fran S. Stiplovšek: Na božji poti ob porcijunkuli v Krškem

Fran S. Stiplovšek: Stari Marolt iz Kostanjevice

Fran S. Stiplovšek: Sv. Rozalija v snegu

Fran S. Stiplovšek: Valvazorjeva hiša v Krškem in cerkvica Sv. Duha (bodoči krški muzej)

369

480
Domači prijatelj, XIII/10, 1939, p. 369.

Naslov razstave:	Peta razstava Kluba neodvisnih
Datum:	8. 10.–1. 11. 1939
Organizator:	Klub neodvisnih slovenskih umetnikov, Ljubljana
Avtorji s številom del:	Ok. 85 del; Zoran Didek, Boris Kalin, Zdenko Kalin, Stane Kregar, France Mihelič, Zoran Mušič, Nikolaj Omersa, Nikolaj Pirnat, Marij Pregelj, Karel Putrih, Evgen Sajovic, Maksim Sedej.[2017]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor, ki so ga prenašali po radiu, je imel Stane Kregar.[2018] Po razstavi naj bi 29. 10. vodil Marij Pregelj.[2019]
Obisk:	Na otvoritvi je bilo prisotno številno občinstvo iz vseh krogov ljubljanske družbe, prevladovali pa naj bi likovniki in književniki.[2020] V *Slovenskem narodu* so zapisali, da je si je razstavo ogledalo 10.000 ljudi.[2021]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava generacije mladih likovnih umetnikov Kluba neodvisnih. V govoru na otvoritvi je predsednik kluba Stane Kregar povzel smernice neodvisnih, pri čemer je poudaril, da jim »vzor predstavlja umetnost romanskih narodov«, kar ne pomeni »zaničevanje in omalovaževanje slovenskih vrednot«.[2022] Prodali naj bi 15 slik.[2023]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila izjemno dobro sprejeta, objavljeni so bili številni zapisi, ki so bili mladim umetnikom naklonjeni. Božidar Borko je zapisal, da je razstava povzročila pravo senzacijo ter da pomeni končno zmago mladih in njihovo uvrstitev k starejšim likovnim generacijam.[2024] Karel Dobida je izpostavil presenetljivo povezanost umetnikov na razstavi ter jo v splošnem zelo pohvalil. Kritičen je bil le do postavitve, saj se mu je zdelo, da so bili razstavni prostori prenatrpani in bi bilo vse skupaj preglednejše, če bi bila dela razvrščena po stvarnih vidikih namesto po osebni povezanosti.[2025] Bolj splošno je o neodvisnih pisal Čoro Škodlar, ki je razstavo dokaj pohvalil.[2026] Z njo je bil zadovoljen tudi Stane Mikuž: »S pričujočo razstavo se ji je posrečilo, kar je gotovo veliko čudo, razgibati slovensko javnost, da se v lepem številu udeležuje ogleda razstave in kar je glavno, da se za njo tudi v resnici zanima.« Slogovno je sicer poudaril preočitne vplive francoske umetnosti.

[2017] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava n eodvisnih v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/234, 7. 10. 1939, p. 3.
[2018] Odlična razstava neodvisnih, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/235a, 9. 10. 1939, p. 8.
[2019] Beležnica, *Slovenski narod*, LXXII/246, 28. 10. 1939, p. 2.
[2020] –o. /Božidar Borko/, Zapiski in margine nove razstave, *Jutro,* XX/236, 10. 19. 1939, p. 7.
[2021] Likovne umetnice v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, 8. 11. 1939, LXXII/254, p. 4.
[2022] Odlična razstava neodvisnih, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/235a, 9. 10. 1939, p. 8.
[2023] Likovne umetnice v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, 8. 11. 1939, LXXII/254, p. 4.
[2024] –o. /Božidar Borko/, Zapiski in margine nove razstave, *Jutro,* XX/236, 10. 19. 1939, p. 7.
[2025] Karel DOBIDA, Razstava neodvisnih, *Ljubljanski zvon,* LIX/9-10, 1939, pp. 509–512.
[2026] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava neodvisnih, *Jutro,* XX/255, 1. 11. 1939, p. 9.

Kot posebej izstopajoče je izpostavil delo Franceta Miheliča ter njegovo sliko *Mrtvi kurent*.[2027] Daljši zapis najdemo tudi v *Slovenskem domu*. Anonimni pisec se je posvetil vsakemu avtorju posebej in dela večinoma pohvalil, zapis pa vseeno sklenil z mnenjem, da neodvisne čaka še »strma pot do popolne neodvisnosti«.[2028]

France Mesesnel je za razliko od drugih piscev opozoril, da je burnost in revolucionarnost povojnih let pri neodvisnih nenavadno utihnila, njihovo delo pa je postalo mirnejše in solidnejše. Ob tem je dodal, da to ni vedno nujno odlika, predvsem za mlajše generacije, ki so vendarle najbližje sodobnemu ustvarjanju.[2029]

Neodvisni so tudi sami poskrbeli za medijske objave in lastno propagando z objavljanjem intervjujev in osebnih zapisov umetnikov, s katerimi so vzpostavljali vez z občinstvom.[2030] V *Jutru* so tako objavili krajše zapise treh predstavnikov neodvisnih Staneta Kregarja, Franceta Miheliča in Karla Putriha, v katerih so govorili o svojem delu in razumevanju svojega poslanstva.[2031] Posebej pa je o svoji umetniški praksi za *Jutro* pisal Maksim Sedej.[2032]

Posebnosti:

Predsednik Društva Narodne galerije Fran Windischer je po koncu razstave Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani – ustanovljena leta 1938 – podaril kip Rajka Nahtigala, ki ga je Boris Kalin po njegovem naročilu izklesal iz črnega marmorja.[2033]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava neodvisnih v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/234, 7. 10. 1939, p. 3.
- Odlična razstava neodvisnih, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/235a, 9. 10. 1939, p. 8.
- –o. /Božidar Borko/, Zapiski in margine nove razstave, *Jutro,* XX/236, 10. 10. 1939, p. 7.
- Razstava »Neodvisnih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/230, 10. 10. 1939, p. 3.
- Manifestacija za duhovne vrednote, *Slovenski narod*, LXXII/230, 10. 10. 1939, p. 6.
- Razstavo neodvisnih, *Družinski tednik*, XI/41, 12. 10. 1939, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Peta umetnostna razstava »Neodvisnih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/236, 14. 10. 1939, p. 8.
- Stane KREGAR, Resnice zahteva današnji čas. Človek ni grob brez življenja, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/241a, 16. 10. 1939, p. 3.
- France MIHELIČ, Resnice zahteva današnji čas. Umetnost bodočnosti bo umetnost sinteze, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/241a, 16. 10. 1939, p. 3.
- Karel PUTRIH, Resnice zahteva današnji čas. Skušam biti jasen in odkrit, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/241a, 16. 10. 1939, p. 3.
- Izredno lepo in primerno darilo trajne vrednosti, *Slovenec,* LXVII/240, 19. 10. 1939, p. 6.
- Lep uspeh razstave »Neodvisnih«, *Slovenski dom*, IV/238, 19. 10. 1939, p. 2.
- Maksim SEDEJ, Neodvisni imajo besedo, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/247a, 23. 10. 1939, p. 3.
- Razstava »Neodvisnih«, *Edinost*, II/43, 26. 10. 1939, p. 3.
- Neodvisni. Individualnost, *Slovenec,* LXVII/246, 26. 10. 1939, p. 8.
- Po razstavi Neodvisnih, *Jutro,* XX/252, 28. 10. 1939, p. 4.

[2027] Stane MIKUŽ, Peta umetnostna razstava »Neodvisnih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/236, 14. 10. 1939, p. 8.
[2028] Razstava »Neodvisnih« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/230, 10. 10. 1939, p. 3.
[2029] France MESESNEL, Jesenski razstavi v Ljubljani, *Sodobnost,* VII/11, 1939, p. 537.
[2030] I. G. /Jože Gregorčič/, Razstava »Neodvisnih«, *Dom in svet,* LI/9, 1939, p. 557.
[2031] Stane KREGAR, France MIHELIČ, Karel PUTRIH, Resnice zahteva današnji čas, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/241a, 16. 10. 1939, p. 3.
[2032] Maksim SEDEJ, Neodvisni imajo besedo, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/247a, 23. 10. 1939, p. 3.
[2033] Izredno lepo in primerno darilo trajne vrednosti, *Slovenec,* LXVII/240, 19. 10. 1939, p. 6.

- Beležnica, *Slovenski narod*, LXXII/246, 28. 10. 1939, p. 2.
- Zoran MUŠIČ, Umetnik in občinstvo, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/253a, 30. 10. 1939, p. 3.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Razstava neodvisnih, *Jutro,* XX/255, 1. 11. 1939, p. 9.
- Po Prešernu – Igor Torkar, Nova slikarija, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/258a, 6. 11. 1939, p. 4.
- France MESESNEL, Jesenski razstavi v Ljubljani, *Sodobnost,* VII/11, 1939, pp. 534–537.
- Karel DOBIDA, Razstava neodvisnih, *Ljubljanski zvon,* LIX/9-10, 1939, pp. 509–512.
- Elpi. /Elda Piščanec/, Naše slikarske razstave, *Ženski svet*, XVII/11, 1939, pp. 243–244.
- I. G. /Jože Gregorčič/, Razstava »Neodvisnih«, *Dom in svet,* LI/9, 1939, pp. 555–557.
- Klub neodvisnih umetnikov, *Umetnost*, IV/3, 1939–1940, p. 90.

481

482

483

484

485

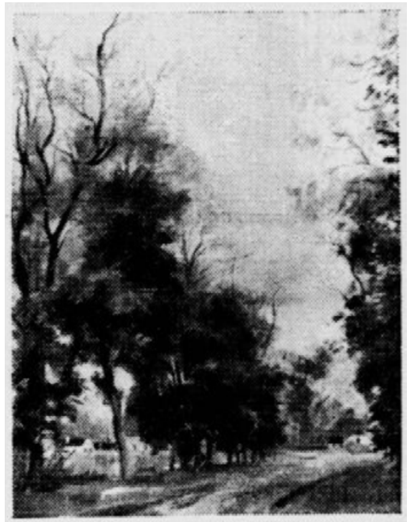

486

481–486
Pogled na *Peto razstavo Kluba neodvisnih* v Jakopičevem paviljonu, 1939.

487

France Mihelič: Drevored

488

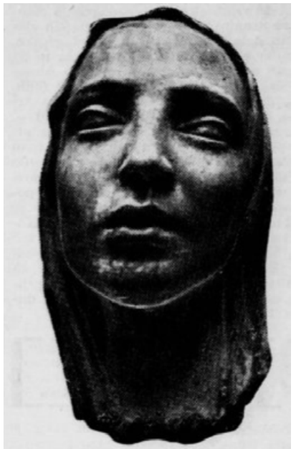
Niko Omersa: Megle

489

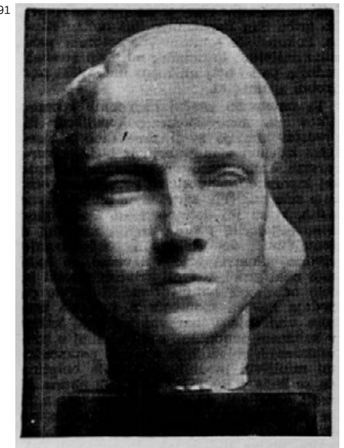
Stane Kregar: Sv. Boštjan

490

Karel Putrich: Maska

491

Karel Putrih, Punči

487–489
*Jutro. Ponedeljska izdaj*a, XX/247a, 23. 10. 1939, p. 3.

490
Jutro, XX/234, 7. 10. 1939, p. 3.

491
Jutro, XX/255, 1. 11. 1939, p. 9.

Naslov razstave:	Razstava likovnih umetnic
Datum:	5.–20. 11. 1939
Organizator:	Ni podatka.
Avtorice s številom del:	87 del; Milica Beščević, Jela Humek Trnkoczy, Mara Kralj, Dana Pajnič, Štefa Pažić, Elda Piščanec, Mira Pregelj, Bara Remec, Božena Ružić Vilhar, Avgusta Šantel, Henrika Šantel, Anica Zupanec Sodnik.[2034]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je odprla žena bana Dravske banovine Nija Natlačen.[2035] Po poročanju *Jutra* naj bi po razstavi 12. 11. vodil Ivan Vavpotič, 19. 11. pa Stane Kregar.[2036]
Obisk:	V časopisju so izšle na različne in zelo subjektivne ocene obiska. Anonimini poročevalec v *Jutru* in Stane Mikuž sta na primer poročala o dobrem obisku.[2037] Nasprotnega mnenja pa je bila Dušana Šantel - Kanoni, ki je napisala, da razstava »ni bila obiskana, kakor bi si zaslužila«.[2038]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slovenskih likovnih umetnic ter povabljenih umetnic iz Beograda, Zagreba in Sušaka. Razstavile so akvarele, oljne slike, keramiko, risbe, monotipije in kipe. Čoro Škodlar je zapisal, da umetnic ni povezovalo nobeno društvo, temveč jih je na razstavo povabila Bara Remec z namenom, da tako »ustvari realnejši pogled na stanje naše ženske likovne umetnosti«.[2039] Skupno razstavljanje in povezovanje hrvaških, slovenskih in srbskih umetnic se jim je zdelo pozitivno, kot je v otvoritvenem govoru izrazila tudi Nija Natlačen: »Danes, ko je nad velikim delom sveta ozračje mračno, ko sto miljoni človeštva drhte pod silno težo vojne, ko se zdi, da tam zunaj slabi strašno zmagoslavje sovraštvo in surova sila, odpiramo tu zopet novo umetnostno razstavo.«[2040] Izbrane umetnice so pripadale dvema umetnostnima generacijama, in sicer predvojni t. i. impresionistični ter mlajši povojni generaciji.[2041] Umetnice so imele namen, da tako skupaj razstavljajo vsaj vsako drugo leto.[2042] Predsednica razstavljalnega odbora je bila Dana Pajnič.[2043]

2034 Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava likovnih umetnic, *Slovenec,* LXVII/255, 7. 11. 1939, p. 7; Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Dom in svet,* LI/10, 1939, pp. 612–614.
2035 Razstava likovnih umetnic, *Slovenec,* LXVII/255, 7. 11. 1939, p. 7.
2036 Z razstave likovnih umetnic, *Jutro,* XX/264, 12. 11. 1939, p. 3; Vodstvo po razstavi Slovenskih likovnih umetnic, *Jutro,* XX/270a, 19. 11. 1939, p. 6.
2037 Z razstave likovnih umetnic. Mojster Ivan Vavpotič o njih uspehu, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/264a, 13. 11. 1939, p. 8; Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Dom in svet*, LI/10, 1939, p. 612.
2038 Dušana ŠANTEL - KANONI, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, XVIII/1, 1940, pp. 20–21.
2039 Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava likovnih umetnic, *Jutro,* XX/270a, 19. 11. 1939, p. 14.
2040 Razstava likovnih umetnic, *Slovenec,* LXVII/255, 7. 11. 1939, p. 7.
2041 Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Dom in svet,* LI/10, 1939, pp. 612–614.
2042 Dušana ŠANTEL - KANONI, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, XVIII/1, 1940, pp. 20–21.
2043 Razstava likovnih umetnic, *Slovenec,* LXVII/255, 7. 11. 1939, p. 7.

Poročanje in kritika:

V časopisju so objavili veliko zapisov, razstava je bila večinoma zelo dobro sprejeta. Eda Stadler je bila razstavi zelo naklonjena in zapisala, da so umetnice ponovno pokazale kakovostna dela.[2044] France Mesesnel je kot najboljšo slovensko umetnico na razstavi izpostavil Dano Pajnič, razstavi pa je bil naklonjen: »Če je imela razstava namen, pripraviti izbiro resno stremečih umetnic za bodoče prireditve, je svoj namen dosegla.«[2045] V *Jutru* so objavili poročilo z vodstva po razstavi, ki ga je na povabilo umetnic izvedel Ivan Vavpotič. Umetnik je bil razstavi zelo naklonjen in je izpostavil visoko kakovost vseh del. Za najboljši deli je označil tihožitje Štefe Pažić in kip *Zamorka z otrokom* Dane Pajnić, za kateri je dejal, da: »izpričujeta, da se more stvaritev žene-umetnice v polni enakopravnosti brez vsakršnih ozirov in koncesij postaviti ob stran stvaritvam moškega. Tu ni razlike ne v moči osebnosti in tudi ne v sili izraza tehničnega znanja.«[2046] V *Slovencu* so objavili tudi intervju z omenjeno hrvaško umetnico Štefo Pažić, v katerem so jo povprašali po stanju likovne umetnosti v Zagrebu ter tamkajšnjem organiziraju umetnic.[2047]

Stane Mikuž je v *Domu in svetu* omenjal velik odziv v javnosti ter zapisal, da je razstava na dokaj visoki ravni.[2048] Za razliko od Mikuža, ki je na tej razstavi prepoznal dobra umetniška dela, je bil Čoro Škodlar razstavi manj naklonjen. Najbolj je pohvalil umetnice starejše generacije Henriko in Avgusto Šantel ter Anico Zupanec Sodnik. Preostale sodelujoče umetnice so se mu zdele začetniške, saj naj bi »novejše smeri premalo pozornosti posvečale tehničnim vidikom likovnega izražanja«.[2049] Zapisal je celo, da so skoraj vse slike na razstavi »zgrajene tjavdan, brez reševanja problemov«, umetnice pa naj bi se lotevale nalog, ki jim niso dorasle.[2050] Dušana Šantel - Kanoni je zapisala, da je bila razstava zanimiva, ampak ni bila na pričakovani visoki ravni, in da je bila razstava Male ženske antante iz leta 1938 precej kvalitetnejša.[2051]

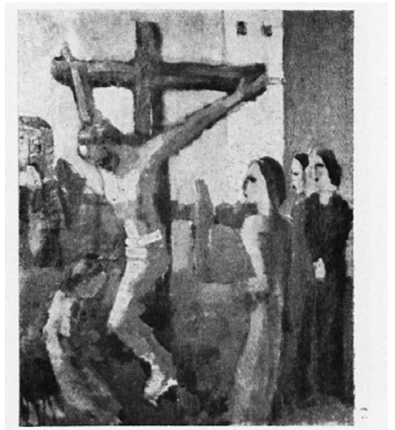
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/256, 3. 11. 1939, p. 4.
- Ženski pokret vabi svoje članice, *Jutro,* XX/258, 5. 11. 1939, p. 6.
- Likovne umetnice so otvorile razstavo, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/258a, 6. 11. 1939, p. 2.
- Umetnice so odprle razstavo, *Slovenski dom*, IV/252, 6. 11. 1939, p. 2.
- Razstava likovnih umetnic, *Slovenec,* LXVII/255*,* 7. 11. 1939, p. 7.
- Likovne umetnice v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, 8. 11. 1939, LXXII/254, p. 4.
- Razstavo likovnih umetnic, *Družinski tednik*, XI/45, 9. 11. 1939, p. 3.
- Pogovor s hrvatsko slikarico gdč. Š. Pažić, *Slovenec,* LXVII/258*,* 10. 11. 1939, p. 8.
- Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Slovenec,* LXVII/259*,* 11. 11. 1939, p. 8.
- Z razstave likovnih umetnic, *Jutro,* XX/264, 12. 11. 1939, p. 3.
- Z razstave likovnih umetnic. Mojster Ivan Vavpotič o njih uspehu, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/264a, 13. 11. 1939, p. 8.
- Likovne umetnice o sebi, *Slovenski narod*, LXXII/259, 14. 11. 1939, p. 4.
- Zveza gospodinj vabi članstvo, *Jutro,* XX/266, 15. 11. 1939, p. 4.
- Vodstvo po razstavi slovenskih likovnih umetnic, *Slovenski narod*, LXXII/263, 18. 11. 1939, p. 4.

[2044] Eda STADLER, Razstava umetnic v Jakopičevem paviljonu, *Umetnost*, IV/5, 1940, pp. 141–143.
[2045] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost*, VII/3, 1940, pp. 129–130.
[2046] Z razstave likovnih umetnic. Mojster Ivan Vavpotič o njih uspehu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XX/264a, 13. 11. 1939, p. 8.
[2047] Pogovor s hrvatsko slikarico gdč. Š. Pažić, *Slovenec*, LXVII/258, 10. 11. 1939, p. 8.
[2048] Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Dom in svet*, LI/10, 1939, p. 612; Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Slovenec*, LXVII/259, 11. 11. 1939, p. 8.
[2049] Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava likovnih umetnic, *Jutro,* XX/270a, 19. 11. 1939, p. 14.
[2050] Ibid.
[2051] Dušana ŠANTEL - KANONI, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, XVIII/1, 1940, p. 20.

- Vodstvo po razstavi Slovenskih likovnih umetnic, *Jutro,* XX/270a, 19. 11. 1939, p. 6.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava likovnih umetnic, *Jutro,* XX/270a, 19. 11. 1939, p. 14.
- nkn, Poln uspeh razstave likovnih umetnic, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/270a, 20. 11. 1939, p. 8.
- Dopoldne v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/264, 20. 11. 1939, p. 3.
- M. K., Slovenske upodabljajoče umetnice, *Jutro,* XX/276, 26. 11. 1939, p. 10.
- Stane MIKUŽ, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Dom in svet,* LI/10, 1939, pp. 612–614.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost*, VII/3, 1940, pp. 129–130.
- Dušana ŠANTEL - KANONI, Razstava likovnih umetnic v Ljubljani, *Ženski svet*, XVIII/1, 1940, pp. 20–21.
- Eda STADLER, Razstava umetnic v Jakopičevem paviljonu, *Umetnost*, IV/5, 1940, pp. 141–143.

492

Mira Pregelj — Oljska gora — Olje

493

Elda Piščanec — Poletje — Olje

494

Jela Trakoczy: Lastna podoba

495

Mara Kralj — Podoba hčerke — Olje

492
Umetnost, IV/5, 1940, p. 143.

493, 495
Umetnost, IV/5, 1940, p. 142.

494
Jutro, XX/270a, 19. 11. 1939, p. 14.

496

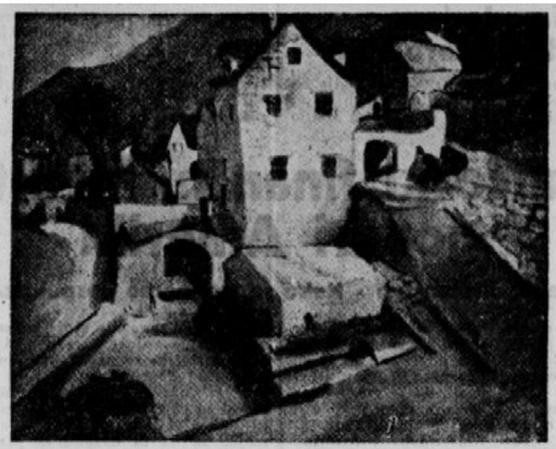

Sl. 30. Anica Zupanec-Sodnikova: Starinarnica (olje)

Sl. 31. Henrika Šantel: Tihožitje (olje)

497

Štefa Pašič: Pejsaž. Oljnata slika, ki jo hrvatska slikarica razstavlja na Razstavi likovnih umetnin v Jakopičevem paviljonu

496
Dom in svet, LI/10, 1939, s. p.

497
Slovenec, LXVII/258, 10. 11. 1939, p. 8.

Naslov razstave:	Lada. Klub slovenskih likovnih umetnikov. II. razstava
Datum:	3.–23. 12. 1939 (podaljšana do 26. 12. ter nato v januar 1940).[2052]
Organizator:	Klub slovenskih likovnih umetnikov Lada, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	120 del v katalogu; Maksim Gaspari (8), Tine Gorjup (10), Karel Jakob (4), Ivan Kos (3), France Košir (2), Mira Pregelj (6), Bara Remec (2), Ivan Sajevic (1), Eduard Salesin (2), Albert Sirk (4), Hinko Smrekar (8), Borivoje Stevanović (10), Avgusta Šantel (7), Henrika Šantel (3), Saša Šantel (11), Rajko Šubic (3), France Uršič (4), Bruno Vavpotič (7), Ivan Vavpotič (6), Ferdo Vesel (7), Ivan Zajec (8).[2053]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom in 13 reprodukcijami del.[2054] Seznam del naj bi bil urejen tako, da so si dela sledila, kakor so bila obešena na razstavi.[2055]
Spremljevalni program:	Govor na otvoritvi in vodstvo po razstavi je imel Ivan Vavpotič.[2056]
Obisk:	Glede na poročanje revije *Umetnost* obisk ni bil zadovoljiv, saj naj občinstvo ne bi dovolj dobro poznalo društva Lada.[2057] O dobrem obisku so sicer pisali v *Slovenskem narodu.*[2058] Dodamo lahko še, da so kot razlog za podaljšanje razstave v *Slovenskem narodu* omenili, da si bodo tako razstavo lahko ogledali tudi gospodarstveniki, ki tega ne utegnejo čez praznike.[2059]
Vrsta razstave:	Druga skupinska razstava Kluba slovenskih likovnih umetnikov Lada, ki so v želji po ponovni obuditvi tako ljubljanske izpostave kot tudi Lade v Zagrebu in Sofiji stopili v stik s še delujočo beograjsko Lado. Kot dokaz tesnega sodelovanja z beograjsko izpostavo Lade so k razstavljanju kot gosta povabili enega njenih najstarejših članov Borivoja Stevanovića.[2060] V *Jutru* so zapisali, da so na razstavo vključeni od najstarejših do najmlajših slovenskih umetnikov, ki do takrat še mogoče niso bili izpostavljeni.[2061] V *Jutru* je bil objavljen oglas, da lahko obiskovalci za zmerno ceno kupijo kako umetniško delo.[2062] V eni od kasnejših številk so objavili tudi dve reprodukciji del in bralce pozvali k božičnemu nakupu.[2063]
Poročanje in kritika:	Razstava je prejela mešane odzive, pisci so bolj kot opredelitev do razstave izpostavljali in pozdravljali tovrstno povezovanje južnih Slovanov. V *Jutru* so zapisali, da v Jakopičevem paviljonu že dolgo niso imeli tako

[2052] Razstava »Lade« bo podaljšana, *Slovenski narod*, LXVII/290, 22. 12. 1939, p. 3; Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, p. 485.
[2053] *Lada. Klub slovenskih lik. umetnikov. II. razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–23. 12. 1939), Ljubljana 1939.
[2054] *Lada. Klub slovenskih lik. umetnikov. II. razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–23. 12. 1939), Ljubljana 1939. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-LMW1DVUF>.)
[2055] Društvo Lada oživljeno, *Slovenski narod*, LXXII/73, 30. 11. 1939, p. 2.
[2056] Vodstvo v umetnostni razstavi kluba Lada, *Slovenec,* LXVII/282, 10. 12. 1939, p. 7.
[2057] F./ranc/ K. KOS, Razstava kluba »Lada«, *Umetnost,* IV/6, 1940, pp. 169–173.
[2058] Pestra umetniška razstava, *Slovenski narod,* LXXII/76, 5. 12. 1939, p. 4.
[2059] Razstava »Lade« bo podaljšana, *Slovenski narod*, LXVII/290, 22. 12. 1939, p. 3.
[2060] –nt /Ante Gaber/, Razstava umetnostnega kluba »Lada«, *Jutro,* XX/280, 1. 12. 1939, p. 9.
[2061] Razstava kluba Lade, *Jutro,* XX/287, 10. 12. 1939, p. 3.
[2062] Kar želite, to dobite na razstavi »Lade« v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/292, 16. 12. 1939, p. 3.
[2063] Naši kraji in ljudje, *Jutro,* XX/295, 20. 12. 1939, p. 3.

odlične razstave.[2064] Čoro Škodlar je v svojem zapisu pohvalil ustanovitev kluba. Razstavi je bil naklonjen, saj je menil, da je lepo organizirana in da so dela postavljena tako, da »ne kvarijo vtisa drug drugemu«.[2065] Jože Gregorčič je zapisal, da je razstava »mozaik različnih, da nasprotujočih si osebnosti, različnih naziranj in seveda različnih kvalitet«.[2066]

Zelo obsežna je bila kritika Franca K. Kosa, v kateri je zapisal, da gre za zmerno kakovostna dela, ki ne pokažejo nič novega in imajo bolj estetski učinek za umetnostno nevzgojeno občinstvo.[2067] Tudi Karel Dobida je zapisal, da veliko umetnikov ni pokazalo nič novega in posebnega.[2068] Do razstave je bil kritičen France Mesesnel, ki je zapisal, da je razstava »družila različna stremljenja z očitnim poudarkom konservativnosti«, ter sodelujočim umetnikom svetoval: »Manj produkcije in več ustvarjanja bi bilo za to skupino potrebno geslo, če bi gesla mogla nadomestiti poglobljeno življenjsko čustvo.«[2069] Kot najboljšega umetnika na razstavi je izpostavil Ferda Vesela.[2070] Elda Piščanec je podala samo kratko informativno poročilo o razstavi.[2071]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Društvo Lada oživljeno, *Slovenski narod*, LXXII/73, 30. 11. 1939, p. 2.
- –nt /Ante Gaber/, Razstava umetnostnega kluba »Lada«, *Jutro,* XX/280, 1. 12. 1939, p. 9.
- I. V. /Ivan Vavpotič/, Pred razstavo umetn. kluba »Lada«, *Slovenec,* LXVII/276, 1. 12. 1939, p. 9.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, IV/274, 2. 12. 1939, p. 3.
- Otvoritev Ladine razstave, *Jutro,* XX/281, 3. 12. 1939, p. 3.
- Razstava Lada v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/281, 3. 12. 1939, p. 6.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Večernik*, I/1, 3. 12. 1939, p. 2.
- Razstava »Lade« v Jakopičevem paviljonu je od včeraj odprta in zbuja mnogo pozornosti, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XX/276a, 4. 12. 1939, p. 8.
- Razstava umetniškega kluba »Lada« odprta, *Slovenski dom*, IV/275, 4. 12. 1939, p. 2.
- »Lada « ima razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVII/278, 5. 12. 1939, p. 7.
- Pestra umetniška razstava, *Slovenski narod,* LXXII/76, 5. 12. 1939, p. 4.
- Lada ima razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/278, 7. 12. 1939, p. 7.
- Še o razstavi oživljene Lade, *Slovenski narod*, LXVII/278, 7. 12. 1939, p. 5.
- Umestnostna razstava kluba »Lade«, *Slovenec,* LXVII/281, 8. 12. 1939, p. 7.
- Razstava kluba Lade, *Jutro,* XX/287, 10. 12. 1939, p. 3.
- Vodstvo v umetnostni razstavi kluba Lada, *Slovenec,* LXVII/282, 10. 12. 1939, p. 7.
- Umetnostna razstava kluba »Lade«, *Slovenski narod*, LXVII/280, 11. 12. 1939, p. 3.
- K razstavi Lade, *Slovenec,* LXVII/286, 13. 12. 1939, p. 8.
- K razstavi »Lade«, *Slovenec,* LXVII/286, 15. 12. 1939, p. 6.
- Kar želite, to dobite na razstavi »Lade« v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XX/292, 16. 12. 1939, p. 3.
- Vodstvo v umetnostni razstavi kluba LADE v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/288, 17. 12. 1939, p. 7.
- Naši kraji in ljudje, *Jutro,* XX/295, 20. 12. 1939, p. 3.
- Razstava Lade vabi k ogledu – in božičnemu nakupu, *Jutro,* XX/295, 20. 12. 1939, p. 3.

[2064] –nt /Ante Gaber/, Razstava umetnostnega kluba »Lada«, *Jutro,* XX/280, 1. 12. 1939, p. 9.
[2065] Č. Š. /Čoro Škodlar/, Po razstavi Lade, *Jutro,* XX/301, 29. 12. 1939, p. 3.
[2066] I. G. /Jože Gregorčič/, Razstava kluba Lade, *Dom in svet,* LII/1, 1940, pp. 57–59.
[2067] F./ranc/ K. KOS, Razstava kluba »Lada«, *Umetnost,* IV/6, 1940, pp. 169–173.
[2068] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, p. 485.
[2069] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost*, VII/3, 1940, pp. 129–130.
[2070] Ibid.
[2071] Elda PIŠČANEC, Lada, *Ženski svet*, XVIII/1, 1940, p. 21.

- F. Ž., Razstava kluba Lade, *Slovenec,* LXVII/291, 21. 12. 1939, p. 8.
- Razstava »Lade« bo podaljšana, *Slovenski narod*, LXVII/290, 22. 12. 1939, p. 3.
- Razstava Lade bo podaljšana, *Slovenec,* LXVII/293, 23. 12. 1939, p. 7.
- Umetniki v stiski, *Slovenski narod*, LXVII/291, 23. 12. 1939, p. 8.
- Lep uspeh našega umetnika, *Slovenec,* LXVII/295, 28. 12. 1939, p. 9.
- Č. Š. /Čoro Škodlar/, Po razstavi Lade, *Jutro,* XX/301, 29. 12. 1939, p. 3.
- Elda PIŠČANEC, Lada, *Ženski svet*, XVIII/1, 1940, p. 21.
- F./ranc/ K. KOS, Razstava kluba »Lada«, *Umetnost,* IV/6, 1940, pp. 169–173.
- Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 485–489.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost*, VII/3, 1940, pp. 129–130.
- I. G. /Jože Gregorčič/, Razstava kluba Lade, *Dom in svet,* LII/1, 1940, pp. 57–59.

498
Jutro, XX/281, 3. 12. 1939, p. 3.

Ivan Zajec: Plastični kompoziciji z razstave

499

500

499
Jutro, XX/295, 20. 12. 1939, p. 3.

500
Jutro, XX/292, 16. 12. 1939, p. 3.

Lara Mejač

Naslov razstave:	Karla Bulovec
Datum:	6.–17. 1. 1940[2072]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorica s številom del:	46 del; Karla Bulovec.[2073]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je z govorom otvoril umetničin mož Ivan Mrak, ki je tudi vodil po razstavi.[2074]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna retrospektivna razstava Karle Buloec, na kateri je predstavila dela iz obdobja preteklih desetih let.[2075] Umetnica je razstavila 5 plastik in 41 risb z motivi portretov in figuralnih kompozicij.[2076]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila v javnosti zelo odmevna, saj je umetnica razstavljala prvič po desetih letih. Pred odprtjem razstave so v *Slovenskem narodu* objavili daljši članek, v katerem so opisali njeno umetniško pot od njene prve samostojne razstave v Ljubljani, ki je bila leta 1928 v Narodnem domu, in omenili pozitivne odzive na njene razstave v tujini. Med drugim so zapisali: »Lahko se bo tudi prepričati, da umetnost Karle Bulovčeve ni takozvana 'ženska umetnost'. Umetnost je samo ena. Lahko bo kdo potem ali onem sklepal, da je avtor ženska, morda po nekaterih motivih ali nekaterih detajlih, ki bi jih moški ne opazil, itd., toda po estetični vrednosti se bo ta ali oni prepričal, da to ni v zaničljivem pomenu 'ženska umetnost'.«[2077] O njej je pozitivno pisala Eda Stadler, ki jo je označila za zanimivo in visoko nadpovprečno umetnico. Po njenem je bila razstava »neovrgljiv dokument njene izredne nadarjenosti ter neumorne delavnosti«.[2078] Tudi v *Slovenskem domu* so o razstavi pisali zelo pozitivno in menili, da je »z deli prisilila k molku tudi nekdanje nasprotnike«.[2079] Podobnega mnenja je bil tudi Stane Mikuž, ki je zapisal, da »pričujča razstava pomeni odločen obračun z mrzlo preteklostjo, kot tudi v pregledu osebnega umetnostnega razvoja«.[2080] Razstavo je videl kot »zanimivo, aktivno in neizprosno borbo za čim adekva-tnejši in svojski izraz«.[2081]

[2072] Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* IV/7, 1940, p. 220.
[2073] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940; Eda STADLER, K razstavi Karle Bulovčeve, *Ženski svet*, XVIII/3, 1940, pp. 65–67.
[2074] Veliko zanimanje za razstavo Karle Bulovčeve, *Slovenski narod,* LXXIII/6, 9. 1. 1940, p. 2; Obračunavanje na razstavi Karle Bulovčeve*, Slovenski dom,* V/11, 15. 1. 1940, p. 2.
[2075] Stane MIKUŽ, Razstava Karle Bulovčeve, *Slovenec,* LXVII/9a, 13. 1. 1940, p. 8.
[2076] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940; Eda STADLER, K razstavi Karle Bulovčeve, *Ženski svet*, XVIII/3, 1940, pp. 65–67.
[2077] Po 10 letih Bulovčeva spet razstavlja, *Slovenski narod*, LXXIII/4, 5. 1. 1940, p. 3; Za razstavo leta 1928 glej npr. Rajko LOŽAR, Zadnje razstave v letu 1928, *Dom in svet,* XLII/1-2, 1929, pp. 61–62.
[2078] Eda STADLER, K razstavi Karle Bulovčeve, *Ženski svet*, XVIII/3, 1940, pp. 65–67.
[2079] Razstava Karle Bulovčeve, *Slovenski dom,* V/9, 12. 1. 1940, p. 3.
[2080] Stane MIKUŽ, Razstava Karle Bulovčeve, *Slovenec,* LXVII/9a, 13. 1. 1940, p. 8.
[2081] Stane MIKUŽ, Razstava Karle Bulovčeve v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet,* LII/2, 1940, pp. 118–119.

Risbe Karle Bulovec je pohvalil France Mesesnel, ki jim je priznaval določeno kakovost, vendar hkrati opozarjal na njene slabe produkcijske pogoje: »Toda pri načinu produkcije, kakršnega ima po sili razmer Karla Bulovčeva, je bila njena razstava dokaz za njen izredno močni umetniški dar, ki ga tudi najslabši razvojni pogoji niso mogli uničiti.«[2082] Razstavi je bil naklonjen tudi Karel Dobida, ki je zapisal, da je Karla Bulovec umetnica velikega talenta, ki se bo še razvijala in kmalu dozorela.[2083] Izpostavil je, da bi si na razstavi želel videti tudi pregledno zbirko njene plastike. Kipi, ki so bili vključeni na razstavo, naj bi bili namreč bolj namenjeni dekoraciji prostorov.[2084] Tudi Čoro Škodlar je omenil, da so kipi na razstavi le poživljajoči element v razstavnih prostorih, pri čemer pa sam razstavi ni bil naklonjen. Zapisal je, da ne razume povezave med njenim kiparskim delom in razstavljenimi risbami, ki jih je videl na ravni študij. Očital ji je tudi »nesposobnost katerokoli lepo linijo izvesti do kraja«.[2085] V *Jutru* so objavili odgovor umetnice na Škodlarjev članek. V njem mu je med drugim očitala nedoslednost v rabi določenih izrazov v njegovi kritiki, predvsem pa poudarila njegovo nerazumevanje njenega ustvarjanja že v sami osnovi, saj risb ni koncipirala kot študije, ampak kot zaključena dela.[2086]

Posebnosti:

V *Slovenskem domu* so zapisali, da je na vodstvu po razstavi, ki ga je izvedel umetničin mož Ivan Mrak, prišlo do »zanimivih obračunavanj, ki jasno kažejo, da je Bulovčina umetnost znova vznemirila duhove in da bo povod novih bojev v našem kulturnem življenju«.[2087] Po poročanju časopisa naj bi Mrak na vodstvu izpostavil negativno kritiko o razstavi, ki jo je v *Jutru* objavil Čoro Škodlar. Zapisali so: »Prikazal je [Ivan Mrak] primer Bulovčeve pred desetimi leti, ko je zloglasni dr. Dixi objavil v nekem našem dnevniku pamflet na Bulovčevo in obenem na njega. Tam je le-ta proglasil oba umetnika kot sramoto belega mesta in jima pokazal vrata domovine. Umetnika sta potem res odšla v tujino, kjer je Bulovčeva doživela v velikih mestih brezprimerne uspehe. Sedaj pa, ko se je vrnila, je dobila v obraz vrženo podobno nesramnost, le da storilec ni dr. Dixi, ampak diplomiran fotograf reporter g. Škodlar.«[2088]

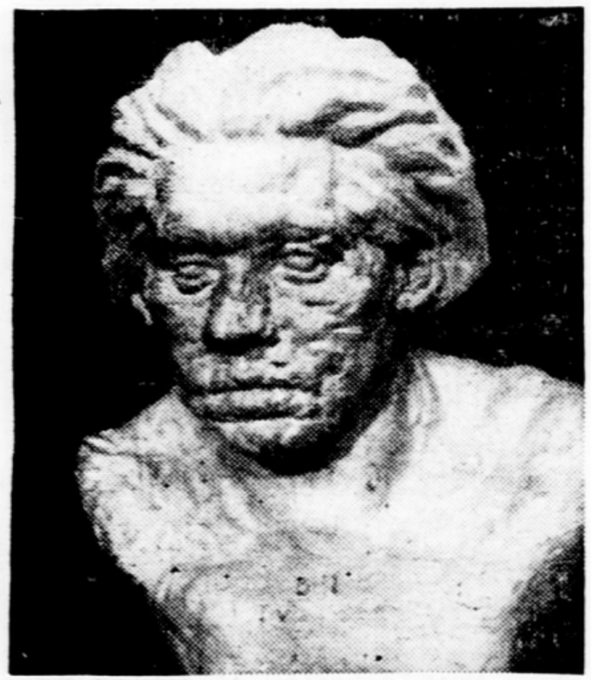
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Karla Bulovčeva razstavlja, *Slovenski narod,* LXXII/295, 30. 12. 1939, p. 4.
- Karla Bulovčeva razstavlja, *Slovenec*, LXVIII/1, 3. 1. 1939, p. 7.
- Ljubljanske vesti, *Večernik,* II/2, 3. 1. 1940, p. 2.
- Pred razstavo Karle Bulovčeve, *Slovenec*, LXVIII/2a, 4. 1. 1939, p. 2.
- Občinstvo opozarjamo, *Jutro,* XXI/3, 5. 1. 1940, p. 4.
- Karla Bulovčeva razstavlja, *Slovenski dom*, V/4, 5. 1. 1940, p. 3.
- Po 10 letih Bulovčeva spet razstavlja, *Slovenski narod,* LXXIII/4, 5. 1. 1940, p. 3.
- Razstava Karle Bulovčeve, *Slovenec*, LXVIII/4a, 6. 1. 1939, p. 7.
- Razstava Karle Bulovčeve, *Slovenski dom*, V/5, 8. 1. 1940, p. 3.

[2082] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost*, VII/3, 1940, pp. 129–130.
[2083] K. D. /Karel Dobida/, Karla Bulovec Mrak, *Mladika,* XXI/5, 1940, p. 147.
[2084] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 485–486.
[2085] Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava Karle Bulovčeve, *Jutro,* XXI/10, 14. 1. 1940, p. 7.
[2086] Odgovor ge. Bulovčeve, *Jutro*, XXI/11, 16. 1. 1940, p. 5.
[2087] Obračunavanje na razstavi Karle Bulovčeve*, Slovenski dom,* V/11, 15. 1. 1940, p. 2.
[2088] Ibid. Dr. Dixi je o Karli Bulovec negativno pisal že ob svetovni razstavi v Barceloni leta 1929, kiparka pa mu je nato tudi odgovorila. (Za to polemiko glej: dr. Dixi, Svetovna razstava v Barceloni, *Slovenski narod,* LXII/150, 5. 7. 1929; Karla Bulovčeva /Bulovec/, Svetovna razstava v Barceloni in slovenski pamflet, *Slovenski narod,* LXII/153, 9. 7. 1929.)

- Na razstavi umetnice Karle Bulovčeve, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/4b, 8. 1. 1940, p. 3.
- Otvoritev razstave K. Bulovčeve, *Slovenec*, LXVIII/5a, 9. 1. 1939, p. 6.
- Veliko zanimanje za razstavo Karle Bulovčeve, *Slovenski narod,* LXXIII/6, 9. 1. 1940, p. 2.
- Karla Bulovčeva razstavlja, *Jutro,* XXI/6, 10. 1. 1940, p. 4.
- Razstava Karle Bulovčeve, *Slovenski dom,* V/9, 12. 1. 1940, p. 3.
- Razstava Karle Bulovčeve, *Večernik*, I/9, 12. 1. 1940, p. 2.
- Karla Bulovčeva, *Jutro,* XXI/9, 13. 1. 1940, p. 3.
- Prost vstop na razstavo, *Jutro,* XXI/9, 13. 1. 1940, p. 4.
- Stane MIKUŽ, Razstava Karle Bulovčeve, *Slovenec,* LXVII/9a, 13. 1. 1940, p. 8.
- Pred delom Karle Bulovčeve, *Slovenski narod,* LXXIII/10, 13. 1. 1940, p. 2.
- Č./oro/ ŠKODLAR, Razstava Karle Bulovčeve, *Jutro,* XXI/10, 14. 1. 1940, p. 7.
- Prijeten dan ob hladnem vremenu, *Slovenski dom,* V/11, 15. 1. 1940, p. 2.
- Obračunavanje na razstavi Karle Bulovčeve*, Slovenski dom,* V/11, 15. 1. 1940, p. 2.
- Odgovor ge. Bulovčeve, *Jutro,* XXI/11, 16. 1. 1940, p. 5.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* IV/7, 1940, p. 220.
- Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 485–486.
- Eda STADLER, K razstavi Karle Bulovčeve, *Ženski svet*, XVIII/3, 1940, pp. 65–67.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost*, VII/3, 1940, pp. 129–130.
- K. D. / Karel Dobida/, Karla Bulovec Mrak, *Mladika,* XXI/4, 1940, p. 147.
- Stane MIKUŽ, Razstava Karle Bulovčeve v Jakopičevem paviljonu, *Dom in svet,* LII/2, 1940, pp. 118–119.

501
Slovenski narod, LXXIII/4, 5. 1. 1940, p. 3.

Karla Bulovčeva: Ivan Mrak.

502

Sl. 5. Karla Bulovčeva: Portret škofa dr. Bolmana

503

Karla Bulovčeva: Gospa s perunikami

504

Razstava Karle Bulovčeve

Po desetih letih je kiparka Karla Mrak-Bulovčeva spet razstavila večji izbor svojih del v paviljonu pod Tivolijem. Tokrat je poudarek njenega ustvarjanja več na risbah ko na plastikah, ki jih je le manjše število. Ne vem, v kakšnem odnosu so razstavljene risbe do njenega kiparskega dela; vsekakor je pričujoča razstava bolj razstava grafike in so kipi le več ali manj poživljajoči element v razstavnih prostorih.

Karla Bulovčeva: Nežka, risba z ogljem

Z veliko množino risb se je Bulovčeva nakrat uvrstila med naše grafike in morda ne bi bil preveč tvegan poizkus: prehod od tod do čistega slikarstva. Sicer na njenih risbah nikoder ni opaziti, da bi bile slikarsko občutene, ker dosledno upošteva le svetlobe in sence in so zato njene risbe v izrazu trde, izrezane, svetlobe izžrte. Dobra risba pa podaja hkrati luč, sence, barvo in zrak, pogoji, ki drug brez drugega ne vodijo k živemu, slikovitemu izrazu. Vsega tega ni najti v risbah Karle Bulovčeve, pač pa ima druge pogoje, ki jo utegnejo privesti na slikarsko pot: predvsem smisel za kompozicijo lika v ploskvi, sposobnost dokaj slikovite grupacije telesa in draperije, kar oboje pogosto očituje nekaj dramatičnosti v gibih in skromnost v uporabi sredstev, s katerimi skuša dati čimveč izraza oblikovanemu predmetu.

To so njene odlike, ki bi ji nedvomno koristile pri slikanju in bi z njimi prevladala marsikakšno slabost, ki je na njenem sedanjem risarskem delu le preveč očitna. Postavim n. pr. slabo obvladanje perspektive, nemogoča modelacija zasenčenih delov predvsem pa nesposobnost, katerokoli lepo linijo izvesti do kraja. Prav s tem, da razbije vsakršno linijo, posebno v konturah v brezštevilne, v ničemer upravičene komponente, škoduje risbam na močnejšem izrazu. Z vestnejšim opazovanjem oblik in črt se bo sčasom otresla teh slabosti in ustvarila risbe močnejšega izraza.

Kakor rečeno, ne najdem vzročne zveze med njenimi risbami in kiparskim delom. Risbe so takega značaja, da ne morejo služiti kot priprave plastičnemu delu. Same sebi namen verjetno tudi niso, nedostaje jim oblikovalnih moči, značilnih za dobro risbo; torej so vse te risbe, nekatere prav velikih, nenavadno razsežnih izmer le študije, priprave za resnejše delo, ki bo sledilo. V kateri smeri se bo manifestiralo, ne vem. Če se bo okrenilo v slikarsko plat, nam utegne Bulovčeva vstvariti dela, močnejša in pomembnejša od teh, ki jih pravkar razkazuje javnosti. Tako ji bo omogočen hitrejši in večji napredek, kakor ga je mogla pokazati v poslednjih desetih letih.

Č. Škodlar

Karla Bulovčeva: Podoba pisatelja, risba z ogljem

502
Dom in svet, LII/2, 1940, s. p.

503
Slovenec, LXVII/9a, 13. 1. 1940, p. 8.

504
Jutro, XXI/10, 14. 1. 1940, p. 7.

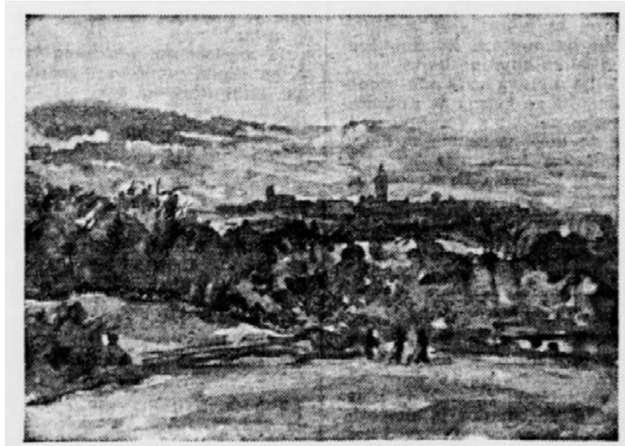
Naslov razstave:	Edo Deržaj
Datum:	21. 1.–4. 2. 1940[2089]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	Ni podatka; Edo Deržaj.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Po razstavi je 28. 1. in 2. 2. po poročanju časopisja vodil umetnik sam.[2090]
Obisk:	V *Slovenskem domu* so poročali o dobrem obisku.[2091]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava slikarja Eda Deržaja, ki se je predstavil z akvareli, oljnimi slikami in grafikami z gorskimi motivi.[2092] Poleg slovenskih motivov naj bi na razstavo tudi vključil prizore iz Anglije in Skopja.[2093] V *Slovenskem domu* so poročali, da je prodal že veliko del.[2094]
Poročanje in kritika:	V časopisju so objavili veliko kratkih najav in nekatere daljše zapise. V daljšem zapisu v *Slovenskem domu* je bil anonimni pisec razstavi naklonjen in je zapisal: »S pričujočo razstavo je mladi slikar dokazal, da je v zadnjem času ogromno napredoval tako slikarsko tehnično, kakor doživljajsko in koncepcijsko. [...] Z nekaj svojimi slikami se je zdaj Deržaj uvrstil med naše najboljše krajinarje ter se postavil na čelo vseh, ki so pri nas kdaj slikali gorsko pokrajino.«[2095] Anonimni pisec je prav tako pohvalil razstavo v daljšem zapisu v *Sloveniji*.[2096] Razstavi ni bil najbolj naklonjen Stane Mikuž, ki je sicer pohvalil nekatere akvarele, vendar ga je zmotilo predvsem, da so dela na razstavi različne kakovosti: »Glede organizacije same razstave bi omenil, da množica del, ki bi z malce avtokritike brez škode odpadla, prej znižuje višino razstave, kakor pa mu koristi. Tudi pregled razstave je na ta način otežkočen.«[2097] S tem, da bi moral biti umetnik strožji pri izboru del, se je strinjal tudi Čoro Škodlar. Zapisal je, da so nekatera dela površna in mu niso najbolj uspela, pohvalil pa je predvsem akvarele ter dejstvo, da je v razstavo vložil veliko truda: »Na splošno se ta Deržajeva zanimiva razstava odlikuje z mnogimi deli, ki so dokaz slikarjeve delavnosti, lastnosti, ki je pogoj vsakega napredka.«[2098] France Mesesnel je v pregledu ljubljanskih razstav v *Sodobnosti* izpostavil problem amaterstva: »Vsak nov ali doslej neznan pojav vzbudi v javnosti pričakovano zanimanje; to pot se je pa zaradi zaporednosti amaterskih razstav sprožilo tudi vprašanje, ali naj Jakopičev paviljon kaže le izbrano umetnost ali pa naj še naprej odpira svoja vrata vsem, ki žele pokazati svoje delo javnosti in zato najamejo paviljon.«[2099]

[2089] Slikar Edo Deržaj razstavlja, *Večernik,* II/15, 19. 1. 1940, p. 2.
[2090] Razstava slik slikarja, alpinista Deržaja, *Večernik,* II/23, 29. 1. 1940, p. 2; Vodstvo po razstavi Eda Deržaja, *Jutro,* XXI/22, 2. 2. 1940, p. 5.
[2091] Razstava Eda Deržaja, *Slovenski dom*, V/26, 1. 2. 1940, p. 3.
[2092] Slikar Edo Deržaj razstavlja, *Večernik,* II/15, 19. 1. 1940, p. 2.
[2093] –a–, Razstava slovenskega krajinarja Eda Deržaja, *Slovenija*, IX/5, 2. 2. 1940, p. 4; Čoro ŠKODLAR, Planinski svet Eda Deržaja, *Jutro,* XXI/27, 3. 2. 1940, p. 5.
[2094] Razstava Eda Deržaja, *Slovenski dom*, V/26, 1. 2. 1940, p. 3.
[2095] Ibid.
[2096] –a–, Razstava slovenskega krajinarja Eda Deržaja, *Slovenija*, IX/5, 2. 2. 1940, p. 4.
[2097] Stane MIKUŽ, Razstava Eda Deržaja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XXVIII/26, 2. 2. 1940, p. 8.
[2098] Čoro ŠKODLAR, Planinski svet Eda Deržaja, *Jutro,* XXI/27, 3. 2. 1940, p. 5.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Edo Deržaj – alpinski slikar – razstavlja, *Slovenski dom,* V/15, 19. 1. 1940, p. 3.
- Slikar Edo Deržaj razstavlja, *Večernik,* II/15, 19. 1. 1940, p. 2.
- Edo Deržaj, alpinski slikar, razstavlja, *Jutro,* XXI/15, 20. 1. 1940, p. 4.
- Edo Deržaj razstavlja, *Slovenski narod,* LXXIII/15, 20. 1. 1940, p. 3.
- Razstava slikarja E. Deržaja odprta, *Slovenski dom,* V/17, 22. 1. 1940, p. 2.
- Razstava planinca in umetnika, *Slovenski narod,* LXXIII/7, 23. 1. 1940, p. 3.
- Planinske slike Eda Deržaj, *Jutro,* XXI/22, 28. 1. 1940, p. 7.
- Razstava slik slikarja, alpinista Deržaja, *Večernik,* II/23, 29. 1. 1940, p. 2.
- Razstava alpinskih slik Eda Deržaja, *Slovenski dom*, V/24, 30. 1. 1940, p. 2.
- X, K Deržajevi razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXIII/25, 31. 1. 1940, p. 3.
- Razstava Eda Deržaja, *Slovenski dom,* V/26, 1. 2. 1940, p. 3.
- Vodstvo po razstavi Eda Deržaja, *Jutro,* XXI/22, 2. 2. 1940, p. 5.
- Stane MIKUŽ, Razstava Eda Deržaja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, XXVIII/26, 2. 2. 1940, p. 8.
- –a–, Razstava slovenskega krajinarja Eda Deržaja, *Slovenija*, IX/5, 2. 2. 1940, p. 4.
- Čoro ŠKODLAR, Planinski svet Eda Deržaja, *Jutro,* XXI/27, 3. 2. 1940, p. 5.
- Poslednji dan Deržajeve razstave, *Jutro,* XXI/28, 4. 2. 1940, p. 6.
- Poslednji dan Deržajeve razstave, *Slovenec*, XXVIII/28, 4. 2. 1940, p. 7.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 371–375.
- [*Začetek naslova neberljiv*] in za zanamce, *Umetnost*, IV/7, 1940, p. 225.

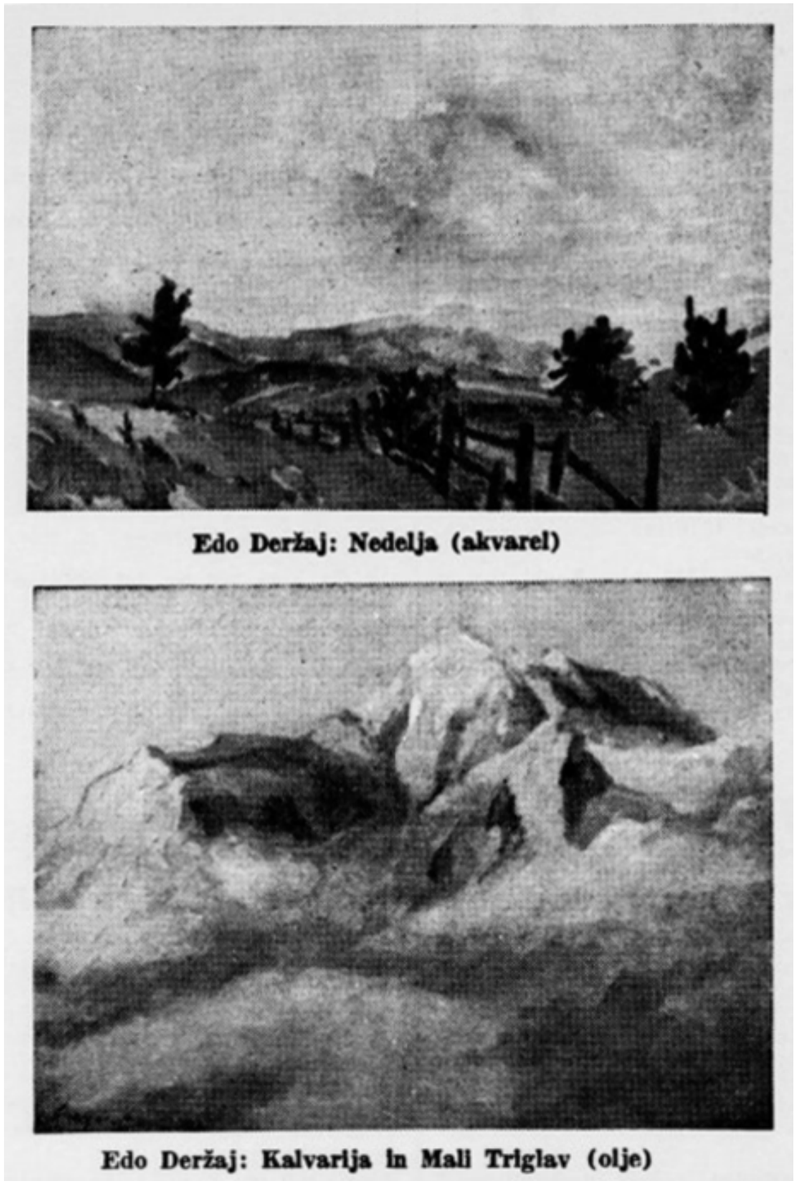
505
Jutro, XXI/27, 3. 2. 1940, p. 5.

Edo Deržaj: Iz Walesa (akvarel)

[2099] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 371–375.

Jutro, XXI/22, 28. 1. 1940, p. 7.

Edo Deržaj: Nedelja (akvarel)

Edo Deržaj: Kalvarija in Mali Triglav (olje)

Naslov razstave:	Ing. arch. Mitja Švigelj, razstava del. Olja, pokrajine, figuralne kompozicije in portreji, plastike in rizbe
Datum:	11.–25. 2. 1940
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	33 del v katalogu; Mitja Švigelj.[2100]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in desetimi reprodukcijami.[2101]
Spremljevalni program:	Vodstvo po razstavi je imel Mitja Švigelj.[2102]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava arhitekta, amaterskega slikarja in kiparja Mitje Šviglja, ki je predstavil zbirko slik, risb in kipov z motivi krajin, figuralnih kompozicij, portretov in fantazijskih ilustracij.[2103]
Poročanje in kritika:	Neznani avtor je v daljšem zapisu v *Jutru* Šviglju priznal nadarjenost in dobro risarsko znanje, vendar izpostavil, da je razlika med naravno talentiranostjo in šolanim znanjem na razstavi vseeno opazna. Pisca je predvsem zmotilo, da so na razstavi krajine, portreti, velike figuralne kompozicije, skulpture, in risbe, saj se mu je zdelo, da bi bilo boljše, če bi se umetnik posvetil eni smeri in se jo dodobra izučil.[2104] V *Slovenskem domu* so v anonimnem članku sicer zapisali, da je Švigelj zelo nadarjen amaterski umetnik, vendar so prav tako izpostavili, da je na razstavi preveč del različnih likovnih smeri. Razlog za to so videli v tem, da je umetnik želel pokazati svoje tehnično znanje, saj se amaterjem po navadi očita prav pomanjkanje tega. Po njihovem mnenju naj bi umetnik imel največ potenciala, če se usmeri v upodabljanje športnih motivov.[2105] V *Slovenskem narodu* so objavili daljši intervju z umetnikom, v katerem je pojasnil, kako kot arhitekt pristopa do likovne umetnosti, kako v tem kontekstu razume svoja dela ter kakšno je njegovo mnenje o amaterizmu v umetnosti.[2106] Stane Mikuž je zapisal, da s kvalitativnega in profesionalnega vidika razstava ni uspela, saj je v delih vidna neenotnost, z vidika amaterske umetnosti pa naj bi bila razstava zanimiva.[2107] O problematiki amaterske umetnosti v Jakopičevem paviljonu je pisal tudi France Mesesnel. Izpostavil je, da se ob takšnih razstavah odpira vprašanje, ali naj Jakopičev paviljon kaže le izbrano umetnost ali pa naj še naprej odpira svoja vrata

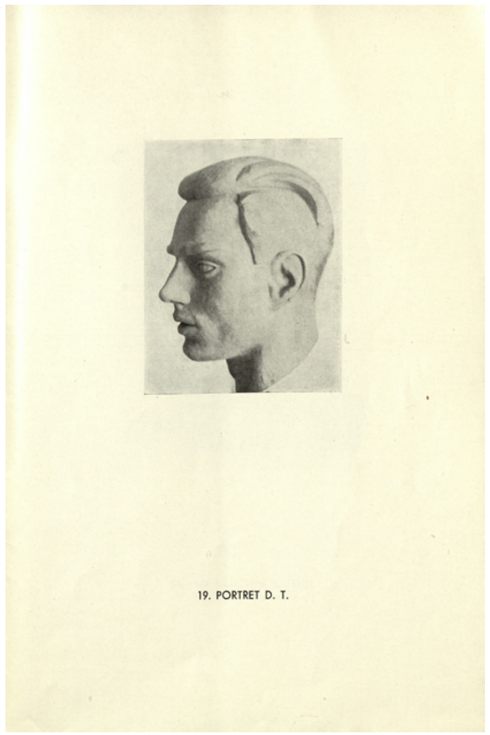
[2100] *Ing. arch. Mitja Švigelj, razstava del: olja, pokrajine, figuralne kompozicije in portreji, plastike in rizbe* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 11.–25. 2. 1940), Ljubljana 1940.
[2101] *Ing. arch. Mitja Švigelj, razstava del: olja, pokrajine, figuralne kompozicije in portreji, plastike in rizbe* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 11.–25. 2. 1940), Ljubljana 1940. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2102] Vodstvo po razstavi, *Jutro,* XXI/39, 17. 2. 1940, p. 4.
[2103] Na razstavi inž. Mitje Šviglja. Švigelj pri nas edini slika športne motive, *Jutro,* XXI/42, 21. 2. 1940, p. 4.
[2104] Dve razstavi, *Jutro*, XXI/38, 16. 2. 1940, pp. 3–4.
[2105] Razstava inž. Mitje Šviglja, *Slovenski dom,* V/43, 22. 2. 1940, p. 3.
[2106] Mitja Švigelj o svojem delu, *Slovenski narod*, LXXIII/43, 22. 2. 1940, p. 4.
[2107] Stane MIKUŽ, Razstava Mitja Šviglja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/43a, 22. 2. 1940, p. 8.

vsem, ki lahko najamejo paviljon. Zapisal je tudi, da je Švigelj formalno in tehnično zelo podkovan, vendar pa mu kot amaterju manjka lastnega umetniškega izraza.[2108]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava olj in plastik inž. arh. Mitje Šviglja, *Jutro*, XXI/29, 6. 2. 1940, p. 2.
- Razstava ing. arh. Mitje Šviglja, *Slovenski narod,* LXXIII/33, 10. 2. 1940, p. 3.
- Mitja Švigelj razstavlja, *Slovenski narod,* LXXIII/35, 13. 2. 1940, p. 2.
- Dve razstavi, *Jutro,* XXI/38, 16. 2. 1940, pp. 3–4.
- Vodstvo po razstavi, *Jutro,* XXI/39, 17. 2. 1940, p. 4.
- Vodstvo po razstavi, *Slovenec*, LXVIII/40a, 18. 2. 1940, p. 7.
- Še ta teden, *Jutro,* XXI/41, 20. 2. 1940, p. 4.
- Na razstavi inž. Mitje Šviglja. Švigelj pri nas edini slika športne motive, *Jutro,* XXI/42, 21. 2. 1940, p. 4.
- Razstava inž. Mitje Šviglja, *Jutro,* XXI/43, 22. 2. 1940, p. 4.
- Stane MIKUŽ, Razstava Mitja Šviglja v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/43a, 22. 2. 1940, p. 8.
- Razstava inž. Mitje Šviglja, *Slovenski dom,* V/43, 22. 2. 1940, p. 3.
- Mitja Švigelj o svojem delu, *Slovenski narod,* LXXIII/43, 22. 2. 1940, p. 4.
- Vodstvo po razstavi, *Slovenski narod,* LXXIII/45, 24. 2. 1940, p. 4.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 371–375.

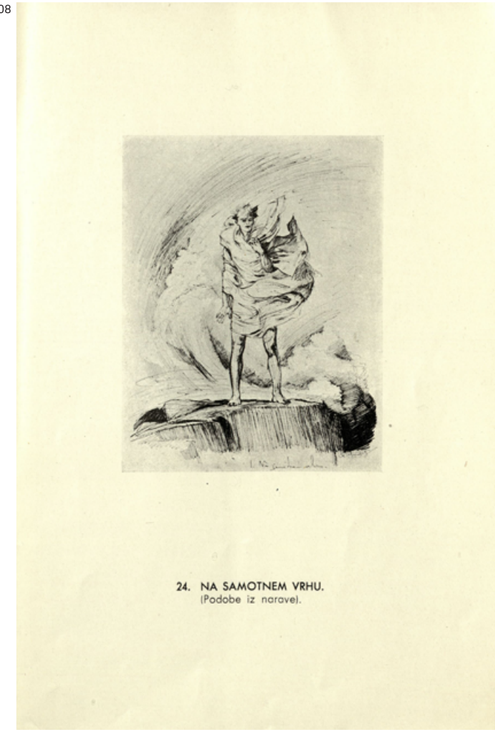
507

19. PORTRET D. T.

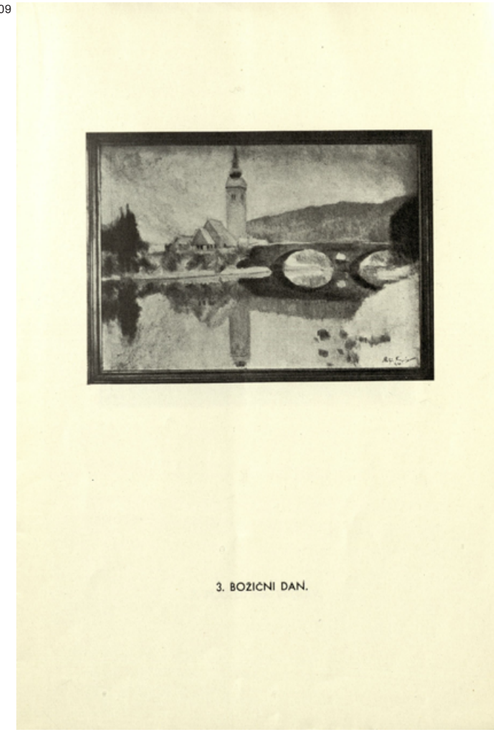
[2108] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 371–375.

508

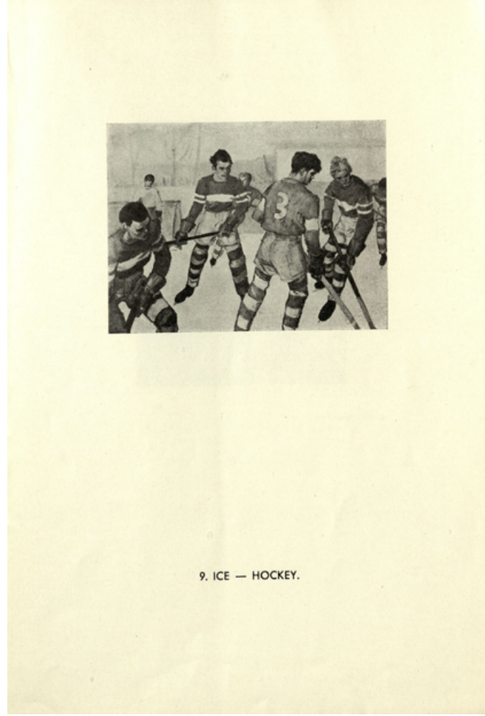
24. NA SAMOTNEM VRHU.
(Podobe iz narave).

509

3. BOŽIČNI DAN.

510

9. ICE — HOCKEY.

507–510
Iz kataloga *Ing. arch. Mitja Švigelj, razstava del: olja, pokrajine, figuralne kompozicije in portreji, plastike in rizbe*, 1940.

Naslov razstave:	Razstava slik Matije Jame
Datum:	2.–25. 3. 1940
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	96 del v katalogu; Matija Jama.[2109]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[2110]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava slikarja Matije Jame, ki jo je v Jakopičevem paviljonu priredil skoraj vsako leto. Tokrat je poleg krajin predstavil tudi portrete, figuralne kompozicije folklornega značaja in živalske motive.[2111] Stane Mikuž je v *Domu in svetu* zapisal, da je razstava imela prodajni uspeh.[2112]
Poročanje in kritika:	V časopisju se pojavljajo kratki zapisi v obliki najav. France Mesesnel je zapisal, da se je na Jamovih razstavah »sčasoma pričela uveljavljati neka utrujenost, ki kaže na zmanjšano umetnostno interesiranost. Sedaj pa je mogel Matija Jama komaj še braniti svoje nekdanje slikarske odlike. Tako smo pri tem tovarišu naših najboljših impresionistov prišli ob zaključno umetnostno sintezo stremljenj, ker jih je zaključil še pred svojo fizično starostjo.«[2113] Stane Mikuž je nasprotno zapisal, da je bila razstava uspešna, in pohvalil Jamova nova dela, pri čemer je izpostavil slikarjev slogovni razvoj v odnosu do njegovih zgodnjih del.[2114] V zapisu v *Slovencu* je Mikuž izpostavil tudi pomen impresionistov, saj naj bi po njegovem mnenju z njimi Slovenci dobili lasten umetnostni izraz ter »postali narod z moderno umetnostno tradicijo«.[2115] Razstavi je bil naklonjen tudi anonimni pisec v *Slovenskem domu*.[2116]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Prihodnja umetniška razstava v Ljubljani, *Slovenec*, LXVIII/50a, 1. 3. 1940, p. 8.
- Otvoritev razstave slik M. Jame, *Slovenski narod,* LXXIII/51, 2. 3. 1940, p. 4.
- Matija Jama razstavlja, *Jutro,* XXI/52, 3. 3. 1940, p. 5.
- Matija Jama je razstavil svoja dela, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XXI/52a, 4. 3. 1940, p. 8.
- Matija Jama razstavlja, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/52, 4. 3. 1940, p. 3.

[2109] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–25. 3. 1940), Ljubljana 1940. V katalogu, ki ga hrani Narodna galerija, so ročno dopisana še štiri dela.
[2110] *Razstava slik Matije Jame* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3.–25. 3. 1940), Ljubljana 1940. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2111] Matija Jama razstavlja, *Jutro,* XXI/52, 3. 3. 1940, p. 5.
[2112] Stane MIKUŽ, Razstava Matije Jame, *Dom in svet,* LII/5, pp. 313–314.
[2113] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, p. 372.
[2114] Stane MIKUŽ, Razstava Matije Jame, *Dom in svet,* LII/5, pp. 313–314.
[2115] Stane MIKUŽ, Matija Jama, član Akademije, razstavlja, *Slovenec*, LXVIII/65a, 19. 3. 1940, p. 10.
[2116] Umetniška razstava Matije Jame, *Slovenski dom*, V/56, 8. 3. 1940, 3.

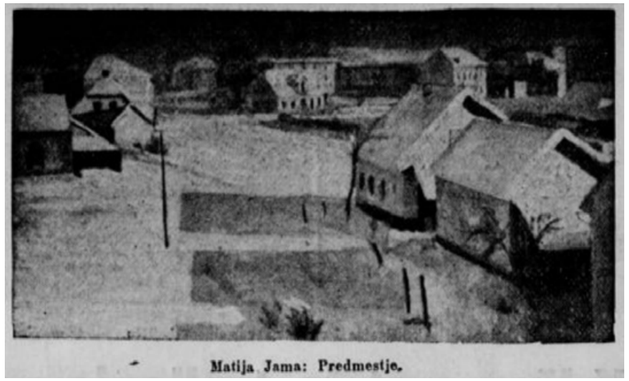
- Mojster Matija Jama razstavlja, *Slovenski narod,* LXXIII/52, 4. 3. 1940, p. 2.
- Razstava Matije Jame, *Jutro,* XXI/54, 6. 3. 1940, p. 4.
- Umetniška razstava Matije Jame, *Slovenski dom*, V/56, 8. 3. 1940, 3.
- V Jakopičevem paviljonu razstavlja slikar Matija Jama, *Slovenec*, LXVIII/57a, 9. 3. 1940, p. 8.
- Matija Jama razstavlja v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXI/64, 17. 3. 1940, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Matija Jama, član Akademije, razstavlja, *Slovenec*, LXVIII/65a, 19. 3. 1940, p. 10.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 371–375.
- Stane MIKUŽ, Razstava Matije Jame, *Dom in svet,* LII/5, 1940, pp. 313–314.

511

Sl. 12. Matija Jama: Krave

512

Matija Jama: Predmestje.

513

Matija Jama razstavlja v Jakopičevem paviljonu

Matija Jama, član slovenske akademije znanosti in umetnosti, razstavlja pravkar v razstavnem paviljonu pod Tivolijem. Jama spada v skupino četvorice naših impresionistov, ki so že v početku stoletja ponesli naše umetnost v tujino in tam dosegli priznanje. Jama je predvsem pokrajinar, ki z občutkom poeta prisluškuje čudovitim glasovom naše lepe pokrajine in ajemlje liričnim nastrojenjem, pa naj si bo narava očeta v beli zimski plašč ali so kopije v bleščeči luči poletnega sonca, naj se prebuja v svetlini mladega jutra ali tone v šamotni mrak bližajočega se večera. Matija Jama je pesnik barv, samotar, ki hodi svoja pota in nam leto za letom prinaša izbore svojih novih stvaritev. Priobčujemo dve značilni njegovi sliki. Prva kaže Ljubljano v snegu, druga pa Benetke.

511
Dom in svet, LII/4, 1940, s. p.

512
Slovenec, LXVIII/65a, 19. 3. 1940, p. 10.

513
Jutro, XXI/64, 17. 3. 1940, p. 3.

Naslov razstave:	**Jubilejna umetnostna razstava ob priliki štiridesetletnice prve slovenske umetnostne razstave leta 1900 v Mestnem domu v Ljubljani**
Datum:	31. 3.–21. 4. 1940 (podaljšana do 28. 4.).[2117]
Organizator:	Društvo slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	117 del v katalogu; Anton Ažbe (1), Franc Berneker (1), Zoran Didek (1), Lojze Dolinar (1), Stane Dremelj (5), Ivan Franke (1), Alojzij Gangl (1), Maksim Gaspari (3), Olaf Globočnik (1), Franjo Golob (1), Tine Gorjup (2), France Gorše (2), Ludvik Grilc (1), Ivan Grohar (1), Anton Gvajc (1), Božidar Jakac (3), Rihard Jakopič (2), Matija Jama (3), Jakob Karel (2), Boris Karlin /Kalin/ (2), Zdenko Kalin (3), Klavdij /Maks/ Kavčič (1), Dore Klemenčič (2), Ivana Kobilca (1), Alojzij Kogovšek (2), Ivan Kos (2), Tine Kos (3), Franc Košir (1), Mara Kralj (1), Tone Kralj (1), Stane Kregar (1), France Mihelič (2), Nikolaj Omersa (2), Dana Pajnič (1), Elda Piščanec (1), France Podrekar (1), Marij Pregelj (2), Mira Pregelj (1), Karel Putrih (3), Bara Remec (2), Alojzij Repič (1), Ivan /Janez/ Sajevic (1), Evgen Sajovic (2), Maksim Sedej (1), Rajko Slapernik (2), Frančišek Smerdu (3), Hinko Smrekar (2), Anica Zupanec Sodnik (2), Matej Sternen (1), Fran S. Stiplovšek (2), Gabrijel Stupica (2), Avgusta Šantel (3), Henrika Šantel (1), Saša Šantel (1), Mirko Šubic (4), Rajko Šubic (1), Alojzij /Lojze/ Šušmelj (1), Fran Tratnik (2), France Uršič (1), Bruno Vavpotič (2), Ivan Vavpotič (2), Ferdo Vesel (2), Drago Vidmar (2), Nande Vidmar (2), Ivan Zajec (2), Klavdij Zornik (1), Peter Žmitek (1).[2118]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[2119]
Spremljevalni program:	Po razstavi je po poročanju *Slovenskega doma* 13. 4. vodil Ivan Vavpotič, 20. 4. pa Stane Kregar.[2120] Razstavo naj bi si 21. 4. ogledali študenti zagrebške akademije pod vodstvom profesorja Krsta Hegedušića.[2121] Fotografski atelje Janko Pogačnik je naredil zbirko 62 fotografskih razglednic, ki so bile naprodaj v kartonasti škatlici, vezani v bel papir z rdečim potiskom in so imele vlogo neke vrste male žepne galerije. Cena paketa je bila 100 dinarjev.[2122] Razglednice so bile naprodaj v trgovinah in trafikah.[2123] Na otvoritvi je goste pozdravil tajnik društva Mirko Šubic, sledil je nastop člana Narodnega gledališča Emila Kralja, nato pa je France Mesesnel predstavil pomen prvega skupnega nastopa slovenskih umetnikov pred 40 leti.[2124]
Obisk:	Ni podatka.

[2117] Jubilejna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVIII/86a, 16. 4. 1940, p. 7; Jubilejna razstava je podaljšana, *Jutro*, XXI/92, 21. 4. 1940, p. 3.
[2118] *Jubilejna umetnostna razstava ob priliki štiridesetletnice prve slovenske umetnostne razstave 1900. v Mestnem domu v Ljubljani* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 31. 3.–21. 4. 1940), Ljubljana 1940.
[2119] *Jubilejna umetnostna razstava ob priliki štiridesetletnice prve slovenske umetnostne razstave 1900. v Mestnem domu v Ljubljani* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 31. 3.–21. 4. 1940), Ljubljana 1940. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2120] V nedeljo vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, V/85, 13. 4. 1940, p. 3; Obvestila, *Slovenski dom*, V/91, 20. 4. 1940, p. 3.
[2121] Obisk Akademije likovnih umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, LXVIII/90a, 20. 4. 1940, p. 6.
[2122] Štirideset let slovenske likovne umetnosti, *Umetnost*, IV/10, 1939–1940, p. 320.
[2123] Jubilejna umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXI/74, 31. 3. 1940, p. 6.
[2124] 67 slovenskih umetnikov razstavlja, *Jutro,* XXI/74a, 1. 4. 1940, p. 8.

Vrsta razstave:	Jubilejna skupinska slikarska in kiparska razstava ob štiridesetletnici prve slovenske umetnostne razstave, ki jo je Slovensko umetniško društvo leta 1900 priredilo v Mestnem domu v Ljubljani. Na razstavi so poleg posameznih umetnikov sodelovali še Umetniški klub Brazda iz Maribora, iz Ljubljane pa Klub slovenskih likovnih umetnikov Lada in Klub neodvisnih.[2125] Namen spominske razstave je bil ponuditi pregled slovenske umetnosti. Umetniški svet DSLU je izbral dela vseh članov, ki so sodelovali že na prvi razstavi, klubi pa so sami naredili izbor del.[2126] Stane Kregar je na svojem vodstvu povedal, da je bila ena slika prodana za 1.500 dinarjev.[2127] V *Jutru* so sicer zapisali, da je bilo prodano le eno delo za 1.000 dinarjev.[2128]
Poročanje in kritika:	O razstavi je bilo objavljenih veliko kratkih poročil in notic kot tudi daljših zapisov. V *Slovenskem domu* so objavili otvoritveni govor bana Marka Natlačena.[2129] Nekateri pisci so bili kritični do izbora umetnikov in del, organizacije in postavitve razstave ter opozarjali na neprimernost razstavnega prostora. V daljšem zapisu v *Slovenskem domu* je anonimni pisec opozoril, da so prostori Jakopičevega paviljona pretemni, premajhni in premalo reprezentativni za tovrstno prireditev in tako veliko število del na razstavi. Izpostavil je tudi problematiko na razstavi manjkajočih umetnikov, kot so bili Miha Maleš, Karla Bulovec, Gojmir Anton Kos, France Pavlovec in France Kralj. Avtor je kot dobra izpostavil dela starejših umetnikov ter neodvisnih, pri čemer je pri slednjih pohvalil tudi njihovo postavitev del.[2130] France Mesesnel je zapisal, da je bila razstava slabo organizirana, saj so manjkala nekatera pomembna imena in primeren katalog.[2131] Tudi Karel Dobida je zapisal, da je bilo umetnikov in del preveč, da bi jih lahko kritično ovrednotili. Izpostavil je dela Kluba neodvisnih ter zapisal, da so bila dela starejših umetnikov bolj naključno izbrana, medtem ko so se mlajši umetniki in klubi potrudili pri izboru svojih najboljših del.[2132] O neprimernih in premajhnih prostorih je pisal tudi Franjo Golob, ki je sicer pohvalil pobudo, vendar bil kritičen do same organizacije in izvedbe razstave.[2133] Na omenjene kritike se je odzvalo društvo, ki je v *Slovenskem narodu* zapisalo, da so razstavo sprva načrtovali v prostorih Društva Narodna galerija, vendar to ni bilo mogoče zaradi previsokih stroškov, kot sta bila postavljanje dodatnih sten in umik stalne razstave. Odzvali so se tudi na očitke manjkajočih umetnikov, češ da so bili povabljeni samo člani društva (razen še živečih umetnikov, ki so sodelovali na prvi razstavi) in da se nekateri člani niso odzvali na povabilo.[2134] Pisci so bili sicer ideji razstave naklonjeni. V *Slovenskem domu* so objavili tudi nagovor Staneta Kregarja, ki je poudaril pomembnost razstave ter zapisal, da je »dolžnost naroda, da se tudi on zave, kako velike važnosti je prav likovna ustvarjalna umetnost za njegovo rast, slavo in svobodo v krogu evropskih narodov«.[2135] Stane Mikuž je razstavo označil kot »v celoti dostojno

[2125] Ob štiridesetletnici prve slovenske umetnostne razstave, *Umetnost*, IV/9, 1939–1940, p. 284.
[2126] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 486–487.
[2127] Znak slabih narodov je, da ne skrbijo za umetnost, *Slovenski dom*, V/92, 22. 4. 1940, p. 2.
[2128] K. Š., Nedelja na jubilejni umetnostni razstavi, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XXI/92a, 22. 4. 1940, p. 8.
[2129] V Jakopičevem paviljonu je bila danes odprta jubilejna umetniška razstava, *Slovenski dom,* V/74, 1. 4. 1940, p. 3.
[2130] Jubilejna razstava slovenske upodabljajoče umetnosti, *Slovenski dom*, V/79, 6. 4. 1940, p. 2.
[2131] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 371–375.
[2132] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 486–487.
[2133] Franjo GOLOB, Jubilejna umetnostna razstava v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/85, 15. 4. 1940, p. 3.
[2134] Pojasnilo, *Slovenski narod,* LXXIII/89, 18. 4. 1940, p. 3.
[2135] Znak slabih narodov je, da ne skrbijo za umetnost, *Slovenski dom*, V/92, 22. 4. 1940, p. 2.

manifestacijo slovenske sodobne umetnosti«.[2136] Razstavi je bil naklonjen tudi France Mesesnel, ki je zapisal, da so se mladi umetniki s svojim delom na tej razstavi postavili na razvojno pot slovenskega slikarstva.[2137]

Neznani avtor v *Jutru* je podal daljši zapis v dveh delih, pri čemer je izpostavil visoko kakovost in pestrost razstave. V prvem delu se je pos vetil razvoju slovenske umetnosti od prve slovenske umetnostne razstave: »Gotovo smo si vsi v tem edini, da je doba zadnjih 40 let pokazala razveseljiv napredek slovenske umetnosti. Kar smo gledali na neštetih razstavah, katerih večina je bila v paviljonu, ki ga je arhitekt Fabiani sezidal po Jakopičevi zamisli, je bil odraz velikega umetniškega pokreta, ki je vzrasel v evropskem zapadu. Hvaležni moramo biti vsem zmernim in ekstremnim, da so nam pokazali z lastnimi deli, po kakšnih poteh hodi sodobna umetnost.«[2138] V drugem delu zapisa se je avtor osredotočil na posamezna dela na razstavi ter se dotaknil problematike ocenjevanja in izbora del, pri čemer je opozoril, da pri izboru ni dovolj upoštevati samo tehnično izvedbo ali čim bolj realistično upodabljanje: »Ena največjih in najškodljivejših zmot pri presojanju slovenskih umetnikov pa je bila v pretečenem štiridesetletnem razdobju prav ta, da so presojevalci svojo sodbo opredeljevali po stopnji 'izdelanosti' slik. Postalo je že kar udomačeno mišljenje, da je slika že zaradi tega kvalitetno močnejša, kar je treba gledati iz daljave. Po tej logiki bi bile najboljše slike gledališke kulise.«[2139]

Nekateri pisci so bili do razstave kritični, predvsem pa so pri tem izpostavili dela mlajših umetnikov. V zapisu v *Jutru* je anonimni pisec najmlajšim generacijam očital, da je njihova umetnost neslovenska, nekritična in nezmožna mednarodne konkurence.[2140] Po koncu razstave je Josip Regali podal daljši zapis v časopisu *Slovenija* v dveh delih, v katerem je bil kritičen do razstave, saj je menil, da umetniki niso bili zastopani z najboljšimi deli. V prvem delu zapisa se je posvetil ovrednotenju stanja slovenske umetnosti danes v primerjavi s stanjem v času prve razstave.[2141] V drugem delu je ovrednotil dela na razstavi, pri čemer je poudaril pomembnost tehničnega znanja. V zapisu je bil kritičen do dela mlajših umetnikov, saj po njegovem mnenju niso dobili dovolj dobre izobrazbe na zagrebški in beograjski akademiji. V zapisu se je dotaknil tudi problema likovne kritike, ki naj bi škodovala napredku slovenske umetnosti: »Odkar je pri nas dobila prvo besedo tako imenovana umetnostna stilna kritika, ko imamo tudi stolico za umetnostno zgodovino na vseučilišču, naše umetnostno ustvarjanje ne napreduje, ne vem zakaj ne. Kritika naj bi obsojala slabo ter priznavala dobro, no pa, da bi razčlenjevala vsak zmazek. Sicer pa so slike in kipi zato, da jih gledamo, ne pa, da o njih filozofiramo.«[2142] Po koncu razstave so v *Domačem prijatelju* objavili daljši zapis, v katerem je razstavo in razvoj slovenske umetnosti reflektiral Saša Šantel.[2143]

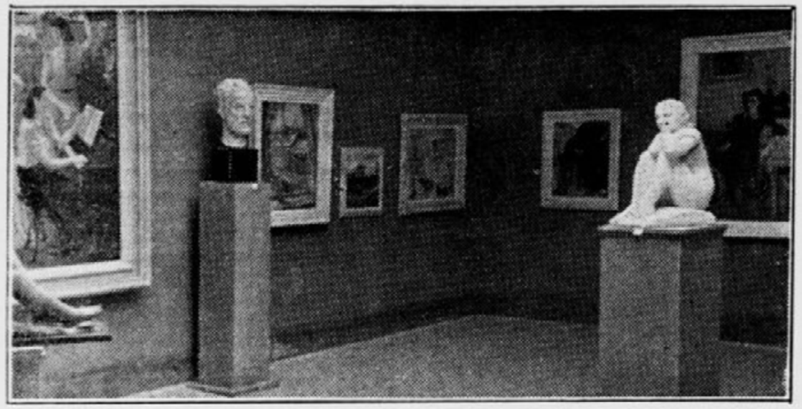
[2136] Stane MIKUŽ, Jubilejna umetniška razstava v jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/81, 10. 4. 1940, p. 8.
[2137] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 372–374.
[2138] -I, Ob Jubilejni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXI/85, 13. 4. 1940, p. 3.
[2139] -I, Ob Jubilejni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXI/87, 16. 4. 1940, p. 3.
[2140] K. Š., Nedelja na jubilejni umetnostni razstavi, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XXI/92a, 22. 4. 1940, p. 8.
[2141] J. /osip/ REGALI, Opombe k Jubilejni slovenski umetnostni razstavi, *Slovenija*, IX/18, 3. 5. 1940, p. 4.
[2142] J. /osip/ REGALI, Opombe k Jubilejni slovenski umetnostni razstavi, *Slovenija*, IX/18, 10. 5. 1940, p. 4.
[2143] Artem., Saša Šantel pripoveduje o veliki jubilejni razstavi in o svoji umetnosti, *Domači prijatelj*, XIV/5, 1940, pp. 190–193.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Obvestila, *Slovenski dom*, V/73, 30. 3. 1940, p. 3.
- Velika jubilejna umetnostna razstava v Ljubljani, *Jutro,* XXI/73, 30. 3. 1940, p. 4.
- K jubilejni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, V/73, 30. 3. 1940, p. 3.
- Prva slovenska umetniška razstava pred 40 leti, *Slovenski narod*, LXXIII/73, 30. 3. 1940, p. 3.
- Jubilejna umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXI/74, 31. 3. 1940, p. 6.
- 67 slovenskih umetnikov razstavlja, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/74a, 1. 4. 1940, p. 8.
- V Jakopičevem paviljonu je bila danes odprta jubilejna umetniška razstava, *Slovenski dom*, V/74, 1. 4. 1940, p. 3.
- Jubilejna umetniška razstava, *Slovenski narod*, LXXIII/74, 1. 4. 1940, p. 3.
- Otvoritev Jubilejne razstave slovenske umetnosti, *Slovenec,* LXVIII/74, 2. 4. 1940, p. 8.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, V/76, 3. 4. 1940, p. 2.
- Jubilejna razstava slovenske upodabljajoče umetnosti, *Slovenski dom*, V/79, 6. 4. 1940, p. 2.
- Stane MIKUŽ, Jubilejna umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/81, 10. 4. 1940, p. 8.
- Slovenska likovna umetnost na razglednicah, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/83, 12. 4. 1940, p. 3.
- Slovenska likovna umetnost na razglednicah, *Jutro,* XXI/84, 12. 4. 1940, p. 4.
- -I, Ob Jubilejni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXI/85, 13. 4. 1940, p. 3.
- V nedeljo vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, V/85, 13. 4. 1940, p. 3.
- Franjo GOLOB, Jubilejna umetnostna razstava v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/85, 15. 4. 1940, p. 3.
- Jubilejna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVIII/86a, 16. 4. 1940, p. 7.
- -I, Ob Jubilejni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXI/87, 164. 4. 1940, p. 3.
- Vodstvo v jubilejni razstavi, *Jutro*, XXI/91, 20. 4. 1940, p. 4.
- Jubilejna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/86, 16. 4. 1940, p. 3.
- Pojasnilo, *Slovenski narod*, LXXIII/89, 18. 4. 1940, p. 3.
- Obisk Akademije likovnih umetnosti v Ljubljani, *Slovenec*, LXVIII/90a, 20. 4. 1940, p. 6.
- Obvestila, *Slovenski dom*, V/91, 20. 4. 1940, p. 3.
- Jubilejna razstava je podaljšana, *Jutro,* XXI/92, 21. 4. 1940, p. 3.
- K. Š., Nedelja na jubilejni umetnostni razstavi, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/92a, 22. 4. 1940, p. 8.
- Jubilejna razstava podaljšana!, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/91, 22. 4. 1940, p. 3.
- Znak slabih narodov je, da ne skrbijo za umetnost, *Slovenski dom*, V/92, 22. 4. 1940, p. 2.
- Jubilejna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, V/94, 24. 4. 1940, p. 2.
- Zadnja dneva jubilejne razstave, *Jutro*, XXI/97, 27. 4. 1940, p. 4.
- Razgovor s samotarjem Matijo Jamo, *Slovenski narod*, LXXIII/97, 27. 4. 1940, p. 5.
- Kiparstvo na jubilejni razstavi, *Jutro*, XXI/100, 1. 5. 1940, p. 3.
- J. /osip/ REGALI, Opombe k Jubilejni slovenski umetnostni razstavi, *Slovenija*, IX/18, 3. 5. 1940, p. 4.
- J. /osip/ REGALI, Opombe k Jubilejni slovenski umetnostni razstavi, *Slovenija*, IX/18, 10. 5. 1940, p. 4.
- Slovenski likovni umetniki so zborovali, *Slovenec,* LXVIII/114, 21. 5. 1949, p. 8.
- Ob štiridesetletnici prve slovenske umetnostne razstave, *Umetnost*, IV/9, 1939–1940, p. 284.
- Štirideset let slovenske likovne umetnosti, *Umetnost*, IV/10, 1939–1940, p. 320.
- Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 485–489.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 371–375.
- S. M. /Stane Mikuž/, Jubilejna razstava slovenske umetnosti, *Dom in svet,* LII/5, 1940, p. 314.
- Karel DOBIDA, Ob spominski razstavi, *Mladika,* XXI/5, 1940, pp. 179–180.
- Artem., Saša Šantel pripoveduje o veliki jubilejni razstavi in o svoji umetnosti, *Domači prijatelj*, XIV/5, 1940, pp. 190–193.

514

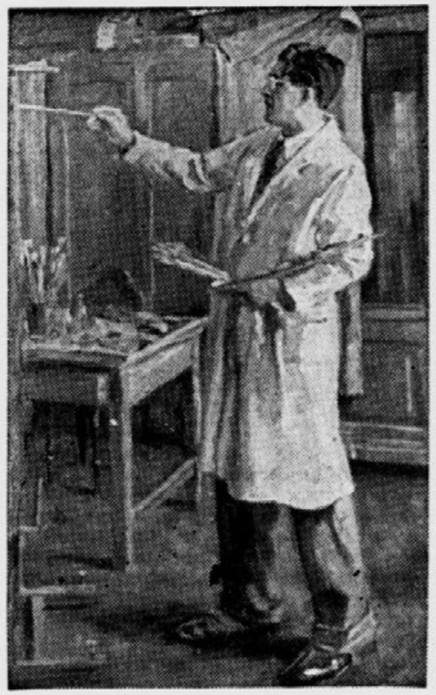
Jubilejna razstava je podaljšana

Pogled v oddelek »Neodvisnih«

Ivan Vavpotič: Calle

Saša Santel: Podoba slikarja Mirka Šubica

Jubilejna razstava bo vendar podaljšana! Vsem onim, ki so izrazili željo, naj bi se velika jubilejna razstava v Jakopičevem paviljonu še za teden dni podaljšala, javlja Društvo slovenskih likovnih umetnikov, da je podaljšanje omogočeno, ker izostane nameravana razstava, ki naj bi sledila sedanji. Tako bodo prišli zamudniki tudi na svoj račun. Naj pojasnimo, da je pred štiridesetimi leti število obiskovalcev I. razstave prekoračilo 5000! Naj bi slovensko občinstvo pokazalo, da se v teh 40 letih ni razvila samo slovenska likovna umetnost, ampak da je naraslo tudi zanimanje in razumevanje za umetnost med slovenskim narodom. Naj bi vsakdo smatral za svojo kulturno dolžnost, da se osebno prepriča o delu naših likovnih umetnikov! Razstava ostane torej še odprta do vštetega 28. aprila.

515

Stane Kregar: Romarji.

516

Maksim Sedej: Kristus v Emavsu.

517

Francè Košir: Tihožitje.

518

Alojzij Repič: Slepec.

514
Jutro, XXI/92, 21. 4. 1940, p. 3.

515
Mladika, XXI/5, 1940, p. 158.

516
Mladika, XXI/5, 1940, p. 159.

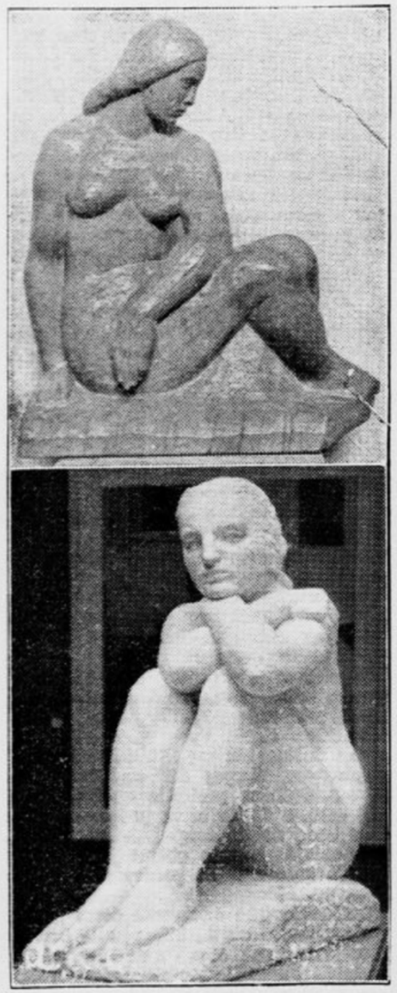
517
Mladika, XXI/5, 1940, p. 170.

518
Mladika, XXI/5, 1940, p. 157.

519
Jutro, XXI/100, 1. 5. 1940, p. 3.

Kiparstvo na jubilejni razstavi

Društvo slovenskih likovnih umetnikov je bilo prav odlično zastopano. Poleg starejših mojstrov, poznanih dobrih realistov, je bilo razstavljenih mnogo del naše mlajše kiparske generacije, ki se v plastiki lepo uveljavlja. Od poslednjih je bil z lepim delom zastopan Boris Kalin s svojo plastiko: Spomin (spodaj na sliki) in Tine Kos s

kipom: Počivajoča (zgoraj). Kipar Tine Kos tvori s svojim delom nekako zvezo med starejšimi in mlajšimi kiparji. Njegova moč je v statični obdelavi človeškega telesa, katerega oblikovanje kipar sijajno obvladuje. Značilnost njegovega umetniškega izražanja so preproste, poenostavljene oblike, ki dajejo vsem njegovim likom trdnost in monumentalnost hkrati.

Naslov razstave:	Natečajna dela za razpis banske uprave za likovne umetnine
Datum:	3.–4. 5. 1940
Organizator:	Kraljevska banska uprava Dravske banovine, Ljubljana
Avtorji s številom del:	23 del; Tine Kos, Tone Kralj, Marij Pregelj, Rajko Slapernik, Janez Weiss Belač.[2144]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Tretja razstava rezultatov natečaja banske uprave za pridobitev historičnih podob in kipov z motivi iz slovenske zgodovine. Po poročanju časopisja je bilo na razstavi 14 slik in 9 plastik.[2145] Prvo nagrado je prejel Tine Kos za delo *Kmetova prisega*, drugo nagrado sta prejela Marij Pregelj za delo *Tabor* in Janez Weiss Belač za delo *Izprevod koroškega vojvode,* tretjo nagrado pa Tone Kralj za delo *Sv. Ciril in Metod* in Rajko Slapernik za delo *Slikar Janez Ljubljanski slika cerkev na Muljavi*. [2146]
Poročanje in kritika:	Zaradi kratkega obdobja trajanja razstave v časopisju najdemo zelo malo medijskih odzivov. O kakovosti del je nekaj besed zapisal Stane Mikuž: »Pričujoča razstava kaže že kar močan profil slovenske zgodovinske umetnosti, ki kaže tudi najboljše perspektive za bodočnost. S tem bo naša umetnost po zaslugi visoke javne ustanove, ki tudi sicer, kaže veliko mecenalske širokogrudnosti do našega umetnostnega oblikovanja, bogatejša za novo polje na področju naše umetnostne kulture.«[2147] Pohvalil je organizacijo tovrstnih natečajev in zapisal, da kakovost umetniških del od enega do drugega narašča.[2148]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Opozarjamo ljubitelje slovenske zgodovine, *Jutro,* XXI/101, 3. 4. 1940, p. 4.
- Banovinske nagrade za likovne umetnike z motivi iz domače zgodovine, *Slovenski dom*, V/93, 23. 4. 1930, p. 2.
- S. M. /Stane Mikuž/, Razstava podob iz slovenske zgodovine, *Slovenec*, LXVIII/100a, 4. 5. 1940, p. 8.
- Na razpisu banovinskih nagrad […], *Umetnost*, IV/10, 1939–1940, p. 316.

[2144] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika, zlasti po: Banovinske nagrade za likovne umetnike z motivi iz domače zgodovine, *Slovenski dom*, V/93, 23. 4. 1930, p. 2; S. M. /Stane Mikuž/, Razstava podob iz slovenske zgodovine, *Slovenec*, LXVIII/100a, 4. 5. 1940, p. 8.
[2145] S. M. /Stane Mikuž/, Razstava podob iz slovenske zgodovine, *Slovenec*, LXVIII/100a, 4. 5. 1940, p. 8.
[2146] Ibid.
[2147] Ibid.
[2148] Ibid.

Naslov razstave:	Srečko Magolič
Datum:	5.–26. 5. 1940
Organizator:	Mestni socialni urad Ljubljana in Srečko Magolič
Avtor s številom del:	120 del v katalogu; Srečko Magolič.[2149]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[2150]
Spremljevalni program:	Po razstavi je 12. 5. vodil umetnik sam.[2151]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Jubilejna samostojna razstava ob osemdesetletnici slikarja Srečka Magoliča, ki je razstavil novejša in starejša dela. Razstavo je priredil skupaj z mestnim socialnim uradom in je vso vstopnino in 20 % izkupička od prodanih slik namenil mestnim revežem.[2152] Na koncu razstave je tako za zimsko pomoč revežem zbral 6.636,50 dinarjev.[2153]
Poročanje in kritika:	V medijih so se pojavljala predvsem poročila v obliki kratkih najav ter krajši večinoma pozitivni zapisi.[2154] V *Slovencu* so objavili govor župana Jura Adlešiča ob otvoritvi razstave.[2155] Stane Mikuž je sicer pohvalil dobrodelni namen razstave, vendar je bil do kakovosti del zelo kritičen: »Da si je gledalec na jasnem, kaj pomeni kvalitetna razlika med podobo kakšnega našega impresionista in pa med slikami našega razstavljalca, potem naj si v duhu primerja kako Jakopičevo sliko s pričujočimi. [...] Monotonost, s katero se slikar [Magolič] približuje predmetu, vedno ponavljajoči barvni recept, shema, zelo škodujejo neposrednemu odnosu gledalca do podob ter potisnejo kvaliteto slik dostikrat v vrsto barvnih fotografij. Na vsej razstavi je morda le nekaj podob, ki bi vsebovale zrno kvalitete, te pa si bo umetnost ljubeči obiskovalec razstave lahko že sam odbral.«[2156]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Srečko Magolič. 80 letnik, *Slovenec*, LXVIII/78a, 6. 4. 1940, p. 5.
- Za glasbenimi umetniki tudi likovni umetnik, *Slovenec*, LXVIII/97, 28. 4. 1940, p. 5.
- Razstava slik Srečka Magoliča, *Slovenec*, LXVIII/98a, 30. 4. 1940, p. 7.
- V nedeljo bo odprta Magoličeva razstava, *Slovenski dom,* V/99, 30. 4. 1940, p. 2.
- Sprehodi in izleti Ljubljančanov v slikah, *Slovenec*, LXVIII/99a, 1. 5. 1940, p. 7.
- Razstava slik Srečka Magoliča, *Jutro,* XXI/100, 1. 5. 1940, p. 6.

[2149] *Seznam slik na razstavi Srečka Magoliča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1940), Ljubljana 1940.
[2150] Na dotičnem seznamu, ki je hranjen v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, so ročno dopisane cene del. *Seznam slik na razstavi Srečka Magoliča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1940), Ljubljana 1940. (Katalog dostopen na <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-7B3EBBCB>.)
[2151] Obisk Magoličeve razstave, *Jutro*, XXI/107, 10. 5. 1940, p. 4.
[2152] V nedeljo bo odprta Magoličeva razstava, *Slovenski dom,* V/99, 30. 4. 1940, p. 2.
[2153] Akcija za zimsko pomoč, *Slovenec,* LXVII/128a, 6. 6. 1940, p. 4.
[2154] Dve umetnostni razstavi, *Jutro,* XXI/114, 18. 5. 1940, p. 3.
[2155] Jubilejna razstava Magoličevih slik, *Slovenec,* LXVII/102a, 7. 5. 1940, p. 5.
[2156] Stane MIKUŽ, Po razstavi Srečka Magoliča, *Slovenec,* LXVII/115a, 22. 5. 1940, p. 8.

- Jubilejno razstavo Srečka Magoliča, *Slovenec*, LXVIII/100a, 4. 5. 1940, p. 7.
- Otvoritev razstave Srečka Magoliča, *Slovenec*, LXVIII/101a, 5. 5. 1940, p. 5.
- Slikar Srečko Magolič je danes odprl razstavo, *Slovenski dom,* V/102, 6. 5. 1940, p. 3.
- Jubilejna razstava Magoličevih slik, *Slovenec,* LXVII/102a, 7. 5. 1940, p. 5.
- Obisk Magoličeve razstave, *Jutro,* XXI/107, 10. 5. 1940, p. 4.
- Vsak dan ve šolske mladine v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/106, 11. 5. 1940, p. 7.
- Sam jubilant Srečko Magolič, *Slovenec,* LXVII/107, 12. 5. 1940, p. 7.
- Razstava Srečka Magoliča, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/106, 13. 5. 1940, p. 8.
- Magoličeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVII/108a, 14. 5. 1940, p. 3.
- Dve umetniški razstavi. Srečko Magolič v Jakopičevem paviljonu in Elda Piščančeva v Obersnelovi galeriji, *Slovenski narod*, LXXIII/117, 25. 5. 1940, p. 4.
- Magoličeva razstava, *Slovenec*, LXVII/111, 17. 5. 1940, p. 7.
- –l– /Josip Regali?/, Dve umetnostni razstavi, *Jutro,* XXI/114, 18. 5. 1940, p. 9.
- Stane MIKUŽ, Po razstavi Srečka Magoliča, *Slovenec,* LXVII/115a, 22. 5. 1940, p. 8.

520
Slovenec, LXVIII/101a, 5. 5. 1940, p. 5.

Srečko Magolič: Ilca pred Mokarjem

Naslov razstave:	**Razstava velikih slik iz slovenske zgodovine akad. slikarja Gojmirja Antona Kosa**
Datum:	1.–25. 6. 1940
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	Ni podatka; Gojmir Anton Kos.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je z govorom otvoril ban Marko Natlačen[2157] Po razstavi je 15. 6. vodil bibliotekar umetnostnega seminarja ljubljanske Univerze Jože Gregorič, 23. 6. pa akademski slikar Mirko Šubic.[2158]
Obisk:	V *Slovencu* so zapisali, da si je v enem tednu razstavo ogledalo več kot 1.000 ljudi. Zaslužek od zadnjih dni razstave naj bi bil namenjen bolniškemu skladu Društva slovenskih likovnih umetnikov. V nekaterih časopisih so sicer zapisali, da je bil obisk razstave zadnja dva dneva brezplačen, da bi ogled zagotovili čim širši javnosti.[2159]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava slikarja Gojmirja Antona Kosa, ki je javnosti postavil na ogled dokončano naročilo za okrasitev hodnika v banski palači. Razstavil je dve sliki v velikosti 7,2 x 2 metra z naslovom *Umestitev koroškega kneza* in *Bitka pri Krškem* ter preostale slike, ki jih je pripravil za bansko palačo. V stranskih sobah je predstavil osnutke, študije, skice in pripravljalna dela.[2160]
Poročanje in kritika:	Karel Dobida je zapisal, da je bila razstava poučna, saj so obiskovalci lahko dobili vpogled v potek izvedbe večjega monumentalnega naročila. Končni uspeh je bil po njegovem zadovoljiv: »S temi slikami G. A. Kosa je bil v sodobni slovenski slikarski umetnosti temeljito rehabilitiran slabi sloves historičnega slikarstva, ker je umetnik prav s temi deli. dokazal, da je mogoče tudi na res umetniški način doseči popoln uspeh in ustvariti tudi zgodovinsko ustrezne, resničnim dogodkom kar se da po verjetnosti približane kompozicije, ki so več kot veren opis dogodka, skratka resnične umetnine.«[2161] Jože Gregorčič je podal daljšo analizo slik in orisal okoliščine natečaja. Zapisal je, da smo s tem delom dobili zgodovinsko delo, ki smo ga do zdaj pogrešali in ki je podano na način, ki je blizu vsem Slovencem.[2162] O razstavi je pisal tudi France Mesesnel, ki je razstavljena dela označil za nadpovprečna in zapisal, da so »z vso resnostjo in umetniško poglobljenostjo pojmovana Kosova dela zato presenetila vso javnost in pome nijo v današnjih dneh važno pridobitev«.[2163] Razstavi je bil naklonjen tudi neznani avtor v *Jutru*, ki je v daljšem zapisu natančno ovrednotil dela na razstavi in jih označil za izjemno barvno skladna, prijetna in umirjena.[2164] V *Slovencu* lahko naletimo na daljši intervju z umetnikom,[2165] tik preden je Kos dokončal delo, pa ga je v ateljeju obiskal Stane Mikuž, ki je o tem nato napisal krajše poročilo.[2166] Ko so dela uradno namestili v vhodno dvorano, so v *Umetnosti* objavili otvoritveni govor bana Marka Natlačena, v katerem je ugotavljal, da je bil namen razpisa dosežen, saj »niso želeli običajne ilustracije ampak monumentalno koncepcijo slovenske zgodovine«.[2167]

[2157] Gojmir Anton Kos razstavlja svoje veliko delo, *Slovenski narod,* LXXIII/124, 3. 6. 1940, p. 4.
[2158] Vodstvo na razstavi G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenski narod,* LXXIII/135, 15. 6. 1940, p. 2; Vodstvo na razstavi G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenec,* LXVIII /142, 23. 6. 1940, p. 4.
[2159] Prost vstop v razstavo G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenski narod,* LXXIII/142, 24. 6. 1940, p. 3; Prost vstop na razstavo G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/166, 24. 6. 1940, p. 7.
[2160] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 487–488.
[2161] Ibid.
[2162] Jože GREGORČIČ, G. A. Kosove slike iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVIII/123, 1. 6. 1940, p. 8.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Monumentalne slike slovenske zgodovine, *Slovenski dom*, V/122, 31. 5. 1940, p. 3.
- Jože GREGORČIČ, G. A. Kosove slike iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVIII/123, 1. 6. 1940, p. 8.
- L. K., Razstava G. A. Kosa monumentalnih slik, *Jutro,* XXI//127, 2. 6. 1940, p. 5.
- Kosova razstava monumentalnih slik iz slovenske zgodovine, *Slovenec,* LXVIII/124, 2. 6. 1940, p. 7.
- Zanimiva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, V/124, 3. 6. 1940, p. 4.
- Gojmir Anton Kos razstavlja svoje veliko delo, *Slovenski narod,* LXXIII/124, 3. 6. 1940, p. 4.
- Razstava G. A. Kosa, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/124, 4. 6. 1940, p. 8.
- Razstava G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenski dom*, V/125, 4. 6. 1940, p. 3.
- –I– /Josip Regali?/, Kosove monumentalne slike, *Jutro,* XXI/132, 8. 6. 1940, p. 5.
- Izreden obisk, *Slovenski dom*, V/129, 8. 6. 1940, p. 3.
- Obisk razstave G. A. Kosovih slik, *Jutro,* XXI/133, 9. 6. 1940, p. 7.
- K razstavi Gojmira A. Kosa, *Slovenec,* LXVIII/131a, 11. 6. 1940, p. 8.
- Obisk razstave G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenski dom*, V/132, 12. 6. 1940, p. 3.
- Razstava Kosovih slik v Jakopičevem paviljonu, *Slovenija*, IX/24, 14. 6. 1940, p. 4.
- td, Pogovor z G. A. Kosom v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVIII/135a, 15. 6. 1940, p. 8.
- Vodstvo na razstavi G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenski narod,* LXXIII/135, 15. 6. 1940, p. 2.
- Vodstvo v razstavi G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Jutro,* XXI/144, 22. 6. 1940, p. 4.
- Vodstvo razstavi G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenski dom*, V/141, 22. 6. 1940, p. 3.
- Vodstvo na razstavi G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenec,* LXVIII /142, 23. 6. 1940, p. 4.
- Ob zaključku razstave, *Jutro,* XXI/145, 23. 6. 1940, p. 7.
- Prost vstop na razstavo G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/166, 24. 6. 1940, p. 7.
- Ljubitelja umetnosti opozarjamo, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/141, 24. 6. 1940, p. 3.
- Prost vstop v razstavo G. A. Kosovih monumentalnih slik, *Slovenski narod,* LXXIII/142, 24. 6. 1940, p. 3.
- Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 485–489.
- Stane MIKUŽ, Obisk pri slikarju prof. G. A. Kosu ob dovršitvi Umestitve koroških vojvod, *Dom in svet*, LII/2, 1940, pp. 119–120.
- Slike o slikanju slik, *Obisk*, I/8, 1940, p. 341.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* IV/10, 1940, p. 316.
- Zgodovinske slike G. A. Kosa, *Umetnost*, V/3, 1940, pp. 77–81.
- France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 374–375.

[2163] France MESESNEL, Ljubljanske razstave, *Sodobnost,* VIII/7-8, 1940, pp. 374–375.
[2164] –I–, Kosove monumentalne slike, *Jutro*, XXI/132, 8. 6. 1940, p. 5.
[2165] td, Pogovor z G. A. Kosom v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVIII/135a, 15. 6. 1940, p. 8.
[2166] Stane MIKUŽ, Obisk pri slikarju prof. G. A. Kosu ob dovršitvi Umestitve koroških vojvod, *Dom in svet*, LII/2, 1940, pp. 119–120.
[2167] Zgodovinske slike G. A. Kosa, *Umetnost*, V/3, 1940, pp. 77–81.

521

Gojmir Anton Kos — Bitka pri Kršikem l. 1573. — Detajl zgodovinske slike v palači Kr. banske uprave v Ljubljani

522

Gojmir Anton Kos: Lastna podoba. — Detajl iz Umestitve koroških knezov.

523

Slikar Gojmir Anton Kos pri delu na zgodovinskih slikah

524

Sl. 6. G. A. Kos: Detajl iz »Umestitve koroških vojvod«

521
Umetnost, V/3, 1940, p. 77.

522
Slovenec, LXVIII/135a, 15. 6. 1940, p. 8.

523
Umetnost, V/3, 1940, p. 81.

524
Dom in svet, LII/2, 1940, s. p.

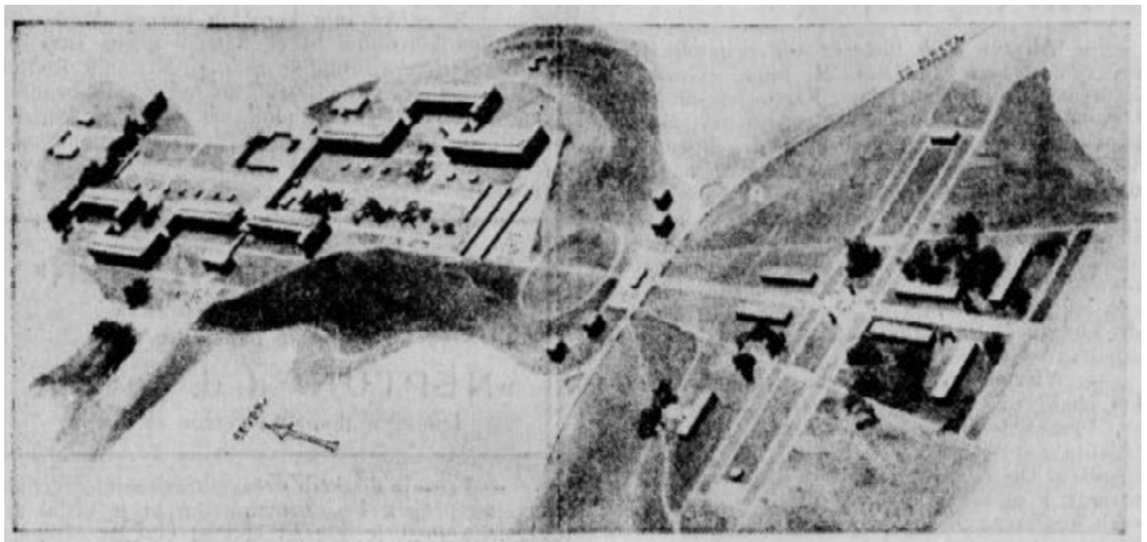
Naslov razstave:	Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah
Datum:	18.–25. 7. 1940 (podaljšana do 28. 7.)[2168]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	16 del; Adrijan Janc, Miro Kos, Filip Kumbatovič, T. /?/ Lojk, S. /Stanko?/ Murko, Jože Platner, Edvard Ravnikar, Saša Sedlar, Robert Tepež, Marjan Tepina.[2169]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ob otvoritvi so bile projektantom razdeljene nagrade. Otvoritveni govor je imel predsednik tehničnega odbora mestnega sveta A. /?/ Hrovat.[2170] Po razstavi je 22. 7. vodil arhitekt France Tomažič.[2171]
Obisk:	Razstava ni imela vstopnine, v *Slovenskem narodu* so pisali o dobrem obisku.[2172]
Vrsta razstave:	Skupinska arhitekturna razstava 16 idejnih načrtov za gradnjo Doma onemoglih na Bokalcah. Natečaj je razpisala Mestna občina Ljubljana. Prve nagrade niso podelili nobenemu projektu, najbolje pa je bil ocenjen projekt Marjana Tepine.[2173] Načrtom so bili priloženi tudi modeli, ki naj bi obiskovalcem predstavili, kaj naj bi zgradili.[2174] Denar za zidanje doma je podarila Mestna hranilnica Ljubljana, s čimer so želeli obeležiti svoj jubilej.[2175] V časopisju so poudarjali pedagoški pomen razstave, ki naj bi tako strokovnjaku kot laiku pokazala napredek slovenske arhitekture.[2176]
Poročanje in kritika:	O razstavi so večkrat poročali v *Slovenskem narodu.* Daljši zapis so objavili le v *Slovencu,* v katerem so podrobno opisali pogoje in potek natečaja ter podali analizo zmagovalnega izbranega načrta ter ostalih predlogov. Razstavo so označili kot »doslej najbolj uspelo razstavo mladega rodu arhitektov«.[2177] V daljšem zapisu v *Slovenskem narodu* so se predvsem osredotočili na arhitekturni vidik natečaja in ne na samo razstavo.[2178]

[2168] Razstava idejnih osnutkov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Jutro,* XXI/172, 26. 7. 1940, p. 4.
[2169] Število del in imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Osnutki za Dom onemoglih razstavljeni, *Jutro,* XXI/166 19. 7. 1940, p. 3; Načrt Doma onemoglih na Bokalcah, *Slovenec,* LXVIII/164, 20. 7. 1940, p. 5.
[2170] Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/163, 19. 7. 1940, p. 3.
[2171] Vodstvo po razstavi načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/165, 22. 7. 1940, p. 3.
[2172] Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/161, 17. 7. 1940, p. 3.
[2173] Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/163, 19. 7. 1940, p. 3.
[2174] Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenec*, LXVIII/161, 17. 7. 1940, p. 7.
[2175] Ibid.
[2176] Vodstvo po razstavi načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/165, 22. 7. 1940, p. 3.
[2177] Načrt Doma onemoglih na Bokalcah, *Slovenec,* LXVIII/164, 20. 7. 1940, p. 5.
[2178] Bodoče mesto naših upokojencev, *Slovenski narod*, LXXIII/170, 26. 7. 1940, p. 5.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Uspeh natečaja za načrte Doma onemoglih na Bokalcah, *Slovenec,* LXVIII/157a, 12. 7. 1940, p. 4.
- Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Jutro,* XXI/164, 17. 7. 1940, p. 4.
- Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenec,* LXVIII/161, 17. 7. 1940, p. 7.
- Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/161, 17. 7. 1940, p. 3.
- Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/163, 19. 7. 1940, p. 3.
- Osnutki za Dom onemoglih razstavljeni, *Jutro,* XXI/166 19. 7. 1940, p. 3.
- Načrt Doma onemoglih na Bokalcah, *Slovenec,* LXVIII/164, 20. 7. 1940, p. 5.
- Razstava načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/164, 20. 7. 1940, p. 4.
- Vodstvo po razstavi načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski narod,* LXXIII/165, 22. 7. 1940, p. 3.
- Vodstvo po razstavi načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenec,* LXVIII/166, 23. 7. 1940, p. 7.
- Vodstvo po razstavi načrtov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Slovenski dom*, V/166, 23. 7. 1940, p. 3.
- Razstava idejnih osnutkov za Dom onemoglih na Bokalcah, *Jutro,* XXI/172, 26. 7. 1940, p. 4.
- Bodoče mesto naših upokojencev, *Slovenski narod,* LXXIII/170, 26. 7. 1940, p. 5.

525
Slovenec, LXVIII/164, 20. 7. 1940, p. 5.

Dom za onemogle na Bokalcah po zamisli inž. Edvarda Ravnikarja. Desno od ceste, ki vodi iz mesta, leži travnik ob Gradaščici, kjer bo velika vrtnarija s sadovnjaki. Levo od ceste ob vznožju pobočja so štiri vile in postajališče, še naprej pa se vzpenja pobočje do planote, na kateri je zgrajeno pravo mesto. Prav na levi zgoraj so gospodarska poslopja. Za tem pridejo trije ženski trakti, ki so zvezani s prečnim traktom s tremi moškimi trakti, enemu od moških traktov nasproti stoji trakt za zakonce. Videti je tudi majhne hišice na vrtovih in ob prečnem traktu kuhinje in jedilnice ter nad prečnim traktom na vzhodu kapelo

Naslov razstave:	Riko Debenjak
Datum:	15. 9.–9. 10. 1940
Organizator:	Društvo slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana[2179]
Avtor s številom del:	67 del; Riko Debenjak.[2180]
Katalog in tiskovine:	Zloženka s seznamom del, s petimi reprodukcijami in umetnikovim avtoportretom na naslovnici.[2181]
Spremljevalni program:	Po razstavi je 15. 9. vodil Saša Šantel, 22. 9. Rajko Slapernik, 29. 9. pa Božidar Jakac.[2182]
Obisk:	Po poročanju časopisja je imela razstava veliko število obiskovalcev.[2183]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava, na kateri je umetnik predstavil olja, akvarele in risbe.[2184]
Poročanje in kritika:	O razstavi so objavili veliko kratkih zapisov in notic. Pisci razstavo v glavnem pohvalili ali pa vsaj zapisali, da v umetniku vidijo potencial. Z namenom, da bi se občinstvo seznanilo z umetnikom pred odprtjem razstave, so v *Slovencu* objavili daljši pogovor z njim, v katerem so predstavili njegovo delo in kaj pripravlja za razstavo.[2185] Podroben in razstavi naklonjen zapis je bil objavljen v *Mariborskem večerniku »Jutra«*.[2186] Razstavo sta pozitivno ocenila tudi Karel Dobida in Saša Šantel, ki sta jo označila za zelo uspešno. Oba sta pri opisu Debenjakovih del izpostavila dejstvo, da je na njegova dela močno vplivalo bivanje v Parizu.[2187] Saša Šantel je zapisal, da so dela na razstavi vsebinsko, slogovno in tehnično zelo raznolika, pohvalil pa je predvsem risbe, ilustracije in akvarele.[2188] O Debenjakovem slogovnem razvoju in delih na razstavi je podrobno pisal tudi neznani avtor v *Jutru*, ki je razstavo pohvalil.[2189] Stane Mikuž je zapisal, da je »Debenjak s to razstavo dokazal, da je njegova umetnostna pot prava in, kar je važno, da je med početkom in neskončnim ciljem že prehojeni del – kvaliteten, bodoči pa – mnogo obetajoč.«[2190] V zapisu v *Jutru* je razstavo označil za velik uspeh. Natančno je opisal umetnikov slogovni razvoj, ki naj bi bil viden tudi na razstavi. Kot glavno kvaliteto njegovega dela je izpostavil, da umetnik v času bivanja v Parizu ni sledil sodobnim tujim vzorom,

[2179] –nik, Razstava slik Rika Debenjaka v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/226, 6. 10. 1940, p. 4.
[2180] *Riko Debenjak* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september 1940), Ljubljana 1940.
[2181] *Riko Debenjak* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september 1940), Ljubljana 1940. (Katalog dostopen na <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:-DOC-QQS0UO3X>.)
[2182] Prof. Šantel o Riku Debenjaku, *Slovenski narod,* LXXIII/212, 17. 9. 1940, p. 3; Vodstvo po razstavi Rika Debenjaka, *Slovenec,* LXVIII/218a, 22. 9. 1940, p. 7; Nalivi po vsej Sloveniji, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XXI/228a, 30. 9. 1940, p. 8.
[2183] –nik, Razstava slik Rika Debenjaka v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/226, 6. 10. 1940, p. 4.
[2184] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 488–489.
[2185] td., Pred razstavo akad. slikarja Rika Debenjaka, *Slovenec*, LXVIII/210a, 13. 9. 1940, p. 8.
[2186] Ibid.
[2187] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 488–489; Saša ŠANTEL, Razstava slik in risb Rika Debenjaka, *Umetnost,* V/3, 1940, pp. 86–87.
[2188] Ibid.
[2189] –l–, Kolektivna razstava slik R. Debenjaka, *Jutro*, XXI/225, 26. 9. 1940, p. 3.
[2190] Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava Rika Debenjaka, *Dom in svet*, LII/8, 1940, pp. 507–508.

ampak je svoj osebni slog zgradil pod vplivom dela starih mojstrov.[2191] Kljub temu da je bil Karel Dobida kritičen do nekaterih del, je menil, da ima umetnik velik potencial: »Riko Debenjak ima gotovo dosti resničnega talenta, da bi lahko postal dober kolorist. Ko bo minil čas teh poskusov in bo iz nabranih izkušenj izluščil tisto, kar mu je še potrebno, se bo zlahka otresel vplivov, ki ga zdaj še ovirajo, da se ne more prav svobodno razživeti.«[2192] Fran Šijanec je bil sicer zadržan do eklektičnosti in tehničnega znanja umetnika, vendar pa mu je, glede na predstavljeno produkcijo, vseeno priznal potencial.[2193] V času razstave sta se pojavila tudi daljša zapisa o razstavljeni sliki *Goriška Madona* ter pozivi, da bi delo morali odkupiti v zbirko Društva Narodna galerija.[2194]

Posebnosti: Riko Debenjak je bil v času razstave v bolnišnici, zato je razstava predstavljala tudi neke vrste finančno pomoč umetniku.[2195]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava Rika Debenjaka, *Slovenski narod,* LXXIII/207, 11. 9. 1940, p. 3.
- V nedeljo bo razstavljal slikar Riko Debenjak, *Slovenski dom,* V/208, 12. 9. 1940, p. 2.
- td., Pred razstavo akad. slikarja Rika Debenjaka, *Slovenec,* LXVIII/210a, 13. 9. 1940, p. 8.
- Otvoritev razstave Rika Debenjaka, *Jutro,* XXI/216, 15. 9. 1940, p. 6.
- Razstava Rika Debenjaka v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/212, 15. 9. 1940, p. 7.
- Danes je bila odprta razstava slik Rika Debenjaka, *Slovenski dom,* V/211, 16. 9. 1940, p. 2.
- Razstava Rika Debenjaka v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/213, 17. 9. 1940, p. 5.
- Otvoritev razstave slik Rika Debenjaka, *Jutro,* XXI/217, 17. 9. 1940, p. 4.
- Prof. Šantel o Riku Debenjaku, *Slovenski narod,* LXXIII/212, 17. 9. 1940, p. 3.
- Lep obisk na umetniški razstavi, *Slovenski dom,* V/215, 20. 9. 1940, p. 2.
- Stane MIKUŽ, Razstava Rika Debenjaka v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/217a, 21. 9. 1940, p. 8.
- Razstava Rika Debenjaka, *Jutro,* XXI/222, 22. 9. 1940, p. 3.
- Vodstvo po razstavi Rika Debenjaka, *Slovenec,* LXVIII/218a, 22. 9. 1940, p. 7.
- –l–, Kolektivna razstava slik R. Debenjaka, *Jutro,* XXI/225, 26. 9. 1940, p. 3.
- Ban dr. Natlačen obiskal razstavo Rika Debenjaka, *Slovenec,* LXVIII/221a, 26. 9. 1940, p. 7.
- Razstava slik akad. slikarja Rika Debenjaka, *Jutro,* XXI/226, 27. 9. 1940, p. 4.
- Za razstavo slik Rika Debenjaka, *Slovenski dom,* V/221, 27. 9. 1940, p. 3.
- Lepe umetniške razstave, *Slovenski dom,* V/222, 28. 9. 1940, p. 2.
- Razstava akademskega slikarja Rika Debenjaka v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXI/228, 29. 9. 1940, p. 5.
- Nalivi po vsej Sloveniji, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XXI/228a, 30. 9. 1940, p. 8.
- Saša ŠANTEL, Goriška Madona Rika Debenjaka, *Slovenski narod*, LXXIII/228, 5. 10. 1940, p. 3.
- –nik, Razstava slik Rika Debenjaka v Ljubljani, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/226, 6. 10. 1940, p. 4.
- Prijatelj umetnosti, Debenjakova »Goriška Madona«, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XXI/234a, 7. 10. 1940, p. 5.
- Mladinska matica. »Naš rod«, *Mariborski večernik »Jutra«*, XIV/239, 21. 10. 1940, p. 3.
- Saša ŠANTEL, Razstava slik in risb Rika Debenjaka, *Umetnost,* V/3, 1940, pp. 86–87.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* V/2, 1940, p. 60.

[2191] Stane MIKUŽ, Razstava Rika Debenjaka v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXVIII/217a, 21. 9. 1940, p. 8.
[2192] Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 488–489.
[2193] F. /Fran/ ŠIJANEC, Likovna umetnost – dve jesenski razstavi, *Sodobnost,* VIII/12, 1940, pp. 569–572.
[2194] Saša ŠANTEL, Goriška Madona Rika Debenjaka, *Slovenski narod*, LXXIII/228, 5. 10. 1940, p. 3; Prijatelj umetnosti, Debenjakova »Goriška Madona«, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XXI/234a, 7. 10. 1940, p. 5.
[2195] Otvoritev razstave slik Rika Debenjaka, *Jutro,* XXI/217, 17. 9. 1940, p. 4; td., Pred razstavo akad. slikarja Rika Debenjaka, *Slovenec*, LXVIII/210a, 13. 9. 1940, p. 8.

- Karel DOBIDA, Ljubljanska umetnostna sezona, *Ljubljanski zvon*, LX/8, 1940, pp. 488–489.
- F./ran/ ŠIJANEC, Likovna umetnost – dve jesenski razstavi, *Sodobnost,* VIII/12, 1940, pp. 569–572.
- Piščančeva /Elda PIŠČANEC/, Umetnost v Jakopičevem paviljonu, *Ženski svet*, XVIII/9-12, 1940, pp. 258–259.
- Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava Rika Debenjaka, *Dom in svet*, LII/8, 1940, pp. 507–508.

526

V Jakopičevem paviljonu razstavlja od 15. tega meseca dalje mladi slovenski umetnik slikar Riko Debenjak. To je njegova prva razstava v Ljubljani; s kar največjim uspehom je pa že razstavljal v Beogradu, Parizu in Haagu. Na sliki vidimo notranjost Debenjakovega pariškega ateljeja, kjer je ustvaril svojo monumentalno slovensko Madono. Tik slike stoji slikar sam v družbi svojega prijatelja.

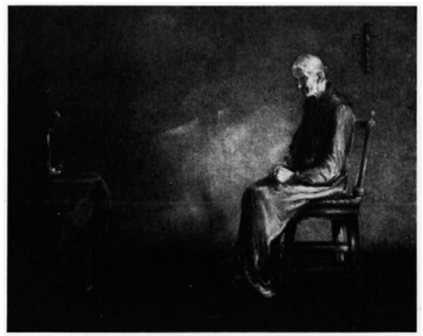
526
Družinski tednik, XII/38, 19. 9. 1940, p. 4.

527
Umetnost, V/3, 1940, p. 87.

528
Umetnost, V/3, 1940, p. 95.

529
Umetnost, V/3, 1940, p. 89.

527

Riko Debenjak — Moja mati

528

Riko Debenjak — Luka

529

Goriška Madona Rika Debenjaka

To delo našega mladega umetnika spada v Narodno galerijo

Ljubljana, 5. oktobra

Italijansko slikarstvo je doseglo v dobi umetnega preroda svojo kulminacijo, ki jo občudujemo predvsem v neštetih slikah in kipih nabožne vsebine. Slikarji so iz toge stilizacije in dekorativnosti zgodnje krščanske dobe in srednjega veka prešli z Giov. Bellinijem na čelu v dobo naturalističnega slikarstva, ki je pa obenem tudi idealistično gledanje na naravni svet povzdignilo do vrhunca. Največji mojstri renesančne dobe so položili s svojimi deli temelj za religiozno slikanje, ki se po vsebini do današnjih dni bistveno ni izpremenilo. Tako je nastal v delih Rafaela Sanzija in njegovih sodobnikov in naslednikov tip Madone, ki se je v tej obliki zasidral v srcih vseh milijonov vernikov skozi pet zadnjih stoletij.

Tip Madone, kakor je udomačen v cerkvenem slikarstvu, nam predstavlja Mater božjo kot idealno lepo mlado žensko, večinoma temnolaso, oblečeno v meščansko ali plemiško nošo cinquecenta, obleko, ki so ji tudi barve tipizirane (rdeča-modra-bela) pri Mariji z Jezusom, ali belo-modra pri slikah brezmadežnega spočetja. Marija se nam na vseh teh slikah ne pokaže kot sferična ali mistična prikazen, ampak kot žena z mesom in krvjo, a žena največje popolnosti, ki ji božanstvo odseva iz izraza njenega obraza in njenih kretenj.

Realistično gledanje na Madonin lik se stopnjuje s pomočjo kompozicije vseh slik, v katerih nastopa Kristusova mati v družbi s svetimi osebami njenega okolja in angeli, a tudi v družbi z navadnimi zemljani. Priljubljeni motiv, ko se v sliki Mati Božja druži z osebami slikarjevih sodobnikov, je našel v vsej tej dolgi dobi vreto najpomembnejših interpretov. Povedlo bi predaleč, če bi hotel naštevati variante tega motiva, vendar bodi mimogrede omenjeno, da so nekateri slikarji, predvsem oni iz severnejših dežel poleg lokalizacije naslikanega dejanja lokalizirali tudi Marijin tip in njeno obleko. Zadnji ekstrem take lokalizacije predstavljajo Madone z etnografskim obeležjem, kakor jih Slovenci poznamo v slikah M. Gasparija.

Med slovenskimi slikarji — da preskočim baročne in pobaročne večinoma priseljene umetnike, ki so delovali v naših krajih, sta bila pač brata Šubica prva, ki sta se lotila naloge slikanja Madone na resn. in temeljiti način. Tako smo imeli priliko občudovati na nepozabni veliki razstavi bratov Šubicev poleg drugih prelepo Janezovo Marijino kronanje in skico za Brezmadežno in Jurijevo rožniško Marijino obiskovanje, ki vse predstavljajo sicer popolnoma samostojno dobo naših velikih umetnikov, a pri tem vendar tradicionalno naslonitev na klasične vzore v tipih, oblačilih in kompoziciji. Tako nam n. pr primerjava Janezove Brezmadežne z Murilljevimi svetovnoznanimi slikami iste vsebine kaže značilen primer vpliva klasike na naša slovenska mojstra.

Večstoletni preokret slikarstva z nastopom impresionizma, ki je začasno zrušil večstoletno stavbo slikarske tradicije, slikanju cerkvenih slik ni bil naklonjen in kar je v tej dobi nastalo, pomeni kompromisno rešitev takih nalog. Povojno vrenje je našlo končno v bratih Kraljih umetnika, ki sta na svojevrsten način iskala novega izraza v nabožnih motivih. Drugačno pot je izbral Slavko Pengov, ki se je v svojih delih z močno naglašeno dekorativno platjo pridružil novim slikarjem, ki hočejo nove slikarskotehnične pridobitve prilagoditi tradicionalnemu okusu vernikov. Slikarjev, ki so se samo izjemoma lotili podobnih nalog, ne omenjam.

Zanimivo je vsekakor, da se je našel v naših dneh zastopnik mlade slikarske generacije, ki je v svoji študiiski dobi na izredno temeljit način prestudiral čisto slikarski pokret — ekstremistično iskanje sodobnih slikarjev ga ni ogrelo, zato je njegova narava preveč lirična — moderne umetnosti, a je vendar čutil potrebo, da se vrne pri slikanju svoje Madone k načinu romanskih klasikov.

Ko se je za časa svojega bivanja v Parizu dan na dan naslajal na nedosežnih louvrskih umetninah, so ga vedno bolj privlačevala dela Lionarda, P. Veronesa in Murilla. Gotovo je cele dni stal pred Murillovim »Marijinim rojstvom« in pred »Brezmadežnim spočetjem«, a gotovo tudi pred njegovim »Prosjačkom« ter si je natančno ogledal kompozicijske in tehnične posebnosti teh umetnin. In tako je končno v njem vzrasel sklep, da naslika sam veliko sliko Madone.

Izbral si je po dolgem premišljevanju snov, v kateri je poleg pobožnega odnosa do krščanskega simbola ljubezni izrazil tudi občutje povezanosti Slovenca do onega koščka zemlje, na kateri je zagledal luč sveta. Mati božja je z malim Jezuščkom prišla v njegovo domovino ter je prisedla k slovenskemu kmetu, ki je ravnokar svoji hčerki in svojemu sinčku podal skledo z mlekom. Gostoljubni oče je takoj postregel Mariji in njenemu božjemu Sinu. Mariji ponuja kot sin vinorodnega kraja čašo vina in kos kruha, a Jezušček je že prisedel k otrokoma ter zajema z žlico iz sklede. V ozadju je naslikano na pol suho deblo mogočnega hrasta, ki ga je strela raztreščila, a ga ni mogla uničiti . . Novi poganjki klijejo iz starega debla. Malo znamenje na drevesu simbolizira pač pobožnost slikarjevih sorojakov. Še bolj konkretno je poudarjena slikarjeva domovina s pogledom na obsoški Kanal s svojim daleč znanim dvoločnim mostom. V ospredju nam tihožitje s košem, vrčem in motiko ponazoruje rodovitnost slikarjeve domovine.

V kompoziciji se je slikar držal norme renesančnih umetnikov ter je vse osebe razpostavil v trikotni skupini. Da se izogne simetriji, je razdelil s poševno postavljenim hrastovim deblom vso gmoto ospredja v dva neenaka dela. Marijina glava in njeno oprsje se svetlo odražata od temnega neba, nasprotno pa je kmetova glava temna v primeri s svetlim delom zračnega ozadja.

V tehniki posnema slika dela starih slikarjev in mogli bi v tem pogledu najti vplive od Lionarda do Murilla. Da je slikarju uspelo naslikati sliko v tej tehniki z uporabo večkratnih lazur brez »izmučenja« posameznih partij, da je znal nadalje prav odlično podati materialne posebnosti zemlje, neba, trave, obleke in inkarnata, to priča o Debenjakovem virtuoznem obvladanju slikarske rutine. Moram reči, da njegova sposobnost slikanja v tako različnih načinih — primerjati je treba s to sliko druge pastozne, zopet druge skoraj poantilirane slike — napravi več vtisa, kakor delo kakega slikarja, ki se skozi desetletja ponavlja v istih motivih in v isti tehniki. Priznam pa, da se take vrste slikar na tej edini lestvi lahko — absolutno vzeto — povzpne do višje stopnje.

Ne spuščam se v ocenjevanje umetniške dognanosti Debenjakove Goriške Madone, saj delo še ne predstavlja viška umetniškega delovanja razmeroma še mladega slikarja. Zdelo se mi je pa, da je potrebno opozoriti na veliko nalogo, ki se je je lotil slikar takega talenta in takega znanja, kakor je Riko Debenjak, tudi širše občinstvo.

Zato mi boste gotovo oprostili g. urednik, če sem to razpravico morda bolj raztegnil, kakor ste želeli.

Saša Šantel

★

Po našem mnenju spada taka slika kakor je Debenjakova Goriška Madona v javno zbirko, v našo Narodno galerijo. Prepričani smo, da v tem mnenju nismo osamljeni, saj imamo Slovenci razmeroma malo slik te vrste, ki bi v toliki meri zaslužile odgovarjajoče mesto v Narodni galeriji, kakor ta. Ali se res med nami ne bo našlo nekaj mecenov, ki bi Goriško Madono odkupili za Narodno galerijo? Apeliramo na naše zavarovalnice, naj porabijo to priliko in polože svoj obulus na oltar naše kulture. Upamo, da naš apel ne bo naletel na gluha ušesa.

530
Slovenski narod, LXXIII/228,
5. 10. 1940, p. 3.

Naslov razstave:	VIII. razstava Kluba neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov
Datum:	20. 10.–10. 11. 1940 (podaljšana do 17. 11.)[2196]
Organizator:	Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Zoran Didek, Zdenko Kalin, Stane Kregar, France Mihelič, Nikolaj Omersa, Zoran Mušič, France Pavlovec, Nikolaj Pirnat, Marij Pregelj, Karel Putrih, Evgen Sajovic, Maksim Sedej.[2197]
Katalog in tiskovine:	Zapis v *Jutru* omenja katalog z reprodukcijami del, vendar ga v času nastanka te publikacije ni bilo mogoče locirati v slovenskih arhivskih institucijah.[2198]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel predsednik Kluba Stane Kregar.[2199] Po razstavi so med drugim vodili Marij Pregelj, Stane Kregar in Saša Šantel.[2200]
Obisk:	O dobrem obisku so pisali v *Slovencu*.[2201]
Vrsta razstave:	Skupinska slikarska in kiparska razstava vseh članov neodvisnih. Deloma je šlo za prenos njihove septembrske razstave v Zagrebu v Domu likovnih umetnikov, ki so ji dodali še nekaj del.[2202] V *Jutru* so pisali o slabi postavitvi razstave, saj naj bi bila dela med seboj pomešana, ter slabi ureditvi kataloga, iz katerega osem reprodukcij ni bilo na razstavi.[2203]
Poročanje in kritika:	Razstava je prejela mešane odzive, pisci pa ji po večini niso bili naklonjeni. V časopisju so večkrat objavili različne kratke zapise, notice in najave vodstev, na primer v *Slovenskem narodu.* Ob otvoritvi so v *Slovencu* objavili povzetek Kregarjevega govora.[2204] V *Jutru* so objavili intervju Igorja Torkarja z Evgenom Sajovicem.[2205] Elda Piščanec je v *Ženskem svetu* zapisala, da je bila razstava enotna, harmonična in prijetna.[2206] V *Jutru* so objavili daljši zapis o razstavi neznanega avtorja v treh delih. V prvem delu je na splošno opredelil delo umetnikov in njihove razstave označil za »zrcalo sodobnih slikarskih smeri«, pri čemer je opozoril, da: »beseda 'sodobnost', kakor jasno kaže prav primer te razstave, ne pomeni več revolucije, kakor smo jo doživljali v času ekspresionizma, kubizma in drugih povojnih struj; nasprotno: kaže vrnitev iz razburkanih

[2196] Podaljšana razstava, *Slovenski narod,* LXXIII/258, 11. 11. 1940, p. 3.
[2197] Imena razstavljavcev so rekonstruirana po članih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Mp, Neodvisni razstavljajo v Ljubljani, *Jutro,* XXI/245, 19. 10. 1940, pp. 3–4.
[2198] –I–, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/261, 7. 11. 1940, p. 3.
[2199] Neodvisni v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXIII/241, 21. 10. 1940, p. 3.
[2200] Vodstvo po razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenski narod,* LXXIII/246, 26. 10. 1940, p. 4; Vodstvo po razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenski narod,* LXXIII/257, 9. 11. 1940, p. 4; Danes ob 11. uri, *Jutro*, XXI/258, 3. 11. 1940, p. 6; Vodstvo po razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenski narod,* LXXIII/263, 16. 11. 1940, p. 2.
[2201] Razstavo kluba mladih slovenskih likovnih umetnikov, *Slovenec,* LXVIII/255a, 6. 11. 1940, p. 7.
[2202] Neodvisni v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXIII/241, 21. 10. 1940, p. 3.
[2203] –I– /Josip Regali?/, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/261, 7. 11. 1940, pp. 3–4.
[2204] Ob otvoritvi razstave Kluba neodvisnih v Ljubljani. Nekaj misli iz govora predsednika prof. St. Kregarja, *Slovenec*, LXVIII/244a, 23. 10. 1940, p. 8.
[2205] Igor TORKAR, Na razstavi Neodvisnih. Razgovor s slikarjem E. Sajovicem, *Jutro*, XXI/253, 29. 10. 1940, pp. 3–4.
[2206] Piščančeva /Elda PIŠČANEC/, *Ženski svet*, XVIII/9-12, 1940, pp. 258–259.

valov skrajnostnih eksperimentov v varno zatišje čistega samoslikarstva in samokiparstva«.[2207] Nato se je v vseh treh zapisih lotil natančnega opisa in vrednotenja del posameznih umetnikov. Delom in umetnikom je bil pisec sicer naklonjen, vendar je bil kritičen do same organizacije razstave, saj dela niso bila razporejena po avtorjih, v katalogu pa naj bi bilo navedeno veliko del, ki jih na razstavi ni bilo.[2208]

Fran Šijanec je menil, da so na razstavi dela, ki ne kažejo večjega razvojnega ali osebnega napredka. Nekateri člani kluba so bili po njegovem izjemni, večina članov pa naj bi se opravičevala s »programsko ekskluzivnostjo«. V zapisu za *Sodobnost* je kot kvalitetne izpostavil predvsem kiparje.[2209]

Stane Mikuž je razstavi namenil zelo oster zapis, v katerem je pisal o »zgrešenosti smeri prizadevanja enega dela mlade umetniške generacije, s čimer zanikava tako uspeh naše umetniške tradicije, kakor postavlja v nevarnosti napredek slovenske umetnosti«. Pri tem je bil kritičen do pretiranih francoskih vplivov in do pomanjkanja individualnega izraza v umetnosti ter je svaril, da so neodvisni izgubili stik in škodijo slovenski umetnosti. Zapisal je tudi, da je umetnost neodvisnih »zgovorna priča nepravilne umetnostne poti«. Izpostavil je še, da to ne velja za vse in da so na razstavi posamezna dobra dela, kot so slike Franceta Pavlovca ter kiparski del razstave.[2210] V zapisu v *Domu in svetu* je Mikuž omenil tudi slabe kritike, ki naj bi jih neodvisni prejeli na razstavi v Zagrebu, in sicer v *Novosti* in *Obzor*, kar je razumel kot škodljivo za ugled sodobne slovenske umetnosti.[2211]

V *Jutru* so nato objavili odziv neodvisnih na Mikuževe zapise, v katerem so jih primerjali z njegovimi preteklimi kritikami ter se spraševali, zakaj je pisec kar naenkrat spremenil mnenje o njihovem delu. V zapisu so namreč želeli poudariti, da je bil Mikuž ob njihovih preteklih razstavah naklonjen francoskim vplivom ter določenim slogovnim usmeritvam posameznih umetnikov, medtem ko je bil do le-teh pri pričujoči razstavi kritičen.[2212] Nesmiselnost njegovih trditev in očitkov so želeli prikazati tudi z daljšim zapisom v *Slovencu*, v katerem so se spet dotaknili njegovih preteklih izjav o njihovi umetnosti ter mu očitali, da pravi slovenski izraz vidi samo v delih s kmečko motiviko in krajino. Prav tako so zavrnili dejstvo, da naj bi na razstavi v Zagrebu dobili negativne odzive.[2213] Na to se je odzval Mikuž, ki je poudaril, da so posamezne stavke iz preteklih kritik vzeli iz konteksta, da stoji za svojimi besedami ter da slovensko umetnost, bolj kot v izbiri primernih motivov, vidi v individualnosti umetniških izrazov, ki naj bi po njegovem mnenju manjkala neodvisnim: »Kjer pa ni lastnega gledanja, individualnosti in ne odnosa do domače zemlje, tam seveda ne more biti prave umetnosti, a tudi ne – polemike.« [2214]

[2207] –I–, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/259, 5. 11. 1940, pp. 3–4.
[2208] Ibid; –I–, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/260, 6. 11. 1940, pp. 3–4; –I–, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/261, 7. 11. 1940, pp. 3–4.
[2209] F./ran/ ŠIJANEC, Likovna umetnost - dve jesenski razstavi, *Sodobnost,* VIII/12, 1940, pp. 571.
[2210] Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava neodvisnih, *Dom in svet*, LII/9, 1940, pp. 572–574.
[2211] Stane MIKUŽ, Nekaj načelnih misli o razstavi Neodvisnih, *Slovenec,* LXVIII/256a, 7. 11. 1940, p. 8.
[2212] Klub Neodvisnih odgovarja dr. Mikužu, *Jutro*, XXI/268, 15. 11. 1940, pp. 3–4.
[2213] Klub Neodvisnih, Ob načelnih mislih o razstavi Neodvisnih, *Slovenec*, LXVIII/263a, 15. 11. 1940, p. 8.
[2214] Stane MIKUŽ, Ob načelnih mislih o razstavi Neodvisnih, *Slovenec*, LXVIII/264a, 16. 11. 1940, p. 8.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Mp, Neodvisni razstavljajo v Ljubljani, *Jutro,* XXI/245, 19. 10. 1940, pp. 3–4.
- Neodvisni v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod,* LXXIII/241, 21. 10. 1940, p. 3.
- Na razstavi Neodvisnih, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/246a, 21. 10. 1940, p. 8.
- Ob otvoritvi razstave Kluba neodvisnih v Ljubljani. Nekaj misli iz govora predsednika prof. St. Kregarja, *Slovenec,* - LXVIII/244a, 23. 10. 1940, p. 8.
- Trije slovenski kiparji, *Jutro,* XXI/249, 24. 10. 1940, p. 3.
- Vodstvo po razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenski narod,* LXXIII/246, 26. 10. 1940, p. 4.
- Vedno bolj raste zanimanje za razstavo Kluba neodvisnih, *Slovenec*, LXVIII/248a, 27. 1. 1940, p. 8.
- Razstava neodvisnih, *Slovenski dom*, V/247, 28. 10. 1940, p. 2.
- Igor TORKAR, Na razstavi Neodvisnih. Razgovor s slikarjem E. Sajovicem, *Jutro*, XXI/253, 29. 10. 1940, pp. 3–4.
- Danes ob 11. uri, *Jutro*, XXI/258, 3. 11. 1940, p. 6.
- –I– /Josip Regali?/, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/259, 5. 11. 1940, pp. 3–4.
- –I– /Josip Regali?/, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/260, 6. 11. 1940, pp. 3–4.
- Razstavo kluba mladih slovenskih likovnih umetnikov, *Slovenec,* LXVIII/255a, 6. 11. 1940, p. 7.
- Stane MIKUŽ, Nekaj načelnih misli o razstavi Neodvisnih, *Slovenec,* LXVIII/255a, 6. 11. 1940, p. 8.
- –I–, Razstava »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/261, 7. 11. 1940, pp. 3–4.
- Stane MIKUŽ, Nekaj načelnih misli o razstavi Neodvisnih, *Slovenec,* LXVIII/256a, 7. 11. 1940, p. 8.
- Popravi, *Jutro*, XXI/262, 8. 11. 1940, p. 4.
- Razstavni katalog »Neodvisnih«, *Jutro*, XXI/262, 8. 11. 1940, p. 4.
- Igor TORKAR, Razgovor s kiparjem Zdenkom Kalinom, *Jutro*, XXI/262, 8. 11. 1940, p. 7.
- Vodstvo po razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenski narod,* LXXIII/257, 9. 11. 1940, p. 4.
- Na razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenec,* LXVIII/258, 9. 11. 1940, p. 7.
- Vodstvo prof. Saše Šantla na razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenec,* LXVIII/259, 10. 11. 1940, p. 8.
- Podaljšana razstava, *Slovenski narod,* LXXIII/258, 11. 11. 1940, p. 3.
- Klub Neodvisnih odgovarja dr. Mikužu, *Jutro*, XXI/268, 15. 11. 1940, pp. 3–4.
- Klub Neodvisnih, Ob načelnih mislih o razstavi Neodvisnih, *Slovenec*, LXVIII/263a, 15. 11. 1940, p. 8.
- Stane MIKUŽ, Ob načelnih mislih o razstavi Neodvisnih, *Slovenec*, LXVIII/264a, 16. 11. 1940, p. 8.
- Vodstvo po razstavi kluba Neodvisnih, *Slovenski narod,* LXXIII/263, 16. 11. 1940, p. 2.
- Danes zadnji dan razstave kluba Neodvisnih v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec,* LXVIII/265a, 17. 11. 1940, p. 8.
- Danes je zadnji dan razstave Kluba neodvisnih, *Jutro,* XXI/270, 17. 11. 1940, p. 12.
- Piščančeva /Elda PIŠČANEC/, *Ženski svet*, XVIII/9-12, 1940, pp. 258–259.
- F./ran/ ŠIJANEC, Likovna umetnost - dve jesenski razstavi, *Sodobnost,* VIII/12, 1940, pp. 569–572.
- Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava neodvisnih, *Dom in svet*, LII/9, 1940, pp. 572–574.

531
Slovenec, LXVIII/256a, 7. 11. 1940, p. 8.

Stane Kregar: Deklica s knjigo.

Naslov razstave:	Razstava slik Božidarja Jakca
Datum:	24. 11.–17. 12. 1940 (podaljšana do 18. 12.)[2215]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	180 del; Božidar Jakac.[2216]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Po razstavi je 7. in 18. 12. vodil umetnik sam, 15. 12. pa Jože Gregorčič.[2217] Slednji je ob vodstvu imel tudi predavanje o zgodovinskem razvoju pastela.[2218]
Obisk:	V *Slovenskem narodu* so pisali o neverjetno dobrem obisku na otvoritvi.[2219]
Vrsta razstave:	Samostojna razstava Božidarja Jakca, na kateri je po večini razstavil novejša dela, kot so pasteli z motivi Prekmurja, Primorske, Bele Krajine, Ljubljane in Madžarske, potrete v tehniki olja ter risbe.[2220]
Poročanje in kritika:	Kratke najave so se v času razstave redno pojavljale v *Slovenskem narodu* in *Jutru.* Daljši zapis o razstavi je Stane Mikuž objavil v *Slovencu,* kjer je podrobno opisal Jakčevo umetniško pot ter se posvetil posameznim delom na razstavi, ki jih je vse zelo pohvalil. Kot najboljše na razstavi pa je izpostavil risbe: »Malo imamo Slovenci risarjev, ki bi jih mogli postaviti ob stran Jakčevim delom! Zame so to stvari, kjer se Jakac najbolj približa tistemu, čemur bi rekli morda absolutna kvaliteta. Mislim, da je to tisti pojem, ki je tako čudodelen, da daje danes življenje Michelangelovi plastiki, ali pa japonskemu tušu neznanega slikarja.«[2221] Mikuž je o razstavi pisal tudi v *Domu in svetu*, kjer jo je označil za lepo in zanimivo, pri čemer je kot najbolj kakovostne prav tako izpostavil risbe in grafike.[2222] Anonimni avtor je bil svojem v zapisu v *Sloveniji* razstavi zelo naklonjen, pri čemer je kot pozitivno izpostavil predvsem Jakčevo tehnično znanje, lahko razumljivost in realistično upodabljanje. Med drugim je zapisal: »Jakac ne postavlja v svojih delih problemov, ki jih ni ne v naravi ne v bistvu slikarstva in ki so le ali plod skažene domišljije, še bolj pa nasledek neznanja ali pa 'literarnih' dozdev in osebnih umišljav – stvari, ki jih je današnji dan tudi v naši oblikujoči umetnosti za vsakim oglom več kot zadosti. Jakčeva dela nimajo opravka z nobenimi -izmi in ne s 'šolami', kar je oboje v takih časteh pri umetnostnih pismoukih, katerih moč je v zveriženih besednih periodah in primerjavah, ki se resnici tako malo prilegajo kot pest na oko.«[2223]

[2215] Božidar Jakac, *Slovenski narod,* LXXIII/290, 18. 12. 1940, p. 3.
[2216] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Razstava romarja med slikarji Božidarja Jakca, *Slovenski narod,* LXXIII/272, 27. 11. 1940, p. 3.
[2217] Na razstava Božidarja Jakca, *Slovenec,* LXXIII/282, 7. 12. 1940, p. 7; Božidar Jakac, *Slovenski narod,* LXXIII/290, 18. 12. 1940, p. 3; Na razstavi Božidarja Jakca, *Slovenski dom*, V/287, 14. 12. 1940, p. 4.
[2218] Na razstavi Božidara Jakca, *Jutro,* XXI/291, 12. 12. 1940, p. 4.
[2219] Razstava romarja med slikarji Božidarja Jakca, *Slovenski narod,* LXXIII/272, 27. 11. 1940, p. 3.
[2220] Stane MIKUŽ, Razstava Božidarja Jakca, *Dom in svet*, LIII/1, 1940, pp. 52–53.
[2221] Stane MIKUŽ, Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec,* LXXIII/281, 6. 12. 1940, p. 8.
[2222] Stane MIKUŽ, Razstava Božidarja Jakca, *Dom in svet*, LIII/1, 1940, pp. 52–53.
[2223] –il., Dela slikarja Jakca, *Slovenija*, IX/48, 11. 12. 1940, p. 4.

Posebnosti: Jakac naj bi naknadno naredil tudi nov katalog, saj je na razstavi obesil več dodatnih del.[2224]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava slikarja Božidarja Jakca, *Slovenec,* LXXIII/270, 23. 11. 1940, p. 7.
- Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec,* LXXIII/271, 24. 11. 1940, p. 8.
- Razstava slikarja Božidarja Jakca, *Jutro,* XXI/276, 24. 11. 1940, p. 12.
- Božidar Jakac je danes odprl razstavo, *Slovenski dom*, V/270, 25. 11. 1940, p. 3.
- Božidar Jakac razstavlja, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/276a, 25. 11. 1940, p. 8.
- Razstava B. Jakca, *Slovenec,* LXXIII/272, 26. 11. 1940, p. 8.
- Razstava slik Božidarja Jakca, *Slovenski narod,* LXXIII/271, 26. 11. 1940, p. 2.
- Razstava romarja med slikarji Božidarja Jakca, *Slovenski narod,* LXXIII/272, 27. 11. 1940, p. 3.
- Poezija Slovenije v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXI/278, 27. 11. 1940, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Razstava Božidarja Jakca, *Slovenec,* LXXIII/281, 6. 12. 1940, p. 8.
- Na razstava Božidarja Jakca, *Slovenec,* LXXIII/282, 7. 12. 1940, p. 7.
- Razstava Božidara Jakca, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/288a, 9. 12. 1940, p. 7.
- Na razstavi Božidarja Jakca, *Jutro*, XXI/290, 11. 12. 1940, p. 3.
- –i. /Josip Regali/, Dela slikarja Jakca, *Slovenija*, IX/48, 11. 12. 1940, p. 4.
- Na razstavi Božidara Jakca, *Jutro*, XXI/291, 12. 12. 1940, p. 4.
- Na razstavi Božidarja Jakca, *Slovenski dom*, V/287, 14. 12. 1940, p. 4.
- Na Jakčevi razstavi, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XXI/294a, 16. 12. 1940, p. 8.
- Božidar Jakac, *Slovenski narod,* LXXIII/290, 18. 12. 1940, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Razstava Božidarja Jakca, *Dom in svet*, LIII/1, 1940, pp. 52–53.

532
Slovenec, LXXIII/272, 26. 11. 1940, p. 2.

Božidar Jakac: Viniški godec Jozo.

[2224] Razstava romarja med slikarji Božidarja Jakca, *Slovenski narod,* LXXIII/272, 27. 11. 1940, p. 3.

Jera Krečič

Naslov razstave:	**Razstava slik akademskega slikarja Frana Klemenčiča v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani**
Datum:	26. 1.–17. 2. 1941 (podaljšana do 20. 2.)[2224]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	55 del; Fran Klemenčič.[2225]
Katalog in tiskovine:	Razstavni katalog s seznamom del.[2226]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Saša Šantel, 2. 2. je po razstavi vodil umetnik sam, 8. 2. pa je imel ob isti uri vodstvo Ivan Vavpotič.[2227]
Obisk:	Po poročanju *Slovenca* je bil obisk dober.[2228]
Vrsta razstave:	Samostojna retrospektivna razstava olj z letnicami od 1906 do sodobnosti ob slikarjevi 60-letnici.[2229] Razstavil je motivno raznovrstna dela – večina razstavljenih del je bilo krajin, nekaj tihožitij, portretov in žanrov. Šlo je za njegovo prvo samostojno razstavo, saj mu je finančne zmožnosti, kot je izjavil za *Mariborski večernik »Jutra«*, prej niso dopuščale.[2230] Nakup umetnin naj bi bil po poročanju *Jutra* šibek,[2231] čeprav so v *Slovencu* na zadnji dan razstave objavili notico: »Razveseljiva je ugotovitev, da je bilo v vrstah obiskovalcev tudi več mecenov, ki so z nakupom gmotno podprli našega umetnika.«[2232] Tudi v *Slovenskem narodu* so pisali o nekaj prodanih delih in zanimanju za odkup.[2233] Z razstavo je umetnik želel potovati tudi v Zagreb in Beograd.[2234]
Poročanje in kritika:	Uredništvo *Umetnosti* je opozorilo, da je v poročilu o slovenskih razstavah v letu 1941, ki ga je za revijo pripravil France Gorše, razstava pomotoma izostala, vendar so v zapisu poudarili, da je umetnik z razstavo »močno presenetil ter žel veliko vsestransko priznanje«.[2235] O razstavi je bilo v časopisju ogromno zapisov, nekateri so bili objavljeni že pred samo otvoritvijo. Za vse velja, da so bili izključno pozitivno naravnani do slikarjevega dela. Pisec *Slovenskega naroda* je denimo izjavil: »Njegova dela so umetniško poglobljena, resno študirana in so izraz pristnega doživetja, zaradi tega ni nevarnosti, da bi zašel v golo virtuoznost in tehnični larpurlartizem.«[2236] Naklonjeni pa so bili tudi njegovi preprosti motiviki: »[D]okler boš, prijatelj, nudil našemu narodu taka dela kot so: 'Kmečka idila', 'Kozolec', [...] 'Kmečko dvorišče', se nimaš ničesar bati. Nasprotno: ljudje bodo segali po tvojih umetninah ...«[2237] Stane Mikuž je v obeh prispevkih razstavo zelo pohvalil, umetnika pa umestil nekam med impresioniste in povojni mladi ekspresionistični rod.[2238]
Posebnosti:	V *Slovenskem narodu* so v članku Študent in slikar v celoti objavili pismo Franu Klemenčiču, ki mu ga je poslal študent Tone iz Kranja. Čestital mu je ob jubileju in razložil, da zaradi finančnih težav razstave ne bo mogel obiskati, kar je Klemenčiča tako ganilo, da mu je nemudoma poslal denar za vstopnico in prevoz.[2239]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Slikar Klemenčič o svojem delu, *Jutro*, XXII/19, 23. 1. 1941, pp. 3–4.
- Pred razstavo slikarja Klemenčiča, *Slovenec,* LXIX/19a, 24. 1. 1941, p. 8.
- Kolektivna razstava umetnin akad. slikarja Frana Klemenčiča, *Jutro*, XXII/21, 25. 1. 1941, p. 4.
- Klemenčičeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Mariborski večernik »Jutra«,* XV/20, 26. 1. 1941, p. 12.
- Otvoritev razstave Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/21, 27. 1. 1941, p. 3.
- Jubilejna razstava Frana Klemenčiča, *Slovenski dom,* VI/21, 27. 1. 1941, p. 2.
- Fran Klemenčič razstavlja, *Slovenski narod,* LXXIV/22, 28. 1. 1941, p. 6.
- Oglejte si krasne umetniške slike, *Slovenec,* LXIX/23a, 29. 1. 1941, p. 7.
- S./tane/ MIKUŽ, Otvoritev Klemenčičeve razstave, *Slovenec,* LXIX/23a, 29. 1. 1941, p. 8.
- Razstava Franja Klemenčiča, *Slovenec,* LXIX/27a, 2. 2. 1941, p. 7.
- S./tane/ MIKUŽ, Umetnost Frana Klemenčiča, *Slovenec,* LXIX/28a, 4. 2. 1941, p. 8.
- Študent in slikar, *Slovenski narod,* LXXIV/28, 4. 2. 1941, p. 2.
- Na Klemenčičevi razstavi, *Slovenec,* LXIX/31a, 7. 2. 1941, p. 7.
- -nt- /Ante Gaber/, Razstava Frana Klemenčiča, *Jutro*, XXII/32, 7. 2. 1941, p. 3.
- Vodstvo po razstavi akad. slikarja Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/32, 8. 2. 1941, p. 2.
- Razstava Franca Klemenčiča, *Jutro*, XXII/34, 9. 2. 1941, p. 7.
- -k., Umetnost Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/33, 10. 2. 1941, p. 4.
- Razstava Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/34, 11. 2. 1941, p. 2.
- Klemenčičeva razstava – podaljšana, *Jutro*, XXII/40a, 16. 2. 1941, p. 8.
- Da je slikar F. Klemenčič, *Slovenec,* LXIX/40a, 18. 2. 1941, p. 7.
- B. R., Iz mladih dni Frana Klemenčiča, *Jutro*, XXII/43, 20. 2. 1941, p. 3.
- Danes zaključi akad. slikar Franjo Klemenčič, *Slovenec,* LXIX/42a, 20. 2. 1941, p. 7.
- Obvestila, *Slovenski dom*, VI/42, 20. 2. 1941, p. 3.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, V/8, 1941, p. 255.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VI/4–6, 1942, p. 146.

[2224] Kolektivna razstava umetnin akad. slikarja Frana Klemenčiča, *Jutro*, XXII/21, 25. 1. 1941, p. 4; Klemenčičeva razstava – podaljšana, *Jutro*, XXII/40a, 17. 2. 1941, p. 8; Obvestila, *Slovenski dom*, VI/42, 20. 2. 1941, p. 3.
[2225] *Razstava slik akademskega slikarja Frana Klemenčiča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1941), Ljubljana 1941.
[2226] *Razstava slik akademskega slikarja Frana Klemenčiča* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1941), Ljubljana 1941. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2227] S./tane/ MIKUŽ, Otvoritev Klemenčičeve razstave, *Slovenec,* LXIX/23a, 29. 1. 1941, p. 8; Razstava Franja Klemenčiča, *Slovenec,* LXIX/27a, 2. 2. 1941, p. 7; Vodstvo po razstavi akad. slikarja Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/32, 8. 2. 1941, p. 2.
[2228] Na Klemenčičevi razstavi, *Slovenec,* LXIX/31a, 7. 2. 1941, p. 7.
[2229] S./tane/ MIKUŽ, Umetnost Frana Klemenčiča, *Slovenec,* LXIX/28a, 4. 2. 1941, p. 8; F. Š. /Fran Šijanec/, Slikar Fran Klemenčič, *Jutro*, XXIII/59a, 13. 3. 1943, p. 4.
[2230] Klemenčičeva razstava v Jakopičevem paviljonu, *Mariborski večernik »Jutra«*, XV/20, 25. 1. 1941, p. 12.
[2231] Klemenčičeva razstava – podaljšana, *Jutro*, XXII/40a, 17. 2. 1941, p. 8.
[2232] Danes zaključi akad. slikar Franjo Klemenčič, *Slovenec,* LXIX/42a, 20. 2. 1941, p. 7.
[2233] Razstava Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/34, 11. 2. 1941, p. 3.
[2234] Otvoritev razstave Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/21, 27. 1. 1941, p. 3.
[2235] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VI/4–6, 1942, p. 146.
[2236] -k., Umetnost Frana Klemenčiča, *Slovenski narod,* LXXIV/33, 10. 2. 1941, p. 4.
[2237] Na Klemenčičevi razstavi, *Slovenec,* LXIX/31a, 7. 2. 1941, p. 7.
[2238] S./tane/ MIKUŽ, Umetnost Frana Klemenčiča, *Slovenec*, LXIX/28a, 4. 2. 1941, p. 8.
[2239] Študent in slikar, *Slovenski narod,* LXXIV/28, 4. 2. 1941, p. 2.

533

Razstava Franca Klemenčiča

Iz ljubljanske okolice

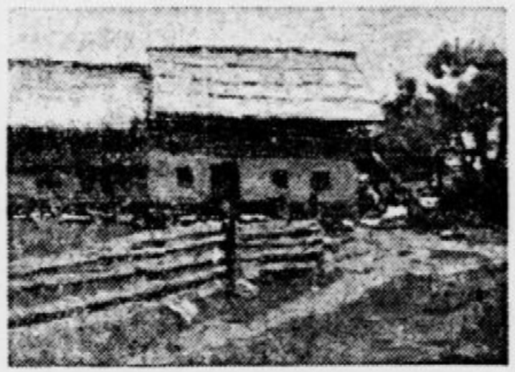
Ljubljana, 8. februarja

Za svojo 60letnico razstavlja kolektivno zbirko svojih del v razstavnem paviljonu pod Tivolijem slikar Fran Klemenčič. Slikar spada v generacijo, ki se je uveljavila takoj po naših starejših impresionist h ter si nasprotno od teh posluževala tudi močnejših barvnih kontrastov pa tudi krepkejših tonskih skal. Po tehnični plati je Fran Klemenčič nedvomno naš najzanimivejši slikar. Krajine in tihožitja oblikuje na široko, brez slehernih podrobnosti, način, ki ga z velikim uspehom uporablja tudi pri portretih.

Na pričujoči razstavi je slikar razstavil tudi nekaj začetnih in starejših del s svoje umetniške poti. Posebno dva starejša interieurja sta odlični stvaritvi naše predvojne likovne umetnosti. Razstava je okusno aranžirana, razstavljene slike so pregledno razvrščene ter zaslužijo vso pozornost občinstva.

Tihožitje

Gorenjski motiv

Žrtev hude zime

Slovenska Bistrica, 8. febr.

V četrtek zgodaj zjutraj je banovinski cestar na svojem obhodu na cesti Slov. Bistrica—Šikole—Hajdina našel v snegu zmrznjenega moškega, ni imel pri sebi nobenih osebnih dokumentov, našli pa so pri njem v žepu živinske potne liste za pet govedi. Ugotovilo se je, da je zmrznjeni bil gonjač živine nekega mesarja v Slovenski Bistrici. Živino je prevzel na sejmu v Ptuju. Zaradi visoko zapadlega snega je mož na poti omagal in zmrznil. Njegovo trupio so prepeljali v mrtvašnico v Cirkovce, kjer so ga na tamkajšnjem pokopališču pokopali.

MAL' POLOŽI DAR

DOMU NA OLTAR!

533
Jutro, XXII/34, 9. 2. 1941, p. 7.

Naslov razstave:	Lada, društvo srbskih umetnikov v Beogradu in Lada, društvo slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani. III. razstava
Datum:	25. 3.–15. 4. 1941
Organizator:	Lada – Klub slovenskih likovnih umetnikov, Ljubljana
Avtorji/-ice s številom del:	127 del v katalogu; Dragomir P. Arambašić (2), Milica Čadjević (4), Maksim Gaspari (4), Dragomir Glišić (2), Miloš Golubović (5), Tine Gorjup (3), Ljubomir Ivanović (6), Karel Jakob (4), Alojzij Kogovšek (6), Ilija Kolarović (2), Ivan Kos (4), Aleksander Kumrić (2), Ana Marinković (3), Janez Mežan (4), Ivan Napotnik (2), Leposava Pavlović st. (3), Jefto Perić (3), Jelisaveta Č. Petrović (3), Miodrag Petrović (3), Elda Piščanec (4), France Podrekar (6), Vasa Pomorišac (4), Mira Pregelj (9), Bara Remec (4), Ivan Sajevic (2), Albert Sirk (3), Borivoje Stevanović (3), Dragoslav Stojanović (3), Avgusta Šantel (4), Saša Šantel (3), Fran Uršič (2), Bruno Vavpotič (5), Ivan Vavpotič (4), Beta Vukanović (3), Ivan Zajec (3).[2240]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del.[2241]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel predsednik ljubljanske Lade Ivan Vavpotič, prav tako 6. 4. tudi vodstvo po razstavi.[2242]
Obisk:	Po poročanju *Slovenskega doma* je bil otvoritveni dogodek dobro obiskan, po poročanju *Slovenskega naroda* pa obisk razstave ni bil »takšen, kakršnega bi bila vredna«.[2243]
Vrsta razstave:	Razstava srbskih in slovenskih umetnikov, ki sta jo finančno podprla ban Marko Natlačen in predsednik ljubljanske mestne občine Juro Adlešič.[2244] Umetniki so večinoma razstavljali olja, tudi risbe, akvarele in tempere, šest kiparjev pa figuralno plastiko v mavcu, žgani glini, bronu, lesu in kamnu. Razstava je bila odprta v času kronanja kralja Petra II., zato je bil v več novicah posebej omenjen njegov kip, ki je stal ob vhodu v paviljon in je bil okrašen z lovorjevim vencem ter trobojnico.[2245] V pogovoru s predsednikom kluba Lada Ivanom Vavpotičem je bilo poudarjeno, da je bila kolektivna razstava obeh Lad pravzaprav »zastarel dolg«, saj je pred 38 leti, v času kronanja Petra I., slovenska Lada gostovala na razstavi v Beogradu. Vnovično sodelovanje obeh Lad se je po Vavpotičevih besedah začelo leta 1940. Soočasno s III. razstavo srbske in slovenske Lade v Ljubljani je v Beogradu razstavljala tudi srbska Lada, na kateri je z večjim številom del sodeloval tudi slovenski umetnik Tine Gorjup. Vavpotič je napovedal tudi razstavljanje obeh Lad v Beogradu decembra 1941.[2246]

[2240] *Lada, društvo srbskih umetnikov v Beogradu in Lada, društvo slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani. III. razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 23. 3.–23. 4. 1941), Ljubljana 1941.
[2241] *Lada, društvo srbskih umetnikov v Beogradu in Lada, društvo slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani. III. razstava* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 23. 3.–23. 4. 1941), Ljubljana 1941. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2242] Obvestila, *Slovenski dom*, VI/67, 22. 3. 1941, p. 4; Obvestila, *Slovenski dom*, VI/78, 5. 4. 1941, p. 3.
[2243] Začela se je razstava »Lade«, *Slovenski dom*, VI/68, 24. 3. 1941, p. 2; Srbski in slovenski likovniki v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/78, 5. 4. 1941, p. 4.
[2244] Otvoritev umetniške razstave slovenske in srbske »Lade«. Pogovor s predsednikom prof. I. Vavpotičem, *Slovenec*, LXIX/69a, 25. 3. 1941, p. 10.
[2245] Najnovejši kip Nj. Vel. kralja Petra II, *Slovenski narod*, LXXIV/72, 29. 3. 1941, p. 4.
[2246] Otvoritev umetniške razstave slovenske in srbske »Lade«, Pogovor s predsednikom prof. I. Vavpotičem, *Slovenec*, LXIX/69a, 25. 3. 1941, p. 10.

Poročanje in kritika:

Razstava je bila deležna pozitivnih odzivov, saj jo je medijska javnost videla kot simbol tesnega sodelovanja med Slovenci in Srbi.[2247] Poleg tega da so jo označili za poučno,[2248] naj bi bila zanimiva tudi kot dokaz »složnega sodelovanja starejših in mladih umetnikov«.[2249] Obsežnejši zapis je razstavi namenil Stane Mikuž. Med značilne poteze umetnosti slovenske Lade je navedel stilizacijo »naravnih predmetov z vnešeno tendenco in plastično-realistično obliko nasproti slikoviti normi impresionizma«.[2250] Obregnil se je tudi v samo postavitev razstave, za katero je menil, da je prenatrpana.

Pisec v *Slovenskem narodu* pa je ugotavljal, da člani slovenske Lade »delajo s precejšnjim zagonom in jim je tehnična stran skoraj manj važna kakor inspiracija in neposredno podajanje doživetega predmeta«, pri srbskih umetnikih pa »je opaziti, da so predvsem zelo solidni delavci« in jim je »tehnična stran pri oblikovanju […] nadvse važna«.[2251] Individualne poteze so bile torej po kritikovih besedah očitnejše pri slovenskih umetnikih kot pri srbskih.[2252]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Iz likovne umetnosti, Pomladanska razstava Lade, *Jutro*, XXII/68, 21. 3. 1941, p. 4.
- Obvestila, *Slovenski dom*, VI/67, 22. 3. 1941, p. 4.
- Velika pomladanska umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/67, 22. 3. 1941, p. 4.
- Začela se je razstava »Lade«, *Slovenski dom*, VI/68, 24. 3. 1941, p. 2.
- Srbska in slovenska Lada v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/68, 24. 3. 1941, p. 3.
- Umetnostna razstava srbske in slovenske »Lade«, *Slovenec*, LXIX/69a, 25. 3. 1941, p. 9.
- Otvoritev umetniške razstave slovenske in srbske »Lade«. Pogovor s predsednikom prof. I. Vavpotičem, *Slovenec,* LXIX/69a, 25. 3. 1941, p. 10.
- Umetnostna razstava srbske in slovenske Lade, *Slovenski dom*, VI/69, 26. 3. 1941, p. 3.
- Umetniška razstava slovenske in srbske »Lade«, *Trgovski list*, XXIV/35, 26. 3. 1941, p. 4.
- Umetnostna razstava srbske in slovenske »Lade«, *Slovenski narod*, LXXIV/69, 26. 3. 1941, p. 3.
- V Jakopičevem paviljonu v Ljubljani so odprli, *Družinski tednik*, XIII/13, 27. 3. 1941, p. 3.
- Najnovejši kip Nj. Vel. kralja Petra II, *Jutro*, XXII/82, 28. 3. 1941, p. 3.
- Najnovejši kip Nj. Veličanstva kralja Petra II, *Slovenec*, LXIX/72, 28. 3. 1941, p. 7.
- Najnovejši kip Nj. Vel. kralja Petra II, *Slovenski narod*, LXXIV/72, 29. 3. 1941, p. 4.
- Razstava slovenske in srbske »Lade« v Ljubljani, *Slovenec*, LXIX/74a, 30. 3. 1941, p. 7.
- Srbsko-slovenska umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/74, 1. 4. 1941, p. 3.
- O srbsko-slovenski razstavi Lade v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/75a, 1. 4. 1941, p. 7.
- K razstavi »Lade« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/74, 1. 4. 1941, p. 4.
- O srbsko-slovenski razstavi Lade v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/48, 2. 4. 1941, p. 4.
- Obvestila, *Slovenski dom*, VI/78, 5. 4. 1941, p. 3.
- Tudi v resnih časih, *Jutro*, XXII/81, 5. 4. 1941, p. 3.
- Razstava slovenske in srbske »Lade«, *Slovenec*, LXIX/79a, 5. 4. 1941, p. 4.
- Razstava »Lade«, *Slovenski narod*, LXXIV/78, 5. 4. 1941, p. 4.
- Srbski in slovenski likovniki v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/78, 5. 4. 1941, p. 4.
- Razstava »Lade«, *Jutro*, XXII/82, 6. 4. 1941, p. 10.

[2247] Srbsko-slovenska umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/74, 1. 4. 1941, p. 3.
[2248] Umetnostna razstava srbske in slovenske Lade, *Slovenski dom*, VI/69, 26. 3. 1941, p. 3.
[2249] Umetnostna razstava srbske in slovenske »Lade«, *Slovenec*, LXIX/69a, 25. 3. 1941, p. 9.
[2250] Stanko /Stane/ MIKUŽ, III. razstava Lade, *Slovenec*, LXIX/82a, 9. 4. 1941, p. 5.
[2251] Srbski in slovenski likovniki v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/78, 5. 4. 1941, p. 4.
[2252] Ibid.

- Danes ob 11. bo imel v Jakopičevem paviljonu [...], *Jutro*, XXII/82, 6. 4. 1941, p. 12.
- Tudi v resnih časih, *Slovenec*, LXIX/80a, 6. 4. 1941, p. 6.
- Tudi v resnih časih, *Slovenski narod*, LXXIV/79, 7. 4. 1941, p. 3.
- Stanko /Stane/ MIKUŽ, III. razstava Lade, *Slovenec*, LXIX/82a, 9. 4. 1941, p. 5.
- Slike z razstave »Lade«, *Jutro*, XXII/88, 13. 4. 1941, p. 3.

534

Franci Podrekar: Profesor Kalan (šaljiva risba)

535

Ljubomir Ivanović: Motiv iz Kolašina (risba)

536

Mira Pregelj: Pokrajina (olje)

534
Jutro, XXII/88, 13. 4. 1941, p. 3.

535–536
Jutro, XXII/82, 6. 4. 1941, p. 10.

Naslov razstave:	Moderna slovenska umetnost. Arte moderna Slovena
Datum:	25. 5.–22. 6. 1941
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	92 del v katalogu; Olaf Globočnik (3), France Gorše (8), Boris Kalin (6), Zdenko Kalin (5), Gojmir Anton Kos (8), Stane Kregar (7), Miha Maleš (12), Zoran Mušič (4), Nikolaj Omersa (7), Marij Pregelj (6), Karel Putrich /Putrih/ (7), Evgen Sajovic (7), Maksim Sedej (7), Frančišek Smerdu (5).[2253] V več noticah se je pojavila napačna informacija, da naj bi na razstavi razstavljal tudi Gabrijel Stupica.[2254]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični slovensko-italijanski katalog Frana Šijanca s 15 reproduciranimi deli in biografskimi podatki o razstavljavcih.[2255]
Spremljevalni program:	Svečana otvoritev razstave se je začela z govorom predsednika DSLU Saše Šantla.[2256] Po razstavi je 1. in 15. 6. vodil Stane Kregar, 8. 6. pa Saša Šantel.[2257]
Obisk:	Razstavo je še pred odprtjem obiskal minister za prosveto Giuseppe Bottai, ves čas pa naj bi bila deležna obiskov visokih italijanskih osebnosti.[2258] V *Umetnosti* so navedli: »Razstavo so med drugim obiskali: Cavaliere di Gran Croce prof. dr. Marino Lazzari, generalni direktor lepih umetnosti pri Ministrstvu za narodno vzgojo v Rimu, prof. dr. Giulio Argano, centralni inšpektor za umetnost pri Min. za nar. vzgojo v Rimu, arhitekt prof. Conte Franco Fausto, podintendant v Trstu, Maestro prof. Commendatore Alessandro Bustini, vrhovni tehnični inšpektor za glasbo pri Min. za nar. vzgojo v Rimu, Commendatre Campoduni od generalne direkcije Ministrstva za narodno vzgojo v Rimu, prof. De Poli, generalni inšpektor za šolstvo pri Ministrstvu za narodno vzgojo v Rimu, inšpektor Nicolo Rota, podintendant v Trstu in drugi.«[2259]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava devetih slikarjev in petih kiparjev. Slikarji so v veliki večini razstavili motivno zelo raznolika olja, razen Zoran Mušič gvaše, Stane Kregar poleg olj en gvaš in Miha Maleš poleg olj dve gravuri. Kiparji so razstavili figuralne kompozicije in portrete iz mavca, brona, marmorja in žgane gline.[2260]

[2253] *Moderna slovenska umetnost* / *Arte moderna Slovena* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1941), Ljubljana 1941.
[2254] Na primer v: Življenje v Ljubljani se začenja zopet razvijati, *Slovenski dom*, VI/109, 13. 5. 1941, p. 3.
[2255] *Moderna slovenska umetnost* / *Arte moderna Slovena* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1941), Ljubljana 1941. (Katalog dostopen na: <https://d.cobiss.net/repository/si/files/60984320/89085/60984320.pdf/terms>.).
[2256] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, V/9–12, 1941, p. 313.
[2257] Iz moderne slovenske umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/124, 31. 5. 1941, p. 4; Opozarjamo cenjene obiskovalce razstave slovenske moderne umetnosti, *Jutro*, XXII/139, 15. 6. 1941, p. 4; Strokovno vodstvo po razstavi slovenske moderne umetnosti, *Slovenski dom*, VI/129, 7. 6. 1941, p. 3.
[2258] Eksc. minister Bottai obiskuje slovenske kulturne ustanove, *Slovenec*, LIIX/122a, 25. 5. 1941, pp. 1–2.
[2259] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, V/9–12, 1941, p. 313.
[2260] *Moderna slovenska umetnost* / *Arte moderna Slovena* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1941) Ljubljana 1941.

Poročanje in kritika:

Razstava je bila deležna velike medijske pozornosti, saj naj bi z njo »naša umetnost dosegla višino, ki dosega raven katerega koli velikega naroda v svetovni družini«.[2261] Več časopisov je razstavo predstavljajo prek individualnih biografskih prispevkov (verjetno povzetih po katalogu) in reprodukcij.[2262] Razstava se je pojavljala tudi v italijanskih medijih, domači mediji pa so večkrat poročali in posebej izpostavili dejstvo, da je o razstavi v časopisu *Il Piccolo di Trieste* izšel članek znamenitega italijanskega kritika Silvia Benca.[2263] Prav tako je o razstavi pisala rimska revija *Primato*,[2264] vsakemu umetniku pa je nekaj povedi namenil tudi Carlo Tigoli v prispevku v *Umetnosti*.[2265] Pozornost italijanskih medijev je treba pripisati dejstvu, da gre za prvo umetniško razstavo po italijanski okupaciji Ljubljanske pokrajine. Pisec je v *Slovencu* posebej pohvalil delo slikarjev Gojmira Antona Kosa in Maksima Sedeja, ki je bil zaradi razstavljanja v jugoslovanskem paviljonu na Beneškem bienalu leta 1940 »znan italijanskemu občinstvu«.[2266] Stane Mikuž se je v prvem članku v *Slovencu* osredotočil na »Trojico« – Goršeta, Kosa in Maleša. Kot izrazito umetniško osebnost je označil Gojmira Antona Kosa (»organični in logični umetnostni razvoj, izrazita osebna umetnostna nota, solidnost izvršitve«). Med Goršetovimi deli je izpostavil *Kresnico, Primulo* in *Sramežljivega Amorja*. Pohvalil je tudi umetnost Maleša, ki je razstavljal po večini novejša dela, čeprav je bil do njene »nove note« rahlo skeptičen.[2267]

Mikuž se je v drugem članku v *Slovencu* nanašal na Šantlov otvoritveni govor, v katerem je ta dejal, da so se umetniki dokončno naslonili na italijanski umetnostni krog, kar je Mikuž zanikal, saj po njegovem »nad vso kolekcijo v glavnem plava duh francoskih vplivov«.[2268] S tem je želel poudariti, da slovenski umetniki še niso stopili prek portala »orjaške stavbe italijanskega umetnostnega in kulturnega genija«.[2269] Od razstavljenih del je pohvalil portret prof. Ramovža Borisa Kalina, marmorno glavo Zdenka Kalina, *Večer* Staneta Kregarja, zelo je pohvalil vsa dela Nikolaja Omerse, za katerega je zapisal, da se njegova umetniška individualnost sicer še oblikuje, toda »z veliko marljivostjo in resničnim umetniškim ognjem«. Pohvalil je tudi *Kravi* Marija Preglja, *Portret dr. L. K*. Karla Putriha pa označil kot njegovo najboljše delo doslej.[2270]

Ante Gaber se je v svojem članku uvodoma spraševal o slovenskem duhu sočasne umetnosti in zapisal, da je »popolnoma samorodna in samonikla slovenska umetnost […] pač zaenkrat še muzika bodočnosti«. Vendar pa je bil navdušen nad razstavo, ki jo je postavil na mednarodno raven, posebej pa je v članku izpostavil razstavljajoče kiparje in njihova najboljša dela na razstavi (Goršetove *Sramežljivega Amorja, Intimni razgovor* in *Primulo,* Putrihove kompozicije *Po kopeli, Na plaži* in *Počitek* ter Smerdujevo *Sedečo*).[2271]

[2261] Reprezentativna razstava slovenske umetnosti, *Slovenski dom*, VI/119, 26. 5. 1941, p. 3.
[2262] Iz reprezentativne razstave moderne slovenske umetnosti v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Slovenski dom*, VI/130, 9. 6. 1941, p. 4.
[2263] Silvio BENCO, La prima mostra di artisti moderni nella Slovenia italiana, *Il Piccolo di Trieste*, XIX/669, 24. 6. 1941, p. 3.
[2264] Zapiski, Rimska revija »Primato«, *Jutro*, XXII/188, 12. 8. 1941, p. 5.
[2265] Carlo TIGOLI, Razstava slovenskih slikarjev in kiparjev, *Umetnost*, V/9–12, 1941, pp. 284–288.
[2266] Eksc. minister Bottai obiskuje slovenske kulturne ustanove, *Slovenec*, LIIX/122a, 25. 5. 1941, pp. 1–2.
[2267] Stane MIKUŽ, Moderna slovenska umetnost, *Slovenec*, LXIX/132a, 7. 6. 1941, p. 5.
[2268] Stane MIKUŽ, Moderna slovenska umetnost, *Slovenec*, LXIX/136a, 11. 6. 1941, p. 5.
[2269] Ibid.
[2270] Ibid.
[2271] -nt /Ante Gaber/, Razstava naše moderne umetnosti. I. Kiparji, *Jutro*, XXII/131, 5. 6. 1941, p. 4.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Življenje v Ljubljani se začenja zopet razvijati, *Slovenski dom*, VI/109, 13. 5. 1941, p. 3.
- Pripravlja se večja razstava moderne slovenske likovne umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/112a, 13. 5. 1941, p. 4.
- Likovna umetnost, *Jutro*, XXII/113, 13. 5. 1941, p. 4.
- Razstava slovenske moderne, *Slovenski narod*, LXXIV/116, 23. 5. 1941, p. 3.
- Prosvetni minister Eksc. Bottai na obisku slovenskih kulturnih ustanov, *Slovenski dom*, VI/118, 24. 5. 1941, p. 1.
- Eksc. minister Bottai obiskuje slovenske kulturne ustanove, *Slovenec*, LXIX/122a, 25. 5. 1941, pp. 1–2.
- V nedeljo bo pomemben dan, *Slovenec*, LIIX/122a, 25. 5. 1941, p. 4.
- Eksc. G. Bottai na obisku pri kulturnih ustanovah, *Jutro*, XXII/123, 25. 5. 1941, p. 1.
- Otvoritev razstave moderne slovenske likovne umetnosti, *Jutro*, XXII/123, 25. 5. 1941, p. 4.
- Vse slovenske umetniške generacije so se učile pri italijanskih mojstrih, *Slovenski narod*, LXXIV/118, 26. 5. 1941, p. 2.
- Eksc. Minister Bottai v Ljubljani, *Slovenski dom*, VI/119, 26. 5. 1941, pp. 1–2.
- Reprezentativna razstava slovenske umetnosti, *Slovenski dom*, VI/119, 26. 5. 1941, p. 3.
- Nova umetnostna razstava, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/20, 26. 5. 1941, p. 1.
- Obisk Ministra prosvete, *Trgovski list*, XXIV/57, 26. 5. 1941, p. 1.
- Razstava moderne slovenske umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/123a, 27. 5. 1941, p. 3.
- Italijanski glas o naših umetnikih, *Jutro*, XXII/125, 28. 5. 1941, p. 5.
- Kolektivna razstava slovenske moderne umetnosti, *Trgovski list*, XXIV/58, 28. 5. 1941, p. 2.
- Eksc. minister Bottai v Ljubljani, *Domoljub*, LIV/22, 28. 5. 1941, p. 2.
- Novo umetnostno razstavo štirinajstih slovenskih likovnih umetnikov, *Družinski tednik*, XIII/22, 29. 5. 1941, p. 3.
- Iz moderne slovenske umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/124, 31. 5. 1941, p. 4.
- Po moderni slovenski umetniški razstavi v Jakopičevem paviljona, *Slovenski narod*, LXXIV/124, 31. 5. 1941, p. 3.
- Iz moderne slovenske umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/128a, 1. 6. 1941, p. 3.
- Iz moderne slovenske umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/129, 1. 6. 1941, p. 4.
- Kolektivna razstava slovenske moderne umetnosti, *Domoljub*, LIV/23, 4. 6. 1941, p. 5.
- Z razstave slovenske moderne umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/127, 5. 6. 1941, p. 4.
- Iz reprezentativne razstave moderne slovenske umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/130a, 5. 6. 1941, p. 5.
- Iz reprezentativne razstave moderne slovenske umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/131, 5. 6. 1941, p. 3.
- -nt /Ante Gaber/, Razstava naše moderne umetnosti. I. Kiparji, *Jutro*, XXII/131, 5. 6. 1941, p. 4.
- Moderna slovenska umetnost, *Slovenec*, LXIX/131a, 6. 6. 1941, p. 5.
- Stane MIKUŽ, Moderna slovenska umetnost, *Slovenec*, LXIX/132a, 7. 6. 1941, p. 5.
- Strokovno vodstvo po razstavi slovenske moderne umetnosti, *Slovenski narod*, LXXIV/129, 7. 6. 1941, p. 3.
- Iz reprezentativne razstave slovenske moderne umetnosti v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXXIV/129, 7. 6. 1941, p. 4.
- Strokovno vodstvo po razstavi slovenske moderne umetnosti, *Slovenski dom*, VI/129, 7. 6. 1941, p. 3.
- Strokovno vodstvo po razstavi slovenske moderne umetnosti, *Jutro*, XXII/134, 8. 6. 1941, p. 4.
- Iz reprezentativne razstave Slovenske moderne umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/133a, 8. 6. 1941, p. 3.
- Strokovno vodstvo po razstavi slovenske moderne umetnosti, *Slovenec*, LXIX/133a, 8. 6. 1941, p. 4.
- Z razstave naše moderne v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja,* XI/22, 9. 6. 1941, p. 3.
- Iz reprezentativne razstave moderne slovenske umetnosti v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, *Slovenski dom*, VI/130, 9. 6. 1941, p. 4.
- Stane MIKUŽ, Moderna slovenska umetnost, *Slovenec*, LXIX/136a, 11. 6. 1941, p. 5.
- Na razstavi naše moderne v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/136, 11. 6. 1941, p. 3.
- Zveza gospodinj, *Jutro*, XXII/137, 12. 6. 1941, p. 5.
- Opozarjamo cenjene obiskovalce razstave slovenske moderne umetnosti, *Slovenski narod*, LXXIV/134, 14. 6. 1941, p. 3.
- Opozarjamo cenjene obiskovalce razstave slovenske moderne umetnosti, *Jutro*, XXII/139, 15. 6. 1941, p. 4.

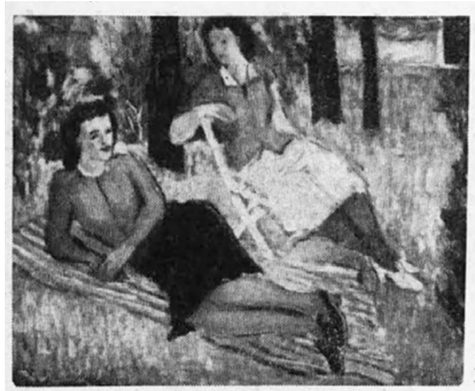
- Opozarjamo, *Slovenec*, LXIX/139a, 15. 6. 1941, p. 4.
- Včerajšnja nedelja, *Slovenski dom*, VI/135, 16. 6. 1941, p. 2.
- Z razstave moderne slovenske likovne umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/136, 17. 6. 1941, p. 4.
- Z razstave naše moderne v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/140, 17. 6. 1941, p. 3.
- Z razstave moderne-slovenske likovne umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/141a, 18. 6. 1941, p. 3.
- Iz moderne slovenske umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/141a, 18. 6. 1941, p. 5.
- Stane MIKUŽ, Umetnost in občinstvo, *Slovenec*, LXIX/142a, 19. 6. 1941, p. 5.
- Iz razstave slovenske moderne v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/139, 20. 6. 1941, p. 4.
- Iz razstave slovenske moderne v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/144a, 21. 6. 1941, p. 3.
- Razstava naše moderne v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/145, 22. 6. 1941, p. 3.
- Razstava slovenske moderne umetnosti v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/145a, 22. 6. 1941, p. 4.
- Iz nedeljske kronike, *Jutro*, XXII/146, 24. 6. 1941, p. 5.
- Silvio BENCO, La prima mostra di artisti moderni nella Slovenia italiana*, Il Piccolo di Trieste*, XIX/669, 24. 6. 1941, p. 3.
- Silvio Benco o slovenski umetnosti, *Jutro*, XXII/147, 25. 6. 1941, p. 5.
- Italijanska kritika o razstavi moderne slovenske umetnosti, *Slovenec*, LXIX/147a, 25. 6. 1941, p. 5.
- Zapiski. Rimska revija »Primato«, *Jutro*, XXII/188, 12. 8. 1941, p. 5.
- Silvio BENCO, Prva razstava italijanskih umetnikov v italijanski Sloveniji, *Umetnost*, V/9–12, 1941, pp. 276–284.
- Carlo TIGOLI, Razstava slovenskih slikarjev in kiparjev, *Umetnost*, V/9–12, 1941, pp. 284–288.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, V/9–12, 1941, pp. 313–314.

537

Francè Gorše: Sramežljivi Amor — Amore pudico

538

Z razstave slovenske moderne umetnosti v Jakopičevem paviljonu

Razstava je odprta dnevno od 8 do 19. Pri blagajni je na razpolago lep ilustriran katalog s petnajstimi reprodukcijami.

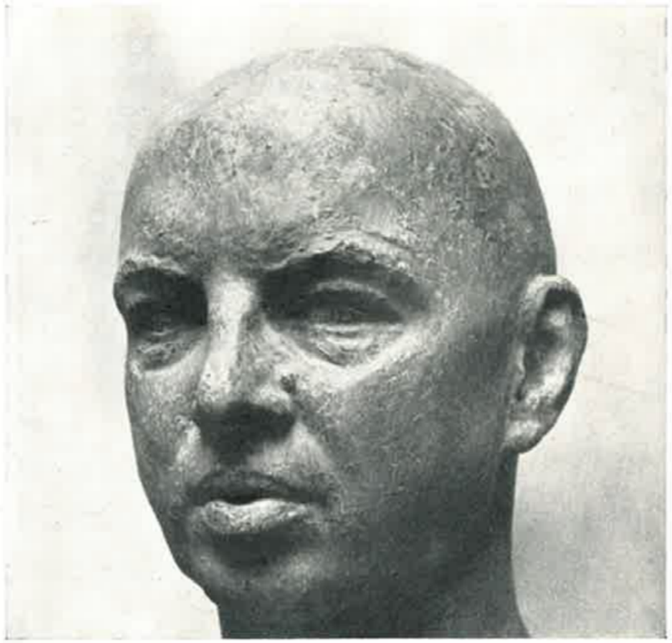
Obisk toplo priporočamo.

Maksim Sedej:
Na vrtu — Nel giardino

537
Slovenski dom, VI/124, 31. 5. 1941, p. 4.

538
Slovenski dom, VI/127, 5. 6. 1941, p. 4.

539

Karel Putrich - Podoba dr. K. - mavec — Ritratto - gesso

540

Miha Maleš - Gravura — Incisione

539–540
Iz kataloga razstave *Moderna slovenska umetnost: Arte moderna Slovena*, 1941.

Naslov razstave:	Slikar Maksim Gaspari, kiparja Stane Dremelj, Frančišek Smerdu
Datum:	3.–24. 8. 1941
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	83 del v katalogu; Maksim Gaspari (38), Stane Dremelj (29), Frančišek Smerdu (16).[2272]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični slovensko-italijanski katalog s seznamom del.[2273]
Spremljevalni program:	Otvoritvi razstave sta prisostvovala zastopnik visokega komisarja šef kabineta Edoardo Bisia in Umberto Urbani. Otvoritveni govor je imel Saša Šantel,[2274] ki je imel 24. 8. po razstavi tudi vodstvo.[2275]
Obisk:	Razstava naj bi bila po poročanju *Jutra* dobro obiskana.[2276]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava slikarja in dveh kiparjev. Velika večina del Maksima Gasparija, ki jih je razstavil, so bili žanri s krščansko motiviko, 11 od njih jih je (že) bilo v zasebni lasti. Pet razstavljenih del je bilo portretov. Stane Dremelj je razstavil 13 portretov v bronu in 12 portretov v slonovi kosti ter medaljone s portreti. Med drugim je šlo za portrete Franceta Prešerna, Saše Šantla, Primoža Trubarja in drugih pomembnih Slovencev. 15 portretov in figuralnih kompozicij Frančiška Smerduja je bilo narejenih iz žgane gline, eden pa iz mavca.
Poročanje in kritika:	Razstava je imela precej medijske pozornosti v dnevnem časopisju, prav tako tudi pozornosti strokovne javnosti, saj je bilo o njej napisanih več daljših prispevkov. Obsežen razstavi naklonjen zapis Anteja Gabra je bil v dveh delih objavljen v *Jutru*. V prvem je kritik zelo pohvalil Gasparijevo delo, saj se »pri svojih kompozicijah ne naslanja na tuje vzore« in »hodi tudi v slikarsko-tehničnem pogledu svojo pot«.[2277] Za njegovi najboljši razstavljeni deli je označil *Družino v narodnih nošah* ter *Dekleta v procesiji,* kjer je Gaspari pokazal znanje v »grupaciji« in kompoziciji. Dremlja je označil kot odličnega portretista in mojstra male plastike, Smerdujevo monumentalno plastiko pa celo videl kot potencialen javni spomenik, saj »ni je strani, od katere je ne moreš gledati z užitkom, tako je vsestransko pretehtana v drži, proporcijah in v plastični obdelavi«.[2278] Časopis *Jutro* je postopoma objavljal tudi daljše pogovore z vsemi tremi razstavljajočimi umetniki.[2279] Mara J. Tavčar se je v svojem prispevku posvetila narodni umetnosti Maksima Gasparija. V biografskem uvodu je poudarila,

[2272] *Maksim Gaspari, slikar - pittore, Stane Dremelj, Frančišek Smerdu, kiparja - scultori* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3. 8.–24. 8. 1941), Ljubljana 1941.
[2273] *Maksim Gaspari, slikar - pittore, Stane Dremelj, Frančišek Smerdu, kiparja - scultori* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 3. 8.–24. 8. 1941), Ljubljana 1941. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-MG08F24F/e3a48429-8489-4b16-9f02-c0811aceb911/PDF>.)
[2274] Stane MIKUŽ, Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VI/1–3, 1942, p. 61.
[2275] Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/198, 24. 8. 1941, p. 4.
[2276] Ljubljanska kronika, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/33, 25. 8. 1941, p. 2.
[2277] -nt /Ante Gaber/, Po razstavi v Jakopičevem paviljonu. 1. Maksim Gaspari, *Jutro*, XXII/199, 26. 8. 1941, p. 4.
[2278] -nt /Ante Gaber/, Po razstavi v Jakopičevem paviljonu. 2. Dremelj in Smerdu, *Jutro*, XXII/200, 27. 8. 1941, p. 5.
[2279] Razgovor z M. Gasparijem, *Jutro*, XXII/186, 9. 8. 1941, pp. 4–5; Stane Dremelj, *Jutro*, XXII/190, 14. 8. 1941, p. 4; Kipar Frančišek Smerdu, *Jutro*, XXII/191, 15. 8. 1941, p. 7.

da se Gaspari tudi pesniško udejstvuje, kar je občutno tudi v njegovi likovni umetnosti. Tako je o njegovem razstavljenem delu zapisala, da je »ena sama narodna pesem in skoro ob vsaki sliki se zamislimo v zveneče kitice naših pradedov, ki so nam jih zapustili za dediščino iz časov, ko so zlagali pesmi ob vsaki priliki, v vseh letnih časih pri svojem delu na polju in ob razveseljevanju«.[2280]

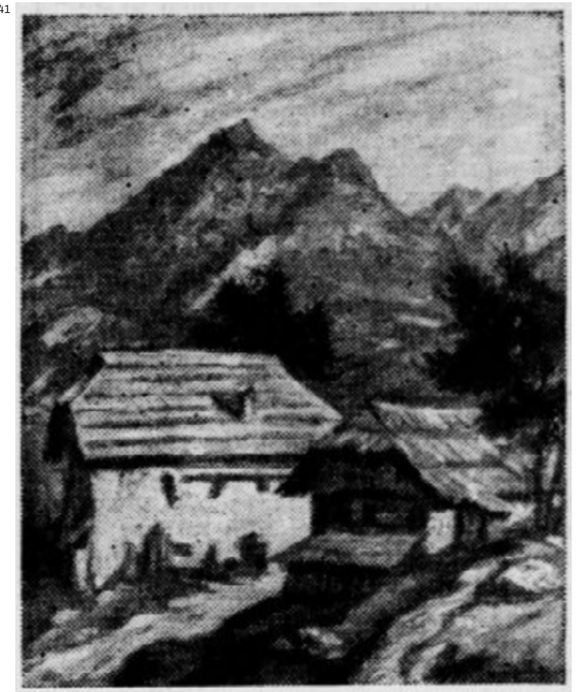
Tudi pisec v *Slovenskem narodu* je poudaril, da se, kljub temu da je med slikarjem in kiparjema generacijska razlika, njihova dela med seboj lepo dopolnjujejo. Maksim Gaspari je po njegovih besedah presenetil s portreti znanih ljudi, Staneta Dremlja je označil za najboljšega medaljerja, Frančiška Smerduja pa za enega najboljših kiparjev mlajše generacije.[2281]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Maksim Gaspari, Stane Dremelj in Frančišek Smerdu, *Slovenec*, LXIX/179a, 1. 8. 1941, p. 4.
- Stane MIKUŽ, Kulturni obzornik. Iz razgovora s kiparjem - medaljerjem St. Dremljem, *Slovenec*, LXIX/179a, 1. 8. 1941, p. 5.
- Maksim Gaspari, Stane Dremelj in Frančišek Smerdu, *Jutro*, XXII/179, 1. 8. 1941, p. 5.
- Obvestila, *Slovenski dom*, VI/176, 2. 8. 1941, p. 3.
- Nova razstava je v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/181, 3. 8. 1941, p. 3.
- Opozarjamo ponovno, *Slovenec*, LXIX/180a, 4. 8. 1941, p. 4.
- Umetniška razstava Dremelj, Gaspari, Smerdu odprta, *Slovenski dom*, VI/177, 4. 8. 1941, p. 1.
- V Jakopičevem paviljonu so slovesno otvorili razstavo Gaspari-Smerdu-Dremelj, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/30, 4. 8. 1941, p. 2.
- Obiščite umetniško razstavo Dremelj-Gaspari-Smerdu, *Trgovski list*, XXIV/83, 5. 8. 1941, p. 2.
- Gaspari-Dremelj-Smerdu, *Jutro*, XXII/182, 5. 8. 1941, p. 3.
- Razstava Gaspari-Smerdu-Dremelj v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/182a, 5. 8. 1941, p. 5.
- V Jakopičevem paviljonu so odprli razstavo, *Družinski tednik*, XIII/32, 7. 8. 1941, p. 3.
- V Jakopičevem paviljonu razstavljajo, *Slovenski dom*, VI/181, 8. 8. 1941, p. 3.
- pl., Razstava M. Gaspari, S. Dremelj in F. Smerdu, *Slovenski dom*, VI/181, 8. 8. 1941, p. 4.
- Cenjeno občinstvo opozarjamo, *Slovenec*, LXIX/186a, 9. 8. 1941, p. 4.
- Razgovor z M. Gasparijem, *Jutro*, XXII/186, 9. 8. 1941, pp. 4–5.
- Odprta je do 24. t.m., *Slovenec*, LXIX/187a, 10. 8. 1941, p. 4.
- Ljubitelje umetnosti opozarjamo, *Jutro*, XXII/187, 10. 8. 1941, p. 4.
- Mara J. TAVČAR, Maksim Gaspari in njegova razstava, *Slovenski narod*, LXXIV/183, 11. 8. 1941, p. 3.
- Stane Dremelj, *Jutro*, XXII/190, 14. 8. 1941, p. 4.
- Kipar Frančišek Smerdu, *Jutro*, XXII/191, 15. 8. 1941, p. 7.
- Register prebivalstva Ljublj. pokrajine, *Jutro*, XXII/193, 19. 8. 1941, p. 3.
- -mir, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/190, 20. 8. 1941, p. 4.
- K razstavi Gaspari-Smerdu-Dremelj v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/196a, 22. 8. 1941, p. 3.
- Ob razstavi Gaspari-Dremelj-Smerdu v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/197a, 23. 8. 1941, p. 4.
- Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/198, 24. 8. 1941, p. 4.
- Ljubljanska kronika, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/33, 25. 8. 1941, p. 2.
- -nt /Ante Gaber/, Po razstavi v Jakopičevem paviljonu. 1. Maksim Gaspari, *Jutro*, XXII/199, 26. 8. 1941, p. 4.
- -nt /Ante Gaber/, Po razstavi v Jakopičevem paviljonu. 2. Dremelj in Smerdu, *Jutro*, XXII/200, 27. 8. 1941, p. 5.
- Stane MIKUŽ, Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VI/1–3, 1942, pp. 61–80.

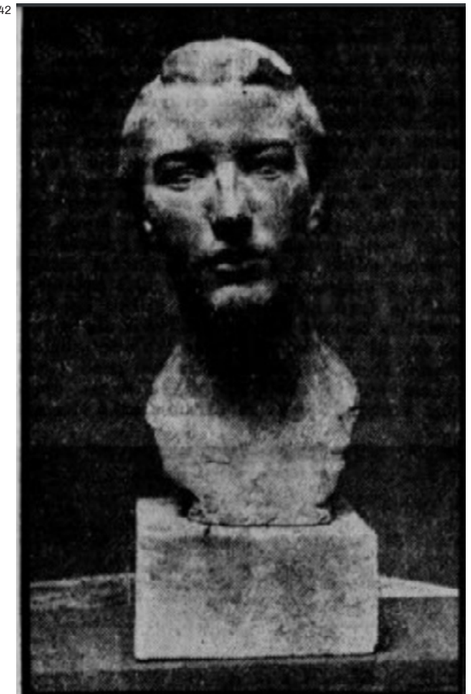
[2280] Mara J. TAVČAR, Maksim Gaspari in njegova razstava, *Slovenski narod*, LXXIV/183, 11. 8. 1941, p. 3.
[2281] -mir, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/190, 20. 8. 1941, p. 4.

541

Maksim Gaspari: Koroški motiv

542

Smerdu: »Glava deklice«

543

541
Jutro, XXII/181, 3. 8. 1941, p. 3.

542
Slovenec, LXIX/197a, 23. 8. 1941, p. 4.

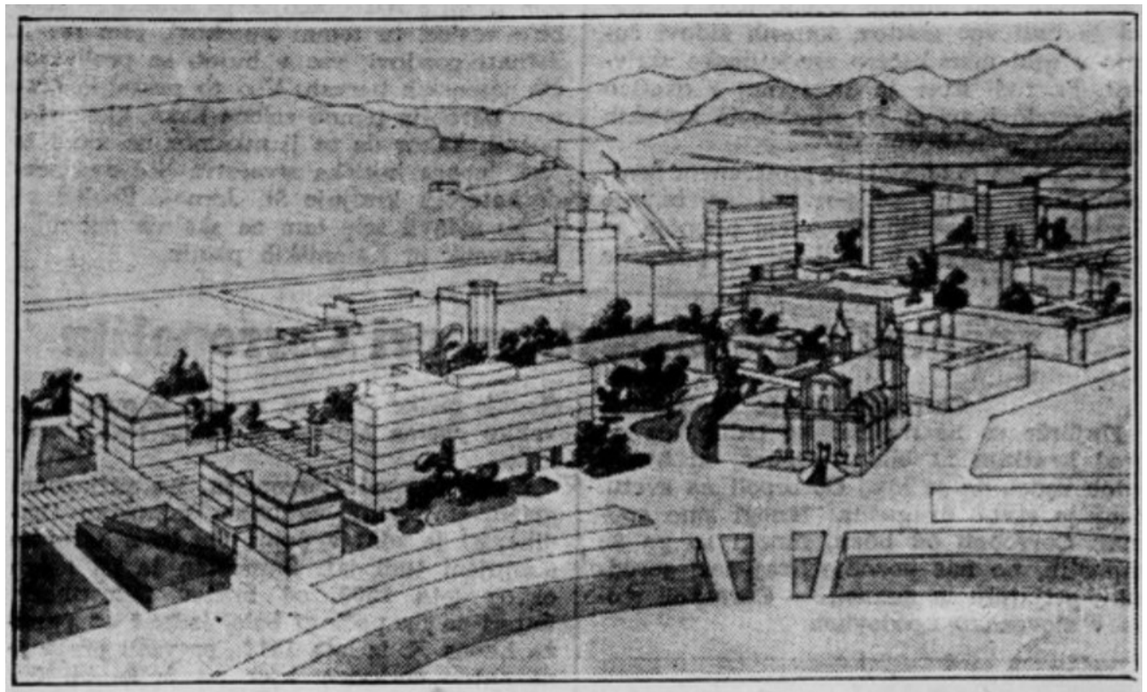
543
Slovenec, LXIX/196a, 22. 8. 1941, p. 3.

Naslov razstave:	Razstava ljubljanskih regulacijskih načrtov
Datum:	30. 9.–6. 10. 1941[2282]
Organizator:	Mestna občina Ljubljana[2283]
Avtorji s številom del:	Ni podatka; Niko Bežek in Milan Sever, Velimir Jamnicky, Adrijan Janc in Robert Tepež, Edvard Mikloš, Stanko Murko in Hinko Pajer, Jovan Obradovič in Emil Navinšek, Edvard Ravnikar, Marjan Tepina, France Tomažič.[2284]
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je odprl višji komisar Emilio Grazioli, uvodni nagovor pa je imel ljubljanski župan Juro Adlešič.[2285] Po razstavi je na dan otvoritve vodil France Stele.[2286] Ivan Vurnik je imel dve predavanji o načrtih za regulacijo Ljubljane, in sicer 3. in 8. 10.[2287]
Obisk:	Razstava je bila brez vstopnine in po poročanju medijev dobro obiskana.[2288]
Vrsta razstave:	Razstava regulacijskih načrtov natečaja, ki je bil sprva razpisan od 1. 9. 1940 do 1. 3. 1941.[2289] Prvič je bil podaljšan do 1. 5.,[2290] drugič pa do 16. 6. 1941.[2291] Natečaj je organizirala Mestna občina Ljubljana. Žirijo so sestavljali: Josip Černivec, Alojzij Horvat, Janko Mačkovšek, Vladimir Mušič, Albert Poženel, France Stele in Ivan Vurnik. Njihovi namestniki so bili Dragotin Fatur, Stanislav Rohrman in Janez Valentinčič, poročevalec pa je bil Vinko Lenarčič. Razpisane so bile štiri nagrade – prva za 50.000, druga 40.000, tretja 30.000 in četrta za 20.000 dinarjev. Arhitektom, ki niso bili nagrajeni in njihovega dela niso odkupili, ampak so zadostili vsem razpisanim pogojem, se je izplačalo po 2.000 dinarjev odškodnine, če so dosegli najmanj 10 % dosegljivih točk. Ker noben projekt ni dosegel 75 % točk in je izmed celotno izdelanih načrtov dobil več kot 50 % točk samo projekt Velimirja Jamnickyja iz Zagreba, je ta prejel 3. nagrado. Preostali za nagrade namenjeni znesek se je razdelil na odkupe. Prvi odkup so podelili Edvardu Ravnikarju, drugi Marjanu Tepini, preostale pa še projektantom Francetu Tomažiču, Stanku Murku in Hinku Pajerju, Adrijanu Jancu in Robertu Tepežu, Niku Bežku in Milanu Severju, Jovanu Obradoviču in Emilu Navinšku.[2292] O tem, kaj so morali arhitekti v svojih načrtih upoštevati, so pisali v *Slovenskem domu*: »Arhitekti so se morali pri izdelavi svojih načrtov posebno ozirati na rešitev vprašanja prometnih žil in površin, predvsem železnic, cest, aerodroma in uravnave tekočih voda. Morali so se nadalje ozirati na zaščiteno ozemlje, ožji gradbeni okoliš, širši gradbeni okoliš, industrijo; pri podrobnostih pa so morali jemati v poštev parke in nasade, igrišča in športne prostore, naravna kopališča, pokopališča, javne zgradbe, način zazidave ter na zaščito zgodovinskih in umetniških stvari.«[2293]
Poročanje in kritika:	Mediji so razstavo toplo sprejeli, saj so jo razumeli kot prikaz dragocenih pobud za izgradnjo Ljubljane. Pisec *Trgovskega lista* je poudaril nujnost novega regulacijskega načrta, saj se je Ljubljana po njegovih besedah po vojni povečala s 13 na 65 milijonov kubičnih metrov.[2294] Izid razpisa je bil le delno zadovoljiv, nobeden od 12 arhitektov, ki so poslali svoje načrte, ni povsem rešil nalog, kar je pisec *Trgovskega lista* opravičil z dejstvom, da so načrte izdelovali v najtežjih razmerah.[2295] Kljub temu so v *Jutru* zapisali, da »projekti pričajo o resnem, pogosto minucioznem študiju urbanističnih pogojev našega mesta. Večina se giblje na nadpovprečni višini urbanistične problematike in nudi celo vrsto novih, deloma tudi brez pretiranih žrtev izvedljivih idej.«[2296]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razpis natečaja za izdelavo regulačne skice za Ljubljano in okolico, *Jutro*, XXI/200, 28. 8. 1940, p. 4.
- Podaljšanje natečaja za regulacijo Ljubljane in okolice, *Jutro*, XXII/43, 20. 2. 1941, p. 4.
- Natečaj za regulacijo Ljubljane, *Jutro*, XXII/43, 25. 4. 1941, p. 3.
- Razstava načrtov za ureditev Ljubljane, *Slovenski dom*, VI/225, 30. 9. 1941, p. 1.
- Razstava načrtov za regulacijo Ljubljane, *Jutro*, XXII/229, 30. 9. 1941, p. 5.
- Razstavljeni načrti za regulacijo Ljubljane, *Slovenec*, LXIX/229a, 30. 9. 1941, p. 4.
- Slovesnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/230, 1. 10. 1941, p. 3.
- Razstava ljubljanskih regulacijskih načrtov je bila včeraj odprta, *Slovenski dom*, VI/226, 1. 10. 1941, p. 2.
- Razstava slovesno odprta, *Slovenec*, LXIX/230a, 1. 10. 1941, p. 3.
- Predavanje o načrtih za regulacijo Ljubljane, *Slovenec*, LXIX/230a, 1. 10. 1941, p. 4.
- Predavanje o načrtih za regulacijo Ljubljane, *Slovenski dom*, VI/226, 1. 10. 1941, p. 8.
- Visoki Komisar je otvoril razstavo načrtov za regulacijo Ljubljane, *Slovenski narod*, LXXIV/226, 1. 10. 1941, p. 3.
- Za pravilni razvoj Ljubljane, *Trgovski list*, XXIV/100, 3. 10. 1941, p. 1.
- Načrti za bodočo Ljubljano *Jutro*, XXII/234, 5. 10. 1941, p. 4.
- Razstava regulacijskih načrtov mesta Ljubljane, *Slovenski dom*, VI/240, 17. 10. 1941, p. 2.
- Predor skozi ljubljanski Grad, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/41, 20. 10. 1941, p. 3.

2282 Razstava načrtov za ureditev Ljubljane, *Slovenski dom*, VI/225, 30. 9. 1941, p. 1.
2283 Podaljšanje natečaja za regulacijo Ljubljane in okolice, *Jutro*, XXII/43, 20. 2. 1941, p. 4.
2284 Imena razstavljavcev so rekonstruirana po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Visoki Komisar je otvoril razstavo načrtov za regulacijo Ljubljane, *Slovenski narod*, LXXIV/226, 1. 10. 1941, p. 3.
2285 Razstava ljubljanskih regulacijskih načrtov je bila včeraj odprta, *Slovenski dom*, VI/226, 1. 10. 1941, p. 2; Za pravilni razvoj Ljubljane, *Trgovski list*, XXIV/100, 3. 10. 1941, p. 1.
2286 Razstava slovesno odprta, *Slovenec*, LXIX/230a, 30. 9. 1941, p. 3.
2287 Predavanje o načrtih za regulacijo Ljubljane, *Slovenski dom*, VI/226, 1. 10. 1941, p. 8; Predavanje o načrtih za regulacijo Ljubljane, *Slovenec*, LXIX/230a, 1. 10. 1941, p. 4.
2288 Razstava regulacijskih načrtov mesta Ljubljane, *Slovenski dom*, VI/240, 17. 10. 1941, p. 2.
2289 Razpis natečaja za izdelavo regulačne skice za Ljubljano in okolico, *Jutro*, XXI/200, 28. 8. 1940, p. 4.
2290 Podaljšanje natečaja za regulacijo Ljubljane in okolice, *Jutro*, XXII/43, 20. 2. 1941, p. 4.
2291 Natečaj za regulacijo Ljubljane, *Jutro*, XXII/43, 25. 4. 1941, p. 3.
2292 Visoki Komisar je otvoril razstavo načrtov za regulacijo Ljubljane, *Slovenski narod*, LXXIV/226, 1. 10. 1941, p. 3.
2293 Razstava regulacijskih načrtov mesta Ljubljane, *Slovenski dom*, VI/240, 17. 10. 1941, p. 2.
2294 Za pravilni razvoj Ljubljane, *Trgovski list*, XXIV/100, 3. 10. 1941, p. 1.
2295 Ibid.
2296 Slovesnost v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/230, 1. 10. 1941, p. 3.

Tako si zamišlja ing. arh. Edvard Ravnikar ureditev središča Ljubljane. Slika predstavlja pogled z Gradu na mesto. Na levi strani je Zvezda z velikimi drevesi. Kazina bi bila ohranjena, ob spodnjem delu Zvezde bi bilo zgrajeno novo poslopje, podobno Kazini. Tu bi bil tudi Južni trg, ob katerem so zgrajena poslopja z upravnimi uradi in zborovalno dvorano. Trgovsko in poslovno delo bi se vršilo v treh visokih hišah (city), severno od nebotičnika. V središču mesta je predvideno tudi novo operno gledališče in Državna zbornica v bližini sodišča.

544
Jutro, XXII/234, 5. 10. 1941, p. 4.

Naslov razstave:	Jesenska razstava Kluba slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani Lada
Datum:	8.–19. 10. 1941 (podaljšana do 22. 10.)[2297]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji/-ice s številom del:	82 del v katalogu; Stane Dremelj (4), Tine Gorjup (14), Ivan Kos (8), Dana Pajnič (4), Elda Piščanec (5), Mira Pregelj (2), Bara Remec (6), Albert Sirk (3), Hinko Smrekar (1), Augusta Šantel (5), Saša Šantel (8), Bruno Vavpotič (7), Ivan Vavpotič (14), Ivan Zajec (1).[2298]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični slovensko-italijanski katalog s seznamom del.[2299]
Spremljevalni program:	Otvoritveni nagovor je imel predsednik Lade Ivan Vavpotič.[2300] Po razstavi je 20. 10. vodil Mirko Šubic.[2301]
Obisk:	Obisk na razstavi naj bi bil zadovoljiv.[2302]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava 14 umetnikov, združenih v Klub slovenskih likovnih umetnikov Lada. Slikarji in slikarke so razstavili večinoma olja, tudi akvarele in eno risbo. Kiparji pa so razstavili dela v slonovi kosti, bronu, mavcu in žgani glini.[2303]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila deležna medijske pozornosti večinoma samo v obliki krajših prispevkov ob otvoritvi in vabil, daljša sta bila le dva prispevka. Prepoznana je bila kot posrečena združitev mlajše in starejše generacije umetnikov.[2304] Daljši zapis v *Jutru* se je posvetil vsakemu razstavljajočemu umetniku, sklenil pa s splošno sodbo: »Kakor je bilo pričakovati, ni prinesla razstava Lade nobenih odkritij, saj tvorijo nje jedro slikarji, ki so se že davno ustalili v osebnih umetniških značilnostih in sedaj z novimi deli samo izpričujejo svojo neugnano dejalnost.«[2305] Drugi daljši prispevek je poudaril najboljša dela posameznih umetnikov in označil razstavo, ki vključuje tako najmlajše kot najstarejše avtorje, kot »nekaj svojevrstnega«.[2306]

[2297] Nedelja razstav in predstav, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/41, 20. 10. 1941, p. 2.
[2298] *Jesenska razstava Kluba slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani Lada / Esposizione autunnale del club degli artisti figurativi Sloveni di Lubiana Lada* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 8.–19. 10. 1941), Ljubljana 1941.
[2299] *Jesenska razstava Kluba slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani Lada / Esposizione autunnale del club degli artisti figurativi Sloveni di Lubiana Lada* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 8.–19. 10. 1941), Ljubljana 1941. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FW94GPW5>.)
[2300] »Lada« razstavlja, *Slovenski dom*, VI/234, 10. 10. 1941, p. 4.
[2301] Nedelja razstav in predstav, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/41, 20. 10. 1941, p. 2.
[2302] Jesenska razstava »Lade«, *Jutro*, XXII/240, 12. 10. 1941, p. 4.
[2303] *Jesenska razstava Kluba slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani Lada / Esposizione autunnale del club degli artisti figurativi Sloveni di Lubiana Lada* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 8.–19. 10. 1941), Ljubljana 1941.
[2304] Otvoritev razstave kluba »Lade«, *Slovenec*, LXIX/238, 10. 10. 1941, p. 4.
[2305] Na razstavi »Lade«, *Jutro*, XXII/245, 18. 10. 1941, pp. 4–5.
[2306] -mir, Na razstavi »Lade« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/241, 18. 10. 1941, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava »Lade« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/231, 7. 10. 1941, p. 3.
- Jesenska razstava »Lade«, *Slovenski narod*, LXXIV/231, 7. 10. 1941, p. 3.
- Jesensko sezono v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/236, 8. 10. 1941, p. 5.
- Jesensko sezono v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/232, 8. 10. 1941, p. 3.
- Jesenska sezona v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/237, 9. 10. 1941, p. 5.
- Otvoritev razstave »Lade«, *Slovenski narod*, LXXIV/233, 9. 10. 1941, p. 2.
- »Lada« razstavlja, *Slovenski dom*, VI/234, 10. 10. 1941, p. 4.
- Otvoritev Lade v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/238, 10. 10. 1941, p. 5.
- Otvoritev razstave kluba »Lade«, *Slovenec*, LXIX/238, 10. 10. 1941, p. 4.
- Jesenska razstava »Lade«, *Jutro*, XXII/240, 12. 10. 1941, p. 4.
- Jesenska razstava »Lade«, *Slovenec*, LXIX/239, 12. 10. 1941, p. 4.
- Jesenska razstava »Lade«, *Slovenski narod*, LXXIV/236, 13. 10. 1941, p. 3.
- Jesenska razstava »Lade«, *Slovenski dom*, VI/236, 13. 10. 1941, p. 8.
- Pretekli četrtek so slovesno odkrili, *Družinski tednik*, XIII/42, 16. 10. 1941, p. 2.
- Na razstavi »Lade«, *Jutro*, XXII/245, 18. 10. 1941, pp. 4–5.
- -mir, Na razstavi »Lade« v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/241, 18. 10. 1941, p. 3.
- Nedelja razstav in predstav, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/41, 20. 10. 1941, p. 2.

Naslov razstave:	**Slikar Maksim Sedej – retrospektiva 1932–1941, kipar Zdenko Kalin – portretna plastika 1934–1941**
Datum:	25. 10.–4. 11. 1941 (podaljšana do 16. 11. 1941)[2307]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	46 del v katalogu; Maksim Sedej (25), Zdenko Kalin (21).[2308]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični slovensko-italijanski katalog z oštevilčenim seznamom del in tehnikami.[2309]
Spremljevalni program:	Govora ob svečani otvoritvi razstave sta imela predsednik Kluba slovenskih likovnih umetnikov Saša Šantel in predsednik kluba Neodvisnih Stane Kregar.[2310] Vodstvi po razstavi sta izvedla Stane Kregar (2. 11.) in Saša Šantel (9. 11.).[2311]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava slikarja in kiparja, na kateri je slikar Maksim Sedej razstavil 25 olj, ki so nastala med letoma 1932 in 1941. Kipar Zdenko Kalin pa je razstavil petnajst portretnih del v mavcu, tri v marmorju, dve v žgani glini in enega v bronu. Dela so nastala med letoma 1934 in 1941. Ante Gaber je v članku v *Jutru* napisal, da predvideva, da jo je postavil Ivan Zorman.[2312] Več del je bilo prodanih zasebnim kupcem, po eno delo od vsakega umetnika pa je za svojo zbirko odkupilo Društvo Narodna galerija.[2313]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila deležna veliko medijske pozornosti, objavljenih je bilo več poglobljenih zapisov, opremljenih z reprodukcijami. Zelo obsežna prispevka sta bila objavljena v *Jutru*; v njima je avtor oba umetnika pohvalil, za Sedejevo umetnost pa dejal, da jo preveva »neko sproščajoče in svetlo duhovno ozračje«.[2314] Pred otvoritvijo razstave se je skupaj z umetnikom sprehodil po razstavišču, kjer mu je zaupal, da se je v preteklosti več ukvarjal s problemom kompozicije, zdaj pa ga vedno bolj zanima koloristični problem.[2315] Razstavljena dela Zdenka Kalina so ga po mnenju avtorja članka opredeljevala predvsem kot »plastičnega portretista«. Čeprav avtor je ugotavljal,

[2307] Razstava M. Sedej-Zdenko Kalin, *Jutro*, XXII/267, 14. 11. 1941, p. 5.
[2308] *Catalogo dell'esposizione d'arte. Il pittore Maksim Sedej, retrospettiva 1932–1941. Lo scultore Zdenko Kalin, ritratto plastico 1934–1941 / Katalog umetniške razstave. Slikar Maksim Sedej, retrospektiva 1932–1941. Kipar Zdenko Kalin, portretna plastika 1934–1941* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, oktober–november 1941), Ljubljana 1941.
[2309] *Catalogo dell'esposizione d'arte. Il pittore Maksim Sedej, retrospettiva 1932–1941. Lo scultore Zdenko Kalin, ritratto plastico 1934–1941 / Katalog umetniške razstave. Slikar Maksim Sedej, retrospektiva 1932–1941. Kipar Zdenko Kalin, portretna plastika 1934–1941* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, oktober–november 1941), Ljubljana 1941. (Katalog je dostopen v Osrednji humanistični knjižnici, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.) Katalogu, hranjenemu v Osrednji humanistični knjižnici, FF UL, sta vstavljeni tudi 2 reprodukciji – *Naša Špelca* Zdenka Kalina in *Žena z otrokoma pri mizi* Maksima Sedeja.
[2310] Maksim Sedej, *Jutro*, XXII/255, 30. 10. 1941, p. 4.
[2311] Številne prireditve v soboto in nedeljo, *Slovenski dom*, VI/259, 10. 11. 1941, p. 2; Vodstvo po razstavi kiparja Zdenka Kalina in slikarja Maksima Sedeja, *Jutro*, XXII/257, 1. 11. 1941, p. 4.
[2312] -nt /Ante Gaber/, Razstava M. Sedej-Zdenko Kalin. 1. Maksim Sedej, *Jutro*, XXII/260, 6. 11. 1941, p. 4.
[2313] Razstava Z. Kalina in M. Sedeja, *Slovenski dom*, VI/258, 8. 11. 1941, p. 4.
[2314] Maksim Sedej, *Jutro*, XXII/255, 30. 10. 1941, p. 4.
[2315] Ibid.

da je kiparstvo pri nas še vedno najmanj popularen medij, naj bi »v zadnjih letih doživelo močen razvoj«.[2316] V *Jutru* so omenili tudi priznanje enega »vodilnih italijanskih umetnostnih kritikov, Uga Ojettija« Maksimu Sedeju.[2317]

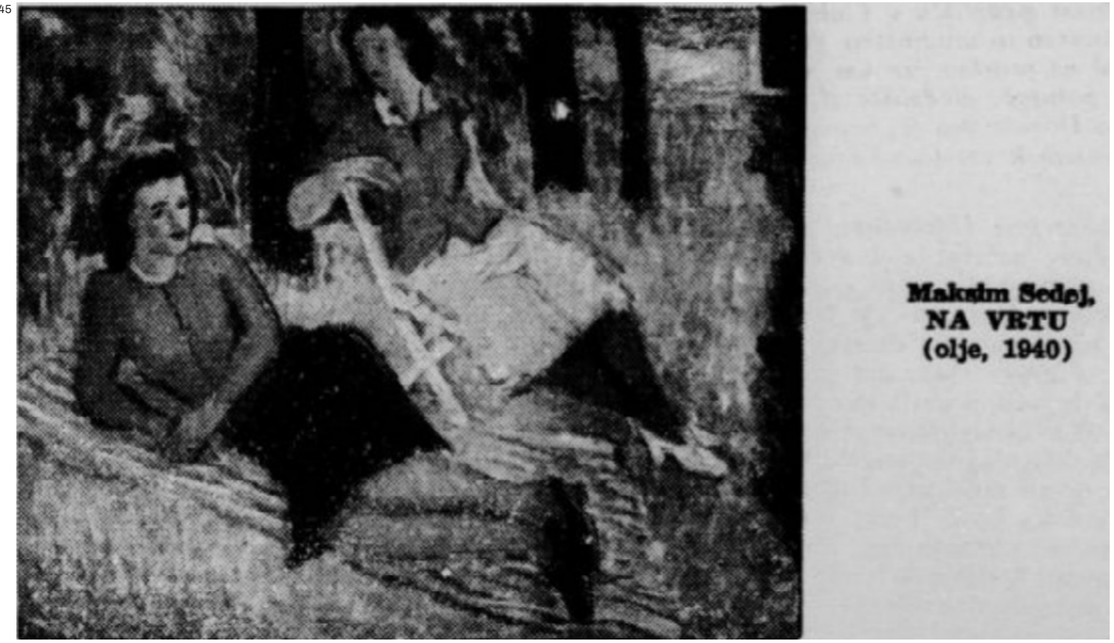
Stane Mikuž je obravnaval oba umetnika z vidika njunega slogovnega razvoja. Za Sedeja je zapisal, da je njegova umetnost stopila »le preveč v svet tujega umetnostnega oblikovanja«, saj mnogi detajli na njegovih slikah človeka »dirnejo nekako tako, kakor če lista po umetnostnih revijah«.[2318] Problematiziral je tudi njegovo krajino, saj »[a]li bi ta krajina ne mogla biti prav tako tudi hrvatska ali francoska?«[2319] O umetnosti Zdenka Kalina je Mikuž napisal, da odlično ujame karakter in duh portretiranca, vendar mu je očital neinovativnost, na več mestih naj bi se čutilo škodljivi vpliv »tuje umetnostne okolice«. Pisec je prispevek sklenil z mislijo, da razstava umetnostno kaže zanimive uspehe mlade umetniške generacije, ki pa bi bili »danes nedvomno tudi kvalitetno mnogo bolj neoporečni, ko bi teorije in programi – ki so vsaki pravi umetnosti fundamentalno tuji – ne ovirali zdravega umetnostnega razvoja«.[2320]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- K razstavi Sedej-Z. Kalin v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/251a, 25. 10. 1941, p. 5.
- II. jesenska umetniška razstava, *Jutro*, XXII/251, 25. 10. 1941, p. 5.
- Razstava dveh uglednih umetnikov, *Slovenski dom*, VI/248, 27. 10. 1941, p. 2.
- Pod oblačnim nebom vedra nedelja, *Jutro*, IX/42, 27. 10. 1941, p. 2.
- Otvoritev razstave Sedeja in Z. Kalina, *Slovenec*, LXIX/253a, 28. 10. 1941, p. 5.
- Razstava Maksima Sedeja in Zdenka Kalina, *Slovenski dom*, VI/250, 29. 10. 1941, p. 3.
- -vd, Umetniška razstava M. Sedeja in Z. Kalina, *Slovenski narod*, LXXIV/250, 29. 10. 1941, p. 3.
- Maksim Sedej, *Jutro*, XXII/255, 30. 10. 1941, p. 4.
- Vodstvo po razstavi kiparja Zdenka Kalina in slikarja Maksima Sedeja, *Slovenec*, LXIX/257a, 1. 11. 1941, p. 4.
- Vodstvo po razstavi kiparja Zdenka Kalina in slikarja Maksima Sedeja, *Jutro*, XXII/257, 1. 11. 1941, p. 4.
- Zdenko Kalin, *Jutro*, XXII/258, 4. 11. 1941, pp. 4–5.
- Umetnika iz življenja za življenje, *Slovenski narod*, LXXIV/254, 4. 11. 1941, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Razstava M. Sedej-Z. Kalin, *Slovenec*, LXIX/259a, 5. 11. 1941, p. 5.
- -nt /Ante Gaber/, Razstava M. Sedej-Zdenko Kalin. 1. Maksim Sedej, *Jutro*, XXII/260, 6. 11. 1941, p. 4.
- Razstava Z. Kalina in M. Sedeja, *Slovenski dom*, VI/258, 8. 11. 1941, p. 4.
- Vodstvo po razstavi kiparja Zdenka Kalina in slikarja M . Sedeja, *Slovenski narod*, LXXIV/258, 8. 11. 1941, p. 3.
- -nt /Ante Gaber/, Razstava M. Sedej-Zdenko Kalin. 2. Zdenko Kalin, *Jutro*, XXII/263, 9. 11. 1941, p. 3.
- Vodstvo po razstavi kiparja Zdenka Kalina in slikarja Maksima Sedeja, *Jutro*, XXII/263, 9. 11. 1941, p. 4.
- Vodstvo po razstavi kiparja Zdenka Kalina in slikarja Maksima Sedeja, *Slovenec*, LXIX/263a, 9. 11. 1941, p. 4.
- Številne prireditve v soboto in nedeljo, *Slovenski dom*, VI/259, 10. 11. 1941, p. 2.
- V Operi, Veselem teatru in Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/263a, 10. 11. 1941, p. 2.
- Razstava M. Sedej-Zdenko Kalin, *Jutro*, XXII/267, 14. 11. 1941, p. 5.
- Jutri v nedeljo, *Slovenski narod*, LXXIV/264, 15. 11. 1941, p. 3.
- Pred zaključkom razstave, *Jutro*, XXII/269, 16. 11. 1941, p. 3.
- Razstava Sedej-Z. Kalin, *Slovenec*, LXIX/269a, 16. 11. 1941, p. 4.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VI/4–6, 1942, pp. 146–150.

[2316] Zdenko Kalin, *Jutro*, XXII/258, 4. 11. 1941, pp. 4–5.
[2317] Razstava Maksima Sedeja in Zdenka Kalina, *Slovenski dom*, VI/250, 29. 10. 1941, p. 3.
[2318] Stane MIKUŽ, Razstava M. Sedej-Z. Kalin, *Slovenec*, LXIX/259a, 5. 11. 1941, p. 5.
[2319] Ibid.
[2320] Ibid.

545

546

Razstava Sedej — Zd. Kalin je podaljšana do nedelje. Tu podajamo podobo Maksima Sedeja: Družina.

545
Jutro, XXII/255, 30. 10. 1941, p. 4.

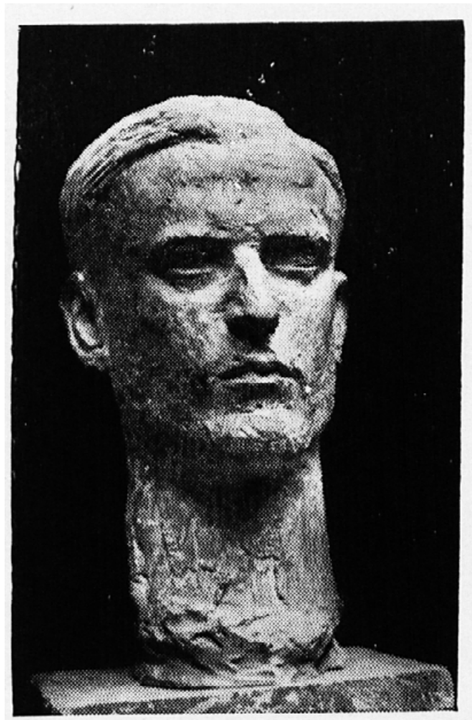
546
Slovenec, LXIX/265a, 12. 11. 1941, p. 5.

547

Zdenko Kalin: »Mati z otrokom«.

548

Zdenko Kalin — Podoba časnikarja J. G. — 1941

547
Jutro, XXII/258, 4. 11. 1941, p. 4.

548
Umetnost, VI/4–6, 1942, p. 159.

Naslov razstave:	Kregar, Omersa, Putrih
Datum:	23. 11.–7. 12. 1941 (predčasno zaprtje 4. 12. 1941)[2321]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	55 del v katalogu; Stane Kregar (23), Nikolaj Omersa (17), Karel Putrih (15).[2322]
Katalog in tiskovine:	Katalog v slovenščini s seznamom del.[2323] V notici je bilo zapisano, da je bil za razstavo oblikovan plakat z reprodukcijo Putrihove *Glave deklice*.[2324]
Spremljevalni program:	Po razstavi sta vodila 30. 11. Ivan Vavpotič, ob njenem zaključku pa Stane Kregar.[2325]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska razstava kiparja in dveh slikarjev. Stane Kregar in Nikolaj Omersa sta razstavila skupaj 40 olj, kipar Karel Putrih pa figuralne kompozicije in portrete v bronu, žgani glini in mavcu.
Poročanje in kritika:	Sočasni mediji so bili razstavi na splošno naklonjeni. Pisec *Slovenskega doma* je pohvalil zlasti Kregarjeva tihožitja, Omersov bogat kolorizem in Putrihovo »plastiko, ki odpira tej disciplini slovenske upodabljajoče umetnosti za naprej široka obzorja in možnosti«. Celotno razstavo je označil za visoko kvalitetno.[2326] Ante Gaber se je v svojem poročilu z razstave posvetil predvsem Stanetu Kregarju in Nikolaju Omersi. V njej je začrtal njun slogovni razvoj ter izpostavil posebej uspela dela na razstavi.[2327] Precej kritičen do razstave in razstavljenih umetnin pa je bil Stane Mikuž, ki je umetnost Staneta Kregarja označil kot pretirano privrženo programu Neodvisnih, čeprav mu je priznal, da je v nekaterih delih precej »dosledno prelomil z maniro« in »dosegel dober uspeh [ter] tudi nakazal razvojne možnosti za bodoče«.[2328] Nikolaj Omersa naj bi že na zadnji razstavi nakazal novo smer, ki se ne sklada več s programom Neodvisnih, z delom na tej pa je to še podkrepil, »dasi seveda še ni 'čist' in brez primesi«.[2329] Karlu Putrihu pa je pisec očital slogovno neenotnost in razbitost.[2330] V luči teh zapisov je pisec krajšega članka v *Jutru* izrazil željo po objektivni umetniški kritiki, ki »ne piše slavospevov vedno le tistim, s katerimi stalno poseda privatno«. [2331]

[2321] Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/284, 4. 12. 1941, p. 5.
[2322] *Katalog razstave. Kregar, Omersa, Putrih* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 23. 11.–7. 12. 1941), Ljubljana 1941.
[2323] *Katalog razstave. Kregar, Omersa, Putrih* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 23. 11.–7. 12. 1941), Ljubljana 1941. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-WKKE8BIE>.)
[2324] Razstava treh, *Slovenski narod*, LXXIV/268, 21. 11. 1941, p. 2.
[2325] Obvestila, *Slovenski dom*, VI/276, 29. 11. 1941, p. 3; Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/284, 4. 12. 1941, p. 5.
[2326] Dva slikarja in kipar razstavljajo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/272, 25. 11. 1941, p. 5.
[2327] -nt /Ante Gaber/, Razstava Kregar, Omersa, Putrih, *Jutro*, XXII/283, 3. 12. 1941, p. 4.
[2328] Stane MIKUŽ, Razstava Kregar-Omersa-Putrih, *Slovenec*, LXIX/285a, 5. 12. 1941, p. 5.
[2329] Ibid.
[2330] Ibid.
[2331] R., Akad. slikar Miklavž Omersa, *Jutro*, XXII/284 , 4. 12. 1941, p. 5.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/268, 20. 11. 1941, p. 2.
- Razstava treh, *Jutro*, XXII/273, 21. 11. 1941, p. 3.
- Razstava treh, *Slovenski narod*, LXXIV/268, 21. 11. 1941, p. 2.
- Opozarjamo na umetniško razstavo, *Slovenski narod*, LXXIV/270, 22. 11. 1941, p. 3.
- Opozarjamo na umetniško razstavo, *Jutro*, XXII/274, 22. 11. 1941, p. 5.
- Razstava Kregar-Putrich-Omersa, *Slovenec*, LXIX/274a, 22. 11. 1941, p. 5.
- Vodstvo po razstavi, *Slovenski narod*, LXXIV/276, 23. 11. 1941, p. 3.
- Otvoritev razstave Kregar-Putrih-Omersa in vrvež po gledališčih, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/46, 24. 11. 1941, p. 2.
- Razstava akad. slikarjev Kregarja in Omerse in akad. kiparja Putricha, *Jutro*, XXII/276, 25. 11. 1941, p. 4.
- Dva slikarja in kipar razstavljajo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/272, 25. 11. 1941, p. 5.
- Razstava Kregar-Putrich-Omersa, *Slovenec*, LXIX/276a, 25. 11. 1941, p. 5.
- Razstava Kregar-Omersa-Putrich v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/277, 26. 11. 1941, p. 4.
- Stane Kregar. Kompozicija, slika z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/278a, 27. 11. 1941, p. 5.
- Obvestila, *Slovenski dom*, VI/276, 29. 11. 1941, p. 3.
- Vodstvo po razstavi, *Jutro*, XXII/280, 29. 11. 1941, p. 5.
- Z razstave Kregar-Putrih-Omersa, *Slovenec*, LXIX/280a, 29. 11. 1941, p. 5.
- Razstava trojice Kregar-Omersa-Putrich, *Jutro*, XXII/281, 30. 11. 1941, p. 4.
- Obvestila, *Slovenski dom*, VI/277, 1. 12. 1941, p. 3.
- Opozarjamo, da bo razstava Kregar-Omersa-Putrih v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/279, 3. 12. 1941, p. 2.
- Ne pozabite obiskati razstave Kregar-Putrih-Omersa v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/283a, 3. 12. 1941, p. 4.
- -nt /Ante Gaber/, Razstava Kregar, Omersa, Putrih, *Jutro*, XXII/283, 3. 12. 1941, p. 4.
- Pohitite z obiskom razstave Kregar-Omersa-Putrih v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXIX/284a, 4. 12. 1941, p. 4.
- Zatvoritev razstave Kregar-Omerza-Putrih, *Jutro*, XXII/284, 4. 12. 1941, p. 5.
- R., Akad. slikar Miklavž Omersa, *Jutro*, XXII/284, 4. 12. 1941, p. 5.
- Stane MIKUŽ, Razstava Kregar-Omersa-Putrih, *Slovenec*, LXIX/285a, 5. 12. 1941, p. 5.

549
Slovenec, LXIX/278a, 27. 11. 1941, p. 5.

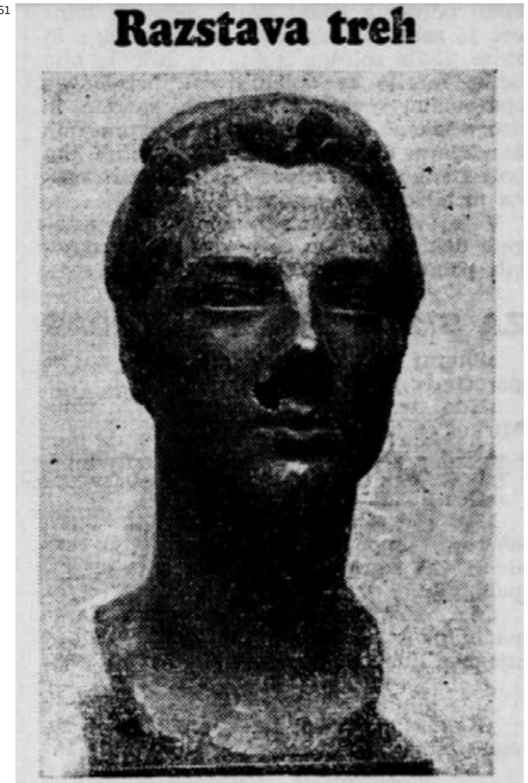
Stane Kregar: Kompozicija, slika z razstave v Jakopičevem paviljonu

550

Putrih: Dekle

551

Razstava treh

V nedeljo 23. nov. ob 11. bo v Jakopičevem paviljonu odprta umetniška razstava samo najnovejših del treh članov DSLU: Staneta Kregarja, Nikolaja Omerse in Karla Putricha. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala. Vsi, ki se zanimate za slovensko moderno likovno umetnost, ste vabljeni. Na razstavo opozarjajo lepe fotografije del po ljubljanskih izložbah. — Slika je posnetek Putrichove »Glave deklice«.

550
Slovenec, LXIX/280a, 29. 11. 1941, p. 5.

551
Jutro, XXII/273, 21. 11. 1941, p. 3.

Naslov razstave:	Riko Debenjak, Božidar Jakac, France Mihelič
Datum:	7. –24. 12. 1941 (podaljšana do 2. 1. 1942)[2332]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	170 del v katalogu; Riko Debenjak (34), Božidar Jakac (99), France Mihelič (37).[2333]
Katalog in tiskovine:	Prodajni katalog v slovenskem in italijanskem jeziku.[2334]
Spremljevalni program:	7. 12. je bilo organizirano vodstvo po razstavi.[2335] 18. 12. pa je Jože Gregorič predaval o razvoju slovenske grafike.[2336]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Božična razstava treh slikarjev, ki so se po pisanju časopisa *Jutro* povezali bolj za potrebe prodaje in jih ni povezoval umetniški program ali slog.[2337] Razstavili so olja, grafike in pastele večinoma krajin in portretov. Razstava je bila med drugim odmevna tudi zaradi odobravanja visokega komisarja Emilia Graziolija, ki naj bi vsem razstavljavcem »izrazil svojo največjo pohvalo ter dejal, da so mu razstavljene umetnine zelo všeč«. [2338]
Poročanje in kritika:	Kljub otvoritvi »brez ceremonij«[2339] je javnost razstavi posvetila precej pozornosti, kar je vidno iz velike količine novic v dnevnem časopisju. Obsežnejši zapis so objavili v *Jutru*, v katerem je pisec razstavo označil za eno najzanimivejših manifestacij mlajše slovenske umetnosti v zadnjem času. Za največjo kvaliteto vseh treh umetnikov je navedel dejstvo, da »ni nobeden odvisen od tujih predlog«.[2340] Članek se je ukvarjal predvsem z grafiko, ki ji je po mnenju pisca na naših tleh treba še »krčiti pota«, medtem ko ima v tujini častno mesto že priznano. Največ besed je namenil Jakčevi grafiki in ga primerjal z Rembrandtom, Franceta Miheliča pa označil za slovenskega Brueghla. Pisec je omenil prominenco slovenske pokrajine na razstavi in za čas italijanske okupacije morda sklenil malo nenavadno: »Tako je Jakopičev paviljon v dneh pred Božičem ves v barvah in podobah naše zemlje, v umetniško izoblikovanih odsevih njenih bregov, mest in vasi, njenih bistrih voda in rodovitnih polj – v znamenju prave simfonije, ki zveni kakor visoka pesem o naši zemlji in njenem človeku.«[2341]

[2332] Razstava Debenjak, Jakac, Mihelič, *Jutro*, XXII/303, 30. 12. 1941, p. 5.
[2333] *Umetnostna razstava. Riko Debenjak, Božidar Jakac, France Mihelič* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 7.–24. 12. 1941), Ljubljana 1941.
[2334] *Umetnostna razstava. Riko Debenjak, Božidar Jakac, France Mihelič* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 7.–24. 12. 1941), Ljubljana 1941. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2335] Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/284, 4. 12. 1941, p. 5.
[2336] Na razstavi trojice Debenjak-Jakac-Mihelič v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/295, 18. 12. 1941, p. 5.
[2337] Razstava Debenjak, Jakac, Mihelič, *Jutro*, XXII/291, 13. 12. 1941, pp. 4–5.
[2338] Visoki komisar na razstavi, *Slovenec*, LIIX/299a, 23. 12. 1941, p. 3; Visoki Komisar na razstavi Jakopič-Debenjak-Mihelič, *Slovenski dom*, VI/294, 22. 12. 1941, p. 2.
[2339] Razstava nove trojice v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXII/286, 6. 12. 1941, p. 3.
[2340] Razstava Debenjak, Jakac, Mihelič, *Jutro*, XXII/291, 13. 12. 1941, pp. 4–5.
[2341] Ibid.

Obsežnejša sta bila ponovno zapisa Anteja Gabra in Staneta Mikuža – tokrat oba izrazito pozitivna. Stane Mikuž je razstave tistega časa razdelil na dve skupini – v prvi so razstave izrazito prodajnega, bazarskega značaja, narejene na hitro, v drugi pa take, ki naj bi imele v ospredju duhovni uspeh, so skrbno premišljene in številčno redkejše. Razstavo Jakca, Debenjaka in Miheliča je umestil v slednjo in jo nasploh označil za znanilko novega mladega umetnostnega rodu, ki bo »prevzel dediščino starih generacij in jo bogato pomnožil s svojimi stvaritvami«.[2342] Dodana vrednost razstavi je bila po Gabrovem mnenju predvsem pozornost namenjena grafiki, panogi, ki je »pri nas spala skozi vrsto let«.[2343]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/284, 4. 12. 1941, p. 5.
- Opozarjamo na otvoritev umetniške razstave, *Slovenski dom*, VI/280, 4. 12. 1941, p. 3.
- Razstava Debenjak-Jakac-Mihelič, *Slovenec*, LXIX/285a, 5. 12. 1941, p. 4.
- Pred razstavo Debenjak-Jakac-Mihelič, *Slovenec*, LXIX/285a, 5. 12. 1941, p. 5.
- Razstava nove trojice v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/286, 6. 12. 1941, p. 3.
- -td, /Tine Debeljak/, Pogovor z Rikom Debenjakom, *Slovenec*, LXIX/286a, 6. 12. 1941, p. 5.
- Razstava nove trojice v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/281, 6. 12. 1941, p. 3.
- Otvoritev razstave Debenjak-Jakac-Mihelič, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/48, 9. 12. 1941, p. 3.
- Prejšnji teden so zaprli, *Družinski tednik*, XIII/50, 11. 12. 1941, p. 2.
- Razstava trojice Debenjak-Jakac-Mihelič v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/289, 11. 12. 1941, p. 5.
- Razstava Debenjak, Jakac, Mihelič, *Jutro*, XXII/291, 13. 12. 1941, pp. 4–5.
- Slikarska razstava Debenjak-Jakac-Mihelič, *Slovenski dom*, VI/287, 13. 12. 1941, p. 2.
- V Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VI/287, 13. 12. 1941, p. 2.
- Razstava umetniške trojice Debenjak-Jakac-Mihelič, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, IX/49, 15. 12. 1941, p. 2.
- Na razstavi trojice Debenjak-Jakac-Mihelič v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, IX/49, 18. 12. 1941, p. 2.
- -nt /Ante Gaber/, Razstava Debenjak-Jakac-Mihelič, *Jutro*, XXII/295, 18. 12. 1941, pp. 4–5.
- Stane MIKUŽ, Pogovor s slikarjem Miheličem, *Slovenec*, LXIX/296a, 19. 12. 1941, p. 5.
- Najlepša ugodja v prazničnem času, *Jutro*, XXII/296, 19. 12. 1941, p. 5.
- Slikar B. Jakac o sebi, *Jutro*, XXII/297, 20. 12. 1941, p. 4.
- Namesto vodstva po razstavi trojice Debenjak-Mihelič-Jakac, *Jutro*, XXII/297, 20. 12. 1941, p. 5.
- Stane MIKUŽ, Razstava Debenjak-Jakac-Mihelič, *Slovenec*, LXIX/297a, 20. 12. 1941, p. 5.
- Slikar Fr. Mihelič, *Jutro*, XXII/298, 21. 12. 1941, p. 3.
- Umetnine so poleg dobrih knjig najlepše božično darilo, *Jutro*, XXII/298, 21. 12. 1941, p. 4.
- Visoki Komisar na razstavi Jakopič-Debenjak-Mihelič, *Slovenski dom*, VI/294, 22. 12. 1941, p. 2.
- Uspeh dveh razstav, *Jutro*, IX/50, 22. 12. 1941, p. 2.
- Visoki Komisar na razstavi, *Slovenski narod*, LXXIV/294, 22. 12. 1941, p. 2.
- Akademski slikar Rihard Debenjak, *Jutro*, IX/50, 22. 12. 1941, p. 3.
- Visoki komisar na razstavi, *Slovenec*, LIIX/299a, 23. 12. 1941, p. 3.
- Visoki komisar v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/299, 23. 12. 1941, p. 3.
- Slikarska razstava Debenjak-Jakac-Mihelič, *Slovenski narod*, LXXIV/296, 24. 12. 1941, p. 4.
- Lepa nedelja, *Slovenski dom*, VI/298, 29. 12. 1941, p. 3.
- Razstava Debenjak, Jakac, Mihelič, *Jutro*, XXII/303, 30. 12. 1941, p. 5.
- Razstava Debenjak-Jakac-Mihelič v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LIIX/302a, 30. 12. 1941, p. 4.
- Kristina BRENKOVA, Razgovor s Francetom Miheličom, *Naš rod*, XIII/6, 1941–1942, pp. 161–165.
- Visoki komisar je obiskal umetniško razstavo, *Domovina in Kmetski list*, XXIV/1, 1. 1. 1942, p. 13.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VI/4–6, 1942, p. 154.

[2342] Stane MIKUŽ, Razstava Debenjak-Jakac-Mihelič, *Slovenec*, LXIX/297a, 20. 12. 1941, p. 5.
[2343] -nt /Ante Gaber/, Razstava Debenjak-Jakac-Mihelič, *Jutro*, XXII/295, 18. 12. 1941, pp. 4–5.

552

Riko Debenjak — Drevje — Olje 1941

553

Franc Mihelič — Mrtvi Kurent — Olje 1940

554

552
Umetnost, VI/4–6, 1942, p. 152.

553
Umetnost, VI/4–6, 1942, p. 153.

554
Slovenski dom, VI/294, 22. 12. 1941, p. 4.

Jera Krečič

Naslov razstave:	Retrospektivna razstava Matije Jame
Datum:	26. 4.–26. 5. 1942
Organizator:	Društvo Narodna galerija, Ljubljana[2344]
Avtor s številom del:	172 del v katalogu; Matija Jama.[2345]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični slovensko-italijanski katalog s seznamom del, razporejenih po krajih nastanka in letnicah.[2346] V času razstave je izšla tudi monografija z reproduciranimi deli in uvodom Frana Šijanca.[2347]
Spremljevalni program:	Nagovore na otvoritvi razstave so imeli Fran Windischer, Fran Saleški Finžgar in Saša Šantel. Vodstvi sta izvedla Fran Šijanec in Ivan Zorman (24. in 25. 4.).[2348]
Obisk:	Ogledalo naj bi si jo okrog 1.100 ljudi in šolske skupine.[2349] Razstava je po besedah *Umetnosti* imela »lep uspeh in pozornost«.[2350]
Vrsta razstave:	Retrospektivna razstava ob slikarjevi 70-letnici, ki je v kronološkem vrstnem redu vsebovala dela 50-ih let avtorjevega ustvarjanja – od leta 1892 do leta 1942. Pisec *Slovenca* je na razstavi pogrešal Jamova grafična dela.[2351] Razstavo sta postavila Ivan Zorman in Fran Šijanec.[2352]
Poročanje in kritika:	Razstava je doživela veliko medijsko pozornost, večina prispevkov je povzemala otvoritvene govore in opisovala postavitev razstave, izbranost umetnin, njihovo razporeditev po prostorih in v katalogu ter obravnavalo samega umetnika, njegovo življenje in delo.[2353] Tak poglobljen prispevek je napisal Franc K. Kos, ki je Matijo Jamo označil za neumornega in neprestanega iskalca.[2354] Med sočasnim medijskim poročanjem najdemo tudi prispevek o monografiji Matije Jame avtorja Frana Šijanca, ki je prav tako izšla ob umetnikovem jubileju.[2355]

[2344] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 2. odborova seja, 20. 3. 1942).
[2345] *Catalogo dell'esposizione retrospettiva di Matija Jama* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april 1942), Ljubljana 1942.
[2346] *Catalogo dell'esposizione retrospettiva di Matija Jama* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, april 1942), Ljubljana 1942. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-1A4135N0>.)
[2347] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, 1942, VI/10–12, p. 252.
[2348] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 4. odborova seja, 11. 6. 1942).
[2349] Ibid.
[2350] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, 1942, VI/10–12, p. 252.
[2351] Otvoritev jubilejne razstave akademika Matije Jame, *Slovenec*, LXX/97a, 28. 4. 1942, p. 2.
[2352] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 2. odborova seja, 20. 3.1942).
[2353] Študija o umetnosti M. Jame, *Jutro,* XXII/98, 30. 4. 1942, p. 4.
[2354] F./ranc/ K. KOS, Jubilejna razstava Matije Jame, *Jutro*, XXII/106, 9. 5. 1942, pp. 4–5.
[2355] Ilustrirani katalog Jamove razstave, *Slovenski dom*, VII/116, 23. 5. 1942, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Lastnike slik Matije Jame, *Slovenski dom*, VII/87, 18. 4. 1942, p. 2.
- Lastnike slik Matije Jame, *Slovenec*, LXX/90a, 19. 4. 1942, p. 4.
- Lastnike slik Matije Jame, *Jutro*, XXII/90, 21. 4. 1942, p. 5.
- Razstava del Matije Jame, *Slovenski narod*, LXXV/94, 24. 4. 1942, p. 4.
- Retrospektivna razstava Matije Jame, *Slovenski dom*, VII/93, 25. 4. 1942, p. 3.
- Retrospektivna razstava slikarja Matije Jame, *Jutro*, XXII/94, 25. 4. 1942, p. 5.
- Retrospektivna razstava Matije Jame, *Slovenec*, LXX/95a, 25. 4. 1942, p. 4.
- Retrospektivna razstava slikarja Matije Jame, *Slovenski narod*, LXXV/95, 25. 4. 1942, p. 3.
- Deževna aprilska nedelja, *Slovenski dom*, VII/94, 27. 4. 1942, p. 2.
- Ljubljanska nedelja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, X/16, 27. 4. 1942, p. 2.
- Jubilejna razstava in proslava M. Jame, *Jutro*, XXII/96, 28. 4. 1942, pp. 4–5.
- Otvoritev jubilejne razstave akademika Matije Jame, *Slovenec*, LXX/97a, 28. 4. 1942, p. 2.
- Študija o umetnosti M. Jame, *Jutro*, XXII/98, 30. 4. 1942, p. 4.
- Jubilejno razstavo, *Družinski tednik*, XIV/14, 30. 4. 1942, p. 2.
- Jubilejna razstava Matije Jame, *Slovenski dom*, VII/104, 8. 5. 1942, p. 2.
- F./ranc/ K. KOS, Jubilejna razstava Matije Jame, *Jutro*, XXII/106, 9. 5. 1942, pp. 4–5.
- Jubilejna razstava, *Slovenski narod*, LXXV/107, 9. 5. 1942, p. 3.
- Jubilejna razstava, *Jutro*, XXII/107, 10. 5. 1942, p. 4.
- Vodstvo na razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/112, 17. 5. 1942, p. 4.
- Retrospektivna razstava del Matije Jame v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/113a, 17. 5. 1942, p. 4.
- Izrabite binkoštne praznike, *Slovenski dom*, VII/115, 22. 5. 1942, p. 3.
- Zadnja vodstva na Jamovi razstavi, *Slovenski dom*, VII/116, 23. 5. 1942, p. 3.
- Ilustrirani katalog Jamove razstave, *Slovenski dom*, VII/116, 23. 5. 1942, p. 3.
- Ali res samo en procent?, *Jutro*, XXII/117, 23. 5. 1942, p. 4.
- Matija Jama razstavlja, *Slovenec*, LXX/119a, 24. 5. 1942, p. 4.
- Na razstavi Matija Jame, *Jutro*, XXII/118, 24. 5. 1942, p. 3.
- Vodstvo na Jamovi razstavi, *Jutro*, XXII/118, 24. 5. 1942, p. 4.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VI/10–12, 1942, pp. 252–253.

555

Matija Jama — Žene pulijo lan

556

Matija Jama: Ženski akt
(zgodnje delo iz leta 1900)

555
Umetnost, VI/10–12, 1942, p. 252.

556
Jutro, XXII/118, 24. 5. 1942, p. 3.

Naslov razstave:	**Umetniška razstava kiparja F. Goršeta in slikarja M. Maleša v Jakopičevem paviljonu od 31. maja do 21. junija 1942**
Datum:	31. 5.–21. 6. 1942 (podaljšana do 30. 6. 1942)[2356]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorja s številom del:	157 del v katalogu; France Gorše (23), Miha Maleš (134).[2357]
Katalog in tiskovine:	Ob dvojezičnem slovensko-italijanskem katalogu z življenjepisoma obeh umetnikov in seznamom razstavljenih del z letnicami (pri Mihi Malešu tudi s tehniko)[2358] je izšla tudi brošura avtorja Frana Šijanca z naslovom *Kipar France Gorše - Slikar Miha Maleš*.[2359] Ohranjeno je tudi vabilo na razstavo z dvema reprodukcijama in navodilom za žrebanje umetnin.[2360]
Spremljevalni program:	Otvoritveni nagovor je imel Saša Šantel. Vodstvo po razstavi so izvedli Ivan Vavpotič, Saša Šantel, Mirko Šubic.[2361] 5. 6. je France Gorše prikazal izdelavo plastičnega portreta: izmed gledalcev si je izbral model in v 40 minutah skoraj dokončal portret v glini.[2362] Ob razstavi je bilo organizirano žrebanje – na vsakih 50 vstopnic je bilo ob zaključku razstave izžrebano eno od razstavljenih del.[2363]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupna razstava kiparja Franceta Goršeta in slikarja Miha Maleša. Gorše je predstavil 18 večjih figuralnih in portretnih plastik, tri male plastike ženskih in otroških figur, dve plastiki (*Gospa sreče* in *Kmetijstvo*) pa sta bili postavljeni pred paviljonom. Razstavil je novejša dela iz let 1940 do 1942, tri razstavljena dela pa so bila starejša – *Gospa Marta* iz leta 1939, *Kmetijstvo* in *Gospa Olga* pa iz leta 1938. Maleš je razstavil več olj z motivi krajine, portretov, (pol)aktov in žanra, ki so nastala med letoma 1937 in 1942, nekaj figuralnih del v tehniki tempera, tihožitij in krajin v tehniki gvaša ter risb. Razstavil je tudi grafične liste v tehniki litografije, monotipije, linoreza in lesoreza.[2364]
Poročanje in kritika:	Daljši članek v *Umetnosti* je povzel uvodni nagovor Saše Šantla z otvoritve ter govor Ivana Vavpotiča ob njegovem vodstvu po razstavi. Saša Šantel je umetnika označil za »močni umetniški individualnosti«, ki suvereno ustvarjata po jasno začrtani umetniški poti in sta označena

[2356] Maleš - Goršetova razstava, *Slovenski narod*, LIIV/141, 22. 6. 1942, p. 3.
[2357] *Umetniška razstava kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1942), Ljubljana 1942.
[2358] *Umetniška razstava kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1942), Ljubljana 1942. (Katalog je dostopen v Osrednji humanistični knjižnici, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.)
[2359] Dva umetnika, *Jutro*, XXII/127, 6. 6. 1942, p. 4.
[2360] *Umetniška razstava kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1942), Ljubljana 1942.
[2361] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, 1942, V/10–12, p. 263.
[2362] Ibid., p. 254. O tem dogodku je bilo v časopisju mogoče zaslediti kar nekaj poročil (Zanimiv prikaz nastanka umetniškega portreta, *Slovenski narod*, LIIV/144, 27. 6. 1942, p. 3).
[2363] Umetniška razstava Franceta Goršeta in Mihe Maleša v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIIV/141, 22. 6. 1942, p. 3.
[2364] *Umetniška razstava kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1942), Ljubljana 1942.

kot zrela umetnika, ki ne potrebujeta več iskanja lastnega izraza. Ivan Vavpotič pa ju je označil za idealista: »Ne podrejata se pasivno naravi, ne okušata jo direktno posnemati, pa makar tudi samo le v optični ali telesno prostorni pojavi, marveč, dasi se ji kot božjemu stvarstvu spoštljivo klanjata, vendar ji stojita suvereno nasproti, ne obvladana, marveč obvladujoča jo, urejajoč, izločujoč, sintetično gradeč iz navideznega kaosa.«[2365] Franc K. Kos je bil posebej naklonjen Goršetu in je zapis v *Jutru* sklenil z mislijo: »Četudi je bila že dosedaj za lase privlečena trditev, da Slovenci nimamo pogojev za pravega kiparja, nam […] to prav gotovo ovrže s svojimi plastikami kipar France Gorše.«[2366]

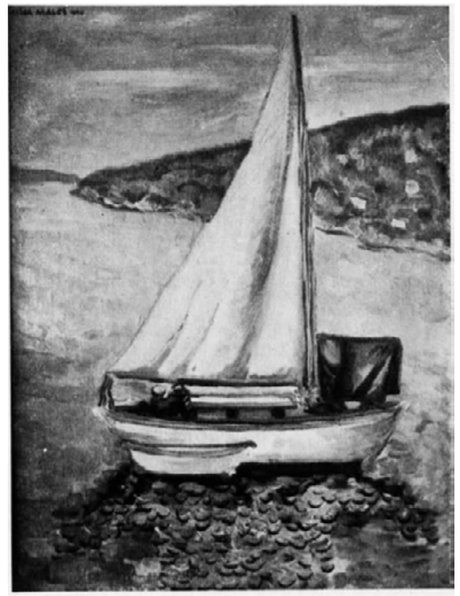
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Še ena umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LXXV/123, 30. 5. 1942, p. 3.
- Umetnostna razstava Franceta Goršeta in Mihe Maleša, *Jutro*, XXII/122, 30. 5. 1952, p. 5.
- Umetnostna razstava Franceta Goršeta in Mihata Maleša, *Slovenec*, LXX/124a, 31. 5. 1942, p. 3.
- Otvoritev razstave Gorše-Maleš, *Slovenski narod*, LXXV/124, 1. 6. 1942, p. 2.
- Umetniška razstava slikarja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša odprta, *Slovenski dom*, VII/123, 2. 6. 1942, p. 2.
- M., Razstava Gorše-Maleš, *Jutro*, XXII/124, 2. 6. 1942, p. 4.
- Razstava Maleš-Gorše odprta v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/125a, 2. 6. 1942, p. 4.
- Vodstvo na umetniški razstavi kiparja Fr. Goršeta in slikarja M. Maleša v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/124, 3. 6. 1942, p. 3.
- Vodstvo na umetniški razstavi, *Slovenski narod*, LXXV/126, 3. 6. 1942, p. 3.
- Razstava Gorše-Maleš odprta, *Slovenec*, LXX/126a, 3. 6. 1942, p. 3.
- Vodstvo na umetniški razstavi, *Jutro*, XXII/126, 4. 6. 1942, p. 4.
- Vodstvo na umetniški razstavi, *Slovenec*, LXX/127a, 4. 6. 1942, p. 4.
- Vodstvo po umetniški razstavi kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša, *Slovenski dom*, VII/126, 6. 6. 1942, p. 3.
- Dva umetnika, *Jutro*, XXII/127, 6. 6. 1942, p. 4.
- Vodstvo po umetniški razstavi, *Slovenski narod*, LXXV/128, 6. 6. 1942, p. 4.
- Vodstvo po umetniški razstavi, *Slovenec*, LXX/129a, 7. 6. 1942, p. 3.
- Vodstvo po umetniški razstavi kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša, *Jutro*, XXII/128, 7. 6. 1942, p. 4.
- K razstavi Gorše-Maleš, *Slovenec*, LXX/130a, 9. 6. 1942, p. 4.
- Vodstvo po umetniški razstavi kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša, *Slovenski dom*, VII/152, 13. 6. 1942, p. 3.
- Kipar Gorše o svojem delu, *Jutro*, XXII/133, 13. 6. 1942, pp. 3–4.
- Vodstvo po umetniški razstavi kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša, *Slovenec*, LXX/135a, 14. 6. 1942, p. 3.
- Vodstvo po umetniški razstavi kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša, *Jutro*, XXII/134, 14. 6. 1942, p. 4.
- Mirko ŠUBIC, K razstavi Gorše-Maleš, *Slovenski narod*, LXXV/136, 16. 6. 1942, p. 4.
- F./ranc/ K. KOS, Maleš in Gorše, *Jutro*, XXII/136, 17. 6. 1942, p. 3.
- Zadnji dan umetniške razstave kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša, *Slovenski dom*, VII/138, 20. 6. 1942, p. 2.
- Zadnji dan umetniške razstave, *Slovenski narod*, LXXV/140, 20. 6. 1942, p. 3.
- Danes vodstvo na razstavi Gorše-Maleš, *Jutro*, XXII/140, 21. 6. 1942, p. 2.
- Zadnji dan umetniške razstave, *Slovenec*, LXX/141a, 21. 6. 1942, p. 3.
- Maleš-Goršetova razstava, *Slovenski dom*, VII /141, 22. 6. 1942, p. 3.
- Umetniška razstava Franceta Goršeta in Mihe Maleša v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/141, 22. 6. 1942, p. 3.
- Umetniška razstava Franceta Goršeta in Mihe Maleša, *Slovenski narod*, LXXV/141, 22. 6. 1942, p. 3.
- Maleš-Goršetova razstava, *Slovenski narod*, LXXV/141, 22. 6. 1942, p. 3.

[2365] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, 1942, V/10–12, p. 264.
[2366] F./ranc/ K. KOS, Maleš in Gorše, *Jutro*, XXII/136, 17. 6. 1942, p. 3.

- Umetniška razstava Franceta Goršeta in Mihe Maleša, *Slovenec*, LXX/142a, 23. 6. 1942, p. 4.
- Zadnji dnevi umetniške razstave, *Slovenski dom*, VII/142, 25. 6. 1942, p. 2.
- Zadnji dnevi umetniške razstave, *Slovenski narod*, LXXV/144, 25. 6. 1942, p. 3.
- Zadnji dnevi umetniške razstave, *Jutro*, XXII/144, 26. 6. 1942, p. 3.
- Zanimiv prikaz nastanka umetniškega portreta, *Slovenski narod*, LIIV/144, 27. 6. 1942, p. 3.
- Razstava Gorše-Maleš, *Slovenec*, LXX/146a, 27. 6. 1942, p. 4.
- Kako nastane umetniški portret po živem modelu, *Slovenski narod*, LXXV/146, 27. 6. 1942, p. 4.
- Zanimiv prikaz nastanka umetniškega portreta, *Jutro*, XXII/146, 28. 6. 1942, p. 4.
- Zanimiv prikaz nastanka umetniškega portreta po živem modelu v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/147a, 28. 6. 1942, p. 3.
- Ljubljana čez nedeljo in praznik, *Slovenski dom*, VII/145, 30. 6. 1942, p. 2.
- Prikaz, kako nastane umetniški portret po živem modelu, *Slovenski dom*, VII /149, 4. 7. 1942, p. 3.
- Modeliranje na razstavi, *Jutro*, XXII/150, 4. 7. 1942, p. 6.
- Prikaz, kako nastane umetniški portret po živem modelu, *Slovenski narod*, LXXV/150, 4. 7. 1942, p. 3.
- Prikaz, kako nastane umetniški portret, *Slovenec*, LXX/151a, 4. 7. 1942, p. 4.
- Modeliranje na razstavi, *Jutro*, XXII/151, 5. 7. 1942, p. 4.
- Pred nami je v dobri pol uri nastal kip, *Slovenski dom*, VII/150, 6. 7. 1942, p. 2.
- Kiparjevo delo pred občinstvom, *Jutro*, XXII/152, 7. 7. 1942, p. 5.
- Nagrajeni obiskovalci razstave Gorše-Maleš v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII /152, 8. 7. 1942, p. 3.
- Modeliranje na razstavi, *Slovenski narod*, LXXV/153, 8. 7. 1942, p. 2.
- Nagrajeni obiskovalci razstave Gorše-Maleš v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/153, 8. 7. 1942, p. 2.
- Nagrajeni obiskovalci razstave Gorše-Maleš v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/154, 9. 7. 1942, p. 5.
- Nagrajeni obiskovalci razstave Gorše-Maleš v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/155a, 9. 7. 1942, p. 4.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, V/10–12, 1942, pp. 261–265.

557
Umetnost, V/10–12, 1942, p. 259.

Miha Maleš — Barka — Olje 1941

558
Umetnost, V/10–12, 1942, p. 254.

Francè Goršè — Zveličar vstaja — 1942

Naslov razstave:	Gorjup Tine, akademski slikar
Datum:	20. 9.–11. 10. 1942
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	69 del v katalogu; Tine Gorjup.[2367]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični slovensko-italijanski katalog s seznamom del in reprodukcijo enega od razstavljenih portretov na naslovnici.[2368]
Spremljevalni program:	Otvoritveni govor je imel Saša Šantel.[2369] Razstavo je obiskal tudi visoki komisar Emilio Grazioli.[2370] 27. 9. je vodstvo po razstavi izvedel Ivan Vavpotič.[2371]
Obisk:	Po poročanju časnika *Slovenec* je šlo za eno najuspešnejših razstav.[2372]
Vrsta razstave:	Prva Gorjupova samostojna slikarska razstava,[2373] na kateri je razstavil šestdeset olj in devet risb – krajin, tihožitij in portretov.[2374] Visoki komisar Emilio Grazioli je kupil dve sliki, škof Gregorij Rožman pa eno.[2375]
Poročanje in kritika:	V dnevnem časopisju je bilo veliko število prispevkov z otvoritve, ki so povzemali uvodni nagovor Saše Šantla, v katerem je umetnika označil kot naturalista, preučevalca lepe narave, saj v njegovih slikah »vidimo delo resnobnega in ambicioznega slikarja redkih sodobnosti v podajanju onega lepotnega bistva podobe, krajin in cvetja, ki gledalca prepričuje in osvojuje«.[2376] Bolj kritičen je bil pisec prispevka v *Jutru*, ki je napisal, da je Gorjupovo delo »uspešno le v slučaju« in »šele v nastajanju«.[2377] Ker »ne sega v višje sfere duhovne borbe«, je po njegovem mnenju razstavo za zdaj treba jemati »le kot informativno gradivo o možni razvojni amplitudi in poznanju začetnih nihljajev«.[2378]
Posebnosti:	V medijih je moč najti tudi več prispevkov, ki so opisovali nenavaden pripetljaj – krajo Gorjupove umetnine iz razstavnega prostora.[2379]

[2367] *Gorjup Tine. Pittore academico. Catalogo dell'esposizione d'arte / Gorjup Tine. akademski slikar. Katalog umetniške razstave* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september–oktober 1942), Ljubljana 1942.
[2368] *Gorjup Tine. Pittore academico. Catalogo dell'esposizione d'arte / Gorjup Tine. akademski slikar. Katalog umetniške razstave* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, september–oktober 1942), Ljubljana 1942. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2369] Razstava akad. slikarja Tineta Gorjupa odprta, *Slovenski dom*, VII/214, 21. 9. 1942, p. 3.
[2370] Slikar Tine Gorjup, *Umetnost*, VII/4–6, 1942–1943, p. 8.
[2371] Po razstavi akad. slikarja Tineta Gorjupa v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/221, 27. 9. 1942, p. 4.
[2372] Z razstave Tineta Gorjupa v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/230a, 7. 10. 1942, p. 3.
[2373] Prva samostojna razstava slikarja Gorjupa v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXXV/214, 19. 9. 1942, p. 2.
[2374] Stanko /Stane/ MIKUŽ, Razstava Tineta Gorjupa, *Slovenec*, LXX/230a, 7. 10. 1942, p. 3.
[2375] C. K., Po treh ljubljanskih umetniških razstavah, *Slovenec*, LXX/233a, 10. 10. 1942, p. 2.
[2376] Razstava akad. slikarja Tineta Gorjupa odprta, *Slovenski dom*, VII/214, 21. 9. 1942, p. 3.
[2377] C., Razstava slik Tineta Gorjupa, *Jutro*, XXII/234, 13. 10. 1942, pp. 3–4.
[2378] Ibid.
[2379] Čuden obiskovalec umetnostne razstave, *Jutro*, XXII/228, 6. 10. 1942, p. 4.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/211, 16. 9. 1942, p. 3.
- Zanimiva umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LXXV/211, 16. 9. 1942, p. 3.
- Gorjup Tine, *Slovenski dom*, VII/210, 16. 9. 1942, p. 3.
- Prva samostojna razstava slikarja Gorjupa v Ljubljani, *Slovenski narod*, LXXV/214, 19. 9. 1942, p. 2.
- Razstava slikarja Tineta Gorjupa, *Jutro*, XXII/214, 19. 9. 1942, p. 4.
- Razstava akad. slikarja Tineta Gorjupa, *Slovenec*, LXX/215a, 19. 9. 1942, p. 4.
- Danes otvoritev Gorjupove umetniške razstave, *Jutro*, XXII/215, 20. 9. 1942, p. 4.
- S soncem smo zaključili poletje, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/36, 21. 9. 1942, p. 2.
- Razstava akad. slikarja Tineta Gorjupa odprta, *Slovenski dom*, VII/214, 21. 9. 1942, p. 3.
- Otvoritev slikarske razstave Tineta Gorjupa, *Slovenski narod*, LXXV/215, 21. 9. 1942, p. 2.
- Razstava slik Tineta Gorjupa, *Jutro*, XXII/216, 22. 9. 1942, pp. 3–4.
- Otvoritev umetniške razstave Tineta Gorjupa, *Slovenec*, LXX/217a, 22. 9. 1942, p. 4.
- Na razstavi akad. slikarja Tineta Gorjupa, *Jutro*, XXII/219, 25. 9. 1942, p. 3.
- Visoki komisar na Gorjupovi razstavi, *Slovenski narod*, LXXV/220, 26. 9. 1942, p. 2.
- Jutri vodstvo po Gorjupovi razstavi, *Slovenski narod*, LXXV/220, 26. 9. 1942, p. 3.
- Eksc. Visoki komisar na razstavi slikarja T. Gorjupa, *Slovenski dom*, VII/219, 26. 9. 1942, p. 2.
- Visoki komisar na Gorjupovi razstavi, *Jutro*, XXII/220, 26. 9. 1942, p. 2.
- Eksc. Visoki komisar na razstavi slikarja T. Gorjupa, *Slovenec*, LXX/221a, 26. 9. 1942, p. 2.
- Po razstavi akad. slikarja Tineta Gorjupa v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/221, 27. 9. 1942, p. 4.
- Zadnja septembrska nedelja je bila pusta, *Slovenski dom*, VII/220, 28. 9. 1942, p. 2.
- Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino, *Družinski tednik*, XIV/36, 1. 10. 1942, p. 2.
- Umetniška razstava akademskega slikarja Gorjupa, *Jutro*, XXII/227, 4. 10. 1942, p. 4.
- Čuden obiskovalec umetnostne razstave, *Jutro*, XXII/228, 6. 10. 1942, p. 4.
- Z razstave Tineta Gorjupa v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/230a, 7. 10. 1942, p. 3.
- Stanko /Stane/ MIKUŽ, Razstava Tineta Gorjupa, *Slovenec*, LXX/230a, 7. 10. 1942, p. 3.
- Tatvina v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/228, 7. 10. 1942, p. 4.
- C. K., Po treh ljubljanskih umetniških razstavah, *Slovenec*, LXX/233a, 10. 10. 1942, p. 2.
- C., Razstava slik Tineta Gorjupa, *Jutro*, XXII/234, 13. 10. 1942, pp. 3–4.
- Slikar Tine Gorjup, *Umetnost*, VII/4–6, 1942–1943, p. 8.

559

Tine Gorjup: Deklica.

560

Tine Gorjup: Portret deklice

561

Tine Gorjup: Pokrajina.

559
Slovenec, LXX/233a, 10. 10. 1942, p. 2.

560
Jutro, XXII/216, 22. 9. 1942, p. 3.

561
Slovenec, LXX/217a, 22. 9. 1942, p. 4.

Naslov razstave:	Z. Kalin, Kregar, Omersa, Putrih
Datum:	8. 11.–3. 12. 1942
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	69 del v katalogu; Zdenko Kalin (11), Stane Kregar (29), Nikolaj Omersa (18), Karel Putrih (11).[2380]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični italijanski-slovensko katalog s seznamom del.[2381]
Spremljevalni program:	22. 11. je vodstvo po razstavi izvedel Ivan Vavpotič,[2382] 29. 11. Saša Šantel[2383] (po nekaterih podatkih Fran Šijanec[2384]), 3. 12. pa Stane Kregar.[2385]
Obisk:	Glede na poročanje dnevnega časopisja je bil obisk razstave zelo dober, obiskale so jo tudi večje skupine. Ko je po razstavi vodil Ivan Vavpotič, naj bi število obiskovalcev doseglo rekord.[2386]
Vrsta razstave:	Razstava olj, pastelov in kiparskih del v marmorju, mavcu, žgani glini štirih umetnikov mlajše generacije.[2387]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila dobro predstavljena v medijih. Poleg poglobljenih zapisov in drugih prispevkov o razstavi sta časopisa *Jutro* in *Slovenec* redno objavljala reprodukcije del, ki jih je bilo moč videti tudi na sami razstavi.[2388] Stane Mikuž je o umetnosti Staneta Kregarja zapisal, da se še vedno drži starega nadrealističnega načina ustvarjanja, le da so »neresnične predmete odbitih stebrov, glav, školjk itd. zamenjale realne podobe mož in žena«.[2389] Za najboljša dela je označil tista, kjer je umetnik sanjski svet združil z religiozno temo. Nikolaja Omerso je opisal kot zelo nadarjenega slikarja, vendar ga izbor del na razstavi ni navdušil, saj jim »manjka nekdanje umetnostne borbenosti«.[2390] Poglobljen zapis je bil napisan tudi za časopis *Jutro*. Pisec je umetniško skupino štirih članov nekdanje skupine Neodvisnih označil kot »z dobro ubrano razdelitvijo plastike in slikarstva tvorijo prikupen umetniški četverokot«. Vse štiri je opisal kot zrele umetniške osebnosti, ki se »skupaj ujemajo vsaj toliko, kolikor je potrebno, da dobi razstava ubrano in prikupno ozračje«.[2391]

[2380] *Elenco della mostra / Katalog razstave. Z. Kalin, Kregar, Omersa, Putrih* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 8. 11.–3. 12. 1942), Ljubljana 1942.
[2381] *Elenco della mostra / Katalog razstave. Z. Kalin, Kregar, Omersa, Putrih* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 8. 11.–3. 12. 1942), Ljubljana 1942. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-TNEEOUH7>.)
[2382] Ker je bil prof. in akad. slikar g. Ivan Vavpotič, *Slovenski dom*, VII/267, 21. 11. 1942, p. 3.
[2383] Zadnja nedelja umetniške razstave, *Jutro*, XXII/275, 29. 11. 1942, p. 4.
[2384] Ne pozabite obiskati razstave v Jakopičevem paviljonu!, *Slovenec*, LXX/276a, 29. 11. 1942, p. 3.
[2385] Samo še štiri dni, *Slovenski dom*, VII/275, 1. 12. 1942, p. 2.
[2386] Najlepši nedeljski užitek, *Jutro*, XXII/263, 15. 11. 1942, p. 4; Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* VII/10–12, 1943, p. 187; Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/272a, 25. 11. 1942, p. 3.
[2387] Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIIV/257, 9. 11. 1942, p. 2.
[2388] Stane Kregar, *Kompozicija*, *Slovenski dom*, VII/257, 10. 11. 1942, p. 2.
[2389] dr. S. M. /Stane MIKUŽ/, Razstava Kregar-Omersa-Kalin-Putrih, *Slovenec*, LXX/271a, 24. 11. 1942, p. 3.
[2390] dr. S. M. /Stane Mikuž/, Razstava Kregar-Omersa-Kalin-Putrih, *Slovenec*, LXX/271a, 24. 11. 1942, p. 3.
[2391] Razstava četvorice, *Jutro*, XXII/268, 21. 11. 1942, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

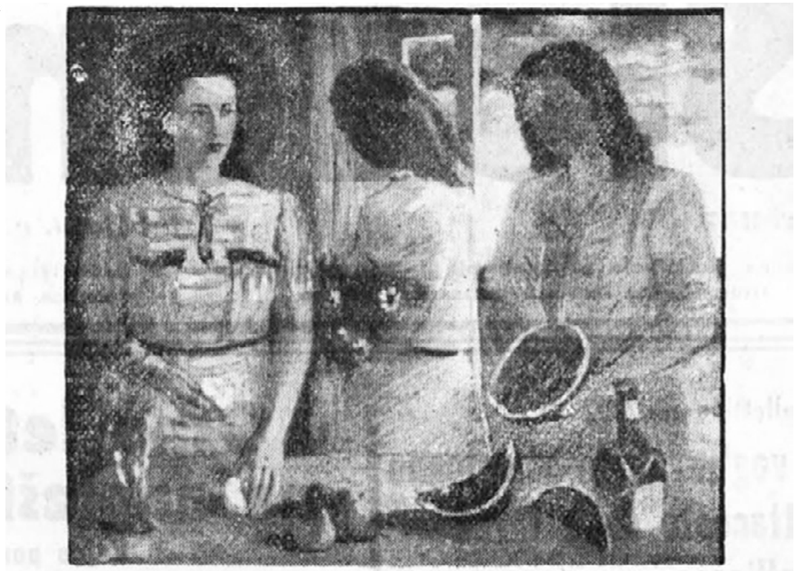
- Razstava četvorice umetnikov v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/253, 4. 11. 1942, p. 4.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/254, 5. 11. 1942, p. 4.
- Jakopičev paviljon, *Slovenec*, LXX/255a, 5. 11. 1942, p. 4.
- Razstava, *Jutro*, XXII/255, 6. 11. 1942, p. 3.
- Jutrišnjo nedeljo ob 11., *Jutro*, XXII/256, 7. 11. 1942, p. 4.
- Razstava Kalin-Kregar-Omersa-Putrih, *Slovenski dom*, VII/255, 7. 11. 1942, p. 3.
- Prijatelje naše moderne likovne umetnosti, *Jutro*, XXII/257, 8. 11. 1942, p. 2.
- Razstava Kalin-Kregar-Omerza-Putrih, *Slovenec*, LXX/258a, 8. 11. 1942, p. 3.
- K umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/258a, 8. 11. 1942, p. 3.
- Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/256, 9. 11. 1942, p. 3.
- Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIIV/257, 9. 11. 1942, p. 2.
- Na umetnostni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, X/43, 9. 11. 1942, p. 2.
- Nova umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/259a, 10. 11. 1942, p. 3.
- Spet smo imeli lepo jesensko nedeljo, *Jutro*, XXII/258, 10. 11. 1942, p. 4.
- V nedeljo 8. t. m. bo v Jakopičevem paviljonu, *Družinski tednik*, XIV/42, 12. 11. 1942, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu *Jutro*, XXII/261, 13. 11. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/262a, 13. 11. 1942, p. 3.
- V nedeljo, *Slovenski dom*, VII/261, 14. 11. 1942, p. 3.
- Za razstavo v Jakopičevem paviljonu narašča zanimanje, *Jutro*, XXII/262, 14. 11. 1942, p. 4.
- Najlepši nedeljski užitek, *Jutro*, XXII/263, 15. 11. 1942, p. 4.
- Po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/264a, 15. 11. 1942, p. 3.
- Martinova nedelja, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, X/44, 16. 11. 1942, p. 2.
- Ljubitelji umetnosti, *Jutro*, XXII/264, 17. 11. 1942, p. 4.
- Na razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/267, 20. 11. 1942, p. 3.
- Ker je bil prof. in akad. slikar g. Ivan Vavpotič, *Slovenski dom*, VII/267, 21. 11. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/269a, 21. 11. 1942, p. 4.
- Razstava četvorice, *Jutro*, XXII/268, 21. 11. 1942, p. 3.
- Gospod prof. Ivan Vavpotič, *Jutro*, XXII/268, 21. 11. 1942, p. 4.
- Koncerti in gledališke predstave, *Slovenec*, LXX/270a, 22. 11. 1942, p. 3.
- K razstavi v Jakopičevem paviljonu. Zdenko Kalin. Travica, *Slovenec*, LXX/270a, 22. 11. 1942, p. 3.
- Slikar gospod Ivan Vavpotič, *Jutro*, XXII/269, 22. 11. 1942, p. 4.
- Nedeljska kronika, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, X/45, 23. 11. 1942, p. 2.
- dr. S. M. /Stane Mikuž/, Razstava Kregar-Omersa-Kalin-Putrih, *Slovenec*, LXX/271a, 24. 11. 1942, p. 3.
- Lepa novembrska nedelja, *Slovenec*, LXX/271a, 24. 11. 1942, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LIIV/269, 24. 11. 1942, p. 3.
- Umetniki in občinstvo, *Jutro*, XXII/270, 24. 11. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/272a, 25. 11. 1942, p. 3.
- Z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/272, 26. 11. 1942, p. 3.
- Z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/274a, 27. 11. 1942, p. 3.
- Vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/274, 28. 11. 1942, p. 6.
- Ne pozabite obiskati razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/275a, 28. 11. 1942, p. 3.
- Zadnja nedelja umetniške razstave, *Jutro*, XXII/275, 29. 11. 1942, p. 4.
- Ne pozabite obiskati razstave v Jakopičevem paviljonu!, *Slovenec*, LXX/276a, 29. 11. 1942, p. 3.
- Samo še štiri dni, *Slovenski dom*, VII/275, 1. 12. 1942, p. 2.
- Po hladni nedelji spet milejše vreme, *Jutro*, XXII/276, 1. 12. 1942, p. 4.
- Opozarjamo občinstvo, *Slovenski dom*, VII/276, 2. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu Kalin-Kregar-Omerzu-Putrih, *Slovenec*, LXX/279a, 3. 12. 1942, p. 4.
- Vodstvo po razstavi, *Umetnost*, VII/4–6, 1942–1943, pp. 75–76.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost,* VII/10–12, 1943, p. 187.

562

Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu:
Karl Putrih: »Juga«.

563

Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu: Stane Kregar: Kompozicija.

562
Slovenski dom, VII/258, 11. 11. 1942, p. 3.

563
Slovenski dom, VII/257, 10. 11. 1942, p. 2.

Naslov razstave:	Mušič, Sedej, Zonić
Datum:	6. 12. 1942–3. 1. 1943 (podaljšana do 10. 1. 1943)[2392]
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	63 del v katalogu; Zoran Mušič (15), Maksim Sedej (20), Jovan Zonić (28).[2393]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični italijansko-slovenski katalog s seznamom del.[2394]
Spremljevalni program:	Po razstavi so vodili Ivan Vavpotič, Fran Šijanec in Stane Kregar. Organizirana so bila vsako nedeljo in praznik.[2395]
Obisk:	Razstava je bila ves čas dobro obiskana. Časopisa *Jutro* in *Slovenski dom* sta poročala o rekordnem obisku že prvi teden po odprtju, rekord pa so beležili tudi ob zaprtju.[2396] 3. 1. 1943 je razstavo obiskal Emilio Grazioli.[2397]
Vrsta razstave:	Skupinska mednarodna slikarska razstava, na kateri je Zoran Mušič razstavil dvanajst tihožitij v tehniki olja in tri gvaše, Maksim Sedej dvanajst olj, štiri lesoreze, dve risbi in dva gvaša. Motivno je šlo pri razstavljenih delih za žanre. Črnogorski umetnik Jovan Zonić pa je razstavil dvanajst olj, od tega tihožitja, žanre in portrete, ter ilustracije za srbski ep *Gorski vijenac* kneza škofa in pesnika Petra II. Petrovića - Njegoša.[2398]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila deležna velike pozornosti sočasnih medijev. Objavljeno je bilo ogromno prispevkov z otvoritve, pa tudi več bolj poglobljenih člankov. Črnogorski umetnik Jovan Zonić je v Ljubljani razstavljal prvič, sicer z zelo majhnim številom del, a posebno pozornost so vzbujale njegove ilustracije Njegoševega *Gorskega vijenca*.[2399] Fran Šijanec je v dveh obsežnih prispevkih v *Jutru* opisal razstavljena dela vseh treh umetnikov in celotno razstavo označil kot dokaz, da se »slovensko moderno slikarstvo z nezadržano silo razvija in postaja od leta do leta odločilnejši predstavnik našega aktivnega umetniškega porasta«.[2400] Šijanec je v svojem vodstvu, ki je bilo povzeto v časopisju, problematiziral razumevanje sodobne umetnosti in vlogo umetnostne kritike pri nas.[2401]

[2392] Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Jutro*, XXIII/3, 5. 1. 1943, p. 4.
[2393] *Catalogo della mostra d'arte / Katalog razstave. Mušič, Sedej, Zonič* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6. 12. 1942–3. 1. 1943), Ljubljana 1942.
[2394] *Catalogo della mostra d'arte / Katalog razstave. Mušič, Sedej, Zonič* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6. 12. 1942–3. 1. 1943), Ljubljana 1942. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2395] Akad. slikar prof. I. Vavpotič, *Jutro*, XXII/282, 8. 12. 1942, p. 4; Razstava Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/296, 25. 12. 1942, p. 4; Umetnostni zgodovinar Franjo Šijanec, *Jutro*, XXII/285, 12. 12. 1942, p. 4; Vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/292a, 19. 12. 1942, p. 4; Razstava Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/1, 1. 1. 1943, p. 4; Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/288, 17. 12. 1942, p. 3.
[2396] Na razstaviščih naše umetnosti, *Jutro*, XXII/283, 10. 12. 1942, p. 5; Z razstave Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/289, 17. 12. 1942, p. 3; R., Velik uspeh razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/6, 9. 1. 1943, p. 2.
[2397] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 6. odborova seja, 27. 1.1943).
[2398] *Catalogo della mostra d'arte / Katalog razstave. Mušič, Sedej, Zonič* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 6. 12. 1942–3. 1. 1943), Ljubljana 1942.
[2399] Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Slovenski narod*, LXXIV/284, 11. 12. 1942, p. 3.
[2400] F. Š. /Fran Šijanec/, Mušič, Sedej, Zonić, *Jutro*, XXII/294, 23. 12. 1942, p. 3.
[2401] Moderna v naši slikarski umetnosti, *Slovenski dom*, VII/286, 15. 12. 1942, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Začetek umetniške razstave Sedej-Mušič-Zonić, *Slovenski dom*, VII/279, 5. 12. 1942, p. 2.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/280, 5. 12. 1942, p. 3.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/280, 5. 12. 1942, p. 4.
- Novi umetniški razstavi, *Slovenec*, LXX/281a, 5. 12. 1942, p. 4.
- Otvoritev razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/282a, 6. 12. 1942, p. 3.
- Danes otvoritev razstave Mušič-Sedej-Zonić, *Jutro*, XXII/281, 6. 12. 1942, p. 4.
- Nedeljska kronika, *Jutro*, X/47, 7. 12. 1942, p. 2.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić odprta, *Slovenski dom*, VII/280, 7. 12. 1942, p. 3.
- Mušič, Sedej in Zonić razstavljajo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/281, 7. 12. 1942, p. 2.
- Kronika naših umetnostnih razstav, *Jutro*, XXII/282, 8. 12. 1942, pp. 3–4.
- Akad. slikar prof. I. Vavpotič, *Jutro*, XXII/282, 8. 12. 1942, p. 4.
- Vodstvo po razstavi Mušič, Sedej, Zonić, *Slovenec*, LXX/283a, 8. 12. 1942, p. 4.
- Miklavževa nedelja, *Slovenec*, LXX/283a, 8. 12. 1942, p. 4.
- R., Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/283a, 8. 12. 1942, p. 4.
- Na razstaviščih naše umetnosti, *Jutro*, XXII/283, 10. 12. 1942, p. 5.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Jutro*, XXII/284, 11. 12. 1942, p. 3.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Slovenski narod*, LXXIV/284, 11. 12. 1942, p. 3.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/283, 11. 12. 1942, p. 3.
- Starejši in mladi umetniški rod, *Jutro*, XXII/285, 12. 12. 1942, pp. 3–4.
- Umetnostni zgodovinar Franjo Šijanec, *Jutro*, XXII/285, 12. 12. 1942, p. 4.
- Umetnostni zgodovinar dr. Franjo Šijanec, *Slovenec*, LXX/286a, 12. 12. 1942, p. 4.
- Umetnostna razstava Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/284, 12. 12. 1942, p. 3.
- Umetnostni zgodovinar Franjo Šijanec, *Slovenski narod*, LXXIV/285, 12. 12. 1942, p. 3.
- Moderna v naši slikarski umetnosti, *Slovenski dom*, VII/286, 15. 12. 1942, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/287, 16. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/288, 17. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/287, 16. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/288, 17. 12. 1942, p. 3.
- Z razstave Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/289, 17. 12. 1942, p. 3.
- Stane MIKUŽ, Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Slovenec*, LXX/292a, 19. 12. 1942, p. 3.
- Vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/292a, 19. 12. 1942, p. 3.
- Z razstave Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/291, 19. 12. 1942, p. 4.
- Vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/291, 19. 12. 1942, p. 4.
- Vodstvo na nastavi v paviljonu, *Jutro*, XXII/292, 20. 12. 1942, p. 4.
- Slikar prof. Stane Kregar *Slovenec*, LXX/293a, 20. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VII/293, 23. 12. 1942, p. 3.
- F. Š. /Fran Šijanec/, Mušič, Sedej, Zonić, *Jutro*, XXII/294, 23. 12. 1942, p. 3.
- F. Š. /Fran Šijanec/, Mušič, Sedej, Zonić, *Jutro*, XXII/295, 24. 12. 1942, p. 3.
- Z razstave Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/295, 24. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/296a, 24. 12. 1942, p. 3.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/296, 25. 12. 1942, p. 4.
- Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/297a, 25. 12. 1942, p. 2.
- Z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/297, 29. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXII/297, 29. 12. 1942, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXIV/296, 29. 12. 1942, p. 3.
- Z razstave Sedej-Mušič-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/298a, 29. 12. 1942, p. 3.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXX/298a, 29. 12. 1942, p. 4.
- Trojica slikarjev, *Jutro*, XXII/299, 31. 12. 1942, p. 3.
- Opozarjamo, *Slovenski narod*, LXXIV/298, 31. 12. 1942, p. 3.
- Visoki komisar na umetnostnih razstavah, *Družinski tednik*, XV/1, 1. 1. 1943, p. 2.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/1, 1. 1. 1943, p. 4.

- Opozarjamo, da bo razstava Mušič, Sedej, Zonić, *Slovenec*, LXXI/1a, 1. 1. 1943, p. 3.
- Zadnji dan razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/1, 2. 1. 1943, p. 2.
- Zaključek razstave v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/2, 3. 1. 1943, p. 4.
- Zadnji dan razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/2a, 3. 1. 1943, p. 4.
- Visoki komisar obiskal umetnostne razstave, *Slovenski dom*, VIII/2, 4. 1. 1943, p. 2.
- Visoki komisar obiskal umetnostne razstave, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/1, 4. 1. 1943, p. 2.
- Visoki komisar obiskal umetnostne razstave, *Slovenski narod*, LXXV/2, 4. 1. 1943, p. 2.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Jutro*, XXIII/3, 5. 1. 1943, p. 4.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Slovenski narod*, LXXV/3, 5. 1. 1943, p. 3.
- Z razstave Mušič-Sedej-Zonić, *Jutro*, XXIII/4, 6. 1. 1943, p. 4.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Jutro*, XXIII/4, 6. 1. 1943, p. 4.
- R., Velik uspeh razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/6, 9. 1. 1943, p. 2.
- Razstava Mušič, Sedej, Zonić, *Slovenski dom*, VIII/6, 9. 1. 1943, p. 2.
- Razstava Mušič-Sedej-Zonić, *Jutro*, XXIII/7, 10. 1. 1943, p. 4.
- Razstava Mušič, Sedej, Zonić, *Slovenec*, LXXI/7a, 10. 1. 1943, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu še danes odprta, *Slovenec*, LXXI/7a, 10. 1. 1943, p. 4.

564
Umetnost, VII/7–9, 1943, p. 134.

Jovan Zonić — Ilustracija za Njegušev »Gorski vijenac« — Risba

Z razstave v Jakopičevem paviljonu: Maksim Sedej, Kavarna

565
Jutro, XXII/297, 29. 12. 1942, p. 3.

RAZSTAVE V LETU 1943

Jera Krečič

Naslov razstave:	Saša Šantel (1883–1943)
Datum:	14. 3.–4. 4. 1943
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	290 del v katalogu; Saša Šantel.[2402]
Katalog in tiskovine:	Obsežen dvojezični italijansko-slovenski katalog z osmimi reproduciranimi deli.[2403]
Spremljevalni program:	Otvoritvena govora sta imela Mirko Šubic in Gojmir Anton Kos. Na otvoritvi je komorni orkester zaigral 1. stavek Šantlove suite za godalni orkester (dirigent Drago Mario Šijanec).[2404] Razstavo je obiskal tudi visoki komisar Emilio Grazioli z velikim spremstvom.[2405] 21. 3. je po razstavi vodil sam avtor,[2406] 28. 3. Mirko Šubic,[2407] 4. 4. pa Čoro Škodlar.[2408]
Obisk:	Razstava naj bi po poročanju v *Slovenskem narodu* imela ogromen obisk.[2409]
Vrsta razstave:	Retrospektivna razstava olj, akvarelov, risb, ilustracij, radirank in lesorezov ob slikarjevi 60-letnici.[2410] Zaradi prevelikega števila razstavljenih del so morali organizatorji razstave prostore Jakopičevega paviljona opremiti z dodatnimi predelnimi stenami.[2411]
Poročanje in kritika:	Po pričakovanjih je bila razstava ob umetnikovem jubileju medijsko zelo dobro podprta. Mnogi prispevki so govorili o otvoritvi s povzetki nagovorov ter obsežnimi biografskimi članki o umetnikovem razvoju in delu.[2412] Stane Mikuž je o razstavi pisal kot o tipični razstavi nekdanjega vesnana, ki ima slikarski talent, solidno znanje in vsebino za vsakega obiskovalca. Pohvalil je oljno sliko *Slovenski skladatelji* in razstavljena grafična dela. O slovenski grafiki je Mikuž v članku razmišjal kot o »plemeniti umetnostni panogi«, ki je pri nas »še premalo cenjena«, zato je spodbudil k nastanku grafičnega kluba.[2413] Tudi Fran Šijanec se je v svojem članku v *Jutru* izčrpno sprehodil čez vsa razstavljena dela umetnikovega štiridesetletnega ustvarjanja.[2414]

[2402] *Catalogo dell'esposizione retrospettiva / Katalog retrospektivne razstave. Saša Šantel. 1883–1943* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 14. 3. 1943–4. 4. 1943), Ljubljana 1943.
[2403] *Catalogo dell'esposizione retrospettiva / Katalog retrospektivne razstave. Saša Šantel. 1883–1943* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 14. 3. 1943–4. 4. 1943), Ljubljana 1943. (Katalog dostopen na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-4DVXF2A2>.)
[2404] Retrospektivna razstava Saša Šantla, *Slovenski narod*, LXXVI/59, 13. 3. 1943, p. 3.
[2405] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 1. seja po občnem zboru 18. 2. 1943).
[2406] Vodstvo v retrospektivni razstavi Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/65, 21. 3. 1943, p. 4.
[2407] Vodstvo v Šantlovi retrospektivni razstavi, *Jutro*, XXIII/69, 27. 3. 1943, p. 4.
[2408] V nedeljo, 4. aprila, *Slovenski dom*, VIII/73, 1. 4. 1943, p. 3.
[2409] S svojo veliko retrospektivno razstavo, *Slovenski narod*, LXXV/70, 29. 3. 1943, p. 3.
[2410] Retrospektivna razstava slikarskih in grafičnih del, *Slovenec*, LXXI/59a, 13. 3. 1943, p. 4.
[2411] Retrospektivna razstava, *Slovenec*, LXXI/58a, 12. 3. 1943, p. 4.
[2412] Prof. Saša Šantel, Ob šestdesetletnici, *Jutro*, XXIII/59a, 13. 3. 1943, p. 3.
[2413] Stanko MIKUŽ, Umetnostna razstava S. Šantla, *Slovenec*, 71/73a, 1. 4. 1943, p. 2.
[2414] F. Š. /Fran Šijanec/, Razstava del Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/75, 3. 4. 1943, p. 3.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Retrospektivna razstava slikarskih in grafičnih del, *Slovenski narod*, LXXV/57, 11. 3. 1943, p. 3.
- Retrospektivna razstava slikarskih in grafičnih del, *Slovenski dom*, VIII/58, 12. 3. 1943, p. 2.
- Razstava ob šestdesetletnici slikarja Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/58, 12. 3. 1943, p. 3.
- Retrospektivna razstava, *Slovenec*, LXXI/58a, 12. 3. 1943, p. 3.
- Retrospektivna razstava Saša Šantla, *Slovenski narod*, LXXVI/59, 13. 3. 1943, p. 3.
- Retrospektivna razstava slikarskih in grafičnih del, *Slovenec*, LXXI/59a, 13. 3. 1943, p. 4.
- Prof. Saša Šantel. Ob šestdesetletnici, *Jutro*, XXIII/59a, 13. 3. 1943, p. 3.
- Retrospektivna razstava Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/60, 14. 3. 1943, p. 4.
- Ob 60-letnici prof. Saše Šantla, *Slovenec*, LXXI/60a, 14. 3. 1943, p. 4.
- Retrospektivna razstava Saše Šantla, *Slovenec*, LXXI/60a, 14. 3. 1943, p. 4.
- Otvoritev velike retrospektive razstave, *Slovenski narod*, LXXV/60, 15. 3. 1943, p. 2.
- Retrospektivna razstava Saše Šantla odprta, *Slovenski dom*, VIII/60, 15. 3. 1943, p. 2.
- Na razstavi prof. Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/61, 16. 3. 1943, pp. 4–5.
- Nedelja sončna, ponedeljek oblačen, *Jutro*, XXIII/61, 16. 3. 1943, p. 4.
- Jubilejna razstava prof. S. Šantla, *Slovenec*, LXXI/61a, 16. 3. 1943, p. 3.
- Prva postna nedelja v Ljubljani, *Slovenec*, LXXI/61a, 16. 3. 1943, p. 4.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/62, 17. 3. 1943, p. 3.
- C. K., Bogata retrospektivna razstava Saše Šantla, *Slovenski dom*, VIII/62, 17. 3. 1943, p. 2.
- Retrospektivna razstava slikarja in skladatelja Saše Šantla, *Slovenski narod*, LXXV/62, 17. 3. 1943, p. 4.
- Domače novice. 60-letnico, *Domovina in kmetski list*, XXV/11, 18. 3. 1943, p. 2.
- Retrospektivna razstava, *Jutro*, XXIII/63, 18. 3. 1943, p. 4.
- Na retrospektivni razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/63, 18. 3. 1943, p. 3.
- Retrospektivna razstava, *Jutro*, XXIII/63, 18. 3. 1943, p. 4.
- Retrospektivna razstava akad. slikarja prof. Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/64, 19. 3. 1943, p. 3.
- Velika retrospektivna razstava Saše Šantla, *Slovenski narod*, LXXV/64, 20. 3. 1943, p. 3.
- Vodstvo v retrospektivni razstavi S. Šantla, *Slovenski narod*, LXXV/64, 20. 3. 1943, p. 3.
- Vodstvo v retrospektivni razstavi Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/65, 21. 3. 1943, p. 4.
- Vodstvo v retrospektivni razstavi Saše Šantla, *Slovenec*, LXXI/65a, 21. 3. 1943, p. 4.
- Kako vsestransko je delaven prof. Saša Šantel, *Slovenski dom*, VIII/68, 26. 3. 1943, p. 2.
- Skladateljski večer Saše Šantla, *Slovenski dom*, VIII/69, 27. 3. 1943, p. 3.
- Vodstvo v Šantlovi retrospektivni razstavi, *Slovenec*, LXXI/70a, 27. 3. 1943, p. 4.
- Vodstvo v Šantlovi retrospektivni razstavi, *Jutro*, XXIII/69, 27. 3. 1943, p. 4.
- Vodstvo v Šantlovi retrospektivni razstavi, *Slovenec*, LXXI/70a, 28. 3. 1943, p. 4.
- S svojo veliko retrospektivno razstavo, *Slovenski narod*, LXXV/70, 29. 3. 1943, p. 3
- Stanko MIKUŽ, Umetnostna razstava S. Šantla, *Slovenec*, LXXI/73a, 1. 4. 1943, pp. 2–3.
- Zadnji dnevi Šantlove retrospektivne razstave, *Slovenec*, LXXI/73a, 1. 4. 1943, p. 4.
- Zadnji dnevi Šantlove retrospektivne razstave, *Jutro*, XXIII/73, 1. 4. 1943, p. 4.
- Zadnji dnevi Šantlove retrospektivne razstave, *Slovenski narod*, LXXV/73, 1. 4. 1943, p. 3.
- Obvestila. V nedeljo, 4. aprila, *Slovenski dom*, VIII/73, 1. 4. 1943, p. 3.
- Vodstvo pri Šantlovi razstavi, *Slovenski narod*, LXXV/74, 2. 4. 1943, p. 3.
- F. Š. /Fran Šijanec/, Razstava del Saše Šantla, *Jutro*, XXIII/75, 3. 4. 1943, p. 3.
- Prof. Saša Šantel. Lastni portret, *Slovenec*, LXXI/75a, 3. 4. 1943, p. 4.
- V nedeljo, 1. aprila, bo vodil po Šantlovi razstavi, *Slovenec*, LXXI/75a, 3. 4. 1943, p. 4.
- Obiski Visokega komisarja v zdravstvenih ustanovah, *Jutro*, XXIII/76, 4. 4. 1943, p. 4.
- Eksc. Grazioli ogledal nekatere zdravstvene ustanove, *Slovenec*, LXXI/76a, 4. 4. 1943, p. 2.
- V nedeljo, 4. aprila, bo vodil po Šantlovi razstavi, *Slovenec*, LXXI/76a, 4. 4. 1943, p. 4.
- Visoki komisar obiskuje zdravstvene ustanove, *Slovenski dom*, VIII/76, 5. 4. 1943, p. 2.
- Obiski Visokega komisarja v zdravstvenih ustanovah, *Slovenski narod*, LXXV/76, 5. 4. 1943, p. 2.
- Obiski Visokega komisarja, *Domovina in kmetski list*, XXV/14, 8. 4. 1943, p. 2.

566
Slovenec, LXXI/75a, 3. 4. 1943, p. 4.

Prof. Saša Šantel: Lastni portret.
(Ob priliki njegove jubilejne razstave v Jakopičevem paviljonu, ki bo trajala samo še nekaj dni. Zato opozarjamo nanjo.)

Naslov razstave:	**Ivan Vavpotič**
Datum:	18. 4.–12. 5. 1943
Organizator:	Saša Šantel, Fran Šijanec, Hugo Uhlir, Ivan Zorman (Društvo Narodna galerija, Ljubljana)[2415]
Avtor s številom del:	129 del;[2416] Ivan Vavpotič.
Katalog in tiskovine:	Dvojezični italijansko-slovenski katalog.[2417] Izdana je bila tudi monografija Frana Šijanca (založba Društva Narodna galerija).[2418]
Spremljevalni program:	Nagovor ob otvoritvi sta imela Fran Windischer in Saša Šantel,[2419] vodstva po razstavi so potekala 26. 4., 2., 11. in 12. 5.[2420]
Obisk:	Razstava je bila dobro obiskana, po poročanju časopisa *Slovenec* so si jo nekateri ogledali večkrat.[2421] 1.971 obiskovalcev naj bi si jo ogledalo z navadnimi, 589 s polovičnimi vstopnicami, med obiskovalci pa je bilo 898 dijakov vseh šol.[2422]
Vrsta razstave:	Spominska posthumna retrospektivna razstava slikarja Ivana Vavpotiča.[2423] V *Slovenskem narodu* je bil objavljen prispevek, ki je razkrival ozadje postavljanja posmrtne Vavpotičeve razstave – del naj bi bilo toliko, da so zapolnila vse prostore paviljona in celo pisarno Društva Narodne galerije. V le treh mesecih po slikarjevi smrti so organizatorji zbrali ogromno število del, nekatera niso bila niti podpisana ali datirana.[2424] Pred paviljon so ob otvoritvi razstave postavili poprsje Ivana Vavpotiča, delo Zdenka Kalina.[2425]
Poročanje in kritika:	Spominska razstava je sprožila veliko odzivov v medijih. Ogromno je bilo poročil z otvoritve s povzetki nagovorov,[2426] pa tudi več biografskih prispevkov o Vavpotičevem življenju in delu.[2427] Zapis o razstavi v *Jutru* je Ivana Vavpotiča označil za enega naših »najmočnejših umetniških osebnosti takoj za generacijo impresionistov«. Pisec se je spraševal, zakaj umetnik ni bil deležen več pozornosti še za časa svojega življenja, pri čemer je omenil

[2415] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VII/10–12, 1943, p. 191.
[2416] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Posmrtna razstava slik Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/89, 20. 4. 1943, p. 3.
[2417] Katalog, ki je zaveden v Cobissu kot last NUK-a, je bil v času nastanka publikacije nedostopen.
[2418] Fran ŠIJANEC, Ivan Vavpotič. 1877–1943. O priliki posmrtne razstave v Jakopičevem paviljonu. April–maj 1943, Narodna galerija, 1943.
[2419] Posmrtna razstava slik Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/89, 20. 4. 1943, p. 3.
[2420] Vodstvo na Vavpotičevi retrospektivni razstavi, *Jutro*, XXIII/94a, 25. 4. 1943, p. 4; Vodstvo na retrospektivni razstavi, *Slovenski dom*, VIII/98, 1. 5. 1943, p. 3; Vodstva na Vavpotičevi razstavi, *Slovenski narod*, LXXVI/105, 10. 5. 1943, p. 3.
[2421] Zadnji dnevi Vavpotičeve razstave, *Slovenski narod*, LXXVI/103, 7. 5. 1943, p. 3.
[2422] Iz osebnih zapiskov muzejske svetnice mag. Mojce Jenko (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija, zapisniki občnih zborov in odborovih sej, arhivska škatla 'k št. 1', 2. odborova seja, 25. 6. 1943).
[2423] Interesenti za nakup Vavpotičevih slik in risb, *Jutro*, XXIII/94a, 25. 4. 1943, p. 4.
[2424] Vavpotiča odkrivamo – po njegovi smrti, *Slovenski narod*, LXXV/86, 16. 4. 1943, p. 2.
[2425] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, 1943, VII/10–12, pp. 191–193; Spominska razstava umetnin pok. I. Vavpotiča odprta, *Slovenski dom*, VIII/88, 19. 4. 1943, p. 2.
[2426] Posmrtna razstava slik Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/89, 20. 4. 1943, pp. 3–4.
[2427] Posmrtna razstava del Ivana Vavpotiča *Slovenec*, LXXI/89a, 20. 4. 1943, p. 3.

tudi razstavo leta 1940 skupaj s sinom Brunom Vavpotičem.[2428] Posebej poglobljeno je o razstavljenih umetniških delih pisal Stane Mikuž v svojem prispevku v *Slovencu*.[2429] Več je bilo tudi povabil k nakupu umetniških del z razstave, vabil k vodstvom in prispevkov o Šijančevi monografiji ter obvestil o obisku visokega komisarja.[2430]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Vavpotiča odkrivamo – po njegovi smrti, *Slovenski narod*, LXXV/86, 16. 4. 1943, p. 2.
- Velika razstava del Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/86, 16. 4. 1943, p. 3.
- Posmrtna razstava del Ivana Vavpotiča, *Slovenec*, LXXI/87a, 17. 4. 1943, p. 4.
- Jutri pričetek spominske razstave Ivana Vavpotiča, *Jutro,* XXIII/87, 17. 4. 1943, p. 3.
- Ob otvoritvi posmrtne razstave Ivana Vavpotiča, *Slovenec*, LXXI/88a, 18. 4. 1943, p. 3.
- Spominska razstava umetnin pok. I. Vavpotiča odprta, *Slovenski dom*, VIII/88, 19. 4. 1943, p. 2.
- Svečana otvoritev razstave pek. Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/88a, 19. 4. 1943, p. 2.
- -mir, Lepa počastitev spomina Ivana Vavpotiča, *Slovenski narod,* LXXV/88, 19. 4. 1943, p. 3.
- Posmrtna razstava slik Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/89, 20. 4. 1943, pp. 3–4.
- Posmrtna razstava del Ivana Vavpotiča *Slovenec*, LXXI/89a, 20. 4. 1943, p. 3.
- Spominska razstava del Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/91, 22. 4. 1943, p. 4.
- Velika spominska razstava umetnin prof. Ivana Vavpotiča, *Domovina in Kmetski list*, XXV/16, 22. 4. 1943, p. 2.
- Velika spominska retrospektivna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/92, 23. 4. 1943, p. 3.
- Interesenti za nakup Vavpotičevih slik in risb, *Slovenski narod*, LXXV/93, 24. 4. 1943, p. 3.
- Interesenti za nakup Vavpotičevih slik, *Slovenski dom*, VIII/93, 24. 4. 1943, p. 3.
- Interesenti za nakup Vavpotičevih slik in risb, *Jutro*, XXIII/94a, 25. 4. 1943, p. 4.
- Vodstvo na Vavpotičevi retrospektivni razstavi, *Jutro*, XXIII/94a, 25. 4. 1943, p. 4.
- Interesenti za nakup Vavpotičevih slik, *Slovenec*, LXXI/94a, 25. 4. 1943, p. 4.
- Šijančeva monografija o Iv. Vavpotiču, *Jutro*, XXIII/96, 29. 4. 1943, p. 3.
- Vodstvo na retrospektivni razstavi, *Slovenski dom*, VIII/98, 1. 5. 1943, p. 3.
- Vodstvo na retrospektivni razstavi umetnin I. Vavpotiča, *Slovenski narod*, LXXV/98, 1. 5. 1943, p. 3.
- Vavpotičeva posmrtna razstava, *Slovenski narod*, LXXV/98, 1. 5. 1943, p. 3.
- Vodstvo na retrospektivni razstavi umetnin I. Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/99, 2. 5. 1943, p. 4.
- Vodstvo na retrospektivni razstavi umetnin I. Vavpotič, *Slovenec*, LXXI/99a, 2. 5. 1943, p. 4.
- Kronika bele nedelje, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/18, 3. 5. 1943, p. 2.
- Zadnji dnevi Vavpotičeve razstave se iztekajo, *Slovenski narod*, LXXVI/102, 6. 5. 1943, p. 3.
- Zadnji dnevi Vavpotičeve razstave, *Slovenski narod*, LXXVI/103, 7. 5. 1943, p. 3.
- Zadnji dnevi Vavpotičeve razstavo se iztekajo, *Slovenec*, LXXI/103a, 7. 5. 1943, p. 3.
- Zadnji dnevi Vavpotičeve razstave, *Slovenski dom*, VIII/103, 7. 5. 1943, p. 3.
- Zadnji dnevi Vavpotičeve razstave se iztekajo, *Jutro,* XXIII/103, 7. 5. 1943, p. 3.
- Vavpotičeva razstava bo v sredo zaključena, *Slovenski narod*, LXXVI/104, 8. 5. 1943, p. 4.
- Naprodaj je še nekaj Vavpotičevih umetnin, *Slovenski dom*, VIII/104, 8. 5. 1943, p. 3.
- S. M. /Stane Mikuž/, Posmrtna razstava Ivana Vavpotiča, *Slovenec*, LXXI/104a, 8. 5. 1943, p. 4.
- Visoki komisar na razstavi slik Ivana Vavpotiča, *Jutro*, XXIII/105, 9. 5. 1943, p. 2.
- Vavpotičeva razstava bo v sredo zaključena, *Jutro*, XXIII/105, 9. 5. 1943, p. 4.
- Visoki komisar obiskal Vavpotičevo razstavo, *Slovenec*, LXXI/103a, 9. 5. 1943, p. 2.
- Na prodaj je še nekaj Vavpotičevih umetnin, *Slovenec*, LXXI/103a, 9. 5. 1943, p. 4.

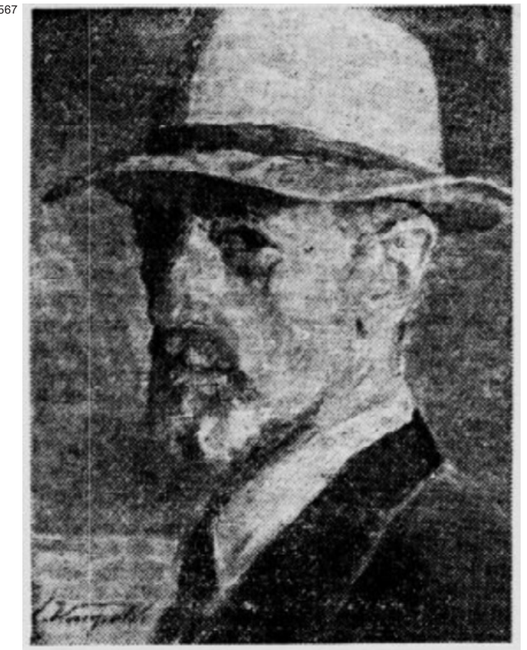
[2428] Posmrtna razstava slik Ivana Vavpotiča, *Jutro,* XXIII/89, 20. 4. 1943, pp. 3–4.
[2429] S. M. /Stane Mikuž/, Posmrtna razstava Ivana Vavpotiča, *Slovenec*, LXXI/104a, 8. 5. 1943, p. 4.
[2430] Interesenti za nakup Vavpotičevih slik in risb, *Jutro*, XXIII/94a, 25. 4. 1943, p. 4.

- Vodstva na Vavpotičevi razstavi, *Slovenski dom*, VIII/105, 10. 5. 1943, p. 3.
- Vodstva na Vavpotičevi razstavi, *Slovenski narod*, LXXVI/105, 10. 5. 1943, p. 3.
- Vodstvo po Vavpotičevi razstavi, *Slovenec*, LXXI/106a, 11. 5. 1943, p. 4.
- Visoki Komisar je pretekli teden, *Družinski tednik*, XV/19, 13. 5. 1943, p. 2.
- Visoki komisar na razstavi slik Ivana Vavpotiča, *Domovina in Kmetski list*, XXV/19, 13. 5. 1943, p. 2.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/109, 14. 5. 1943, p. 3.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VII/10–12, 1943, pp. 191–193.

567
Jutro, XXIII/87, 17. 4. 1943, p. 3.

568
Slovenski narod, LXXVI/104,
8. 5. 1943, p. 4.

567

Poslednji lastni portret

568

I. Vavpotič: Portret dekliče

Naslov razstave:	Z. Kalin, S. Kregar, Z. Mušič, N. Omersa, K. Putrih, M. Sedej
Datum:	16. 5.–6. 6. 1943
Organizator:	Ni podatka.
Avtorji s številom del:	68 del v katalogu; Zdenko Kalin (3), Stane Kregar (16), Zoran Mušič (14), Nikolaj Omersa (16), Karel Putrih (9), Maksim Sedej (10).[2431]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični italijansko-slovenski katalog s seznamom del.[2432]
Spremljevalni program:	23. 5. in 3. 6. je bilo organizirano vodstvo Saše Šantla, 6. 6. pa vodstvo Staneta Kregarja, na katerem je komentiral tudi Mikuževo kritiko razstave.[2433]
Obisk:	Razstava je bila dobro obiskana, a naj bi »materialni uspeh tokrat znatno zaostajal za moralnim«.[2434]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava štirih slikarjev in dveh kiparjev. Stane Kregar, Maksim Sedej in Nikolaj Omersa so razstavljali krajine, tihožitja in nekaj portretov v tehniki olja, Zoran Mušič poleg olj še devet gvašev. Zdenko Kalin in Karel Putrih sta razstavila portrete in ženske akte v mavcu, bronu in marmorju.[2435]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila medijsko zelo izpostavljena in lepo sprejeta. Zelo pozitiven zapis je bil objavljen v *Slovenskem domu*: »Dozorele umetnine dokazujejo ne samo velik napredek, temveč popolno izpopolnitev vsakega posameznega teh umetnikov v lastni individualni smeri.«[2436] Pisec je za razstavljajoča kiparja napisal, da »sta s svojimi razstavljenimi plastikam pokazala, da se je slovensko kiparstvo osvobodilo šablon in pretiranega rokodelstva ter da je tudi v tej umetniški vrsti možna čista umetnost«.[2437] Veliko zanimanja je v javnosti sprožilo vodstvo Staneta Kregarja po razstavi (6. 6.), na katerem je odgovarjal na (neznano) kritiko Staneta Mikuža. Poglavitni Kregarjev očitek na sočasno umetnostno kritiko je bil, da je metoda te kritike zastarela, da »ne gre vštric z razvojem umetnosti in da skuša aplicirati na sodobne umetnostne izraze načela impresionistične estetike«.[2438] Po Kregarjevih besedah naj Mikuž ne bi »napisal o tej razstavi domala nobene sodbe, s katero bi ne bila mogoča polemika«.[2439]

[2431] *Mostra d'arte / Umetnostna razstava. Z. Kalin, S. Kregar, Z. Mušič, N. Omersa, K. Putrih, M. Sedej* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 5.–6. 6. 1943), Ljubljana 1943.
[2432] *Mostra d'arte / Umetnostna razstava. Z. Kalin, S. Kregar, Z. Mušič, N. Omersa, K. Putrih, M. Sedej* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 5.–6. 6. 1943), Ljubljana 1943. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.) Katalogu, ki ga hrani Narodna galerija, so (razen pri Putrihu in Sedeju) ročno dopisane cene umetnin.
[2433] Ljubiteljem umetnosti, *Slovenski dom*, VIII/113, 21. 5. 1943, p. 2; Uspela razstava neodvisnih v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, 2. 6. 1943, 8/125, p. 2; Umetnik polemizira s kritikom, *Jutro*, XXIII/127, 8. 6. 1943, p. 3.
[2434] Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, 1943, VII/10/12, p. 187; Umetnik polemizira s kritikom, *Jutro*, XXIII/127, 8. 6. 1943, p. 3.
[2435] Z. Kalin, S. Kregar, Z. Mušič, N. Omersa, K. Putrih, M. Sedej. Jakopičev paviljon, 1943 (Narodna galerija, arhiv / Društvo Narodna galerija).
[2436] Uspela razstava neodvisnih v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, 2. 6. 1943, VIII/125, p. 2.
[2437] *Mostra d'arte / Umetnostna razstava. Z. Kalin, S. Kregar, Z. Mušič, N. Omersa, K. Putrih, M. Sedej* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 16. 5.–6. 6. 1943), Ljubljana 1943.
[2438] Umetnik polemizira s kritikom, *Jutro*, XXIII/127, 8. 6. 1943, p. 3.
[2439] Ibid.

Razširjena sodba slovenske likovne kritike Staneta Kregarja je bila objavljena v reviji *Umetnost*. Zavedal se je, da sta umetniška produkcija in kritika neločljivo povezani in ena brez druge ne moreta obstajati. Slovenski kritiki je očital površnost (saj naj bi si kritiki za ogled razstave vzeli le pol ure), nanašanje samo na impresionistične kriterije slikanja in neodzivnost kritikov nad »kič in diletantizem, ki danes raste kot gobe po dežju in ki so ga polna vsa izložbena okna in razstav«.[2440] Kregar je vlogo likovnega kritika postavil na visoko mesto, saj je bil prepričan, da ima »poleg kritike tudi dolžnost vzbuditi pri občinstvu smisel za umetnostno ustvarjanje, dvigati ga k pravemu pojmovanju umetnine, kakor tudi vzbujati ljubezen do umetnosti, iz česar bo izviralo hotenje po posesti umetnine domačega umetnika«.[2441]

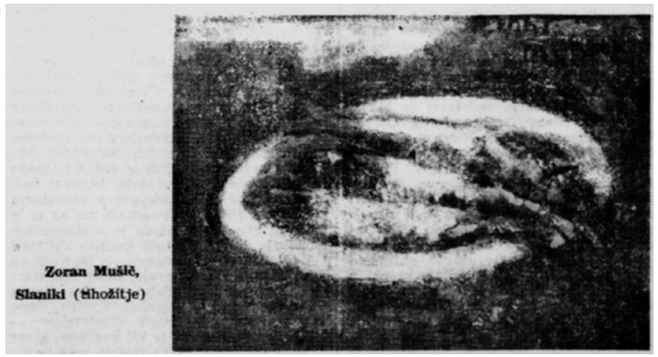
Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/109a, 14. 5. 1943, p. 3.
- Pomladanska razstava, *Slovenski dom*, VIII/110, 15. 5. 1943, p. 3.
- Slikarji Stane Kregar, Zoran Mušič, Niko Omersa in Maksim Sedej ter kiparja Zdenko Kalin in Karel Putrih, *Jutro*, XXIII/110, 15. 5. 1943, p. 4.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/110, 15. 5. 1943, p. 4.
- Opozarjamo na novo umetniško razstavo, *Slovenec*, LXXI/110a, 15. 5. 1943, p. 4.
- Slikarji Stane Kregar, Zoran Mušič, Niko Omersa in Maksim Sedej ter kiparja Zdenko Kalin in Karel Putrih, *Slovenski narod*, LXXV/110, 15. 5. 1943, p. 3.
- Pomladanska razstava mladih slovenskih slikarjev in kiparjev, *Slovenec*, LXXI/111a, 16. 5. 1943, p. 4.
- Umetniška razstava v Jakopičevem paviljona, *Slovenski dom*, VIII/111, 17. 5. 1943, p. 2.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/20, 17. 5. 1943, p. 2.
- Nova umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/111, 17. 5. 1943, p. 3.
- C. K., Nekdanji »Klub neodvisnih« razstavlja, *Slovenski dom*, VIII/112, 18. 5. 1943, p. 2.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/112a, 18. 5. 1943, p. 3.
- Nova umetnostna razstava, *Jutro*, XXIII/112, 18. 5. 1943, p. 4.
- Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/112, 18. 5. 1943, p. 2.
- Razstava šesterice umetnikov, *Jutro*, XXIII/113, 19. 5. 1943, p. 3.
- Nova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/113, 19. 5. 1943, p. 3.
- Najnovejša umetnostna razstava, *Jutro*, XXIII/114, 20. 5. 1943, p. 4.
- Z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/114a, 20. 5. 1943, p. 3.
- Ljubiteljem umetnosti, *Slovenski dom*, VIII/113, 21. 5. 1943, p. 2.
- Obiščite razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/113, 21. 5. 1943, p. 2.
- Vodstva po naših razstavah, *Slovenec*, LXXI/115a, 21. 5. 1943, p. 3.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/115, 21. 5. 1943, p. 3.
- Opozarjamo ljubljansko občinstvo na vodstvo, *Slovenec*, LXXI/116a, 22. 5. 1943, p. 5.
- Opozarjamo na razstavo, *Slovenski narod*, LXXV/116, 22. 5. 1943, p. 3.
- Nova razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/117, 23. 5. 1943, p. 4.
- Razstava Kalin, Kregar, Mušič, Omersa, Putrih, Sedej, *Slovenec*, LXXI/117a, 23. 5. 1943, p. 4.
- Razstava šesterice, *Slovenski narod*, LXXV/117, 24. 5. 1943, p. 3.
- Ljubljanska nedeljska kronika, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/21, 24. 5. 1943, p. 2.
- Zanimiv vpogled, *Slovenski dom*, VIII/118, 25. 5. 1943, p. 3.
- Dečko z ribami (olje), S. Kregar, *Slovenski dom*, VIII/118, 25. 5. 1943, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/118a, 25. 5. 1943, p. 4.
- Najnovejša umetnostna razstava, *Slovenski narod*, LXXV/118, 25. 5. 1943, p. 3.

[2440] Stane KREGAR, Umetnostni kritiki pri nas, *Umetnost*, VII/10–12, 1942–1943, pp. 176–184.
[2441] Ibid.

- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/118, 25. 5. 1943, p. 4.
- Vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/118, 25. 5. 1943, pp. 3–4.
- -mir., Mladi mojstri lepo napredujejo, *Slovenski narod*, LXXV/119, 26. 5. 1943, p. 2.
- Putrihove in Kalinove plastike, *Jutro*, XXIII/120, 27. 5. 1943, p. 4.
- Živo zanimanje, ki vlada za razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/120, 27. 5. 1943, p. 3.
- Zanimanje za razstavo, *Slovenski dom*, VIII/121, 28. 5. 1943, p. 3.
- Ne pozabite obiskati razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/121a, 28. 5. 1943, p. 3.
- Umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/121, 28. 5. 1943, p. 3.
- Obiščite razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/122, 29. 5. 1943, p. 3.
- S. M. /Stane Mikuž/, Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/122a, 29. 5. 1943, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/123, 30. 5. 1943, p. 4.
- Oglejte si razstavo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/123a, 30. 5. 1943, p. 4.
- Samo še ta teden bo odprta razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/123, 31. 5. 1943, p. 3.
- Samo še teden dni bo odprta razstava, *Slovenski narod*, LXXV/123, 31. 5. 1943, p. 3.
- F. Š. /Fran Šijanec/, Umetnostna razstava Neodvisnih, *Jutro*, XXIII/124, 1. 6. 1943, pp. 3–4.
- V Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/124, 1. 6. 1943, p. 4.
- Vodstvo po razstavi Kalin, Kregar, Mušič, Omersa, Putrih, Sedej, *Slovenec*, LXXI/124a, 1. 6. 1943, p. 5.
- Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/125a, 2. 6. 1943, p. 3.
- Uspela razstava neodvisnih v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/125, 2. 6. 1943, p. 2.
- Le še nekaj dni nas loči od zaključka, *Slovenski dom*, VIII/125, 2. 6. 1943, p. 3.
- Ne pozabite obiskati razstave, *Slovenec*, LXXI/126a, 3. 6. 1943, p. 5.
- Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/126, 4. 6. 1943, p. 2.
- Zadnji dnevi razstave, *Slovenski dom*, VIII/126, 4. 6. 1943, p. 3.
- Nedeljsko vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXV/126, 4. 6. 1943, p. 4.
- Jutri je zadnji dan, *Slovenski dom*, VIII/126, 5. 6. 1943, p. 3.
- Zadnje vodstvo v Jakopičevem paviljonu, *Jutro*, XXIII/123, 5. 6. 1943, p. 4.
- N. Omersa. Lastna podoba, *Slovenec*, LXXI/127a, 5. 6. 1943, p. 3.
- Samo še danes in jutri, *Slovenski narod*, LXXV/127, 5. 6. 1943, p. 3.
- Akad. slikar Stane Kregar, *Slovenski narod*, LXXV/127, 5. 6. 1943, p. 3.
- Akad. slikar Stane Kregar, *Jutro*, XXIII/124, 6. 6. 1943, p. 4.
- Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenec*, LXXI/128a, 6. 6. 1943, p. 4.
- Umetnik in kritika ali stara pesem v izdaji Staneta Kregarja, *Slovenski dom*, VIII/128, 7. 6. 1943, p. 2.
- Umetnik polemizira s kritikom, *Jutro*, XXIII/127, 8. 6. 1943, p. 3.
- Iz umetniškega sveta, *Umetnost*, VII/10–12, 1943, p. 187.
- Stane KREGAR, Umetnostni kritiki pri nas, *Umetnost*, VII/10–12, 1942–1943, pp. 176–184.

569

Zoran Mušič,
Slaniki (Shožitje)

569
Jutro, XXIII/124, 1. 6. 1943, p. 3.

570
Slovenski dom, VIII/118, 25. 5. 1943, p. 4.

571
Slovenec, LXXI/127a, 5. 6. 1943, p. 3.

572
Umetnost, VII/10–12, 1942–1943, p. 177.

570

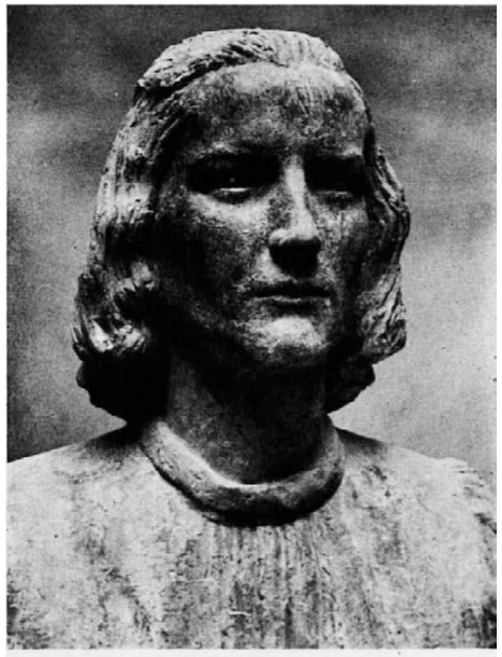
Dečko z ribami
(olje) S. Kregar
(Z umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, pri kateri sodelujejo slikarji: Kregar, Omerza, Sedej in Mušič ter kiparja Putrih in Kalin.)

571

N. Omersa: Lastna podoba.
(Ob priliki razstave v Jakopičevem paviljonu.)

572

Karel Putrih — Elza — Mavec

Naslov razstave:	**Umetniška razstava navdahnjena od športa in razstava tujskoprometnega lepaka**
Datum:	12.–27. 6. 1943 (razstava bi morala biti postavljena 6. septembra 1942[2442])
Organizator:	Pokrajinski odbor C.O.N.I. in Pokrajinsko poverjeništvo za tujski promet, Ljubljana[2443]
Avtorji/-ice s številom del:	61 del;[2444] Josip Beranek (4), Vladimir Brejc (1), Edo Deržaj (10), Martira Ferdinando (1), Rudolf Gorjup (7), France Gorše (3), Marjan Lah (5), Marija Šarc (1), Ciril Novak (3), Matej Sternen (1), Mitja Švigelj (11), Janez Trpin (6), Jože Trpin (1), Iccorac – izven konkurza.[2445]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični italijansko-slovenski katalog s seznamom del.[2446]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Razstava tujskoprometnih plakatov ter razstava umetniških del (slike, risbe, skice in tri plastike) s tematiko športa. Razpisane so bile nagrade, ki jih je podeljevala komisija, v kateri so bili France Stele, Anton Gojmir Kos, Boris Kalin in Stanko Bloudek.[2447]
Poročanje in kritika:	V tisku so prevladovala obvestila, vabila in navodila za oddajo likovnih oz. natečajnih del ter poročila z otvoritve razstave.[2448] Edini poglobljeni prispevek so objavili v *Slovenskem narodu*, v katerem je avtor opisoval obisk pri kiparju Francetu Goršetu, ki je za razstavo prispeval tri plastike *Plavalka na startu, Metalka krogle* in *Metalec kopja*. Gorše je o delih dejal: »Prisluhnil sem športu, ki se je v naših dneh tako razmahnil. Šel sem na tekme in zvest o opazoval. Ni dvoma, da ima šport veliko vlogo v umetnosti. […] Potrebno je, da plastika svobodno zadiha v prostoru, da se bomo lahko otresli tiste salonske, namizne plastike …«[2449]

[2442] Prva umetnostna razstava, posvečena športu, bo v Ljubljani od 6. do 27. septembra, *Slovenec*, LXX/88a, 17. 4. 1942, p. 2.
[2443] Število del je rekonstruirano po člankih navedenih v rubriki *Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika*, zlasti po: Otvoritev umetniške in tujskoprometne - razstave C.O.N.I.-a, *Jutro*, XXIII/132, 13. 6. 1943, p. 2.
[2444] Občinstvo opozarjamo na veliko razstavo športnih motivov, *Slovenski narod,* LXXV/137, 18. 6. 1943, p. 3.
[2445] *Catalogo. Mostra d'arte ispirata allo sport. Mostra del cartello di propaganda turistica / Katalog. Umetniška razstava navdahnjena od športa. Razstava tujskoprometnega lepaka* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 12.–27. 6. 1943), Ljubljana 1943.
[2446] *Catalogo. Mostra d'arte ispirata allo sport. Mostra del cartello di propaganda turistica / Katalog. Umetniška razstava navdahnjena od športa. Razstava tujskoprometnega lepaka* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 12.–27. 6. 1943), Ljubljana 1943. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2447] Umetniška razstava – navdahnjena od športa in razstava tujsko prometnega lepaka, *Umetnost*, VII/10–12, 1943, p. 188.
[2448] Otvoritev umetniške in tujskoprometne - razstave C.O.N.I.-a, *Jutro,* XXIII/132, 13. 6. 1943, p. 2.
[2449] -mir., Obisk pri kiparju Francetu Goršetu, *Slovenski narod,* LXXV/147, 2. 7. 1943, p. 2.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Umetnostna razstava – posvečena športu, *Jutro*, XXII/87, 17. 4. 1942, p. 3.
- Prva umetnostna razstava, posvečena športu, bo v Ljubljani od 6. do 27. septembra, *Slovenec*, LXX/88a, 17. 4. 1942, p. 2.
- Umetnostno razstavo posvečeno športu, *Družinski tednik*, XIV/13, 23. 4. 1942, p. 2.
- Natečaj za propagandno turistični naraščaj, *Slovenski dom*, VIII/39, 18. 2. 1943, p. 2.
- Natečaj za propagandno-turistični plakat, *Jutro*, XXIII/39, 18. 2. 1943, p. 2.
- Natečaj za propagandno turistični naraščaj, *Slovenec*, LXXI/39a, 18. 2. 1943, p. 2.
- Živahno pričakovanje za umetniško razstavo posvečeno športu, *Jutro*, XXIII/53, 6. 3. 1943, p. 6.
- Razstavo športnih motivov, *Slovenec*, LXXI/54a, 7. 3. 1943, p. 5.
- Natečaj za propagandni turistični tečaj, *Slovenski dom*, VIII/59, 13. 3. 1943, p. 2.
- Natečaj za propagandni turistični plakat, *Slovenski narod,* LXXV/59, 13. 3. 1943, p. 2.
- Natečaj za propagandni turistični plakat, *Jutro*, XXIII/59, 13. 3. 1943, p. 2.
- Umetniška razstava na pobudo športa, *Jutro*, XXIII/76, 4. 4. 1943, p. 4.
- Umetnostna športna razstava, *Slovenec*, LXXI/76a, 4. 4. 1943, p. 3.
- Natečaj za propagandno-turistični lepak, *Slovenski dom*, VIII/97, 30. 4. 1943, p. 2.
- Natečaj za propagandno turistični lepak, *Slovenski narod,* LXXV/97, 30. 4. 1943, p. 2.
- Natečaj za propagandno turistični lepak, *Jutro*, XXIII/98, 1. 5. 1943, p. 3.
- Natečaj za propagandno turistični letak, *Slovenec*, LXXI/98a, 1. 5. 1943, p. 2.
- Razstava športnih motivov, *Slovenec*, LXXI/101a, 5. 5. 1943, p. 4.
- Prijave za I. umetnostno razstavo, posvečeno športu, *Slovenski narod,* LXXV/101, 5. 5. 1943, p. 2.
- Zaključek prijav za umetniško razstavo športnih motivov, *Slovenec*, LXXI/103a, 9. 5. 1943, p. 5.
- Razstava športnih motivov in turističnih lepakov, *Slovenski dom*, VIII/120, 27. 5. 1943, p. 3.
- Razstava športne umetnosti in turističnega letaka, *Slovenski narod*, LXXV/120, 27. 5. 1943, p. 3.
- Razstava športnih motivov in turističnih lepakov bo odprta 12. junija, *Slovenec*, LXXI/120a, 27. 5. 1943, p. 2.
- Razstava športne umetnosti in turističnega letaka, *Jutro,* XXIII/120, 27. 5. 1943, p. 2.
- Razstava športnih motivov in turističnih lepakov, *Slovenec*, LXXI/122a, 29. 5. 1943, p. 2.
- Izročitev umetniških del, *Slovenski dom*, VIII/125, 2. 6. 1943, p. 2.
- Izročitev umetniških del, *Slovenec*, LXXI/125a, 2. 6. 1943, p. 2.
- Razstava umetnosti, navdihnjene od športa, *Jutro,* XXIII/127, 8. 6. 1943, p. 2.
- Razstavo športnih motivov bodo odprli 12. t. m., *Slovenec*, LXXI/129a, 8. 6. 1943, p. 2.
- Razstava športnih motivov, *Slovenski dom*, VIII/129, 8. 6. 1943, p. 3.
- Razstava umetnosti, navdihnjene od športa, *Slovenski narod*, LXXV/129, 8. 6. 1943, p. 2.
- Razstava umetnosti, navdihnjene po športu, *Jutro*, XXIII/129, 10. 6. 1943, p. 2.
- Razstava športne umetnosti, *Slovenec*, LXXI/131a, 10. 6. 1943, p. 2.
- Razstava umetnosti, navdihnjene po športu, *Slovenski narod*, LXXV/131, 10. 6. 1943, p. 2.
- Glavni tajnik CONI-a v Ljubljani, *Jutro,* XXIII/130, 11. 6. 1943, p. 3.
- Odposlanec CONI-ja v Ljubljani, *Slovenec*, LXXI/132a, 12. 6. 1943, p. 2.
- Otvoritev umetniške in tujskoprometne - razstave C.O.N.I.-a, *Jutro*, XXIII/132, 13. 6. 1943, p. 2.
- Razstava športnih motivov odprta, *Slovenec*, LXXI/134a, 13. 6. 1943, p. 2.
- Otvoritev športne razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/134, 15. 6. 1943, p. 2.
- Zvezni tajnik otvoril športno razstavo, *Jutro. Ponedeljska izdaja*, XI/24, 15. 6. 1943, p. 2.
- Otvoritev razstave navdahnjene po športu, *Slovenski narod,* LXXV/134, 16. 6. 1943, p. 3.
- Občinstvo opozarjamo na veliko razstavo športnih motivov, *Slovenski narod,* LXXV/137, 18. 6. 1943, p. 3.
- Zaključek umetnostnih razstav v Jakopičevem paviljonu, *Jutro,* XXIII/141, 26. 6. 1943, p. 4.
- Razstava športnih motivov, *Slovenec*, LXXI/143a, 26. 6. 1943, p. 6.
- Nagrade za tujsko-prometne lepake, *Jutro*, XXIII/142, 27. 6. 1943, p. 2.
- Seznam nagrajenih umetnikov, *Slovenec*, LXXI/144a, 27. 6. 1943, p. 2.

- Nagrado za tujsko-prometne lepake, *Slovenec*, LXXI/144a, 27. 6. 1943, p. 4.
- Nagrade za razstavljalce v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski dom*, VIII/144, 28. 6. 1943, p. 2.
- Razdelitev nagrad ob razstavi športne umetnosti, *Slovenski narod,* LXXV/144, 28. 6. 1943, p. 2.
- Nagrade za tujsko-prometne lepake, *Slovenski narod,* LXXV/144, 28. 6. 1943, p. 2.
- -mir., Obisk pri kiparju Francetu Goršetu, *Slovenski narod,* LXXV/147, 2. 7. 1943, p. 2.
- Umetniška razstava – navdahnjena od športa in razstava tujsko prometnega lepaka, *Umetnost*, VII/10–12, 1942–1943, p. 188.

RAZSTAVE V LETU 1944

Jera Krečič

Naslov razstave:	Matej Sternen – portreti
Datum:	1. 5.–30. 6. 1944
Organizator:	Socialna pomoč v Ljubljani
Avtor s številom del:	71 del v katalogu; Matej Sternen.[2450]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del in biografskim člankom, ki ga je napisal France Stele.[2451]
Spremljevalni program:	Otvoritvene nagovore so imeli Fran Windischer, Leon Rupnik in France Stele.[2452] Stele je imel po razstavi vodstvo 25. 6.[2453]
Obisk:	Skoraj vse časopisno poročanje navaja izjemen obisk. Po poročanju *Jutra* naj bi si razstavo ogledalo 2.500 obiskovalcev ter 556 »gojencev raznih šol«.[2454] Vstopnina je bila deset lir, za »šole in domobrance v skupinah pod vodstvom vzgojiteljev in časnikov« pa je bila znižana na eno liro.[2455] V *Jutru* in *Slovencu* so objavili celo navodila za obisk, kjer so večje skupine obiskovalcev pozvali, naj si razstavo v izogib gneči ogledajo v zgodnjih dopoldanskih urah ali po 13.00.[2456] Poleg kataloga so na razstavi po deset lir prodajali fotografije Sternenovih portretov.[2457]
Vrsta razstave:	Samostojna dobrodelna razstava portretov (olja in 15 risb monotipij in radirank) Mateja Sternena, ki so nastala med letoma 1889 in 1944. Nastala je pod pokroviteljstvom Leona Rupnika, dela za razstavo pa je zbirala Socialna pomoč – še 18. 5. so v časopisju prisotni pozivi, naj lastniki Sternenovih del prispevajo slike, risbe in skice za razstavo.[2458] Vsi dohodki razstave so bili namenjeni za Socialno pomoč. Kot razlog za razstavo so opredelili tudi 40 let od uspešne razstave slovenskih impresionistov v znani zasebni galeriji Huga Othmarja Miethkeja (otvoritev 15. februarja 1904) na Dunaju, s katero se je začel njihov vzpon.[2459] Ob priložnosti razstave je Sternen ustvaril tudi poseben portret Leona Rupnika, ki je bil končan na dan otvoritve in obešen v glavnem prostoru paviljona.[2460] Matej Sternen je na razstavi dobil diplomo častnega meščana Vrhnike, izročil mu jo je župan Ignac Hren.[2461] Po izročitvi je diploma do konca razstave visela v izložbenem oknu Socialne pomoči.[2462]

[2450] *Matej Sternen, Portreti* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1944), Ljubljana 1944.
[2451] *Matej Sternen, Portreti* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, maj–junij 1944), Ljubljana 1944. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2452] Otvoritev razstave portretov mojstra Sternena, *Družinski tednik*, XVI/22, 1. 6. 1944, p. 2.
[2453] T. D. /Tine Debeljak/, Na razstavi prof. Sternena, *Slovenec*, LXXII/144, 25. 6. 1944, p. 3.
[2454] Ob zaključku Sternenove razstave, *Jutro*, XXIV/151, 5. 7. 1944, p. 2.
[2455] Sternenov portret prezidenta div. generala Leona Rupnika, *Jutro*, XXIV/136, 16. 6. 1944, p. 3.
[2456] Nekaj navodil za obisk razstave mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/125, 2. 6. 1944, p. 2; Navodila za obisk razstave mojstra Sternena, *Slovenec*, LXXII/125, 2. 6. 1944, p. 3.
[2457] Več novih fotografij Sternenovih portretnih del, *Jutro*, XXIV/145, 27. 6. 1944, p. 3.
[2458] Gospod prezident lastnikom Sternenovih portretnih del, *Jutro*, XXIV/114, 18. 5. 1944, p. 2.
[2459] Razstava portretov Mateja Sternena, *Jutro*, XXIV/121, 27. 5. 1944, p. 3.
[2460] Ob razstavi portretov Mateja Sternena, *Jutro*, XXIV/132, 11. 6. 1944, p. 3.
[2461] Počastitev mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/135, 15. 6. 1944, p. 4.
[2462] Diploma mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/140, 21. 6. 1944, p. 3.

Poročanje in kritika:	Razstava je bila deležna velike medijske pozornosti, zaradi svoje dobrodelne naravnanosti in pokroviteljstva Leona Rupnika je bila deležna samo pozitivnih časopisnih prispevkov, ki po večini omenjajo portrete pomembnih slovenskih osebnosti. Tako množično omembo razstave v časopisju lahko pripišemo tudi dejstvu, da je bila v letu 1944 to edina razstava v paviljonu. Sternenova umetnost je bila večkrat označena kot »resnično prava, velika in čisto slovenska«.[2463] Pisci so ga razumeli kot velikega junaka, ki se je »pri svojih visokih letih ves žrtvoval ter pokazal svojo brezmejno nesebičnost, združeno z mladeniško odločnostjo za delo za slovensko kulturo in za slovenski narod«.[2464] V *Jutru* so med drugim objavili tudi uvodni nagovor Frana Windischerja in Leona Rupnika, v katerem je slednji izrazil željo po čimprejšnji otvoritvi Moderne galerije: »Obenem pa ne morem zatajiti svoje želje, kako rad bi v čim krajšem in lepšem času odprl še mnogo večjo, zares veličastno razstavo vsega vašega življenjskega dela v novi Moderni galeriji, ki sem jo ukazal dokončati.«[2465]
Posebnosti:	To je bila edina razstava v paviljonu leta 1944. Poleg razstave so prostore paviljona v tem času oddali kiparju Francetu Goršetu, ki je v njih organiziral zasebno umetniško šolo.[2466] Poleg njega pa so zavetje v paviljonu dobili še kiparji Karel Putrih, Zdenko Kalin, Ivan Zajec in Stanko Dremelj.[2467]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Portretna razstava mojstra Sternena, *Slovenec*, LXXII/99, 30. 4. 1944, p. 5.
- Za portretno razstavo mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/102, 30. 4. 1944, p. 3.
- Portretna razstava mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/99, 4. 5. 1944, p. 4.
- Za portretno razstavo mojstra Sternena, *Slovenec*, LXXII/102, 4. 5. 1944, p. 4.
- Gospod Prezident – pokrovitelj Sternenove razstave, *Jutro*, XXIV/111, 14. 5. 1944, p. 5.
- Gospod Prezident – pokrovitelj Sternenove razstave, *Slovenec*, LXXII/111, 14. 5. 1944, p. 4.
- Gospod prezident lastnikom Sternenovih portretnih del, *Jutro*, XXIV/114, 18. 5. 1944, p. 2.
- Za Sternenovo razstavo, *Slovenec*, LXXII/116, 21. 5. 1944, p. 4.
- Pred razstavo mojstra Sternena, *Slovenski narod*, LXXVI/21, 23. 5. 1944, p. 2.
- Za praznik slovenske umetnosti, *Slovenec*, LXXII/119, 25. 5. 1944, p. 6.
- Razstava portretov Mateja Sternena, *Jutro*, XXIV/121, 27. 5. 1944, p. 3.
- Portretno razstavo, *Slovenec*, LXXII/121, 27. 5. 1944, p. 3.
- Slovesna otvoritev razstave Mateja Sternena, *Jutro*, XXIV/122, 28. 5. 1944, p. 2.
- Razstava mojstra Sternena v prid socialni pomoči, *Slovenec*, LXXII/122, 28. 5. 1944, p. 3.
- Razstava slik prof. Mateja Sternena, *Slovenski narod*, LXXVI/22, 30. 5. 1944, p. 2.
- Otvoritev razstave portretov mojstra Sternena, *Družinski tednik*, XVI/22, 1. 6. 1944, p. 2.
- Nekaj navodil za obisk razstave mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/125, 2. 6. 1944, p. 2.
- Navodila za obisk razstave mojstra Sternena, *Slovenec*, LXXII/125, 2. 6. 1944, p. 3.
- Obisk razstave Mateja Sternena, *Jutro*, XXIV/126, 3. 6. 1944, p. 3.
- Na razstavi del mojstra M. Sternena, *Slovenski narod*, LXXVI/23, 5. 6. 1944, p. 2.
- Sternenova razstava, *Slovenec*, LXXII/129, 7. 6. 1944, p. 3.
- Ob razstavi portretov Mateja Sternena, *Jutro*, XXIV/132, 11. 6. 1944, p. 3.
- Čemerna oblačna nedelja, *Slovenski narod*, LXXVI/24, 12. 6. 1944, p. 2.
- Počastitev mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/135, 15. 6. 1944, p. 4.

[2463] Ob zaključku Sternenove razstave, *Jutro*, XXIV/151, 5. 7. 1944, p. 2.
[2464] Ibid.
[2465] Razstava mojstra Sternena v prid socialni pomoči, *Slovenec*, LXXII/122, 28. 5. 1944, p. 3.
[2466] Kronika. Narodna galerija. Poročilo o delovanju v letih 1943 in 1944, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, XX/1-2, 1944, p. 147.
[2467] Glej tudi poglavje *Institucionalne in kulturno-politične razmere*, pp. 16–29.

- Počastitev mojstra Sternena, *Slovenec*, LXXII/135, 15. 6. 1944, p. 4.
- Sternenov portret prezidenta div. generala Leona Rupnika, *Jutro*, XXIV/136, 16. 6. 1944, p. 3.
- Sternenov portret g. prezidenta Leona Rupnika, *Slovenec*, LXXII/137, 17. 6. 1944, p. 3.
- Na Sternenovi razstavi, *Jutro*, XXIV/137, 17. 6. 1944, p. 3.
- Vrhničani na Sternenovi razstavi, *Jutro*, XXIV/138, 18. 6. 1944, p. 3.
- Vrhničani na Sternenovi razstavi, *Slovenec*, LXXII/128, 18. 6. 1944, p. 5.
- Prisrčna slovesnost v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski narod*, LXXVI/25, 19. 6. 1944, p. 2.
- Vrhnika rojaku – Mojstru Sternenu, *Slovenec*, LXXII/139, 20. 6. 1944, p. 3.
- Diploma mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/140, 21. 6. 1944, p. 3.
- Vrsta fotografij portretov z razstave mojstra Sternena, *Slovenec*, LXXII/140, 21. 6. 1944, p. 3.
- Vodstvo po razstavi mojstra Sternena, *Slovenec*, LXXII/143, 24. 6. 1944, p. 3.
- T. D. /Tine Debeljak/, Na razstavi prof. Sternena, *Slovenec*, LXXII/144, 25. 6. 1944, p. 3.
- Pri vodstvu po razstavi mojstra Sternena, *Jutro*, XXIV/144, 25. 6. 1944, p. 4.
- Več novih fotografij Sternenovih portretnih del, *Jutro*, XXIV/145, 27. 6. 1944, p. 3.
- Razstava Sternenovih portretov, *Družinski tednik*, XVI/26, 29. 6. 1944, p. 5.
- Zadnja dneva Sternenove razstave portretov, *Jutro*, XXIV/148, 1. 7. 1944, p. 5.
- Zadnji dan razstave, *Jutro*, XXIV/149, 2. 7. 1944, p. 4.
- Ob zaključku Sternenove razstave, *Jutro*, XXIV/151, 5. 7. 1944, p. 2.
- Ob zaključku Sternenove razstave, *Slovenec*, LXXII/155, 9. 7. 1944, p. 4.
- Razstava portretov Mateja Sternena, *Umetnost*, IX/1–3, 1945, pp. 28–30.

573
Slovenec, LXXII/119, 25. 5. 1944, p. 6.

574
Slovenec, LXXII/144, 25. 6. 1944, p. 3.

573

Matej Sternen beim porträtieren des Herrn Präsidenten.

Matej Sternen slika Prezidenta gen. Rupnika za razstavo.

574

Sternen: Portret primarija dr. Ivana Robide (1940)

RAZSTAVE V LETU 1945

Jera Krečič

Naslov razstave:	Razstava slovenskih umetnikov partizanov
Datum:	21. 7.–19. 8. 1945
Organizator:	Slovenski umetniški klub, Ljubljana[2468]
Avtorji/-ice s številom del:	534 del v katalogu; Ivan Čargo (3), Alenka Globočnik - Gerlovič (7), Vito Globočnik (22), Božidar Jakac (138), Lado Jordan (7), Dore Klemenčič (57), Tone Kralj (2), Janez Lajovec (3), Lojze Lavrič (7), France Mihelič (95), Nikolaj Pirnat (37), Ivan Seljak - Čopič (14), France Slana (5), Ive Šubic (34), Janez Vidic (10), Drago Vidmar (44), Nande Vidmar (49).[2469]
Katalog in tiskovine:	Katalog z besedilom Miška Kranjca in 16 celostranskimi reprodukcijami. [2470]
Spremljevalni program:	Prirejen je bil pevski nastop Bogdane Stritar, ki jo je na klavirju spremljal Bojan Adamič. Pozdravni nagovor sta imela Božidar Jakac ter prosvetni minister dr. Ferdo Kozak.[2471] Po razstavi je bilo organizirano vodstvo vsak ponedeljek in soboto ob 19.00, ob sredah pa ob 15.00.[2472]
Obisk:	Razstavo naj bi obiskalo veliko število delavcev, ki so imeli ob skupinskem obisku znižano vstopnino (tri dinarje).[2473]
Vrsta razstave:	Skupinska potujoča razstava umetnikov, ki so razstavili grafike, risbe in akvarele, ustvarjene med njihovim časom med partizani. Vabljeni niso bili le priznani umetniki, temveč tudi amaterji, med katerimi je imel najmlajši (Seljak - Čopič) le 17 let. Razstava je bila najprej na osvobojenem ozemlju v Črnomlju, nato pa so jo postavili še v Ljubljani.[2474] Po zaključku je potovala v Zagreb.[2475]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila deležna velikega števila poročil v časopisju, v veliko primerih je obiskovalce k obisku vabilo le reproducirano delo enega od sodelujočih avtorjev. Stane Mikuž je v svojem zapisu izpostavil, da sicer ni šlo za velike oljne formate, a s svojo preprostostjo so bile pretežno risbe in grafike plemeniti »glasniki velikega časa, časa, ki ni še nikoli zajel slovenskega naroda«. Mikuž se je obregnil tudi ob stanje med vojno, ko so številni umetniki živeli v izgnanstvu, ter zagovarjal, da je politična naravnanost kritike likovne umetnosti v tem času nujna.[2476]

[2468] Razstava partizanskih likovnih umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/77, 22. 7. 1945, p. 7.
[2469] *Razstava slovenskih umetnikov partizanov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 21. 7.–19. 8. 1945), Ljubljana 1945.
[2470] *Razstava slovenskih umetnikov partizanov* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 21. 7.–19. 8. 1945), Ljubljana 1945. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2471] Slovenski umetniki – partizani razstavljajo, *Ljudska pravica*, VI/78, 24. 7. 1945, p. 4.
[2472] Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/94, 8. 8. 1945, p. 7.
[2473] Ibid.
[2474] Razstava partizanskih likovnih umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/77, 22. 7. 1945, p. 7.
[2475] Razstava hrvaških umetnikov partizanov, *Ljudska pravica*, VI/107, 26. 8. 1945, p. 6.
[2476] S./tane/ MIKUŽ, Razstava slovenskih umetnikov partizanov, *Slovenski poročevalec*, VI/92, 5. 8. 1945, p. 6.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Naši umetniki – partizani razstavljajo, *Slovenski poročevalec*, VI/80, 22. 7. 1945, p. 6.
- Razstava partizanskih likovnih umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/77, 22. 7. 1945, p. 7.
- Slovenski umetniki – partizani razstavljajo, *Ljudska pravica*, VI/78, 24. 7. 1945, p. 4.
- »To so dela umetnikov, ki so se do kraja povezali s svojim ljudstvom v najtežjih dneh njegove zgodovine«, *Slovenski poročevalec*, VI/81, 24. 7. 1945, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/84, 27. 7. 1945, p. 3.
- Obiščite razstavo umetnikov – partizanov v Jakopičevem paviljonu!, *Ljudska pravica*, VI/83, 29. 7. 1945, p. 4.
- Razstava umetnikov – partizanov, *Ljudska pravica*, VI/84, 31. 7. 1945, p. 4.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Ljudska pravica*, VI/85, 1. 8. 1945, p. 4.
- Razstava umetnikov – partizanov v Jakopičevem paviljonu, *Ljudska pravica*, VI/86, 2. 8. 1945, p. 3.
- Razstava umetnikov – partizanov v Jakopičevem paviljonu, *Ljudska pravica*, VI/88, 4. 8. 1945, p. 4.
- Razstava Partizanov – umetnikov v Jakopičevem paviljonu, *Ljudska pravica*, VI/89, 5. 8. 1945, p. 6.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava slovenskih umetnikov partizanov, *Slovenski poročevalec*, VI/92, 5. 8. 1945, p. 6.
- R., Umetnik v osvobodilni fronti, *Slovenski poročevalec*, VI/92, 5. 8. 1945, p. 6.
- Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/94, 8. 8. 1945, p. 7.
- Oglas, *Slovenski poročevalec*, VI/103, 18. 8. 1945, p. 4.

575

576

577

578

579

580

581

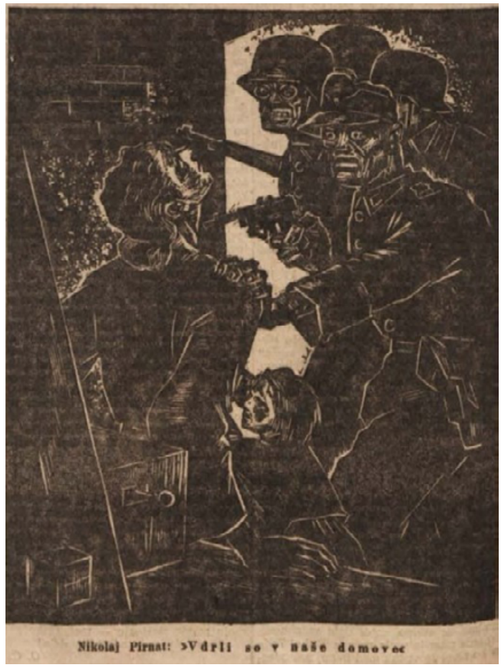

582

France Mihelič: Lev Rupnik, linorez

583

Nikolaj Pirnat: »Vdrli so v naše domovec

584

France Mihelič: MOST

575
Vhod v paviljon ob *Razstavi slovenskih umetnikov partizanov*, 1945.

576–577
Otvoritev *Razstave slovenskih umetnikov partizanov* v Jakopičevem paviljonu, 1945.

578–581
Pogled na *Razstavo slovenskih umetnikov partizanov* v Jakopičevem paviljonu, 1945.

582
Ljudska pravica, VI/85, 1. 8. 1945, p. 4.

583
Ljudska pravica, VI/84, 31. 7. 1945, p. 4.

584
Ljudska pravica, VI/89, 5. 8. 1945, p. 6.

Naslov razstave:	Razstava umetnikov partizanov Hrvatske
Datum:	27. 8.–8. 9. 1945[2477]
Organizator:	Slovenski umetniški klub, Ljubljana[2478]
Avtorji/-ice s številom del:	192 del v katalogu; Zvonko Agbaba (7), Ive Čače (1), Lela Čermak (2), Marijan Detoni (10), Zvonko Glad (6), Oskar Herman (4), Nikola Ignjatović (1), Joso Janda (3), Job Jeličič (1), Živko Kljakovič (1), Joko Knježevič (1), Branko Kovačevič (1), Franjo Mraz (20), Edo Murtič (17), Mirko Ostoja (1), Vjekoslav Parač (5), Oton Postružnik (12), Zlatko Prica (16), Vanja Radauš (16), Stj epan Rajkovič (8), Nikola Reiser (6), Ljudevit Šestić (13), Petar Šimaga (19), Đuro Tiljak (12), Milan Tolić (1), Anton Zupa (6).[2479]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom avtorjev in del.[2480]
Spremljevalni program:	Otvoritvene govore so imeli Nikolaj Pirnat, od hrvaških umetnikov Zlatko Prica, nato pa še slovenski prosvetni minister Ferdo Kozak.[2481]
Obisk:	Obisk naj bi bil po poročanju *Slovenskega poročevalca* številen.[2482]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava hrvaških partizanskih umetnikov, ki je prišla v Ljubljano, ko je Razstava slovenskih partizanskih umetnikov odpotovala v Zagreb. Razstavljena dela so bila risbe, tempere, akvareli in sepie z vojnimi in partizanskimi motivi. Namen razstave je bil prikazati enotnost hrvaških in slovenskih borcev proti fašizmu.[2483]
Poročanje in kritika:	Zasledimo lahko nekaj pohvalnih zapisov o razstavi. Stane Mikuž je o hrvaških umetnikih zapisal: »Nimam namena ocenjevati podob in risb od primera do primera in od imena do imena. Ugotavljam pa, da so hrvatski partizani-umetniki pokazali veliko, da so potrdili sloves, ki ga uživa hrvatska umetnost pri nas.«[2484]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Razstava hrvaških umetnikov partizanov, *Ljudska pravica*, VI/107, 26. 8. 1945, p. 6.
- Hrvatski umetniki razstavljajo v Ljubljani, *Slovenski poročevalec*, VI/110, 26. 8. 1945, p. 8.
- Hrvatski umetniki – partizani so odprli razstavo v Ljubljani, *Slovenski poročevalec*, VI/111, 28. 8. 1945, p. 6.
- Razstava hrvaških umetnikov – partizanov v Ljubljani odprta, *Ljudska pravica*, VI/108, 28. 8. 1945, p. 6.
- S./tane/ MIKUŽ, Razstava umetnikov partizanov Hrvatske, *Slovenski poročevalec*, VI/119, 6. 9. 1945, p. 6.

[2477] Hrvatski umetniki – partizani so odprli razstavo v Ljubljani, *Slovenski poročevalec*, VI/111, 28. 8. 1945, p. 6.
[2478] Ibid.
[2479] *Razstava umetnikov partizanov Hrvatske* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 26. 8.–8. 9. 1945), Ljubljana 1945.
[2480] *Razstava umetnikov partizanov Hrvatske* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 26. 8.–8. 9. 1945), Ljubljana 1945. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2481] Hrvatski umetniki – partizani so odprli razstavo v Ljubljani, *Slovenski poročevalec*, VI/111, 28. 8. 1945, p. 6.
[2482] Ibid.
[2483] Razstava hrvaških umetnikov partizanov, *Ljudska pravica*, VI/107, 26. 8. 1945, p. 6.
[2484] S./tane/ MIKUŽ, Razstava umetnikov partizanov Hrvatske, *Slovenski poročevalec*, VI/119, 6. 9. 1945, p. 6.

585

Tiljak Džuro: Begunci

586

Radauš Vanja: Partizan

587

Franjo Mraz: Njegovo imetje.

588

Peter Šimaga: Mati.

585–586
Slovenski poročevalec,
VI/110, 26. 8. 1945, p. 8.

587–588
Ljudska pravica, VI/107, 26. 8. 1945, p. 6.

Naslov razstave:	Razstava otroških risb
Datum:	15.–20. 9. 1945[2485]
Organizator:	Protifašistična ženska zveza ljubljanskega mestnega odbora, Ljubljana[2486]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka. Vstopnina je bila pet dinarjev, za otroke in vojake pa znižana na dva dinarja.[2487]
Vrsta razstave:	Didaktična razstava risb otrok, starih od 4 do 14 let, na kateri so bile zastopane predvsem meščanske šole. Namen razstave naj bi bil ovrednotenje učnega sistema risanja in razmislek o tem, kako bi poučevali v prihodnosti. Poleg risb so bili razstavljeni še ročni izdelki, kot so šatulje, vaze, skrinjice, albumi in druga darila ljubljanske mladine sovjetski mladini. Razstavljene so bile tudi fotografije mladih pri delu.[2488] Dve sobi sta bili dodeljeni risbam otrok, preostale darovom Zveze mladine Slovenije.[2489]
Poročanje in kritika:	V časopisju je bilo objavljenih bolj malo zapisov o razstavi, Franc Uršič se je v *Ljudski pravici* razpisal o pomenu pravilnega umetniškega poučevanja mladih in omogočanju, da razvijajo svojo kreativnost. Zapis je sklenil s kritiko, da je bila razstava izvedena prepovršno in bi morala biti urejena z več okusa in skrbnosti, s potrebnimi vodstvi in predavanji.[2490]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/127, 15. 9. 1945, p. 7.
- K. V., Umetnost najmlajših, *Slovenski poročevalec*, VI/128, 16. 9. 1945, p. 6.
- A. Š., Razstava otroških risb, *Slovenski poročevalec*, VI/131, 20. 9. 1945, p. 6.
- F. U. /Franc Uršič/, Razstava otroških risb, *Ljudska pravica*, VI/129, 21. 9. 1945, p. 4.

[2485] Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/127, 15. 9. 1945, p. 7; A. Š., Razstava otroških risb, *Slovenski poročevalec*, VI/131, 20. 9. 1945, p. 6.
[2486] F. U. /Franc Uršič/, Razstava otroških risb, *Ljudska pravica*, VI/129, 21. 9. 1945, p. 4.
[2487] Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/127, 15. 9. 1945, p. 7.
[2488] F. U. /Franc Uršič/, Razstava otroških risb, *Ljudska pravica*, VI/129, 21. 9. 1945, p. 4.
[2489] Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/127, 15. 9. 1945, p. 7.
[2490] F. U. /Franc Uršič/, Razstava otroških risb, *Ljudska pravica*, VI/129, 21. 9. 1945, p. 4.

Naslov razstave:	Tržaški umetniki
Datum:	22. 9.–7. 10. 1945
Organizator:	Društvo slovenskih upodabljajočih umetnikov, Ljubljana[2491]
Avtorji/-ice s številom del:	127 del v katalogu; Riccardo Bastianutto (10), Margherita Bembina (3), Jože Cesar (10), Toni Geic (10), Bogdan Grom (10), Rinaldo Luigi Lotta (7), Avrelij Lukežič (19), Maria Lupieri (17), Elena Jolanda Meneghini (10), Giuseppe Moro (9), Lojze Spacal (13), Duilio Svara (3), Pedra Zandegiacomo Tommasini (3).[2492]
Katalog in tiskovine:	Dvojezični slovensko-italijanski katalog s kratkim biografskim opisom razstavljavcev in seznamom razstavljenih del. Spremljevalno besedilo je napisal Giuseppe Menassé, prevedel pa ga je Stanko Leben.[2493]
Spremljevalni program:	Na otvoritvi razstave naj bi bili navzoči vsi ljubljanski pomembneži. Otvoritveni govor sta imela France Uršič, ki je poudarjal povezovanje slovenskega in italijanskega naroda, ter Giuseppe Moro v imenu italijanskih razstavljavcev.[2494] Vodstvo po razstavi je bilo 30. 9. in na zadnji dan razstave.[2495]
Obisk:	Po poročanju *Ljudske pravice* si je razstavo ogledalo veliko število ljudi.[2496]
Vrsta razstave:	Skupinska razstava enajstih slikarjev in enega kiparja, med njimi devetih Italijanov in štirih Slovencev. Na razstavi naj bi po besedah Frana Šijanca prodali več slik: »Udeležba najširših plasti in odkupi so najboljši dokaz pomena in popularnosti te tako željno pričakovane prireditve.«[2497] Ob istem času so slovenski umetniki s Primorske svoja dela razstavljali v Trstu in Gorici.[2498]
Poročanje in kritika:	Razstava je bila dobro sprejeta. Dva zapisa o razstavi je prispeval France Uršič, ki je razstavo razumel predvsem kot pozitivno politično gesto. V Jakopičevem paviljonu naj bi redko razstavljali italijanski ali tržaški umetniki, zato jo je videl kot priložnost za bratsko združitev obeh narodov in kot potrditev skupnega – slovenskega in italijanskega – boja proti fašizmu. Uršič je zapisal, da razstava umetniško ne prinaša nobenega odkritja, omogoča pa vpogled v snovanje tržaške umetniške skupine, ki je ljubljansko občinstvo do zdaj ni poznalo. Od razstavljajočih slikarjev je najbolj izpostavil Giuseppeja Mora, Lojzeta Spacala (*Vaški circus, Dvorišče*), Avrelija Lukežiča (*Starec*) in Jožeta Cesarja (»tipičen južnjak z močno slikarsko nadarjenostjo«). Za najboljše delo na razstavi je označil *Vrtiljak*

[2491] Tržaški umetniki bodo razstavljali v Ljubljani, *Ljudska pravica*, VI/130, 22. 9. 1945, p. 3.
[2492] *Tržaški umetniki* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1945), Ljubljana 1945.
[2493] *Tržaški umetniki* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1945), Ljubljana 1945. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija).
[2494] Tržaški umetniki bodo razstavljali v Ljubljani, *Ljudska pravica*, VI/130, 22. 9. 1945, p. 3; Razstava tržaških umetnikov odprta, *Ljudska pravica*, VI/132, 25. 9. 1945, p. 8.
[2495] Razstava tržaških umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/145, 6. 10. 1945, p. 6; Razstava tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/137, 30. 9. 1945, p. 7.
[2496] Razstava tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/137, 30. 9. 1945, p. 7.
[2497] Fran ŠIJANEC, Razstava tržaških umetnikov v Ljubljani, *Primorski dnevnik*, I/128, 12. 10. 1945, p. 2.
[2498] Pomen in uspeh razstave primorskih Slovencev v Trstu in Gorici, *Slovenski poročevalec*, VI/134, 23. 9. 1945, p. 10.

Giuseppeja Mora, od umetnic pa je najbolj pohvalil Margherito Bembina (*Dekle*).[2499]

Stane Mikuž je zapis posvetil razstavljenim delom Giuseppeja Mora in Lojzeta Spacala.[2500]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Tržaški slikarji razstavljajo v Ljubljani, *Primorski dnevnik*, I/109, 19. 9. 1945, p. 1.
- Primorski umetniki bodo razstavljali v Ljubljani, *Ljudska pravica*, VI/127, 19. 9. 1945, p. 7.
- Razstava tržaških umetnikov v Ljubljani, *Slovenski poročevalec*, VI/131, 20. 9. 1945, p. 6.
- Tržaški umetniki bodo razstavljali v Ljubljani, *Ljudska pravica*, VI/130, 22. 9. 1945, p. 3.
- Razstava tržaških umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/133, 22. 9. 1945, p. 6.
- Tržaški umetniki razstavljajo, *Slovenski poročevalec*, VI/134, 23. 9. 1945, p. 10.
- France URŠIČ, K razstavi tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/131, 23. 9. 1945, p. 7.
- Razstava tržaških umetnikov odprta, *Ljudska pravica*, VI/132, 25. 9. 1945, p. 8.
- Razstava tržaških umetnikov v Ljubljani je odprta, *Slovenski poročevalec*, VI/135, 25. 9. 1945, p. 6.
- Tržaški umetniki razstavljajo v Ljubljani, *Primorski dnevnik*, I/115, 27. 9. 1945, p. 2.
- Z razstave tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/135, 28. 9. 1945, p. 6.
- Z razstave tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/136, 29. 9. 1945, p. 6.
- Razstava tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/137, 30. 9. 1945, p. 7.
- Stane MIKUŽ, Z razstave tržaških umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/140, 30. 9. 1945, p. 8.
- Stane MIKUŽ, Kulturni pregled. Razstava tržaških umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/144, 5. 10. 1945, p. 6.
- France URŠIČ, Razstava tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/142, 6. 10. 1945, p. 3.
- Razstava tržaških umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/145, 6. 10. 1945, p. 6.
- Fran ŠIJANEC, Razstava tržaških umetnikov v Ljubljani, *Primorski dnevnik*, I/128, 12. 10. 1945, p. 2.

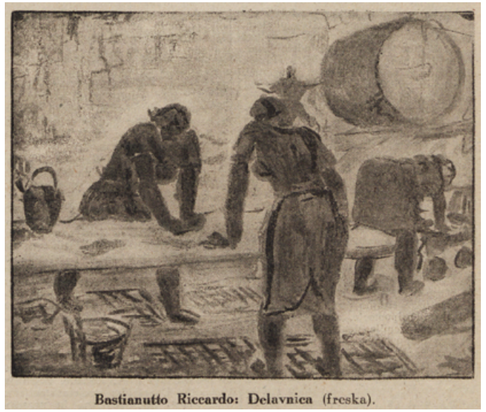
589
Ljudska pravica, VI/130, 22. 9. 1945, p. 3.

Lojze Spacal: Tatci.

[2499] France URŠIČ, Razstava tržaških umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/142, 6. 10. 1945, p. 3.
[2500] Stane MIKUŽ, Z razstave tržaških umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/140, 30. 9. 1945, p. 8.

590

Bastianutto Riccardo: Delavnica (freska).

591

Giuseppe Moro: Vrtiljak

592

Lukežič Avrelij: Mati z otrokom (olje)

590
Ljudska pravica, VI/142, 6. 10. 1945, p. 3.

591
Ljudska pravica, VI/132, 25. 9. 1945, p. 8.

592
Ljudska pravica, VI/135, 28. 9. 1945, p. 6.

Naslov razstave:	Tone Kralj
Datum:	14. 10.–2. 11. 1945[2501]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	Tone Kralj; 21 del.[2502]
Katalog in tiskovine:	Katalog z avtorjevim pojasnilom k razstavi.[2503]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava, na kateri je Tone Kralj razstavil petnajst slik in šest plastik. Kralj v katalogu navaja, da je vsa dela izdelal v času okupacije – ko se je spomladi 1941 iz Rima vrnil na Primorsko. V osrednji sobi Jakopičevega paviljona je stal model kipa *Spomenik zmage*, izvirnik pa je bil sočasno postavljen na Trgu Zmage v Gorici. V preostalih sobanah so bili razporejeni reliefi, manjša plastika in oljne slike.[2504]
Poročanje in kritika:	O razstavi je podrobno pisal Vito Globočnik, ki je Toneta Kralja označil kot umetnika, ki se »s svojim umetniškim delom nikoli ni oddaljil od ljudstva«, kar izražajo vse njegove razstavljene slike in kipi. Razstavo je videl kot dokument časa upora, trpljenja in zmage.[2505] O prijetnem srečanju s Kraljem se je v *Primorskem glasu* razpisal Rado Bednarik, ki je omenil predvsem njegovo plodovito in pomembno slikarstvo v cerkvah ob rapalski meji. Kralj je ostal izjemno aktiven, čeprav so ga fašistične oblasti zavračale na natečajih, v svoje poslikave pa je vpeljal tematike narodnega boja in slovenstva – kot je zapisal Bednarik: »Tam gori se pa da moliti. Bog, Marija in svetniki ti gledajo s sten res po naše.«[2506]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- France URŠIČ, Razstava Toneta Kralja, *Ljudska pravica*, VI/149, 14. 10. 1945, p. 5.
- Umetnostna razstava Toneta Kralja, *Slovenski poročevalec*, VI/152, 14. 10. 1945, p. 6.
- Vabilo, *Ljudska pravica*, VI/154, 20. 10. 1945, p. 6.
- Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/157, 20. 10. 1945, p. 4.
- Razstava Toneta Kralja, *Slovenski poročevalec*, VI/158, 21. 10. 1945, p. 6.
- V Jakopičevem paviljonu, *Glas zaveznikov*, I/108, 24. 10. 1945, p. 1.

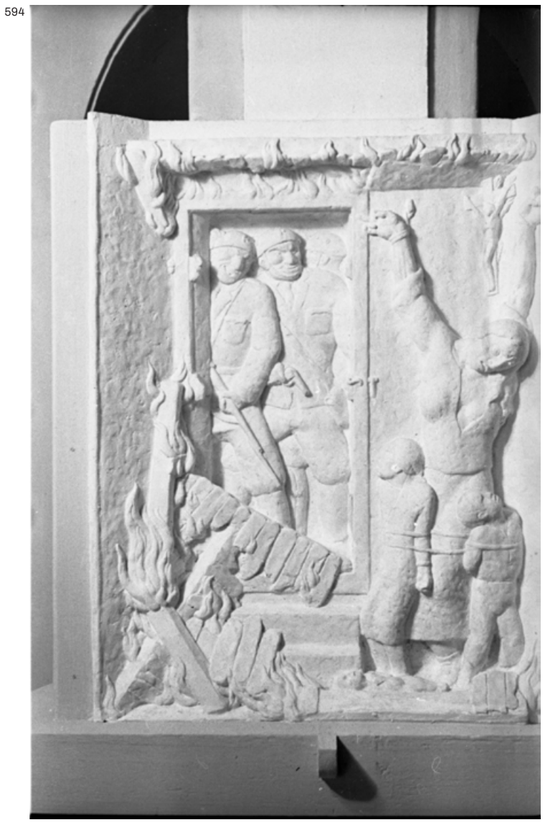
[2501] France URŠIČ, Razstava Toneta Kralja, *Ljudska pravica*, VI/149, 14. 10. 1945, p. 5; Razstava Toneta Kralja, *Ljudska pravica*, VI/163, 31. 10. 1945, p. 2.
[2502] *Tone Kralj. Pojasnila k razstavi in katalog* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1945), Ljubljana 1945.
[2503] *Tone Kralj. Pojasnila k razstavi in katalog* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1945), Ljubljana 1945. (Katalog dostopen v Narodni in univerzitetni knjižnici, Ljubljana).
[2504] Rado BEDNARIK, Razstava naše pravice in bolesti, *Primorski dnevnik*, I/151, 7. 11. 1945, p. 2.
[2505] Vito GLOBOČNIK, Tone Kralj razstavlja, *Mladina*, XXV, 19. 11. 1945, p. 5.
[2506] Rado BEDNARIK, Razstava naše pravice in bolesti, *Primorski dnevnik*, I/151, 7. 11. 1945, p. 2.

- Vabilo, *Ljudska pravica*, VI/157, 24. 10. 1945, p. 4.
- Z razstave v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/163, 27. 10. 1945, p. 6.
- Razstava Toneta Kralja, *Ljudska pravica*, VI/163, 31. 10. 1945, p. 2.
- Rado BEDNARIK, Razstava naše pravice in bolesti, *Primorski dnevnik*, I/151, 7. 11. 1945, p. 2.
- Vito GLOBOČNIK, Tone Kralj razstavlja, *Mladina*, XXV, 19. 11. 1945, p. 5.

593

594

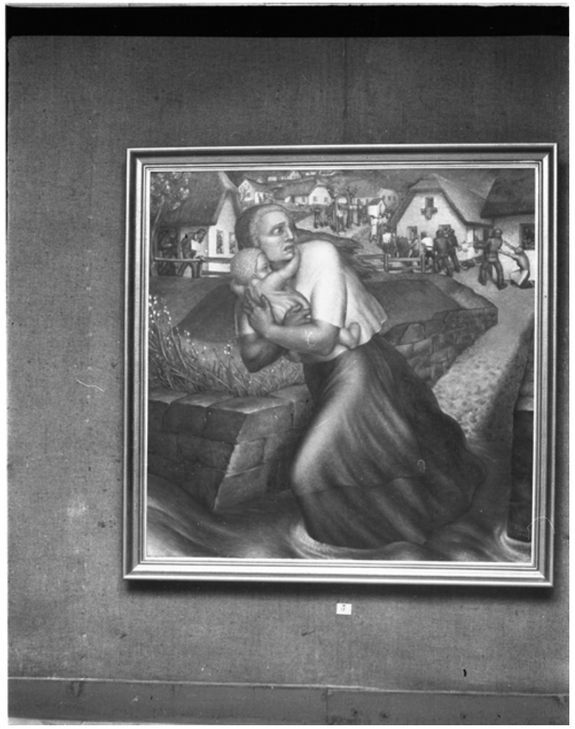
595

596

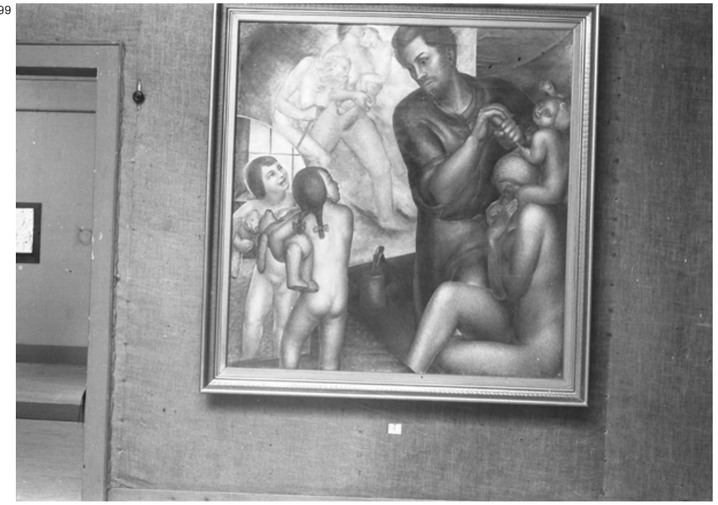
597

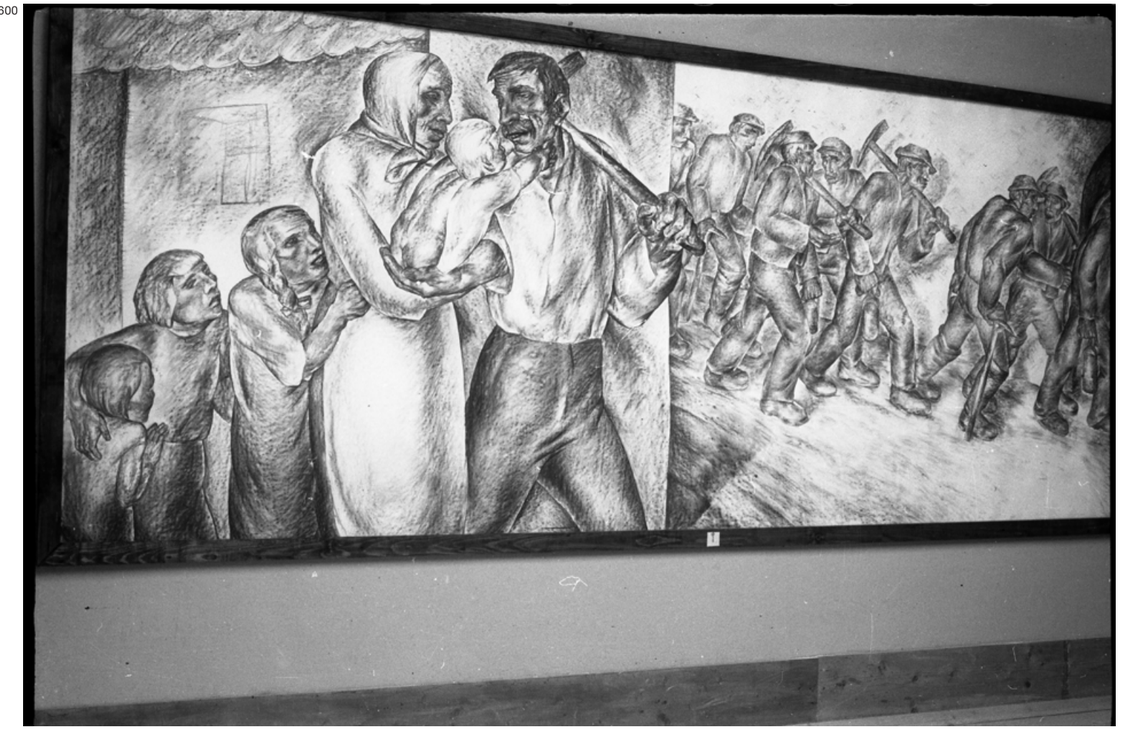
598

599

600

601

602

593
Tone Kralj, *Spomenik zmage*, z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

594
Tone Kralj, relief z baze *Spomenika zmage*, z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

595
Tone Kralj, *Vaški pevec,* z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

596
Tone Kralj, *Slepec,* z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

597
Tone Kralj, *Begunka*, z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

598
Tone Kralj, *Siroti,* z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

599
Tone Kralj, *Lastni portret s hčerko*, z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

600
Tone Kralj, *Rudarjeva smrt*, z razstave v Jakopičevem paviljonu, 1945.

601–602
Obisk ruskega pisatelja Ilije Erenburga na razstavi *Tone Kralj* v Jakopičevem paviljonu, 1945.

603
Slovenski poročevalec, VI/163, 27. 10. 1945, p. 6.

604
Slovenski poročevalec, VI/158, 21. 10. 1945, p. 6.

603

Tone Kralj: Begunka

604

Naslov razstave:	**Skozi deset taborišč, no. 523, letalec – slikar za žico Ivan Miklavec**
Datum:	4.–18. 11. 1945 (Vmes je razstavo nadomestila fotografska razstava Slovenija po osvoboditvi. Ponovno je bila odprta od 14. do 18. 11.)[2507]
Organizator:	Ni podatka.
Avtor s številom del:	192 del v katalogu; Ivan Miklavec.[2508]
Katalog in tiskovine:	Katalog s seznamom del, ki so razdeljena po krajih in taboriščih, kjer so nastala. Katalog vsebuje tudi tri reprodukcije. Na zadnji strani kataloga je umetnik zapisal, da pripravlja knjigo s 300 reprodukcijami in reportažnim besedilom o dogodkih v vojni in taboriščih.[2509]
Spremljevalni program:	Ni podatka.
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Samostojna razstava olj in risb z motivi iz taborišč, v katerih je bil slikar interniran.
Poročanje in kritika:	Razstava v časopisju ni doživela večjega odmeva, morda zato ker se je delno prekrivala z razstavo Slovenija po osvoboditvi, ki se je v Jakopičevem paviljonu začela 9. 11. Daljši zapis je prispeval Stane Mikuž, ki je komentiral več vidikov razstave. Brala naj bi se manj kot umetniška razstava in bolj kot umetnikov dnevnik internacije, nekatera dela pa po njegovem niso bila najkakovostnejša. Strogo je kritiziral tudi oglaševanje razstave, na katerem so umetnika predstavili s fotografijo za žico kot številko 523. Kot je zapisal: »Dobra umetnost, pa tudi umetnostna reportaža ne potrebuje bombastičnih ukrepov. Zlasti tistih ne, ki bi se utegnili razumeti tako, da se hoče umetnost okoristiti s sedanjim političnim razpoloženjem naših množic.«[2510]

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Številka 523 razstavlja svoja dela, *Slovenski poročevalec*, VI/173, 9. 11. 1945, p. 8.
- Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/177, 14. 11. 1945, p. 7.
- Opozorilo, *Ljudska pravica*, VI/175, 14. 11. 1945, p. 8.
- K razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/182, 20. 11. 1945, p. 6.
- S./tane/ MIKUŽ, Skozi deset taborišč, *Slovenski poročevalec*, VI/186, 24. 11. 1945, p. 6.

[2507] Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/177, 14. 11. 1945, p. 7.
[2508] *Ivan Miklavec, akad. slikar - letalec - slikar za žico. Skozi deset taborišč, No 523. Seznam razstavljenih del umetniške razstave* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1945), Ljubljana 1945.
[2509] *Ivan Miklavec, akad. slikar - letalec - slikar za žico. Skozi deset taborišč, No 523. Seznam razstavljenih del umetniške razstave* (Ljubljana, Jakopičev paviljon, 1945), Ljubljana 1945. (Katalog je dostopen v arhivu Narodne galerije / Društvo Narodna galerija.)
[2510] S./tane/ MIKUŽ, Skozi deset taborišč, *Slovenski poročevalec*, VI/186, 24. 11. 1945, p. 6.

605
Slovenski poročevalec, VI/182,
20. 11. 1945, p. 6.

Ivan Miklavec: Lastna podoba v taborišču

Naslov razstave:	Slovenija po osvoboditvi
Datum:	9.–13. 11. 1945
Organizator:	Fotooddelek Tiskovnega urada pri predsedstvu Narodne vlade Slovenije, Ljubljana[2511]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka.
Katalog in tiskovine:	Ni podatka.
Spremljevalni program:	Razstavo je otvoril dr. Ferdo Kozak, nato je imel govor Franc Drenovec, ravnatelj Tiskovnega urada. Po otvoritvi je sledilo vodstvo avtorjev.[2512]
Obisk:	Ni podatka; vstopnina za odrasle je štela pet dinarjev, za mladino ter šolske in sindikalne skupine pa dva dinarja.[2513]
Vrsta razstave:	Skupinska propagandna fotoreportažna razstava, ki je prikazovala dogodke iz življenja po osvoboditvi v industriji, kmetijstvu in preostalih gospodarskih panogah. Poseben poudarek je bil na delovanju vojske in življenju na Primorskem.[2514] V osrednji sobi so bile fotografije predstavnikov oblasti s Titom v ospredju. V drugih prostorih so viseli prizori prvih dni po osvoboditvi, mdr. obisk Maršala Tita v Ljubljani in množična zborovanja. Prikazali so še obnovitvena dela v porušenih vaseh, v zadnji sobi pa okrevališča, invalidske domove, otroške kolonije, delo mladine itd.[2515]
Poročanje in kritika:	V časopisju je bilo objavljenih le več obvestil in krajših notic.
Posebnosti:	Razstava je trajala le nekaj dni in je začasno nadomestila razstavo Ivana Miklavca.[2516] Ker so v tem tednu potekale tudi prve ljudske volitve v Jugoslaviji, je imela verjetno propagandno funkcijo.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

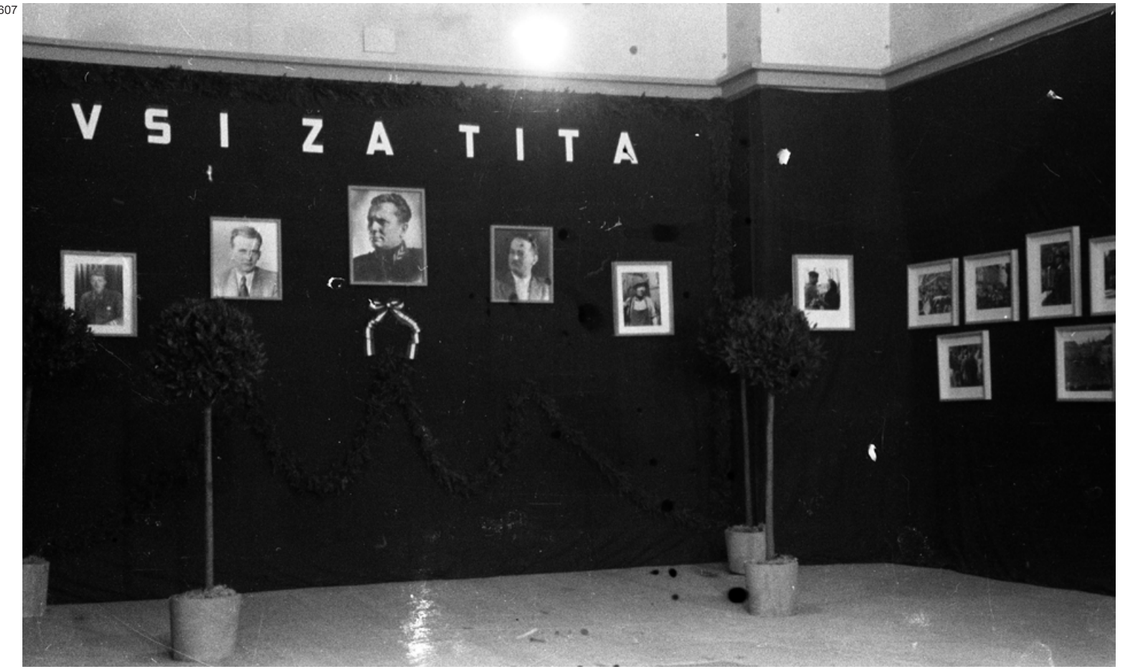
- Obvestilo, *Ljudska pravica*, VI/169, 8. 11. 1945, p. 12.
- Obiščite veliko in zanimivo fotoreportažno razstavo, *Slovenski poročevalec*, VI/172, 8. 11. 1945, p. 9.
- Otvoritev velike fotoreportažne razstave, *Ljudska pravica*, VI/170, 9. 11. 1945, p. 8.
- Slovenija po osvoboditvi v slikah, *Ljudska pravica*, VI/171, 10. 11. 1945, p. 11.
- Slovenija po osvoboditvi v slikah, *Slovenski poročevalec*, VI/174, 10. 11. 1945, p. 9.
- Obiščite veliko in zanimivo fotoreportažno razstavo, *Ljudska pravica*, VI/172, 11. 11. 1945, p. 10.
- Obiščite veliko fotoreportažno razstavo, *Slovenski poročevalec*, VI/175, 11. 11. 1945, p. 7.

[2511] Slovenija po osvoboditvi v slikah, *Ljudska pravica*, VI/171, 10. 11. 1945, p. 11.
[2512] Slovenija po osvoboditvi v slikah, *Slovenski poročevalec*, VI/174, 10. 11. 1945, p. 9; Slovenija po osvoboditvi v slikah, *Ljudska pravica*, VI/171, 10. 11. 1945, p. 11.
[2513] Obiščite veliko in zanimivo fotoreportažno razstavo, *Ljudska pravica*, VI/172, 11. 11. 1945, p. 10.
[2514] Otvoritev velike fotoreportažne razstave, *Ljudska pravica*, VI/170, 9. 11. 1945, p. 8.
[2515] Slovenija po osvoboditvi v slikah, *Ljudska pravica*, VI/171, 10. 11. 1945, p. 11.
[2516] Dnevne vesti, *Slovenski poročevalec*, VI/177, 14. 11. 1945, p. 7.

606

607

608

609

610

606
Otvoritev razstave *Slovenija po osvoboditvi* v Jakopičevem paviljonu, 1945.

607–610
Pogled na razstavo *Slovenija po osvoboditvi* v Jakopičevem paviljonu, 1945.

Naslov razstave:	Za svobodo padli umetniki. Hinko Smrekar, Franjo Golob, Lojze Šušmelj, Janez Weiss - Belač, Milena Dolgan
Datum:	9.–31. 12. 1945[2517]
Organizator:	Društvo slovenskih upodabljajočih umetnikov, Ljubljana[2518]
Avtorji/-ice s številom del:	Ni podatka. Milena Dolgan, Franjo Golob, Hinko Smrekar, Lojze Šušmelj, Janez Weiss - Belač.[2519]
Katalog in tiskovine:	Katalog, ki ga je izdalo Društvo slovenskih upodabljajočih umetnikov z uvodom Frana Šijanca. Vključeval je 12 reprodukcij in portrete padlih, ki so jih prispevali Nikolaj Omersa, France Uršič, Dore Klemenčič, Nikolaj Pirnat in Vito Globočnik.[2520]
Spremljevalni program:	Uvodni nagovor je imel Ferdo Kozak.[2521] 23. 12. je po razstavi vodil Nikolaj Pirnat.[2522]
Obisk:	Ni podatka.
Vrsta razstave:	Skupinska posmrtna razstava petih umetnikov in umetnice, ki so izgubili življenje v času okupacije oz. takoj po vojni. Ob slikah, grafikah, risbah in plastikah so bili razstavljeni še njihovi kiparski portreti, ki so jih izdelali Lojze Dolinar, Zdenko Kalin, Karel Putrih in Alojzij Kogovšek.[2523]
Poročanje in kritika:	Veliko prispevkov v sočasnem časopisju je spodbujalo k obisku posmrtne razstave in s tem k počastitvi umrlih umetnikov. Avtor zapisa v *Slovenskem poročevalcu* C. Z. je bil kritičen do Šijančevega besedila v katalogu, v katerem naj bi ubitemu Hinku Smrekarju očital »iskanje nevarnosti«. Avtorju se je tak zapis za padlega borca zdel izrazito neprimeren.[2524] V *Slovenskem poročevalcu* je bil objavljen tudi zelo oseben prispevek Staneta Mikuža, ki je izražal žalovanje za padlimi prijatelji. Mikuž je svoj zapis sklenil z besedami: »Mi moremo in moramo napraviti samo eno: Nikdar jih ne smemo pozabiti. Nikdar ne smemo pozabiti, da so padli tudi za to, da bo naša upodabljajoča umetnost velika, poštena in v resnici naša.«[2525] Mikuž je objavil še dva zapisa v *Slovenskem poročevalcu*, kjer se je bolj natančno posvetil vsakemu posameznemu umetniku.[2526]

2517 Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/210, 23. 12. 1945, p. 6.
2518 Ibid.
2519 *Za svobodo padli umetniki. Hinko Smrekar, Franjo Golob, Lojze Šušmelj, Janez Weiss - Belač, Milena Dolgan* (Ljubljana, Jakopičev Paviljon, 9.–31. 10. 1945), Ljubljana 1945.
2520 *Za svobodo padli umetniki. Hinko Smrekar, Franjo Golob, Lojze Šušmelj, Janez Weiss - Belač,Milena Dolgan* (Ljubljana, Jakopičev Paviljon, 9.–31. 10. 1945), Ljubljana 1945. (Katalog je dostopen v Osrednji humanistični knjižnici, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.)
2521 Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/199, 11. 12. 1945, p. 6.
2522 Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/210, 23. 12. 1945, p. 6.
2523 Posmrtna razstava v domovinski vojni padlih slovenskih umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/197, 8. 12. 1945, p. 6.
2524 C. Z., Iz navade ali nagnjenosti, *Slovenski poročevalec*, VI/200, 12. 12. 1945, p. 6.
2525 Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava v domovinski vojni padlih umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/198, 9. 12. 1945, p. 6.
2526 Stane MIKUŽ, Za svobodo padli umetniki, *Slovenski poročevalec*, VI/204, 16. 12. 1945, p. 7; Stane MIKUŽ, Za svobodo padli umetniki, *Slovenski poročevalec*, VI/211, 24. 12. 1945, p. 6.

Sočasno medijsko poročanje in likovna kritika:

- Posmrtna razstava v domovinski vojni padlih slovenskih umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/197, 8. 12. 1945, p. 6.
- Posmrtna razstava v domovinski vojni padlih slovenskih umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/196, 8. 12. 1945, p. 2.
- Stane MIKUŽ, Umetnostna razstava v domovinski vojni padlih umetnikov, *Slovenski poročevalec*, VI/198, 9. 12. 1945, p. 6.
- S posmrtne razstave padlih umetnikov v Jakopič. paviljonu, *Ljudska pravica*, VI/197, 9. 12. 1945, p. 6.
- Razstava v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/199, 11. 12. 1945, p. 6.
- Otvoritev razstave v osvobodilni vojni padlih umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/198, 11. 12. 1945, p. 3.
- Z razstave pokojnih umetnikov v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/200, 12. 12. 1945, p. 6.
- C. Z., Iz navade ali nagnjenosti, *Slovenski poročevalec*, VI/200, 12. 12. 1945, p. 6.
- Stane MIKUŽ, Za svobodo padli umetniki, *Slovenski poročevalec*, VI/204, 16. 12. 1945, p. 7.
- Z razstave padlih umetnikov v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/206, 19. 12. 1945, p. 6.
- S posmrtne razstave umetnikov, *Ljudska pravica*, VI/207, 21. 12. 1945, p. 3.
- Vodstvo po razstavi v Jakopičevem paviljonu, *Slovenski poročevalec*, VI/210, 23. 12. 1945, p. 6.
- Stane MIKUŽ, Za svobodo padli umetniki, *Slovenski poročevalec*, VI/211, 24. 12. 1945, p. 6.
- S posmrtne razstave padlih umetnikov v Jakopičevem paviljonu, *Ljudska pravica*, VI/210, 24. 12. 1945, p. 5.

611

S posmrtne razstave umetnikov,
padlih v osvobodilni vojni: H. Smrekarja, F. Goloba, L. Šušmelja, J. Weissa-Belača in M. Dolganove. Razstava je v Jakopičevem paviljonu in bo odprta do konca decembra.

Lojze Šušmelj: V čakalnici

612

S posmrtne razstave padlih umetnikov v Jakopič. paviljonu

Hinko Smrekar: Stara Jugoslavija.

613

Hinko Smrekar: Diplomatska pojedina (risba)

611
Ljudska pravica, VI/207,
21. 12. 1945, p. 3.

612
Ljudska pravica, VI/197, 9. 12. 1945, p. 6.

613
Slovenski poročevalec, VI/198,
9. 12. 1945, p. 6.

614
Slovenski poročevalec, VI/200, 12. 12. 1945, p. 6.

Milena Dolganova: Partizanček

VIRI SLIKOVNEGA GRADIVA

V seznamu so po abecednem vrstnem redu navedene institucije in posamezniki, z dovoljenjem katerih objavljamo slikovno gradivo. Na koncu se nahaja seznam gradiva, ki je vzeto iz že objavljene literature.

Arhiv Borisa Kalina (zasebna last):
št. 16, 24, 25, 418–423, 481–486.

Digitalna knjižnica Slovenije – dlib.si:
št. 6–11, 21, 22, 26, 27, 30, 38, 39, 48–50, 76–79, 83, 85, 86, 99–103, 115–117, 128, 129, 137–140, 142–159, 167–173, 178–198, 200–206, 208–217, 219–229, 231–241, 243–246, 249–282, 286–299, 301–311, 313–321, 323–325, 327–366, 377–380, 394, 395, 397–413, 415–417, 424–449, 451–477, 479, 480, 487–538, 541–574, 582–592, 603–605, 611–614.

Dokumentacijski fond Dore Klemenčič, Galerija Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki:
št. 29.

Galerija Miha Maleš, Kamnik:
št. 14, 176.

Moderna galerija, Ljubljana:
št. 414.

Muzej in galerije mesta Ljubljana:
št. 12, 13.

Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije, Ljubljana:
št. 82, 575–581, 593–602, 606–610.

Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Ljubljana:
št. 19.

Narodna galerija, Ljubljana:
št. 18, 31, 32, 53, 87, 89–91, 95–97, 114, 131–136, 160–166, 367–376, 381–393, 396, 478, 539, 540.
št. 23: foto: Janko Dermastja.
št. 75: inv. št. NG B 340, foto: Janko Dermastja.
št. 141: inv. št. NG B 2558, foto: Bojan Salaj.

Narodni muzej Slovenije, Ljubljana:
št. 15, 33–37, 54–65, 68–72, 118–127.

Rokopisna zbirka, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana:
št. 40–47, 51, 52, 66, 67, 73, 74, 80, 84, 88, 92–94, 98, 105–112, 218, 285, 300, 312, 322, 326.

Slikovna zbirka, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana:
št. 4, 5, 81, 104, 113, 130, 174, 207, 230.

Zasebni arhiv Travice Maleš Grešak:
št. 175, 177.

Fototeka, Zgodovinski arhiv Ljubljana:
št. 1: ZAL A5-025-003.
št. 2: ZAL B5-034.
št. 199: ZAL A5-025-001.
št. 242: ZAL A5-052-010.
št. 283: ZAL A5-052-008.
št. 284: ZAL A5-052-009.

Gradivo objavljeno v literaturi:
št. 3: Lara SLIVNIK, Umetnostni paviljoni, *AR*, 2009/1, p. 65.
št. 28: Ana BOGDANOVIĆ, Predstavljanje jugoslovanske umetnosti v tujini. Kraljevina jugoslavija in Beneški bienale, *Na robu. Vizualna umetnost v Kraljevini Jugoslaviji (1929–1941)* (Ljubljana, Moderna galerija, eds. Marko Jenko, Beti Žerovc), Ljubljana 2019, p. 80.
št. 247, 248: Stane BERNIK, *Slovenska arhitektura dvajsetega stoletja*, Ljubljana 2004, p. 92.
št. 450: Matteo BONANOMI, *Černigoj e le avantgardie della Mitteleuropa*, Trst 2020, p. 83.

Fotografija na naslovnici ter straneh 7 in 8:
Pogled na *Razstavo slovenskih umetnikov partizanov* v Jakopičevem paviljonu, 1945, Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije, Ljubljana.

Zastrte reprodukcije vabil na straneh 103 in 104:
Arhiv Borisa Kalina (zasebna last), Rokopisna zbirka, Narodna in univerzitetna knjižnica, Narodna galerija, Ljubljana.

Razstave v Jakopičevem paviljonu med letoma 1919 in 1945

Urednika
Miha Valant, Beti Žerovc

Pomoč pri urejanju
Hana Čeferin, Lara Mejač

Lektura
Jera Krečič, Tine Logar

Grafično oblikovanje
Žan Kobal

Ljubljana, 2023

© 2023, Društvo Igor Zabel za kulturo in teorijo ter avtorji besedil in fotografij

Izdalo
Društvo Igor Zabel za kulturo in teorijo
Trg Prekomorskih brigad 1
1000 Ljubljana

Zanj: Urška Jurman

Izid publikacije je sofinanciral
Svet za umetnost Univerze v Ljubljani.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 170797059

ISBN 978-961-94691-4-9 (PDF)